

POLITIET

Politiet's årsrapport

2023

Innhold

1. Leders beretning	5
2. Introduksjon til virksomheten	8
Politiets organisering og ledelse	9
Utvalgte hovedtall	11
3. Årets aktiviteter og resultater	14
Mål 1 – Samfunnets trygghet og sikkerhet er ivaretatt	20
Mål 2 – Kriminaliteten er lav	27
Mål 3 – Straffesaksbehandlingen er rettssikker og effektiv	34
Mål 4 – Alle som oppholder seg i Norge har avklart identitet og lovlig opphold	37
Mål 5 – Politiet er tilgjengelig og har god service effektive tjenester	41
Øvrig rapportering	50
Ressursbruk 2023	53
4. Styring og kontroll i virksomheten	61
Risikovurdering	61
Internkontroll	61
Sikkerhet i politiet	62
Riskrevisjonsmerknader	63
Arbeidsmiljø, sykefravær og ledelse	67
5. Vurdering av fremtidsutsikter	71
6. Årsregnskapet 2023	75
Ledelseskommentarer	75
Prinsippnote til årsregnskapet	77
Virksomhetsregnskapet	78
Statlige rammebetingelser	80

Vedlegg

Politiets straffesaksbehandling 2023. Politidirektoratet og Riksadvokaten

Mangfold og likestilling

Bemanning tjenestesteder pr des 2023

Bemanning i åpningstiden

Statusrapport – oppfølgingsplan etter anbefalinger fra GRECO, Jensen utvalget og Rolleforståelsesutvalget

Statistikk migrasjon

Felles årsrapport for etatenes innsats mot arbeidskriminalitet 2023

Evaluerings av Nasjonalt ankomstsenter og ny ankomst- og asylprosess

Begrepsliste forkortelser:

POD: Politidirektoratet

JD: Justis- og beredskapsdepartementet

RA: Riksadvokaten

DSB: Direktoratet for samfunnssikkerhet- og beredskap

Bufdir: Barne – og familiedirektoratet

Hdir: Helsedirektoratet

KDI: Kriminalomsorgsdirektoratet

I

LEDERS BERETNING

1. Leders beretning

Politiet er et viktig ledd i samfunnets samlede innsats for å ivareta trygghet og sikkerhet for befolkningen. Jeg vil begynne med å rette en stor takk til alle politiets medarbeidere som gjør en viktig jobb på vegne av fellesskapet i en krevende tid.

Endringer i samfunnet påvirker politiets rolle og oppgaver. Politiet må prioritere stadig mer ressurser til økt beredskap mot alvorlige samfunnstrusler som treffer oss både fysisk og digitalt.

Russlands angrep på Ukraina har skapt en ny sikkerhetspolitisk situasjon i Europa og Norge. Trusselbildet er blitt mer alvorlig, sammensatt og uforutsigbart, samtidig som konfliktnivået forventes å forbli under terskelen for væpnet konflikt. Sistnevnte betyr imidlertid at sikkerhetstruende hendelser fort vil treffe politiets ansvarsområde.

Internasjonale konflikter, som i Ukraina og Midtøsten, har ført til politisk engasjement og offentlige markeringer i Norge. Dette kan lede til forstyrrelser av offentlig ro og orden eller hatefulle ytringer rettet mot utsatte grupper i samfunnet. I en tid der demokratiske verdier utfordres i flere land, blir det stadig viktigere å ha et politi som kan sikre grunnleggende rettigheter som ytrings- og forsamlingsfriheten over hele landet og overfor alle grupper i samfunnet. Dette har blitt en viktig, men stadig mer ressurskrevende del av politiets samfunnsoppdrag.

Kriminelle nettverk utgjør en betydelig trussel mot grunnleggende verdier i det norske samfunnet. Vi har over tid sett en negativ utvikling preget av økt profesjonalisering, mer grensekryssende samarbeid og tettere sammenblanding av legal og illegal økonomi. Dette utfordrer samfunnet på nye måter, og det er alvorlig hvis den organiserte kriminaliteten fortsetter å få fotfeste i Norge.

Politiet ser med bekymring på økende kriminalitet og voldsbruk blant barn og unge. Det er behov for å mobilisere flere deler av samfunnet for å snu denne utviklingen, også for å forebygge rekruttering til kriminelle miljøer hvor det begås mer alvorlig og gjentatt kriminalitet.

Samarbeid med andre samfunnsaktører er viktig for forebygging og bekjempelse av kriminalitet, men også for beredskap mot alvorlige samfunnstrusler. Vi må forberede oss på at alvorlige hendelser kan inntreffe samtidig, forsterke hverandre og treffe på tvers av sektorer. Da må vi evne å se helheten i utfordringene for å kunne utnytte samfunnets samlede ressurser mest mulig effektivt.

Tillit til myndighetene er grunnleggende for et velfungerende demokrati. I urolige tider er tillit avgjørende for å sikre en motstandsdyktig befolkning. Politiets synlighet og tilgjengelighet – også i det digitale domenet – kan påvirke befolkningens opplevelse av trygghet, men hvis politiet ikke klarer å møte samfunnets endrede behov og forventninger, kan tilliten til myndighetene svekkes. Derfor er det viktig at politiet er i stand til å ivareta sitt samfunnsoppdrag på en tillitsvekkende måte.

Det siste året har både Forsvarskommisjonen og Totalberedskapskommisjonen pekt på behovet for et felles løft på tvers av militær og sivil sektor for å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Jeg har tatt til ordet for et bredt totalforsvarsforlik som favner både den militære og sivile beredskapen i landet når regjeringen og Stortinget skal behandle disse kommisjonsrapportene.

Jeg håper dette gjenspeiles i de langsiktige prioriteringene for den videre utviklingen av politiet, og at beredskapen mot alvorlige samfunnstrusler styrkes som en del av totalforsvaret i Norge.

Oslo, 15.03.2024

Marie Benedicte Bjørnland

politidirektør

II

INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN

2. Introduksjon til virksomheten

Politiet er en virksomhet underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Samfunnsoppdraget er forankret i politiloven:

Politiloven § 1, annet ledd:

«Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig.»

Etaten utgjør et sentralt ledd i samfunnets samlede innsats for å skape trygghet for den enkelte og sikre fellesskapets interesser. Med døgntilgjengelig tjeneste, beredskapsressurser, mobilitet og desentralisert lokalisering er politiet et av fellesskapets viktigste redskaper i arbeidet for et trygt samfunn. Politiet har også ansvaret for flere forvaltningsoppgaver og sivil rettspleie.

Politiet har et omfattende samarbeid med andre statlige myndigheter, fylker, kommuner og private organisasjoner. Politiet deltar aktivt i ulike tverretatlige innsatsgrupper, og har et omfattende bilateralt og multilateralt samarbeid med andre lands politimyndigheter.

Politiet jobber mot fem virksomhetsspesifikke mål, med tilhørende styringsparametere. Målene skal bygge opp under samfunnsoppdraget og er førende for politiets prioriteringer. De virksomhetsspesifikke målene er:

1. Samfunnets trygghet og sikkerhet er ivaretatt
2. Kriminaliteten er lav
3. Straffesaksbehandlingen er rettssikker og effektiv
4. Alle som oppholder seg i Norge har avklart identitet og lovlig opphold
5. Politiet er tilgjengelig og har god service og yter effektive tjenester i hele landet

Samfunnet endrer seg, og politiet er i stadig utvikling for å møte kriminalitetsutviklingen. For å forstå hvordan politiet må videreutvikles for å svare på innbyggernes og medarbeidernes forventninger, må politiet ha et tydelig bilde av hva som vil kreves i framtiden.

Tilgjengelige
polititjenester

Beredskap mot alvorlige
samfunnstrusler

Trygghet
i det digitale rom

Figur 1: Politiets virksomhetsstrategi 2023-2025 – tre strategiske mål

Politiet har en virksomhetsstrategi som gjelder for 2023 – 2025. Virksomhetsstrategien, setter retning og mål for utviklingen av politiet de nærmeste årene og skal bidra til at politiet i fremtiden leverer enda bedre på samfunnsoppdraget.

Politiets organisering og ledelse

Politiet er en statlig virksomhet underlagt Justis- og beredskapsdepartementet (JD). Politidirektøren er virksomhetsleder i politiet og beskikkes på åremål av Kongen i statsråd.

Politiet er organisert med et sentralt direktorat (Politidirektoratet) med følgende underliggende enheter: tolv politidistrikter¹, fem særorganer med nasjonale oppgaver og fire øvrige underliggende enheter (se figur 2).

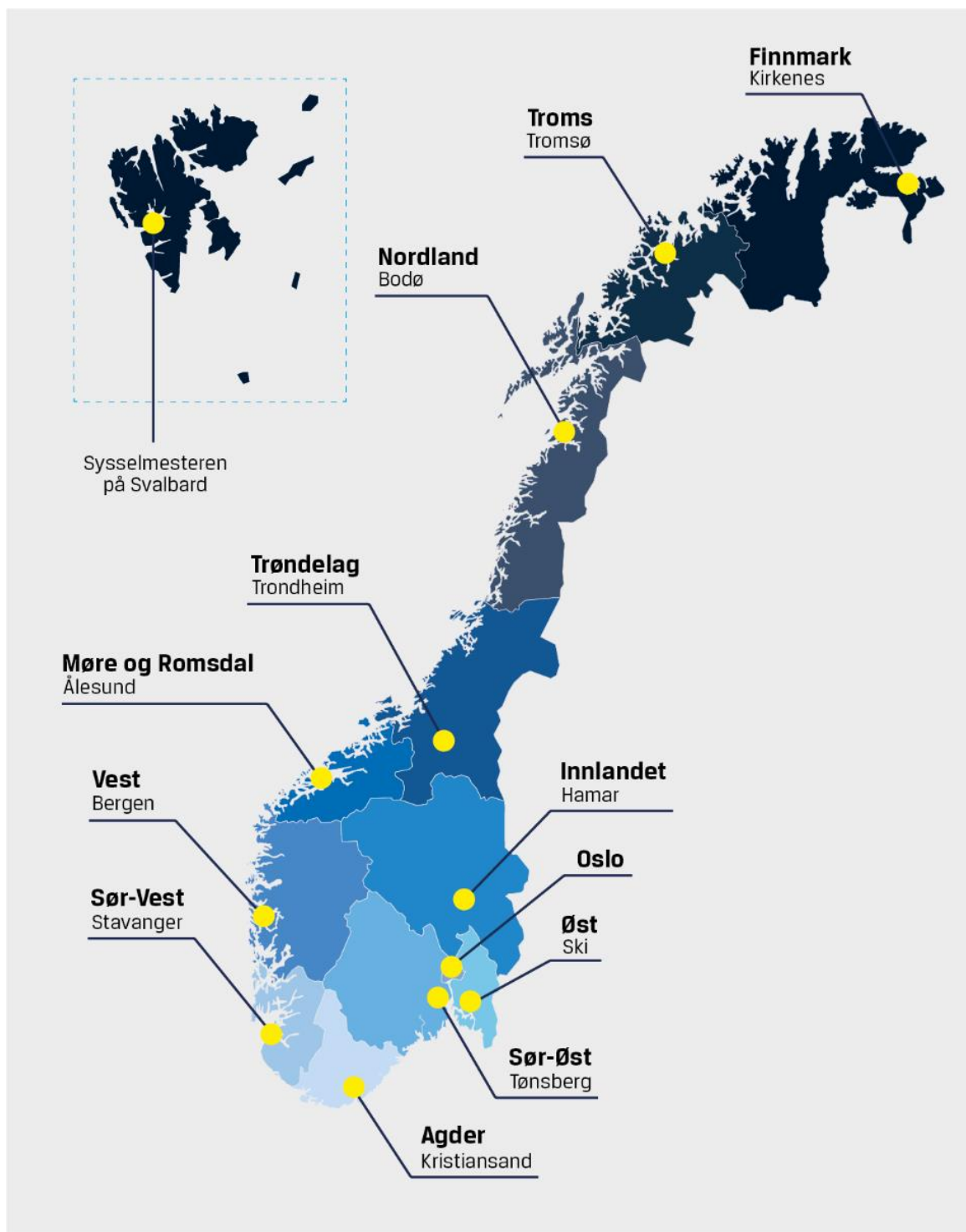
Politidistriktene er organisert etter felles prinsipper med tilpasninger til distriktets egenart. Politidistriktene er inndelt i funksjonelle og geografiske driftsenheter. De geografiske driftsenhetene (GDE) er inndelt i ett eller flere politistasjonsdistrikter (tjenesteenheter), og har ansvar for politioppgavene innenfor et geografisk område. De funksjonelle driftsenhetene (FDE) har fagansvar innenfor konkrete fagområder, og skal støtte polititjenesten i de geografiske driftsenhetene. Oslo politidistrikt har, som landet største politidistrikt, egen organisering og en egen enhet med nasjonalt bistandsansvar med utpekte ressurser.

Politidistriktene ledes av en politimester som også er leder av påtalemyndigheten i eget distrikt. Politimesterne er i tillegg gitt myndighet til å lede de respektive lokale redningssentralene. Samme myndighet har Sysselmesteren på Svalbard for sitt ansvarsområde. Politimesteren i Nordland og i Sør-Vest politidistrikt har ansvaret for de operative funksjonene ved Hovedredningssentralene i henholdsvis Nord-Norge og Sør-Norge. Politiet har totalt 108 tjenesteenheter og 234 tjenestesteder.

Påtalemyndighetens laveste nivå er en integrert del av politiet og står under faglig ledelse av Den høyere påtalemyndighet (riksadvokatembetet og statsadvokatembetene). Påtalemyndigheten i politiet har ansvar for etterforskningen, vurderer bruk av tvangsmidler, og avgjør spørsmål om påtale i straffesakene og aktorerer de fleste straffesakene.

Politidistriktene, Kripes og Økokrim er dermed underlagt to styringslinjer i straffesaksbehandlingen: Den høyere påtalemyndighet har ansvaret for fagledelsen i straffesaksbehandlingen, og Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet for det som gjelder organisering, ressurssetting og kompetanse på straffesaksfeltet.

¹ Sysselmesteren på Svalbard er politimester for øygruppa, jf. Svalbardloven § 5. Sysselmesteren etatsstyres fra og er administrativt direkte underlagt JD

Figur 2: Geografisk distriktsinndeling

Utvalgte hovedtall

Tabell 1: Utvalgte hovedtall ²	2021	2022	2023
Ansatte i politiet			
Totalt antall lønnede årsverk per 31.12	18 092	18 611	18 323
• Politiutdannede ³	11 118	11 204	10 858
• Jurister ⁴	957	-	-
• Påtale ⁴	-	979	1 002
• Sivile	6 017	6 428	6 463
Politiets innbyggerundersøkelse⁵			
Opplevd trygghet i eget nærmiljø	-	89 %	87 %
Opplevd trygghet ved bruk av digitale tjenester	-	62 %	61 %
Ganske eller svært høy tillit til politiet	-	72 %	72 %
Respons på operative hendelser			
Antall nødannrop	749 722	757 643	824 489
Nødannrop besvart innen 20 sekunder	98,4 %	98,3 %	98,5 %
Antall hasteoppdrag	16 656	18 099	17 707
Straffesaksbehandling			
Antall anmeldte saker	279 512	305 318	328 774
Antall påtaleavgjorte saker	286 751	304 717	334 787
Den sivile rettspleien på grunnplanet			
Totalt antall innkomne saker	536 414	588 549	614 559
Antall avsluttede saker	560 995	541 129	603 064
Antall mottatte forlikssklager	60 649	51 215	42 983
Antall mottatte søknader gjeldsordning	5 531	4 992	4 462
Andre forvaltningsoppgaver			
Antall utstedte pass	510 479	912 672	665 236
Antall utstedte nasjonale ID-kort	298 505	460 389	397 137
Antall behandlede politiattester ⁶	502 066	517 448	538 182
Antall våpensøknader	69 552	84 355	87 023
Antall tvangsmessige uttransporteringer ⁷	18 791	2 695	2 323
Utvalgte nøkkeltall fra årsregnskapet			
Samlet tildeling ⁸	22 579	23 914	25 432
Utnyttelsesgrad ⁹	95,1 %	99,2 %	99,4 %
Driftsutgifter ¹⁰	20 026	22 440	24 288
Lønnsandel av driftsutgifter ¹¹	76,9 %	75,2 %	75,6 %
Lønnsutgifter per utførte årsverk ¹²	891 080	959 254	1 045 882

² Viser til www.politi.no for en mer utfyllende oversikt over andre nøkkeltall.

³ Eksklusive politiårsverk ved PST (sentrale enhet).

⁴ Kategorien jurist har endret betegnelse til påtale fra 1.1.22. Påtalekategorien inneholder kun ansatte som er en del av påtalemyndigheten i politiet. Øvrige jurister er kategorisert under sivile.

⁵ En omlegging av innbyggerundersøkelsen for 2022, gjør at resultatene for 2021 ikke er tatt med.

⁶ Viser ikke kun politiattester, men også avslag, doble/triple søknader, fornyet vandelskontroll etc.

⁷ Antall bortvisninger knyttet til innreiserestriksjoner under pandemien var 17 013 i 2021.

⁸ Samlede tildelinger under kap. 400, kap. 440, kap. 442. kap. 448 (tall i mill. kroner)

⁹ Benyttede midler som andel av tilgjengelige midler post 01-29, jf. DFØs veileder for beregning av nøkkeltall til årsrapporten.

¹⁰ Sum utbetalinger til drift, jf. artskontorrapporteringen (tall i mill. kroner).

¹¹ Lønnsandel av driftsutgifter, jf. artskontorrapporteringen

¹² Utførte årsverk jfr. Kommunal- og moderniseringsdepartementets skriv av 27.11.2019 PM-2019-13

Nedenfor følger en oversikt over regnskapsmessige nøkkeltall som beskriver ressursbruken i politiet *under kap. 440, post 01 Driftskostnader*, jf. oppsett i vedlegg 3 i tildelingsbrevet for 2023 (tall i mill. kroner). Det er gjort noen justeringer som følge av at det brukes tall fra SRS-regnskapet. Som følge av nye kap/poster i 2023 er nøkkeltallene for dette året inkludert kap. 441, post 01 og kap. 443, post 01 for å være sammenlignbare med tidligere år.

Tabell 2: Regnskapsmessige nøkkeltall	2021	Andel av drifts- kostnader (2021)	2022	Andel av drifts- kostnader (2022)	2023	Andel av drifts- kostnader (2023)
Personellkostnader	15 168	75,9 %	16 676	75,7 %	18 206	76,1 %
Herav lønnskostnader (inkl. overtid)	14 951	74,8 %	16 322	74,1 %	17904	74,8 %
Herav overtidskostnader	546	2,7 %	689	3,1 %	599	2,5 %
Eiendoms-, bygg- og anleggskostnader	1 839	9,2 %	2 131	9,7 %	2 264	9,5 %
Herav husleiekostnader	1 331	6,7 %	1 397	6,3 %	1 543	6,5 %
Materiellkostnader	1 828	9,1 %	2 278	10,3 %	2 370	9,9 %
Herav IKT-materiell	887	4,4 %	1 072	4,9 %	1 222	5,1 %
Herav kostnader til transportmidler	499	2,5 %	534	2,4 %	583	2,4 %
Tjenestekostnader	1 137	5,7 %	899	4,1 %	1 058	4,4 %
Herav IKT-tjenester	364	1,8 %	395	1,8 %	452	1,9 %
Herav tolketjenester	77	0,4 %	98	0,4 %	99	0,4 %
Diverse andre kostnader	16	0,1 %	33	0,1 %	25	0,1 %
Sum driftskostnader	19 988	100 %	22 018	100 %	23 922	100 %

Tabell 3: Kostnader til IKT og konsulenter	2021	Andel av drifts- kostnader (2021)	2022	Andel av drifts- kostnader (2022)	2023	Andel av drifts- kostnader (2023)
IKT-kostnader	1 251	6,3 %	1 468	6,7 %	1 674	7,0 %
Herav IKT-anskaffelser ¹³	176	0,9 %	339	1,5 %	264	1,1 %
Herav kostnader til IKT-drift og vedlikehold	1 075	5,4 %	1 129	5,1 %	1 410	5,9 %
Kostnader til konsulent tjenester¹⁴	342	1,7 %	336	1,5 %	419	1,8 %

¹³ Aktiviseringer i SRS-regnskapet innenfor IKT-området.

¹⁴ Summen av konto 670-673 i tillegg til konto 10700 (konsulentkostnader på utviklingsprosjekter under arbeid).

III

ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

3. Årets aktiviteter og resultater

Politiets aktiviteter skal innrettes for å levere på samfunnsoppdraget, og virksomheten skal være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd.

Politiet er styrket på flere områder gjennom den store omstillingen politiet har vært gjennom de senere år, parallelt med vekst i antall ansatte (se omtale i kapittelet om ressursbruk). Politiet har blant styrket operasjonssentralene og de nasjonale beredskapsressursene og etaten jobber i større grad enn tidligere kunnskaps- og etterretningsbasert. Likevel har 2023 vært et utfordrende år for politiet. Det har vært et taktskifte som utfordrer politiets evne til å løse samfunnsoppdraget. Taktskiftet er særlig knyttet til et utfordrings- og trusselbilde, som er mer komplekst enn tidligere. Det er en mer krevende sikkerhetspolitisk situasjon, samtidig som flere alvorlige, vedvarende og voksende kriminalitetsutfordringer enkeltvis og samlet utfordrer samfunnets sikkerhet, trygghet og orden. Politiet har på tross av et krevende år flere gode resultater å vise til, og noe tilbakegang på andre områder. Det er likevel en bekymring at resultatene kan svekkes fremover. Særlig blir politiets medarbeidere utfordret ved å stå i flere og mer krevende oppdrag over tid. I dette kapittelet vil vi gå inn på politiets aktiviteter og resultater for 2023.

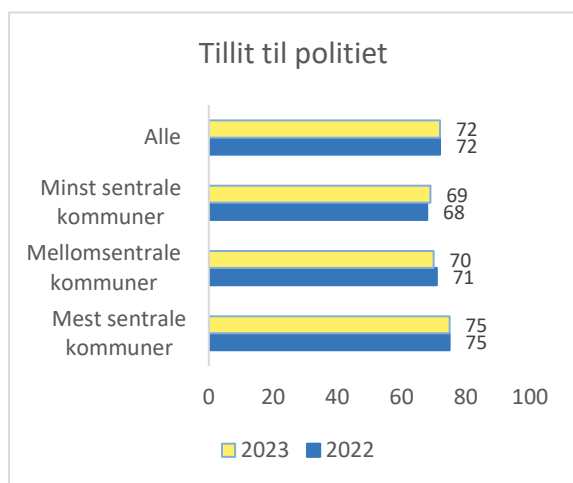
Tabell 4: Styringsparametere innbyggerundersøkelsen	2022	2023
S1 Opplevd trygghetsfølelse: Andelen som føler seg svært eller ganske trygg i eget nærmiljø	89 %	87 %
• Mest sentrale kommuner	88 %	86 %
• Mellomsentrale kommuner	89 %	86 %
• Minst sentrale kommuner	90 %	89 %
Andelen som føler seg svært eller ganske trygg ved bruk av digitale tjenester	62 %	61 %
S2 Befolkningens tillit til politiet: Andelen med svært eller ganske høy tillit til politiet	72 %	72 %
• Mest sentrale kommuner	75 %	75 %
• Mellomsentrale kommuner	71 %	70 %
• Minst sentrale kommuner	68 %	69 %
S10 Tilgjengelighet til politiet: Andelen av innbyggerne som har kontaktet politiet og som opplever at det er enkelt å komme i kontakt	68 %	68 %

• Kriminalitet og negative hendelser ¹⁵	59 %	58 %
• Forvaltningstjenester og sentralbord ¹⁶	77 %	78 %

Tilliten til politiet i Norge er høy

Tillit, trygghet og tilgjengelighet er grunnpilarer i politiets arbeid. Politiet er avhengig av tillit hos innbyggerne for å utføre oppgavene godt og ha legitimitet i samfunnet.

I 2023 har 72 % av befolkningen svært eller ganske høy tillit til politiet. Ifølge funn fra innbyggerundersøkelsen er befolkningens tillit til politiet stabilt høy over tid. Det er ingen store forskjeller mellom aldersgruppene når vi sammenligner tilliten til politiet, men tilliten er noe høyere jo eldre innbyggerne er. Andelen med høy tillit til politiet er noe høyere i de mest sentrale kommunene sammenliknet med de minst sentrale.¹⁷

Figur 3: Andel som svarer at de har svært høy eller ganske høy tillit til politiet (Politiets innbyggerundersøkelse 2023).

organiserte kriminelle aktører lettere plassere profitt fra kriminell aktivitet og øke den økonomiske vinningen. Ved å integrere den kriminelle virksomheten i den legale økonomien, vil de kriminelle virksomhetene også kunne oppnå økt anerkjennelse og legitimitet. Det vil også tappe velferdsstaten for midler og bidra til å undergrave tilliten man har til staten og til at skattepengene brukes til riktige formål.

Tilliten til politiet kan imidlertid komme under press fremover, eksempelvis om innbyggerne får redusert tillit til at samfunnet som helhet evner å skape trygghet og/eller politiet ikke møter innbyggernes forventninger innenfor ulike områder. En innbyggerundersøkelse gjennomført av DFØ viser at nordmenns tillit til det offentlige fremdeles er høy, men har gått ned siden 2021. Dette er en trend som politiet og det øvrige myndighetsapparatet må jobbe med å motvirke (DFØ 2024)¹⁸.

En utvikling som kan true befolkningens tillit til myndighetene er et økt konfliktnivå der trusselen fra kriminelle aktører er fremtredende. Gjennom å utnytte legale strukturer for næringsliv eller offentlig virksomhet, kan

Videre er tillit en sentral faktor for å sikre en motstandsdyktig befolkning. Befolkningens tillit til politiet som den eneste myndigheten med et "voldsmonopol" i fredstid vil være avgjørende

¹⁵ Dette inkluderer følgende kategorier: Vold/mishandling, trusler, voldtekt, skremmende/plagsom atferd, tyveri, utpressing, identitetstyveri, svindel/bedrageri og deling

¹⁶ Dette inkluderer følgende forvaltningstjenester: Pass og ID-kort, politiattest, sentralbord, utlendingsforvaltning og våpenforvaltning

¹⁷ Klassifiseringen av kommuner er basert på SSBs sentralitetsindeks. Indeksen tar utgangspunkt i grunnkretser hvor folk bor. Innenfor 90 minutters kjøring (med bil) fra bostedsgrunnkretsen for hver innbygger i en kommune blir antall arbeidsplasser og antall servicefunksjoner telt. Antall arbeidsplasser og servicefunksjoner blir vektet slik at plasser/funksjoner nærmere bostedsgrunnkretsen teller mer.

¹⁸ DFØ (2024) Innbyggerundersøkelsen 2024 " <https://dfo.no/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2024>"

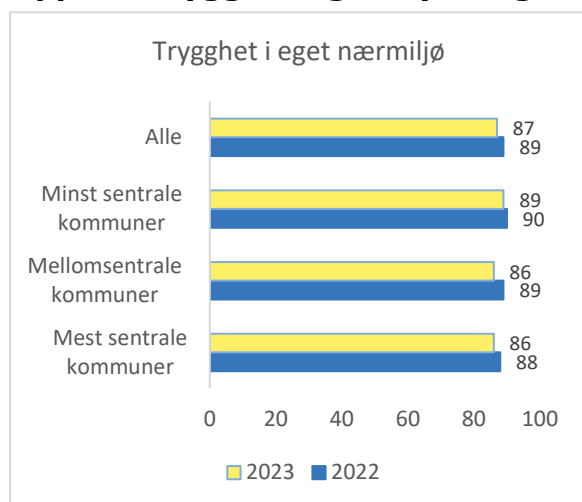
også for tilliten befolkningen har til myndighetene generelt.¹⁹ Forskning viser at tillit til politiet er kjennetegnet ved innbyggernes generelle inntrykk av politiet. Dette er særlig knyttet til publikums oppfatning av rettferdig behandling, effektivitet i saksbehandlingen og lokal tilstedeværelse. En nylig analyse viser innbyggernes personlige erfaringer med politiet også påvirker tilliten til politiet (POD-rapport 4/2023²⁰). Innbyggerundersøkelsen for 2023 viser at innbyggerne fortsatt har et godt inntrykk av politiet. Befolkningens inntrykk av politiet er forbedret fra 2022 til 2023 innenfor "prosessuell rettferdighet", det vil si hvorvidt politiet behandler alle rettferdig og upartisk, med respekt og at politiet forklarer sine avgjørelser når de blir bedt om det. Dette har vært et satsingsområde i politiet gjennom de senere årene, blant annet gjennom oppfølging av tiltak i politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit og gjennomføring av opplæringen "Rettferdig politi". På den annen side er det et noe fallende inntrykk av politiets effektivitet i samme periode. Det er omlag halvparten av innbyggerne som er helt eller delvis enig i at politiet er tilgjengelige og om lag to av tre som er helt eller delvis enig i at politiet forebygger kriminalitet. Innbyggerundersøkelsen viser at en forholdsvis lav andel av de som tar kontakt med politiet i forbindelse med seksuelle overgrep/krenkelser eller voldtekt opplever å bli tatt på alvor. Politiet har derfor startet et arbeid for å undersøke nærmere hva dette kan skyldes og vurdere konkrete tiltak for å møte utviklingen. Offentlige og private aktører og organisasjoner som i ulike sammenhenger kommer i kontakt med utsatte vil bli involvert i arbeidet.

¹⁹ Hentet fra politiets høringsvar til NOU 2023:17 Nå er det alvor.

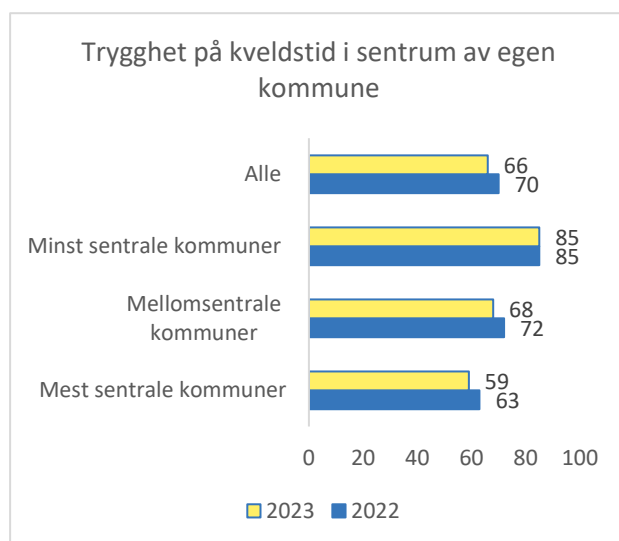
²⁰ Se POD (2023), Temarapport – tillit til politiet. En analyse av møtet mellom politi og innbygger. POD-rapport 4/2023

Opplevd trygghet og bekymring for ulike typer hendelser

Figur 4: Opplevd trygghet i eget nærmiljø – andelen som svarer at de er svært eller ganske trygg (Politiets innbyggerundersøkelse 2023)

I 2023 er det 66 % av innbyggerne som føler seg svært eller ganske trygge når de ferdes alene på kveldstid i sentrum av sin kommune, en (signifikant) nedgang på 4 prosentpoeng fra nivået i 2022.

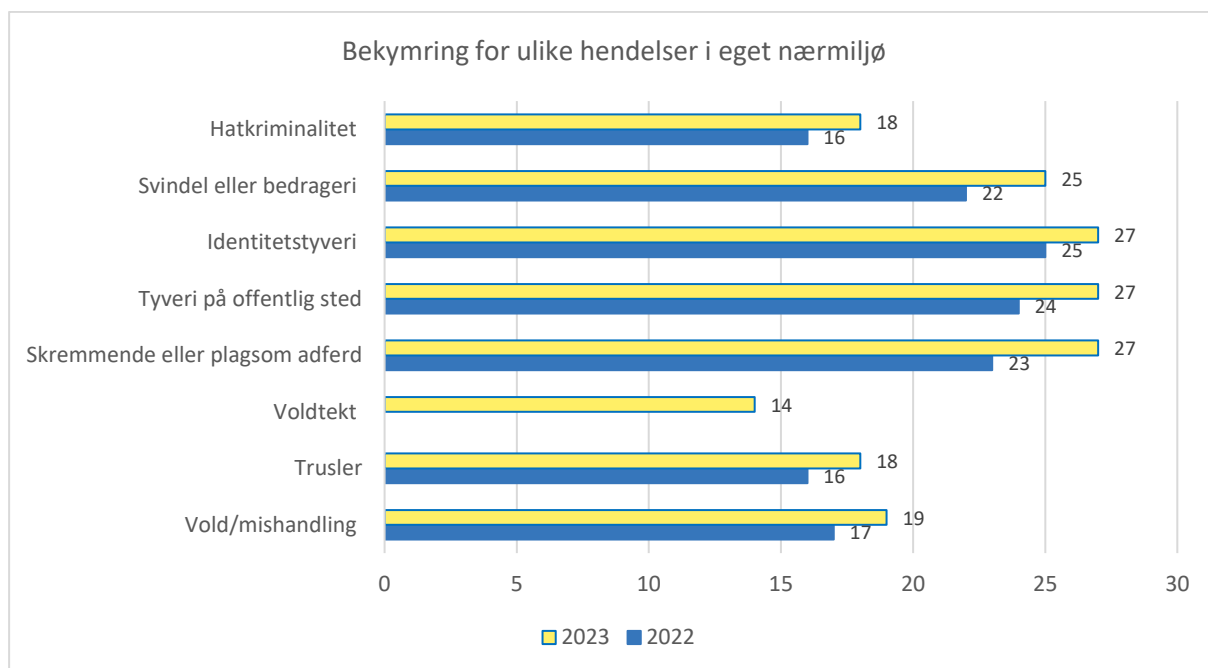
Figur 5: Andelen som svarer at de føler seg svært eller ganske trygg alene på kveldstid i sentrum av egen kommune (Politiets innbyggerundersøkelse 2023)

Kvaliteten i politiets oppgaveløsning og politiets evne til å ivareta tryggheten i samfunnet, er en faktor som påvirker innbyggernes tillit. Det er en rekke faktorer som påvirker både den objektive tryggheten i samfunnet og innbyggernes opplevelse av trygghet, også faktorer utenfor politiets kontroll. Innbyggerundersøkelsen for 2023 viser at de aller fleste føler seg trygge i sitt nærmiljøet, uavhengig av hvor i landet de bor. 87 % av innbyggerne svarer at de føler seg svært eller ganske trygg. Likevel viser en analyse av fritekstsvarene at mange opplever økt utrygghet og viser til en økt bekymring for kriminalitet i nærmiljøet sitt.

Videre viser undersøkelsen at det er færre som føler seg trygge på kveldstid i sentrum av egen kommune.

Økende gjeng- og ungdomskriminalitet har trolig bidratt til lavere trygghetsfølelse i større byer i Norge. I 2023 er det 85 % av innbyggerne i de minst sentrale kommunene som føler seg svært eller ganske trygge på kveldstid, mens det kun er 59 % i de mest sentrale kommunene som opplever det samme. Som det fremgår av figur 5, skyldes den samlede nedgangen i trygghetsfølelse fallet i trygghetsfølelse i de mest og mellomsentrale kommunene.

I fritekstsvarene i undersøkelsen viser mange av respondentene til økt bekymring for manglende tilstedeværelse og redusert kapasitet i politiet. I 2023 har politiet måttet nedbemanne grunnet stram økonomi. Dette kan ha bidratt til redusert tilstedeværelse og synlighet lokalt i politidistriktene.

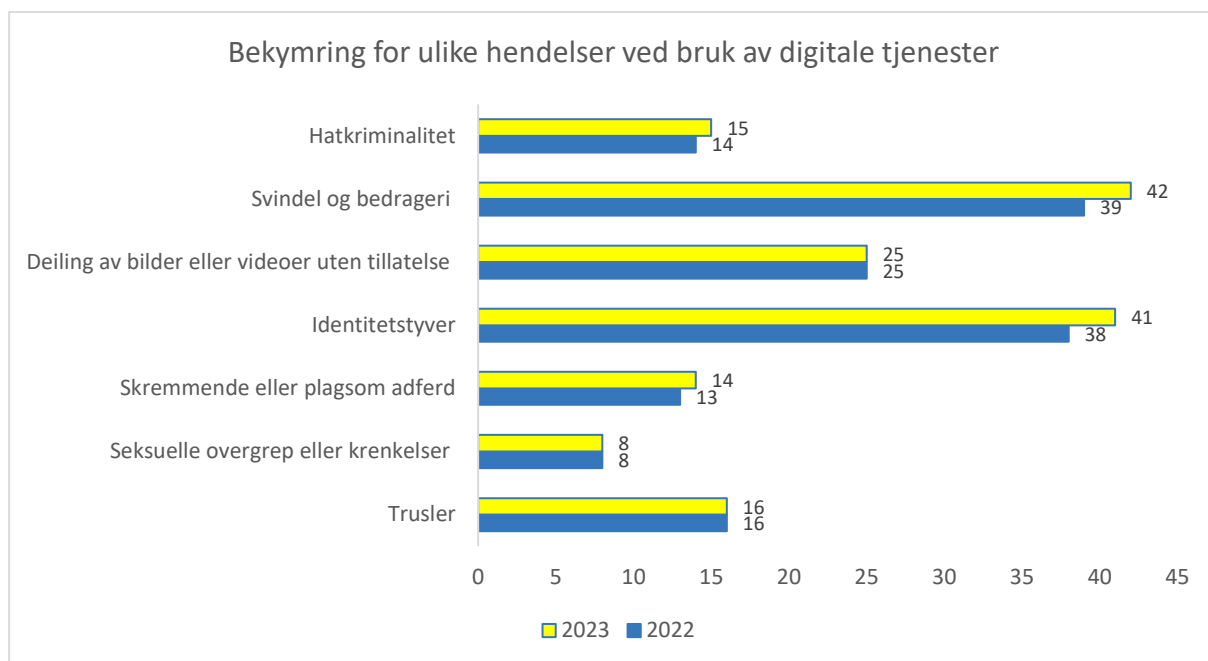

Figur 6: Andelen som svarer de er svært og i ganske stor grad bekymret for at negative hendelser skal skje deg i sitt nærmiljø (Politiets innbyggerundersøkelse 2023)

Lavere digital trygghet enn fysisk trygghet

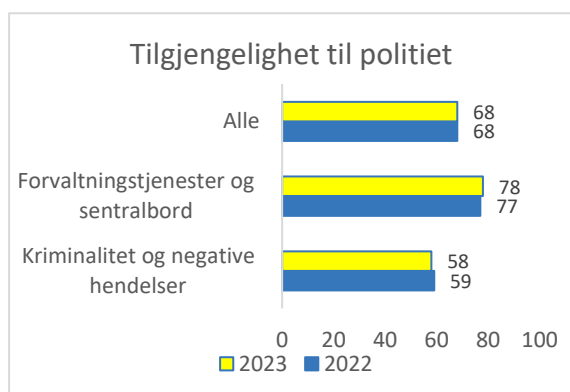
Digital trygghet er et viktig satsingsområde for politiet. Manglende evne til å bidra til å skape trygghet på den digitale arena og manglende evne til å bekjempe digital kriminalitet, kan over tid bidra til redusert tillit til politiet. I 2023 føler 61 % av befolkningen seg svært eller ganske trygg når de bruker digitale tjenester, og 27 % føler seg verken trygge eller utrygge. Trygghetsfølelsen er lavere blant personer over 60 år enn for personer under 30 år. Det som bekymrer innbyggerne mest ved bruk av digitale tjenester er svindel eller bedrageri og identitetstyveri, se figur 7.

En nasjonal bedragerienhet er under etablering, og forventes operativ i løpet av høsten 2024. Bedragerienhetens hovedfokus vil være forebygging av digitale bedragerier, i tillegg til at enheten skal øke oppdagelsesrisikoen. Hovedmålsetningen er at enheten skal gjøre Norge mindre interessant for nettbaserte bedragerier og forfalskninger på internett. Politiets nettpatruljer bidrar i tillegg med informasjon til innbyggerne om aktuelle bedrageri-/svindelmetoder og hvilke forebyggende tiltak den enkelte kan gjøre selv for å beskytte seg.

Figur 7: Bekymring for ulike hendelser ved bruk av digitale tjenester. Andeler i prosent (politiets innbyggerundersøkelse 2023).

Opplevelse av kontakt med politiet

Figur 8: Andelen som svarer at de er helt eller ganske enig i at det er lett å komme i kontakt med politiet (Politiets innbyggerundersøkelse 2023).

Politiets innbyggerundersøkelser for 2022 og 2023 viser at den opplevde tilgjengeligheten er høyere dersom man har vært i kontakt med politiet i forbindelse med en forvaltningssak enn dersom man har vært i kontakt med politiet i forbindelse med kriminalitet og negative hendelser. Fra 2024 vil det innføres fagmottak for straffesakshenvendelser i alle politidistrikt. Fagmottaket skal sørge for tilgjengelig fagkompetanse når innbygger henvender seg til politiet om kriminalitetsrelaterte spørsmål. Målinger viser høy tilgjengelighet og høy grad av innbyggertilfredshet. En mer omfattende omtale av dette arbeidet er å finne under mål fem, ved første kontakt.

Inntrykket blant personer som har vært i kontakt med politiets pass- og id-tjenester, eller fått politiattest, er bedre i 2023 enn i 2022. Inntrykket på tvers av tjenestene er høy. Det er politiets sentralbord som har lavest andel lett å komme i kontakt (67 %).

Nettpatruljen har et viktig bidrag i målet om å ha tilgjengelig tjenester. Det er viktig at politiet er til stede og viser frem hvordan politiet jobber på sosiale medier, hvor spesielt barn og unge ferdes. Det er med på å senke terskelen for å ta kontakt med politiet. Nettpatruljen er et

effektivt virkemiddel for å nå ut til svært mange på kort tid, og kan således med god kommunikasjon ut bidra til en forsterket forebyggende effekt.

Mål 1 – Samfunnets trygghet og sikkerhet er ivaretatt

Politiet har i 2023 stått overfor et utfordrende og komplekst trusselbilde. Det er særlig sammenfallet av flere samtidige, alvorlige forhold som truer sikkerhet og trygghet som utfordrer politiets kapasitet. Forverring av den sikkerhetspolitiske situasjonen, krigen i Gaza skjer samtidig med en negativ endring av kriminalitetsbildet. Klimaendringer fører til ekstremvær som krever innsats fra politiet.

Krigen i Ukraina og endret sikkerhetspolitisk situasjon påvirker politiet på flere måter. Politiet registrerer og identifiserer flyktninger fra Ukraina. Økt tilstrømning av asylsøkere fører til økte krav til etterretning, territorialkontroll mv. Vi viser til ytterligere omtale under mål 4.

Risikoen for sammensatt virkemiddelbruk som treffer politiets ansvarsområder har økt. Statlige aktører kan for eksempel benytte kriminelle aktører, statlig styrt migrasjon og sabotasje mot kritisk infrastruktur for å oppnå sine mål. Politiet har i den forbindelse økt innsatsen på innhenting av informasjon om mulige sikkerhetstruende hendelser, etterretningsproduksjon og informasjonsdeling. Politiet bidrar blant annet i Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter (NESS) og Felles Cyberkoordineringssenter (FCKS).

Den krevende sikkerhetspolitiske situasjonen har også medført økt årvåkenhet mot faren for at politiet kan bli utsatt for forhold som truer egensikkerhet og operasjonssikkerhet. Staten har særlig oppmerksomhet på sikker og stabil IT-drift, håndtering av cyberangrep, krisehåndtering ved systembortfall og opplæring i sikkerhet.

Politiet har i 2023 økt oppmerksomheten mot Nordområdene, herunder Svalbard som et strategisk viktig område, og Schengen yttergrense mot Russland. Samhandlingen med finsk grensevakt RAJA er styrket.

Nordstream-hendelsen medførte at det i 2023 ble innledet en styrking av kapasitet og kompetanse hos politidistrikt med sokkelansvar, samt at det er tatt initiativ til tettere samhandling med tysk politi som følge av viktigheten av sikre gassleveranser.

Væpnet konflikt medfører økt risiko for CBRNE-hendelser, og politiet har derfor hatt økt oppmerksomhet på dette beredskapsområdet gjennom blant annet kompetanseøkning og utdeling av materiell som smitteposere i alle patruljebilene. Det er også nødvendig å etablere et planverk som dekker hele krisespekteret. Politiet har derfor i 2023 startet på et arbeid med å justere planverk og rundskriv knyttet til politiets rolle i krig, et arbeid som vil måtte fortsette i 2024.

Politiet har gjennom 2023 hatt økt fokus på vår del av vertslandskonseptet og vår rolle i totalforsvaret. Erfaringer deles med svensk og finsk politi som følge av disse landenes inntreden i NATO. Det vurderes slik at øvelser og planverk knyttet til det øverste nivået i krisespekteret må prioriteres høyere, og at samarbeid på operasjonelt strategisk nivå bør formaliseres gjennom blant annet en tydeligere rolleavklaring mellom POD og DSB. I 2023 har det vært jobbet med tydeliggjøring av PODs rolle i nasjonal krisehåndtering.

Krigen i Gaza medfører flere demonstrasjoner som krever oppmerksomhet av politiet. Mange av markeringene har hatt en økt risiko for aggresjon, noe som krever et større politinærvær. Flere demonstrasjoner kombinert med store sikkerhetskrevende arrangementer i Oslo (utdeling av Nobels fredspris, besøk av Ukrainas president Volodymyr Zeleksyj m.fl.), førte til at Oslo

politidistrikts ressurser en periode høsten 2023 ble uttømt og det øvrige politi-Norge måtte yte bistand. Dette ga en midlertidig svekking av politiets tilstedeværelse i øvrige deler av Norge.

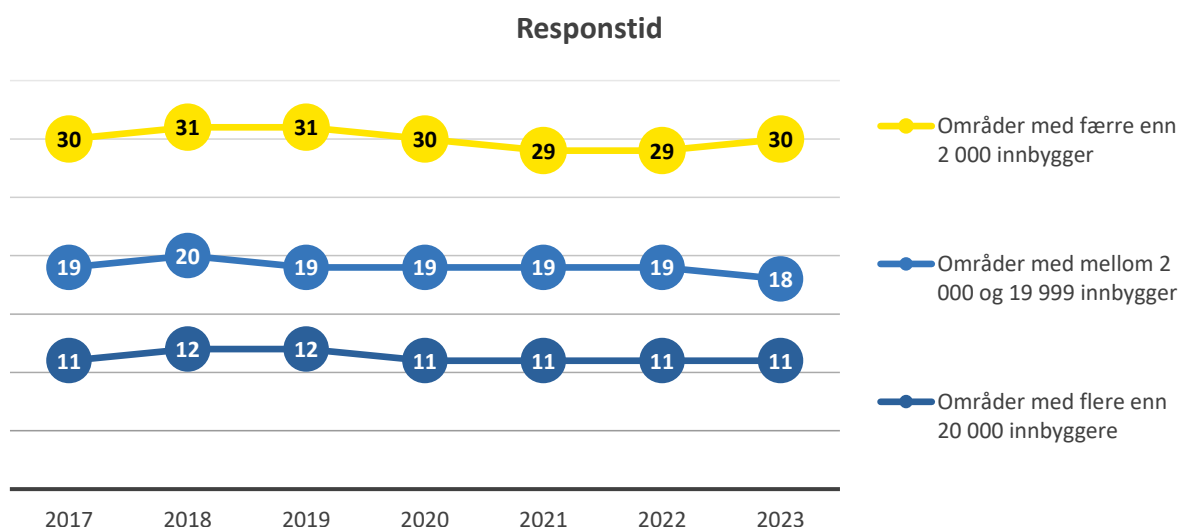
Uværet "Hans" i august 2023 utløste en stor politioperasjon. De berørte politidistriktene samarbeidet godt med samvirkeaktører som statsforvalter, kommuner, samferdselsmyndigheter, Heimevern med flere. Bruk av droner og politiets helikoptre bidro både i etterretningsarbeidet, søk og en rekke andre oppgaver som krever oppfølging ved alvorlige hendelser. I forbindelse med "Hans" ble Nødvarsel benyttet for første gang i en hendelse som omfattet et større geografisk område på tvers av politiets distriktsgrenser. Det ble gjort en rekke erfaringer som er evaluert og fulgt opp med tiltak i etterkant. Disse erfaringene vil komme godt med ved fremtidige ekstraordinære hendelser.

Tabell 5: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2023	Resultat krav	Resultat
S1 Opplevd trygghetsfølelse (se innledende kap om innbyggerundersøkelsen)	N/A	89 %
S2 Befolkningens tillit til politiet (se innledende kap om innbyggerundersøkelsen)	N/A	72 %
S3 Økt lokal tilstedeværelse: POD skal redegjøre for den styrkede lokale tilstedeværelsen, herunder antall tjenestesteder, antall politiansatte per tjenestested og det totale antall ansatte per tjenestested. Det skal også rapporteres om antall ansatte i åpningstiden for hvert tjenestested.	N/A	Se omtale i tekst
S4 Responstid ved ekstraordinære hendelser (80 prosentil):		
• Tettsteder med over 20 000 innbyggere	11 min	11 min
• Tettsted med mellom 2 000 og 19 999 innbyggere	19 min	18 min
• Tettsted med under 2 000 innbyggere	30 min	30 min
S5 Aksestid på nødnummer 112: 95 % av alle anropene til nødnummer 112 skal være besvart innen 20 sek.	95 %	98,5 %

Et tilgjengelig og responderende politi

Rask inngripen kan berge liv, redusere skadeomfang eller bidra til å oppklare kriminalitet. Det er stilt krav til politiets responstid for ekstraordinære hendelser, hendelser der liv er direkte truet og/eller hvor det er behov for umiddelbar innsats fra politiet. Formålet med krav til responstid er blant annet for å sikre rask respons når noe virkelig haster, samt å bidra til forventningsavklaring for innbyggerne og politiets samarbeidspartnere på hva de kan forvente av politiet når det er behov for øyeblikkelig hjelp.

I 2023 ble det målt responstid i omtrent 17 700 hasteoppdrag. Resultatene viser at politiet innfridde de nasjonale kravene til responstid i to av de tre tettstedskategoriene. Kravet ble ikke innfridd i den største tettstedskategorien, områder med flere enn 20.000 innbyggere i 2023. Resultatet i denne kategorien var 11,2 minutter og kravet var 11 minutter. Årsresultatene for politiets responstid har vært tilnærmet like de siste fem årene.

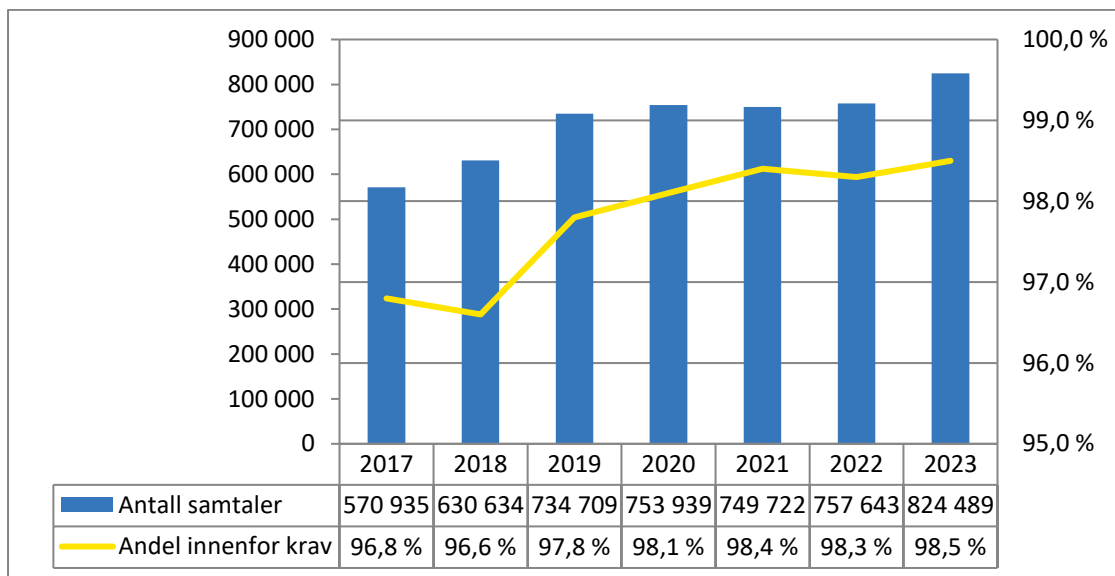
Figur 9: Nasjonale resultater for responstid for hasteoppdrag i perioden 2017-2023

For politidistriktene varierer det i større grad om de innfridde kravene. Flere distrikt har måloppnåelse i flere av tettstedskategoriene, eller er nær måloppnåelse. Men det er også flere distrikt som ikke har måloppnåelse i en eller flere av tettstedskategoriene. Ressursmangel er en årsak til at enkelte oppdrag får lang responstid og sommerferieperioden er særlig utfordrende. Videre oppgis det at mange ressurser avgis til vakthold og tilstedeværelse under bl.a. demonstrasjoner og arrangementer, dette gjelder spesielt for Oslo politidistrikt. Andre politidistrikter beskriver at det er utfordrende å dekke store geografiske områder med lange avstander og at det er vanskelig å være til stede over alt til enhver tid.

Politiet skal ha fokus på responstid og på å være tilgjengelig for befolkningen. Det jobbes aktivt med samarbeid mellom operasjonssentral og patruljeavsnitt, og man gjør gode vurderinger og prioriteringer ved operasjonssentralene og har god og aktiv flåtestyring av operative ressurser.

Å oppnå kontakt med politiet på nødnummer 112 er viktig, både ut fra innringerens behov for rask hjelp, og for politiets evne til raskt og effektivt å kunne håndtere oppdraget. Aksestid er tiden det tar fra det ringer til politiet (tidspunkt anropet registreres innkommet) til anropet besvares av politiet.

Politiet innfrir krav til aksestid i 2023, samtidig som antallet nødsamtaler har økt. Gjennomsnittlig svartid på nødanrop nasjonalt var i 2023 på 4,44 sekunder.

Figur 10: Nasjonale resultater for aksestid 112 for perioden 2017-2023

Samarbeid med helsetjenestene knyttet til psykisk syke

Politiets bistand til helsetjenestene øker og det brukes stadig mer ressurser på denne typen oppdrag. Økningen er spesielt krevende når det gjelder personer som er psykisk syke og som utøver vold, eller har stort voldspotensiale. I 2023 har det derfor vært viktig å iverksette utviklingstiltak for å bedre samarbeid og forståelse for oppgaveløsningen som omhandler personer med psykisk sykdom. Tiltakene gjelder både innad i politiet og mellom helsetjenesten og politiet.

Utviklingstiltakene tar sikte på redusere utfordringer i bistandsoppdrag som politiet utfører for helse. Helsetjenesten har mange aktører med ulik organisering og styringslinjer, og det er viktig å etablere en mer helhetlig forståelse for de plikter, krav og rammer for informasjonsdeling som er sentralt for å få riktig bistand fra politiet. Arbeidet skal vurdere hvorvidt bistand fra politiet er riktig definert basert på det samfunnsvern etaten er satt til å ivareta og om dagens bruk av politiets bistand er nødvendig/påkrevet.

Utviklingsarbeidet vil videreføres i 2024, og omfatter blant annet implementering av revidert rundskriv om helsetjenestens og politiets ansvar for personer med psykisk sykdom, opprettelse og utvikling av fast kontaktpunkt i politidistriktene for mottak av henvendelser fra helsetjenesten og utvikling av samarbeidsavtaler mellom politi og helsetjenester på lokalt nivå.

Målet med utviklingsarbeidet er bedre helsetjenester for den syke, og samtidig sterkere vern av samfunnet mot alvorlig kriminalitet.

Økt lokal tilstedeværelse

Etablering av nye polititjenestesteder har vært et høyt prioritert oppdrag i 2023. Det ble raskt etablert en organisasjon for å sikre at oppdraget ble gjennomført effektivt og innenfor frist der det var mulig.

Tjenestestedene som skal holde åpent i sommersesongen – Hvaler og Geiranger – ble åpnet innen frist 1. juli. Det samme gjelder for tjenestestedet på Torp i Sandefjord kommune.

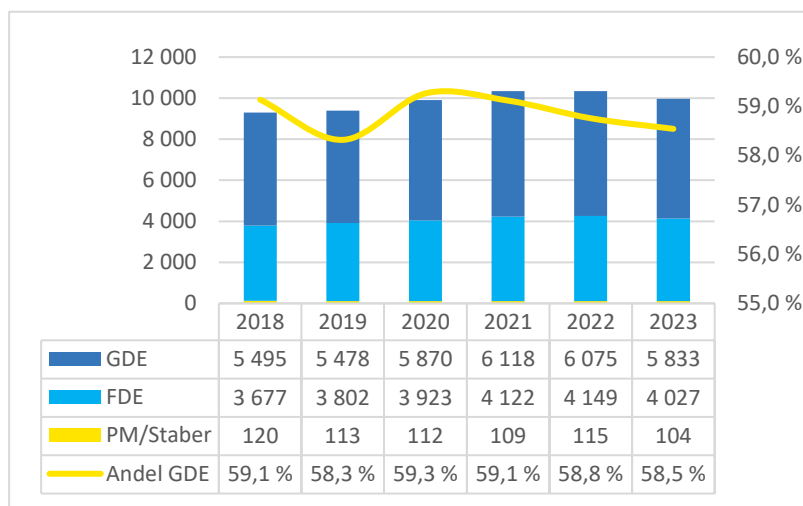
De fem tjenestestedene som skal være bemannet med minst fem årsverk har fått tilført ressurser som sikrer det. Av disse tjenestestedene ble det etablert nye lokaler innen frist 1. oktober i Engerdal, Meråker, Sigdal og Steigen. I Steigen er det etablert midlertidige lokaler og et arbeid med å etablere permanente lokaler er underveis.

Nye tjenestesteder på Mortensrud i Oslo og i Salangen har ikke vært mulig å etablere innen 1. oktober. På Mortensrud er eiendomsmarkedet svært begrenset og planleggingen tar tid. Åpningne av nye lokaler ble derfor først gjennomført 7. mars 2024. I Salangen har det tatt tid å komme til enighet med kommunen om tjenestetilbudet ved det nye tjenestestedet. Dette er nå avklart og innflytting i nye lokaler forventes i april 2024.

Til tross for reduksjon i bemanning gjennom året har politiet også sett på andre måter å gi økt lokal tilstedeværelse. Et eksempel er etablering av kommunepatruljer i Øst politidistrikt. Kommunepatruljen er en dedikert ressurs til kommunene som en erstatning for en 3 dagers åpen publikumsvakt, og som skal arbeide i kommunen disse dagene. Patruljen er mer tilgjengelig og synlig for innbyggerne og løser både operative oppdrag, følger opp tips og klager. Den jobber også oppsøkende og forebyggende i skolene i kommunen. Dette har vært godt mottatt i kommunene.

Enkelte av politiets tjenestesteder har ikke faste åpningstider, men publikum kan avtale tidspunkt for oppmøte. Majoriteten av disse stedene har denne ordningen etter samarbeid og dialog med kommunene.

Andelen i GDE (geografiske driftsenheter) i politidistriktene er nokså stabil over tid. Det er noe krevende å følge andelen i GDE over de siste årene, da forklaringsfaktorene bak tallen i stor grad er påvirket av prioriteringer i ekstraordinære situasjoner, samt at andelen av politiårsverk i GDE påvirkes av føringer og tildelinger i budsjettet. Eksempler på dette er en økt andel i GDE som følge av forsterkningsressurser under pandemien (2020-2021).

Figur 11: Oversikt over fordelingen av politiårsverk og andel i GDE 2018-2023

Det var en betydelig økning i antall politiårsverk både i GDE og FDE (funksjonelle driftsenheter) i perioden 2018-2022. I 2023 endres dette og det er en reduksjon i årsverk i både GDE og FDE. Årsaken til nedgangen var den stramme økonomiske situasjonen for politiet i 2023, med behov for å redusere aktiviteten for å tilpasse seg tildelte rammer. Nedgangen på GDE knytter seg i hovedsak til avslutning av midlertidige ansettelser. Det var ved utgangen av desember 2022

rett over 500 midlertidige politiårsverk i etaten. Av disse jobbet ca. halvparten i GDE. Per desember 2023 var antall midlertidige politiårsverk blitt redusert til om lag 350. Av disse jobbet om lag en tredjedel i GDE. De midlertidige som ble redusert i GDE jobbet i all hovedsak med tjenesteområdene straffesaksbehandling og politioperativt.

Framtidig løsning for nød- og beredskapskommunikasjon

Politiet deltar i DSBs forprosjekt og har parallelt etablert et eget internt prosjekt i etaten for å ivareta politiets planfase og ressursbidrag i DSBs forprosjekt.

Ved utgangen av 2024 skal politiet ha bidratt til å utarbeide et godt felles grunnlag for gjennomføringsprosjektet, og etablert en foreløpig plan for politiets egen gjennomføringsfase, som er koordinert med DSB.

Samlokalisering av 112- og 110-sentraler

Samlokalisering av alle tre nødetatenes nødmeldesentraler i Agder politidistrikt ble ferdigstilt i mai og hadde offisiell åpning i august 2023. Dette er den tredje samlokaliseringen hvor alle tre nødetatene er lokalisert vegg-i-vegg under samme tak. De øvrige er Bodø i Nordland, og Kirkenes i Finnmark. I tillegg er politiets operasjonssentraler og brannvesenets 110-sentraler samlokalisert i Øst, Innlandet, Sør-Øst og Møre og Romsdal politidistrikter.

I Troms politidistrikt har de tre nødetatene gjennomført en felles mulighetsstudie for samlokalisering av de tre nødetatenes nødmeldesentraler. Flykoordineringssentralen (FKS) som i dag er samlokalisert med AMK Tromsø har også deltatt i mulighetsstudien. Det er besluttet å gå i gang med en konseptfase, som bl.a. skal kartlegge kostnadsbildet. Målsettingen er å levere et beslutningsgrunnlag innen utgangen av juni 2024.

Politiet har ingen særskilt finansiering for å drive frem SAMLOK i resterende politidistrikt. Politiets strategi for etablering av samlokalisering av nødmeldesentralene er at dette må realiseres i forbindelse med byggeprosjekter for nye politihus, eller ved lokale initiativ utløst etter behov. POD og DSB følger opp at SAMLOK tas inn tidlig i planleggingsprosessen for nye politibygger.

Mobilbasert befolkningsvarsling

Mobil befolkningsvarsling (Nødvarsel) ble innført nasjonalt i begynnelsen av 2023. POD ved politiets situasjonssenter ble tildelt ansvar for å sende ut nasjonale varsler. Nødvarsel ble tatt i bruk av politidistriktene for regionale og lokale varsler i juni 2023. Siden da har politiet benyttet Nødvarsel i flere reelle hendelser.

Bruk av Nødvarsel har bidratt til rask og effektiv varsling av befolkningen. Det er imidlertid enkelte utfordringer knyttet til systemets brukervennlighet og funksjonalitet. Eksempelvis opplevde mange at de mottok mer enn ett nødvarsel på sin mobiltelefon under ekstremværet Hans. Erfaringer fra både tester, øvelser og aktive hendelser er viktige for å forbedre og videreutvikle løsningen. Kontinuerlig erfaringsdeling og tett dialog med politidistriktene har vært viktig for å redusere risiko og bidra til at Nødvarsel blir et godt og effektivt krisehåndteringsverktøy, og et tiltak som bidrar til å varsle befolkningen raskt ved de mest alvorlige hendelsene

Implementeringen av EUs informasjonssystemer

EU-informasjonssystemer (EUIS) er et utviklingsprogram opprettet i 2021 for å videreutvikle og innføre nye informasjonssystemer for økt trygghet i EU/Schengen. Det skal styrke sikkerhet, grensekontroll og politisamarbeid i Europa. Programmet har som formål å bidra til en helhetlig og integrert implementering av de sentrale informasjonssystemene.

2023 har i likhet med 2022 vært preget av utsettelse fra EU sentralt, og da spesielt system for elektronisk inn- og utreisekontroll av tredjelandsborgere (EES) og system hvor visumfrie tredjelandsborgere må søke om en fremreisetillatelse (ETIAS). 7. mars 2023 ble SIS Recast lansert og Norge var det første medlemslandet som koblet seg på. I forbindelse med lanseringen var om lag 9 500 polititjenestepersoner igjennom en e-læring. Dette ga et godt kompetanseløft i politiet.

I 2023 har det vært en økt bevissthet rundt bruken av digitalt anmodningsskjema for internasjonalt politisamarbeid som ble lansert i oktober 2022. Dette er et konkret tiltak som skal sikre mer målrettet forebygging, avdekking og etterforskning av kriminalitet og terrorisme. Etter hvert som flere systemer blir koblet på vil det kunne være mer informasjon tilgjengelig til å bruke til politimessige formål, og på den måten styrke det internasjonale politisamarbeidet.

Som et ledd i innføringen av EUIS, har alle politidistriktene og Kripos i 2023 fått tildelt en spesialiststilling innenfor internasjonalt politisamarbeid. Dette gir et løft ved videre innføring av EUs informasjonssystemer og vil bidra til å styrke sikkerhet, grensekontroll og politisamarbeid i Europa.

Implementering av Prüm-avtalen.

Prüm avtalen trådte i kraft i Norge 1. desember 2020. Den delen av avtalen som gjelder utvikling av teknisk infrastruktur for at avtalelandene kan søke i hverandres databaser (DNA, fingeravtrykk og kjøretøyregister) ble ferdigstilt i 2023. Høsten 2023 ble det gjennomført evaluerings- og godkjenningsbesøk med delagasjoner fra EU, henholdsvis fra Østerrike og Sverige, jf. pålagte prosedyrer i rettsakten. Offisiell godkjennelse ble mottatt fra EU i desember 2023.

Praktisk tilknytning av 28 avtaleland har startet. Østerrike ble som første land knyttet til Norge 8. januar 2024. Det er planlagt tilknytning og tilhørende saksbehandling, for sju nye land i 2024. Videre tilknytning til de resterende landene avhenger av kapasiteten til Kripos i 2025 og 2026.

Mål 2 – Kriminaliteten er lav

En rekke utviklingstrekk i samfunnet gjør at politiets samfunnsoppdrag blir stadig mer krevende. I tillegg blir fremtidens utfordrings- og trusselbilde trolig mer komplekst og omfattende enn i dag. Antall registrerte straffesaker kan gi en indikasjon på kriminalitetsbildet i Norge, og den nedadgående trenden i antall registrerte saker siden 2016, ser ut til å ha snudd de siste to årene. Antallet saker i 2023 er likevel lavere enn i 2016 (beskrives nærmere under mål 3). Det er mørketall knyttet til statistikken og det er nødvendig å være bevisst på omfanget av den uregistrerte kriminaliteten. Det antas at manglende muligheter for digitale anmeldelser av for eksempel nettbedragerier, innebærer at det kan være mye som ikke kommer til politiets kunnskap. For enkelte kriminalitetsformer, som for eksempel voldtekt, er det også mange som ikke ønsker å anmelde. Politiet får stadig bedre oversikt over den organiserte kriminaliteten og omfanget øker også her.

For de ulike kriminalitetskategoriene ser vi at antallet registrerte saker innenfor voldskriminalitet, økonomi, skadeverk og vinning var høyest i 2023, målt opp mot perioden 2016-2023. For vinnings- og voldslovbrudd betyr utviklingen at nedgangen man så under pandemien, er mer enn reversert. Norge har få drap sammenlignet med andre land. Antallet drap har de siste ti årene holdt seg relativt stabilt. I 2023 var antallet drap imidlertid det høyeste siden 2013. Innenfor narkotikakriminalitet har antallet registrerte saker blitt kraftig redusert de siste årene. Politiet ser imidlertid med bekymring på tall fra Folkehelseinstituttet hvor dobbelt så mange unge mellom 16 og 30 år oppgir å ha brukt kokain det siste året, sammenlignet med for 10 år siden. Totalt ble det i 2023 beslaglagt mer kokain enn i løpet av de siste 22 år til sammen. I 2023 ble det registrert det høyeste antallet straffbare forhold begått av ungdom og barn under 18 år siden 2009. Over en tredjedel av disse forholdene ble begått av barn under 15 år.

I Politiets trusselvurdering 2024 fastslår at trusselen fra organiserte kriminelle nettverk er betydelig og økende. Trusselen fra cyberkriminelle aktører er også økende og digitaliseringen av samfunnet og integreringen av økonomier og arbeidsmarkeder øker mulighetene for grensekryssende økonomisk kriminalitet. Både politiet og bankene registrerer en betydelig økning i antall bedragerier. I økonomisk utfordrende tider, er politiets vurdering at flere vil kunne begå miljøkriminalitet for å kutte kostnader.

Politiets etterretning og bruk av denne blir stadig bedre. En effekt av dette er økt kunnskap om omfang og alvorlighet av den skjulte organiserte kriminaliteten i Norge. Politiet har i 2023 delt av sin kunnskap med offentligheten. Dette gjelder blant annet om kriminelle nettverk, lokale og nasjonale trusselvurderinger og cyberkriminalitet.

En rekke faktorer, også utenfor politiets kontroll, påvirker kriminalitetsnivået. Politiets innsats er kun en av mange aktørers innsats som vil påvirke utviklingen innenfor målområdet.

Fremover vil det være viktig å tydeliggjøre forventningene til hva som ligger i politiets ansvar for å forebygge kriminalitet, og hva som er andre sektors primæransvar. Samfunnsutviklingen gjør det enda mer nødvendig å være omforent om sektoransvar, informasjonsdeling, samhandling og samordning. Politiets ressurser er under sterkt press og det må gjøres krevende prioriteringer også innenfor prioriterte områder, som også vil være av betydning for arbeidet for å nå målet om at kriminaliteten i samfunnet er lav.

Tabell 6: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2023	Resultat krav	Resultat
S6 Prioritering og effekt av politiets forebyggende innsats: POD skal redegjøre for prioriteringene i det forebyggende arbeidet mot ulike kriminalitetsområder. POD skal i tillegg belyse og vurdere effekten av politiets forebyggende arbeid	N/A	Omtale i tekst

Prioritering og effekt av politiets forebyggende innsats

Norge og norsk politi står overfor et utfordringsbilde med en høy alvorlighetsgrad. Man står ikke bare i en sikkerhetspolitisk utfordrende situasjon, men også ovenfor alvorlige kriminalitetsutfordringer.

Kunnskapen om kriminalitetsbildet og de økonomiske rammebetingelsene gjør det også krevende å oppfylle målet om at kriminaliteten er lav. Mye av kriminaliteten forblir i stor grad usynlig, både for storsamfunnet og i politiets straffesaksstatistikk.

Som følge av budsjettsituasjonen i 2023 måtte politiet prioritere hardt, også blant de prioriterte kriminalitetsområdene. Videre ble mye ressurser brukt for å ivareta vakt og beredskap (liv og helse), noe som førte til nedprioritering av bl.a. forebyggende funksjoner. Den generelle etterforskningskapasiteten ble også påvirket av at vakt og beredskap måtte ivaretas og mannskaper omdisponeres. Vi erfarte at selv med det alvorlige bakteppet ble politiets evne til en kraftfull kriminalitetsbekjempelse svekket.

Politiet har gjennom langsiktig satsning fått et bedre kunnskapsgrunnlag om omfanget av kriminelle nettverk. I hele Norge finnes det multikriminelle nettverk/organisert kriminalitet. Disse opererer både fysisk og i den digitale sfæren og er grenseoverskridende i sin virksomhet. Samfunnet står overfor et utfordringsbilde med høy alvorlighetsgrad.

Internasjonalt politisamarbeid er viktig og politiet i Norge og Sverige ble i 2023 enige om å forsterke samarbeidet mot organiserte kriminelle nettverk, med et mer forpliktende etterretningssamarbeid og felles forebyggende innsats. Organsiert kriminalitet har en betydelig internasjonal dimensjon (se også bl.a. Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) fra Europol). Det er en negativ utvikling både med tanke på kriminelle nettverk som er etablert i landet og utenlandske nettverk som vil utvide sin kriminelle virksomhet til landet.

Det er også en negativ utvikling knyttet til barn og unge som er bekymringsfull. For politiets del gjenspeiles dette i den registrerte kriminaliteten. Særlig bekymringsfullt er det at gruppen av mistenkte under 15 år (kriminelle lavalder) øker. I tillegg er det en bekymringsfull økning av alvorlige lovbrudd som bl.a. ran, ulovlig bevæpning med kniv/skytevåpen, kroppsskade/grov kroppskrenkelse blant barn og unge.

Effektivt bruk av etterretningsprodukter understøtter politiets viktige arbeid for å ivareta innbyggerne og samfunnets trygghet og sikkerhet. Etterretningsproduksjonen gir kunnskap med god effekt, ikke bare i forhold til kriminalitetsbildet, men også ved forberedelse av planlagte/kjente hendelser og i politiets krisehåndtering. Politiet evner stadig bedre å iverksette målrettede og kunnskapsbaserte tiltak, både forebyggende og operasjonelle ved f.eks. demonstrasjoner, arrangementer, valg og andre situasjoner med potensiale for vold, konflikter, hat og polarisering.

Kunnskap om kriminell aktivitet i det digitale rom er styrket, gjennom både etterforskning og etterretningsanalyse. Politiet har utarbeidet temarapporter og et offentlig nasjonalt situasjonsbilde for cyberkriminalitet. I tillegg er ny teknologi tatt i bruk for mer effektivt å forebygge datakriminalitet og internettrelaterte overgrep, og for å øke kvalitet og effektivitet i straffesaksbehandlingen. Det jobbes med å etablere et kompetansemiljø for kuntig intelligens, som kan ta i bruk teknologi som vil ha en positiv effekt også for politiets kriminalitetsbekjempelse. Det er krevende å finne rom for slike satsinger innenfor den nåævre økonomiske rammen og utviklingen går saktere enn ønskelig.

Ulike temarapporter har gitt politiet en bedre situasjonsforståelse innen cyberkriminalitet. Det øker politiets evne til å iverksette målrettede tiltak for å forebygge og avverge dataangrep, og styrke det internasjonale politisamarbeidet. Politiet opplever store utfordringer i håndtering av økende informasjonstilfang innen internettrelaterte overgrep. Samtidig har etaten lyktes med å forebygge ved å identifisere og gjøre overgrepsmateriale på internett utilgjengelig, og gjennom identifisering av gjerningspersoner som bestiller og fasiliterer direkteoverførte bestillingsovergrep. Teknologiutviklingen skjer i et omfang og i en hastighet der effektivitet settes opp mot å dra nytte av framvoksende og disruptive teknologier. Dette utfordrer spesielt politiets teknologiske situasjon og evne til omstilling. Nytenkning og rask utvikling er veldig ressurskrevende, men en viktig forutsetning for å forbli relevant for samfunnsoppdraget.

Det blir jobbet aktivt med å tilrettelegge for bedre bruk og oppfølging av politiets beskyttelsestiltak. Eksempler på disse er mobil voldsalarm, omvendt voldsalarm og adressesperre. Økt bruk og bedring av teknologi knyttet til omvendte- og mobile voldsalarmer er gitt høy prioritet og vil gi positiv effekt for volds- og trusselutsatte. Det jobbes også med forbedring av rutiner og praksis for oppfølging, ikke minst sikre et bedre samarbeid med andre etater, som gjennom egne tiltak kan styrke politiets arbeid. Forberedelser til implementering av arbeidsmetodikken fra RISK er iverksatt. Metodikken vil rette seg både mot voldsutsatte og voldsutøver gjennom et tverretatlig samarbeid. Politet forventer at dette vil å ha en positiv effekt for både voldsutsatte og voldsutøver. Det er et mål å øke oppmerksomheten mot voldsutøver, ikke minst at byrden i større grad legges på vedkommende.

Systematisk innsats for å styrke arbeidet med mangfold, likestilling og inkludering gir effekt. Mange tiltak i "Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)" er iverksatt, og det pågår en rekke arbeider for å styrke tilliten i ulike grupper av befolkningen. Opplæringen Rettferdig politi har i perioden 2022-2023 vært gjennomført i politidistriktene for å styrke dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering i et mangfoldig samfunn. Det skal gjennomføres en intern evaluering av arbeidet. Målet er å sikre at effekter av opplæringen tas videre i organisasjonen.

Politiet prøver også ut ulike tiltak for å forebygge at personkontroller oppleves som urettmessige eller diskriminerende. Et pilotprosjekt med kvitteringsordning ved gjennomføring av personkontroller er utført i Oslo politidistrikt i perioden november 2022—september 2023. Pilotprosjektet er evaluert og vurdering og anbefaling om veien videre skal fremmes til JD. Pilotprosjektet er omtalt under øvrig rapportering.

Politiets dialogmøter, informasjon og operative tiltak har bidratt til sikkerhet og trygghet knyttet til gjennomføring av Pride-arrangementer ulike steder i landet. Det er både nasjonalt og i det enkelte politidistrikt iverksatt tiltak for å styrke dialog med LHBT+ organisasjoner og Pride-arrangører. Det er også gjennomført dialogmøte med et titalls tros- og livssynssamfunn knyttet til situasjonen i Gaza.

Det er høy risiko for at de økonomiske rammebetingelsene vil påvirke det langsiktige utviklingsarbeidet negativt. Dette målet har sterke avhengigheter til – og må sees i nær sammenheng med mål 1 og 3.

Forebyggende samarbeid med kommunene og andre lokale aktører

I 2023 har det vært en god utvikling og profesjonalisering av det forebyggende arbeidet, med videreutvikling av politiråd, politikontakter, familievoldskoordinatorer og næringslivskontakter. Samtidig er det utfordringer knyttet til ressurser, og at det forebyggende arbeidet nedprioriteres for å ivareta sikkerhets- og beredskapsoppgavene. Dette bidrar til at særlig møte med innbyggerne, informasjon og oppsøkende virksomhet er betydelig redusert i flere politidistrikt. Dette kan gi negative effekter på lengre sikt.

Oppsummert for de ulike rollene som etterspørres, vises det til følgende utvikling:

- Politirådene er et formalisert samarbeid mellom kommune og lokalt politi. Målet er å forebygge kriminalitet og uønskede hendelser gjennom samarbeid på tvers av etater og sektorer. Politirådet favner samarbeid om kriminalitetsforebygging, redning og beredskap og trygghet i lokalsamfunnet. Rådet er et møtested på strategisk ledernivå og skal sikre utveksling av kunnskap og erfaring mellom kommune og politiet. Rådene er i stor grad blitt mer samkjørt med bedre informasjon og kunnskapsdeling. Samarbeidet bidrar til felles kunnskapsgrunnlag og analyser, samordnede prioriteringer, felles og styrket innsats og høyere kvalitet og treffsikkerhet i tjenestetilbudet. Politiet har samarbeid med alle kommuner, og det pågår løpende arbeid med revisjon av samarbeidsavtaler. Ny veileder for kommune-politismararbeid benyttes aktivt.
- Politikontaktene er det daglige kontaktleddet med kommunene, og rådgiver innenfor kriminalitetsforebyggende arbeid. De jobber tettere med andre aktører i kommunene og dette viser å gi bedre effekter gjennom likere forståelse og rett anvarsutførelse. Flere politidistrikt har jobbet aktivt for at politikontaktene har tilnærmet 100% stillinger, selv om dette er utfordrende i flere distrikt. Det er fremdeles slik at politikontaktene må benyttes til oppgaver som normalt ikke tilfaller funksjonen (vakt, beredskap mv).
- Radikaliseringskontaktene i politidistriktene fungerer som forebyggingskontakt og koordinator ved bekymring om radikalisering og voldelig ekstremisme. Radikaliseringskontaktene har i stor grad velfungerende nettverk og god oversikt, men her har flere politidistrikter måttet redusere aktivitet for å ivareta øvrige oppgaver som ikke kan prioriteres ned. Evalueringen av radikaliseringskontaktordningen i politiet (PolitiHøgskolen, 2023) viser også flere utfordringer med ordningen og politiets mandat på området. Evalueringen blir sett i sammenheng med andre evalueringsrapporter for å videreutvikle politiets samlede forebyggende innsats mot radikalisering og ekstremisme.
- Hovedtyngden av distriktene har velfungerende næringslivskontakter. Disse har etablert solide samarbeidsrelasjoner og har en viktig funksjon overfor næringslivet i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.
- De fleste politidistrikt har nå en familievoldskoordinator, men den økonomiske situasjonen gjør at ikke alle har en egen koordinator til dette. Formålet med funksjonen er blant annet å yte veiledning innen arbeid mot vold i nære relasjoner og være koordinator for politidistriktets samlede innsats for å redusere vold i nære relasjoner. For de distriktene hvor funksjonen ikke er besatt, blir ansvaret ivaretatt gjennom andre funksjoner.

Samarbeid om utsatte barn og unge

Politiet deltar i mange fora for å skape bedre tverretattlig felles forståelse for utfordringer knyttet til utsatte barn og unge, og helhetlig forebygging av barne- og ungdomskriminalitet på tvers av sektorer. I 2023 har det tverretattlige samarbeidet forankret i KUBU (Kjernegruppe utsatte barn og unge) og DigiUng-programmet, vært prioritert høyt.

Etatssamarbeidet for utsatte barn og unge består av 13 etater der hensikten er å jobbe sammen for bedre samordnede tjenester og mer helhetlig innsats for utsatte barn og unge. Barne,-

ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) leder samarbeidet. I 2023 har mye dreiet seg om å få på plass organisasjonsstruktur, sette rammer og retning for arbeidet og etablere prosesser for å kunne jobbe effektivt og innovativt med å etablere helhetlige gode tiltak overfor målgruppen..

Tverssektorielle oppdrag som er behandlet i etatssamarbeidet i 2023:

- Tverrsektorielt rusforebyggende arbeid og straffegjennomføring (18-24 år) som flere av etatene skal løse i fellesskap, med leveranser i 2024 og 2025.
- Felles innspill til KUBU om mulige satsingsforslag til statsbudsjettet i 2025.
- Det tverrsektorielle rusforebyggende oppdraget koordinert av Hdir. Arbeidet fortsetter i 2024.
- Oppdraget om straffegjennomføring for gruppen 18-24 år er planlagt igangsatt i 2024, og ledes av Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI).

Bidrag til utviklingen av DigiUng og Ung.no

Politiet har i 2023 bidratt i utviklingen av DigiUng-programmet gjennom å delta i en referansegruppe. Gjennom en rekke arbeidsmøter med ulike etater, er det gitt innspill til videreutviklingen av DigiUng og overgangen fra programstyre til fast organisering for DigiUng. Arbeidet fortsetter i 2024. En sentral del av arbeidet favner videreutviklingen av tjenesten Ung.no. Kripos har i 2023 bidratt til svar for spørretjenesten på Ung.no, og med gjennomgang og kvalitetssikring av artikler på nettsiden. Flere av chattetjenestene som er tilknyttet Ung.no er koblet til Kripos sin tipsløsning og har i 2023 mottatt flere henvendelser om akutt bekymring for liv og helse for unge personer. Regjeringen har besluttet at Ung.no skal være den primære informasjonskanalen for det offentlige til barn og unge. Politiets bidrag og behovet for politikompetanse er etterspurt fra de unge. Et styrket bidrag fra politiet vil kreve ytterligere innsats fra politidistriktene for å dekke opp sentrale temaområder som gjelder kriminalitet og straffbarhet mv.

Forebyggende tiltak mot kriminalitet i det digitale rom

Politiet har hatt et strategisk fokus på å øke evnen til å håndtere datakriminalitet. Kapasitetsbygging viser seg imidlertid å være utfordrende innenfor gjeldende budsjетtrammer. Avviket mellom kriminalitetsutfordringen og politiets evne til å håndtere denne er økende.

Politiet prioriterer arbeidet med kunnskapsgrunnlag om kriminell aktivitet i det digitale rom. Ny teknologi blir brukt for å effektivt å forebygge datakriminalitet og internettrelaterte overgrep. Nedenfor nevnes noen eksempler.

Politiet har fått bedre kunnskap om og oversikt over cyberkriminalitet i 2023. Rapporten Cyberkriminalitet 2023 er fulgt opp ved å identifisere nye informasjonsbehov og produksjon av tematiske rapporter for et løpende cyberkriminalitetsbilde. Det er i løpet av året produsert en rekke kunnskapsgrunnlag og fenomenrapporter, som eksempel rapport om generativ kunstig intelligens, direkteoverførte bestillingsovergrep (DOBO), ende-til-ende krypterte nettverk og en rapport om kontaktetablering mellom voksne med en seksuell interesse for barn og barn på internett.

Politiets IT-enhet (PIT) og Kripas samarbeider om ny teknologi for å effektivt forebygge datakriminalitet og internettrelaterte overgrep, og for

økt kvalitet og effektivitet i straffesaksbehandlingen. Eksempler på dette samarbeidet er leveranseteam maskinsyn på Kripas, pilot for bruk av ansiktsgjenkjenningsteknologi mot pass- og ID-registret og at nasjonal database for overgrepsmateriale blir til et nasjonalt register. Piloteringen viser at tiltaket muliggjør identifisering av fornærmede i overgrepssaker som ellers ikke ville vært mulig. Effekten er både spart arbeidsinnsats (frigjøre kapasitet) og bedre kvalitet og rettssikkerhet for de fornærmede. Dersom verktøyet skal benyttes, kreves regelverksutvikling og økt ramme for IT-utvikling. Verktøyet har et svært stort potensial for identifisering av involverte i straffesaker.

I 2023 er 15 822 overgrepssaker bekreftet fjernet som direkte effekt av Kripas' One Click hosting. Flere av hostingselskapene melder at de, i tillegg til å fjerne overgrepsmateriale, også fjerner aktuelle brukere og alt materiale de har tilgjengeliggjort via selskapet. Reell effekt av One Click hosting antas derfor å være høyere. Varslingen fra Kripas gjør at de kommersielle aktørene anser det som mindre attraktivt å tilby denne type tjenester, noe som gjør det vanskeligere å dele overgrepsmateriale og har en god forebyggende effekt ved at tilbydere selv lukker sårbarheter og risiko.

Omegle tjenesten er nå nedlagt. Kripas har tidligere gått ut med offentlig advarsel om Omegle tjenesten på grunn av det høye antallet seksuallovbrudd mot barn og unge begått på plattformen.

Kripos opererer og deler et filter med internettleverandører. I 2023 har dette fått tilføyd flere domeneadresser og inneholder nå omlag 2 400 domener og underdomener. Ved utgangen av november var 18 av 222 kommuner koblet opp til automatisert løsning for distribusjon av listen over domener, mens primo mars 2024 har to tredjedeler av landets kommuner implementert listen over nettsider. Dette har en avvergende og forebyggende effekt.

Evnen til å avverge datakriminalitet påvirkes av resultater fra egne etterforskninger og informasjon politiet mottar fra etterforskninger i utlandet. Politiet kan i liten grad påvirke hva som mottas av overskuddsinformasjon fra andre, men gjennom egne etterforskninger får etaten kunnskap om både gjennomført og pågående kriminalitet. I en konkret straffesak har Kripos på bakgrunn av informasjon funnet på en server i saken, sendt varsel til britisk, italiensk og canadisk politi, samt FBI og Secret Service i USA. Kripos har også mottatt varsel fra utenlandsk politi om pågående datainnbrudd hos to norske selskap. Selskapene ble varslet om trolig inntrengning i deres datasystem. Saken er pågående, men mye tyder på at politiet har lyktes i å informere virksomheter på et tidspunkt som har begrenset skadene betraktelig. Dette illustrerer effekten og betydningen av etterforskninger og internasjonalt politisamarbeid, der viktig informasjon kan mottas gjennom tips og straffesaker i politidistriktene.

Mål 3 – Straffesaksbehandlingen er rettssikker og effektiv

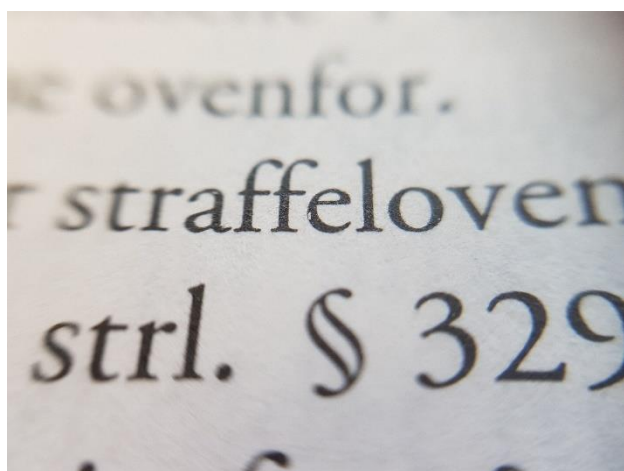
En effektiv straffesaksbehandling med høy kvalitet og god rettssikkerhet er en forutsetning for den alminnelige tilliten til politiet og rettsystemet, og for innbyggernes opplevelse av trygghet. Straffesaksbehandlingens hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet gjennom allmenn- og individualprevensjon. Riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv til politiet og statsadvokatene har lenge hatt de samme målene for straffesaksbehandlingen; høy kvalitet, høy oppklaring, kort saksbehandlingstid og adekvat reaksjon.

Tabell 7: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2023	Resultat
S7 Straffesaksbehandlingen for sentrale kriminalitetsområder: Vurdering av straffesaksbehandlingen for ulike kriminalitetstyper, herunder alvorlig organisert kriminalitet, økonomisk kriminalitet, arbeidslivskriminalitet, vold i nære relasjoner og seksuallovbrudd, basert på utfordrings- og risikobildet for straffesaksområdet.	Rapporteres i fellesrapport med RA
S8 Opplevelse av politiets håndtering av straffesaker: Andelen av befolkningen som er helt eller ganske enig i at politiet håndterer straffesaker godt.	49 %

Riksadvokatens (RA) mål- og prioriteringer for straffesaksbehandlingen etterleves i stor grad. Som nevnt har rammene for 2023 og ressursallokering til vakt- og beredskap ført til færre etterforskningsressurser. Det jobbes aktivt med at distriktene skal implementere aktiv porteføljestyling og sørge for at prioriterte saker gis nødvendig prioritet. Påtalemyndigheten har i denne sammenhengen et særlig ansvar for å påse at saksutvelgelsen er i tråd med gjeldende regelverk og gitte føringer.

Det har vært en økning i antall anmeldelser i 2023, som er bekymringsfull og utfordrer politiet. Økningen kan i stor grad knyttes til flere anmeldte tyverier og andre vinningslovbrudd. Det har vært en markant økning i påtaleavgjorte forhold der mistenkt, siktet eller domfelt var under 18 år. I 2023 ble det påtaleavgjort 21 800 slike forhold, en økning på 28 % eller 4 800 saker

sammenlignet med 2022. Økning gjelder både engangsovertrederne og de mest aktive lovbrysterne under 18 år. Barn under 15 år står for 36 %, eller nærmere 8 000 av forholdene. Til sammen 11 700 unike gjerningspersoner under 18 år er knyttet til forholdene i 2023. Det er en økning på 20 % eller nesten 1 800 personer sammenlignet med gjennomsnittet de siste fire årene. Av disse er 71 % eller drøyt 8 200 personer registrert med kun ett forhold i løpet av 2023. De drøyt 200 mest aktive lovbrysterne med 10 eller flere forhold i løpet av året, står bak 18 % av alle U18-forholdene (3 850 forhold). Den registrerte økningen i U18-forhold i 2023 knytter seg i størst grad til lovbrudd som mindre tyveri, kroppskrenkelser, trusler, hensynsløs adferd og skadeverk. Det er imidlertid også registrert en økning innenfor en rekke mer alvorlige lovbruddstyper, deriblant grov kroppskrenkelse, kroppsskade og ulovlig bevæpning på offentlig sted. Økningen i ungdomskriminaliteten må gis særlig oppmerksomhet i tiden fremover. En målrettet satsning der forebyggende og repressiv innsats rettes mot de mest sårbare ungdommene, vil kunne være et viktig tiltak for å reversere utviklingen.

Påtalekapasiteten synes å være stabil på et akseptabelt nivå, mens etterforskerkapasiteten er redusert. I 2023 ble det påtaleavgjort totalt 334 787 straffesaker, hvilket er en økning fra foregående år. Økningen må ses i sammenheng med en øking i antall registrerte anmeldelser. Etterforskningskapasiteten vurderes generelt som lav vurdert mot mengden av straffesaker til behandling, men også lav vurdert mot antallet prioriterte sakstyper. Begrenset kapasitet kan gi konsekvenser for både framdrift og kvalitet i

straffesaksbehandlingen, og kan gi økte restanser og/eller behov for å henlegge flere saker grunnet manglende saksbehandlings-kapasitet.

Oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen er noe over 42 %. Dette er lavere enn foregående år og en videreføring av tendensen med fallende oppklaringsprosent de siste årene. Endringene skyldes i noen grad at det er en fortsatt økning av vinningslovbrudd, som erfaringsmessig har lav oppklaringsprosent og som på grunn av omfanget har stor påvirkning på total oppklaringsprosent. Nedgangen i oppklaringsprosentene for narkotika- og økonomilovbruddene har også påvirket oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen. Det er store variasjoner mellom sakstypene, og flere prioriterte sakstyper har fremdeles høyere oppklaringsprosent enn det som registreres for den samlede saksporteføljen. Høsten 2024 skal den høyere påtalemyndigheten gjennomføre en kvalitetsundersøkelse av voldtektssaker hvor det særlig vil være fokus på oppklaringsprosenten i disse sakene.

Politiets saksbehandlingstid fra registrering av anmeldelse og frem til påtaleavgjørelse viser en positiv utvikling med fortsatt nedgang og er for alle påtaleavgjorte saker kun 56 dager, mens for oppklarte saker 89 dager.

Et stort antall påtaleavgjørelser og kort saksbehandlingstid har ført til en positiv reduksjon i antall restanser. Antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder er totalt redusert med 5,4 % fra 2022. Ikke-påtaleavgjorte saker eldre enn 12 måneder er redusert med 9,3 %. Dette gir en restansegrad for saker eldre enn 3 måneder på 8,3 %, mens den for saker eldre enn 12 måneder er 1,8 %.

Også antallet påtaleavgjorte men ikke rettskraftige saker er redusert med i underkant av 2 % sammenlignet med 2022. Dette er saker som eksempelvis kan være berammet for domstolene, det er utferdiget forlegg hvor man avventer vedtakelse fra bøtelagte eller sakene er oversendt konfliktrådet mv.

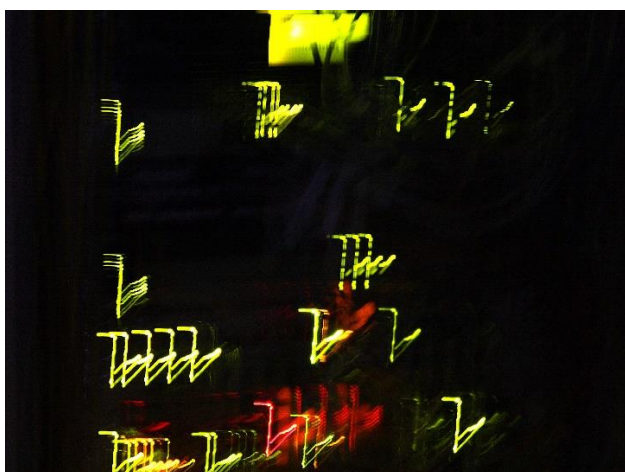
En utvikling som ses innen flere kriminalitetstyper er at IKT benyttes som verktøy for å begå kriminelle handlinger. Overgrep mot barn og bedragerisaker er to sakstyper som i stadig større grad skjer på nett, eller ved digitale fremgangsmåter. En effektiv etterforskning av saker hvor IKT er benyttet krever teknisk utstyr, nye arbeidsmetoder og tilstrekkelig personellkapasitet..

En mer omfattende omtale er å finne i vedlegg om politiets straffesaksbehandling 2023. Politidirektoratet og Riksadvokaten.

Samarbeid om felles statistikk i straffesakskjeden

I 2023 har en sentral problemstilling for arbeidsgruppen (POD, KDI og RA) vært å avklare deling av straffesaksdata fra politiets registre med KDIs medlemmer av arbeidsgruppen. Dataene skal benyttes i utviklingsarbeidet. Det er også gjort avklaringer av hvilke data som kan hentes via Justishub. Prognosemodellen er fremdeles et godt stykke unna å kunne operasjonaliseres. Tertialvis innrapportering av statistikk for de ulike delene av straffesakskjeden, koordinert av KDI, har fortsatt gjennom 2023.

Evne til å bekjempe cyberkriminalitet

Arbeidet med å utvikle kompetanse og øke samhandlingen i politiet har hatt en positiv utvikling de senere årene. Politiet har hatt et strategisk fokus på å øke evnen til å håndtere datakriminalitet da dette er et viktig bidrag for å nå trygghet i det digitale rom. Kapasitetsbygging viser seg imidlertid å være utfordrende innenfor gjeldende budsjettammer. Enkelte politidistrikt har evnet å dreie sin virksomhet i noen grad, men som helhet har politiet ikke evnet å styrke innsatsen i tråd med egen målsetning.

Særorgan har fokus på kompetansebygging i politidistriktene og for eksempel har Kripas v/NC3 gjennomført 639 oppdrag, fordelt på bistand i sak, metodeutvikling, etterretning og kompetansehevning eksternt og internt. Det fokuseres også på kompetanseutvikling gjennom arbeidsmøter, kurs og konferanser. Fagkonferansen CTRL/Alt ble gjennomført i september og hadde nær 800 deltagere. Mentorprogrammet for kryptovaluta er et eksempel hvor det kan ses god effekt hos deltagende distrikter. Et annet eksempel er Kripas sin bistand (SPOCIT) til politidistriktene der informasjon fra internettildbydere innhentes og bidrar til bedre rettsikker- og effektiv straffesaksbehandling.

Politiet har et kompetansemiljø innen kunstig intelligens (KI). Målet er å ta i bruk teknologi både for interne gevinster og i kriminalitetsbekjempelse. Politiet ønsker å nyttiggjøre ny teknologi for å effektivt forebygge datakriminalitet og internettrelaterte overgrep og bidra til økt kvalitet og effektivitet i straffesaksbehandlingen. Som omtalt under mål 2 har Politiets IT-tjeneste (PIT) og Kripas et samarbeid om en pilot for bruk av ansiktsgjenkjenningsteknologi mot pass- og ID-registret og en nasjonal database for overgrepsmateriale. Det jobbes for å utvikle dette til et nasjonalt register. Formålet er bedre dataflyt mellom politidistriktene og

Kripos, gjenbruke kategoriseringsarbeid, bidra til likere praksis og minske unødvendig eksponering for traumatiserende materiale og dermed bedre HMS-vern for etterforskere.

Økende datamengder totalt og i enkeltsaker utfordrer politiet. Effektivt mottak, behandling og tilgjengeliggjøring er sentralt for å kunne dra nytte av informasjonsmengden i etterforskning av enkeltsaker, men også for å kunne jobbe datadrevet med etterretning og forebygging. Politiet mangler gode verktøy og metodikk for slik behandling. Kripos har i 2023 startet en utredning som skal se på metodikk for behandling av stordata. Utredningen forventes ferdigstilt ila T1 2024.

Politiet opplevde en økning på 36% i antall tips i de såkalte NCMEC- sakene (National Center for Missing & Exploited Children), fra 9920 tips i 2022 til 13562 tips i 2023. Tipsene mottas og behandles av Kripos før de sendes ut til politidistriktene. Oppfølgingen av sakene utfordrer særlig politiets kapasitet.

Mål 4 – Alle som oppholder seg i Norge har avklart identitet og lovlig opphold

Avklart identitet og kontroll over hvem som til enhver tid befinner seg i landet, er sentralt i forebygging, kriminalitetsbekjempelse og beredskap. Identitetsavklaring er dessuten nødvendig for å sikre at personer uten lovlig opphold i Norge kan uttransporteres. Å jobbe effektivt med å avklare identitet helt fra første kontakt, vil også gi en samfunnsøkonomisk gevinst ved at politiet og andre aktører ikke vil få unødvendige kostnader med oppfølging av identitetsavklaringer senere.

Politiet har ansvaret for fem viktige oppgaver for å kunne levere godt på dette målet: grensekontroll, utlendingskontroll på territoriet, kontroll i politiets førstelinje i utlendingsforvaltningen, registrering og kontroll av asylsøkere, samt arbeid med retur av personer uten lovlig opphold.

Tabell 8: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2023	Resultat krav	Resultat
S9 Antall og alder på ubehandlede oppholdssaker: POD skal gjøre rede for restansesituasjonen og hvilke prioriteringer som er gjort i behandlingen av oppholdssaker. POD skal redegjøre for status for beholdningen av saker og hvordan politiet bidrar til at saker behandles uten ugrunnet opphold. Det skal legges vekt på utvikling i forventet ventetid fra søknad er registrert til søker har timeavtale hos politiet og saksbehandlingstid.	N/A	Omtale i tekst

Håndtering av asylankomster

Politiet har ansvar for å registrere alle som søker beskyttelse i Norge. I henhold til ankomst- og asylprosessen skal alle asylsøkere registrere seg hos Politiets utlendingsenhet (PU) ved Nasjonalt ankomstsenter (NAS). Krigen i Ukraina, med den påfølgende raske økningen av antall flyktninger fra Ukraina til Norge fra februar 2022, førte til et behov for en rask omstilling. På kort tid ble det etablert beredskap for å kunne registrere asylsøkere over hele landet. Det er i 2023 opprettholdt registreringslokasjoner i fem distrikt i tillegg til de sentrale registreringsstedene (NAS) ved Råde og Gardermoen registreringscenter (GRS).

Politiet har lagt ned betydelig innsats i å opprettholde en ordning med lokal asylregistrering. Det har også vært tett og god samhandling, koordinering og informasjonsdeling med Utlendingsdirektoratet (UDI) og øvrige aktører i sakskjeden. Et allerede etablert og tett samarbeid mellom de ulike aktørene på NAS har vært avgjørende for håndteringen av masseankomstene. Etablerte strukturer for møtefora, faglig samhandling og tett dialog har bidratt til å løse utfordringer, iverksetting av nye rutiner og gjennomføring av nødvendige tilpasninger for å ivareta både saksflyt, saksbehandling og gjennomstrømming av søkere på senteret.

Som en følge av de store asylankomstene fra Ukraina, har utlendingsforvaltningen i politidistriktene fått noe økt oppgavemengde bla. knyttet til administrering av oppmøter for å ta opp biometri til utstedelse av oppholdskort. Dette er i de tilfellene det er manglende biometriopptak til oppholdskort eller at biometriopptaket ikke er iht. standard på oppholdskort.

I desember 2023 ble det publisert en rapport om ukrainske flyktningers opplevelse av mottak, bosetting og integrasjon i Norge, basert på ulike undersøkelser gjort mellom mai og november 2023. Rapporten er utarbeidet av By- og regionforskningsinstituttet (NIBR) på oppdrag fra IMDI²¹. Av de nasjonale offentlige aktørene kommer politiet best ut med en vurdering på 4,8 av 5 mulige, noe som tilsier at politiet har gjort en solid innsats i en krevende situasjon. Dette er også en forbedring av resultatene med 0.2 poeng siden den forrige undersøkelsen for ett år siden.

I tillegg til 35 369 søknader om kollektiv beskyttelse i 2023, mottok Norge også 5 375 ordinære søknader om beskyttelser i 2023²². Dette er i tråd med planleggingstallet på 5 000 asylankomster for 2023. Politiet har vurdert og iverksatt fortløpende aktuelle tiltak gjennom året for å overholde de tids- og kvalitetskravene som er satt i ankomst- og asylprosessen for ordinære saker. De høye ankomsttallene fra Ukraina i 2023 har påvirket saksbehandlingstiden i den ordinære asylporteføljen. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i politiet for den ordinære asylporteføljen har likevel vært på akseptabelt nivå gjennom året, på ca. elleve dager, litt over tidskravet på ni dager. Politiet har gjennom året hatt fokus på god dialog med Utlendingsdirektoratet (UDI) om prioritering av saker, samt å iverksette ulike tiltak for god saks- og personflyt i prosessen.

Saksflyt i utlendingsforvaltningen

I henhold til tildelingsbrevets oppdrag 8 Saksflyt i utlendingsforvaltningen, skal politiet og UDI, i samarbeid med Utlendingsnemda (UNE) og Utenriksdepartementet (UD), jobbe for mest mulig effektiv saksflyt i utlendingsforvaltningen

Gjennomsnittlig ventetid på timeavtale hos politiet

Ventetiden på timeavtale beregnes fra søker registrerer søknad på nett, til søker møter hos politiet. Den gjennomsnittlige ventetiden på timeavtale hos politiet for alle sakstyper ble redusert med totalt 45 % fra 2022 til 2023. For spesifisering på enkelte sakstype se tabell under.

²¹ NIBR (2023:11) Reception, settlement and integration of Ukrainian refugees in Norway: Experiences and perceptions of Ukrainian refugees and municipal stakeholders (2022-2023).

²² Tall fra UDI

Tabell 9: Gjennomsnittlig ventetid (antall dager)	2022	2023	Endring i prosent
Alle sakstyper	67	37	-45 %
Søknad om familieinnvandring	51	33	-35 %
Søknad om arbeid	25	18	-28 %
Søknad om statsborgerskap	89	44	-51 %

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid hos politiet

Politidistriktenes saksbehandlingstid beregnes fra saken opprettes av politiet, til politiet fatter vedtak eller saken blir oversendt til UDI. Politiets gjennomsnittlige saksbehandlingstid ble fra 2022 til 2023 redusert for familieinnvandring, studie og statsborgerskap. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i søknader om arbeid var tilsvarende i 2023 som i 2022.

Tabell 10: Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (antall dager)	2022	2023	Endring i prosent
Søknad om familieinnvandring	36	29	- 19 %
Søknad om arbeid	14	14	0 %
Søknad om statsborgerskap	36	16	- 56 %
Søknad om studie	41	34	-17 %

Det er flere årsaker til at utlendingsforvaltningen hadde en positiv utvikling i 2023. En av årsakene var at det var mer ro til å håndtere den normale porteføljen, sammenliknet med tidligere år. Utlendingsforvaltning har de siste årene vært preget av ekstraordinære situasjoner som Covid-19, lovendringen om dobbelt statsborgerskap, brexit og krigen i Ukraina.

Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningens (BGU) rapport fra januar 2024 viser at politiet hadde en lavere saksinngang i 2023 sammenliknet med saksinngangen i 2022²³. Totalt mottok politiet 14 000 færre saker. Av disse var i overkant 11 000 statsborgerskapssaker. Endringen i saksinngang var som forventet. For mer informasjon om saksinngang og fremtidige prognoser til politiet, vises det til BGU.

Hovedårsaken til forbedringer i utlendingsforvaltningen var øremerkede midler tildelt for å håndtere flere statsborgerskapssaker, tilbakekall av norsk statsborgerskap og registreringskapasitet for kollektiv beskyttelse.

Håndtere flere statsborgerskapssaker

Politiet har siden 2021 blitt tildelt øremerkede midler for å styrke førstelinjen til å håndtere flere statsborgerskapssaker. Dette som følge av lovendringen om at prinsippet om ett statsborgerskap ble avvirket 1. januar 2020. Selv om det er flere år siden lovendringen ble iverksatt, har ikke saksinngangen til politiet gått tilbake til rundt 19 000 statsborgerskapssaker i året, som var normalt frem til 2019. I 2023 var saksinngangen lav sammenliknet med årene 2020-2022, men lå fremdeles på rundt 28 300 statsborgerskapssaker til politiet. Som følge av de øremerkede midlene var det i all hovedsak god kontroll på restansene og den nye

23 Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen (2024) "Rapport I 2024 fra Kostnadsgruppen til Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen"

saksinngangen. Derfor kunne de ansatte benyttes til andre porteføljer innenfor utlendingsforvaltningen med lang ventetid og saksbehandlingstid. Effekten av midlene bidro positivt inn på måloppnåelse på styringsparameter 9 i 2023 på ventetid på timeavtale, saksbehandlingstid og restanser.

Utvikling i antall returer

Politiet har hatt et jevnt fokus på aktiviteter knyttet til retur i løpet av året. Politiet uttransporterte til sammen 2323 utlendinger uten lovlig opphold i 2023.

Innen kategorien asyl nådde politiet målet som var satt. Den gode måloppnåelsen skyldtes blant annet fokus på retur allerede ved innledende ankomstregistrering, løpende gjennomgang av restanseporteføljen og prioritering av saker der det foreligger gode returforutsetninger. Andre suksesskriterier er relasjonsbygging med tredjelandets representanter i Norge og utlandet, dialog med UDI/UNE om prioriteringer, og kunnskapsstyrt arbeid mot retur. Det er også gjennomført returer til land med krevende returforutsetninger.

Politiet hadde også svært god måloppnåelse innen Dublinreturer, på tross av utfordringer for gjennomføring av Dublin-returer til enkelte land i 2023, særlig med hensyn enkelte lands reduserte kapasitet til å ta imot Dublin-returer og manglende mottaksapparat ved ankomst. Overføringer til Italia ble midlertidig suspendert i desember 2022 og dette har hatt innvirkning for porteføljen. Ukraina-ankomstene har samtidig medført en økning i antall søkere som faller inn under Dublin III-forordningen og derfor bidratt til den høye måloppnåelsen.

Politiet har en lavere måloppnåelse enn forventet knyttet til kategoriene bort- og utviste. En av årsakene til dette er UDIs praksisendring i bort- og utvisningssaker for tredjelandsborgere med opphold i EU/Schengen etter innføringen av SIS Recast i mars i år. Praksisendringen har medført at politiet har mindre kontroll med hvem som befinner seg på territoriet og et lavere antall tvangsreturnerte. Enkelte distrikter opplever også et lavere sakstilfang enn tidligere i straffespolet. Det er også færre tilfeller av EØS-borgere som er utvist for kriminelle forhold. Dette har sammenheng med opphevelsen av JDs instruks for utvisningspraksis ved tyveri av mindre verdier (GI-02/2013).

Selv om antall tvangsreturer har en vesentlig nedgang, arbeides det kunnskapsbasert med etterretning og det opprettes fortsatt et høyt antall saker om bort- og utvisning. Politiet har prioritert uttransport av personer ilagt straffereaksjon, og ellers saker som gir gode samfunnseffekter. Dette er ofte mer ressurs- og tidskrevende saker. Det er også vært jobbet med krevende tilbakekallssaker, som gir viktige signaleffekter.

Kontroll med reisende til og fra Svalbard

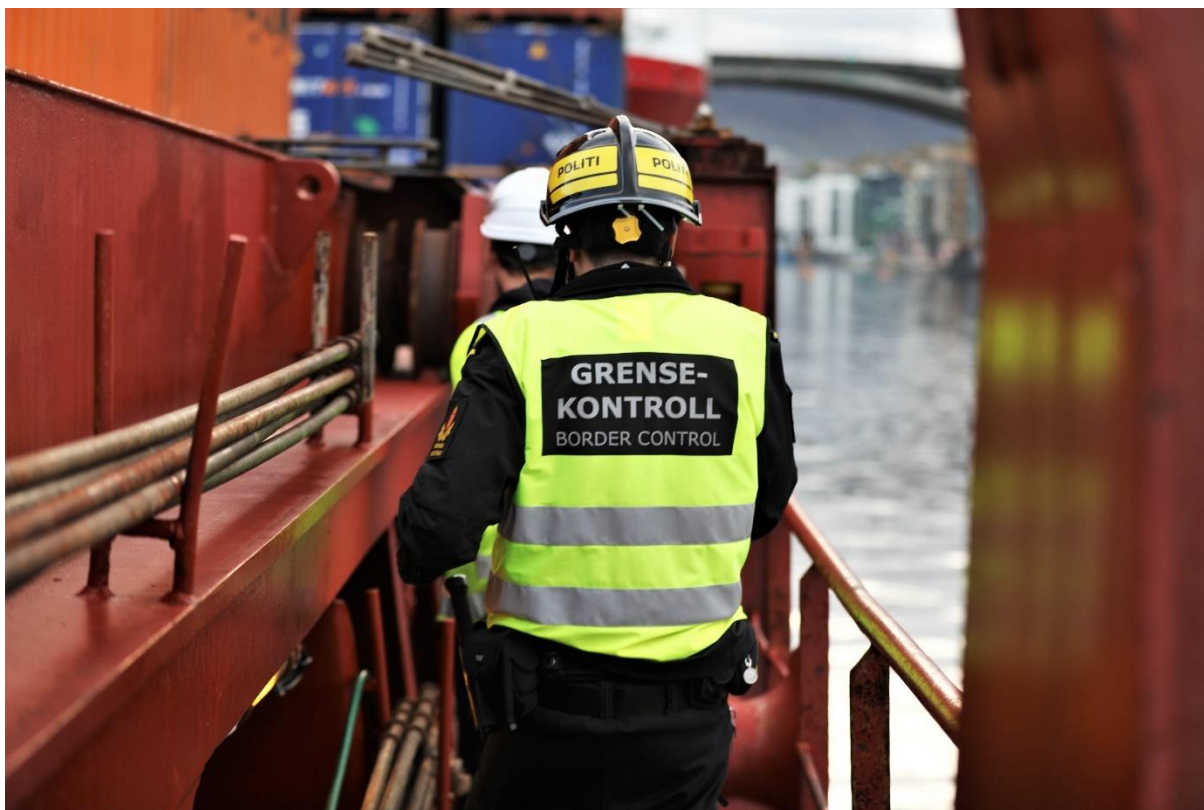
I supplerende tildelingsbrev nr. 10/22 – Kontroll med reisende til og fra Svalbard gitt i oppdrag å etablere tekniske løsninger til bruk for Sysselmesterens utøvelse av personkontroll. Det ble i juni 2022 etablert en "Svalbard-profil" i Grense- og territorialkontrollregisteret, tilgjengelig via personkontroll-applikasjonen på mobiltelefon. Gjennom profilen kan kontrollør avlese og validere reisedokument, søke mot ELYS II, Interpol, Folkeregisteret og Utlendingsdatabasen, samt registrere kontrollen.

Svalbard er utenfor Schengen og det er ikke anledning til å søke mot SIS ved personkontroll der. Sett i lys av situasjonen i Ukraina, og for å hindre uønskede personer tilgang til Svalbard var det derfor essensielt for personkontrollen på Svalbard at Sysselmesteren fikk tilgang til EU/FNs reiserestriksjonsliste. I begynnelsen av 2023 ble det innført funksjonalitet for søk mot disse listene. Svalbardprofilen er også koblet mot politiets system for forhåndskontroll luft (FKL) og kan vise eventuelle funn som er rapportert fra FKL. Det er inngått en endringskontrakt med SITA Advanced Travel Solutions Limited for levering av forhåndsinformasjon (API-data) for

flyvninger til Svalbard. Det er gjennomført opplæring for Sysselmesteren i bruk av appen og om grensekontroll generelt.

Svalbard fikk tilgang til forhåndskontroll sjø (FKS) fra mars 2023, uten mulighet for SIS søk.

Utviklingen har vært finansiert gjennom belastningsfullmakt fra Sysselmesteren til POD. Sysselmesteren er belastet 0,73 mill. kroner for 2022 og 1,67 mill. kroner for 2023.

Mål 5 – Politiet er tilgjengelig og har god service effektive tjenester

Politiet skal ha tilgjengelige tjenester med god service overfor befolkning og virksomheter. Innbyggerne opplever at det er enkelt å ta kontakt med politiet når det er behov det. De får løst mest mulig av sitt behov ved første kontakt og de møter et ensartet tjenestetilbud, uavhengig av hvor i landet de bor. Innbyggerne skal oppleve at politiet er en del av offentlig sektor, og det skal være enkelt å forstå vedtak og annen informasjon fra politiet.

Politiet skal motivere innbyggerne til å benytte den kanalen som er mest hensiktsmessig for å få løst deres behov, enten det er fysisk eller digitalt. God service innebærer enkel tilgjengelighet, rask og forståelig tilbakemelding, god kvalitet og god samhandling med andre etater.

Tabell 11: Styringsparametere i tildelingsbrevet 2023	Resultat krav	Resultat
S10 Tilgjengelighet til politiet (se innledende kap om innbyggerundersøkelsen)	N/A	68 %
S11 Saksbehandlingstid i gjeldsordningssaker (endringssaker ikke omfattet)		
• Andelen saker hvor saksbehandlingstiden er under 90 dager (tre mnd.)	N/A	80%
• Alder på gjenværende portefølje (dager)	N/A	199
S12 Inntrykk av forvaltningstjenestene: Andelen av befolkningen som er helt eller ganske enig i at politiets forvaltningstjenester fungerer godt	N/A	78 %
S13 Grad av digital selvbetjening: Andel innbyggere som benytter mulighet for digital selvbetjening	N/A	74 %
S14 Effektivitet og kvalitet i forvaltningstjenestene POD skal gi en vurdering av saksbehandlingen for ulike forvaltningsområder, herunder redegjøre for hvordan sakstyper prioriteres, basert på utfordrings- og risikobildet på de ulike områdene.	N/A	Omtale i tekst

Ved første kontakt

Flere rapporter²⁴ har blant annet vist at det ikke oppleves enkelt å komme i kontakt med politiet i dag. Innbygger møter ikke alltid ansatte med riktig kompetanse og får derfor ikke løst sitt behov når de henvender seg til politiet på telefon. Mange får heller ikke den veiledningen og informasjonen de har behov for. Dette påvirker tilliten hos dem som har vært i kontakt med politiet.

Politiets kanalstrategi for 2021-2025 beskriver hvordan politiet skal møte innbyggerens behov i fremtiden i samspill mellom digitale og andre løsninger, og har som formål å gi bedre service, økt tilgjengelighet og mer effektive tjenester for innbyggerne. Et av tiltakene som er iverksatt for å realisere strategien er prosjektet *Ved første kontakt*. Prosjektets ledestjerne er at "innbyggeren skal få løst sitt behov ved første kontakt."

²⁴ St. prp 39 Politimeldingen – et politi for fremtiden, 2019-2020, 8.1.4, og Riksrevisjonens undersøkelse av politi- og lensmannsetatens måloppnåelse på sentrale oppgaver, Dokument 3:7 (2021-2022) har også satt fokus på politiets begrensede løsninger for publikumskontakt.

Prosjektet benytter en smidig tilnærming til virksomhetsutvikling, og legger vekt på å være innsiktsbasert, å eksperimentere og teste tiltak og løsninger i tett samhandling med linja i utvalgte pilotdistrikter²⁵, før tiltakene innføres nasjonalt. Arbeidsformen har bidratt til raske og effektfulle forbedringer med begrensede midler, uten behov for nye teknologiske investeringer.

I tillegg til økt tilgjengelighet og innbyggjerservice og mer effektiv håndtering av henvendelser til 02800, bidrar prosjektet til likere arbeidsprosesser og mer enhetlig behandling av innbyggerne på tvers av distriktene.

Konkret har *Ved første kontakt* økt sentralbordenes evne til å svare ut flere henvendelser i første linje. Det er også opprettet fagmottak for straffesakshenvendelser med lik åpningstid i alle distrikter for å sikre tilgjengelig fagkompetanse når sentralbordet ikke kan svare innbygger. Nasjonale tiltakskort og rutiner er utarbeidet for å sikre riktige og like svar til innbygger på tvers av alle distrikter. Det er også etablert samhandlingskanaler og -fora mellom sentralbord og fagsiden for å sikre kontinuerlig forbedring av politiets håndtering av innbyggerhenvendelser.

Tiltakene innenfor straffesaksområdet ble innført nasjonalt 15. januar i år. Svarprosenten²⁶ har siden det økt fra 71% til 97% når innbygger henvender seg om straffesaksrelaterte spørsmål. Innbyggertilfredsheten ligger på hele 4,3²⁷ på en skala fra 0-5. Innbyggerne svarer på i hvilken grad de opplever det som enkelt å komme i kontakt med politiet, om de blir møtt med respekt og får snakket med medarbeidere med riktig kompetanse, om de får tilstrekkelig veiledning og informasjon, og om de får løst sitt behov ved første kontakt.

Prosjektet tar med seg erfaringer fra arbeidet med straffesaksområdet og jobber nå med pilotering av tiltak innenfor utlendingsforvaltningsområdet. Fagområdet er komplekst og innbyggerne har et betydelig veiledningsbehov. Tiltakene innebærer blant annet økt og lik åpningstid på telefon i pilotdistriktene. Flere henvendelser svares ut ved første kontakt. Dette gir mer effektive tjenester både for innbygger og for politiet. Foreløpige resultater etter at tiltakene ble innført i pilotdistriktene 1. februar i år viser at økning i svarprosenten gikk fra 69%²⁸ til 90% i løpet av de første fire ukene. Den gjennomsnittlige ventetiden i pilotdistriktene gikk fra 6 minutter²⁹ til godt under 1 minutt.

Ved første kontakt bidrar til å legge til rette for ambisjonen om at mer utvikling og kontinuerlig forbedring skal skje i distriktene. Ny utviklingsmetodikk innebærer at distriktene øves i å drive kontinuerlig forbedring og ta et større ansvar for standardiserte og likeverdige tjenester nasjonalt. På denne måten tilrettelegges det for fremtidig digitalisering og samarbeid på tvers av distriktene.

Digital transformasjon

I Riksrevisjonens undersøkelse av digitaliseringen i politiet (Dokument 3:7 2023-2024), ble det konkludert med at politiet har digitalisert for lite, med den konsekvens at borgere får mindre trygghet og dårligere bekjempelse av kriminalitet (se omtale av politiets oppfølging av Riksrevisjonens merknader under i kapittel 4, styring og kontroll). Arbeidet med det digitale skiftet og langsiktig virksomhetsutvikling er viktig for å møte utfordringene norsk politi står

²⁵ Pilotdistrikter er Sør-Øst, Oslo og Troms pd.

²⁶ Gjennomsnittlig svarprosent hos fagmottakene for straffesakshenvendelser.

²⁷ Gjennomsnittlig verdi for de fem spørsmålene innbygger kan velge å gi tilbakemelding på etter at de har vært i kontakt med fagmottakene.

²⁸ Store forskjeller mellom pilotdistriktene. Et av distriktene hadde en tilgjengelig på 46%.

²⁹ Store forskjeller mellom pilotdistriktene. Et av distriktene hadde gjennomsnittlig ventetid på 15 minutter. Av de som fikk svar ventet noen kortere, men enkelte ventet også betydelig lenger.

overfor som følge av økt endringstakt, teknologiutvikling, digitaliseringsbehov og endrede forventninger fra innbyggerne. Arbeidet er komplekst, krever felles forståelse for utfordringsbildet og prioritering, på tvers av etatens enheter og ledere.

Digital transformasjon er nybrottsarbeid i politiet, og det er utfordrende for enkelte miljøer å avse tid og rom til det digitale skiftet. For å gi mer kraft til arbeidet er det etablert et kjerneteam på fem personer, med kapasitet og kompetanse fra ulike enheter i etaten. Det er også etablert utforsknings- og erfaringsutvekslingsarenaer med andre i offentlig sektor som er på den samme læringsreisen, herunder NAV og Skatteetaten, samt tiltak for å på strategisk nivå vurdere EU-traktaters potensielle konsekvenser for politietaten.

Tjenesteutvikling

Det er så langt etablert ett produktområde, "Fra hendelse til avgjort sak", med fem produktteam. Teamene skal gjøre det mulig å ha smidige og hyppige leveranser med høy kvalitet, der fag og teknologi jobber sammen. Målet for teamene er utfasing av PolitiOperativt system (PO) og Basisløsning for straffesak (BL) som er store, dyre og teknologisk gamle løsninger. Nye løsninger skal bidra til et datadrevet politi der mange små tjenester til sammen ivaretar alle de funksjonene som politiet har behov for.

Produktteamene i området er satt sammen av tverrfaglig kompetanse fra ulike enheter i etaten, og har helhetlig ansvar for nyutvikling, forvaltning og drift av sine produkter. De skal sørge for at produktene dekker de politifaglige tjenestene de er ment å understøtte, og samtidig å unngå at politiet opparbeider teknologisk gjeld.

Brukerorientering

Politiet jobber kontinuerlig med å få økt brukerorientering i hele organisasjonen. Som en ledd i dette er innbyggerinvolvering fra T2/23 blitt en del av pensum på både bachelorutdanningen og etter- og videreutdanningen ved PHS. På kort sikt er ambisjonen å øke kompetansen om innbyggerinvolvering og – dialog, og bedre treffsikkerheten i valg som påvirker innbyggerne, både fysisk og digitalt.

Planmessig digitalisering og grunninvesteringer

Arbeidene med overordnet målbilde, veikart og langsiktig finansieringsplan for det digitaliseringen og det digitale skiftet i politiet er påbegynt, og vil være et viktig verktøy for prioritering og samkjøring av digitaliseringstiltak på tvers av etaten. En del av dette kartet er behovet for grunninvesteringer i plattform og infrastruktur, med mål om å bryte dagens kostnadskurve knyttet til etatens IT-utgifter.

Språkteknologi - Forskningsprosjekt med NTNU innen tale-til tekst, med mål om å automatisk transkribere avhørsdata. Bruksområde som utforskes: Automatisk uthenting av navn og entiteter fra tekstlig innhold i dokumenter.

Grafteknologi - Teknologien muliggjør raskere prosessering av data med høy kvalitet ved å se på relasjoner mellom data, og gjør at vi kan se mønstre som ikke tidligere var mulig. *Bruksområde som utforskes:* Identifikasjon av mistenkelige finansielle transaksjoner.

Sivil rettspleie

Sivilombudet har siden primo 2021 fulgt opp resultatene tilknyttet utlegg og gjeldsordning. For utleggssaker har det etter forrige restanseprosjekt bygget seg opp igjen større restanser. Det har vært gjennomført lokale tiltak i form av stort fokus på porteføljestyling, omlegging av arbeidsrutiner, overtidsaksjoner mm som har hatt effekt. Likevel har den store saksøkningen på 10 % i 2023 gjort det krevende å prioritere tilstrekkelig med ressurser til utleggsområdet, og det har medført en oppbygging av restanser. Det må likevel bemerkes at det er avholdt 17

% flere saker i 2023 enn i 2022. Det er totalt sett en bekymringsfull utvikling tatt samfunnsutviklingen i betraktning og det er derfor avsatt ekstra midlertidige stillinger til et nytt restanseprosjekt med oppstart i mai 2024. Den akkumulerte saksbehandlingstiden på utlegg var ved utløp av 2023 på 113 dager.

For gjeldsordningssaker har det vært jobbet målrettet og systematisk med porteføljene fra 2022 og særlig i 2023 gjennom tiltak i form av restanseprosjekt. Det har vært internrevisjon for å kartlegge mulige forbedringer i rutiner, saksbehandlingsskritt mm. Politiet har en forbedring totalt sett i restanseporteføljen i 2023, hvor flere av politidistriktene har redusert restanseporteføljen sin til null eller et minimum, og det ventes en markant forbedring i saksbehandlingstiden utover i 2024 som følge av dette. Ombudet ser at mye arbeid gjøres i prosjektet med å få ned restansene og forbedre saksbehandlingstidene. Status må fremdeles vurderes å være ikke tilfredsstillende. Utviklingen er positiv generelt sett for gjeldsordningssakene, men faren for at sakstilfanget øker fremover er høyst tilstede. Arbeidet har generert en hel del flere gjeldsordninger som skal følges opp i mange år fremover, med mange endringssaker som i tillegg øker som følge av samfunnsutviklingen (økt boligrente, dyrtid, dyr strøm mm). Vi går inn i siste året i prosjektperioden, og politidistriktene vil yte nabohjelp til hverandre for å lykkes med å håndtere saksmengden i tillegg til den store faren for økt inngang av gjeldsordningssøknader. Den fortsatt lange saksbehandlingstiden akkumulert for 2023 på 186 dager, gjør at ombudet vil fortsette å følge med fremover.

Inntrykk av forvaltningstjenestene

I Innbyggerundersøkelsen for 2023 fremkommer det at halvparten av befolkningen har vært i kontakt med minst en av politiets forvaltningstjenester det siste året, slik som for eksempel utstedelse av politiattest, pass og ID-kort eller søknad om våpentillatelse. De fleste som er i kontakt med politiet er fornøyde med kontakten med politiet.

Når det gjelder saksbehandlingstid, er det de som har vært i kontakt med politiet i forbindelse med politiattest og pass eller ID-kort som er mest fornøyde (85 % og 84 %). Det er også en klar økning av dem som er fornøyd med saksbehandlingstiden i forbindelse med oppholdstillatelse. De som er minst fornøyde med saksbehandlingstiden, er de som har søkt om våpentillatelse.

Det har ikke skjedd noen endringer siden 2022 med hensyn til innbyggernes oppfatning av politiets forvaltningstjenester.

Digital selvbetjening

Tabell 11: Andel som bruker digital selvbetjening sortert etter tjenester	T2 2022	T3 2022	T1 2023	T2 2023	T3 2023
Andel innbyggere som søker politiattest digitalt på politiet.no	97,9 %	97,3 %	97,6 %	97,6 %	97,6 %
Andel innbyggere som benytter digital anmeldelse	25,4 %	22,8 %	20,6 %	24,1 %	24,4 %
Andel innbyggere som bestiller time for pass og ID-kort digitalt	~100 %	~100 %	~100 %	~100 %	~100 %
Samlet digital selvbetjeningsgrad	74,4 %	73,4 %	72,7 %	73,9 %	74,0 %

En nasjonal løsning som gir næringslivet mulighet til å levere digital anmeldelse av tyveri,

skadeverk og bedragerier, er under utvikling. Løsningen forventes å redusere tiden næringslivet bruker på å anmelde slike lovbrudd, og senke terskelen for å anmelde lovbruddene. I tillegg vil løsningen bidra til mer effektiv behandling av anmeldelsene hos politiet.³⁰ Det legges opp til å teste løsningen for tyveri i liten skala i første halvdel av 2024, og etter hvert utvide med skadeverk og bedrageri. Dette vil kunne bidra til målet om tilgjengelige og effektive tjenester.

97,6 % søker politiattest digitalt via politi.no. Av de resterende 2,4 % utgjør den største andelen de som søker etter hjemler for roller i foretak (dvs. bedrifter på grunn av manglende elektronisk ID) samt personer uten elektronisk ID. Ved gjennomføring av innbyggerportalen gjennom EUIS-prosjektet vil personer fra EU-området mulig kunne søke digitalt. Staten arbeider generelt med å øke dekningsgraden av personer med elektronisk ID, slik at det forventes en gradvis økning i digital selvbetjeningsgrad for politiattest.

Effektivitet og kvalitet i forvaltningstjenestene

På de fleste forvaltningsområdene finnes det ikke nasjonale saksbehandlingsverktøy/registre som gir oversikt over saksbehandlingstid, omfang av negative vedtak, herunder tilbakekall av gitte tillatelser, antall omgjøringer i distriktet, antall klagesaker oversendt til POD e.l. saksbehandlingstiden varierer innad i distriktet på de ulike fagområdene og fra distrikt til distrikt. Dette gir publikum lite enhetlige tjenester rundt i landet og viser behovet for å øke digitaliseringstakten i politiet. Saksbehandlingstiden avhenger også av ressursituasjonen i distriktet. Noen få forvaltningsoppgaver er bebyrfinansierte.

Innbyggerundersøkelsen for 2023 viser at 50 % av befolkningen har brukt minst én av politiets forvaltningstjenester det siste året. Politiets forvaltningstjenester omfatter en rekke fagområder, herunder bl.a. pass, ID-kort, politiattest, førerett, våpen, kjøreseddel, vaktvirksomhet, brukthandel og hund. Både søknadsbehandling og kontrolloppgaver, herunder oppfølging av gitte tillatelser, tilligger forvaltningsenhetene. Omfanget varierer stort fra fagområde til fagområde, noe som får betydning for fagmiljø og kompetanse på det enkelte området. Jevnt over har kvaliteten på forvaltningstjenestene økt over flere år.

Både etablering av tjenesteutvikling og felles samling for forvaltningsjurister er tiltak som vil bidra til å øke kvaliteten i politiets forvaltningstjenester.

Saksomfang og kvalitet

Politiet behandler mer enn to millioner forvaltningssaker hvert år. Det søkes f.eks. om ca. 1,1 millioner pass og ID-kort, 480 000 politiattester og 80 000 våpen i året. Politiet vurdererandel på ca. 150 000 førerkortsøkere hos Statens vegvesen hvert år. Videre foretar politiet vandelsvurdering av mellom 70 og 100 000 personer årlig i forbindelse med tjeneste for Forsvaret og Sivilforsvaret, verv som meddommer mv. I tillegg kommer de øvrige sakstypene, og viktige kontrolloppgaver, herunder oppfølging av gitte tillatelser.

På flere av områdene har det vært en økning i antall søknader til politiet. Blant annet har søknader om politiattest økt fra ca. 150 000 i 2014 til ca. 500 000 i 2023, og søknader om våpen økt fra ca. 60 000 til 87 000 på de siste fem årene.

Politidistriktene har i 2023 nedprioritert kontrollvirksomhet som følge av store restanser og lang saksbehandlingstid på søknader. På våpenfeltet har våpenamnestiet og oppfølging av det gått ut over kapasitet til å gjennomføre kontroller og å arbeide med våpen i dødsbo. Det pågår et

³⁰ Stortinget (2024) Skriftlig spørsmål fra Ingunn Foss (H) til Justis- og beredskapsministeren.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=97061>

større arbeid med digitalisering av våpenforvaltningen, som på sikt vil bidra til økt kvalitet og effektivitet i saksbehandlingen

Riksrevisjonen har de siste 10 årene gjennomgått politiets våpen-, vaktvirksomhet- og passforvaltning. Som følge av avdekkede avvik har disse fagområdene gått gjennom en kvalitetsheving etter omfattende tiltak. Det krever imidlertid kontinuerlig arbeid for til enhver tid å oppfylle gjeldende krav til kvalitet.

Det er lite rettspraksis på de fleste fagområdene, og terskelvurderinger er i mange tilfeller krevende.

For pass- og ID-kortsaker er det innført todelt saksbehandling, slik at samme saksbehandler ikke både kan ta imot og innvilge en søknad. Saker som flagges fra kontrollinjen eller får treff i den automatiserte bakgrunnskontrollen følges opp av vedtakslinjen. Vedtak om nektelse og tilbakekall av pass og ID-kort skal treffes av jurister. For øvrige sakstyper varierer det fra distrikt til distrikt hvordan vedtak fattes, men de fleste bruker forvaltningsjurister i mer kompliserte saker, herunder avslag og tilbakekallsvedtak. Saksbehandlingen blir mer omfattende av slike tiltak, men kvaliteten øker betraktelig.

Saksbehandlingstid

For enkelte sakstyper er det egne saksbehandlingsfrister i særlovene/forskrifter. Eksempler på dette er krav om 14 dagers behandlingstid for søknad om politiattest og åtte uker for søknad om brukthandelbevilling. Ellers gjelder forvaltningslovens frist "uten ugrunnet opphold" og foreløpig svar innen en måned. Med de store mengdene saker som politidistriktene behandler, vil det måtte foretas prioriteringer mellom sakene. For eksempel vil utøvelse av andre lovpålagte oppgaver, herunder oppfølging, kontroll og tilbakekall, påvirke saksbehandlingstiden. På våpenfeltet innebar innføringen av ny våpenlov en økning i slike kontrolloppgaver.

Det er svært varierende saksbehandlingstid på de ulike sakstypene. Det innebærer at f.eks. kjøreseddelsøknader i ett distrikt kan behandles etter kort tid, mens de i andre distrikt behandles etter flere uker. Dette gir publikum lite enhetlige tjenester rundt i landet. Der det vurderes avslag, eller saken av andre grunner må undersøkes nærmere, vil saksbehandlingstiden være lengre enn i kurante saker. Det vises blant annet til at saksbehandlingstiden på andre type våpensøknader enn jaktvåpensøknader i distriktene varierer mellom 4 og 39 uker ved årsskiftet.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid på søknader om politiattest var i 2023 på 8,4 dager. Når det gjelder pass og ID-kort viser vi til rapportering på oppdrag 13 om en effektiv og tilgjengelig passutstedelse i hele landet.

Lang saksbehandlingstid på førerett, kjøreseddel, politiattest og brukthandel vil kunne medføre konsekvenser for vedkommendes yrkesutøvelse, mens kostnader til forvaring i hundesaker kan medføre økonomisk belastning for dem det gjelder. Til sammenligning gjelder våpensøknadene i stor grad utøvelse av hobbyvirksomhet.

Når det gjelder saksbehandlingstid viser innbyggerundersøkelsen at det er de som har vært i kontakt med politiet i forbindelse med politiattest og pass- eller ID-kort som er mest fornøyde. De som er minst fornøyde med saksbehandlingstiden er de som har søkt om våpentillatelse.

Innenfor flere forvaltningsområder, f.eks. pass, våpen og politiattest, er det perioder av året som kan betegnes som "høysesong" med svært stor pågang av søknader. For alle de nevnte områdene starter pågangen normalt allerede på våren og vedvarer utover sommeren og høsten, noe som påvirker kapasiteten og sakspresset i distriktene resten av året. Kompetansen i

distriktene er i stor grad spesialisert til de ulike fagområdene, hvilket reduserer muligheten til omprioritering dersom ett eller flere områder i perioder kommer under særlig press.

PODs klagesaksbehandling

Kun et fåtall av politiets forvaltningsavgjørelser påklages til POD. Det vises til redegjørelsen over for antallet søknader innenfor flere av fagområdene. I løpet av 2023 fattet POD i overkant av tusen vedtak i klagesaker på forvaltningsområdet.

PODs saksbehandlingstid i klagesaker ligger for tiden på mellom 6-11 måneder ved årsskiftet. Ulike klagesaker innenfor førerrett er sakstypen med lengst saksbehandlingstid. Enkelte saker har kortere eller lengre saksbehandlingstid. Blant annet er det vurdert slik at saker som gjelder avlivning av hund, vaktvirksomhet eller brukthandel tas foran noen eldre sakstyper på andre områder, da det påløper store økonomiske kostnader som følge av lang ventetid. For disse sakstypene er saksbehandlingstiden om lag 7 måneder. For klage i pass- og ID-kortsaker er saksbehandlingstiden 6-8 måneder.

Ideelt sett skulle POD kunne prioritert flere sakstyper, f.eks. førerrett og kjøreseddel der eventuell tillatelse får betydning for yrkesutøvelse. Ressurs- og restansesituasjon og lange saksbehandlingstid på alle saker har ikke gjort det mulig i 2023. Ressurssituasjonen på saksfeltet har vært for lav og dessuten påvirket av uforutsett sykefravær. Det har vært arbeidet med å styrke kapasiteten ved inngangen til 2024. Bredden i oppgaveløsningen og til enhver tid gjeldende ressurssituasjon påvirker PODs saksbehandlingstid i disse sakene.

Som fagmyndighet må POD også bruke ressurser på fagutvikling. Gjennom klagesaksbehandlingen får POD nødvendig kunnskap om hvilke fagområder som krever mer oppfølging, og om det er problemstillinger som må jobbes med. Videre følger vi opp Riksrevisjonssaker og uttalelser fra Sivilombudet, og vi er faglig rådgiver opp mot departementet.

Internkontrollsystem for å identifisere og følge opplæringspunkter fra klagesaker, rettsavgjørelser og ombudsuttalelser mv. på forvaltningsområdet

Politiet har gjennom 2023 arbeidet med internkontroll på forvaltningsområdet for å identifisere opplæringspunkter på en mer strukturert måte. På den måten kan vi identifisere feil, mangler og uhensiktsmessig saksbehandling, og trekke ut læringspunkter. Oversikten vil danne grunnlag for videre oppfølging av fagområdene.

Det ble gjennomført en samling for forvaltningsjuristene i november 2023, der blant annet erfaringslæring og etterlevelse stod på programmet. Sivilombudet deltok på samlingen, og ga en gjennomgang av deres relevante avgjørelser.

Videre har politiet gjennomgått styrende dokumenter som på sikt skal bidra til bedre oppfølging og etterlevelse.

Tilretteleggelse for lansering av nasjonalt ID-kort til utenlandske statsborgere

Arbeidet med å legge til rette for utstedelse av nasjonalt ID-kort til utenlandske borgere pågår. Dedupliseringen av foto i utlendingsregisteret i ABIS for å tilrettelegge for biometriske sammenligningssøk mellom fotodatabasene for utlending og pass/ID-kort pågår. Saksbehandlingssystemet Passweb endres løpende i takt med beslutninger som krever systemtekniske endringer.

Det er bestilt designendringer av ID-kortet basert på foreløpige tilbakemeldinger fra JD om hvilken informasjon som skal fremgå av ID-kortet. Det vil ta ca. et halvt år før de ikke-personaliserte ID-kortene kan være klar fra leverandøren. POD har dialog med leverandøren for å sikre kapasitet til produksjon og personalisering av ID-kortene.

Innføring av nasjonalt ID-kort til utenlandske borgere vil påvirke kapasiteten på pass- og ID-kontorene. Etterspørselen og saksbehandlingstiden vil påvirkes av beslutninger om hvilke grupper som skal ha rett til nasjonalt ID-kort og vilkår for utstedelse. Etterspørselen må styres ved hjelp av en innføringsplan og utbredelsesstrategi for å unngå overbelastning av pass- og ID-kontorene.

Prosjektet trenger viktige beslutninger fra JD om vilkår og målgrupper, før det kan leveres. Nasjonalt ID-kort til utenlandske borgere kan tidligst lanseres senhøsten 2024.

En effektiv og tilgjengelig passutstedelse i hele landet og etablering av beredskapstiltak som sikrer utstedelse av pass i kriser

Den faktiske etterspørselen i 2023 ble totalt 1,06 millioner pass og ID-kort, dette er 225 000 under den opprinnelig estimerte prognosen for 2023. Dette kan skyldes at prognosene i utgangspunktet var satt høyt med bakgrunn i fortsatt høy etterspørselstakt fra 2022, samt at mange fornyet sine pass i 2022 og i første kvartal i 2023. I tillegg kan prisstigningen i Europa, svak kronekurs og generelt lavere kjøpekraft virke inn på innbyggernes reisevirksomhet.

Det ble utstedt ca. 400 000 nasjonale ID-kort i 2023. Andelen av søkere som valgte å søke om både pass og ID-kort samtidig var ca. 37%. Utenriksstasjonene hadde ca. 20 000 søknader i 2023, dette er tilsvarende antall som tidligere år.

POD utarbeider prognoser over etterspørsel etter pass og ID-kort som deles med politidistriktene. Basert på disse prognosene dimensjonerer politidistriktene sin bemanning og legger ut timer for å dekke forventet etterspørsel. Politidistriktene skal legge ut timer 180 dager frem i tid ved alle pass- og ID-kontor. Videre skal distriktene sørge for å ha tilstrekkelig antall tilgjengelige timer slik at innbyggerne kan finne en ledig time innenfor fire uker.

Politidistriktene har iverksatt tiltak og har tilstrekkelig med ressurser for å møte etterspørselen etter pass og ID-kort. Tilgjengeligheten på ledige timer var stort sett god i alle politidistrikt. Flere distrikt har hatt kampanjer i lokale media, ett distrikt har også hatt "stand" på kjøpesentre, for å øke tilstrømningen til pass- og ID-kontorene. Disse tiltakene har så langt vist seg å være kortvarig eller ikke gitt noe utslag i økt etterspørsel.

På landsbasis var det mellom 140 000 og 150 000 ledige tidspunkt tilgjengelig hver måned, noe lavere enkelte måneder. POD forventer høy etterspørsel også i 2024 og distriktene er bedt om å jobbe videre med etablerte tiltak for å sikre at tjenesten for pass- og nasjonale ID-kort er effektiv, har god kvalitet og er tilgjengelig. Prognosen for etterspørsel av pass og nasjonalt ID-kort i 2024 er beregnet til 1,1 millioner dokumenter.

I tillegg til de faste pass- og ID-kontorene bidrar de to mobile kontorene (passkjøretøyene) til økt tilgjengelighet for innbyggerne.

Kapasitet hos leverandøren

Det er etablert en større robusthet hos leverandøren av pass- og ID-kort etter forhandlinger om et økt produksjonsvolum innenfor eksisterende avtale. Volumet er basert på PODs prognoser om forventet etterspørsel i 2023 og videreføres i 2024.

På tross av at beredskapslagre av ordinære pass ikke er en del av eksisterende kontrakt med leverandør, har leverandør pr. 31. desember 2023 om lag 80 000 blanke passbøker i Oslo. Det er forventet leveranse på 250 000 fra eksternt lager. Dersom etterspørselen følger prognosene, vil dette dekke etterspørselen etter pass tre måneder fram i tid. I tillegg har leverandør om lag 220 000 Nasjonale ID-kort på lager. Dette er tilstrekkelig til å dekke etterspørselen fram til medio juni.

Leverandør har ca. 25.000 blanke nødpass på lager, i tillegg har distrikter og utenriksstasjoner lokale lagre. Det ble totalt utstedt om lag 7 500 nødpass i 2023, det vil si at det er tilstrekkelig beholdning for å dekke behovet for flere år ved tilsvarende etterspørsel som i 2023.

Etablering av nye pass- og ID-kontor

Kontoret ved OSL Gardermoen som tidligere utstedte nødpass er etablert som et ordinært pass- og ID-kontor og er utvidet til tre skrankepunkter. Kontoret er åpent hele døgnet alle ukens dager (24/7) og har vært i drift fra 14. august 2023. Bookingtimer for kontoret er lagt ut i timebestillingsløsningen på politiet.no. Nødpass tilbys som drop-in-tjeneste. Kontoret leverer også ut pass og ID-kort som er bestilt med ekspresslevering til OSL Gardermoen. Ordningen fungerer godt.

Oslo politidistrikt og PFT har på oppdrag fra POD utredet hvordan kapasiteten i Oslo politidistrikt kan styrkes og om det eventuelt er behov for etablering av ny lokasjon. Oslo politidistrikt har styrket kapasiteten vesentlig ved sine to pass- og ID-kontor slik at etterspørselen dekkes. Dette har også tatt ned etterspørselen i omkringliggende politidistrikt.

Arbeidet med etablering av nye pass- og ID-kontor er i gang. Grunnet behov for nybygg vil fire av kontorene først ferdigstilles i 2025.

Øvrig rapportering

Pilotordning for personkontroller i Oslo politidistrikt

Pilotprosjektet ble gjennomført fra 5. desember 2022 til 3. september 2023. I perioden er det utstedt kvitteringer ved personkontroller i et testområde som omfattet sentrum og sentrumsnære bydeler i Oslo. Intensjonen med piloten har vært å innhente kunnskap om hvordan en kvitteringsordning kunne fungere i praksis, hvordan ordningen ville påvirke politiets arbeidsmetoder og tilliten til politiet.

Oslo Economics har i samarbeid med NIBR ved OsloMet evaluert pilotprosjektet, på oppdrag fra POD. Evalueringsrapporten ble lansert på et pressemøte i POD 11. januar 2024. Til stede på lanseringen var også organisasjoner som har vært involvert underveis i arbeidet med piloten og som har vært intervjuet i forbindelse med evalueringen.

De samme organisasjonene er i etterkant av fremleggelsen av evalueringsrapporten involvert i en dialog med POD og Oslo politidistrikt. Dette for å sikre at organisasjonenes stemme blir hørt i forbindelse med at POD skal fremme en vurdering og anbefaling om veien videre til JD. Det er

gjennomført en serie møter for sammen å komme frem til hvordan evalueringsrapporten bør følges opp.

Samhandlingsarenaer for IT-utviklingen

Det er etablert samarbeid med PST blant annet innenfor områdene ugradert plattform, utviklingsmiljø, samarbeid om fremtidig nasjonalt begrenset nett, samarbeid mellom Security Operation Center (SOC), datasenter, rekruttering og arbeidsgiverprofilering. Det er stordriftsfordeler ved samarbeidet, men med bakgrunn i IT-situasjonen i politiet er det begrenset med kapasitet til å ha høy oppmerksomhet på dette, og arbeidet har dermed ikke vært særskilt prioritert gjennom 2023.

Nasjonalt register for kjøresedler

Politiet skal sammen med Statens vegvesen utrede og foreslå en løsning for nasjonalt kjøreseddelregister, og om saksbehandlingen av søknader om kjøresedler, inkludert om forvaltningen av registeret og saksbehandlingsansvaret for søknadene bør flyttes til SVV.

Basert på ny fremdriftsplan for arbeidet ble frist for utredning utsatt til 15. september 2024. Det er inngangsatt et arbeid med å innhente en samfunnsøkonomisk analyse. På grunn av ressursituasjonen har POD noe begrenset kapasitet til å bistå i arbeidet, og deltakelsen i arbeidet fører til mindre kapasitet til å behandle klagesaker.

Oppfølging av tillitsreformen

I samsvar med regjeringens tillitsreform har Politiet gjennomført en omfattende gjennomgang av styringssignaler. Denne gjennomgangen har vært rettet mot å redusere kompleksiteten av rapporteringsprosesser. En målrettet innsats har blitt gjort for å minimere detaljerte rapporteringspunkter og innføre en mer helhetlig tilnærming til rapportering, hvor hovedvekten ligger på strategiske vurderinger og måloppnåelse.

Til tross for disse endringene står Politiet overfor utfordringer som følge av detaljerte føringer og styring på innsatsfaktorer i tildelingsbrevene. Dette begrenser mulighetene for å drive mål og resultatstyring etter statens prinsipper.

Det er i 2023 også påstartet et arbeid for å tilpasse POD sin oppgaveportefølje til en mer strategisk direktoratsfunksjon. Dette innebærer også at politidistrikt og særorgan vil få en større rolle i utviklingen av tjenestene til politiet, slik at utviklingen av tjenestene blir tettere koblet på det leddet som faktisk skal gjøre jobben.

Sentralt i tillitsreformen står et godt partssamarbeid, og politiet vektlegger partsamarbeid i hele etaten.

Oppfølging av 25. juni-evalueringen

I juni 2023 overleverte 25. juni-utvalget sin rapport om politiets og PSTs håndtering av angrepet under Pride i Oslo i 2022. Rapporten fokuserte spesielt på forhold rundt politiets og PSTs evne til å sette inn tiltak for å forebygge, avverge og håndtere hendelsen. Utvalget har identifisert læringspunkter basert på vurderinger av hva som gikk bra og hva som kunne vært gjort bedre.

I arbeidet med oppfølgingen av evalueringen, har POD koordinert og samarbeidet tett med Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Oslo politidistrikt (OPD) og Politihøgskolen (PHS). Samhandling har vært sentralt for å legge til rette for at nødvendige og relevante tiltak innenfor de respektive organisasjoners ansvarsområde har blitt vurdert og fulgt opp. Det foreligger en

oppfølgingsplan og POD har rapportert fortløpende til departementet om status og fremdrift i oppfølgingsarbeidet.

Sentralt i rapporten er forhold knyttet til samhandling og informasjonsdeling mellom politiet og PST, og mellom politiet og andre etater for å forebygge og avverge radikaliserings og voldelig ekstremisme. Politiet har foreslått og iverksatt en rekke tiltak for å styrke samhandling og informasjonsdeling, både internt og på tvers av etater og organisasjoner. Dette innebærer blant annet utvikling av en overordnet samarbeidsavtale mellom politiet og PST, fast liaisonering fra PST til POD, utvikling av nasjonal retningslinje for samhandling mellom politiet og PST, samt tettere oppfølging og dialog med trusselutsatte grupper. Videre er det iverksatt tiltak for å øke kompetansen innenfor både forebygging av radikaliserings og innenfor mangfoldsarbeidet i politiet.

Evalueringsutvalget beskrev i all hovedsak den akutte håndteringen av hendelsen som god. Læringspunkter som beskriver god praksis og håndtering, er også viktig å bevare og utvikle videre. God praksis som ansees å ha nasjonal relevans, videreføres og ivaretas gjennom Politihøgskolens utdanninger.

To av evalueringsutvalgets sentrale funn var knyttet til forhold rundt politiets anbefaling om utsettelse av Pride-arrangementer i dagene etter hendelsen. Politiets virksomhet og tjenesteutøvelse skal være i tråd med de til enhver tid gjeldende lover og regler, herunder også menneskerettighetene. For å sikre en god oppfølging av disse funnene, ba POD Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) om råd for hvordan vi kan følge opp anbefalingene relatert til disse forholdene. Gjennom flere tiltak som retter seg mot de rettslige rammene for politiets arbeid i forbindelse med arrangementer på offentlig sted søker POD å styrke og forbedre saksbehandlingen rundt slike avgjørelser.

Desentralisert arbeid

Politiet er en beredskapsorganisasjon, geografisk plassert over hele landet. Dette setter noen begrensninger for mulighetene til desentralisert arbeid, av beredskapshensyn, og flere enheter finner det ikke formålstjenlig med hensyn til oppgaveløsning. Likevel er deler av virksomheten organisert på en desentralisert måte. Dette gjelder særlig politidistrikter med stor geografisk utstrekning, der man har ett hovedsete, men hvor flere funksjoner er plassert utenfor hovedsete. UP har også en desentralisert organisering, med ett hovedsete, og enheter plassert i hele landet. Også enheter som i større grad behandler sivile oppgaver er desentralisert organisert i større eller mindre grad. Blant annet er politiets lønnsmedarbeidere samlet med hovedsete i en fellestjeneste, men med desentralisert organisert i distriktene, og Politiets IT-enhet har eksempelvis opprettet en egen hybrid-avdeling som del av et prosjekt for å kunne rekruttere teknologer over hele landet via fjernarbeidsplasser i IT-enheten, hvor hjemmekontor kombineres med fysisk plass på nærmeste politistasjon.

Erfaringene med desentralisert arbeid i etaten er delt. 24 ansatte i politiet har særavtale om å ha et annet arbeidssted/oppmøtested enn den fysiske lokasjonen til enheten de tilhører. Dette er tiltak som er iverksatt for å redusere den ansattes reisebelastning og/eller for å beholde kritisk kompetanse i enheten. Økt bruk av teknologi tillater i større grad at flere oppgaver kan løses desentralisert, og etaten har gode erfaringer med dette. Det er likevel noen regulatoriske problemstillinger som må avklares før ordningen eventuelt kan utvides, herunder: hva er nødvendig tilstedeværelse for å sikre god oppgaveløsning og faglig utvikling, kostnadselementer ved å ha lokal kontorplass og tekniske løsninger for å håndtere informasjon på lokalt tjenestested eller hjemmebase.

Gjennomgang av Politidirektoratet

I Hurdalsplattformen fremgikk det at regjeringen ville: "Gjennomgå Politidirektoratets oppgaver, mandat og ressursar for å sikre at innretninga på arbeidet deira er hensiktsmessig organisert, og vurdere å omfordele oppgaver til Justisdepartementet, særorgan og politidistrikt, og omfanget av Politidirektoratets avgjerdsrett".³¹

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) fikk i 2022 i oppdrag fra JD å gjennomgå direktoratet. Gjennomgangen skulle blant annet gi en vurdering av PODs virksomhetsstyring og om enkelte av PODs oppgaver burde fordeles til JD, særorgan eller politidistrikt.³² Oppdraget ble ferdigstilt i mars 2023 og resulterte i rapporten *Direktoratsrollen i utvikling. En gjennomgang av Politidirektoratet (DFØ 2023:02)*.

Politidirektøren nedsatte deretter en intern arbeidsgruppe som skulle følge opp DFØs rapport, og komme med forslag til ny innretning for fordeling av roller, ansvar og oppgaver mellom POD og underlagte enheter. Utrednings- og høringsfasen for dette arbeidet pågikk gjennom hele 2023. I 2024 starter innføringen av endring i fordeling av roller, ansvar og oppgaver i politiet. POD skal dreie ressursbruken for å rendyrke kjerneoppgavene til et direktorat, og bli i stand til å gi mer helhetlige og strategiske politifaglige råd til departementet. Oppgaver som ikke knytter seg til direktoratsfunksjonen, skal legges til andre enheter i politiet. De samlede utviklingsressursene i politiet skal utnyttes bedre til det beste for å løse samfunnsoppdraget.

Behandling av innsynskrav

Politidirektoratet behandlet 5 979 innsynskrav i eInnsyn i løpet av 2023. Dette utgjorde en økning på om lag 35 % sammenlignet med 2022, da Politidirektoratet mottok 4 405 innsynskrav. Median saksbehandlingstid for innsynskrav gjennom eInnsyn i Politidirektoratet i 2023 var 3 dager, mens gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 5 dager. Gjennomsnittet blir trukket noe opp av enkelte saker som har vært omfangsrike i antall sider tekst og/eller kompliserte å vurdere.³³

Ressursbruk 2023

Nedenfor presenteres informasjon om politiets budsjetttrammer og ressursbruk i 2023. Videre vises det til ledelseskommmentarer og årsregnskap i kap. 6 for nærmere forklaringer og vurdering av vesentlige forhold ved politiets årsregnskap.³⁴

Tildelte rammer og årsresultat

Politiets samlede tildeling økte nominelt med om lag 1,6 mrd. kroner fra 2022 til 2023, og utgjorde om lag 25,5 mrd. kroner i 2023. Av dette ble 856 mill. kr tildelt i RNB og 735 mill. kr i nysalderingen for 2023. I tillegg mottok politiet refusjoner fra folketrygden. Mottatte og avgitte

³¹ Regjeringen. (2021). *Hurdalsplattformen. For en regjering utgått fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet (2012-2025)*. 14. oktober 2021:65.

³² Direktoratet for forvaltning og økonomistyring. (2023). *Direktoratsrollen i utvikling. En gjennomgang av Politidirektoratet*.

³³ Vi gjør oppmerksom på at tallene ikke inkluderer eventuelle innsynskrav som er mottatt gjennom andre kanaler enn eInnsyn, slik som epost, telefon eller brev, da statistikk for disse kravene er svært tidkrevende å hente ut. Krav mottatt via eInnsyn utgjør den absolutte majoriteten av innsynskrav som er stilet til Politidirektoratet.

³⁴ I Ressursanalysen for 2023 gis ytterligere detaljer for ressursbruken i politiet, se www.politiet.no.

belastningsfullmakter, samt inntekter knyttet til bl.a. utførte politioppdrag og salg av utstyr påvirket også politiets disponible ramme i 2023.

Samlet mindreforbruk på alle politiets budsjettkapitler utgjør 397 mill. kroner i 2023, hvorav 176 mill. kroner knytter seg til internasjonale forpliktelser og investeringer (forsinkelser i prosjekter) og 149 mill. kroner er knyttet til politiets drift. Politiets driftsresultat er nærmere omtalt nedenfor.

Samlede driftskostnader

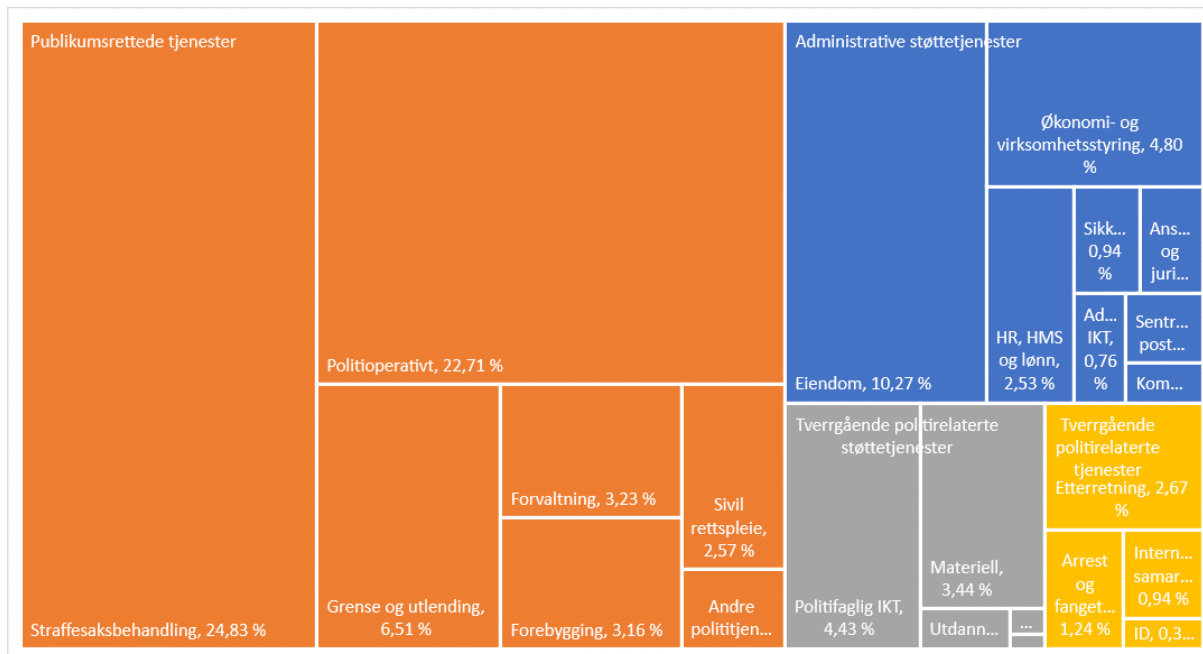
Oversikten under viser fordeling av netto regnskapsførte kostnader på politiets driftskapitler (kap. 440, post 01, kap. 441, post 01, kap. 443, post 01, kap. 3440, post 02, 03 og 04), og resultatet i 2023 på de ulike enhetsgruppene. Det totale mindreforbruket for disse postene utgjør i 2023 149 mill. kroner. Av totale regnskapsførte utgifter utgjør lønns- og priskompensasjon 986 mill. kroner i 2023.

2023 har vært preget av et generelt høyt aktivitetsnivå og et økt behov for politiets tjenester i samfunnet, bl.a. grunnet den sikkerhetspolitiske situasjonen og migrasjon som følge av krigen i Ukraina.

Inngangen til 2023 bar i tillegg preg av at politiet hadde for høy fart inn i det nye året. Dette skyldes blant annet at etaten i 2022 hadde stort fokus på å unngå mindreforbruk, etter å ha fått overført et mindreforbruk fra 2021 på rett i overkant av 1 mrd. kroner. Dette fikk noen uheldige konsekvenser hvor etaten i løpet av 2022 blant annet tilsatte for mange årsverk i forhold til den varige økonomiske rammen, og dermed bandt kostnader i personell. Prisveksten har også påvirket det økonomiske handlingsrommet, og de siste årene har politiet hatt en ekstraordinær høy prisvekst innenfor enkelte kontoklasser. Veksten for EBA og øvrige driftskostnader er særlig stor. Ettersom om lag 85 % av kostnadene i politiet er knyttet til personell og EBA, innebærer dette at politiet i 2023 måtte redusere bemanningen og begrenset investeringer i utstyr og materiell for å tilpasse seg den økonomiske rammen.

I tillegg til høy fart og prisstigning opplever etaten en vesentlig økning i lønns- og pensjonsutgifter. Etaten har gjennom året hatt en høy lønnsvekst utover det statlige lønnsoppgjøret. Dette skyldes i hovedsak politiets egne særavtaler som gir ulike opprykk i lønn, og justeringer av ulike funksjonstillegg. Total premiekostnad (arbeidsgivers andel) økte også med om lag 650 mill. kroner fra 2022. Ser man på lønnsmassens utvikling i den samme perioden har denne økt med om lag 700 mill. kroner, dvs. bare marginalt mer enn premiekostnaden. Utreignet prosent for arbeidsgivers andel økte fra 13,4 % i 2022, til 17,3 %

i 2023. I forbindelse med innføring av de statlige regnskapsstandardene (SRS) i politiet ble det også innført en ny økonomimodell slik at driftskostnadene nå henføres til definerte tjenesteområder. Som det fremkommer av figuren nedenfor går hoveddelen av driftskostnadene til publikumsrettede tjenester, som blant annet straffesaksbehandling og operativt politiarbeid. Fordelingen av driftskostnadene i 2023 er tilnærmet likt som for 2022.

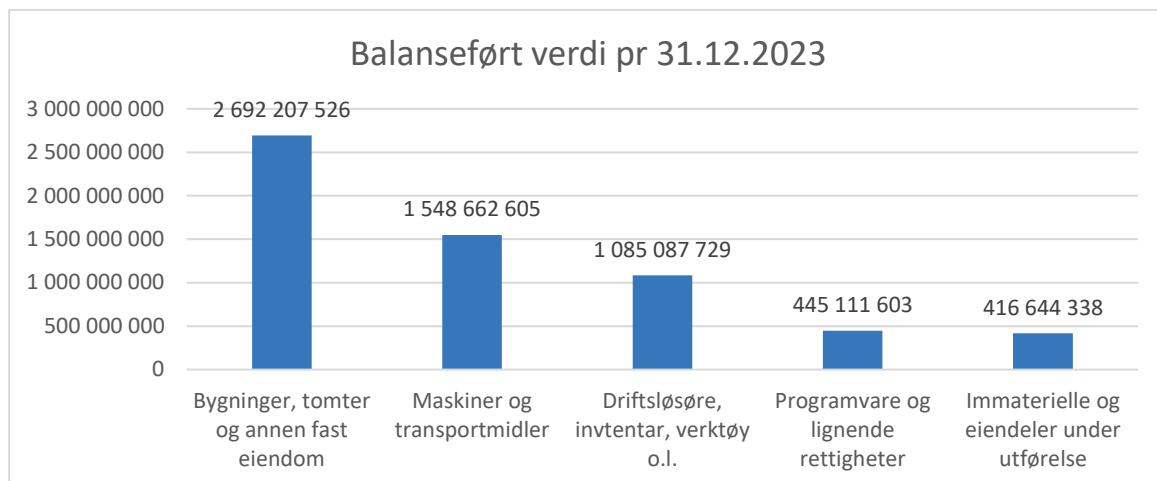

Figur 12: Fordeling av politiets driftskostnader pr. tjenesteområde 2023

Anskaffelser og balanseverdi

Ved inngangen til 2023 hadde politiet eiendeler med en verdi på 6,3 mrd. kroner, og gjennom året redusert til 6,2 mrd. kroner, dvs. at avskrivningene på eiendelene har vært større enn investeringene i nye eiendeler. Immaterielle eiendeler og programvare har hatt mer investeringer enn avskrivninger, og nettoeffekten i løpet av året er en økning på om lag 100 mill. kroner (skyldes i hovedsak investeringer i utviklingsporteføljen). For varige driftsmidler er det en nettonedgang på om lag 200 mill. kroner i hovedsak knyttet til avskrivninger på tomter, bygg og annen fast eiendom.

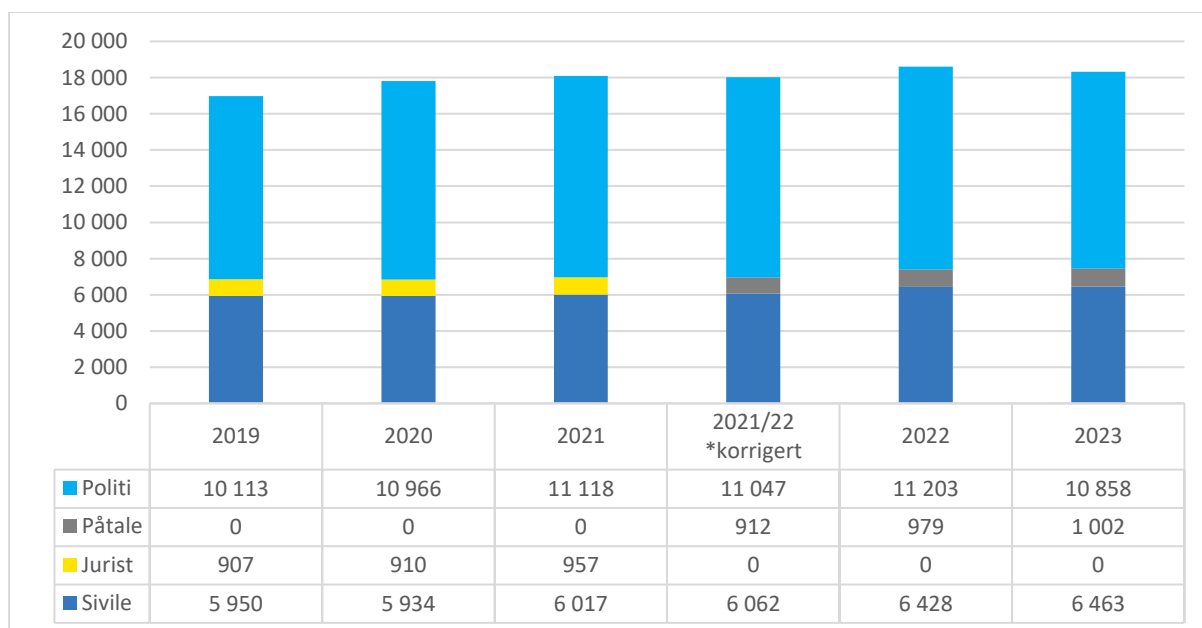
Politiets nasjonale beredskapssenter (PNB) er plassert under anleggsgruppen tomter, bygninger og annen fast eiendom, og er det desidert største anleggsmiddelet i politiet med en balanseverdi ved utgangen av 2023 på 2,3 mrd. kroner. Balanseverdien til PNB avskrives med om lag 100 mill. kroner årlig hvilket er årsaken til at tomter, bygg og annen fast eiendom er anleggsgruppen med størst reduksjon i 2023. Tabellen nedenfor viser fordelingen de ulike anleggsgruppene i politiet. Nærmere omtale av eiendeler og øvrige balanseverdier finnes i årsrapportens del 6 Årsregnskap.

Figur 13: Politiets eiendeler ved utgangen av 2023 fordelt på anleggsgrupper

Bemanning

Politiet hadde ved utgangen av 2023 ansatt 18 323,2 årsverk i etaten. Dette er en reduksjon på 288 årsverk fra utgangen av 2022. Det er første gangen siden målinger begynte at politiet reduserer sin bemanning år over år. Av den totale bemanningen var 60% politiårsverk, 35% sivile årsverk og 5 % påtalejurister.

Figur 14: Årsverk i politiet fordelt på stillingskategori pr 31.12.

- 1) Den kongelige politieskorte (DKP) ble overført fra Oslo politidistrikt til PST fra 1.1.2022. Dette utgjorde i overkant av 70 årsverk.
- 2) 1.1.2022 ble det innført en ny definisjon for hvilke stillinger som kategoriseres som påtalejurister. Som følge av dette er det et brudd i tallserien for påtale fra 2022. Endringen medførte at om lag 45 årsverk ble flyttet fra kategorien jurist til sivil.

I løpet av 2023 er antall politiårsverk redusert med 345. For distriktene er fallet på 375årsverk. Driveren i reduksjonen er utfasing av midlertidige årsverk.. Dette skyldes blant annet strammere budsjetter og avvikling av flere midlertidige stillinger som ble ansatt for å øke aktivitetsnivået i 2022, i tråd med føringene om å bruke opp det overførte mindreforbruket. Årsverksreduksjonen medførte at aktiviteten for straffesaksområde og politioperativt ble redusert i 2023.

Påtaleårsverkene er finansiert på eget kapittel. Fra utgangen av 2022 til utgangen av 2023, økte antall påtaleårsverk med 23.

Antall sivile årsverk har økt i 2023. Hovedårsaken til dette er et påstartet arbeid med å veksle inn konsulenter til egne ansatte innenfor ITÅ ansette egne ansatte til ivaretagelse av sikker og stabil IT drift og utvikling av ny teknologi, skal på sikt gi politiet mer for pengene som investeres i IT.

Redusert bemanning påvirket kapasiteten på flere områder, og opplevelse av høyere arbeidsbelastning ble synlig utover høsten i 2023. For å ivareta HMS for de ansatte har dette krevd reduksjon i aktivitet og tjenestetilbud, hvor eksempelvis tiltak som å endre aktiv tjeneste til reservetjeneste ble iverksatt enkelte steder, da det ikke lenger var tilstrekkelig mannskap til å ha døgnskategorisk tjeneste.

På grunn av den økonomiske situasjonen ble vikarbruken ved foreldrepermisjoner redusert og det ble tatt inn færre sommervikarer enn tidligere år. Det fleste sommervikarer ble også avviklet tidligere enn hva som har vært vanlig. Nedgang i bemanning og redusert bruk av vikariat medførte at færre studenter fra Politihøgskolen fikk midlertidig eller fast jobb i politiet i 2023.

I 2023 var tjenesteområdene med størst nedgang i årsverk knyttet til straffesaksbehandlingen, politioperativt og forebygging. Dette inkluderer blant annet funksjoner som etterforskere og politipatruljen. Om den økonomiske situasjonen vedvarer over tid vil dette skape ytterligere press på politiets ressurser.

Konsulentbruk

I henhold til standard kontoplan for statlige virksomheter skal konsulenttjenester bokføres på konto 670-673 eller i kontogruppe 10-12. Omtalen i denne delen inkluderer derfor både kostnadsførte og balanseførte konsulentkostnader. Omtalen tar også utgangspunkt i alle politiets kapitler og poster, ikke kun driftskapitlene.

Etatens kostnader til konsulenter har totalt økt med 36 % i nominelle kroner siden 2022, og økningen har vært spredd på ulike kategorier av konsulenttjenester. Av økningen skyldes om lag 7,5 % prisvekst på avtalene. En hovedårsak for veksten i konsulentbruk er EUIS-programmet, som fra og med 2023 kostnadsføres på post 46. For kap. 440, post 01 har konsulentbruken vært relativt stabil de siste årene med en realøkning på 1 % sammenlignet med 2022.

Politiets kjøp av konsulenttjenester fra kommunikasjonsbransjen ble redusert med 4 mill. kroner fra 2022 til 2023, og utgjør om lag 1 mill. kroner. Nedgangen kan blant annet skyldes en stram økonomisk situasjon i politiet i 2023. I tillegg ble det rettet økt oppmerksomhet mot kjøp av kommunikasjonstjenester i 2021 og 2022, som følge av de statlige fellesføringene. Dette har trolig ført til økt bevissthet og mer tilbakeholdenhet når det gjelder å dekke politiets behov gjennom å kjøpe eksterne tjenester.

Konsulentbruken til utvikling av programvare og IT-løsninger utgjorde 70 % av totalen i 2023. Det er ønskelig med noe konsulentbruk på dette området, ettersom det i stor grad er knyttet

til større utviklingsprosjekter eller spesialkompetanse, der det ikke er hensiktsmessig at etaten selv har denne kompetansen fast. Imidlertid er det også på dette området hvor etaten ser størst potensiale for å benytte egne ansatte. Politiet har gjennom flere år vært avhengig av ekstern bistand for å videreutvikle og drifte flere av politiets kjernesystemer, spesielt innenfor straffesaksområdet. Dette er løsninger som i stort er satt ut til en ekstern leverandør og som i flere tilfeller er basert på en teknologi som det hverken er mulig eller ønskelig at politiet selv bygger opp kompetanse på. Den langsiktige strategien for politiet er å erstatte disse systemene med moderne løsninger som utvikles, driftes og videreutvikles av politiets egne ansatte. Overgangen vil ta flere år og gjør at det i overgangsperioden er nødvendig med en viss andel konsulenter i politiets bemanningssammensetning. Krav om å redusere konsulentbruk er derfor krevende for etaten å innfri på dette området uten at dette vil gå utover sikker og stabil drift av politiets kjernesystemer.

Utviklingsporteføljen

Den strategiske utviklingsporteføljens årsresultat viser regnskapsførte utgifter på 696 mill. kr, tilsvarende en 50% økning fra 2022-resultatet på 465 mill. kr. Økningen skyldes utelukkende økt bruk av øremerkede investeringsmidler, hovedsakelig pga. oppskalering innen *EUIS*. Når det gjelder egen avsetning over kap. 440 post 01 var denne uvanlig lav i 2023, 190 mill. kr. Dette har sin forklaring i etatens budsjettsituasjon med en omfordeling fra nasjonale investeringsmidler til enhetenes driftsrammer. En lav ramme har gjort det nødvendig å prioritere porteføljen og porteføljeinntaket tydelig (prioritering av nye behov).

Forpliktelsesgraden i porteføljen 2023 er sterk, herunder finansiering av strengt pålagte oppdrag fra departementet uten medfølgende finansiering. Tilretteleggelse for RGS som leverandør av DNA-analyser og digitalisering av våpenforvaltningen kan nevnes som eksempler på større tiltak med større investeringsbehov. Investering i tiltak nødvendige for å opprettholde kritisk tjenstedrift er også en betydelig investeringskategori i porteføljen.

For å forhindre at etatens budsjettsituasjon på kap. 440 post 01 fører til stans i investeringer i sterkt pålagte oppdrag og tiltak nødvendige for å opprettholde kritisk tjenstedrift er det foretatt omdisponeringer av ubrukte øremerkede midler. Dette har vært nødvendig for å opprettholde et minimum av handlingsrom, redusert risikoen i utviklingsporteføljen, og ev. negative konsekvenser for kap. 440 post 01 er unngått. Porteføljens mindreforbruk knytter seg i sin helhet til øremerkede midler og skyldes en forskyving av aktivitet fra 2023 til senere.

Det er nødvendig å bryte utviklingen med stadig økte driftsutgifter til IT for stadig mer foreldede løsninger. Politiet har i 2023 etablert en porteføljestrategi for å adressere dette. Første steg i denne er grunnleggende investeringer i plattformer og infrastruktur, samt å investere i migrering fra stadig mer foreldet og kostnadskreven teknologi til moderne og robuste plattformer. Innenfor begrensede investeringsrammer er det i løpet av 2023 både innledet og oppskalert investering i slike tiltak. Oppskalering av produktområdet *Fra hendelse til avgjort sak* for migrering av utdaterte løsninger på politioperativt og straffesaksområdet er eksempel på dette.

For øvrig viser flere initiativer økt fremdrift og følgende initiativer er avsluttet i 2023: *Reserveløsning PO*, installert i alle distrikter, *FRIDA*, og med det satsingen på nasjonale ID-kort for norske statsborgere, *Helikopteranskaffelsen*, leveransen akseptert og sluttoppgjør utbetalt, *Skjulte metoder/ Operativ IKT*, *Nasjonal Beredskapssenter* – mottaksprosjektet er overført til linjen.

Porteføljen er fortsatt i 2023 svært avhengig av konsulenter, men det har vært en positiv utvikling mot slutten av året slik at andelen fast ansatte ressurser i prosjektene er økende.

Tilskudd til politiforeninger og tilskudd til sikringstiltak for tros- og livssynssamfunn

POD er tildelt 9,6 mill. kroner under kap. 440, post 70. Tildelingen skal dekke tilskudd til politiforeninger og tilskudd til sikringstiltak for tros- og livssynssamfunn. Hele tildelingen på 9,6 mill. kroner er utbetalt til følgende mottakere:

Tabell 12: Mottakere av tilskudd	Tilskudd
Norsk Politihundelag	155 000
Norsk politihistorisk selskap	475 000
Politibandet Sør-Vest	50 000
Politiets kriminalitetsforebyggende forum	100 000
Politiets pensjonistforbund	675 000
Norges Politiidrettsforbund	3 000 000
Sum politiforeninger	4 455 000
Tilskuddsordning fysiske sikringstiltak	5 140 000
Sum totalt	9 595 000

Tilskuddsordningens formål er å bidra til at tros- og livssynssamfunn kan gjennomføre fysiske sikringstiltak som de finner nødvendig ved sine lokaler, jf. forskrift om tilskudd til sikringstiltak for tros- og livssynssamfunn.

Det er mottatt 39 søknader om tilskudd til sikringstiltak fra ulike tros- og livssynssamfunn i 2023, hvorav 37 søkere mottok tilskudd. Samlet ble det søkt om omlag 15 mill. kroner, mens det ble utbetalt 5,1 mill. kroner. Tildelt tilskuddsbeløp til de 36 mottakerne varierer fra 5 000 kroner til 189 400 kroner. Tilskuddsmottakere skal innen 1. desember 2024 rapportere om bruk av midlene. I henhold til forskriften er det ved behandling av søknadene særlig lagt vekt på i hvilken grad tros- og livssynssamfunnet anses som potensielt mål med forhøyet trussel i PSTs årlige nasjonale trusselvurdering (NTV)

Effektivisering og gevinster

Politiet har ikke lyktes i å identifisere nye effektiviserings- og digitaliseringstiltak sentralt i 2023. Begrensninger i strukturvalg og bemanningstilpasninger fører til at mange mulige effektiviseringstiltak ikke er aktuelle, og derfor ikke blir utredet. Økt digitalisering kunne gitt omfattende effektivisering av etatens oppgaveløsning. Imidlertid har politiet en betydelig teknisk gjeld og har svært begrenset mulighet, både teknisk og ressursmessig, til å utvikle nye løsninger og kapasiteter før det er gjort vesentlige oppgraderinger av infrastruktur og foreldede systemer. Bortsett fra produktivetsgevinster på IT-området, vil det derfor kunne ta noe tid før etaten kan oppnå større besparelser ved hjelp av digitalisering.

Politiet har besparelser og nytte fra tidligere sentrale tiltak, men omfanget av dette i 2023 er imidlertid vanskelig å fastslå, ettersom politiet ikke har kapasitet til å følge dette opp systematisk. Flere distrikt og særorgan kan også ha en del besparelser på sine lokale tiltak uten at dette er særskilt kartlagt og sammenstilt.

Samtidig har manglende avklaringer på forslag til effektiviseringstiltak bidratt til at handlingsrommet har vært begrenset til å gjennomføre tiltak i 2023. Dette gjør igjen at etaten ikke kan omsette eventuelle innsparinger gjennom effektivisering om til mer politikraft.

IV

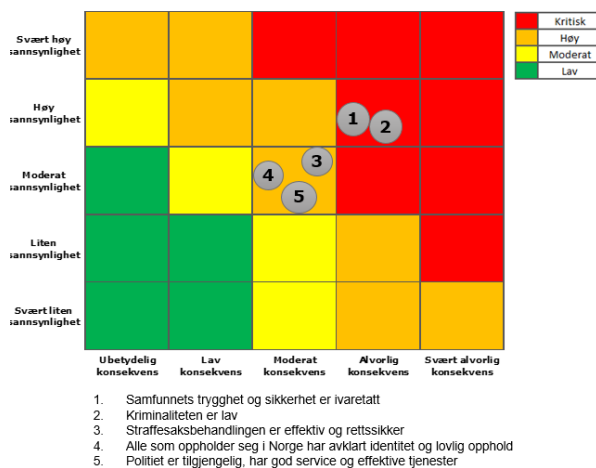
STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN

4. Styring og kontroll i virksomheten

Risikovurdering

Risikomatrisen inneholder en målovergripende risikovurdering på områdene kapasitet, HMS og digitalisering. Videre vurderinger av hovedprioriteringene i tildelingsbrevet og andre kritiske områder som påvirker politiets sannsynlighet for å ha god måloppnåelse i framtiden.

Det er gjort noen endringer i hvilke risikoer som er løftet frem under de virksomhetsspesifikke målene. Den høyeste risikoen er knyttet til kapasitet og mål 1 og 2.

For mål 1 knytter det seg til fare for ubalanse mellom politiets kapasitet til å respondere i henhold til forventningene til befolkningen.

For mål 2 er denne oppjustert grunnet nedgangen i bemanning gjennom 2023 har påvirket forebyggingsarbeidet og tallgrunnlag viser at restansene på saker har forskjøvet seg fra påtalesporet og over til etterforskning.

Politiet ser også at det fremover vil være krevende med stadig økende sammenfallende samfunnstrusler som treffer politiets samfunnsoppdrag, og som vil krever større kapasitet i norsk politi. Det vil fremover være behov for tettere tverrsektorielt samarbeid og mer internasjonalt samarbeid. Politiet ser også behov for planer med lengre tidshorisonter, og en planmessig kapasitetsbygging for å ivareta de endringene som vil komme i samfunnsoppdraget.

Internkontroll

I henhold til Hovedinstruks for politiet har politidirektøren det øverste ansvar for intern styring og kontroll, herunder faglig ledelse, styring og oppfølging i hele politiet. God styring og kontroll skal understøtte målene for politiet og bidra til hensiktsmessig og effektiv drift, pålitelig rapportering, etterlevelse av lover og regler og til å sikre politiets eiendeler. IIAs globale standarder for internrevisjon, stiller krav om at internrevisjonen skal avgi en årlig overordnet uttalelse basert på resultatet fra det rådgivnings- og revisjonsarbeidet som er utført i en gitt periode.

Internrevisjonen har gjennom sine revisjoner pekt på enkelte svakheter ved internkontrollen i politiet, ved styringen i det enkelte distrikt/særorgan og ved den overordnede styringen fra POD. Revisjonene har blant annet vist at det er rom for forbedringer ved utarbeidelse, oppfølging og etterlevelse av styrende dokumenter, avklaring av rolle- og ansvarsforhold og dokumentasjon av beslutninger. Eldre IT-systemer som ikke understøtter arbeidsprosessene, er hyppig trukket frem for å forklare utfordringene med tilstrekkelig dokumentasjon av måloppnåelse og etterlevelse.

Internrevisjonen observerer at det jobbes godt med å forbedre systemene for styring og kontroll i politiet. Samtidig ser internrevisjonen at forholdene omtalt ovenfor fremdeles har potensiale for forbedring. Internrevisjonen vil derfor også i 2024 ha oppmerksomhet på denne typen forhold.

Politiets arbeid med internkontroll er fastlagt i årlige planer med aktiviteter innrettet mot områder som trenger et forsterket fokus. I tråd med tillitsreformen var det kun ett nasjonalt fokusområde for internkontroll i 2023 – implementering av egensikringsplaner (se mer under avsnittet om sikkerhet i politiet nedenfor). I stort har internkontrollarbeidet kommet godt i system. Politiet har også et eget nettverk for internkontroll der representanter fra enhetene og POD deler informasjon og erfaringer med arbeidet.

Det har i 2023 vært mediasaker om manglende etterlevelse av blant annet personvernregelverket. Politiet har igangsatt aktiviteter for å forbedre etterlevelsen. Det pågår pilotvirksomhet for en samlet ledelsens gjennomgang av internkontroll i POD, hvor etterlevelse er ett av flere elementer. Arbeidet med etikk, antikorrupsjon og rolleforståelse er et tema det har blitt jobbet aktivt med i etaten i året som gikk. I mai 2023 ble det fastsatt en nasjonal rutine for arbeidet med etikk og antikorrupsjon, som operasjonaliserer policyen på området. Rutinen stiller krav til at alle ansatte skal delta i etisk dilemmatrening årlig. I sammenheng med rutinen er det også kommet på plass en funksjon i arkivsystemet for å registrere og dokumentere "bekymring – ansatt"- saker, jamfør anbefaling fra Jensenutvalget. En digital løsning for bierverv ble lansert i 2022 og i 2023 ble en funksjon for registrering av disiplinærsaker ferdigstilt. Nå kan det enkelt tas ut nasjonal statistikk og i 2023 ble det registrert 18 slike saker.

Det ble etablert en bredt sammensatt etikk- og antikorrupsjonsgruppe i POD høsten 2022. Hovedoppgaven til denne gruppen er å utarbeide en årlig rapport. Den første versjonen av denne rapporten ble ferdig i juni 2023 og trekker frem noen temaer som følges opp i det videre arbeidet. Det kommer også en del henvendelser hvor det bes om avklaring av prinsipielle spørsmål knyttet til etikk, antikorrupsjon og rolleforståelse. Svarene tilgjengeliggjøres på politiets intranett. Vi viser ellers til vedlegg til årsrapporten, hvor det gis en status på den felles oppfølgingsplanen knyttet til anbefalingene fra henholdsvis Europarådets antikorrupsjonsorgan Greco, Jensenutvalget og rolleforståelsesutvalget.

I kjølvannet av Rolleforståelsesutvalget ble det opprettet en tilskuddsordning for frivillige politiforeninger og det ble gjennomført en første runde med behandling av søknader etter de oppsatte kriteriene.

I 2023 ble et revidert rammeverk for risikostyring implementert i etaten. Det nye rammeverket er enklere i bruk og er bedre egnet for å tydeliggjøre de mest kritiske risikoene som må håndteres for å sikre god måloppnåelse. Rammeverket vil videreutvikles fremover, bl.a. for å avstemme det med behovet for risikobasert styringen fra departementet til politiet.

Sikkerhet i politiet

i 2023 har det vært jobbet systematisk med forbedring av sikkerheten ved bruk av ledelsessystemet for sikkerhet i politiet. Sikkerhetsarbeidet i enhetene følges opp gjennom dedikerte ressurser og enhetsleders årlige evaluering av sikkerhetsarbeidet i egen enhet. Også i 2023 har det vært utfordrende å få erstattet sikkerhetspersonell ved fratredelse og dermed sikre at sikkerhetsarbeidet i enhetene utvikles i henhold til rammeverket. Direktoratet følger opp enhetene gjennom faste møter med sikkerhetslederne, gjennomføring av kontroller i

enhetene og gjennom oppdragsrapportering ved årsslutt. Oppfølgingen viser en bedring i modenhet i det systematiske arbeidet med sikkerhet i politidistriktene og særorganene.

Arbeidet med sikring av politiets verdier er risikobasert og tar utgangspunkt i trusselbildet. I samarbeid med relevante aktører er det igangsatt et arbeid for bedre å identifisere trusselbildet mot politiet og politiets verdier. Implementering av egensikringstiltak ved forhøyet egensikring har vært et nasjonalt fokusområde i politiet gjennom 2023. Regelmessig gjennomgang og/eller øvelse er nødvendig for at roller med ansvar og oppgaver iht. beredskapsplanene, er i stand til å utøve dette ved behov. Økt nasjonalt fokus har identifisert ulike modenhetsnivåer. Temaet forsetter derfor som nasjonalt fokusområde også i 2024.

Gjennom året har det vært et særskilt fokus på risikovurdering av sentrale informasjonssystemer og etablering av sikker og stabil drift av politiets systemer. Nasjonal sikkerhetsmyndighets (NSM) grunnprinsipper danner en basis for politiets arbeid med å sikre digitale prosesser, sammen med nye utviklingsmetoder. Endringene i det teknologiske bildet ser vi at utfordrer politiet i stadig større grad, og digital sikkerhet blir stadig viktigere og mer omfattende i politiet. Samtidig er det, også for politiet, en utfordring med å få dekket teknisk og juridisk ressursbehov innen digital sikkerhet. Fra et sikkerhetsståsted er det en økt risiko for at den tekniske utviklingen og politiets portefølje medfører et etterslep det kan være vanskelig å hente inn, som videre gjør seg gjeldende i en økt digital sikkerhetsrisiko.

Den sikkerhetspolitiske situasjonen har medført et økt behov for politiet til håndtering av sikkerhetsgradert informasjon, og klarering og/eller autorisering av personell for tilgang til denne. Politiet har i 2023 opplevd økt medieinteresse knyttet til personell i politiet som ikke får klarering. Med et økende behov for tilgang til sikkerhetsgradert informasjon, har arbeidet med kompetanseheving innen personellsikkerhet, autorisasjoner og daglig sikkerhetsmessig ledelse medført økt ressursbruk og oppmerksomhet gjennom året. Vi opplever at den negative sikkerhetspolitiske utviklingen i verden sannsynligvis vil øke dette behovet fremover.

Arbeidet med sikring av politiets objekter har pågått gjennom 2023 og er noe forsinket sett opp mot opprinnelig plan. Samlet sett er dette likevel mindre forsinkelser og siste lokasjon vil bli ferdigstilt i 1. halvår 2024. Da vil alle objektene som har vært omfattet av prosjektet være sikret i tråd med forutsetninger, mål og rammen av de øremerkede midler. Etter overlevering av ansvaret fra prosjektet til linjen, er enhetenes ivaretagelse av objektsikkerhet fulgt opp gjennom årsrapportering til POD og videre til JD.

Riskrevisjonsmerknader

Politiet jobber med å lukke avvik påpekt av Riksrevisjonen. Nedenfor omtales kort status for arbeidet.

Riksrevisjonens undersøkelse av digitaliseringen i politiet

Riksrevisjonens undersøkelse av digitalisering i politiet (Dokument 3:7, 2023-2024) konkluderer med at politiet har digitalisert for lite. Konsekvensen er mindre trygghet for borgerne og redusert evne til å forebygge og bekjempe kriminalitet. Riksrevisjonen løfter frem blant annet behovet for langsiktighet i styringen fra både JD og POD samt realisme, tydelig prioritering og god styring ved innføring av smidig utviklingsmetodikk som viktige forutsetninger for å lykkes.

Forut for Riksrevisjonens undersøkelse startet politiet en endringsreise hvor smidig utviklingsmetodikk ble innført for å få til raskere leveranser og derigjennom øke digitaliseringstakten i politiet. Parallelt med Riksrevisjonens undersøkelse fremmet POD et

satsningsforslag da politiets økonomiske forutsetninger for å få til en påkrevd digitalisering i politiet ikke er realistiske uten en varig budsjettmessig styrking.

For å imøtekomme de konkrete utfordringene som Riksrevisjonen har påpekt, har POD igangsatt et arbeid med økt fokus på hvordan balansen mellom tillit og tilstrekkelig styring og kontroll av digitaliseringsarbeidet skal løses og hvordan smidig utvikling skal gjennomføres. Arbeidet vurderes fortløpende, herunder behovet for endringer i planarbeidet med bakgrunn i regjeringens behandling av satsningsforslaget.

En varig budsjettmessig styrking av politiets ramme som vil sikre økt forutsigbarhet og en mer langsiktig styring av digitaliseringen i politiet, er en viktig forutsetning for å kunne følge opp de konkrete funnene og anbefalingene Riksrevisjonen har påpekt i sin rapport.

Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner

I Dokument 3:8 (2021-2022), avdekker Riksrevisjonen alvorlige svakheter ved myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner. Blant annet retter Riksrevisjonen kritikk mot at oppklaringsprosenten har gått ned. POD og Riksadvokaten (RA) iverksetter tiltak for å øke oppklaringsprosenten og sikre kort saksbehandlingstid for saker om vold i nære relasjoner.

1. Politidirektoratet og Riksadvokaten iverksetter tiltak for å øke oppklaringsprosenten og sikre kort saksbehandlingstid for saker om vold i nære relasjoner.

Statsadvokatene har i 2022 og 2023 forsterket fagledelsesinnsatsen mot vold i nære relasjoner gjennom inspeksjoner, fagdager og enkeltsaksbehandling for å forberede overføringen av påtalekompetansen pr. 1. juli 2023. Det følger av riksadvokaten mål og prioriteringsrundskriv for 2024 at etterforskning av vold mot barn og andre særlig sårbare fornærmede samt mishandling i nære relasjoner skal gis høy prioritet.

2. Kompetansen er styrket, men politiet mangler etterforskningskapasitet.

Den generelle etterforskningskapasiteten er lav, noe som også går ut over prioriterte områder. Som følge av budsjettsituasjonen, prioriteres vakt og beredskap. Dette svekker etterforskningskapasiteten ytterligere.

3. Sørge for at Politidirektoratet får bedre oversikt over bruken og oppfølging av beskyttelsestiltak.

Det er nedsatt et team med representanter fra POD, Politiets IT-enhet og Øst politidistrikt (nasjonal fagforvalter) som håndterer utviklingen av både omvendte- og mobile alarmer. Siden lovendringen vedr besøksforbud med elektronisk kontroll ble sendt på høring har teamet arbeidet aktivt for å tilrettelegge for økt bruk. Dette gjelder også i forhold til de tekniske løsningene for å sikre bedre stabilitet og brukervennlighet. Det har i et samarbeid med domstolsadministrasjonen og POD blitt utarbeidet en informasjonsvideo til bruk i opplæring samt at det arbeides kontinuerlig med oppdateringer og revidering av malverk og opplæring, slik at politidistriktene er klare når lovendringen trer i kraft 8. april 2024.

Politidirektoratet har fulgt opp oppfølgingspunkter fra internrevisjonen sammen med politidistriktene og har bedt om rapportering til årsrapporten, samt at det er varslet en ny internrevisjon.

4. Sørge for at Politidirektoratet sikrer kunnskap i politidistriktene om æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Arbeidet med nasjonal opplæring vedr risikovurderinger er i slutfasen. Politidistriktene er godt i gang med å benytte seg at det digitaliserte risikovurderingsskjemaet for partnervold som også på sikt vil gjøre rapporteringene mer enhetlige og enklere. Så fort dette arbeidet er ferdigstilt, vil digitalisering av risikovurderingsverktøyet Patriark starte opp. Kripos fortsetter å bistå, veilede og gir kompetanseheving til politidistriktene. Det pågår nå en prosess for å se på politiets trusselarbeid i stort, for å sikre mer enhetlig risikovurdering og risikohåndtering, herunder samarbeid med andre aktører. Kripos arrangerte et seminar for distriktene i oktober under tittelen "Helhetlig tenking i fagfeltet" som understreker dette.

5. Påse at Politidirektoratet sikrer at støttesentrene for kriminalitetsutsatte fungerer i tråd med forutsetningene for opprettelsen av disse.

Støttesenter for kriminalitetsutsatte oppleves i dag som godt fungerende. Antall henvendelser er økende. Det nye registreringssystemet gir politiet løpende statistikk over støttesentrenes arbeid. Nasjonal retningslinje for støttesentrene er ferdigstilt og distribuert. Det avholdes regelmessige nasjonale møter for medarbeidere ved støttesentrene.

Riksrevisjonens undersøkelse av politiets behandling av våpensaker

I Riksrevisjonens revisjonsrapport for 2017 om politiets behandling av våpensaker, ble det påpekt flere mangler med politiets etterlevelse av våpenloven med forskrift. POD anser alle Riksrevisjonens avvik, med unntak av avvik knyttet til våpen i dødsbo, for å være lukket.

Distriktene med økte restanser rapporterer om at våpenamnestiet og etterarbeidet med dette, og/eller ressursituasjonen i distriktet, er årsaken til at de ikke har hatt nok kapasitet til å følge opp våpen i dødsbo.

Med ny digital løsning for håndtering av våpen i dødsbo vil arbeidet forenkles noe, blant annet ved at det sendes ut brev automatisk til dødsbo. Løsningen er ferdig utviklet og piloteres i to politidistrikter i januar 2024.

Riksrevisjonens undersøkelse av politiets måloppnåelse på sentrale oppgaver

Riksrevisjonen undersøkte politiets måloppnåelse på sentrale oppgaver i perioden fra 2016 til 2020 (Dok3:7, 2021-2022), og påpekte at mye var blitt bedre de siste årene, men at det er svakheter på flere områder. Riksrevisjonen retter alvorlig kritikk til politiet på straffesaksområdet, og mener det er alvorlig at oppklaringsprosenten går ned, og at prioriterte områder utgjorde en betydelig del av sakene som det i 2022 tok over 12 måneder å etterforske.

1. Politidirektoratet og riksadvokaten skal vurdere tiltak for å øke oppklaringsprosenten og sikre at fristene for saksbehandlingstiden for prioriterte sakstyper overholdes.

Høyere påtalemyndighet skal gjennomføre en større kvalitetsundersøkelse av voldtektssaker i 2024, hvor oppklaringsprosent er hovedtema for undersøkelsen. Undersøkelsen er en direkte konsekvens av bekymringen knyttet til lav oppklaringsprosent.

2. Politidirektoratet og riksadvokaten skal sikre at det er en helhetlig prioritering av straffesaker mellom de geografiske og funksjonelle enhetene i politidistriktene.

POD og riksadvokaten har over tid sammen fulgt opp straffesaksavviklingen. Det er startet et arbeid som tar sikte på å rendyrke henholdsvis POD og riksadvokatens rolle i oppfølging av straffesaksbehandlingen. Formålet er å legge til rette for en omforent prioritering og oppfølging. I dag prioriterer distriktene delvis ulikt. Arbeidet kan trolig medføre justeringer i oppgaveløsningen.

Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT

Riksrevisjonens undersøkelse av politiets innsats mot kriminalitet ved bruk av IKT (Dokument 3:5, 2020-2021) konkluderer med at politiets evne til å avdekke og oppklare IKT-kriminalitet har vesentlige svakheter. Riksrevisjonen peker på behov for å bedre kapasiteten og kompetansen innen etterforskning av IKT-kriminalitet, styrke samordningen på tvers av etaten og sikre bedre kunnskap rundt kriminalitetsutviklingen.

I politiets virksomhetsstrategi er trygghet i det digitale rom et av tre hovedmål frem mot 2025 og POD har et strategisk fokus på å øke politidistriktenes evne til å håndtere datakriminalitet. Arbeidet med å utvikle kompetanse og øke samhandlingen i politiet har hatt en positiv utvikling de senere årene. Kapasitetsbygging viser seg imidlertid å være utfordrende innenfor gjeldende budsjettammer og avviket mellom kriminalitetsutfordringen og politiets evne til å håndtere denne er økende. Enkelte politidistrikt har evnet å dreie sin virksomhet i noen grad, men som helhet har politiet ikke evnet å styrke innsatsen i tråd med egen målsetning. Manglende støttesystemer og infrastruktur er utfordrende å løse innenfor politiets budsjettamme.

Politiet har i 2023 hatt en rekke aktiviteter/tiltak som bidrar til økt innsats og innsikt innen kriminalitetsfeltet. Noen av aktivitetene er pågående og vil strekke seg inn i 2024 eller lenger.

POD har i 2023 hatt spesielt fokus på at politidistriktene skal øke sin evne til å håndtere datakriminalitet. I den forbindelse har Kripos fått et særskilt ansvar for å være rådgiver for distriktene og vil i T2 2024 ha gjennomført dialog med alle politidistriktene. Kripos skal også støtte POD i arbeidet med mål- og resultatstyringen av politidistriktene. POD vil følge opp videre styrking av kompetanse i politidistriktene ved konkrete oppdrag i resultatavtalene for 2024.

POD har hatt særskilt strategisk fokus på området blant annet ved å tilegne feltet oppmerksomhet ved nasjonalt straffesaksmøte, som ble avholdt over to dager i november med tema "Straffesaksbehandling og rettssikkerhet i et digitalt samfunn". Se for øvrig vedlagte program. Deltakere på møtet er blant annet lederne for politidistriktene, særorgan, lederne for statsadvokatembetene og riksadvokaten.

Rapporten Cyberkriminalitet 2023 er fulgt opp ved å identifisere nye informasjonsbehov og produksjon av tematiske rapporter for et løpende cyber- kriminalitetsbilde. Dette gir politiet bedre forståelse og oversikt over cyberkriminaliteten. Innsikt og økt situasjonsbevissthet gjør politiet bedre rustet til å kunne iverksette målrettede tiltak.

I 2023 er det avholdt fire møter i Politiets Cyberkrimforum (PCF) hvor tema blant annet har vært datakriminalitet, digital kriminalteknikk, cyberkriminalitet i et beredskapsperspektiv og kunstig intelligens. PCF har etablert seg som en god arena som bidrar til bedre koordinering og mer lik situasjonsforståelse og videreføres med fire møter i 2024.

Det pågår en rekke kompetansehevende tiltak og initiativ for å styrke evnen til å bekjempe kriminalitet i det digitale rom gjennom workshops, kurs og konferanser. Fagkonferansen CTRL/Alt ble gjennomført i september og hadde nær 800 deltagere. Mentorprogrammet for kryptovaluta er et eksempel hvor det kan ses god effekt hos de distriktene som har deltatt. Et annet eksempel er Kripos sin bistand (SPOCIT) til politidistriktene der informasjon fra internettilbydere innhentes og bidrar til bedre rettssikker- og effektiv straffesaksbehandling.

I 2023 har POD igangsatt et arbeid for å skaffe seg et kunnskapsgrunnlag for å bedre politiets evne til bekjempelse av kriminalitet i det digitale rom. Utredningen vil ta for seg digital kriminalitetsbekjempelse, hhv. datakriminalitet og internettrelaterte overgrep. Arbeidet vil fortsette i 2024 og planlegges ferdigstilt i T2 2024..

Arbeidsmiljø, sykefravær og ledelse

Etter to år med korona, ble 2022 og 2023 igjen preget av kriser som følge av krigen i Ukraina, den sikkerhetspolitiske situasjonen og ekstremvær. Dette førte bl.a. til flyktningstrømmer, sikkerhetstrusler, mer fokus på CBRN-risikoer, og forhøyet beredskap. Dette påvirket arbeidsmiljøet, og det ble tydelig hvor viktig det kontinuerlige arbeidet med helse, miljø og sikkerhet er.

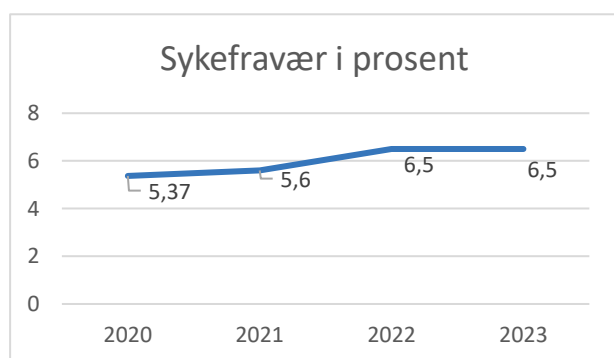
I tillegg til at mye fokus var på håndtering av ulike kriser, ble det gjennomført en del aktiviteter innenfor det systematiske HMS-arbeidet. Blant annet ble det utarbeidet en overordnet HMS-handlingsplan med overordnede mål for hele etaten, forbedringssystemet ble videre utviklet, og det ble jobbet med fire overordnede delmål fra HMS-handlingsplanen, spesielt opp mot seksuell trakassering, varsling og vold og trusler. Etaten påbegynte et arbeid med livsfasepolitikk i slutten av 2023.

I 2023 ble det gjennomført en Arbeidsmiljøundersøkelse for hele etaten som kartla uønsket seksuell oppmerksomhet (USO heretter). 5,4% av medarbeiderne i politiet har opplevd uønsket seksuell atferd en eller flere ganger de siste 12 månedene. Dette er en nedgang på 1,2 prosentpoeng fra forrige arbeidsmiljøundersøkelse i 2020. Trenden er positiv (altså et lavere omfang) for de fleste demografiske grupper og politidistrikt, med unntak av kvinner under 30 år og midlertidige ansatte hvor andelen som opplever uønsket atferd har økt noe. Dette er et område som får fokus hvor det blant annet er gjennomført flere målrettede kampanjer direkte mot disse mer sårbare gruppene.

Samtidig ble det i fjor gjennomført et stort forskningsprosjekt av PHS, som kartla effekt av all innsats etaten har gjort for å forebygge USO. Konklusjonen er at innsatsen har hatt en effekt, men denne er vanskelig å måle spesifikt og konkludere med hva som faktisk har bidratt til nedgangen. Dette arbeidet resulterer i en konkret dilemmatrening som ila året skal ruller ut til hele etaten, dette med politispesifikke eksempler. Det følges også opp av PHS, for å se på effekt over tid, med mulige tilpasninger for at den skal treffe bedre.

Sykefravær

Sykefraværet i politiet har økt litt de siste årene, slik vi også ser i samfunnet for øvrig. Sykefraværet i politiet er likevel litt lavere enn det totale sykefraværet som rapporteres fra SSB for offentlig sektor.

Figur 15: Sykefravær 2020-2023 i prosnet

Sykefraværet for 2023 er på samme nivå som i 2022 (6,5%). Dette er en økning tidligere år. Generelt i Norge var sykefraværet i 2023 på 6,7%. Kvinner har høyere sykefravær enn menn.

Sykefraværet var i starten av året preget av noe korona- og sesonginfluensa, men det er normale sesongvariasjoner i sykefraværet. I perioder hvor det er høy smitte i samfunnet gir det også utslag på sykefraværet i etaten.

Det er flere faktorer som kan påvirke sykefraværet, arbeidstid og sykefravær er derfor fokusområder i etatens HMS-handlingsplan i 2024. Arbeidsrelatert sykefravær skal følges opp med tiltak for å ivareta den enkelte ansatte og for å forebygge høyt sykefravær i enheter.

2023 har vært et år som har vært preget av mange internasjonale og nasjonale hendelser i tillegg til høy daglig aktivitet. Pr i dag kan en ikke se dokumentasjon på at organiseringen av arbeidet er identifisert som en direkte årsak til økningen i sykefraværet.

Det er et egenmeldt fravær på 1,56% og legemeldt på 4,97%, egenmeldt fravær har gått noe ned fra i fjor, men disse tallene er varierende i distriktene. Sykefraværs utviklingen i politiet følges nøye over tid for å sikre et forsvarlig og godt arbeidsmiljø for alle ansatte i hele etaten.

Turnover

Andelen fast ansatte som har valgt å fratre sin stilling grunnet overgang til annen virksomhet utenfor etaten beskrives som turnover.

Turnoveren i 2023 er 0,10 prosentpoeng høyere enn i 2022, da den var noe høyere enn tidligere år målt siden 2013. Den er likevel på et lavt og akseptabelt nivå totalt sett. Siden kategorien for påtale er endret ved inngangen til 2022, kan det være en årsak til at turnovertallene økte i fjor. Vi ser imidlertid at turnovertallene for påtalejurister har gått vesentlig ned i 2023 fra 2022.

Tabell 13: turnover i politiet

År	Politi	Påtale	Sivil	Totalt
2013	1,15 %	5,29 %	3,80 %	2,34 %
2014	0,84 %	5,27 %	3,77 %	2,14 %
2015	0,94 %	4,96 %	3,06 %	1,91 %
2016	0,88 %	4,00 %	2,77 %	1,74 %
2017	0,88 %	3,23 %	2,97 %	1,75 %
2018	0,85 %	4,24 %	4,03 %	2,17 %
2019	0,98 %	5,79 %	5,37 %	2,80 %
2020	1,06 %	5,56 %	4,46 %	2,44 %
2021	0,99 %	5,07 %	4,76 %	2,48 %
2022	1,59 %	6,19 %	5,33 %	3,14 %
2023	1,70 %	5,54 %	5,43 %	3,24 %

Turnover for politiutdannede er også i år betydelig lavere enn for øvrige ansattgrupper, og ikke uventet. Den er likevel høyere enn tidligere. Det er m.a.o. flere politiutdannede som velger å slutte i etaten enn tidligere år. Det er kun beregnet turnover for fast ansatte som slutter og forlater etaten. Det er videre et betydelig antall medarbeidere i løpet av et år som søker seg over til en stilling i en annen enhet i politiet som ikke fremkommer av statistikken. Dette gjelder særlig politiutdannede.

Ledelse

I 2023 gjennomførte DFØ en evaluering av arbeidet med kultur og ledelse i politiet³⁵. DFØ fant blant annet at det stilles større krav til ledere i politiet enn tidligere, at rekrutteringen av ledere er mer profesjonell, at ledere har gjennomgående mer formalkompetanse og at det legges større vekt på personlige egenskaper ved rekruttering. DFØ peker på at det fremdeles er stor avstand mellom "topp" og "bunn" i politihierarkiet og viktigheten av utvikling av førstelinjeledere.

³⁵ DFØ (februar, 2023): *Kultur og ledelse i politiet. En statusbeskrivelse*

DFØ viser til funn i Medarbeiderundersøkelsen i politiet hvor man ser at andelen som var helt eller delvis enig i at toppledelsen i politiet leder organisasjonen på en god, økte med sju prosentpoeng til 52% mens andelen som var helt eller delvis uenig i dette avtok med seks prosentpoeng til 24%. Dette er positive funn som viser at satsningen som er gjort på utvikling av topplergruppene i etaten over tid har gitt effekt.

Ledere er sentrale aktører både i det daglige virke og i det langsiktige utviklingsarbeidet, og den ledelseskompentansen som finnes på ulike nivåer i etaten, vil ha betydning for kvaliteten på politiarbeidet. I den nasjonale ledergruppen, NLG, er det gjennomført utviklingsaktiviteter for å sikre at NLG er et godt fungerende lederlag. Flere av PODs toppledere har deltatt i et omvendt mentoringprogram som skal bidra til at lederne utvikler kompetanse til å kunne lede den digitale transformasjonen i politiet. Mentorene kommer fra ulike steder i politietaten, og felles for alle er at de er unge og har en sterk digital kompetanse.

Det er igangsatt ledergruppeutvikling i de fleste enheter, og noen politidistrikt er i gang med lederutvikling og lederopplæring. Det er totalt ca. 1800 ledere i politiet, og i underkant av 1600 av disse er ledere i førstelinje; med og uten personalansvar. Det er utviklet et helhetlig konsept rettet mot denne gruppen ledere i politiet. Konseptet er et tiltak under prosjekt *Fremtidens HR*, som har som grunntanke at utvikling skal skje lokalt gjennom samarbeid på tvers i etaten. Innhold til ledersamlinger er utarbeidet på "dugnad" ved at enkelte politidistrikt har tatt ansvar for å lage opplegg som alle kan ta i bruk. Oslo politidistrikt har gitt opplæring i prosessledelse til over 30 internkonsulenter fra hele etaten. Det er opprettet et prosessledernettsverk som samles digitalt for informasjon, samarbeid og erfaringsdeling på tvers i etaten.

I 2023 har de fleste enheter utarbeidet gjennomføringsplaner for lederopplæring i prioriterte tema med gjennomføring i 2024. Ressursmangel, organisasjonsendringer og stram økonomi er årsak til at noen politidistrikt/særorgan ikke har gjennomført aktiviteter som planlagt, og at noen har avventet med oppstart. Politihøgskolen tilbyr studier i politiledelse og funksjonsrettet ledelse og bidrar med dette til at ledelseskompentansen videreutvikles.

DFØs inntrykk er at samarbeidet mellom partene i det store og hele fungerer godt (Ibid). Dette inntrykket deles av POD, og partssamarbeidet mellom partene fungerer i det store og hele bra. Møtene avholdes i all hovedsak fysisk og det oppleves at alle partene er godt forberedt til møtene. Det er fokus på at medbestemmelse er viktig. Både møte- og ytringsklimaet er godt hvor partene er trygge på å fremme sine synspunkter. Erfaringen er at det er et reelt samarbeid.

Lærlinger

Politiet har gjennom 2023 hatt 26 lærlinger, fordelt over et bredt spekter av fagfelt; fra laboratoriefag, bilmekaniker, kontor, salg, service og administrasjon og kjøkken, til mediefag, IKT service, IT drift og dataelektronikk. Det er i 2023 avlagt 6 fagprøver. Øvrige lærlingkontrakter fortsetter i 2024, og det jobbes med å rekruttere nye lærlinger. Et fåtall enheter i politiet har ikke hatt lærlinger i 2023. Det skyldes blant annet kapasitets- og ressursutfordringer i oppfølgingen av lærlinger, manglende tilgang på lære kandidater, og at ikke alle fag tilbys i hele landet. For å imøtekomme den sistnevnte utfordringen er det iverksatt

V

VURDERING AV
FRAMTIDSUTSIKTER

5. Vurdering av fremtidsutsikter

Politiet skal bidra til å sikre trygghet og sikkerhet i samfunnet og er en vesentlig del av samfunnets totalberedskap og en del av samfunnets totalforsvar. En rekke utviklingstrekk i samfunnet gjør ivaretagelsen av politiets samfunnsoppdrag stadig mer krevende, blant annet at fremtidens utfordrings- og trusselbilde trolig mer komplekst og omfattende enn i dag. Vi må forvente – og bør forberede oss for – at kriser i større grad skjer samtidig, at de forsterker hverandre og at de treffer på tvers av sektorer. Samtidig som vi står i en mer utfordrende sikkerhetspolitisk situasjon, har vi flere alvorlige, vedvarende og voksende kriminalitetsutfordringer som enkeltvis og samlet sett, utfordrer samfunnets sikkerhet, trygghet og orden. Dette legger beslag på politiet sine ressurser, og gjør det mer krevende for politiet å levere på hele bredden av samfunnsoppdraget. For å imøtekomme dette utfordringsbildet har politiet satt seg tre strategiske mål frem mot 2025: Tilgjengelige polititjenester, beredskap mot alvorlige samfunnstrusler, trygghet i det digitale rom.

Et endret og uforutsigbart sikkerhetspolitisk landskap

Norge, norsk politi og totalforsvaret står derfor overfor en svært alvorlig situasjon. Truslene mot samfunns- og statssikkerhet utfordrer sektorprinsippet, langsiktig forebygging og beredskap. Den sikkerhetspolitiske situasjonen forblir mest sannsynlig under terskelen for NATOs artikkel 5 i overskuelig fremtid. Politiet vil derfor fortsatt ha en nøkkelrolle i å ivareta samfunnets sikkerhet og borgernes trygghet.³⁶ Det er derfor viktig å ha et sterkt og tillitvekkende politi som er i stand til å ivareta et krevende samfunnsoppdrag i usikre tider og bidra til å opprettholde tilliten til etablerte samfunnsstrukturer, myndighetene og politiet. Sammensatte trusler, terror, alvorlig organisert kriminalitet, digitale sårbarheter og samtidige kriser fordrer gjensidig samarbeid og støtte mellom sivil og militær sektor for å styrke Norges totalberedskap. Forut for en væpnet konflikt eller krig vil det være politiet som forebygger, beskytter, håndterer, begrenser og etterforsker følgene av denne type alvorlige tilsiktede hendelser. Dette innebærer at politiet må besitte en robust grunnberedskap som ivaretas gjennom tilstrekkelig personell, materiell, kompetanse og kapasitet.

Skillet mellom statssikkerhet og samfunnssikkerhet blir mer uklart

Det tidligere klare skillet mellom statssikkerhet³⁷ og samfunnssikkerhet³⁸ ser ut til å viskes ut i større grad. Totalberedskapskommisjonen omtaler at "sikkerhetssituasjonen preges av konkurranse, konfrontasjoner og konflikter under terskelen for væpnet konflikt eller krig. Overgangene mellom fred, krise og krig blir mindre tydelige og mer dynamiske, og sammensatte trusler tilslører skillet mellom statssikkerhet og samfunnssikkerhet."³⁹ Politiets beredskap som tradisjonelt her vært innrettet mot samfunnssikkerhet understøtter også statssikkerheten. Dette påvirker hvordan politiet må disponere sine ressurser, og også politiets totale beredskap og kriminalitetsbekjempende innsats.

Cyberangrep mot samfunnsfunksjoner og virksomheter er en type kriminalitet som skjer kontinuerlig. Denne type kriminalitet må sees i sammenheng med de mer tradisjonelle kriminalitetsformene. Politiet følger de forskjellige kriminalitetstypene, og vurderer om dette kan settes i sammenheng med bruk av sammensatte virkemidler. Politiet deltar i Felles

³⁶ NOU 2023:17 Nå er det alvor.

³⁷ Statssikkerhet er knyttet til forsvaret av territoriet (invasjonsforsvar); Støtte og samarbeid 2018 (FD og JD).

³⁸ Samfunnssikkerhet er samfunnets evne til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgerens liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger. (Politiet, PBS 1).

³⁹ NOU 2023:17 Nå er det alvor.

cyberkoordineringssenter (FCKS) og i Nasjonalt etterretnings- og sikkerhetssenter (NESS) sammen med EOS-tjenestene.

Økning i kriminaliteten

I Politiets trusselvurdering for 2024 beskrives hvordan aktiviteten fra organisert kriminalitet aldri har vært høyere i Europa. Også i Norge har organiserte kriminelle betydelig aktivitet. Flere sterkt profittmotiverte, multinasjonale kriminelle nettverk opererer i Norge, og mange av disse er involvert i salg, distribusjon og innførsel av narkotika. Politiets vurdering er at trusselen fra organiserte kriminelle nettverk er betydelig og økende, blant annet på grunn av økt profesjonalisering, grensekryssende samarbeid og stadig mer komplekse forretningsmodeller. En bekymring knytter seg også rekrutering av barn og ungdom til kriminelle miljøer. Barn som vokser opp i lavinntektsfamilier kan oppleve utenforskap og har økt fare for å oppleve svekkede levekår og dårligere livskvalitet enn andre barn. Dette kan gjøre dem sårbare for å bli involvert i profittmotivert kriminalitet, herunder rekruttering til gjengkriminalitet. I 2023 ble det registrert det høyeste antallet forhold begått av ungdom og barn under 18 år siden 2009. Dette er en urovekkende utvikling som krever innsats og samarbeid fra flere aktører i myndighetsapparatet for å forebygge og håndtere.

Teknologisk utvikling gir politiet utfordringer og muligheter

Et annet utviklingstrekk som skaper nye utfordringer er at digitalisering og bruk av ny teknologi påvirker utførelsen av kriminalitet og gir et dynamisk og grenseoverskridende trusselbilde. Den pågående situasjonen i Ukraina aktualiserer samfunnsutfordringene innen sammensatte trusler. Politiets trusselvurdering 2024 utdyper utviklingen av kriminalitet i en teknologistyrte hverdag og hvordan den teknologistyrte hverdagen skaper et nytt handlingsrom for kriminelle aktører innen flere områder.

Samfunnets digitale sårbarhet forventes å øke kraftig i årene som kommer og lovbrudd begås på nye digitale arenaer og personer, virksomheter og systemer vil utnyttes på nye måter i fremtiden. Ny teknologi påvirker samfunnet og dagliglivet vårt i stadig sterkere grad, og det vil vedvare. Kompleksiteten av nye systemer og teknologier med det økende tempoet gjør at nye, teknologiske muligheter åpner seg i et overveldende omfang. Dette gir muligheter på begge sider av loven.⁴⁰ Teknologitvillingen, inkludert kunstig intelligens (KI), er en av de viktigste endringsdriverne i samfunnet. Utviklingen innenfor både KI og anonymiseringstjenester. KI vil være en driver for kriminalitet som handelsvare (crime as a service). Automatisering og autonomi effektiviserer prosesser og tilgjengeliggjør kapabiliteter som tidligere har krevd særskilt kompetanse, tilgang og/eller ressurser. Befolkningen settes på prøve når de må navigere i digitale henvendelser som kan være profesjonelle forsøk på bedrageri. Omfanget av bedragerier er nå så stort at politiet mener at det grenser til å være et samfunnssikkerhetsproblem. Utviklingen og bruken av KI vil etter vår vurdering bidra til å øke denne trusselen ytterligere.

Politiets evne til omstilling, nytenkning og rask utvikling vil være en forutsetning for å kunne ivareta samfunnsoppdraget på en god måte. KI utfordrer politiet, men vil også gi et vesentlig bidrag til kriminalitetsbekjempelse, og er godt egnet til å identifisere sårbarheter og predikere andre potensielle trusler mot samfunnet i vid forstand. Modne teknologier vil også kunne øke kvaliteten og produktiviteten i politiets arbeid.

⁴⁰ FFI rapport, 21/02532 - Teknologitvillingens betydning for politiet, PST og Den høyere påtalemyndighet

Behov for et digitalt skifte

Det er et kritisk behov for å oppgradere politiets IT-plattformer og -løsninger. Hvis utviklingstakten innenfor det digitale domenet ikke økes, vil dette kunne true politiets oppdragsløsning for alle prioriterte oppgaver fremover.

Organisert kriminalitet, internasjonal kriminalitet og cyberkriminalitet er krevende å forebygge og bekjempe, og krever utvikling av fremtidsrettet teknologi som effektivt kan støtte arbeidet. Innbyggernes tillit til at politiet kan bekjempe digital kriminalitet er lavere enn tilliten publikum har til politiets evne til å håndtere "analog kriminalitet. Gapet vil trolig øke fremover uten kraftfulle digitaliseringsgrep. Bedre teknologiske kapabiliteter vil også understøtte gode digitale tjenester overfor innbyggerne i Norge.

Handlingsrom til å prioritere

Gitt den sikkerhetspolitiske situasjonen og føringer fremover, vil det være krevende for politiet å levere på både å opprettholde og utvikle publikumstjenester, bekjempe den alvorlige kriminaliteten, møte den digitale kriminaliteten og samtidig ivareta digital sikkerhet. I tillegg kommer politiske krav og forventninger om et mer desentralisert fysisk tjenestetilbud og økt lokal tilstedeværelse. Det vil være behov for tydelige prioriteringer som ligger fast over tid for å kunne bygge robuste kapabiliteter.

Samarbeid på tvers for å møte morgendagens utfordringer

Samfunnet blir stadig mer sammensatt, komplekst og avhengig av kritiske funksjoner og infrastruktur. Dette medfører et stadig mer sårbart samfunn. Endringer i været og klima med en hyppigere grad av naturhendelser og katastrofer er noe samfunnet må forberede seg på. Det forventes at samfunnet i fremtiden i økende grad vil stå overfor komplekse utfordringer som er overraskende og uforutsigbare. Pandemien var et eksempel på en slik kompleks utfordring der politiet – i samarbeid med andre samfunnsaktører – hadde en viktig rolle i håndteringen. Totalberedskapskommisjonen anbefalte å utvikle en nasjonal strategi for sivil beredskap som er tverrsektoriell og med dimensjonerende (forskriftfestede) krav til grunnberedskap, herunder politiets, samt en langtidsplan for sivil beredskap. Dette vil understøtte en langsiktig og helhetlig styring, prioritering, planlegging og utvikling av sentrale beredskapsressurser på sivil side. Et helhetlig beredskapsarbeid og systemforståelse styrkes ved tverrsektorielt samvirke og aktører som evner, og har kapasitet og kompetanse til, å se utenfor egen etat og fokusere fra summen av sivil beredskap.⁴¹ Politiet må også utforske mulighetene for etablering av nye samarbeidsmuligheter, både i og utenfor offentlig sektor. Å sikre en motstandsdyktig befolkning vil også være en god forsikring mot en del av utfordringene vi har i vente. Dette blir viktig for at politiet skal løse samfunnsoppdraget på en god måte i møte med morgendagens utfordringer.

⁴¹ Hentet fra politiets høringssvar til NOU 2023:17 Nå er det alvor

VI

ÅRSREGNSKAPET

6. Årsregnskapet 2023

Ledelseskommentarer

Formål

Politiet er en virksomhet underlagt Justis- og beredskapsdepartementet.

Etaten utgjør et sentralt ledd i samfunnets samlede innsats for å skape trygghet for den enkelte og sikre fellesskapets interesser. Med døgntilgjengelig tjeneste, beredskapsressurser, mobilitet og desentralisert lokalisering er politiet et av fellesskapets viktigste redskaper i arbeidet for et trygt samfunn. Politiet har også ansvaret for flere forvaltningsoppgaver og sivil rettspleie.

Bekreftelse

Årsregnskapet for 2023 er avlagt i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS) og de krav som er stilt fra overordnet departement. Relevante styrende dokumenter er *bevilgningsreglementet*, *reglement for økonomistyring i staten* *bestemmelser om økonomistyring i staten*, samt tilhørende rundskriv.

Det bekreftes at årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger og av regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler, gjeld og mellomværende med staten.

Mellomværende med statskassen per 31. desember 2023 utgjorde 928 mill. kroner. Dette består i hovedsak av skyldig skattetrekk og avsatt pensjonspremie.

Vurderinger av vesentlige forhold

Tildeling og mindreutgift i 2023

Politiets samlede tildeling var i 2023 om lag 25,4 mrd. kroner (kap. 400, 440, 441, 442, 443 og 448). I tillegg mottok politiet refusjoner fra folketrygden. Mottatte og avgitte belastningsfullmakter samt inntekter knyttet til bl.a. utførte politioppdrag og salg av utstyr påvirket også politiets totale disponible ramme i 2023.

Det er i 2023 en overførbar mindreutgift på om lag 374 mill. kroner som søkes overført til 2024, jf. note B. Mindreutgift under driftskapitlene (kap. 440, 441 og 443) utgjør 149 mill. kroner. Mindreforbruket på driftskapitlene i 2023 skyldes i hovedsak ufordelte midler fra nysalderingen, midler til registrering av flyktninger fra Ukraina med krav på kollektiv beskyttelse og forpliktelser knyttet til større sentrale anskaffelser. Resterende mindreforbruk er knyttet til internasjonale forpliktelser og investeringer (forsinkelser i prosjekter).

Driftskostnader

Samlet utgjør driftskostnader om lag 25,5 mrd. kroner i 2023.

Den største utgiftsposten for politiet er knyttet til utbetalinger til lønn. I 2023 utgjorde lønnsutbetalinger (inkl. arbeidsgiveravgift, pensjonsutgifter, refusjoner og andre ytelser) om lag 18,6 mrd. kroner, noe som utgjør om lag 73,2 % av driftskostnadene i 2023. I politidistriktene utgjør personellutgifter om lag 80,7 % av totale driftsutgifter.

Gjennomsnittlig lønnsutgifter per årsverk utgjorde 1 061 621 kroner i 2023, dvs. en økning sammenlignet med 2022 tilsvarende om lag 9,8 %.

Andre utbetalinger til drift utgjør om lag 5,9 mrd. kroner i 2023, jf. note 5. Av dette er om lag 2,3 mrd. kroner knyttet til utgifter til eiendom, bygg og anlegg (EBA).

Sammenlignet med 2022 har det vært en netto økning i EBA-utgifter tilsvarende om lag 90 mill. kroner. Økningen relaterer seg i hovedsak til økte husleiekostnader.

Driftsinntekter

Samlet utgjør inntekter fra drift om lag 1 171 mill. kroner i 2023.

Gebyrinntekter utgjorde i 2023 om lag 845 mill. kroner, en reduksjon tilsvarende om lag 222 mill. kroner sammenlignet med 2022. Etterspørselen etter pass og nasjonale ID-kort har vært lavere i 2023 enn i 2022, og inntektene er redusert med om lag 160 mill. kroner. Nedgangen i antall dokumenter kan ha sammenheng med den generelle økonomiske utviklingen som begrenser reiseaktivitet og dermed gir et noe lavere behov for reisedokumenter eller etterspørsel etter både pass og ID-kort. Den tydelige reduksjonen i antall på over 40 % indikerer også et midlertidig endret nivå på reiseaktivitet.

Inntekter fra tilskudd og overføringer utgjør om lag 135 mill. kroner i 2023, en økning tilsvarende om lag 27 mill. kroner fra 2022. Tilskudd fra EU er økt med om lag 23,7 mill. kroner sammenlignet med 2022, mens tilskudd fra andre statlige virksomheter har økt med om lag 3,1 mill. kroner. Øvrige salgs- og leieinntekter utgjør om lag 161 mill. kroner. Øvrige salgs- og leieinntekter utgjør om lag 161 mill. kroner, en reduksjon på om lag 20 mill. kroner sammenlignet med 2022. Politihøgskolens virksomhet sto for 39,2 mill. kroner av salgsinntektene i 2023. I all hovedsak er dette knyttet til drift av overnatting og kantinedrift.

Balanse

Balanseført verdi av varige driftsmidler er om lag 5,3 mrd. kroner i 2023. Tilgangen i året er 603 mill. kroner, og består i hovedsak av kjøretøy, teknisk utstyr og IKT utstyr.

Revisjonsordning

Regnskapet revideres av Riksrevisjonen og revisjonsberetning forventes innen 1. mai 2024.

Oslo 15.03.2024

Marie Benedicte Bjørnland

Politidirektør

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet
- d) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "netto rapportert til bevilgnings- og kapitalregnskapet" er lik i begge oppstillinger.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Virksomheten har to unntak fra økonomiregelverket. Det ene unntaket gjelder bruk av kredittkort til uttak av kontanter i Kripos og Politiets Utlendingsenhet. Unntaket er gyldig til 31.12.2023, og det er søkt om forlengelse av unntaket. DFØ fikk ikke behandlet søknaden om forlengelse av unntaket før utgangen av året, men bekrefter at departementet kan legge til grunn av unntaket gitt i 2018 gjelder inntil søknaden er behandlet.

Virksomheten har videre et unntak fra økonomiregelverket knyttet til bruk av konsernkonto for ikke statlige midler i forbindelse med tvangssaker innenfor sivil rettspleie. Unntaket er gyldig frem til 31.12.2029.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstill virksamheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksamheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke rapportert som en inntekt til statsregnskapet og derfor ikke vist som inntekt i artskontorrapporteringen.

Merverdiavgift

Politiet er registrert i merverdiavgiftsregisteret etter Merverdiavgiftslovens § 2-1. Det gjøres fradrag for inngående avgift på varer og tjenester som omsettes til andre. For resten av sin virksomhet er politiet omfattet av nettoføringsordningen for staten.

Virksomhetsregnskapet

Virksomhetsregnskapet er satt opp i samsvar med de statlige regnskapsstandardene (SRS)

Transaksjonsbaserte inntekter

Transaksjoner resultatføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntekt resultatføres når den er opptjent. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet hvor overføring av risiko og kontroll er overført til kjøper. Salg av tjenester inntektsføres i takt med utførelsen. Inntekter fra gebyrer følger kontantprinsippet.

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer

Inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres etter prinsippet om motsatt sammenstilling. Dette innebærer at inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres i takt med at aktivitetene som finansieres av disse inntektene utføres, det vil si i samme periode som kostnadene påløper (motsatt sammenstilling).

Bruttobudsjetterte virksomheter har en forenklet praktisering av prinsippet om motsatt sammenstilling ved at inntekt fra bevilgninger beregnes som differansen mellom periodens kostnader og opptjente transaksjonsbaserte inntekter og eventuelle inntekter fra tilskudd og overføringer til virksomheten. En konsekvens av dette er at resultat av periodens aktiviteter blir null.

Kostnader

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i samme periode som aktivitetene er gjennomført og ressursene er forbrukt.

Pensjoner

SRS 25 Ytelser til ansatte legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Statlige virksomheter skal ikke balanseføre netto pensjonsforpliktelser for ordninger til Statens pensjonskasse (SPK).

Politiet resultatfører arbeidsgiverandel av pensjonspremien som pensjonskostnad. Pensjon kostnadsføres som om pensjonsordningen i SPK var basert på en innskuddsplan.

I forbindelse med omleggingen av pensjonspremiemodellen for statlige virksomheter fra 2022, betaler Politiet en virksomhetsspesifikk hendelsesbasert arbeidsgiverandel som del av pensjonspremien. At premien er virksomhetsspesifikk, betyr at den beregnes ut fra den enkelte virksomhets forhold, ikke for grupper av virksomheter samlet. At den er hendelsesbasert, betyr at den tar hensyn til de faktiske hendelser i medlemsbestanden i virksomheten, slik at premiereserven er ajour i forhold til medlemmets opptjening. Medlemsandelen på to prosent av lønnsgrunnlaget er uendret.

Leieavtaler

Virksomheten har valgt å benytte forenklet metode i SRS 13 om leieavtaler og klassifiserer alle leieavtaler som operasjonelle leieavtaler.

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler er varige og betydelige eiendeler som disponeres av Politiet. Med varig menes utnyttbar levetid på 3 år eller mer. Med betydelig menes enkeltstående anskaffelser (kjøp) med anskaffelseskost på kr 50 000 eller mer. Anleggsmidler er balanseført til anskaffelseskost fratrullet avskrivninger.

Inventar, IKT-utstyr samt en del materiell og utstyr i Politiet med levetid på 3 år eller mer er balanseført selv om de enkeltvis har en verdi på under kr 50 000 da samlet verdi er vesentlig.

Varige driftsmidler nedskrives til virkelig verdi ved endret anvendelse eller utnyttelse, dersom virkelig verdi er lavere enn balanseført verdi.

Egenutvikling av programvare

Verdien av egne ansattes innsats (lønnskostnader) aktiveres ikke sammen med egenutviklet programvare, men resultatføres.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet. Øvrige poster er klassifisert som anleggsmidler/langsiktig gjeld.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Beholdning av varer og driftsmateriell

Beholdningen gjelder driftsmateriell for salg til andre og beholdning av eget driftsmateriell som lagerføres på sentralt lager. I regnskapsføringen er det ikke skilt mellom kjøp til andre og kjøp til internt bruk i varekostnaden, samt ved beholdningsendring.

Beholdninger av driftsmateriell er i all hovedsak verdsatt til anskaffelseskost.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter fradrag for estimert avsetning til forventet tap.

Statens kapital

Statens kapital utgjør nettobeløpet av virksomhetens eiendeler og gjeld, og fremgår i regnskapslinjen for avregninger i balanseoppstillingen. Bruttobudsjetterte virksomheter presenterer ikke konsernkontoene i Norges Bank som bankinnskudd. Konsernkontoene inngår i regnskapslinjen avregnet med statskassen.

Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten presenteres etter kontantprinsippet.

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten presenteres etter kontantprinsippet.

Statlige rammebetingelser

Selvassurandørprinsippet

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

Statens konsernkontoordning

Statlige virksomheter omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank.

Virksomheten tilføres ikke likvider gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. For bruttobudsjetterte virksomheter nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto i Norges Bank ved overgang til nytt regnskapsår.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2023

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling**	Regnskap 2023	Merutgift (-) og mindretutgift	Postert på avgitte belastningsfullmakter*	Avvik fra tildeling
0440	Politi	01	Driftsutgifter	A, B	21 602 458 000	21 398 341 844	204 116 156		
0440	Politi	22	Søk etter antatt omkomne	A, B	4 500 000	4 282 294	217 706		
0440	Politi	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	A, B	25 000 000	22 590 867	2 409 133		
0440	Politi	25	Variable utgifter ved ankomst, mottak og retur i politiets utlendingsforvaltning	A, B	252 528 000	223 683 719	28 834 281		
0440	Politi	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	A, B	221 082 000	192 169 956	28 912 044		
0440	Politi	46	Investeringer i Schengen-IKT-systemer	A, B	387 678 000	300 108 188	87 569 812		
0440	Politi	48	Tildeling fra EUs grense- og visumfinansieringsordninger	A, B	7 054 000	5 672 220	1 381 780		
0440	Politi	70	Tilskudd	A	9 595 000	9 594 931	69		
0440	Politi	73	Internasjonale forpliktelser, mv.	A, B	318 818 000	231 497 466	87 320 534		
0440	Politi	74	Midlertidig destruksjonspant for enkelte typer halvautomatiske rifler	A	1 000 000	624 000	376 000		
0441	Politidirektoratet	01	Driftsutgifter	A, B	404 092 000	403 973 653	118 347		
0442	Politihøgskolen	01	Driftsutgifter	A, B	697 733 000	691 726 265	6 006 735		
0443	Påtalemyndigheten i politi	01	Driftsutgifter	A, B	1 485 398 000	1 527 436 711	-42 038 711		
0448	Grensekommisæren	01	Driftsutgifter	A, B	6 343 000	6 428 890	-85 890		
0400	Justis- og beredskapsdepartementet	01	Driftsutgifter	A	5 373 000	5 757 016	-384 016		
0400	Justis- og beredskapsdepartementet	23	Spesielle driftsutgifter, forskning , evaluering og kunnskapsinnhenting	A	2 875 000	1 270 406	1 604 594		
0410	Domstolene	01	Driftsutgifter	B		20 566 994			
0414	Forliksråd og andre domsutgifter	01	Driftsutgifter	B		2 997 437			
0414	Forliksråd og andre domsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	B		39 020 909			
0444	Politiets sikkerhetstjeneste	01	Driftsutgifter	B		9 795 627			
0451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og b	01	Driftsutgifter	B		1 887 628			
0451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og b	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	B		2 189 591			
0466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	01	Driftsutgifter	B		3 650 393			
0471	Statens erstatningsansvar og Stortinget	71	Erstatningsansvar m.m.	B		13 390 745			
0471	Statens erstatningsansvar og Stortinget	72	Erstatning i anledning av straffeforfølgning	B		2 258 727			
0490	Utlendingsdirektoratet	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	B		579 125			
0658	Barn-, ungdoms- og familiedirektoratet	01	Driftsutgifter	B		963 670			
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgif	01	Driftsutgifter		0	916 070 455			
Sum utgiftsført					25 431 527 000	26 038 539 727			

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling**	Regnskap 2023	Merinntekt og mindreinntekt(-)	Postert på avgitte belastningsfullmakter*	Avvik fra tildeling
3400	Justis- og beredskapsdepartementet	01	Diverse inntekter JD	A	2 150 000	2 128 708	-21 292		
3440	Politi	01	Gebyr - pass og våpen	A, B	608 795 000	522 471 836	-86 323 164	24 746 465	-61 576 699
3440	Politi	02	Refusjoner mv.	A, B	152 506 000	153 145 846	639 846		
3440	Politi	03	Salgsinntekter	A, B	41 651 000	33 589 933	-8 061 067		
3440	Politi	04	Gebyr - vaktelskap og etterkontroll av deaktiverte skytevåpen	A, B	3 828 000	2 490 799	-1 337 201	17 000	-1 320 201
3440	Politi	06	Gebyr - utlendingsaker	A	306 243 000	320 354 385	14 111 385		
3440	Politi	07	Gebyr - sivile gjøremål	A, B	691 078 000	56 690	-691 021 310	775 971 282	84 949 972
3440	Politi	08	Refusjoner fra EUs grense og visumfinansieringsordning	A	80 033 000	80 032 572	-428		
3442	Politihøgskolen	02	Diverse inntekter	A, B	28 147 000	25 690 610	-2 456 390		
3442	Politihøgskolen	03	Inntekter fra Justissektorens kurs og øvingscenter	A, B	11 228 000	13 477 114	2 249 114		
5605	Renter av statskassens kontantbeholdn	83	Av alminnelige fordringer		0	16 440			
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse		0	43 665 717			
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift		0	2 161 908 065			
Sum inntektsført					1 925 659 000	3 359 028 705			

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet

22 679 511 021

Deposita og avsetninger

845004	Avsetninger i Svalbardregnskapet	C		1 673 323
Sum netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-rapport) til Svalbardregnskapet				

Sum netto rapportert til bevilgnings- og kapitalregnskapet

22 681 184 344

Kapitalkontoer

60094201	Norges Bank KK /innbetalinger			2 240 003 609
60094202	Norges Bank KK/utbetalinger			-25 266 727 966
704475	Endring i mellomværende med statskassen			345 540 012
Sum rapportert				

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

			2023	2022	Endring
628004	Vega Kommune, leieboerinnskudd		800 000	800 000	0
704475	Mellomværende med statskassen		-928 174 725	-1 273 714 737	345 540 012

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
040001		5 373 000	5 373 000
040023		2 875 000	2 875 000
044001	169 748 000	21 432 710 000	21 602 458 000
044022	4 165 000	335 000	4 500 000
044023	1 517 000	23 483 000	25 000 000
044025		252 528 000	252 528 000
044045	158 950 000	62 132 000	221 082 000
044046		387 678 000	387 678 000
044048	1 654 000	5 400 000	7 054 000
044070		9 595 000	9 595 000
044073	9 128 000	309 690 000	318 818 000
044074		1 000 000	1 000 000
044101		404 092 000	404 092 000
044201	9 402 000	688 331 000	697 733 000
044301		1 485 398 000	1 485 398 000
044801	44 000	6 299 000	6 343 000
	354 608 000	25 076 919 000	25 431 527 000
340001		2 150 000	2 150 000
344001		608 795 000	608 795 000
344002		152 506 000	152 506 000
344003		41 651 000	41 651 000
344004		3 828 000	3 828 000
344006		306 243 000	306 243 000
344007		691 078 000	691 078 000
344008		80 033 000	80 033 000
344202		28 147 000	28 147 000
344203		11 228 000	11 228 000
		1 925 659 000	1 925 659 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastnings- fullmakter(-)	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten**
0440 01	kan nyttes under 044101 og 044301, 5%	204 116 156	-4 048 741	200 067 415	-8 741 422			191 325 993	1 071 635 500	191 325 993
0440 22	kan overføres	217 706		217 706				217 706	335 000	217 706
0440 23	5%	2 409 133		2 409 133				2 409 133	1 174 150	1 174 150
0440 25	5%	28 834 281		28 834 281				28 834 281	12 626 400	12 626 400
0440 45	kan overføres	28 912 044		28 912 044				28 912 044	61 699 000	28 912 044
0440 46	kan overføres	87 569 812		87 569 812				87 569 812	387 678 000	87 569 812
0440 48	kan overføres	1 381 780		1 381 780				1 381 780	16 400 000	1 381 780
0440 73	kan overføres	87 320 534		87 320 534				87 320 534	361 482 000	87 320 534
0441 01	kan nyttes under 044001, 5%	118 347		118 347				118 347	20 204 600	118 347
0442 01	5%	6 006 735		6 006 735	-207 275			5 799 459	34 416 550	5 799 459
0443 01	kan nyttes under 044001, 5%	-42 038 711		-42 038 711				-42 038 711	74 269 900	-42 038 711
0448 01	5%	-85 890		-85 890				-85 890	314 950	0

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

** Negativt beløp under kapittelpost 0443 01 må ses i sammenheng med mulig overførbart beløp under kapittelpost 0440 01.

Opplysninger om avgitte belastningsfullmakter på inntektskapitler

Kapittel og post	Merinntekt og mindreinntekt (-)	Inntektsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter (+)	Merinntekt og mindreinntekt (-) etter avgitte belastningsfullmakter
3440 01	-86 323 164	24 746 465	-61 576 699
3440 04	-1 337 201	17 000	-1 320 201
3440 07	-691 021 310	775 971 282	84 949 972

	Avgitt	Regnskapsført pr. 31.12.2023	
Øversikt belastningsfullmakter avgitt til andre virksomheter på kap.post 0440.01			
Kriminalomsorgsdirektoratet	0440 01	1 500 000	1 466 136 Ref. brev 23/40732-1.3
Riksadvokaten, overført fra Oslo politidistrikt	0440 01	1 582 337	1 584 485 Ref. brev 20/147149-8
Skatteetaten	0440 01	600 000	- Ref. brev 23/99835-1
Sysselmeisteren på Svalbard	0440 01	500 000	500 000 Ref. brev 21/27279-106
Statens pensjonskasse - erstatningsordningen	0440 01	3 000 000	498 120 Ref. brev 20/10038-8
Sum 0440.01		7 182 337	4 048 741

	Avgitt	Regnskapsført pr. 31.12.2023	
Følgende midler er overført til Skatteetaten - SI			
Gebyr - pass og våpen	3440 01	30 000 000	24 746 465 Ref. brev 23/99835-2
Gebyr etterkontroll deaktiverte skytevåpen	3440 04	500 000	17 000 Ref. brev 23/99835-2
Gebyr - sivile gjøremål	3440 07	691 078 000	775 971 282 Ref. brev20/1690-4
Sum		721 578 000	800 734 747

		Regnskapsført pr. 31.12.2023	
Øversikt belastningsfullmakter mottatt fra andre virksomheter			
Domstoladministrasjonen - prosjekt ESAS III	0410 01	21 709 000	20 566 994 22/575-5
PST - Politiets sikkerhetstjenester	0444 01	10 255 000	9 795 627 Dok. oppbevares hos PST pga. konfidensialitet
Utlendingsdirektoratet	0490 23	950 000	579 125 Ref.brev 22/00093-81, 93
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	0451 01	2 000 000	1 887 628 Ref. brev av 25.1.23
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	0451 45	10 000 000	2 189 591 Ref. brev av 25.1.23
Buldir - Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet - Kompetanseteam	0658 01	884 237	963 670 Ref. brev 2023/76722-1
		45 798 237	35 982 635

		Regnskapsført pr. 31.12.2023	
Andre tildelinger iht. Tildelingsbrev 2023			
Forliksråd og andre domsutgifter	0414 01	2 997 437	Ref. Tildelingsbrev 2023
Forliksråd og andre domsutgifter	0414 21	39 020 909	Ref. Tildelingsbrev 2023
Særskilte straffesaksutgifter	0466 01	3 650 393	Ref. Tildelingsbrev 2023
Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlagsordning	0471 71	13 390 745	Ref. Tildelingsbrev 2023
Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlagsordning	0471 72	2 258 727	Ref. Tildelingsbrev 2023

Mer- og mindreinntekter (-) i henhold til merinntektsfullmakt pr. 31.12.2023			
Refusjoner	3440 02	639 846	
Salgsinntekter	3440 03	-8 061 067	
Gebyr - vaktelskaper	3440 04	-1 320 201	
Sum mindreinntekter 3440		-8 741 422	
Politihogskolen	3442 02	-2 456 390	
Politihogskolen	3442 03	2 249 114	
Sum merinntekter 3442		-207 275	

Note C del I

Spesifisering av netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-rapport) til Svalbardregnskapet etter kapittel og post

Utgiftskapittel i Svalbardregnskapet	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Belastningsfullmakt	Regnskap 2023
0005	Sysseimesteren	01	Driftsutgifter	3 000 000	1 673 323
Sum utgiftsført i Svalbardregnskapet				3 000 000	1 673 323
Inntektskapittel i Svalbardregnskapet	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Regnskap 2023
Sum inntektsført i Svalbardregnskapet					0
Sum netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-rapport) til Svalbardregnskapet					1 673 323

Note C del II Spesifisering av netto rapportert direkte i kapitalregnskapet(gjennom S-rapport)til Svalbardregnskapet etter art

Driftsinntekter rapportert til Svalbardregnskapet	2023
Sum innbetalinger fra drift	0
Driftsutgifter rapportert til Svalbardregnskapet	
Andre utbetalinger til drift	1 673 323
Sum utbetalinger til drift	1 673 323
Netto rapporterte driftsutgifter	1 673 323
Investerings- og finansinntekter rapportert til Svalbardregnskapet	
Sum investerings- og finansinntekter	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til Svalbardregnskapet	
Sum investerings- og finansutgifter	0
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	0
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til Svalbardregnskapet	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra Svalbardregnskapet	0
Sum netto rapportert direkte i kapitalregnskapet (gjennom S-rapport) til Svalbardregnskapet etter art	1 673 323

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2023

	31.12.2023	31.12.2022
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetalinger fra gebyrer	845 373 710	1 067 571 346
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	134 755 084	106 418 570
Salgs- og leieinnbetalinger	159 187 014	181 222 693
Andre innbetalinger	35 963 554	14 650 644
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>	<i>1 175 279 362</i>	<i>1 369 863 253</i>
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetalinger til lønn	18 373 013 759	16 878 070 508
Andre utbetalinger til drift	5 915 319 594	5 561 733 397
<i>Sum utbetalinger til drift</i>	<i>24 288 333 353</i>	<i>22 439 803 905</i>
Netto rapporterte driftsutgifter	23 113 053 991	21 069 940 652
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Innbetaling av finansinntekter	5 223 113	9 936 380
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>	<i>5 223 113</i>	<i>9 936 380</i>
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		
Utbetaling til investeringer	844 485 015	1 130 059 186
Utbetaling av finansutgifter	8 152 838	3 283 701
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>	<i>852 637 853</i>	<i>1 133 342 888</i>
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter	847 414 739	1 123 406 508
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	12 250 312	5 957 420
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>	<i>12 250 312</i>	<i>5 957 420</i>
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		
Utbetalinger av tilskudd og stønader	10 218 931	9 613 000
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>	<i>10 218 931</i>	<i>9 613 000</i>
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)	31 415 405	24 069 087
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)	2 161 908 055	1 935 635 044
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)	916 070 455	903 520 603
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>	<i>-1 277 253 004</i>	<i>-1 056 183 528</i>
Netto rapportert til bevilgnings - og kapitalregnskapet	22 681 184 344	21 140 819 212
Oversikt over mellomværende med statskassen		
	31.12.2023	31.12.2022
Fordringer på ansatte	6 682 348	4 833 007
Kontanter	2 669 276	8 869 688
Skyldig skattetrekk og andre trekk	-604 671 918	-640 817 827
Skyldige offentlige avgifter	-7 453 191	-26 057 435
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse*	-302 063 828	-607 661 653
Mottatte forskuddsbetalinger	-22 898 506	-7 918 573
Lønn (negativ netto, for mye utbetalt lønn m.m.)	1 088 172	1 046 267
Differanser på bank og uidentifiserte innbetalinger	517 842	-1 763 370
Avstemningsdifferanser	-2 044 919	-4 244 839
Sum mellomværende med statskassen	-928 174 724	-1 273 714 736

* Pensionstrekket i de ansattes lønn (2%) nå konto 263 inngår også på denne linien.

Resultatregnskap

	Note	31.12.2023	31.12.2022
Driftsinntekter			
Inntekt fra bevilgninger	1	24 297 323 412	22 043 135 165
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	135 935 952	109 014 060
Inntekt fra gebyrer	1	845 418 615	1 067 578 071
Salgs- og leieinntekter	1	161 177 108	181 210 150
Andre driftsinntekter	1	28 607 205	11 454 323
<i>Sum driftsinntekter</i>		<i>25 468 462 292</i>	<i>23 412 391 769</i>
Driftskostnader			
Varekostnader	10	54 476 325	109 792 530
Lønnskostnader	2	18 649 488 792	17 015 589 353
Avskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	3,4	874 268 712	805 512 813
Andre driftskostnader	5	5 887 365 972	5 488 071 563
<i>Sum driftskostnader</i>		<i>25 465 599 801</i>	<i>23 418 966 258</i>
Driftsresultat		2 862 492	-6 574 489
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter	6	5 223 113	9 936 380
Finanskostnader	6	8 085 605	3 361 890
<i>Sum finansinntekter og finanskostnader</i>		<i>-2 862 492</i>	<i>6 574 489</i>
Resultat av periodens aktiviteter		0	0
Avregninger og disponeringer			
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Avgifter og gebyrer direkte til statskassen	8	12 269 786	5 957 420
Avregning med statskassen innkrevingsvirksomhet		12 269 786	5 957 420
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		<i>0</i>	<i>0</i>
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Tilskudd til andre	9	10 065 456	9 613 000
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning		10 065 456	9 613 000
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		<i>0</i>	<i>0</i>

Balanse

	Note	31.12.2023	31.12.2022
EIENDELER			
A. Anleggsmidler			
I Immaterielle eiendeler			
Programvare og lignende rettigheter	3	445 111 603	493 602 787
Immaterielle eiendeler under utførelse	3	416 644 388	247 931 807
<i>Sum immaterielle eiendeler</i>		<i>861 755 991</i>	<i>741 534 594</i>
II Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	4	2 686 493 324	2 832 252 001
Maskiner og transportmidler	4	1 553 462 231	1 547 759 909
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	4	1 086 002 305	1 106 218 217
Anlegg under utførelse	4	0	29 744 312
<i>Sum varige driftsmidler</i>		<i>5 325 957 861</i>	<i>5 515 974 439</i>
III Finansielle anleggsmidler			
Andre fordringer		800 000	800 000
<i>Sum finansielle anleggsmidler</i>		<i>800 000</i>	<i>800 000</i>
Sum anleggsmidler		6 188 513 851	6 258 309 033
B. Omløpsmidler			
I Beholdning av varer og driftsmateriell			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	11	188 672 685	170 254 329
<i>Sum beholdning av varer og driftsmateriell</i>		<i>188 672 685</i>	<i>170 254 329</i>
II Fordringer			
Kundefordringer	12	17 317 208	11 183 739
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	13	395 160	323 762
Andre fordringer	14	263 091 341	255 433 511
<i>Sum fordringer</i>		<i>280 803 709</i>	<i>266 941 011</i>
III Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd	15	348 327 651	294 933 619
Bankinnskudd sivil rettspleie	15	98 862 262	66 369 839
Kontanter og lignende	15	2 634 660	8 810 133
<i>Sum bankinnskudd, kontanter og lignende</i>		<i>449 824 573</i>	<i>370 113 591</i>
Sum omløpsmidler		919 300 967	807 308 931
Sum eiendeler drift		7 107 814 818	7 065 617 964
Sum eiendeler		7 107 814 818	7 065 617 964

Statens kapital og gjeld

	Note	31.12.2023	31.12.2022
C. Statens kapital			
I Virksomhetskapital			
II Avregninger			
Avregnet med statskassen (bruttobudsjetterte)	7	2 854 670 100	2 837 377 134
<i>Sum avregninger</i>		<i>2 854 670 100</i>	<i>2 837 377 134</i>
Sum statens kapital		2 854 670 100	2 837 377 134
D. Gjeld			
I Avsetning for langsiktige forpliktelser			
II Annen langsiktig gjeld			
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	17	461 331 727	864 337 185
Skyldig skattetrekk		604 671 918	640 817 827
Skyldige offentlige avgifter		283 487 011	270 417 974
Avsatte feriepenger		1 535 381 700	1 466 777 264
Mottatt forskuddsbetaling	13	23 731 621	9 272 176
Annen gjeld til ansatte	16	522 281 363	486 828 390
Påløpte kostnader	16	373 817 919	123 660 936
Annen kortsiktig gjeld	16	1 286 161	4 885 175
Beslaglagte kontanter	16	348 327 651	294 933 619
Kortsiktig gjeld sivil rettspleie	16	98 827 646	66 310 284
<i>Sum kortsiktig gjeld</i>		<i>4 253 144 718</i>	<i>4 228 240 830</i>
Sum gjeld		4 253 144 718	4 228 240 830
Sum statens kapital og gjeld drift		7 107 814 818	7 065 617 964
Sum statens kapital og gjeld		7 107 814 818	7 065 617 964

Note 1 Driftsinntekter

	31.12.2023	31.12.2022
Inntekt fra bevilgninger*		
Inntekt fra bevilgninger	24 297 323 412	22 043 135 165
Sum inntekt fra bevilgninger	24 297 323 412	22 043 135 165
Inntekt fra tilskudd og overføringer		
Tilskudd fra Norges forskningsråd	0	0
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	45 167 025	41 978 432
Tilskudd fra EU	90 768 927	67 035 628
Andre tilskudd og overføringer	0	0
Sum inntekt fra tilskudd og overføringer	135 935 952	109 014 060
Inntekt fra gebyrer **		
Gebyrer	845 418 615	1 067 578 071
Sum inntekt fra gebyrer	845 418 615	1 067 578 071
Salgs- og leieinntekter		
Salgsinntekt, avgiftspliktig	11 984 075	11 670 927
Salgsinntekt, avgiftsfri	6 816 379	9 390 408
Salgsinntekt, unntatt avgiftsplikt	140 183 857	155 659 419
Leieinntekter	2 192 798	4 489 396
Uopptjent inntekt	0	0
Sum salgs- og leieinntekter	161 177 108	181 210 150
Andre driftsinntekter		
Gevinst ved avgang av anleggsmidler	14 484 572	6 024 721
Andre driftsinntekter	14 122 633	5 429 603
Sum andre driftsinntekter	28 607 205	11 454 323
Sum driftsinntekter	25 468 462 292	23 412 391 769

*Etter de statlige regnskapsstandardene beregnes inntekt fra bevilgninger for bruttobudsjetterte virksomheter som differansen mellom periodens kostnader og opptjente transaksjonsbaserte inntekter og eventuelle inntekter fra tilskudd og overføringer til virksomheten. En konsekvens av dette er at resultat av periodens aktiviteter blir null.

For informasjon om mottatte bevilgninger se oppstilling av bevilgningsrapportering.

** Inntekter fra gebyrer følger kontantprinsippet. Reduksjonene i inntekt fra gebyrer gjelder pass og ID hvor det i 2022 var ekstraordinært høyt aktivitetsnivå. 2023 reflekterer et normalisert aktivitetsnivå. Det har også vært en nedgang i inntekter fra behandlingsgebyr statsborgerskap.

Note 2 Lønnskostnader

	31.12.2023	31.12.2022
Lønn	12 968 232 304	12 256 047 985
Feriepenger	1 574 388 315	1 489 369 331
Arbeidsgiveravgift	2 193 471 646	1 950 891 209
Pensjonsutgifter *	2 356 478 587	1 699 858 892
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-746 303 719	-665 232 189
Andre ytelser	303 221 659	284 654 124
Sum lønnskostnader	18 649 488 792	17 015 589 353

Antall utførte årsverk	17 567	17 595
-------------------------------	---------------	---------------

* Premi modellen til SPK er hendelsesbasert, noe som innebærer at premien beregnes ut fra faktiske hendelser og endringer i medlemsbestanden.
Tidligere år har SPK fakturert etter en forenklet premi modell med en fast sats for pensjonspremien.
Lønnsoppgjør for 2023 ble vesentlig høyere enn i 2022, noe som medførte økte kostnader til pensjon.

Note 3 Immaterielle eiendeler

	Programvare og lignende rettigheter	Immaterielle eiendeler under utførelse *	Sum
Anskaffelseskost 01.01.	1 109 557 018	247 931 807	1 357 488 825
Tilgang i året	79 064 827	247 101 249	326 166 076
Avgang anskaffelseskost i året (-)	0	0	0
Aktiverte ferdigstilte prosjekt	0	-78 388 668	-78 388 668
Anskaffelseskost	1 188 621 846	416 644 388	1 605 266 234
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.	0	0	0
Nedskrivninger i året	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	615 954 232	0	615 954 232
Ordinære avskrivninger i året	127 556 011	0	127 556 011
Akkumulerte avskrivninger avgang i året (-)	0	0	0
Balanseført verdi 31.12.2023	445 111 603	416 644 388	861 755 991

Avskrivningssatser (levetider)	5 år / lineært	Ingen avskrivning	
Avhendelse av immaterielle eiendeler i 2023:			
Salgssum ved avgang anleggsmidler	0	0	0
- Bokført verdi avhendede anleggsmidler	0	0	0
= Regnskapsmessig gevinst/tap	0	0	0

Oversikt over tilgang i året *

Prosjektnavn	Beløp
Utviklingsporteføljen - Ny leverandør for DNA-analyser	9 682 917
Utviklingsporteføljen - Reserveløsning PO (forenklet vaktjournal)	2 222 155
Utviklingsporteføljen – Fra hendelse til avgjort sak	34 282 473
Utviklingsporteføljen - EES - Entry/Exit system	9 131 004
Utviklingsporteføljen - EES - Entry/Exit system PIT	57 244 284
Utviklingsporteføljen - ETIAS - European Travel Information and Authorisation sy:	11 868 183
Utviklingsporteføljen - SIS Recast Helhet	31 739 274
Utviklingsporteføljen - Tilgang for politimessige formål PIT	3 469 809
Utviklingsporteføljen - Interoperabilitet	48 862 885
Utviklingsporteføljen - Nytt kø- og timebestillingssystem for utlendingsforvaltning	494 345
Utviklingsporteføljen - BiOpp	10 327 733
Utviklingsporteføljen - FRIDA	12 750 225
Utviklingsporteføljen - ID-kort utenl. Borgere	1 808 594
Utviklingsporteføljen - Politipatruljens personkontroll	4 686 380
Utviklingsporteføljen - Objektsikring	2 847 763
Utviklingsporteføljen – Ved første kontakt	5 702 993
Korreksjoner	- 19 765
	247 101 249

Oversikt over aktivering i året *

Prosjektnavn	Beløp
Utviklingsporteføljen - SIS Recast	15 998 201
Utviklingsporteføljen - FRIDA	62 390 468
	78 388 668

Note 4 Varige driftsmidler

	Tomter	Bygninger og annen fast eiendom	Maskiner og transportmidler *	Driftsløsøre, inventar, verktøy o.l. **	Anlegg under utførelse	Infrastruktur-eiendeler	Sum
Anskaffelseskost 01.01.	10 000 000	3 162 663 765	2 873 118 068	2 369 394 091	29 744 312	0	8 444 920 236
Tilgang i året	0	0	310 021 917	292 961 045	0	0	602 982 962
Avgang anskaffelseskost i året (-)	0	0	-197 107 700	0	-7 446 944	0	-204 554 644
Aktiverte, ferdigstilte prosjekt	0	0	0	0	-22 297 368	0	-22 297 368
Anskaffelseskost	10 000 000	3 162 663 765	2 986 032 285	2 662 355 136	0	0	8 821 051 186
Akkumulerte nedskrivninger 01.01	0	0	0	0	0	0	0
Nedskrivninger i året	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	0	340 411 764	1 326 062 102	1 263 171 661	0	0	2 929 645 527
Ordinære avskrivninger i året	0	145 758 677	287 772 854	313 181 170	0	0	746 712 701
Akkumulerte avskrivninger avgang i året (-)	0	0	-181 264 902	0	0	0	-181 264 902
Balanseført verdi 31.12.2023	10 000 000	2 676 493 324	1 553 462 231	1 086 002 305	0	0	5 325 957 861

	Ingen avskrivning	10-60 år dekomponert lineært	3-15 år lineært	3-15 år lineært	Ingen avskrivning	Virksomhets-spesifikt
Avskrivningssatser (levetider)						

Avhendelse av varige driftsmidler i <year>:

Salgssum ved avgang anleggsmidler	0	0	21 845 421	0	0	0	21 845 421
- Bokført verdi avhendede anleggsmidler	0	0	-15 842 798	0	0	0	-15 842 798
= Regnskapsmessig gevinst/tap	0	0	6 002 623	0	0	0	6 002 623

Kommentar til bevegelser i året

* Tilgang på maskiner og transportmidler består av anskaffelse av kjøretøy for totalt ca. 188 mnok, båter ca. 31 mnok, helikopter for ca. 20 mnok og teknisk utstyr for ca. 69 mnok. Avgang maskiner og transportmidler består av ca.184 mnok i salg og avhending av kjøretøy og ca. 12 mnok i salg av båter.

** Tilgang på driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende består i hovedsak av IKT utstyr ca. 191 mnok. samt inventar og innredning ca. 80 mnok.

Note 5 Andre driftskostnader

	31.12.2023	31.12.2022
Husleie	1 670 365 093	1 510 870 039
Vedlikehold egne bygg og anlegg	36 006 681	31 632 306
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	137 309 705	139 285 074
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	460 428 076	458 445 745
Leie maskiner, inventar og lignende	684 787 719	583 746 992
Mindre utstysanskaffelser*	377 239 167	428 578 699
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	160 924 171	164 154 243
Kjøp av konsulenttjenester	460 357 955	365 305 180
Kjøp av andre fremmede tjenester	684 676 110	528 552 209
Reiser og diett	206 069 746	197 014 428
Tap og lignende	25 392 875	36 704 210
Øvrige driftskostnader	983 808 674	1 043 782 438
Sum andre driftskostnader	5 887 365 972	5 488 071 563

* Internt kjøp av materiell beløper seg til ca. 170 mnok. Dette er bokført under varekostnader og framkommer i note 10.

Tilleggsinformasjon om operasjonelle leieavtaler
Gjenværende varighet

	Type eiendel			Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	Infrastruktur-eiendeler	Sum
	Immaterielle eiendeler	Tomter, bygninger og annen fast eiendom	Maskiner og transportmidler			
Varighet inntil 1-5 år		406 287 588		46 712 152		452 999 740
Varighet 1-10 år	417 638 108		40 406 738		182 573 554	640 618 400
Varighet over 5-25 år		990 041 767				990 041 767
Kostnadsført leiebetaling for perioden	417 638 108	1 396 329 355	40 406 738	46 712 152	182 573 554	2 083 659 907

Note 6 Finansinntekter og finanskostnader

	31.12.2023	31.12.2022
Finansinntekter		
Renteinntekter	16 440	11 113
Valutagevinst (agio)	5 206 674	9 925 267
Sum finansinntekter	5 223 113	9 936 380
Finanskostnader		
Rentekostnad	984 902	374 154
Valutatap (disagio)	7 085 286	2 987 737
Annen finanskostnad	15 417	0
Sum finanskostnader	8 085 605	3 361 890

Note 7 Sammenheng mellom avregnet med statskassen og mellomværende med statskassen (bruttobudsjetterte virksomheter)

A) Forklaring til at periodens resultat ikke er lik endring i avregnet med statskassen i balansen (kongruensavvik)

	31.12.2023	31.12.2022	Endring*
Avregnet med statskassen i balansen	2 854 670 100	2 837 377 134	17 292 966

Bakgrunnen for at periodens resultat ikke er lik endring i avregnet med statskassen i balansen for bruttobudsjetterte virksomheter er at konsernkontoene i Norges Bank inngår som en del av avregnet med statskassen i balansen. I tillegg hensyntas enkelte transaksjoner som ikke er knyttet til virksomhetens drift og transaksjoner som ikke medfører ut- eller innbetaling. Nedenfor vises de ulike postene som er grunnen til at endring i avregnet med statskassen i balansen ikke er lik periodens resultat.

Endring i avregnet med statskassen

<i>Konsernkontoer i Norges Bank</i>	
- Konsernkonto utbetaling	-25 266 727 966
+ Konsernkonto innbetaling	2 240 003 609
<i>Netto trekk konsernkonto</i>	<i>-23 026 724 356</i>
<i>Innbetalinger og utbetalinger som ikke inngår i virksomheten drift (er gjennomstrømningsposter)</i>	
- Innbetaling innkreivingsvirksomhet og andre overføringer	-12 250 312
+ Utbetaling tilskuddsforvaltning og andre overføringer	10 218 931
<i>Bokføringer som ikke går over bankkonto, men direkte mot avregning med statskassen</i>	
+ Inntektsført fra bevilgning (underkonto 1991)	24 297 323 412
- Gruppeliv/arbeidsgiveravgift (underkonto 1985 og 1986)	-2 193 323 459
+ Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift (underkonto 1987)	907 264 799
<i>Andre avstemmingsposter</i>	
Spesifikasjon av andre avstemmingsposter, korrigering anlegg åpningsbalansen	158 817
Spesifikasjon av andre avstemmingsposter, feriepenger	39 203
<i>Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto</i>	<i>-17 292 966</i>
<i>Resultat av periodens aktiviteter før avregning mot statskassen</i>	<i>0</i>
Sum endring i avregnet med statskassen *	-17 292 966

*Sum endring i avregnet med statskassen skal stemme med periodens endring ovenfor.

Note 7B Sammenheng mellom avregnet med statskassen og mellomværende med statskassen (bruttobudsjetterte virksomheter)

B) Forskjellen mellom avregnet med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2023	31.12.2023	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Immaterielle eiendeler og varige driftsmidler			
Immaterielle eiendeler	861 755 991		861 755 991
Varige driftsmidler	5 325 957 861		5 325 957 861
Sum	6 187 713 851	0	6 187 713 851
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
Leietakerinnskudd	800 000	0	800 000
Sum	800 000	0	800 000
Omløpsmidler			
Beholdninger av varer og driftsmateriell	188 672 685	0	188 672 685
Kundefordringer	17 317 208	0	17 317 208
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	395 160	0	395 160
Andre fordringer	263 091 341	6 682 348	256 408 993
Bankinnskudd, kontanter og lignende *	449 824 573	2 669 276	447 155 298
Sum	919 300 967	9 351 623	909 949 343
Langsiktige forpliktelser og gjeld			
Avsetninger langsiktige forpliktelser	0	0	0
Øvrig langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-461 331 727	0	-461 331 727
Skyldig skattetrekk og andre trekk	-604 671 918	-650 910 885	46 238 967
Skyldige offentlige avgifter	-283 487 011	-7 453 191	-276 033 821
Avsatte feriepenger	-1 535 381 700	0	-1 535 381 700
Mottatt forskuddsbetaling	-23 731 621	-22 898 506	-833 115
Annen kortsiktig gjeld *	-1 344 540 741	-256 263 766	-1 088 276 974
Gjeld vedrørende tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	0	0	0
Sum	-4 253 144 718	-937 526 348	-3 315 618 370
Sum	2 854 670 100	-928 174 725	3 782 844 824

Mellomværende med statskassen består av kortsiktige fordringer og gjeld som etter økonomiregelverket er rapportert til statsregnskapet (S-rapport). Avregnet med statskassen viser finansieringen av virksomhetens netto eiendeler og gjeld.

Note 8 Innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2023	31.12.2022
Skatter og avgifter, renteinntekter og utbytte m.m	12 269 786	5 957 420
Sum avgifter og gebyrer direkte til statskassen	12 269 786	5 957 420

Regnskapslinjen består i hovedsak av inntekter vedrørende beslag og kostnader knyttet til oppbevaring av hittegods

Note 9 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2023	31.12.2022
Utbetaling av tilskudd til andre	10 065 456	9 613 000
Sum tilskudd til andre	10 065 456	9 613 000

Regnskapslinjen består av utbetalte tilskudd til fysisk sikring av tros- og livsynssamfunn, tilskudd til politiforeninger og andre poster i henhold til Prop 15 post 70

Note 10 Varekostnader

	31.12.2023	31.12.2022
Frakt, toll og sped. - innkjøp råvarer og deler	0	60 882
Kjøpte varer for videresalg *	242 173 158	318 983 809
Inntekter av varesalg **	-185 209 598	-190 315 637
Innkjøp av mat og mineralvann for videresalg ***	20 179 676	18 906 203
Innkjøp av alkoholholdige varer for videresalg ***	639 753	624 052
Innkjøp av lærebøker for videresalg ***	16 361	31 242
Beholdningsendring varer for videresalg Jaren *	-23 323 025	-38 498 022
Sum varekostnad	54 476 325	109 792 530

* Kjøpte varer for videresalg, samt beholdningsendring består hovedsakelig av innkjøp til PFT sitt lager. Kjøp som gjelder intern bruk i politiet anslås å beløpe seg til 170 mnok. Pr. 31.12.23 har politiet en intern varebeholdning på 149 284 035 mnok.

** Salgsinntekter vedrørende internsalg (IFS) av materiell og kjøretøy i politiet bokføres i denne kontogruppen. Internt salg i politiet anslås å beløpe seg til 170 mnok.

*** Andre varekostnader gjelder varekjøp for Politi høgskolens hotell- og restaurantvirksomhet.

Note 11 Beholdning av varer og driftsmateriell

	31.12.2023	31.12.2022
Anskaffelseskost		
Innkjøpte varer (ferdigvarer)	11 276 725	137 237 734
Varebeholdning driftsmateriell	149 284 035	
Varebeholdning biler	28 111 925	33 016 595
Sum anskaffelseskost	188 672 685	170 254 329

Varebeholdning gjelder beholdning av driftsmateriell og transportmidler på sentralt lager. Ukurans er løpende kostnadsført til en verdi på ca 3,5 mnok.

Note 12 Kundefordringer

	31.12.2023	31.12.2022
Kundefordringer til pålydende	19 491 194	12 976 206
Avsatt til forventet tap (-)	-2 173 986	-1 792 467
Sum kundefordringer	17 317 208	11 183 739

Note 13 Opptjente, ikke fakturerte inntekter / Mottatt forskuddbetaling

Opptjente, ikke fakturerte inntekter (fordring)

	31.12.2023	31.12.2022
Opptjente, ikke fakturerte driftsinntekter	395 160	323 762
Sum opptjente, ikke fakturerte inntekter	395 160	323 762

Mottatt forskuddsbetaling (gjeld)

	31.12.2023	31.12.2022
Mottatt forskuddsbetaling*	23 731 621	9 272 176
Sum mottatt forskuddsbetaling	23 731 621	9 272 176

* Inntekter fra gebyrer følger kontantprinsippet.

Note 14 Andre kortsiktige fordringer

	31.12.2023	31.12.2022
Forskuddsbetalt lønn	1 450 320	568 547
Reiseforskudd	313 553	410 980
Personallån*	4 868 224	3 853 480
Forskuddsbetalte leie	177 063 510	162 103 268
Andre forskuddsbetalte kostnader	15 563 037	19 399 308
Andre fordringer**	63 832 697	69 097 927
Sum andre kortsiktige fordringer	263 091 341	255 433 510

* Politiet har en ordning med lån til ansatte. Noen av disse lånene har en løpetid over ett år og skulle således vært klassifisert som langsiktig fordring. Det er vanskelig å skille mellom langsiktige og kortsiktige lån. Disse er derfor i sin helhet klassifisert som kortsiktige.

** Andre fordringer består av tilgodehavende fra NAV (refusjoner sykepenger og foreldrepenger).

Note 15 Bankinnskudd, kontanter og lignende

	31.12.2023	31.12.2022
Øvrige bankkontoer (utenfor statens konsernkontoordning)	348 327 651	294 933 619
Bankinnskudd sivil rettspleie *	98 862 262	66 369 839
Kontantbeholdninger	2 634 660	8 810 133
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende	449 824 573	370 113 591

* Bankkonto sivil rettspleie er summen av innestående midler, som forvaltes på vegne av skyldnere og kreditorer i henholdsvis frivillig gjeldsordning og tvangsinnndrivelse. Bokføres i egen regnskapsklient, og dokumenteres separat.

Note 16 Annen kortsiktig gjeld

	31.12.2023	31.12.2022
Skyldig lønn *	-1 051 248	-1 046 267
Annen gjeld til ansatte *	523 332 612	486 828 390
Påløpte kostnader **	237 265 804	123 660 936
Avstemmingsdifferanser ved rapportering til statsregnskapet ***	-587 293	1 704 324
Avsatt pensjonspremie til SPK	136 552 115	0
Diverse andre poster ****	1 873 453	4 227 117
Beslaglagte kontanter *****	348 327 651	294 933 619
Kortsiktig gjeld sivil rettspleie *****	98 827 646	66 310 284
Sum annen kortsiktig gjeld	1 344 540 740	976 618 404

* Avsetning fleksitid og skyldig påløpt lønn på ca. 522 mnok.

** Inkludert i regnskapslinjen påløpte kostnader er periodisering av faktura med fakturadato i 2023, som ikke er behandlet før i 2024 på ca. 223 mnok.

*** Avstemmingsdifferanser gjelder gjennomgangskontoer.

**** Diverse poster gjelder hittegods, forskudd forliksrådet og tvangssaker.

***** Beslaglagte kontanter. Når dom er avsagt blir de beslaglagte midlene inntektsført til Staten, alternativt tilbakeført opprinnelig eier.

***** Kortsiktig gjeld sivil rettspleie er summen av innstående midler, som forvaltes på vegne av skyldnere og kreditorer i hhv frivillig gjeldsordning og tvangsinndrivelse. Bokføres i egen regnskapsklient, og dokumenteres separat.

Note 17 Leverandørgjeld

	31.12.2023	31.12.2022
Leverandørgjeld	461 331 727	864 337 185
Sum leverandørgjeld	461 331 727	864 337 185

Leverandørgjeld er redusert med ca. 400 mnok fra 2022 til 2023, hvorav ca. 300 mnok er lavere gjeld til Statens Pensjonskasse pr. 31.12.

Politiets årsrapport 2023

Utgitt: 15. mars 2024

Utgiver: Politidirektoratet

Bilder: Politiets fellestjenesters bildekatalog

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

RIKSADVOKATEN

ÅPEN

POD-RAPPORT 2/2024

Straffesaksbehandlingen i politiet 2023

Politidirektoratet og riksadvokaten

Serie og nummer	POD-RAPPORT 2/2024
Tittel	Straffesaksbehandlingen i politiet 2023 Politidirektoratet og riksadvokaten
Utgitt av	Politidirektoratet og riksadvokaten, Oslo
Forfattere	Politidirektoratet og riksadvokaten
Arkivreferanse	24/59477-1
Sammendrag	Politidirektoratet og riksadvokatens årlige rapport om straffesaksbehandlingen i politiet oppsummerer blant annet kriminalitetsutviklingen, straffesaksbehandlingen og ressurs- og kapasitetssituasjonen i politiet.
Emneord	Straffesaksbehandling, Kriminalitetsutvikling, Kapasitet, Kompetanse
Dato	15. mars 2024
Engelsk tittel	Crime reported to the police and criminal case proceedings, 2023
Godkjent av	John-Magnus Brekken Løkenflaen, <i>seksjonssjef (Politidirektoratet)</i> Bjørn Vandvik, <i>avdelingsdirektør (Politidirektoratet)</i> Heidi Reinholdt-Østbye, <i>førstestatsadvokat (Riksadvokatembetet)</i>
ISSN	2704-0917
ISBN	978-82-8256-144-0
Lisens	CC-BY 4.0

Innhold

1	Innledning	3
2	Sammendrag	5
2.1	Vurderinger	5
2.2	Kriminalitetsutviklingen.....	8
2.3	Straffesaksbehandlingen	9
2.4	Prioriterte kriminalitetsområder.....	10
3	Kriminalitetsutviklingen	13
3.1	Hovedtrekk ved anmeldelsene	13
3.2	Vinningslovbrudd	15
3.3	Voldslovbrudd	18
3.4	Seksuallovbrudd	19
3.5	Utviklingen for utvalgte typer lovbrudd	20
4	Straffesaksbehandlingen generelt.....	22
4.1	Påtaleavgjorte saker	22
4.2	Oppklaringsprosent	23
4.3	Andelen positive påtaleavgjørelser er redusert	26
4.4	Ulike henleggelsesgrunner.....	26
4.5	Saksbehandlingstid.....	28
4.6	Restanser.....	30
4.7	Domfellelser, frifinnelser og særreaksjoner	31
5	Prioriterte kriminalitetsområder	33
5.1	Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk	33
5.2	Økonomisk kriminalitet	35
5.3	Arbeidslivskriminalitet.....	36
5.4	Alvorlig vold og mishandling i nære relasjoner	38
5.5	Seksuallovbrudd og internettrelaterte overgrep.....	41
5.6	Barne- og ungdomskriminalitet	46
5.7	Inndragning.....	52
5.8	Andre prioriterte områder.....	55
6	Kapasitet og organisering	58
6.1	Etterforsknings- og påtalekapasiteten	58
6.2	Robuste etterforskningsmiljøer er avgjørende for å møte kriminalitetsutfordringene	60
7	Tiltak for økt kompetanse og kvalitet i straffesaksarbeidet.....	62
Vedlegg A	Statistikk.....	64
Vedlegg B	Klassifiseringer av statistikken	76

1 Innledning

Riksadvokaten (RA) og Politidirektoratet (POD) fikk i tildelingsbrevene for 2022 i oppdrag av Justis- og beredskapsdepartementet å gjennomføre felles resultatrapportering for straffesaksbehandlingen i politiet. Siden 2022 har RA og POD avlevert fellesrapporter for hvert tertial, inkludert mer omfattende årsrapporter.

Riksadvokaten har det overordnede ansvaret for straffesaksbehandlingen og fastsetter generelle mål og prioriteringer samt normer for og krav til straffesaksbehandlingen. Politidistriktene er underlagt to styringslinjer; riksadvokat og statsadvokat i faglige spørsmål som gjelder straffesaksbehandling, og Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet for det meste av den øvrige virksomheten (NOU2017:5, Straffeprosessloven og politiloven). Som faglig ansvarlig tilligger det riksadvokaten å definere de til enhver tid gjeldende normer og krav for straffesaksbehandlingen, både generelt og i den enkelte sak. Politidirektoratet har ansvaret for at normer og krav, mål og prioriteringer kan realiseres på en mest mulig effektiv og hensiktsmessig måte gjennom kompetansehevende tiltak, god ressursallokering og organisering (jf. Hovedinstruks for politiet gjeldende fra 21. juli 2022 og Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2020 Statsadvokatenes fagledelse av politiet).

Mål for straffesaksbehandlingen

Straffesaksbehandlingens hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet gjennom en rettssikker prosess hvor etterforskningen er målrettet, effektiv og av høy kvalitet. Det er et mål at etterforskningen skal føre til oppklaring, noe som er spesielt viktig for de prioriterte sakene. Samtidig skal det tilstrebes kort saksbehandlingstid.

Adekvate reaksjoner er en forutsetning for at straffeforfølgningen skal ha ønsket preventiv effekt og påtalemyndigheten har et særlig ansvar for å bidra til riktige straffer gjennom sine påstander om straff for domstolene og påtalevedtak.

Riksadvokatenes sentrale styringssignaler følger av riksadvokatens årlige mål- og prioriteringsrundskriv og utarbeides på bakgrunn av politiske styringsdokumenter og etter dialog med politidirektøren. Hovedlinjene i siste års prioriteringer er i hovedsak videreført for 2023.

Følgende sakstyper er gitt særlig prioritet:

- Drap, ildspåsettelser som setter liv og helse i fare, alvorlige voldslovbrudd, mishandling i nære relasjoner og alvorlige seksuallovbrudd
- Alvorlige internasjonal og organisert kriminalitet, og alvorlig IKT-kriminalitet
- Alvorlige trafikklovbrudd, herunder dødsulykker, ulykker med betydelig personskade og særlig risikofylt trafikkadferd
- Hatkriminalitet og kriminalitet rettet mot pressen, politikere, aktører i rettsvesenet mv.

Det forutsettes at målene og prioriteringene aktivt ses hen til ved styringen av straffesaksarbeidet i det enkelte politidistrikt. Ettersom politiets ressurser er begrensede, er det viktig at etterforskning iverksettes og gjennomføres i tråd med gitte

prioriteringer og at det enkelte politidistrikt gjennom aktiv virksomhetsstyring sørger for at de prioriterte sakene gis nødvendig oppfølging.

Metode og datagrunnlag

Statistikken i rapporten og tallgrunnlaget som ligger til grunn for beskrivelser og analyser er i all hovedsak hentet fra politiets straffesaksregister (Strasak). Ettersom informasjonen som ligger i straffesaksregisteret blir kontinuerlig oppdatert er det som hovedregel brukt *fryste tall* som speiler informasjonen i registeret pr. 1. januar etter statistikkåret. De fryste tallene gir et best mulig sammenligningsgrunnlag på tvers av år, og det fremgår eksplisitt av tabeller, figurer og beskrivelser dersom statistikken er beregnet ut ifra andre målepunkter. Som utgangspunkt gir analysene i denne rapporten en beskrivelse av den siste femårsperioden, men der det er nødvendig for å belyse trender og utviklinger er lengre tidsserier benyttet. For å gi mest mulig robuste sammenligningsgrunnlag er straffesaksresultatene for 2023 i hovedsak sammenlignet med gjennomsnittet for den foregående fireårsperioden. Vurderinger av trender og utvikling er som utgangspunkt knyttet til landet som helhet, men forskjeller i politidistriktenes resultater er fremhevet på enkelte områder. I de tekstlige beskrivelsene av straffesaksbehandlingen er det kun unntaksvis synliggjort tabeller – se vedlegg A for [mer detaljert statistikker](#) på områdene som er beskrevet i rapporten.

Statistisk sentralbyrå (SSB) utarbeider de offisielle norske kriminalstatistikkene,¹ mens statistikken som fremgår av denne rapporten er basert på politiets driftsstatistikk. SSBs kriminalstatistikker har i langt større grad enn politiets driftsstatistikk gjennomgått kvalitetskontroller. Merk at det etter ikrafttredelsen av ny straffelov 1. oktober 2015 er forskjeller i hvordan SSB og politiet grupperer ulike typer lovbrudd,² og det er for eksempel ikke et 1:1-forhold mellom SSBs klassifisering av *vold og mishandling* og politiets klassifisering av *voldslovbrudd*. Se vedlegg B for [klassifiseringen av lovbrudd](#) som er benyttet i denne rapporten.

¹ Se [SSBs statistikkområde Kriminalitet og rettsvesen](#), som omfatter fire faste årsstatistikker basert på registerdata fra justissektoren, samt statistikk om utsatthet og uro for lovbrudd som inngår som en modul i den [EU-forordnede](#) levekårsundersøkelsen. Hvem som er ansvarlig for å utarbeide offisielle statistikker og innholdet i statistikkene er definert i [Nasjonalt program for offisiell statistikk](#).

² Se SSBs klassifisering av [lovbruddstyper](#) og hvilke [statistikkgrupper/straffebestemmelser som inngår i de ulike lovbruddstypene](#). For politiets klassifisering av lovbrudd, se [klassifiseringer av statistikken](#) i vedlegg A. Se også SSBs artikkel [De nye kriminalstatistikkene](#) som redegjør for hvordan ikrafttredelsen av ny straffelov påvirker de offisielle kriminalstatistikkene.

2 Sammen drag

2.1 Vurderinger

I **den krevende ressurs situasjonen** som politiet har stått i 2023 er det utfordrende for etaten å skulle møte økningen i antall anmeldelser og endringene som erfares i kriminalitetsbildet, blant annet knyttet til et økt antall vinnings- og voldslovbrudd og truslene som er knyttet til fremveksten av kriminelle nettverk og annen organisert kriminalitet. Samtidig ses en meget bekymringsfull utvikling knyttet til et økt antall unge lov brytere. Det er av avgjørende betydning for å kunne møte utfordringen og sikre en fortsatt høy kvalitet i straffesaksarbeidet at etterforsknings- og påtaleressursene er av tilstrekkelig omfang og at personalet sikres nødvendig kompetanse, herunder tilstrekkelig fenomenforståelse for de sakstypene de gis ansvar for. Likeledes at politidistriktene organisasjonsmessig legger til rette for å kunne utvikle robuste fag- og kompetansemiljøer.

Antall **påtaleavgjorte saker** er i 2023 noe høyere enn antallet nye saker registrert inn hos politiet. At antall påtaleavgjørelser øker i samsvar med antall nye anmeldelser er sentralt for å møte utviklingen og holde antallet restanser på et akseptabelt nivå. Fokus på gode prioritering og porteføljestyring vil også fremover være viktige tiltak for å sikre distriktene nødvendig kontroll og oversikt over saksporteføljen.

Saksbehandlingstiden viser en fortsatt nedgang og er nå den laveste som er registrert for den samlede saksporteføljen. Samtidig registreres en nedgang i antall restanser.³ Effektiv straffesaksbehandling, herunder kort saksbehandlingstid, er et av flere sentrale mål for straffesaksbehandlingen og er en sentral kvalitetsmarkør omhandlet i riksadvokatens rundskriv nr. 3/2018 *Kvalitetsrundskrivet*. Den er sentral i et rettssikkerhetsperspektiv, ikke minst av hensyn til de involverte i straffesaken, men også en rekke andre hensyn tilsier at saksbehandlingstiden i straffesaker bør være kort.

Behandling av straffesakene uten unødig saksbehandlingstid fordrer at politiets etterforskning er formålsstyrt og har tilstrekkelig fremdrift, at etterforskningen avgrenses på hensiktsmessig måte og at saker uten oppklaringspotensiale identifiseres og som et utgangspunkt legges bort uten (ytterligere) etterforskningsinnsats.

Det er imidlertid viktig å være bevisst at kravet om effektiv straffesaksbehandling ikke innebærer et krav om at politiet skal legge bort så mange saker som mulig uten å undergi sakene en adekvat behandling og etterforskningsinnsats. Senest i prioriteringsrundskrivet for 2024 er det innskjerpet at det fordres en grundig påtale- og politifaglig vurdering av om sakene har oppklaringspotensial, og at de kriteriene som angis i kvalitetsrundskrivet pkt. 4.1.2 om positive plikter etter EMK til effektiv etterforskning og straffeforfølgning, ikke kan tilsidesettes. Målet om kort saksbehandlingstid skal ikke lede til at man unnlater å gjennomføre nødvendige etterforsknings skritt for å spare tid, og saker skal ikke henlegges utelukkende for å overholde frister eller for å nå restansekrav. **Kvalitet i etterforskningen og målet om høy oppklaring** har med andre ord forrang for kravet om kort saksbehandlingstid og i lys av den fallende oppklaringsprosenten som registreres på enkelte saksområder, er det viktig for politiet å ha oppmerksomhet mot at sakene håndteres i tråd med fastsatte kvalitetskrav og føringer for straffesaksarbeidet.

³ Restanser er definert som ikke påtaleavgjorte saker eldre enn tre måneder

Oppklaringsprosenten for den totale saksporteføljen viser en fortsatt nedgang og har ikke vært lavene enn det som nå registreres. En medvirkende årsak til lavere oppklaringsprosent for den samlede saksporteføljen er endringer i saksporteføljens sammensetning, blant annet med en større andel vinningsaker som tradisjonelt har en lav oppklaringsprosent. Videre bidrar flere økonomisaker med lav oppklaringsprosent og færre oppklarte narkotikasaker til utviklingen.

De endringer som erfares i kriminalitetsutviklingen forklarer i stor grad utviklingen med fallende oppklaringsprosent for den totale saksporteføljen og tilsier at det kan være krevende gitt dagens kriminalitetsbilde å oppnå en like høy oppklaringsprosent som tidligere.

Målet om at politiets etterforskning skal føre til oppklaring står imidlertid fast og er spesielt viktig for **de prioriterte sakene**. Innen flere av disse sakstypene erfares det fortsatt høy oppklaring. Eksempelvis er 44 personer siktet for **drap** begått i 2023, og det er ingen saker uten en siktet eller tiltalt gjerningsperson.⁴ Når det gjelder påtaleavgjorte **drapsforsøk** i 2023 ble 90 prosent av sakene regnet som oppklart. Grove narkotikasaker er et annet saksområde med høy oppklaring, og i den siste femårsperioden har bortimot åtte av ti saker blitt oppklart.

Imidlertid ser vi en bekymringsfull utvikling i form av lav oppklaringsprosent for andre prioriterte sakstyper som eksempelvis **kroppsskade og grov kroppsskade**. Den samlede oppklaringsprosenten for disse sakene var 48 prosent i 2023. Dette er noe høyere enn året før, men resultatet er fremdeles lavere enn foregående år hvor oppklaringsprosenten lå mellom 54 og 52 prosent. Det er vanskelig å peke på konkrete og dokumenterbare årsaker til reduksjonen i oppklaringsprosent for disse typene grov vold.

Mishandling i nære relasjoner er et annet saksområde som skal gis særlig prioritet, men hvor man de senere år har registrert en fallende oppklaringsprosent. Oppklaringsprosenten er i 2023 på 23 prosent. Dette er samme resultat som i 2021 og 2022, men en reduksjon fra 2019 og 2020 hvor 29 prosent av de påtaleavgjorte sakene ble regnet som oppklart. Det er noe uvisst hva som er årsaken til den vedvarende lave oppklaringsprosenten på saksområdet. Erfaringsmessig er saker om mishandling i nære relasjoner utfordrende å bevise, da de typisk finner sted i hjemmet og uten eksterne vitner. Samtidig er det mange fornærmede som vegrer seg for å forklare seg for politiet, og i noen tilfeller ligger de anmeldte forholdene langt tilbake i tid.

Tiltalekompetansen i saker om mishandling i nære relasjoner ble delegert til politiet 1. juli 2023. Statsadvokatene gjennomførte i fjor en rekke fagledelsestiltak rettet mot saksfeltet. Dette omfattet blant annet tilsyn i form av sakinspeksjoner, kvalitetsundersøkelser eller pålegg om foreleggelse av saker. Det er ikke utarbeidet en samlet rapport etter tilsynene, men et hovedinntrykk er at etterforskningen i sakene ofte ikke er tilstrekkelig formålsstyrt, etterforskningsplaner benyttes ikke i tråd med nasjonale føringer, digitale spor gis for liten oppmerksomhet og de ansvarlige for sakene synes i noen grad å mangle nødvendig fenomenforståelse for sakstypen. Det er i noen tilfeller også indikasjoner på at saker henlegges for tidlig uten et tilstrekkelig grunnlag for en adekvat vurdering av sakenes oppklaringspotensial. Statsadvokatene har fulgt opp tilsynene med blant annet fagdager for kompetanseoverføring i politidistriktene. Det er videre gjennomført videreutdanning ved Politihøgskolen, hvor Riksadvokatembetet har

⁴ Se [Kripas' Nasjonale drapsoversikt for 2023](#).

bidratt i opplæring, og embetet har utgitt revidert rundskriv om vold i nære relasjoner. Det forventes at innsatsen på saksområdet vil bidra til å sikre kvaliteten på etterforskningen av sakene.

En prioritert sakstype som **voldtekt**⁵ viser i 2023 en høyere oppklaringsprosent enn i 2022. Den er i 2023 på 33 prosent, mens den i 2022 var 28 prosent. 33 prosent er tilnærmet likt med resultatene i 2019-2021. Bevisituasjonen i disse sakene er ofte svært krevende og krever særskilt kompetanse og erfaring. I regi av Riksadvokatembetet vil det i 2024 bli gjennomført en **nasjonal kvalitetsundersøkelse av voldtektssaker** hvor det blant annet skal rettes fokus på oppklaring og som generelt forventes å bidra til god kvalitet i etterforskningen av sakene. Når det gjelder **voldtekt/sekseuell omgang med barn under 14 år**⁶ er oppklaringsprosenten betydelig høyere, dvs. 66 prosent.

I politiets trusselvurdering (PTV) vurderes trusselen fra **organiserte kriminelle nettverk** som betydelig og økende, blant annet på grunn av økt profesjonalisering, grensekryssende samarbeid og stadig mer komplekse forretningsmodeller. Flere sterkt profittmotiverte kriminelle nettverk opererer i Norge, og mange av disse er involvert i salg, distribusjon og innførsel av narkotika. Riksadvokaten og politidirektøren startet i fellesskap i 2019 den nasjonale innsatsen mot kriminelle nettverk (KN). KN er gitt som et eget oppdrag i resultatavtalene til samtlige politidistrikt og særorganene; Kripos, Økokrim, Utrykningspolitiet og Politiets utledningsenhet. Den nasjonale innsatsen skal være kunnskapsbasert og samordnet for å bidra til en varig svekkelse av nettverkene i Norge, og forebygge at unge rekrutteres inn i miljøene.

Politiets innsats mot miljøene opplyses fra politidistriktene å være preget av **kapasitetsutfordringer**. Alle politidistriktene har målrettet innsats mot kriminelle nettverk, men omfanget av innsatsen varierer. Sakene er svært ressurskrevende og innsatsen mot miljøene vurderes som ikke tilstrekkelig, gitt det omfanget som er kartlagt i flere etterretningsprodukter.

I 2023 var det en betydelig økning i **den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten**, og utviklingen gir grunn for alvorlig bekymring. En vesentlig andel av de registrerte gjerningspersonene er under den kriminelle lavalder, og oppfølgingen av denne gruppen forutsetter en bred tverretattlig, forebyggende innsats. Samtidig må straffesaksbehandlingen overfor gjerningspersoner i alderen 15-17 år gis høy prioritet. De fleste politidistrikter har dedikerte etterforskere og påtalejurister som håndterer disse straffesakene. Adekvate reaksjoner tilpasset de unge er en forutsetning for at straffeforfølgingen skal ha ønsket preventiv effekt.

Forhold med gjerningspersoner under 18 år hadde i 2023 en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 39 dager fra gjerningspersonen ble registrert i saken og til det ble fattet en påtaleavgjørelse. For forhold som blir regnet som oppklarte var saksbehandlingstiden 34 dager. Dette er en markert forbedring sammenlignet med perioden 2019-2022, og den laveste saksbehandlingstiden i den siste femårsperioden. Oppklaringsprosenten har ligget stabilt rundt 80 prosent i hele den siste femårsperioden.

En viktig kontroll av **kvaliteten på politiets straffesaksbehandling** skjer gjennom statsadvokatenes behandling av saker hvor tiltalekompetansen tilligger statsadvokatene eller gjennom saker tilsendt statsadvokatene for klagebehandling. Videre foretas statsadvokatene systematiske kvalitetskontroller gjennom inspeksjoner og

⁵ Strl. §§ 291-293

⁶ Strl. 2005 § 299

kvalitetsundersøkelser av utvalgte sakstyper. Etter slike undersøkelser fastsetter statsadvokatene forpliktende tiltak for gjennomføring i politidistriktene dersom det gjøres funn som tilsier dette. Også funn fra systematisk erfaringslæring er en viktig kilde til informasjon om kvaliteten på politiets arbeid. Å opprettholde god kvalitet på straffesaksarbeidet er et grunnleggende krav, og faglig utvikling av medarbeiderne gjennom veiledning, videreutdanning mv er sentralt for å opprettholde ønsket kvalitet.

Økt delegasjon av påtalekompetanse til politiet fra statsadvokatene er en viktig utvidelse av politiets myndighet på straffesaksområdet som trådte i kraft 1. juli 2022. Fra 1. juli 2023 ble også påtalekompetansen i saker om mishandling i nære relasjoner delegert til politiet. Statsadvokatene opplyser at det i hovedsak ikke er avdekket vesentlige utfordringer knyttet til delegasjonsreglene, og at politidistriktene i det vesentlige ikke rapporterer om slike. Erfaringene med ordningen er imidlertid noe begrenset og statsadvokatene vil gjennom aktiv fagledelse og dialog med politiet følge utviklingen og løpende vurdere om det er behov for nye fagledelsestiltak for å styrke politiets fagkompetanse innen de delegerte saksområdene.

Ved utgangen av 2023 var det 4 656 **årsverk** knyttet til straffesaksbehandlingen i politidistriktene. I tillegg kommer 344 årsverk dedikert til ledelse. I særorganene var det ytterligere 600 årsverk. Årsverkene er fordelt mellom rollene/stillingene; påtalejurist, etterforsker og sivile straffesaksstøtte. Fra 2022 til 2023 er antall årsverk redusert med 102 til tross for at man har registrert en økning i anmeldt kriminalitet og man erfarer store utfordringer knyttet til utvikling av kriminelle nettverk og lovbrudd begått av unge lovbytere. Nesten alle politidistrikter rapporterer nå om lav eller kritisk lav kapasitet til etterforskning, både generelt og på de prioriterte områdene.

Det er sentralt for å møte utviklingen at politidistriktene løpende vurderer og tilpasser sin organisasjon til kriminalitetsutfordringene og slik sørger for en organisering som legger til rette for en effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet, herunder foretar nødvendige ressursallokeringer. Robuste etterforskningsmiljøer med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse er avgjørende for å møte de mange og krevende kriminalitetsutfordringene distriktene står overfor. Stadig flere sakstyper forutsetter både politifaglig og påtalefaglig spisskompetanse for at sakene skal behandles effektivt, og for at sentrale rettsikkerhetsgarantier og øvrige kvalitetskrav blir ivaretatt. Utvikling av nye IT-løsninger og ny teknologi (f.eks. kunstig intelligens) er helt sentralt for å få høyere effektivitet og kapasitet med de ressursene politiet bruker i straffesaksbehandlingen.

Vurderingene som er gitt ovenfor gjelder utviklingen i landet som helhet. Det er grunn til å presisere at **det er variasjoner i politidistriktenes resultater**. Der distriktene har negative avvik sammenlignet med landet som helhet er det viktig at distriktene aktivt går inn og analyserer årsakene til utviklingen og setter inn nødvendige tiltak for å møte den normen som resultatene for landet som helhet representerer.

2.2 Kriminalitetsutviklingen

- I løpet av 2023 ble det anmeldt [328 800 lovbrudd](#). Dette er 7,7 prosent flere anmeldelser enn året før, og en økning på nesten 10 prosent sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 2019–2022.
- Nesten én fjerdedel (24,4 prosent) av anmeldelsene i 2023 ble levert via anmeldelsesportalen på politiet.no. Dette er en vesentlig flere enn i 2019, da tilsvarende andel var 13,2 prosent.

- De [118 100 tyveriene og andre vinningslovbruddene](#) som ble anmeldt i 2023 representerer en økning på 12,4 prosent fra året før. Etter den betydelige reduksjonen i denne typen anmeldelser under pandemien er nå nedgangen mer enn reversert, og vi må tilbake til 2015 for å finne et år med flere registrerte vinningslovbrudd enn i 2023.
- Det er en [kraftig økning i ransanmeldelser](#) i 2023. De 1 400 registrerte ranene i løpet av året er hele 66 prosent flere enn gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Drøyt fire av ti anmeldte ran er oppgitt å ha skjedd innenfor Oslo politidistrikt.
- Nærmere [34 100 voldslovbrudd](#) ble anmeldt i 2023. Dette er 5 prosent flere enn året før, og det er registrert flere anmeldelser innenfor de fleste typer vold. Tar vi høyde for befolkningsøkningen over tid er imidlertid det registrerte voldsnivået i 2023 helt på nivå med perioden 2017–2019, med 6,2 voldsanmeldelser pr. 1 000 innbyggere.
- Samlet sett var [anmeldte seksuallovbrudd i 2023 på nivå med året før](#). Anmeldelsene inkluderer blant annet 1 550 voldtekter, nærmere 1 600 tilfeller av befatning med overgrepsmateriale mv., samt 950 og drøyt 1 400 tilfeller av henholdsvis seksuell handling og seksuelt krenkende adferd. Økningen som knytter seg til voldtekt av barn under 14 år i 2023 har sammenheng med ett omfangsrikt sakskompleks. Samlet sett er 30 prosent av seksuallovbruddene oppgitt å ha blitt begått med [digitale virkemidler](#).
- De nesten [26 000 bedragerianmeldelsene i 2023](#) utgjør en økning på 28 prosent sammenlignet med gjennomsnittlig antall bedragerier registrert i perioden 2019–2022. Hele 73 prosent av bedrageriene er oppgitt å ha knytning til digitale virkemidler.
- Etter den langvarige nedgangen i anmeldte narkotikalovbrudd ble det i 2023 registrert i overkant av [17 700 narkotikalovbrudd](#). Selv om dette representerer en nedgang på 27 prosent målt mot gjennomsnittet i perioden 2019–2022, er det likevel en økning på over 5,5 prosent fra samme periode året før. Økningen knytter seg til flere anmeldelser av postforsendelser av narkotika, mens to tredjedeler av de anmeldte brukersakene etter legemiddeloven ble opprettet i sammenheng med et trafikklovbrudd.
- Det ble anmeldt [22 400 skadeverk i 2023](#). Det er en økning på 16 prosent fra året før, og åtte av ti anmeldelser dreide seg om skadeverk på motorkjøretøy/transportmiddel eller på/i bygning. Om lag 40 prosent av skadeverkssakene i 2023 ble anmeldt av et foretak, og samlet sett var mer enn hver sjette skadeverksanmeldelse relatert til t-banen i Oslo.

2.3 Straffesaksbehandlingen

- I 2023 ble det fattet en påtaleavgjørelse i nesten 334 800 straffesaker, hvorav vel [42 prosent av sakene ble regnet som oppklarte](#). Dette er en videreføring av tendensen med synkende oppklaringsprosent for den samlede straffesaksporteføljen som er registrert de siste årene, og oppklaringsprosenten i 2023 er den laveste som er registrert i den seneste femårsperioden.

- Endringer i [sammensetningen av straffesaksporteføljen](#) har hatt vesentlig betydning for den samlede oppklaringsprosenten, og siden 2019 er det særlig utviklingene for anmeldte tyverier, bedragerier og narkotikalovbruddene som har påvirket den samlede oppklaringsprosenten.
- I takt med at oppklaringsprosenten er redusert har også [andelen positive påtaleavgjørelser gradvis blitt mindre](#). Av de påtaleavgjorte sakene i 2023 ble omkring 31 prosent avgjort med en såkalt positiv påtaleavgjørelse i form av forelegg (14,4 prosent), siktelse for tilståelsesdom (4,7 prosent), tiltale (11,6 prosent) eller overføring til konfliktrådsbehandling (0,5 prosent). Til sammenligning utgjorde andelen positive påtaleavgjørelser 39 prosent i 2019.
- Det registreres en [ytterligere reduksjon i saksbehandlingstiden](#). I gjennomsnitt tok det 56 dager fra en sak ble opprettet og til det ble fattet en påtaleavgjørelse i 2023, noe som er en markant nedgang målt mot perioden 2019–2022. For saker som ble regnet som oppklarte var gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2023 på 89 dager.
- Ved utgangen av 2023 inneholdt politiets straffesaksportefølje nærmere [26 600 ikke-påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder](#) (IPA3). Sammenlignet med samme måletidspunkt i 2022 er dette en reduksjon på mer enn 5 prosent. En av fem saker eldre enn 3 måneder ved utgangen av 2023 var et voldslovbrudd. Blant restansene er 4 700 av sakene eldre enn 12 måneder, noe som er en nedgang på 9 prosent fra 2022. Samlet sett er restansenivået betydelig lavere enn på mange år, både i antall og andel av den totale straffesaksporteføljen.
- Det ble i 2023 [avsagt dom for vel 50 500 forhold](#), hvorav i overkant av 7 prosent resulterte i frifinnelse. Frifinnelsesprosenten er med dette på tilnærmet samme nivå som tidligere år.

2.4 Prioriterte kriminalitetsområder

Organisert kriminalitet

- I [politiets trusselvurdering 2024](#) (PTV) vurderes [trusselen fra organiserte kriminelle nettverk som betydelig og økende](#), blant annet på grunn av økt profesjonalisering, grensekryssende samarbeid og stadig mer komplekse forretningsmodeller. I kjølvannet av dette er politiet særlig bekymret for et økt konfliktnivå der trusselen fra svenske aktører er fremtredende.
- Politiets innsats mot organisert kriminalitet i 2023 synes å være preget av [kapasitetsutfordringer i alle landets politidistrikter](#). Politidistriktene rapporterer etterretning mot og etterforskning av enkelte store sakskomplekser knyttet til organisert kriminalitet. Sakene er svært ressurskrevende og det er utfordrende for politidistriktene å iverksette etterforskning mot flere kriminelle nettverk på samme tid.
- Kripos har gjennom [Hubris-satsningen](#) rettet fokus mot nettverk som leverer narkotika til gjengmiljøene på det sentrale Østlandsområdet. I første tertial 2023 ble det avsagt flere dommer hvor det ble idømt mange fengselsår og inndragning av en samlet sum på mer enn 16,5 millioner kroner. I siste tertial har det vært

hovedforhandlinger i ytterligere saker i Hubris-komplekset, og det er til sammen lagt ned påstander om inndragning for ca. 70 millioner kroner i disse sakene.

- Det har vært et spesielt fokus på inndragning av verdier for å svekke de kriminelle nettverkens evne til å hvitvaske verdier og ekspandere sin virksomhet. Statistikken viser en [markant økning knyttet til rettskraftige inndragninger](#) – både i antall inndragninger og beløp. De nesten 12 700 registrerte inndragningene i 2023 utgjør 55 prosent enn gjennomsnittlig antall inndragninger for perioden 2019–2022, Summen av de rettskraftige inndragningene i 2023 var 145,3 millioner kroner. Også antallet verdibeslag og heftelser økte i omfang i løpet av 2023, mens rettskraftige erstatning var på samme nivå som året før. Pr. desember 2023 hadde alle politidistrikter egne inndragningsspesialister.

Økonomisk kriminalitet

- Økokrim har i sin rapport "Utredning av organiseringen av politiets innsats mot økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet" vurdert status for straffesaksarbeidet for [økonomisk kriminalitet i politidistriktene](#). I følge rapporten evner ikke politiets kompetansemiljøer innenfor økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet å dekke samfunnets behov for bekjempelse av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet.

Mishandling i nære relasjoner

- I 2023 ble kun [23 prosent av de påtaleavgjorte sakene om mishandling i nære relasjoner vurdert som oppklart](#). Det er på nivå med 2021 og 2022, men en reduksjon fra 2019 og 2020 hvor 29 prosent av denne type saker ble regnet som oppklart.

Seksuallovbrudd

- [En andel av de registrerte seksuallovbruddene gjelder forhold som ligger lengre tilbake i tid](#). Selv om 39 prosent av registrerte seksuallovbrudd i perioden 2019–2023 ble anmeldt til politiet innenfor én uke etter gjerningen var den gjennomsnittlige anmeldelsestiden på 650 dager. Det er ikke uvanlig at overgrep mot barn blir anmeldt til politiet først i voksen alder, og anmeldelsestiden er derfor klart lengst for seksuallovbrudd mot barn.
- Mange av seksuallovbruddene, spesielt mot barn og unge, er [helt eller delvis begått på digitale plattformer](#) eller ved digitale fremgangsmåter. I 2023 var 30 prosent av de anmeldte seksuallovbruddene registrert med en digital *modus operandi*, og i flere av etterforskningene av digitale seksuallovbrudd er det blitt avdekket et stort antall fornærmede.
- Kripas mottar et økende antall tips og underretninger om [norske IP-adresser som har hatt befatning med overgrepsmateriale eller bilder/video som seksualiserer barn under 18 år](#). I 2023 ble det opprettet 110 straffesaker som følge av Kripas' monitorering og sporing av IP-adresser. Kripas deltar i internasjonalt samarbeid for å avdekke og bekjempe denne typen lovbrudd.

Unge lovbreakere

- I 2023 ble det fattet en påtaleavgjørelse i nesten [21 800 forhold mot personer som var under 18 år på gjerningstidspunktet](#). Dette er 28 prosent flere enn både året før og sett opp mot det årlige gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Det er usikkert hvilken innvirkning pandemiperioden har for utviklingen i den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten, både når det gjelder foregående år og for kommende år. Utviklingen i påtaleavgjorte forhold mot barn og unge har imidlertid vært økende

siden i 2015, som er året med færrest slike forhold i løpet av den siste 20-årsperioden. Det er nærliggende å tolke 2023 som en forlengelse av trenden for perioden 2015–2019 heller enn en eksplosiv økning i 2023 isolert sett

- Volummessig er [økningen størst for mindre alvorlige forhold](#), samtidig som vi også registrerer en bekymringsfull utvikling knyttet til alvorlig kriminalitet begått av barn og unge. [Samlet sett stod personer under 15 år bak 36 prosent](#) av alle påtaleavgjorte forhold mot barn og ungdom under 18 år i 2023. Tilsvarende prosentandel i 2019 var 27 prosent
- I 2023 er det registrert flere forhold både blant [de svært aktive lovbrøtterne](#) under 18 år og blant de som kun er registrert med ett forhold i løpet av året. Selv om nesten 71 prosent av gjerningspersonene kun er knyttet til én overtredelse i løpet av året, står likevel de mest aktive lovbrøtterne (fem eller flere påtaleavgjorte forhold) for nærmere én tredjedel av barne- og ungdomskriminaliteten i 2023.
- En økende andel av de unge lovbrøtterne er under den kriminelle lavalder, og de siste årenes utvikling har forsterket behov for en flerfaglig tilnærming over for barn og unge. Politidirektoratet deltar i et [tverrsektorielt samarbeid \(KUBU\)](#) der 13 etater jobber sammen for bedre samordnede tjenester og mer helhetlig innsats for barn og unge. Etatssamarbeidet har som mål å gi bedre koordinerte tiltak og innsatser slik at barn, unge og familiene deres skal få nødvendig hjelp og oppfølging, uavhengig av hvilken tjeneste eller forvaltningsnivå som er ansvarlig. Barne- og ungdomskriminalitet er et prioritert tema i dette samarbeidet.

3 Kriminalitetsutviklingen

3.1 Hovedtrekk ved anmeldelsene

I løpet av 2023 registrerte politiet 328 800 anmeldte lovbrudd.⁷ Som det fremgår av tabell 3.1.1 er dette 7,7 prosent flere anmeldelser enn året før, og en økning på nesten 10 prosent sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Mens [resultatene for 2022](#) i stor grad ble tolket som en normalisering av anmeldelsesnivået etter relativt kraftige reduksjoner under pandemiperioden er antallet anmeldelser i 2023 godt over nivået fra hele den foregående fireårsperioden. Vi må helt tilbake til 2017 for å finne et år med flere anmeldelser enn det som ble registrert i 2023,⁸ men som vi vil illustrere i det følgende har det skjedd vesentlige endringer i lovbruddssammensetningen.

Tabell 3.1.1 Anmeldte lovbrudd, etter kriminalitetstype. 2019–2023⁹

	2019	2020	2021	2022	2023	Prosent- endring mot 2022	Prosent- endring mot gj.snitt 2019– 2022	Andel 2023
Vinningslovbrudd	101 402	92 932	84 809	105 090	118 118	12,4	23,0	35,9 %
Trafikklovbrudd	52 569	55 504	52 399	55 334	55 239	-0,2	2,4	16,8 %
Annen kriminalitet	38 450	37 808	38 158	38 214	40 139	5,0	5,2	12,2 %
Voldslovbrudd	33 034	30 722	29 100	32 449	34 052	4,9	8,7	10,4 %
Økonomilovbrudd	27 055	24 411	24 164	27 634	30 680	11,0	18,8	9,3 %
Skadeverk	17 284	21 050	19 603	19 378	22 431	15,8	16,0	6,8 %
Narkotikalovbrudd	31 320	28 594	19 808	16 805	17 737	5,5	-26,5	5,4 %
Seksuallovbrudd	6 748	6 874	8 006	7 391	7 471	1,1	3,0	2,3 %
Miljølovbrudd	2 168	2 629	2 645	2 254	2 026	-10,1	-16,4	0,6 %
Arbeidsmiljølovbrudd	791	763	820	769	881	14,6	12,1	0,3 %
Anmeldte lovbrudd, i alt	310 821	301 287	279 512	305 318	328 774	7,7	9,9	100,0 %

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS065

I 2023 ble det registrert flere anmeldelser innenfor de fleste kriminalitetstyper, både sammenlignet med året før og gjennomsnittet for de siste fire årene. Anmeldte tyverier og andre vinningslovbrudd har den siste femårsperioden hatt størst økning i både volum og prosent, mens også anmeldte økonomilovbrudd og skadeverk viser et markant høyere nivå i 2023 enn i foregående år. Målt mot pandemiårene ble det registrert flere voldsanmeldelser i 2023, men tar vi høyde for befolkningsøkningen over tid er det registrerte voldsnivået i 2023 helt på linje med perioden 2017–2019.¹⁰

⁷ I tillegg til anmeldelser, enten inngitt fra fornærmet/publikum eller initiert av politiet selv, kan politiet opprette såkalte "undersøkelsessaker". Noen slike undersøkelsessaker fører til opprettelse av straffesaker, men majoriteten av undersøkelsessakene avgjøres utenfor straffesakssporet. De vanligste typene undersøkelsessaker er brann og ulykker, savnet-saker, mistenkelig dødsfall, selvdrap og rettsanmodninger fra utlandet. I løpet av andre tertial 2023 ble det registrert drøyt 7 700 undersøkelsessaker, som er flere enn i foregående tre år, men lavere enn i perioden 2016–2018..

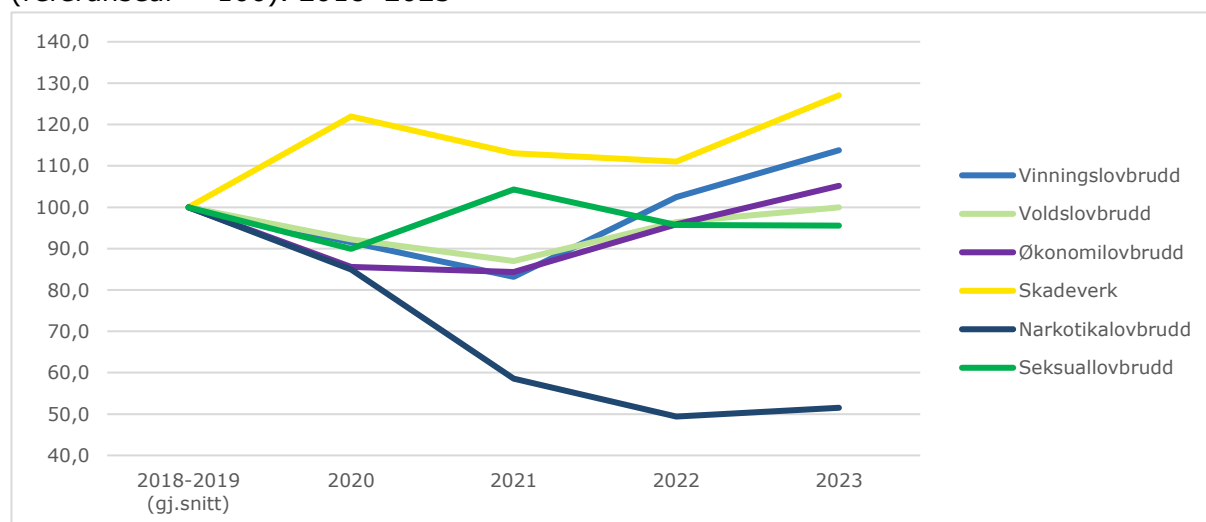
⁸ I beskrivelser av kriminalitetsutviklingen over tid befolkningsstørrelsen hensyntas for å gi et presist bilde på kriminalitetsnivået. Tar vi høyde for at det i perioden 2018–2023 har vært en befolkningsvekst i Norge på nesten 193 400 personer (registrerte bosatte) indikerer det et høyere kriminalitetsnivået også i 2018 (60,2 anmeldte lovbrudd per 1 000 innbyggere) enn i 2023 (59,9 per 1 000 innbyggere).

⁹ For mer detaljert statistikk fordelt på type lovbrudd, se [tabellen over anmeldte lovbrudd](#) i vedlegg A.

¹⁰ I 2023 ble det registrert i alt 6,2 voldsanmeldelser per 1 000 innbyggere. Til tross for at det i *antall* var flere anmeldelser i 2023 enn i årene før pandemien (2017–2019) var det nøyaktig samme registrerte voldsnivået sett opp mot befolkningsstørrelsen: 6,2 anmeldte voldslovbrudd per 1 000 innbyggere i hvert av årene.

Siden 2013 er det registrert årlige, store reduksjoner i anmeldte narkotikalovbrudd. I 2023 er det imidlertid første gang på ti år at det ble registrert flere narkotikalovbrudd enn året før, men nivået av narkotikaanmeldelser i 2023 er likevel halvert sammenlignet med 2018 – slik det fremgår av figur 3.1.1.

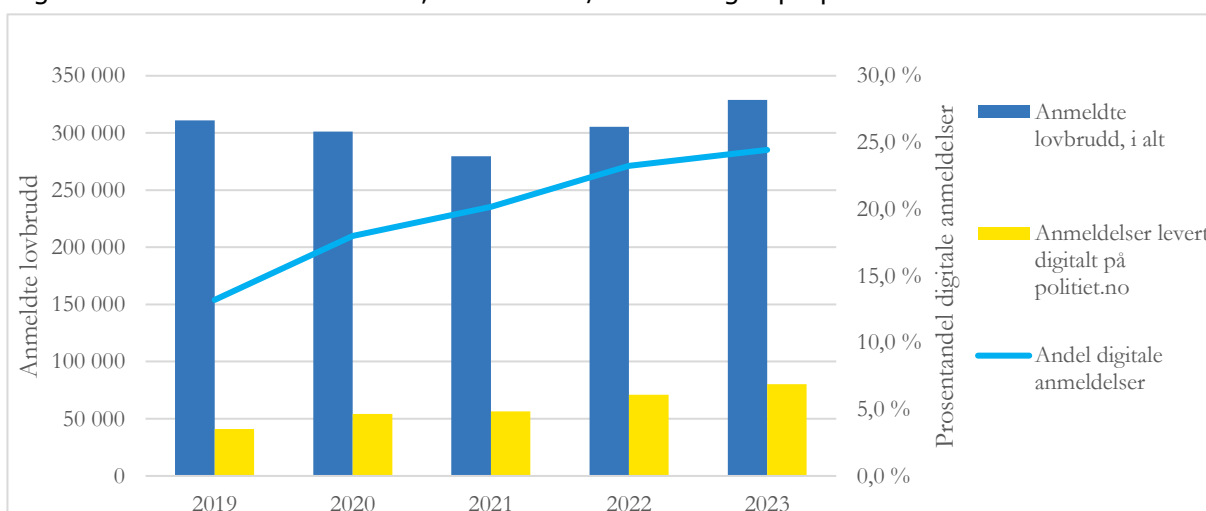
Figur 3.1.1 Anmeldte lovbrudd, etter utvikling fra gjennomsnittet for 2018–2019 (referanseår = 100). 2018–2023¹¹

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS065

Det har i mange år vært mulig å anmelde enkelte typer lovbrudd via anmeldelsesportalen på politiet.no, blant annet tyveri og skadeverk. I løpet av 2023 ble i underkant av 80 400 anmeldelser levert via politiet.no, noe som utgjør 24,4 prosent av alle anmeldte lovbrudd. Dette er en noe større andel enn samme periode før (23,2 prosent) og en betydelig høyere andel enn i 2019 (13,2 prosent) – som illustrert i figur 3.1.2. Økningen i andelen anmeldelser inngitt digitalt via politiet.no skyldes trolig både at anmeldelsesportalen er mer tilrettelagt og tilgjengelig enn tidligere, samt at det de siste årene har vært en økning i antall lovbruddstyper som det er mulig å anmelde digitalt.

Figur 3.1.2 Anmeldte lovbrudd, etter antall/andel inngitt på politiet.no. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

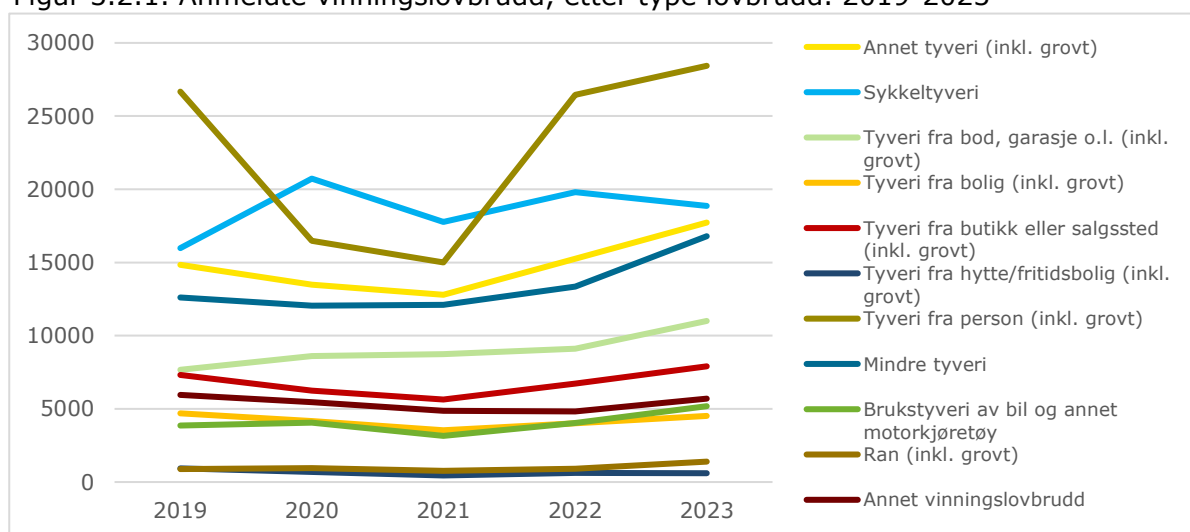
¹¹ Indeksen for kriminalitetsutviklingen baserer seg på anmeldelsestall per 1 000 innbyggere

3.2 Vinningslovbrudd

I løpet av 2023 ble det anmeldt 118 100 tyverier og andre vinningslovbrudd, som er 12,4 prosent flere enn samme periode året før og 18,2 prosent flere enn gjennomsnittet for perioden 2019–2023.¹² Utviklingen i vinningssakene de siste fem årene har vært [sterkt preget av pandemien](#). De ulike smittevernstiltakene i 2020–2022 forsterket den allerede langvarige nedgangen for denne typen lovbrudd, og bidro til at 2021 står som et "tyveribunnpunkt" for alle årene med sammenlignbar statistikk.

Straffesakstallene for tyveri og andre vinningslovbrudd i 2023 viser imidlertid at den post-pandemiske økningen i anmeldelser ikke bare har reversert nedgangen i 2020 og 2021. Ser vi utviklingen over tid må vi tilbake til 2015 for å finne et år med flere anmeldelser enn i 2023.¹³

Figur 3.2.1. Anmeldte vinningslovbrudd, etter type lovbrudd. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS065

Sammenlignet med året før ble det registrert flere vinningsanmeldelser innenfor de fleste underliggende lovbruddstyper. Som tydelig illustrert i figur 3.2.1 kan imidlertid mye av den overordnede utviklingen i anmeldte vinningslovbrudd siste fem år forklares med *tyveri fra person*. Dette er tyverier som typisk knytter seg til folks ferdsel i det offentlige rom, for eksempel tyverier fra personer i salgslukaler/butikker, på kollektivtransport eller på andre offentlige steder. Denne typen anmeldelser var 33 prosent flere i 2023 enn det årlige gjennomsnittet for perioden 2019–2023, og 6,6 prosent flere enn i 2019 – det siste året før pandemien.

¹² Det ble registrert i gjennomsnitt 105 000 vinningsanmeldelser hvert år i perioden 2016–2018.

¹³ I 2015 ble det anmeldt til sammen 137 129 vinningslovbrudd. I forbindelse med at ny straffelov trådte i kraft 1.10.2015 ble det imidlertid gjort endringer i politiets klassifisering av såkalte kriminalitetstyper, som er de overordnede gruppene av lovbrudd. For kriminalitetstypen vinningslovbrudd innebar endringene at det som etter strl. 1902 ble betegnet som *simpelt bedrageri* ble omklassifisert til økonomilovbrudd. I statistikken for 2015 ble det registrert omkring 11 200 anmeldelser for simpelt bedrageri, mot drøyt 2 100 året etter. På den annen side ble *simpelt underslag* omklassifisert fra økonomilovbrudd til vinningslovbrudd. I perioden 2016–2023 ble det årlig anmeldt mellom 750 og 1 100 simple underslag hvert år i årene 2016–2023, og disse er å regne som et rent tilfang til kriminalitetstypen. Sammenligning over tid må derfor ta høyde for disse klassifiseringsendringene. Selv når vi holder simpelt bedrageri og simpelt underslag utenfor er det imidlertid slik at vinningsanmeldelsene i 2015 var flere enn i 2023.

Betydelig økning i mindre tyverier

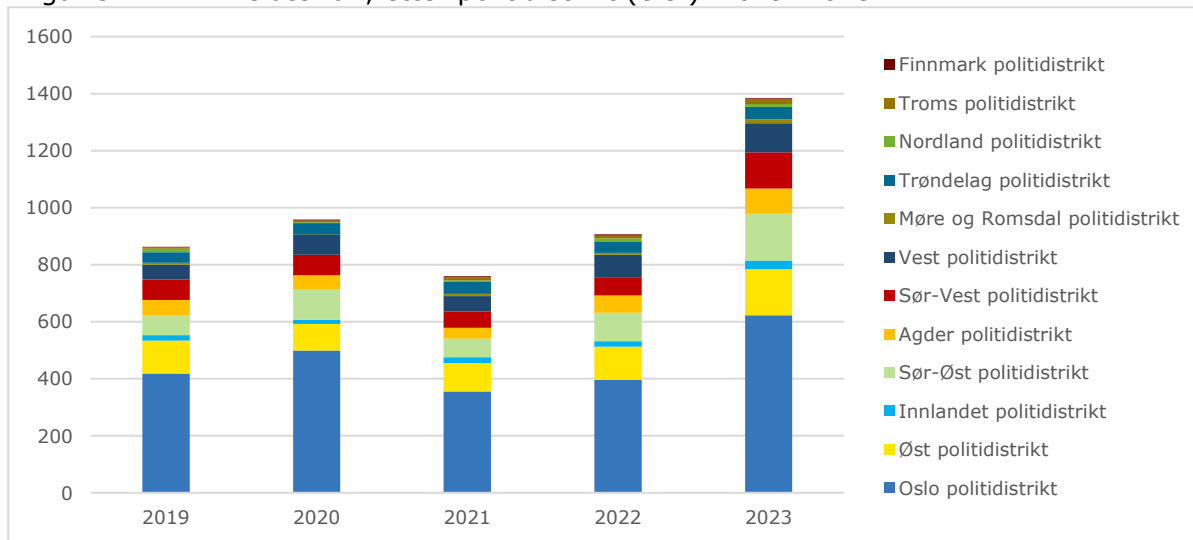
Mindre tyveri¹⁴ er et annet vinningslovbrudd som i løpet av det siste året har hatt betydelig vekst i antall anmeldelser. De 16 800 anmeldelsene av mindre tyveri i 2023 er 26 prosent flere enn året før, og representerer en økning på mer enn én tredjedel sammenlignet med det årlige gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Noe av veksten i anmeldelser kan knyttes til personer under 18 år, men det ser samtidig ut til å være en økning i de fleste aldersgrupper. Mens anmeldelser av tyveri fra person ble kraftig redusert under pandemien, som illustrert ovenfor, har anmeldte mindre tyverier holdt seg relativt stabilt gjennom 2020 og 2021. Det er verdt å merke seg at utviklingen for denne typen lovbrudd kan være sensitiv for endringer i anmeldelsespraksis, for eksempel fra dagligvarekjeder og handelsstanden for øvrig.

Samlet sett ble det også anmeldt vesentlig flere tyverier fra bolig, fritidsbolig og bod/garasje mv. De drøyt 16 100 anmeldelsene av slike lovbrudd utgjorde en økning på 21 prosent målt mot både 2022 og foregående fire år. Det ble samtidig anmeldt nesten 5 200 brukstyverier av motorkjøretøy, som representerer et markert forhøyet nivå sammenlignet med foregående syv år. Store deler av økningen kan knyttes til tyverier av el-sparkesykler, mens en mindre andel av veksten gjelder brukstyveri av bil.

Markant flere anmeldte ran

I løpet av 2023 ble det registrert nesten 1 400 ran, hvorav 155 er klassifisert som grovt ran.¹⁵ Samlet sett er dette 53 prosent flere enn året før, og en økning på hele to tredjedeler målt mot det årlige gjennomsnittet for 2019–2022. Selv om det registrerte ransomfanget er på et markert lavere nivå enn på slutten av 2000-tallet og begynnelsen av 2010-tallet er utviklingen i 2023 bekymringsfull.

Figur 3.2.2. Anmeldte ran, etter politidistrikt (eier). 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

¹⁴ Mindre tyveri gjelder tyverier av "ubetydelig verdi" eller når forholdene for øvrig tilsier at skyldvernen er liten, jf. strl. 2005 § 323. Som utgangspunkt har skillet mellom mindre tyveri og tyveri blitt vurdert til å være omkring verdier til 2 000 kr. I straffeloven av 1902 var mindre tyveri betegnet som "naskeri", jf. strl. 1902 § 391a.

¹⁵ Sammenlignet 2021 (115) og 2022 (111) ser vi en markert økning også i grove ran, men de 155 registrerte grove ranene i 2023 ligger omtrent på gjennomsnittet for årene forut for 2021.

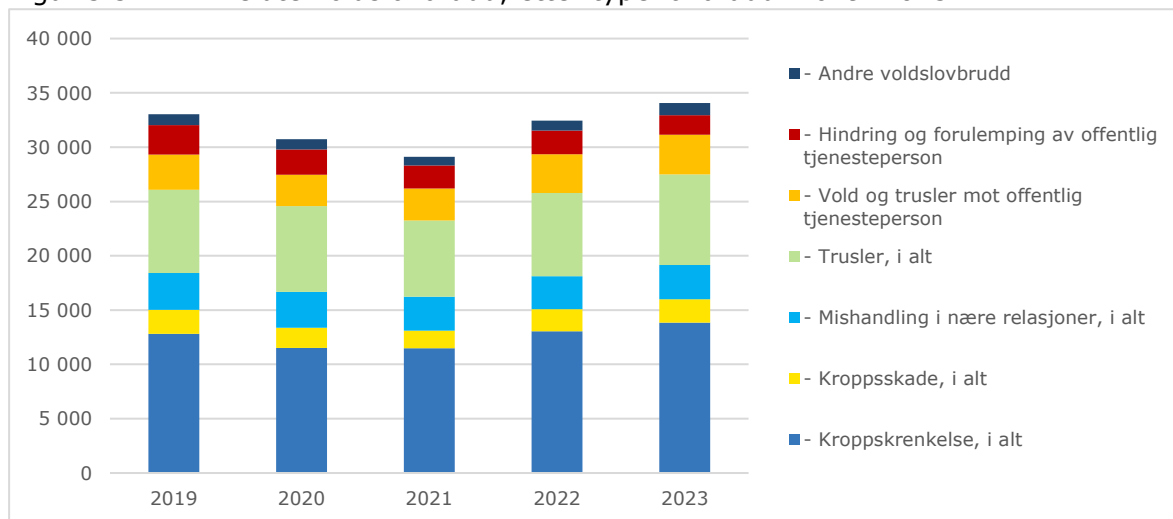
Ransøkningen de siste fem årene dreier seg i hovedsak om straffesaker etter den ordinære ransbestemmelsen. Drøyt fire av ti anmeldte ran i 2023 er oppgitt å ha skjedd innenfor Oslo politidistrikt¹⁶, men sammenlignet med året før er det registrert en økning i så godt som alle politidistrikter. Noe av økningen har sammenheng med flere svært aktive lovbreakere under 18 år – både i Oslo og på landsbasis. Av alle anmeldte ran i 2023 var 28 prosent registrert med en eller flere gjerningspersoner under 18 år, mens tilsvarende andeler i 2022 og 2021 var henholdsvis 9 og 14 prosent. Omkring 10 prosent av anmeldte ran i 2023 var oppgitt å ha skjedd i et annet land enn Norge.

¹⁶ Basert på *gjerningsdistrikt*. I tillegg til Oslo kommune omfatter Oslo politidistrikt kommunene Asker og Bærum.

3.3 Voldslovbrudd

I 2023 ble det opprettet i overkant av 34 000 anmeldelser for ulike typer voldslovbrudd. Det er 5 prosent flere enn samme periode året før og 7,2 prosent flere enn det årlige gjennomsnittet i perioden 2019–2022. Økningen gjelder de fleste underliggende typer av vold, og voldsnedgangen som ble registrert under pandemiårene er nå reversert. Samlet sett er nivået av registrerte voldslovbrudd noe høyere enn i 2019, som var siste år før pandemiperioden. Tar vi høyde for befolkningsøkningen over tid er det registrerte voldsnivået i 2023 imidlertid helt på linje med perioden 2017–2019.

Figur 3.3.1. Anmeldte voldslovbrudd, etter type lovbrudd. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS065

Flere anmeldelser enn året før for de fleste typer voldslovbrudd

Det er registrert nærmere 13 900 anmeldelser av kroppskrenkelser og 2 150 anmeldelser av kroppsskade, og for begge disse voldstypene er det omkring 6 prosent flere enn i 2022. De nesten 8 400 anmeldte truslene i 2023 innebærer en økning på litt over 9 prosent sammenlignet året før. De nærmere 3 700 anmeldte tilfellene av vold og trusler mot offentlige tjenestepersoner utgjør en liten økning fra 2022, mens anmeldt hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson er markant færre enn i foregående år.

Mishandling i nære relasjoner¹⁷ (strl. 2005 §§ 282-283) skal gis særskilt prioritet i politiet og påtalemyndigheten, som anført i riksadvokatens mål og prioriteringsrundskriv.¹⁸ Både antallet registrerte straffesaker og oppklaringsprosenten på dette saksområdet har vært fallende siden 2017. De i overkant av 3 100 registrerte anmeldelsene er noen flere enn året før, samtidig som antallet ligger noe under gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Se nærmere beskrivelser av utviklingen for [alvorlige voldslovbrudd og mishandling i nære relasjoner](#) i kapittel 5 om prioriterte kriminalitetsområder.

¹⁷ Hvorvidt et forhold kvalifiserer til straffelovens bestemmelser om mishandling i nære relasjoner er blant annet avhengig av om krenkelsene og mishandlingen er vedvarende og gjentakende. Høyesterett (se f.eks. Rt. 2010 s. 219 og HR-2019-621-A avsnitt 18) har vurdert det som sentralt at handlingene "danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et "regime" preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold". Høyesterett (HR-2010-1426-A – Rt 2010 s. 949) har også konkludert med at barn som er vitne til denne typen mishandling er å regne som selvstendige ofre, uavhengig av om de har vært utsatt for direkte mishandling.

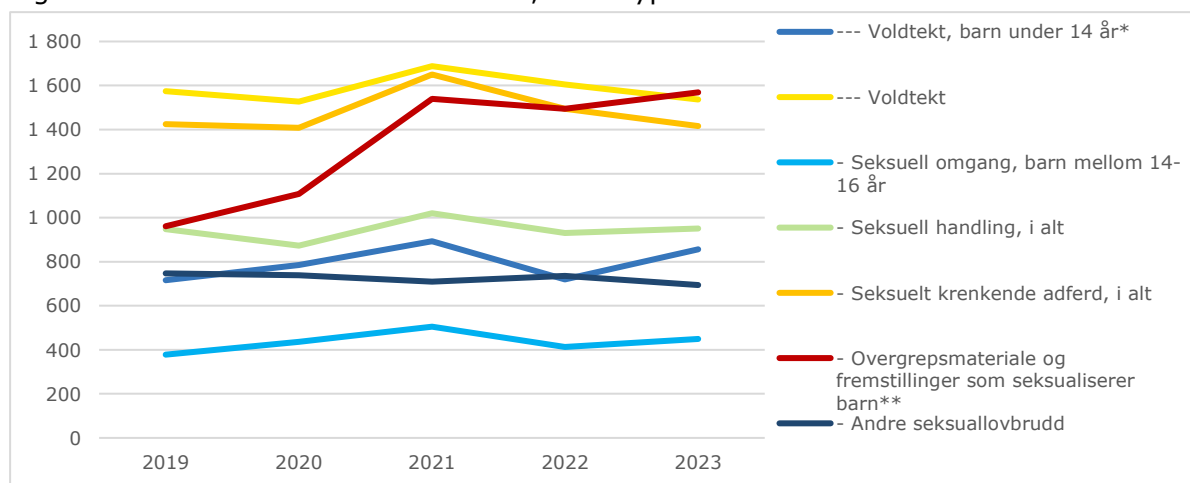
¹⁸ [Mål og prioriteringar for 2023 frå riksadvokaten](#)

3.4 Seksuallovbrudd

I løpet av 2023 ble det registrert nesten 7 500 seksuallovbrudd. Dette er noe over nivået fra året før, og 3 prosent flere enn det årlige gjennomsnittet for årene 2019–2022. Som det fremgår av figur 3.4.1 er antall anmeldelser av de fleste typer seksuallovbrudd omkring nivået fra året før, og viser en relativt stabil utvikling siste fem år.

I 2023 ble det anmeldt nesten 1 550 voldtekter, som er noen færre enn det årlige gjennomsnittet for perioden 2019–2022. I 2023 ble det også registrert 950 tilfeller av seksuell handling og drøyt 1 400 tilfeller av seksuelt krenkende adferd. Henholdsvis 43 og 45 prosent av disse sakene dreide seg om handlinger/krenkelser overfor barn under 16 år.

Figur 3.4.1. Anmeldte seksuallovbrudd, etter type lovbrudd. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS065

** Inkluderer anmeldelser som etter straffeloven 1902 ble definert som "seksuell omgang med barn" under hhv. 14 og 10 år.

*** Inkluderer anmeldelser etter straffeloven 1902 § 204 og § 204a som er registrert under statistikkgruppene for "pornografi". Disse anmeldelsene gjelder i all hovedsak overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn, men omfatter også et mindre antall anmeldelser av ulovlig pornografi.

Økningen i voldtekt av barn under 14 år kan knyttes til ett sakskompleks

I 2023 ble det anmeldt i overkant av 850 voldtekter av barn under 14 år,¹⁹ som er 19 prosent flere enn året før. Siste års økning kan i sin helhet knyttes til ett omfangsrikt sakskompleks i 2023 hvor én gjerningsperson ble siktet for stort antall digitale overgrep mot barn under 14, begått over den siste femårsperioden. Se kapittel 5.5 for utdypende beskrivelser av [utviklingen for seksuallovbrudd](#).

¹⁹ Straffeloven 2005 §§ 299-302. Etter 1902-loven ble denne typen lovbrudd betegnet som "seksuell omgang med barn under 14/10 år".

3.5 Utviklingen for utvalgte typer lovbrudd

I tillegg til utviklingene innenfor vinning, vold og seksuallovbrudd er det bevegelser knyttet til enkelte av [de andre kriminalitetstypene](#) som peker seg ut.

73 prosent av bedragerianmeldelsene registrert med digital modus operandi

I 2023 ble det anmeldt nærmere 26 000 bedragerier, som er 13 prosent flere enn året før og en økning på 28 prosent målt mot det årlige gjennomsnittet i perioden 2019–2023. I underkant av 10 prosent av anmeldelsene dreide seg om grove bedragerier,²⁰ men over den siste femårsperioden har økningen vært klart størst for bedragerier etter den ordinære bedrageribestemmelsen.

I overkant av 73 prosent av bedragerianmeldelsene i 2023 var registrert med en digital modus operandi,²¹ som indikerer at anmeldelsen gjelder forhold som helt eller delvis er begått på internett eller med digitale fremgangsmåter. 80 prosent av de mindre bedrageriene og 75 prosent av bedrageriene hadde digitale elementer, mens bare litt over halvparten av de grove bedrageriene var merket som digitale. Sammenlignet med mange andre typer lovbrudd er de digitale bedrageriene jevnere fordelt på alle landets politidistrikter. Politiets innbyggerundersøkelse for 2023 viser at bedrageri og identitetstyveri er den typen hendelse som befolkningen er mest bekymret for å bli rammet av ved bruk av digitale tjenester.²²

To tredjedeler av anmeldte brukersaker hadde knytning til trafikklovbrudd

Etter den langvarige nedgangen i anmeldte narkotikalovbrudd²³ ble det i 2023 registrert i overkant av 17 700 narkotikalovbrudd. Selv om dette representerer en nedgang på 27 prosent målt mot gjennomsnittet i perioden 2019–2022, er det en økning på over 5,5 prosent sammenlignet med 2022. Økningen knytter seg i hovedsak til overtredelser av straffelovens ordinære narkotikabestemmelser, og ser ut til å henge sammen med økt anmeldelsesaktivitet av både utenlandske og innenlandske postforsendelser av

²⁰ I vurderingen av hvorvidt et bedrageri er grovt er verdien en sentral faktor, og som utgangspunkt er et slikt forhold regnet som grovt dersom verdien overstiger 100 000 kroner. Det kan imidlertid være andre skjerpene omstendigheter som medfører at et bedrageri blir klassifisert som grovt, f.eks. om personen har begått flere bedragerier eller over lengre tid, om det er skjedd som en del av organisert kriminell virksomhet eller om bedrageriet er gjennomført i kraft av noens stilling, verv e.l.

²¹ Modus operandi for registrerte straffesaker er en merking av fremgangsmåte eller andre kjennetegn ved et lovbrudd. For enkelte typer

lovbrudd er det såkalt tvungen modus, som i praksis betyr at man ikke kan opprette en straffesak uten å registrere minst én modus operandi. For bedrageri ble det i mars 2022 opprettet tvungen modus med et grovskille på hvorvidt bedrageriet var begått digitalt eller ikke. Modus operandi kan på den måten si noe om omfanget saker som f.eks. er merket med digitale eller nettrelaterte fremgangsmåter. Siden merkingen er gjort manuelt i sak for sak må man ta høyde for en feilmargin, og det er ikke en uttømmende kilde til statistikk.

²² I Politiets innbyggerundersøkelse for 2023 oppga 42 prosent av respondentene at de var "svært" eller "i ganske stor grad" bekymret for utsettes digitale bedragerier, mens tilsvarende andel for identitetstyveri var 41 prosent. [Politiets innbyggerundersøkelse 2023. Verian, 2024](#)

²³ Det har vært store, årlige reduksjoner i antallet anmeldte narkotikalovbrudd siden 2013. Nedgangen gjelder alle typer narkotikalovbrudd, men nedgangen har vært særlig stor for de mindre alvorlige bruks- og besittelsesovertrædelsene etter legemiddeloven. Nedgangen ble ytterligere forsterket i kjølvannet av riksadvokatens brev til politidistriktene 9. april 2021, hvis formål var å klargjøre regelverket for ransaking og andre tvangsmidler i mindre alvorlige narkotikasaker og som ga presiserende direktiver for straffesaksbehandlingen av denne typen narkotikasaker.

narkotika.²⁴ For første gang siden 2020 er det også registrert flere grove narkotikaovertrедelser enn året før.

Anmeldelser for bruk av narkotika²⁵ har klart størst reduksjon blant registrerte narkotikalovbrudd. I 2023 ble det registrert drøyt 2 200 anmeldelser for narkotikabruk, mot nesten 8 800 slike anmeldelser i 2019, noe som tilsvarer en nedgang på 75 prosent. Mange slike anmeldelser er såkalte vedleggssaker, som vil si at anmeldelsen er knyttet til en annen straffesak (hovedsak). I 2023 var 67 prosent²⁶ av alle anmeldelser for narkotikabruk registrert som vedleggssak til et trafikklovbrudd, i hovedsak ruspåvirket kjøring. I 2019 var tilsvarende andel kun 22 prosent, og bruksanmeldelsene var den gang i langt større grad knyttet til andre typer lovbrudd.

16 prosent flere anmeldte skadeverk enn året før

Politiet registrerte i overkant av 22 400 anmeldelser for skadeverk i løpet 2023. Dette er nesten 16 prosent flere enn året før og en økning på mer enn 22 prosent målt mot gjennomsnittet i perioden 2019–2022.

Åtte av ti skadeverk i 2023 var brudd på den ordinære skadeverksbestemmelsen i straffeloven (ekskl. grovt og mindre skadeverk), og dreide seg om skadeverk på motorkjøretøy/transportmiddel eller på/i bygning. Ved utgangen av året var det kun 27 prosent av skadeverkssakene som hadde registrert en gjerningsperson. 28 prosent av de kjente gjerningspersonene var under 18 år. Omkring 40 prosent av skadeverkssakene i 2023 ble anmeldt av et foretak, og samlet sett var mer enn hver sjettede skadeverksanmeldelse relatert til t-banen i Oslo.

²⁴ Det er også antydning til en tilsvarende økning i anmeldelser knyttet til postforsendelser av dopingpreparater.

²⁵ Jf. Legemiddeloven § 24 første ledd

²⁶ I realiteten kan andelen anmeldelser for narkotikabruk som er knyttet til trafikklovbrudd være større, for eksempel dersom bruksanmeldelsen er hovedsaken eller dersom knytningen til en hovedsak ikke er lagt inn i registeret. Andelen på 67 prosent kan derfor betraktes som en minimumsandel.

4 Straffesaksbehandlingen generelt

4.1 Påtaleavgjorte saker

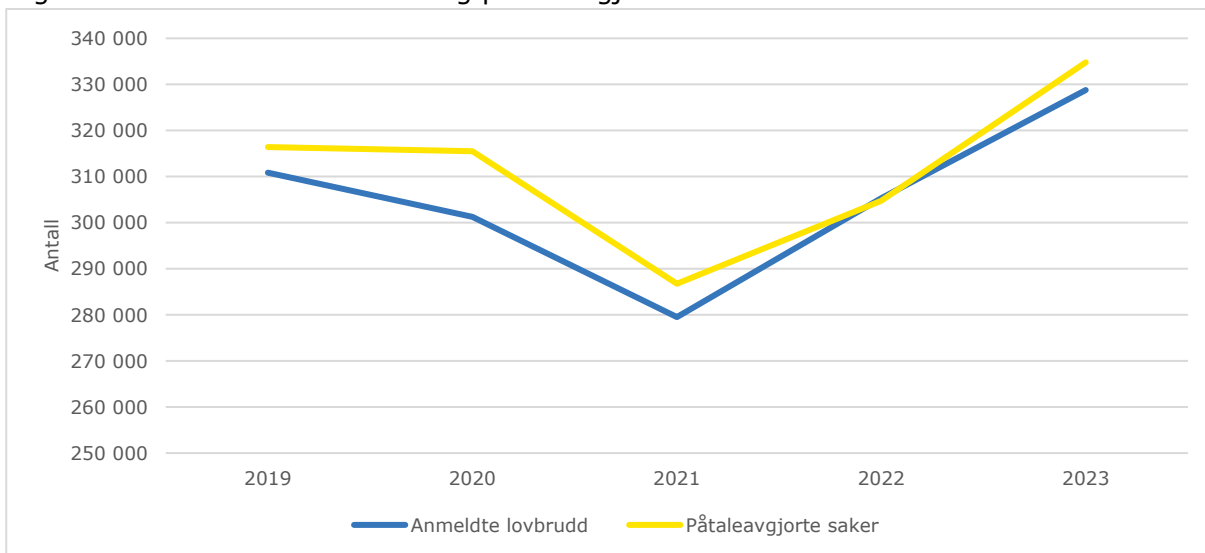
I det følgende presenterer hovedtrekkene ved politiets straffesaksbehandling på nasjonalt nivå. Det understrekes at resultatene i de enkelte politidistrikter på mange områder er ulike og at de i varierende grad følger den nasjonale utviklingen. Dette skyldes at kriminalitetsbildet og utviklingen av dette er noe ulikt i politidistriktene, men følger også av at politidistriktene har noe ulik organisering, ressurssetting og kompetanse på straffesaksområdet.

Flere påtaleavgjorte saker i 2023 enn i årene 2019–2022

I 2023 ble det påtaleavgjort nesten 334 800 straffesaker i politiet. En sak anses som påtaleavgjort når politiet har sendt en sak med innstilling om påtaleavgjørelse til statsadvokaten eller politiet i kraft av egen påtalekompetanse har avgjort en sak med forelegg, siktelse for tilståelsesdom, tiltale, konfliktrådsbehandling, påtaleunntatelse eller henleggelse. Mange av sakene vil først bli endelig avgjort eller rettskraftige på et senere tidspunkt. Eksempelvis vil en sak med innstilling om tiltale først være rettskraftig etter at saken har undergått domstolsbehandling. I mange av de påtaleavgjorte sakene vil det derfor kunne gjenstå betydelig arbeid før sakene er endelig avgjort og gå lang tid før eventuelle straffereaksjoner kan iverksettes.

Som figur 4.1.1 viser har antall påtaleavgjørelser hatt en klar økning de siste årene, og fra 2022 til 2023 er det registrert en økning på 10 prosent.

Figur 4.1.1. Anmeldte lovbrudd og påtaleavgjorte saker. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS309

Antall saker som kan påtaleavgjøres i en periode vil avhenge av antall saker under arbeid (beholdning av saker) ved periodens begynnelse og antall nye saker registrert inn i løpet av perioden. Økningen i antall påtaleavgjørelser de siste årene må derfor ses i sammenheng med økningen i antall anmeldelser samtidig som politiet har redusert antall restanser.

Det er klart utfordrende for politiet å håndtere økningen i anmeldelser og endringene knyttet til [den anmeldte kriminaliteten](#). Aktiv styring av straffesaksporteføljen er et viktig tiltak for å møte utviklingen og sikre fortsatt høy kvalitet i straffesaksarbeidet. Likeledes at det organisasjonsmessig legges til rette for en hensiktsmessig håndtering av sakene og at personalet har nødvendig kompetanse, herunder tilstrekkelig fenomenforståelse for de sakstypene de gis ansvar for. Samtidig må etterforsknings- og påtaleressursene være av tilstrekkelig omfang. Antall påtalejurister er i 2023 på tilnærmet samme nivå som foregående år, mens det ses en reduksjon i antall etterforskere. Dette er bekymringsfullt. Se [nærmere beskrivelser av ressurs situasjonen i kapittel 6](#). Skal sakene sikres nødvendig fremdrift og kvalitet må ressursinnsatsen gjennom hele straffesakskjeden prioriteres og holdes på et forsvarlig nivå.

4.2 Oppklaringsprosent

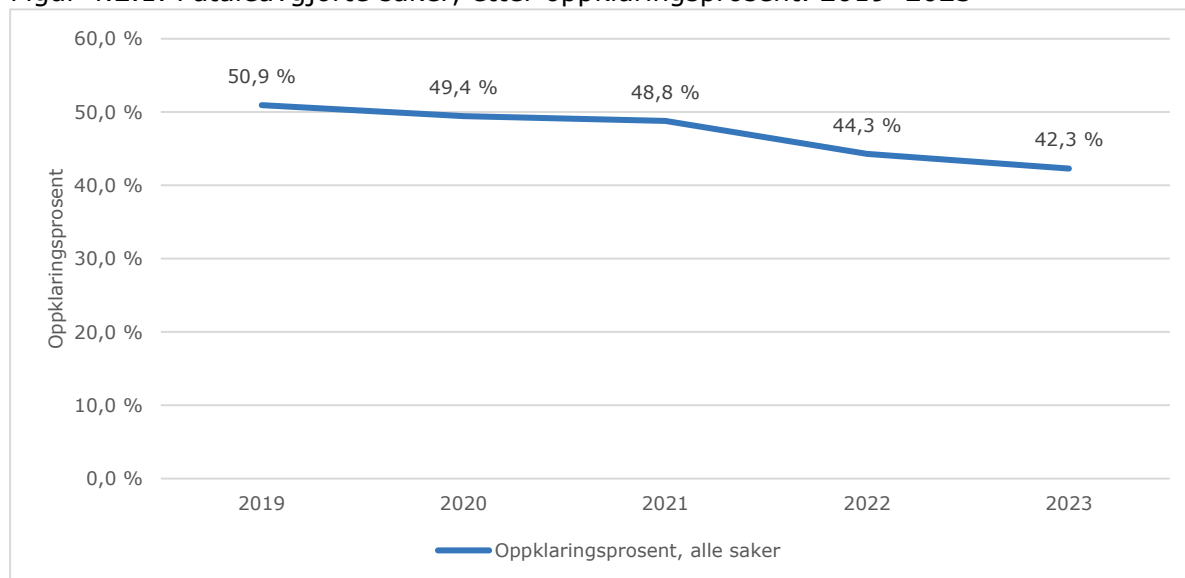
Oppklaring som mål for etterforskningen

Avdekking av straffbare forhold og plassering av skyld hos ansvarlige gjerningspersoner er en forutsetning for at straffesaksbehandlings overordnede mål om redusert kriminalitet skal nås. Samtidig er oppklaring og ansvarliggjøring av de skyldige av stor betydning for de fornærmede og andre involverte i straffesaken. Det er derfor et sentralt mål for politiets etterforskning at den skal føre til oppklaring av sakene, jf. riksadvokatens mål og prioriteringsrundskriv og Kvalitetsrundskrivet (rundskriv 3/2018).

Fortsatt nedgang i oppklaringsprosenten for den samlede saksporteføljen

Av straffesakene som ble påtaleavgjort i løpet av 2023 ble drøyt 42 prosent regnet som oppklart.²⁷ Dette er en videreføring av tendensen til lavere oppklaringsprosent for den samlede straffesaksporteføljen de siste årene. Oppklaringsprosenten i 2023 er den laveste i den siste femårsperioden – som illustrert i figur 5.2.1.

Figur 4.2.1. Påtaleavgjorte saker, etter oppklaringsprosent. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS309

²⁷ Oppklaringsprosenten beregnes slik: oppklarte saker/(oppklarte saker + ikke-oppklarte saker). En rekke typer påtaleavgjørelser holdes utenfor beregningen av oppklaringsprosenten, for eksempel tilfeller der det ikke er rimelige grunn til å undersøke om det foreligger et straffbart forhold, anmeldelsen vurderes som åpenbart grunnløs, saker som avgjøres utenfor straffesakssporet eller når påtaleavgjørelsen innebærer at saken overføres fra straffesporet til forvaltningsmessig oppfølging.

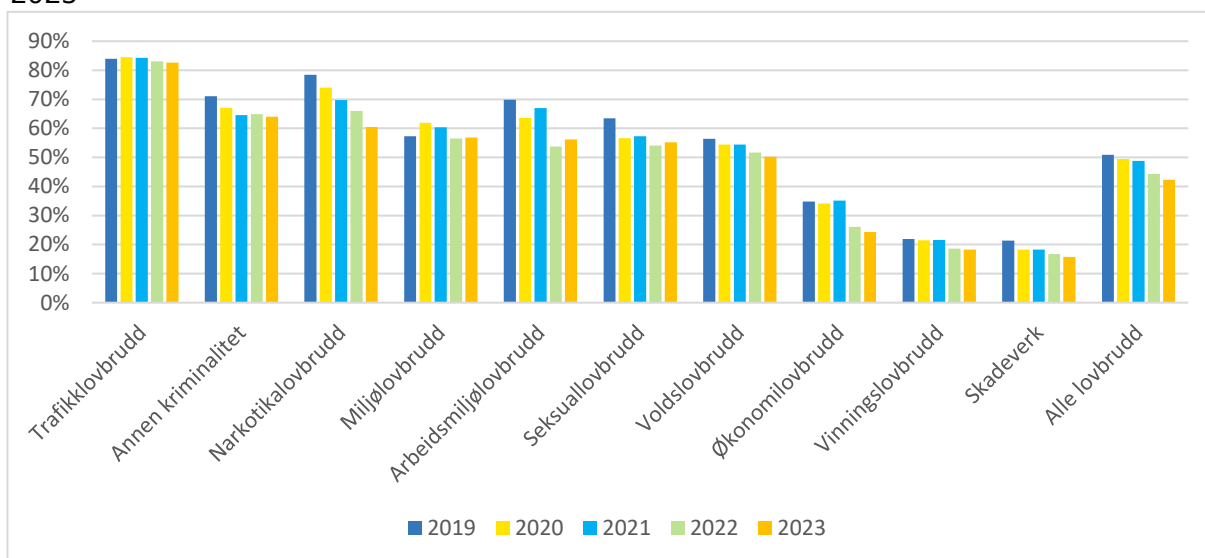
I utgangspunktet anser politiet en straffesak som oppklart når politiet har sendt saken til statsadvokaten med innstilling om forelegg, siktelse for tilståelsesdom, tiltale, konfliktrådsbehandling, påtaleunntatelse eller politiet i kraft av egen påtalekompetanse har avgjort saker på nevnte måte. Det er imidlertid ikke bare saker som får slike såkalte positive påtaleavgjørelser som regnes som oppklarte i politiets driftsstatistikk. Noen typer påtaleavgjørelser som innebærer at den strafferettslige forfølgningen avsluttes regnes også som oppklarte, for eksempel saker der mistenke er under den strafferettslige lavalder, det er tvil om mistenktes tilregnelighet eller der intet straffbart forhold er bevist.

I tillegg er det flere avgjørelseskoder som holdes utenfor ved beregning av oppklaringsprosenten. Eksempler på dette er henleggelse begrunnet med at det ikke er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold eller anmeldelsene er vurdert som åpenbart grunnløse. Omkring 12 prosent av de påtaleavgjorte sakene i 2023 ble avsluttet med en avgjørelse som holdes utenfor ved beregningen av oppklaringsprosenten. Dette er en økning sammenlignet med foregående år hvor andelen har ligget på rundt 10 prosent.

Endringer i kriminalitetsbildet påvirker den samlede oppklaringsprosenten

Som det fremgår av figur 5.2.1 har det over den siste femårsperioden vært en reduksjon i oppklaringsprosent for de fleste kriminalitetstyper. Selv om utviklingen i oppklaringsprosenten over tid delvis har sammenheng med endringer i straffesaksporteføljen²⁸ er det avgjørende for befolkningens trygghet og tillit til politiet at straffbare forhold oppklares og de ansvarlige for begåtte lovbrudd stilles til ansvar gjennom adekvate straffereaksjoner. Det er derfor viktig at politiet og påtalemyndigheten etterstreber en høy oppklaringsprosent.

Figur 4.2.2. Påtaleavgjorte saker, etter oppklaringsprosent og kriminalitetstype. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS309

²⁸ Sett over den siste tiårsperioden henger reduksjonen i oppklaringsprosent delvis sammen med den betydelige reduksjonen i anmeldte narkotikalovbrudd. Denne reduksjonen har primært dreid seg om at færre mindre narkotikaovertridelser etter legemiddeloven er anmeldt, og disse anmeldelsene har historisk sett hatt en særlig høy oppklaringsprosent. De siste årene har dessuten økningen i anmeldte tyverier og bedragerier, som begge er eksempler på lovbrudd som tradisjonelt er krevende å oppklare, bidratt til en ytterligere reduksjon i oppklaringsprosenten.

Resultatene for de ulike kriminalitetstypene bidrar alle til den samlede oppklaringsprosenten, men siden de enkelte kriminalitetstypene er av varierende omfang og har ulike resultater vil de ha ulik betydning for utvikling av den samlede oppklaringsprosenten. Siden 2019 er det særlig utviklingen innen vinning-, økonomi- og narkotikalovbruddene som har påvirket den samlede oppklaringsprosenten.

Flere tyverier, bedragerier og færre narkotikaovertrедelser endrer den samlede oppklaringsprosenten

Tyveri og andre vinningslovbruddene har økt i omfang de siste årene, og denne kriminalitetstypen utgjorde 35 prosent av de påtaleavgjorte sakene i 2023. Tilsvarende andel i 2019 var 32 prosent, og over den siste femårsperioden har denne typen straffesaker hatt en fallende oppklaringsprosent. Siden kriminalitetstypen utgjør en stadig større andel av de påtaleavgjorte sakene vil resultatene ha større påvirkning på den samlede oppklaringsprosenten. En stor andel av vinningssakene er ikke sentralt prioritert, og i mange slike saker, for eksempel tyveri fra person på offentlig sted, er det utfordrende å finne bevis som kan bidra til å oppklare sakene. Gitt politiets krevende ressursituasjon vurderes det som lite sannsynlig at oppklaringsprosenten for denne sakstypen vil øke i nærmeste fremtid.

Utviklingen innen de påtaleavgjorte økonomilovbruddene har også vesentlig betydning for den samlede oppklaringsprosenten. Økonomilovbruddene har i perioden 2019-2023 utgjort 9 prosent av de påtaleavgjorte sakene. I samme periode er andelen oppklarte økonomilovbrudd redusert fra 35 prosent til 24 prosent.

Trenden med synkende oppklaring av økonomilovbruddene har i hovedsak sammenheng med at en stadig større andel av økonomisakene dreier seg om bedrageri. Dette er en sakstype som varierer i kompleksitet, men som i stadig større grad er preget av profesjonelle aktører som benytter kunstig intelligens og digitale verktøy ved gjennomføringen av lovbruddene. Dette har endret kompetansebehovene på saksområdet, for eksempel knyttet til innhenting og sikring av digitale bevis. Samtidig forutsetter en målrettet innsats på området oversikt over miljøene som står bak bedrageriene. En stor andel av disse er knyttet til organiserte kriminelle nettverk med forgreininger til utlandet.²⁹ Økt kompetanse og større innsats antas på sikt å kunne bidra til økt oppklaringsprosent på dette saksområdet.

Fra å utgjøre 10 prosent av straffesaksporteføljen i 2019 utgjorde narkotikalovbruddene bare 5 prosent av de påtaleavgjorte sakene i 2023. I løpet av samme periode er oppklaringsprosenten redusert fra 78 prosent til 61 prosent. Sammensetningen av narkotikasakene har de siste årene endret seg ved at politiet i vesentlig mindre grad oppretter anmeldelser knyttet til bruk av narkotika etter legemiddeloven.³⁰ Dette er saker som i det vesentlige har blitt avdekket gjennom politiets egen kontrollvirksomhet og som i all hovedsak har vært oppklart i det de blir registrert hos politiet. De øvrige narkotikasakene, for eksempel knyttet til innførsel og omsetning av narkotika, er langt mer krevende for politiet å oppklare, og når disse nå utgjør en stadig større andel av sakene vil dette føre til en lavere oppklaringsprosent for narkotikalovbrudd samlet sett. Gitt en fortsatt lav andel anmeldelser for bruk av narkotika vil det være krevende å oppnå en høyere samlet oppklaringsprosent for narkotikalovbruddene.

²⁹ Se for eksempel [Økokrims temarapport om bedrageri \(2023\)](#)

³⁰ Anmeldelsene for 2023 viser at minst to tredjedeler av straffesakene knytta til bruk av narkotika (legemiddeloven) var opprettet i [sammenheng med et trafikklovbrudd](#).

Endringene i kriminalitetsbildet og lovbruddssammensetningen forklarer i stor grad utviklingen med fallende oppklaringsprosent for den samlede saksporteføljen. Endringene tilsier at det vil være krevende med dagens kriminalitetsbilde og ressurser å oppnå en høy oppklaringsprosent samlet sett.

Målet om høy oppklaring står fast

Målet om at politiets etterforskning skal føre til oppklaring står imidlertid fast og er spesielt viktig for de prioriterte sakene. Innen flere av disse sakstypene erfares det fortsatt høy oppklaring. Eksempelvis er 44 personer siktet for drap begått i 2023, og det er ingen saker uten en siktet eller tiltalt gjerningsperson. Når det gjelder påtaleavgjorte drapsforsøk i 2023 ble 90 prosent av sakene regnet som oppklart. Grove narkotikasaker er et annet saksområde med høy oppklaring, og i den siste femårsperioden har bortimot åtte av ti saker blitt oppklart. Imidlertid ser vi en bekymringsfull utvikling i form av lav oppklaringsprosent for andre prioriterte sakstyper som eksempelvis kroppsskade og grov kroppsskade. Den samlede oppklaringsprosenten for disse sakene var 48 prosent i 2023. Dette er noe høyere enn året før, men resultatet er fremdeles klart dårlige enn foregående år hvor oppklaringsprosenten lå mellom 54 og 52 prosent. Mishandling i nære relasjoner er et annet prioritert saksområde hvor man de senere år har registrert en fallende oppklaringsprosent. Oppklaringsprosent er i 2023 på 23 prosent. De prioriterte sakstypene [omtales nærmere i kapittel 5](#).

Skal man opprettholde en høy oppklaringsprosent må etterforskningskompetansen tilpasses utfordringene i kriminalitetsbildet, ressursinnsatsen må være tilstrekkelig og innsatsen i den enkelte sak må målrettes og styres.

4.3 Andelen positive påtaleavgjørelser er redusert

I takt med at oppklaringsprosenten er redusert har også andelen positive påtaleavgjørelser gradvis blitt mindre. Av de påtaleavgjorte sakene i 2023 ble omkring 31 prosent avgjort med en såkalt positiv påtaleavgjørelse i form av forelegg (14,4 prosent), siktelse for tilståelsesdom (4,7 prosent), tiltale (11,6 prosent) eller overføring til konfliktrådsbehandling (0,5 prosent). Til sammenligning utgjorde andelen positive påtaleavgjørelser 39 prosent i 2019.

4.4 Ulike henleggelsesgrunner

Mindre andel saker henlagt pga. manglende opplysninger om gjerningsperson

Den mest anvendte henleggelsesgrunnen i 2023 var *manglende opplysninger om gjerningsmannen*. En sak avgjøres med denne begrunnelsen når det ikke foreligger opplysninger i saken som med rimelig ressursinnsats gjør det mulig å identifisere en gjerningsperson. Sakene avgjøres i stor grad uten etterforskning, og politiets ressursituasjon er i stor grad styrende for om det åpnes etterforskning i sakene. Til sammen 29 prosent av sakene ble avgjort med denne begrunnelsen i 2023, noe som er en mindre andel enn året før hvor tilsvarende andel var 33 prosent.

Større andel saker henlagt på bakgrunn av bevisets stilling

Litt under 14 prosent av sakene ble i 2023 avgjort med begrunnelsen *bevisets stilling*, noe som er en noe større andel enn året før (12 prosent). Det har vært en viss økning i andelen saker henlagt med denne begrunnelsen i de senere år. Avgjørelseskoden benyttes der det er foretatt etterforskning i saken, men bevisene ikke er tilstrekkelig til å kunne treffe en positiv påtaleavgjørelse. Strafferettslig er det strenge beviskrav, og dersom det er tvil om anmeldtes straffeskyld skal saken henlegges etter bevisets stilling.

Det er grunn til å understreke at det i mange av sakene som er henlagt etter bevisets stilling kan være foretatt en omfattende og grundig etterforsking av høy kvalitet som har fordret stor ressursinnsats.

Andelen saker henlagt på grunn av kapasitetsutfordringer øker

I underkant av 5 prosent av de påtaleavgjorte sakene ble henlagt på grunn av *ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet*, noe som er en marginalt mindre andel enn året før. Adgangen til å henlegge saker på grunn av ikke forholdsmessig ressursbruk/manglende saksbehandlingskapasitet er i henhold til riksadvokatens rundskriv 3/2016³¹ begrenset og skal som utgangspunkt kun skje i saker med ukjent gjerningsperson. Alvorlige og sentralt prioriterte lovbrudd skal ikke henlegges med denne begrunnelsen, og det er den samlede ressursituasjonen på straffesaksområdet som skal hensyntas ved vurderingen av om en sak skal henlegges ut fra kapasitetshensyn. Saker med kjent gjerningsperson skal i henhold til riksadvokatens føringer kun henlegges med denne begrunnelsen dersom det foreligger særlige grunner og det ikke er benyttet ressurser for å etterforske saken. I 2023 ble dessuten 5,5 prosent av sakene ble avgjort med begrunnelsen *ikke rimelig grunn til å etterforske*. Dette er en økning fra året før hvor andelen var drøyt 3 prosent.

Henleggelse på grunn av kapasitetsutfordringer eller fordi man ikke finner rimelig grunn til å etterforske bør av hensyn til befolkningens tillit til politiet ikke brukes i for stor utstrekning. Ressursituasjonen i politiet rapporteres å være krevende, noe som påvirker etatens kapasitet på straffesaksområdet. Manglende ressurser kan føre til økt bruk av kapasitetshenleggelse og beslektede henleggelse for å frigjøre kapasitet til å etterforske de alvorligste straffesakene, samt for å unngå en oppbygning av restanseporteføljen. I en slik situasjon er det viktig at politiet aktivt styrer straffesaksporteføljen og foretar prioriteringer i tråd med gitt føringer.

Stabil andel henlegges på grunn av tvil om gjerningspersonens tilregnelighet

I 2023 ble cirka 0,9 prosent av de påtaleavgjorte sakene ble henlagt på grunn av *tvil om gjerningspersonens tilregnelighet*. Dette er omtrent på nivå med året før hvor tilsvarende andel var cirka 0,8 prosent. Reglene om strafferettslig skyldene som trådte i kraft 1. oktober 2020³² skal sørge for at straffeansvar ikke gjøres gjeldene overfor den som mangler nødvendig modenhet, sjelelig sunnhet eller bevissthet, jf. blant annet Ot. prp. nr. 90 (2003–2004)³³. Saker hvor det reises tvil om mistenktes tilregnelighet er ofte svært ressurskrevende og forutsetter et tett samarbeid mellom politiet og helsevesenet. Ved tvil om en gjerningspersons skyldene må påtalemyndigheten nøye vurdere om risikoen for fremtidig lovbrudd tilsier at det er nødvendig med dom på særreaksjon. Dette må vurderes også ved mindre alvorlige lovbrudd som krenker de vernede interesser når faren for en ny, alvorlig handling er nærliggende, jf. Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2020 *Utilregnelighetsregler og særreaksjon*.³⁴

³¹ [Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2016. Henleggelse på grunn av manglende sakbehandlingskapasitet.](#)

³² [Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2020. Utilregnelighetsregler og særreaksjoner.](#)

³³ [Ot.prp. nr. 90 \(2003–2004\). Om lov om straff \(straffeloven\)](#), s. 216

³⁴ [Riksadvokatens rundskriv nr. 2/2020. Utilregnelighetsregler og særreaksjoner.](#) Se kapittel 8 om iverksettelse og gjennomføring av særreaksjon, s. 36–39.

4.5 Saksbehandlingstid

Effektiv straffesaksbehandling er en sentral kvalitetsmarkør

Effektiv straffesaksbehandling er en sentral kvalitetsmarkør omhandlet i riksadvokatens rundskriv nr. 3/2018, Kvalitetsrundskrivet.³⁵ I rundskrivet legges det stor vekt på rettssikkerhet, ikke minst av hensyn til de involverte i straffesakene. Samtidig påpekes det at en hurtig saksbehandling ofte vil bidra til høy oppklaring.

Generelt skal det tilstrebes kort saksbehandlingstid i de sentralt prioriterte sakene og i saker med varetekt og særreaksjoner. Hensyn til ofrene i volds- og seksuallovbruddsakene tilsier at disse sakene må behandles særlig raskt, mens det i vinningssaker begått av gjengangere og mobile kriminelle, er avgjørende med kort saksbehandlingstid for å redusere gjentakelsesfaren. Videre skal det være kort saksbehandlingstid i saker mot personer som var under 18 år på handlingstidpunktet. Her skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner tilsier noe annet, jf. straffeprosessloven § 249 annet ledd.

En behandling av straffesakene uten unødige saksbehandlingstid fordrer at politiets etterforskning er formålsstyrt og har tilstrekkelig fremdrift, at etterforskningen avgrenses på en hensiktsmessig måte og at saker uten oppklaringspotensial identifiseres og som et utgangspunkt legges bort uten (ytterligere) etterforskningsinnsats. I saker hvor det utformes en tiltalebeslutning må forberedelser til og avvikling av rettssaken gjennomføres på en måte som fremmer effektivitet.

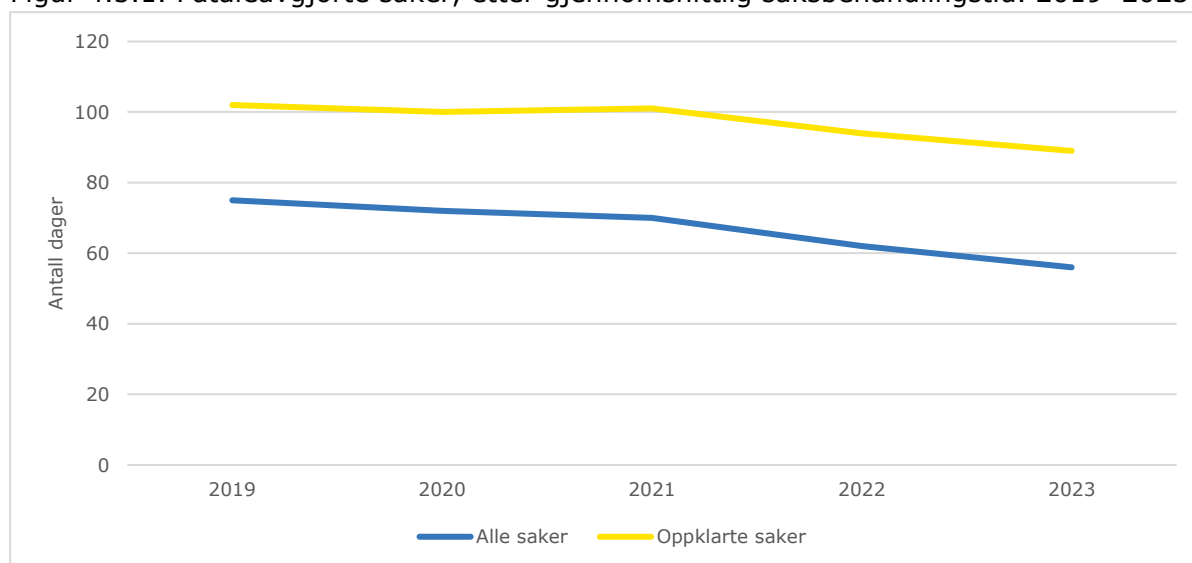
Det er imidlertid viktig å være bevisst kravene til en effektiv straffesaksbehandling ikke innebærer et krav om at politiet skal legge bort så mange saker som mulig uten å gi sakene en adekvat behandling og etterforskningsinnsats. Senest i prioriteringsrundskrivet for 2024 er det innskjerpet at det fordrer en grundig påtale- og politifaglig vurdering av om saken har oppklaringspotensial, og at de kriterier som angis i kvalitetsrundskrivet pkt. 4.1.2 om positive plikter etter EMK til effektiv etterforskning og straffeforfølgning, ikke kan tilsidesettes. Målet om kort saksbehandlingstid skal ikke lede til at man unnlater å gjennomføre nødvendige etterforskningsskritt for å spare tid, og saker skal ikke henlegges utelukkende for å overholde frister. Kvalitet i etterforskningen og målet om høy oppklaring har med andre ord forrang.

Ytterligere reduksjon i saksbehandlingstiden

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for påtaleavgjorte saker viser en fortsatt nedgang – som illustrert i figur 4.5.1. I 2023 tok det i gjennomsnitt 56 dager fra en sak ble opprettet og til det ble fattet en påtaleavgjørelse, som er en markant nedgang målt mot gjennomsnittet for perioden 2019–2022. For saker som ble regnet som oppklarte var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 89 dager. Som beskrevet ovenfor vil imidlertid mange saker først bli endelig avgjorte eller rettskraftige på et senere tidspunkt, særlig for saker som behandles i domstolene.

³⁵ [Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2018. Kvalitetsrundskrivet.](#)

Figur 4.5.1. Påtaleavgjorte saker, etter gjennomsnittlig saksbehandlingstid. 2019–2023

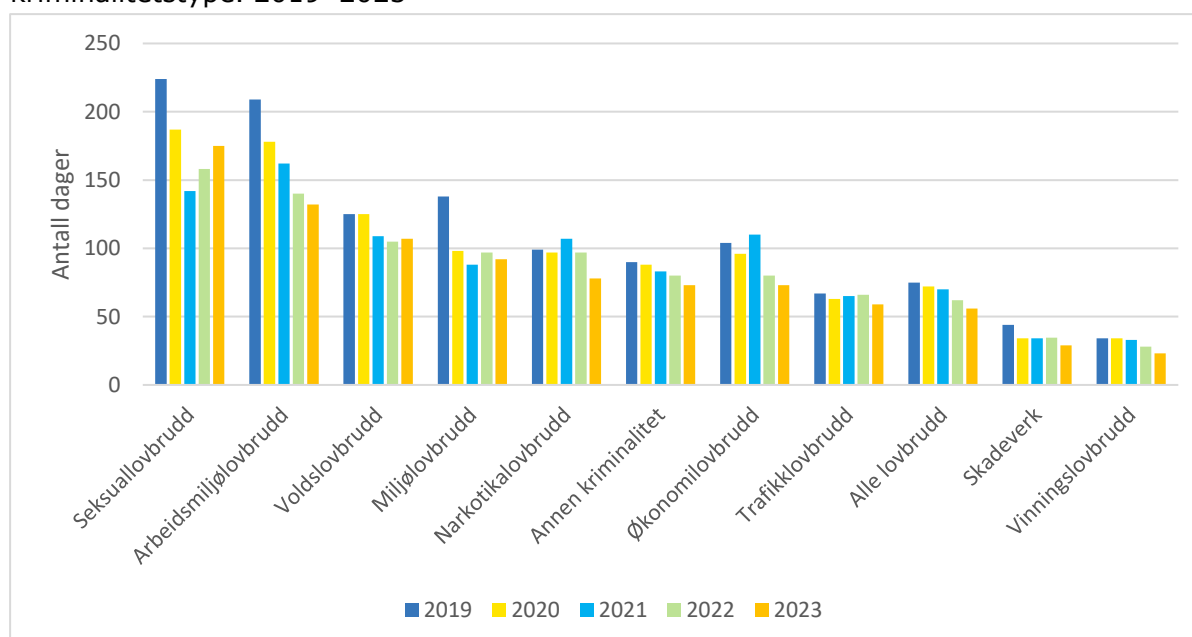
Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS309

Saksbehandlingstiden varierer for de ulike sakstypene

Det er betydelige variasjoner i saksbehandlingstiden for de ulike kriminalitetstypene, som det fremgår av figur 4.5.2. Som for oppklaringsprosenten må saksbehandlingstiden ses i sammenheng med bevisbildet og hvilke etterforskingsskritt som må gjennomføres i de enkelte sakstypene.

Som tidligere beskrevet er vinningslovbrudd den største kriminalitetstypen, og den lave og reduserte saksbehandlingstiden som registreres for tyveri og andre vinningslovbrudd de siste fem årene har relativt stor innvirkning på den samlede saksbehandlingstiden.

Figur 4.5.2. Påtaleavgjorte saker, etter gjennomsnittlig saksbehandlingstid og kriminalitetstype. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS309

54 prosent av tilrettelagte avhør gjennomført innen frist

Når barn under 16 år³⁶ eller andre særlig sårbare³⁷ er vitner eller fornærmede i straffesaker skal avhørene gjennomføres som [tilrettelagte avhør](#) i tråd med straffeprosessloven §§ 239-239f. I saker som gjelder seksuallovbrudd og bestemte typer voldslovbrudd er det lovbestemt at slike avhør skal gjennomføres ved Statens barnehus, men det kan også gjennomføres i andre typer straffesaker dersom hensynet til vitnet eller fornærmede tilsier det. Avhengig av ulike kriterier for fristberegning skal avhøret som hovedregel skje innen 1-3 uker fra barnet eller den særlig sårbare får status som vitne eller fornærmet i straffesaken.

I 2023 ble det gjennomført nesten 4 200 tilrettelagte avhør, hvorav 3 900 var førstegangsavhør eller supplerende avhør med lovbestemt frist. I tillegg ble det gjennomført nærmere 300 tilrettelagte avhør uten frist (fortsettende avhør). Av de fristbelagte avhørene ble i overkant av 2 100 gjennomført innen lovpålagt frist, hvilket tilsvarer en andel på 54 prosent. 270 av avhørene som ble gjennomført utenfor frist ble gjennomført innen tre dager etter fristdato. Median fristbrudd var 12 dager.

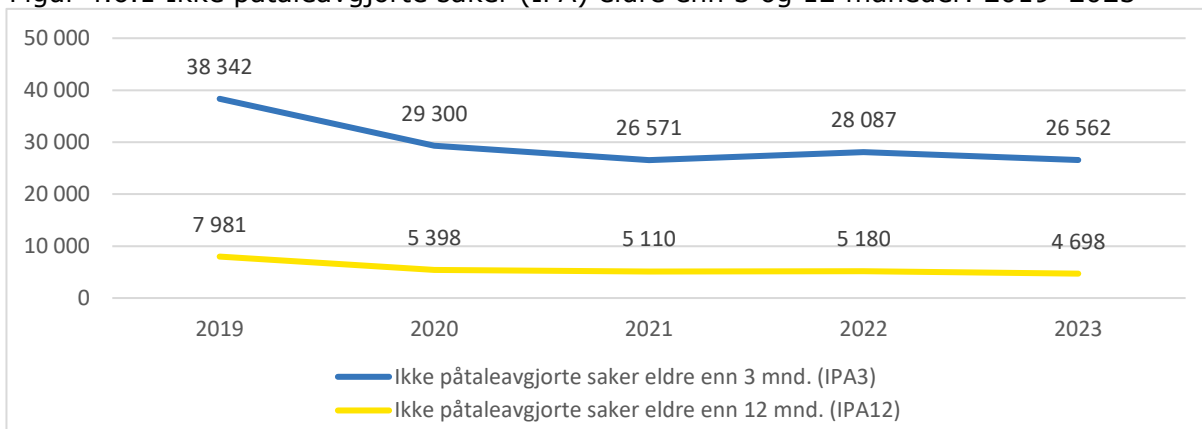
I overkant av 2 100 tilrettelagte avhør ble gjennomført i forbindelse med etterforskning av voldssaker, hvorav mer enn to tredjedeler av avhørene gjaldt mishandling i nære relasjoner. Nærmere 1 550 avhør ble gjort i forbindelse med seksuallovbruddsaker.

4.6 Restanser

Restansene er redusert

Politiet definerer restanser som ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder (IPA3). Som illustrert i figur 4.6.1 var det ved utgangen av 2023 nærmere 26 600 saker i denne restanse kategorien, som gir en restansegrad på 8,7 prosent.³⁸ Sammenlignet med restanseporteføljen ved utløpet av 2022 er dette en reduksjon mer enn 5 prosent. Av restansene ved slutten av 2023 var 4 700 saker eldre enn 12 måneder, noe som er drøyt 9 prosent færre enn året før og som tilsvarer en restansegrad på drøyt 1,5 prosent.

Figur 4.6.1 Ikke påtaleavgjorte saker (IPA) eldre enn 3 og 12 måneder. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS089

³⁶ I saker som gjelder incest, søskenincest eller seksuell omgang mellom andre nærstående skal også avhør av barn mellom 16-18 år som hovedregel gjennomføres på et barnehus.

³⁷ Særlig sårbare er i stprl. § 239 definert som personer med psykisk utviklingshemming eller annen funksjonsnedsettelse.

³⁸ Restansegrad brukes som indikator for å vurdere størrelsen på politidistriktenes restanseporteføljer opp imot antall innkomne anmeldelser i politidistriktet i samme periode. For politidistriktene skal antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 3 måneder ikke overstige 10 prosent av saksporteføljen. Tilsvarende målkrav for ikke påtaleavgjorte saker eldre enn 12 måneder er 2 prosent.

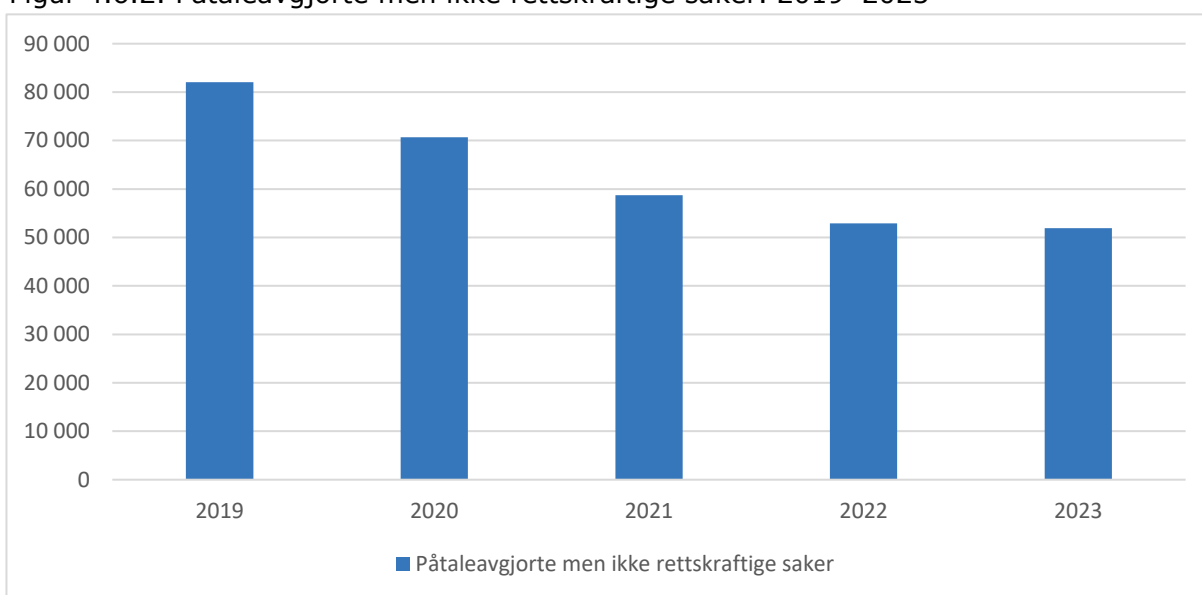
Hver femte restanse er et voldslovbrudd

Bryter vi ned restansene på kriminalitetstyper ser vi at voldslovbruddene utgjør den største andelen av de ikke påtalebehandlede sakene eldre enn tre måneder. Ved utløpet av 2023 utgjorde voldslovbruddene 21 prosent av restansene, mens økonomilovbrudd og vinningslovbrudd hver for seg utgjorde 14 prosent av porteføljen. Blant restansene eldre enn 12 måneder var imidlertid økonomilovbruddene i flertall med 23 prosent, mens volds- og vinningslovbrudd utgjorde henholdsvis 19 og 13 prosent.

Påtaleavgjorte men ikke rettskraftige saker er redusert

De påtaleavgjorte men *ikke* rettskraftige sakene viser en fortsatt nedgang, som illustrert i figur 4.6.2. Dette er eksempelvis saker som er oversendt statsadvokaten med innstilling om påtaleavgjørelse, saker berammet for domstolene eller det er utferdiget forlegg hvor man avventer vedtakelse.

Figur 4.6.2. Påtaleavgjorte men ikke rettskraftige saker. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS089

4.7 Domfellelser, frifinnelser og særreaksjoner

7 prosent av domsavsigelsene resulterte i frifinnelse

Domstolsbehandlingen av saker hvor det tas ut tiltale er en viktig kvalitetssikrings- og rettsikkerhetsgaranti på straffesaksområdet. En for liten andel frifinnelser er ikke tillitsvekkende, mens en for høy andel kan tyde på vilkårlighet eller andre svakheter ved påtaleavgjørelsene. Fordi bevissituasjonen i en sak kan endres under en hovedforhandling, hvor bevisføringen er umiddelbar og muntlig, er det påregnelig at noen saker ender med frifinnelse i retten. Der alvorlige saker ender med frifinnelse er det ved de fleste politidistriktene etablert rutiner som sikrer at sakene blir undergitt evaluering for å finne eventuelle læringspunkter.

Det ble i 2023 avsagt dom for drøyt 50 500 forhold, hvorav i overkant av 7 prosent resulterte i frifinnelse. Frifinnelsesprosenten er med dette på tilnærmet samme nivå som tidligere år. Frifinnelsesprosenten varierer en del for de ulike kriminalitetstypene. Som i foregående år er det en forholdsvis høy frifinnelsesprosent for volds- og seksuallovbruddene, med nesten 12 prosent for voldslovbrudd og i overkant av 10 prosent for seksuallovbrudd i 2023.

Frifinnelsesprosent totalt sett i 2023 vurderes som akseptabel.

Forvaring, tvungent psykisk helsevern og tvungen omsorg

For å verne samfunnet fra personer som har stor risiko for å begå nye og alvorlige lovbrudd kan det i noen tilfeller idømmes svært inngripende og dels også tidsubestemte særreaksjoner. *Forvaring* kan som utgangspunkt idømmes når lovbrøyteren har begått alvorlige lovbrudd som krenker andres liv, liv, helse og frihet og det er en nærliggende fare for at vedkommende på nytt vil begå slike lovbrudd, jf. straffeloven § 40. Overføring til *tvungent psykisk helsevern* er en tidsubegrenset særreaksjon som kan idømmes lovbrøytere som begår alvorlig voldskriminalitet og som retten vurderer å ha sterkt avvikende sinnstilstand på gjerningstidspunktet som medfører utilregnelighet, jf. straffeloven §§ 62 og 20. Dom på *tvungen omsorg* kan idømmes lovbrøytere som har begått alvorlig voldskriminalitet og som ikke kan straffes fordi vedkommende på tidspunktet lovbruddet ble begått var psykisk utviklingshemmet i høy grad, jf. straffeloven § 63. Den som idømmes tvungen omsorg skal ivaretas av spesialisthelsetjenesten og gis opphold i særlige enheter som er spesielt innrettet for å ivareta de domfelte.

Straffbare handlinger begått av personer med alvorlige psykiske lidelser er ofte komplekse, og forutsetter både strafferettslig og helsefaglig kompetanse og forståelse. Det vil ved behandlingen av disse sakene være behov for særlig kompetanse i politiet, som beskrevet i Kripos-rapporten *Vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser*.³⁹

Som det fremgår av en rapport fra *Nasjonal koordineringsenhet for dom til tvungent psykisk helsevern*, som beskriver utviklingen for denne særreaksjonen sett over en 20-årsperiode, ble det i perioden 2002–2021 avsagt 495 slike dommer i perioden, fordelt på 490 personer.⁴⁰ Ettersom en stor andel av disse dommene er tidsubestemte er det til enhver tid mange personer som er under gjennomføring av denne typen særreaksjon, og ved utløpet av 2021 utgjorde denne gruppen 315 personer.

Samlet sett blir disse typene svært inngripende særreaksjoner kun brukt overfor en mindre gruppe personer, som det fremgår av tabell 4.5.1. Det er også betydelig variasjon i hvor mange lovbrudd og forhold som ligger til grunn for disse særreaksjonene.

Tabell 4.5.1. Straffereaksjoner, etter utvalgte særreaksjoner. 2019–2022

	Straffereaksjoner				Gjennomsnittlig antall straffbare forhold per reaksjon			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Forvaring	13	25	25	19	17,8	5,6	7,5	8,6
Tvungent psykisk helsevern	41	44	64	65	11,1	14	12,4	9,6
Tvungen omsorg	:	6	7	8	:	18,7	19,1	23,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå, [statistikkbanktabell 10622](#)

³⁹ [Vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser](#). Kripos, november 2022.

⁴⁰ [20 år med særreaksjonen dom på tvungent psykisk helsevern. Statistikk og utviklingstrekk 2002–2021](#). Nasjonal koordineringsenhet for dom på tvungent psykisk helsevern.

5 Prioriterte kriminalitetsområder

5.1 Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk

Økende trussel fra organiserte kriminelle nettverk

I politiets trusselvurdering (PTV)⁴¹ vurderes trusselen fra organiserte kriminelle nettverk som betydelig og økende, blant annet på grunn av økt profesjonalisering, grensekryssende samarbeid og stadig mer komplekse forretningsmodeller. Flere sterkt profittmotiverte kriminelle nettverk opererer i Norge, og mange av disse er involvert i salg, distribusjon og innførsel av narkotika. I kjølvannet av dette er politiet særlig bekymret for et økt konfliktnivå der trusselen fra svenske aktører er fremtredende.

Svenske kriminelle nettverks aktivitet i Norge har økt de senere år, og da spesielt innen narkotikasalg og voldsforbrytelser. Ved gjennomgangen av den krypterte telefontjenesten SkyECC i 2021, så politiet flere eksempler på at norske kriminelle nettverk bestilte draps- og voldshandlinger i Norge av svenske kriminelle. Det er registrert aktivitet fra svenske kriminelle nettverk i samtlige politidistrikt i Norge, og det har i 2023 vært flere alvorlige straffesaker herunder drapsforsøk, utpressing, grove narkotikaforhold og bruk av eksplosiver.

Riksadvokaten beskriver i mål- og prioriteringsskrivet for 2023 følgende om utfordringene knyttet til de kriminelle nettverkene:

"Kriminelle nettverk og -gjenger representerer en betydelig utfordring, blant annet gjennom rekruttering av unge personer til kriminelle miljøer, ofte preget av voldelige interne konflikter. Ved integritetskrenkelse og andre lovbrudd bidrar disse miljøene til å skape utrygghet i befolkningen og lokalsamfunnet. Samtidig representerer de kriminelle nettverkene en uensartet persongruppe. Det dreie seg dels om tunge multikriminelle aktører, dels rotløs ungdom på terskelen til en kriminell løpebane. Særlig nøkkelpersoner som begår alvorlig kriminalitet skal møtes med kontant straffeforfølgning."

Riksadvokaten og politidirektøren har i fellesskap videreført den nasjonale innsatsen mot kriminelle nettverk (KN). KN er gitt som et eget oppdrag i resultatavtalene til samtlige politidistrikt og til særorganene; Kripas, Økokrim, Utrykningspolitiet og Politiets utledningsenhet. Den nasjonale innsatsen skal sikre at norsk politi har en kunnskapsbasert og styrket samhandling i innsatsen mot nettverkene som kan bidra til varig svekkelse av nettverkene i Norge, samt forebygge rekruttering av unge inn i miljøene.

Kapasitetsutfordringer for politidistriktene

Politiets innsats mot organisert kriminalitet har i 2023 særlig vært rettet mot kriminelle nettverk, i tillegg til at enkelte distrikter har jobbet målrettet mot ulike ungdomsgrupperinger for å forebygge rekruttering av unge. Det har videre vært fokus på å sikre verdier som er ervervet fra den kriminelle virksomheten

Politiets innsats synes i alle politidistrikter å være preget av kapasitetsutfordringer og det rapporteres at innsatsen mot den organiserte kriminaliteten ikke er tilstrekkelig, gitt omfanget som er kartlagt i flere etterretningsprodukter. Distriktene opplyser at de jobber med enkelte store saker, men at sakene er ressurskrevende. Det er derfor utfordrende å

⁴¹ [Politiets trusselvurdering 2024](#), 5. mars 2024

jobbe med flere saker parallelt i distriktene. Det er i enkelte saker gitt økonomisk støtte fra Samordningsorganet. Innsatsen fra Samordningsorganet vil være begrenset sett opp mot den totalinnsatsen som må avgis for å gjennomføre etterforskningen av organisert kriminalitet, men den ekstraordinære støtten som Samordningsorganet kan gi vil i mange tilfeller utgjøre den forskjellen som setter distriktene i stand til å prioritere de alvorlige sakene. Det er forutsatt at kriminelle nettverk skal prioriteres ved tildeling av midler fra Samordningsorganet, men det understrekes at også etterforskning mot annen alvorlig kriminalitet kan tildeles midler.

Flere store etterforskninger i Oslo politidistrikt

Alle landets politidistrikter har i større eller mindre grad hatt målrettet innsats mot organisert kriminalitet og kriminelle nettverk, men i det følgende vil Kripos og Oslo politidistrikt sin innsats beskrives nærmere.

Oslo politidistrikt har gjennomført en rekke proaktive etterforskninger for å svekke de kriminelle nettverkens mulighet til å begå kriminalitet og rekruttere nye medlemmer. Å etterforske og ta ut aktører i nettverkene skal bidra til å redusere spenningsnivået i hovedstadsområdet.

Oslo politidistrikt etterforsker også flere store straffesaker mot kriminelle nettverk. Det er vanskelig å oppgi eksakt tall på hvor mange saker som er opprettet da rapporteringspraksis er noe ulik fra de forskjellige etterforskningsenhetene. I enkelte saker har det vært klare indikasjoner på at svenske kriminelle aktører/nettverk har vært involvert.

Økt fokus på inndragning av verdier

Oslo politidistrikt har hatt spesielt fokus på [inndragning av verdier](#) for å svekke nettverkens evne til å hvitvaske verdier og ekspandere sin virksomhet og distriktet opplyser at det er tatt mange verdibeslag med høy verdi i straffesaker ved alle etterforskningsenheter og det er fokus på bruk av hefte for å sikre krav som kan komme i sakene.

Oslo politidistrikt har nasjonalt bistandsansvar for ulike etterforskningsmetoder til andre distrikter og særorgan, og har i 2023 bistått i om lag 100 operasjoner i tillegg til rådgivning og kompetansedeling. Samtlige politidistrikter har fått bistand i løpet av 2023.

Kripos-satsning mot narkotikanettverk

Kripos har en særlig innsats (Hubris) rettet mot nettverk som leverer narkotika til gjengmiljøene på det sentrale Østlandsområdet. Satsingen startet i 2018. Flere av etterforskingssakene er mot aktører i disse nettverkene eller mot aktører som samarbeider med nettverkene og det har vært et særlig fokus på inndragning.

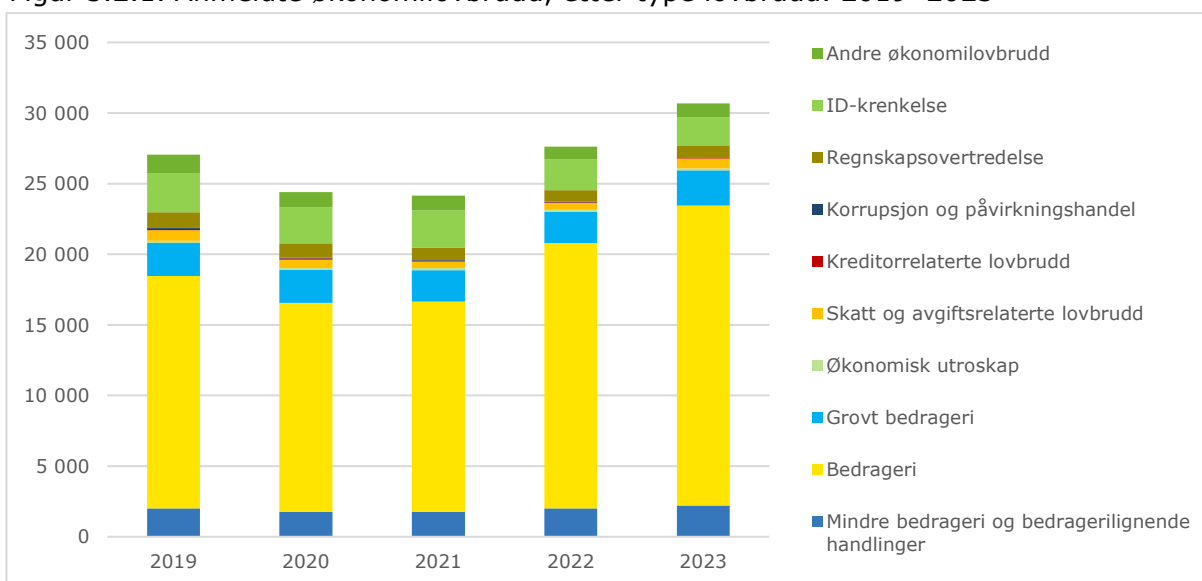
I første tertial 2023 ble det avsagt flere dommer hvor det ble samlet ble inndratt mer enn 16,5 millioner kroner. I siste tertial har det vært gjennomført hovedforhandlinger i ytterligere saker i Hubris-komplekset, og hvor det til sammen er lagt ned påstander om inndragning av ca. 70 millioner kroner.

En aktiv innsats mot de kriminelle nettverkene krever ofte et tett internasjonalt samarbeid og norsk politi har tatt initiativ til og inngått avtaler om Operational Task Force (OTF) med flere land.

5.2 Økonomisk kriminalitet

I 2023 ble det registrert nesten 30 700 anmeldte lovbrudd klassifisert som økonomilovbrudd, noe som er drøyt 11 prosent flere enn året før. Økningen fra året før knytter seg i størst grad til flere bedragerianmeldelser, mens kriminalitetstypen også omfatter et vidt spekter av ulike lovbrudd som skatte- og avgiftsrelaterte lovbrudd, ID-krenkelse, korrupsjon og påvirkningshandel, kreditorrelaterte lovbrudd, regnskapsovertredelser, hvitvasking og andre typer brudd på økonomisk straffelovgivning. I 2023 ble det påtaleavgjort nesten 30 700 økonomilovbrudd, med en oppklaringsprosent på 24 prosent. Dette er en svak nedgang i oppklaringsprosent fra året før. De oppklarte økonomisakene i 2023 hadde en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 202 dager

Figur 5.2.1. Anmeldte økonomilovbrudd, etter type lovbrudd. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS065

Bedragerier utgjorde 84,5 prosent av alle anmeldte økonomilovbrudd i 2023. De nærmere 26 000 bedragerianmeldelsene representerer en økning på drøyt 12 prosent sammenlignet med året før. Den samlede økningen i økonomilovbrudd er i sin helhet knyttet til at det er anmeldt flere bedragerier, mens antallet andre typer økonomianmeldelser er på nivå med året før. Økokrim anslår i en rapport fra 2023 at tapene i Norge relatert til bedragerier totalt var på over en halv milliard kroner i 2022.⁴²

Bedragerier hvor kriminelle tar i bruk ny teknologi antas å være den formen for bedragerier som øker mest. Som [tidligere beskrevet](#) er 73 prosent av bedragerianmeldelsene i 2023 oppgitt å ha en digitalt relatert modus operandi, men det er ikke mulig å estimere nøyaktig hvor stor andel av straffesakene som er drevet av ny teknologi.

En betydelig andel av alle skatte- og avgiftsrelaterte anmeldelser har utgangspunkt i innrapporterte saker fra Skatteetaten, og de 700 skatte- og avgiftsrelaterte anmeldelsene i 2023 utgjør en markant økning i denne typen anmeldelser. Mye av økningen kan knyttes saker ved Oslo politidistrikt, og økningen henger delvis sammen med nye føringer fra Politidirektoratet som medførte endringer i registreringspraksisen

⁴² [Bedrageri – et samfunnsproblem. Økokrim, juni 2023](#)

for slike saker. Samlet sett ble det registrert 25 prosent flere anmeldelser enn gjennomsnittet for perioden 2019–2022, men samtidig vesentlig færre anmeldelser enn i årene forut for 2019.

Vesentlige utfordringer i politidistriktenes arbeid med økonomisk kriminalitet

Økokrim har i flere år ledet *Prosjekt Øko*, som ble iverksatt av Politidirektoratet og Riksadvokatembetet med sikte på å heve kvaliteten på politiets arbeid med økonomisk kriminalitet. I løpet av 2023 var prosjektet avsluttet i samtlige 12 politidistrikter. Situasjonen ved oppstart, og dermed også de tiltak som har blitt besluttet gjennomført, har variert fra distrikt til distrikt. Graden av implementering har også variert mellom distriktene. Gjennomgående vurderer Økokrim at enkle tiltak er blitt gjennomført, mens det har vært svært liten grad av implementering av nødvendige, ressurskrevende tiltak. Basert på *Prosjekt Øko* vurderer Økokrim det slik at mangel på ressurser, skjerming, kompetanse, samlokalisering og samarbeid mellom påtale og etterforskning har påvirket måloppnåelsen til de fleste av politidistriktene i negativ retning.

I sin rapport "Utredning av organiseringen av politiets innsats mot økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet" oppsummerer Økokrim at politiets kompetansemiljøer innenfor økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet ikke evner å dekke samfunnets behov for bekjempelse av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet.

Det anføres at årsakene til at politiet ikke evner å dekke samfunnets behov, er knyttet til henholdsvis kapasitet og kompetanse i politidistriktene samt prioriteringer og styringen av politidistriktene.

5.3 Arbeidslivskriminalitet

Det rapporteres jevnlig til politiet om mistanke om arbeidslivskriminalitet. Rapporteringene har ofte sammenheng med hvilke bransjer kontrollmyndighetene prioriterer å kontrollere.

Det har i 2023 vært flest rapporteringer om arbeidslivskriminalitet innenfor bygg- og anleggsbransjen, etterfulgt av serverings- og transportbransjen. Innen bygg- og anleggsbransjen rapporteres det hovedsakelig om bruk av ulovlig arbeidskraft, skatte- og avgiftskriminalitet, "svart arbeid" og utnyttning av arbeidstakere.

Når det gjelder serveringsbransjen har det vært mest rapportering på svart arbeid, skatte- og avgiftskriminalitet samt brudd på arbeidsmiljøloven. Det er for denne bransjen en liten økning i rapporteringer sammenlignet med 2022.

Innen transportbransjen har rapporteringene særlig vært knyttet til vare- og persontransport, og i mindre grad til tungtransport. I varetransportbransjen har politiet i størst grad mottatt informasjon om "svart arbeid" og skatte- og avgiftskriminalitet, men også knyttet til hvitvasking.

Politiet har også i 2023 mottatt en del informasjon om bedragerier knyttet til oppsøkende håndverkervirksomhet. Også på dette området er det en betydelig økning i antall rapporteringer sammenlignet med året før.

Behov for bedre statistikk og kunnskapsgrunnlag om arbeidslivskriminalitet

Arbeidslivskriminalitet er en fellesbetegnelse som ikke knytter seg til ett eller flere bestemte straffebud. Det er derfor utfordrende å tallfeste omfanget av arbeidslivskriminalitet med utgangspunkt i registrerte straffesaker, og samtidig vanskelig å presist vurdere politiets innsats mot denne typen kriminalitet. Også på dette området er det i dag manglende muligheter til å registrere ulike modus og fremgangsmåter i straffesakssystemene.

Gjennom oppfølgingen av *Prosjekt Øko* er det i 2023 avdekket et behov for å etablere bedre rutiner for identifisering av de prioriterte sakene, det vil si lovbrudd av alvorlig karakter eller lovbrudd som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig gjennom forvaltningssporet, som skal prioriteres.

Lønnstyveri kom inn som egen bestemmelse i straffeloven (§§ 395 og 396) med ikrafttredelse 1. januar 2022, og i løpet av 2022 og 2023 er det registrert til sammen 190 anmeldelser for lønnstyveri. Det er få dommer for overtredelse av bestemmelsene, og selv om bestemmelsene er relativt nye av dato er det fra riksadvokatens side igangsatt et arbeid for å vurdere om straffelovens bestemmelser om lønnstyveri er anvendelige og hensiktsmessig utformet.

I det tverretatlige "a-krim samarbeidet" pågår det forøvrig et betydelig utviklingsarbeid som vil få betydning for straffesaksarbeidet fremover. A-krim samarbeidet omtales nærmere i en felles årsrapport for etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet.

5.4 Alvorlig vold og mishandling i nære relasjoner

Alvorlig vold og vold mot barn og særlig sårbare fornærmede skal gis prioritet

Det følger av riksadvokatens mål og prioriteringsrundskriv at voldslovbrudd som kan medføre mer enn 6 års fengsel skal gis særlig prioritet. Videre skal vold mot barn og andre særlig sårbare fornærmede og alle overtredelser av straffeloven § 282 (mishandling i nære relasjoner) prioriteres.

Nærmere 34 100 voldslovbrudd ble anmeldt i 2023. Dette er 5 prosent flere enn året før, og det er registrert flere anmeldelser innenfor de fleste typer vold. Tar vi høyde for befolkningsøkningen over tid er imidlertid det registrert voldsnivået i 2023 på nivå med perioden 2017–2019, med 6,2 voldsanmeldelser pr. 1 000 innbyggere.

I 2023 utgjorde voldslovbruddene samlet sett 10 prosent av de påtaleavgjorte sakene, og i overkant av halvparten av sakene ble regnet som oppklarte. Den samlede oppklaringsprosenten for denne typen lovbrudd er gradvis redusert de siste årene. Sammenlignet med 2019 registreres en reduksjon på vel 6 prosentpoeng. Det er imidlertid variasjoner knyttet til de ulike voldslovbruddene og det registreres en fortsatt høy oppklaringsprosent for de sentralt prioriterte sakstypene som eksempelvis drap og forsøk på drap.

Påtaleavgjorte saker som gjaldt kroppsskade og grov kroppsskade hadde i 2023 en samlet oppklaringsprosent på 48 prosent. Dette er en forbedring fra 2022 hvor den var nede på 46 prosent, men resultatet er fremdeles klart dårlige enn foregående år hvor oppklaringsprosenten lå mellom 54 og 52 prosent. Den fortsatt lave oppklaringsprosenten på dette prioriterte saksfeltet er bekymringsfull, og det er vanskelig å peke på konkrete og dokumenterbare årsaker til utviklingen.

Flere drap i 2023

Ifølge Kripas' nasjonale drapsoversikt⁴³ ble det løpet av 2023 registrert 38 drap, hvorav tre var dobbeltdrap. Det er tatt ut siktelse i alle drapssakene, og blant gjerningspersonene var 91 prosent menn, 61 prosent hadde tidligere vært domfelt og 57 prosent var påvirket av alkohol eller andre rusmidler på drapstidspunktet. Kniv var drapsmetoden for drøyt fire av ti drap, og nesten seks av ti drapsofre i 2023 ble drept av noen i en nær relasjon.

Antall drap i Norge er lavt sammenlignet med andre land og har ligget relativt stabilt siste ti år. I gjennomsnitt er det registrert 28 drap hvert år i perioden 2013–2022. De 38 drapsofrene i 2023 utgjør dermed 10 flere enn gjennomsnittet fra foregående år.

I alt er 44 personer siktet for drap begått i 2023, og det er ingen saker uten en siktet eller tiltalt gjerningsperson.⁴⁴ Når det gjelder påtaleavgjorte drapsforsøk i 2023 ble 90 prosent av sakene regnet som oppklart.

16 prosent færre mishandlingssaker enn i 2017

I 2023 ble det registrert nesten 3 150 anmeldelser for mishandling i nære relasjoner. Det er 2,5 prosent flere enn året før, men om lag halvparten av økningen skyldes at flere utenlandske domfellelser mot norske borgere for mishandling er registrert i straffesaksregisteret. Blant mishandlingsanmeldelsene for øvrig er så godt som alle oppgitt å ha gjerningssted i Norge. Samlet sett er omfanget av registrert mishandling i

⁴³ [Drap i Norge 2013–2023: Nasjonal drapsoversikt. Kripas, 2024](#)

⁴⁴ Se [Kripas' Nasjonale drapsoversikt for 2023](#).

nære relasjoner vurdert til å være på nivå med året før, men samtidig ble det registrert 2,5 prosent færre anmeldelser enn gjennomsnittet for perioden 2019–2022.

Siden mishandlingsbestemmelsene ble innført 1. januar 2006 skiller 2017 seg ut som året med flest registrerte straffesaker. Sammenlignet med de vel 3 700 anmeldelsene i 2017 representerer antallet saker i 2023 en reduksjon på nesten 16 prosent. Politidistriktene har ulike utvikling for denne typen saker, men de fleste politidistrikter har registrert en nedgang i denne perioden. Ser vi på antall fornærmede i enkeltsakene er det også snakk om en generell nedgang, og det har over tid vært en reduksjon både av saker med én registrert fornærmet og saker med flere ofre.

Fremdeles lav oppklaringsprosent for mishandling i nære relasjoner

Kjernen i anvendelsesområdet for straffelovens bestemmelser om mishandling i nære relasjoner⁴⁵ er den vedvarende og gjentakende mishandlingen som samlet sett danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve i et "regime" preget av kontinuerlig utrygghet og frykt.⁴⁶ Oppklaringsprosenten har i de senere år vært lav på saksområdet og dette videreføres i 2023 med en oppklaringsprosent på 23 prosent. Dette er samme resultat som i 2021 og 2022, men en reduksjon fra 2019 og 2020 hvor 29 prosent ble regnet som oppklart.

Oppklaringsprosenten beregnes normalt på tidspunktet for påtaleavgjørelse. Som beskrevet ovenfor kan det imidlertid skje endringer i påtalestatus etter at en straffesak er påtaleavgjort og frem til saken er rettskraftig. Dersom vi måler oppklaringsprosenten ut ifra tidspunktet for *rettskraftig* avgjørelse blir utviklingen delvis forskjøvet. Blant mishandlingssaker som ble rettskraftig avgjort i perioden 2019–2022 var oppklaringsprosenten relativt stabil, med et gjennomsnitt på 25 prosent. For sakene som ble rettskraftige i 2023 hadde derimot oppklaringsprosenten falt til 20 prosent. Det henger hovedsakelig sammen med en reduksjon i antallet positive påtaleavgjørelser, i all hovedsak tiltalebeslutninger, i disse sakene. I 2023 resulterte kun 10 prosent av de rettskraftige mishandlingssakene i positiv påtale, mot et gjennomsnitt på 18 prosent for foregående fire år.

Det er uvisst hva som er årsaken til den vedvarende lave oppklaringsprosenten på saksområdet, samt uklart hva som er årsaken til den nedgangen som er registrert i den siste femårsperioden. Erfaringsmessig er saker om mishandling i nære relasjoner utfordrende å bevise, da de typisk finner sted i hjemmet og uten eksterne vitner. Samtidig er det mange fornærmede som vegrer seg for å forklare seg for politiet, og i noen tilfeller ligger de anmeldte forholdene langt tilbake i tid. At det over tid har vært en høy frifinnelsesprosent i saker ført for retten (i 2023 mellom 17–20 prosent) kan også ha medført en noe strengere bevisvurdering i sakene og dermed flere henleggelse på grunn av bevisets stilling.

Tiltalekompetansen i saker om mishandling i nære relasjoner ble delegert til politiet 1. juli 2023. Statsadvokatene har i 2023 gjennomført en rekke fagledelsestiltak opp mot saksfeltet i politidistriktene. Dette omfattet blant annet tilsyn, fagdager for kompetanseoverføring knyttet til fenomenforståelse og utfordringer knyttet til bevissituasjonen i sakene. Tilsynene er gjennomført enten som sakinspeksjoner, kvalitetsundersøkelser eller pålegg om foreleggelse av saker. Det er ikke utarbeidet en samlet rapport etter tilsynene, men et hovedinntrykk er at etterforskning ofte ikke er tilstrekkelig formålsstyrt, etterforskningsplaner benyttes ikke i tråd med nasjonale

⁴⁵ Straffeloven 2005 §§ 282–283

⁴⁶ Jf. blant annet [HR-2019-621-A](#) avsnitt 18, [HR-2019-1936-U](#) og [HR-2019-1787-A](#).

føringer og digitale spor gis for liten oppmerksomhet. Enkelte funn indikerer også at etterforskningsmiljøene har for liten fenomenforståelse.

Statsadvokatene har fulgt opp tilsynene med blant annet fagdager for kompetanseoverføring i politidistriktene. Det er videre gjennomført videreutdanning ved Politihøgskolen, hvor Riksadvokatembetet har bidratt i opplæring, og embetet har utgitt revidert rundskriv om vold i nære relasjoner. Det forventes at innsatsen på saksområdet vil bidra til å sikre kvaliteten på etterforskningen av sakene.

Rapportering på sammenheng mellom saksbehandlingstid og opplæring

Politidistriktene er i brev fra Politidirektoratet bedt om å vurdere utviklingen for den samlede opplæringsprosenten sett i forhold til utviklingen av saksbehandlingstiden, deriblant for noen av de prioriterte sakstypene som mishandling i nære relasjoner og alvorlige voldslovbrudd. Det fremkommer at ressurs situasjonen i mange politidistrikter er krevende noe som medfører at nødvendige etterforskingsskritt ikke lar seg gjennomføre så raskt som ønsket og at det er krevende å etablere nødvendig avhørskompetans.

I en presset ressurs situasjon er god prioritering av sakene, gode etterforskningsplaner og en aktiv styring og tilskjæring av sakene viktig. Likeledes er en hensiktsmessig organisering sentralt for å sikre at et slikt særlig alvorlig saksområde prioriteres i henhold til faglige føringer. Flere erfarer at en organisering med flere etterforskningsenheter og påtaleavsnitt lokalisert ulike steder i de geografiske enhetene gjør det utfordrende å bygge gode robuste kompetansemiljøer.

Utvidet mulighet til å bruke omvendt voldsalarm (OVA) fra 8. april

Ny straffeprosesslov § 222 g (vedtatt desember 2023) gir politiet mulighet til å beslutte elektronisk kontroll ved bl.a. brudd på besøksforbud, såkalt omvendt voldsalarm (OVA). Fra og med 8. april vil påtalemyndigheten i politiet ha anledning til å beslutte OVA på visse vilkår.

Hittil har kontaktforbud med elektronisk kontroll blitt idømt av domstolen i forbindelse med hovedforhandling i straffesaken. I gjennomsnitt ble det i perioden 2020–2023 lagt ned påstand om OVA i snaut 50 straffesaker hvert år, mens det i samme periode årlig ble idømt OVA i 21 saker.

Tverrfaglig arbeidsmetodikk for voldsutsatte i nære relasjoner

Oslo politidistrikt etablerte "Prosjekt November" i 2015 etter oppdragsbrev fra Politidirektoratet og som en del av tiltak nr. 44 i Regjeringens handlingsplan "Et liv uten vold" (2014-2017). Hensikten var å prøve ut en samarbeidsmodell fra Sverige der politiet og hjelpeapparat i fellesskap gir bistand til voldsutsatte og pårørende i samme lokale.

I 2020 besluttet Oslo politidistrikt å opprette Seksjon for risikoanalyse og kriminalitetsforebygging av vold i nære relasjoner (RISK) ved Stovner politistasjon. Arbeidsmetodikken var tuftet på erfaringer gjort fra "Prosjekt November".

Regjeringen ønsker å etablere denne arbeidsmetodikken i alle landets politidistrikt over tid. I tildelingsbrevet⁴⁷ til politiet for 2024 har Politidirektoratet fått i oppdrag å etablere RISK-arbeidsmetodikken i én geografisk driftsenhet (GDE) i Nordland, Sør-Vest og Sør-Øst politidistrikt. Etableringen skal tilpasses lokale forhold, og skal gi et bedre tilbud til

⁴⁷ [Tildelingsbrev 2024, Politiet. Justis- og beredskapsdepartementet, 23. desember 2023](#), jf. mål 2 – Kriminaliteten er lav, oppdrag 6.

utsatte for vold i nære relasjoner. Implementeringen skal evalueres fortløpende med et langsiktig mål om å etablere RISK i alle landets politidistrikter.

5.5 Seksuallovbrudd og internettrelaterte overgrep

Store enkeltsaker bidrar til årlige svingninger i statistikken

I 2023 ble det anmeldt i overkant av 850 voldtekter av barn under 14 år,⁴⁸ som er 19 prosent flere enn året før. Siste års økning kan i sin helhet knyttes til ett omfangsrikt sakskompleks i 2023 hvor én gjerningsperson ble siktet for stort antall digitale overgrep mot barn under 14 – begått over den siste femårsperioden. Flertallet av disse overgrepene er begått via digitale flater, og brorpartene av sakene kvalifiserer til straffelovens bestemmelser som voldtekt av barn under 14 år.⁴⁹ I 2022 var ikke denne typen anmeldelser preget av tilsvarende store enkeltsaker, og når vi holder utenfor den store saken fra 2023 er omfanget av denne typen overgrepssaker omtrent på nivå med året før. Generelt er det også slik at en betydelig andel av anmeldte voldtekter av barn under 14 år gjelder [forhold som ligger lengre tilbake i tid](#), og at statistikken dermed kun delvis beskriver nåsituasjonen.

I løpet av 2023 ble det anmeldt nesten 1 600 anmeldelser som dreide seg om befatning med overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn, som er 23 prosent flere enn gjennomsnittet for 2019–2022. Siden 2015 har denne typen lovbrudd hatt betydelig årlig variasjon i antall straffesaker. For eksempel ble det i 2016 og 2019 registrert henholdsvis 850 og 950 slike anmeldelser, mens antallet i 2017 og 2018 var omkring det dobbelte.

Disse svingningene i anmeldelser er ikke nødvendigvis et uttrykk for endringer i den yngste befolkningens utsatthet for seksuallovbrudd fra år til år. Heller var anmeldelsene i 2017 og 2018 et resultat av svært omfangsrike sakskomplekser knyttet til digitale seksuallovbrudd, hvor enkelte etterforskningsløp fører til avdekkingen av et stort antall ofre og tilsvarende mange straffesaker. Disse sakene gjelder gjerne forhold som er begått i løpet av flere år. Som beskrevet i [Strasak-rapporten for 2021](#) var det også slik at de ti gjerningspersonene i 2017-2018 som hadde fleste anmeldte forhold stod bak hele 15 prosent av de registrerte seksuallovbruddene disse årene.

I likhet med voldtekt av barn under 14 år er statistikken over saker som gjelder overgrepsmateriale mv. sensitiv for disse omfangsrike sakene, og de kan for enkelte år også gi utslag i den overordnede utviklingen i registrerte seksuallovbrudd. Disse omfangsrike enkeltsakene er i stor grad er begått via digitale flater, de er gjerne anmeldt i ett og samme år og de gjelder forhold som ofte er begått noe tilbake i tid. Som illustrert i figur 5.5.1 er det likevel betydelige forskjeller på disse to lovbruddstypene når det gjelder gjerningstidspunkt. For voldtekt av barn under 14 år er det ikke uvanlig at

⁴⁸ Straffeloven 2005 §§ 291-294 og Straffeloven 1902 § 192. Etter 1902-loven ble denne typen lovbrudd betegnet som "seksuell omgang med barn under 14/10 år".

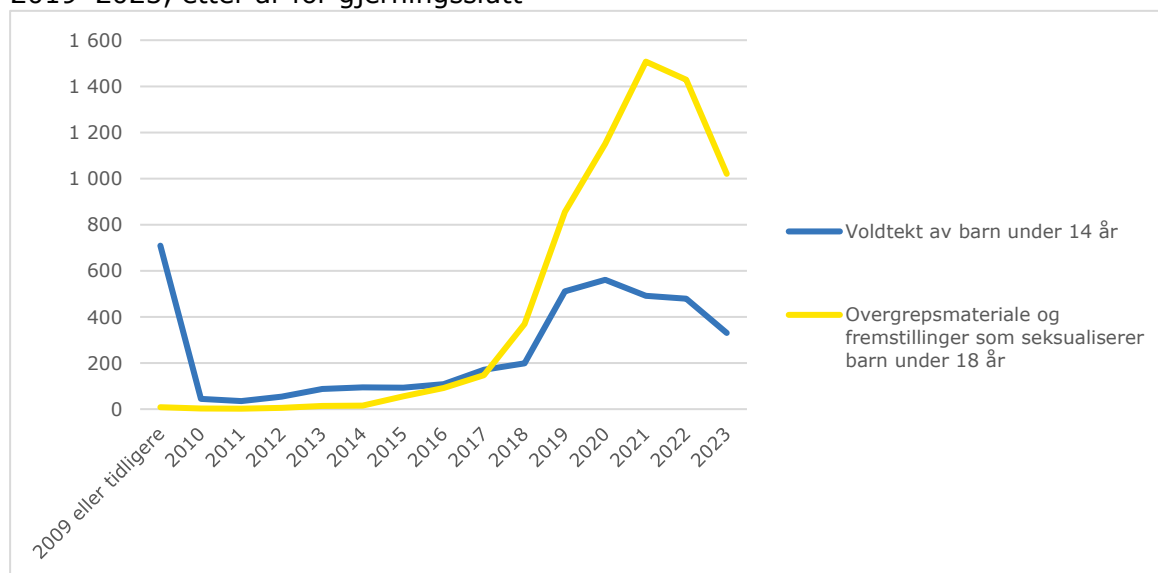
⁴⁹ Straffeloven 2005 § 299 og § 302 omfatter handlinger der noen får hhv. barn under 14 år og barn mellom 14 og 16 år "til å utføre

handling som svarer til seksuell omgang med seg selv", i tillegg til den som fysisk gjennomfører tilsvarende handlinger mot barn i disse

aldersgruppene. Formuleringene i disse bestemmelsene er teknologinøytrale, og omfatter på den måten også digital voldtekt eller seksuell omgang, f.eks. begått via webkamera eller videostrømming via sosiale medier eller digitale plattformer. Allerede i 2011 kom den første dommen hvor en nordmann ble dømt for voldtekt uten at han selv var tilstede, men ved at barn utførte seksuelle omgang med seg selv etter tvang/trusler fra gjerningspersonen.

forholdet anmeldes først når fornærmede er voksen, noe som gjenspeiles i den gjennomsnittlige anmeldelsestiden på 5,7 år. Selv om også mange anmeldelser knyttet til overgrepsmateriale mv. gjelder forhold som ligger noe tilbake i tid er den gjennomsnittlige anmeldelsestiden for slike lovbrudd på 215 dager.

Figur 5.5.1. Voldtekt av barn under 14 år og overgrepsmateriale mv. anmeldt i perioden 2019–2023, etter år for gjerningsslutt

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

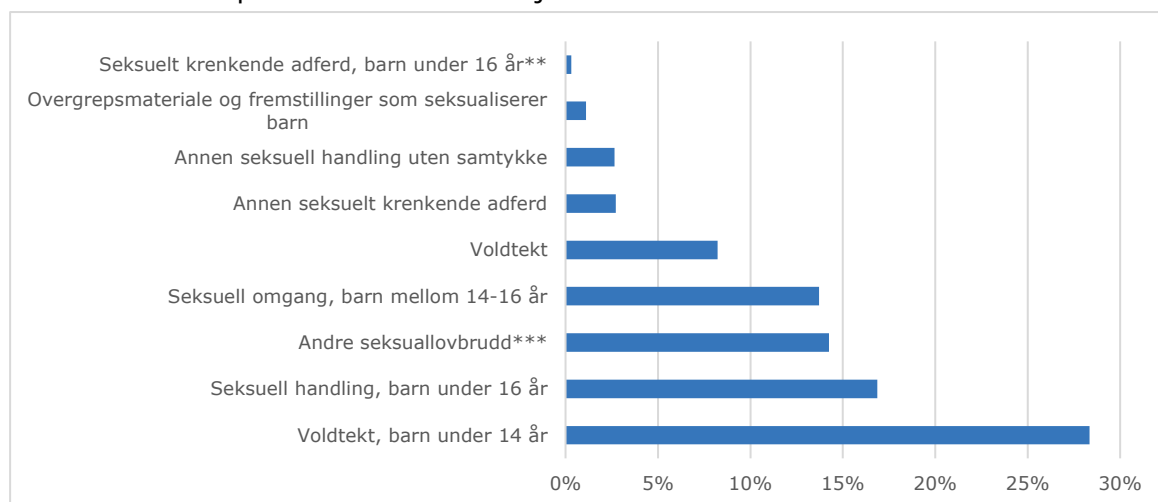
Seksuallovbrudd mot barn har lengst anmeldelsestid

39 prosent av registrerte seksuallovbrudd i perioden 2019–2023 ble anmeldt til politiet innenfor én uke etter gjerningen. Det er likevel ikke uvanlig at det går lang tid fra overgrepet finner sted til det blir anmeldt, og studier viser også at politiet får kjennskap til kun en mindre andel av vold og overgrep.⁵⁰ Derfor er det også betydelige forskjeller i hvor gamle forhold som omfattes av de anmeldelsene, og på grunn av en andel svært gamle forhold var den gjennomsnittlige anmeldelsestiden for seksuallovbrudd i 2019–2023 på 650 dager.

Seksuallovbrudd mot barn har lengre anmeldelsestid enn andre typer seksuallovbrudd. Voldtekt av barn under 14 år er den typen seksuallovbrudd som har klart størst andel eldre forhold. Som det fremgår av figur 5.5.2 har 28 prosent av disse sakene en anmeldelsestid på fem år eller mer, og enkelte slike saker gjelder forhold fra mange tiår tilbake. Av de anmeldte voldtektene (ekskl. barn under 14 år) hadde 8 prosent – eller i gjennomsnitt 130 anmeldelser hvert år – en anmeldelsestid på fem år eller mer.

⁵⁰ Se for eksempel Dale, M. T. G., Aakvaag, H. F., Strøm, I. F., Augusti, E. M., & Skauge, A. D. (2023). *Omfang av vold og overgrep i den norske befolkningen*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Figur 5.5.2. Anmeldte seksuallovbrudd, etter type lovbrudd og prosentandel med anmeldelsestid* på fem år eller mer. Gjennomsnitt 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

* Anmeldelsestid angir differansen (antall dager) mellom datoen for gjerningslutt og dato for anmeldelse til politiet

** Seksuelt krenkende adferd mot barn under 16 år ble tatt inn som et selvstendig straffebud ved ikrafttreddelsen av ny straffelov i 2015, og det ble samtidig opprettet en korresponderende statistikkgruppe (kode for lovbrudd i politiets registre). Seksuelt krenkende adferd mot barn under 16 år med gjerningsår før 2015 blir i statistikken klassifisert som "Annen seksuelt krenkende adferd" – selv om forholdet anmeldes etter 2015. For seksuelt krenkende adferd mot barn under 16 år er den lave andelen med anmeldelsestid på fem år eller mer derfor noe misvisende.

*** "Andre seksuallovbrudd" omfatter mange ulike typer seksuallovbrudd, f.eks. incest, kjøp av seksuelle tjenester, misbruk av overmaktsforhold og grooming.

Dersom et seksuelt overgrep blir anmeldt lenge etter gjerningen vil det kunne ha betydning for politiets etterforskning. Når det anmeldte forholdet ligger tilstrekkelig langt tilbake i tid vil det for eksempel kunne begrense mulighetene for å innhente fysiske og digitale bevis, samtidig som det kan vanskeliggjøre avhørssituasjonen overfor involverte parter og vitner.

Statistisk sentralbyrå (SSB) har i sine analyser av seksuallovbrudd gjennom straffesakskjeden sett på betydningen av anmeldelsestid for utfallet av ulike typer straffesaker.⁵¹ Med utgangspunkt i lovbrudd som ble anmeldt til politiet i 2010 ser imidlertid ikke anmeldelsestiden i seg selv ut til å være avgjørende for oppklaringen av en sak. Det er imidlertid grunn til å tro at seksuallovbrudd mot barn som er begått via digitale plattformer, som utgjør en vesentlig større andel av anmeldelsene i dag enn i 2010, har større potensial til sikring av digitale spor og bevis – uavhengig av anmeldelsestiden.

30 prosent digitale seksuallovbrudd i 2023

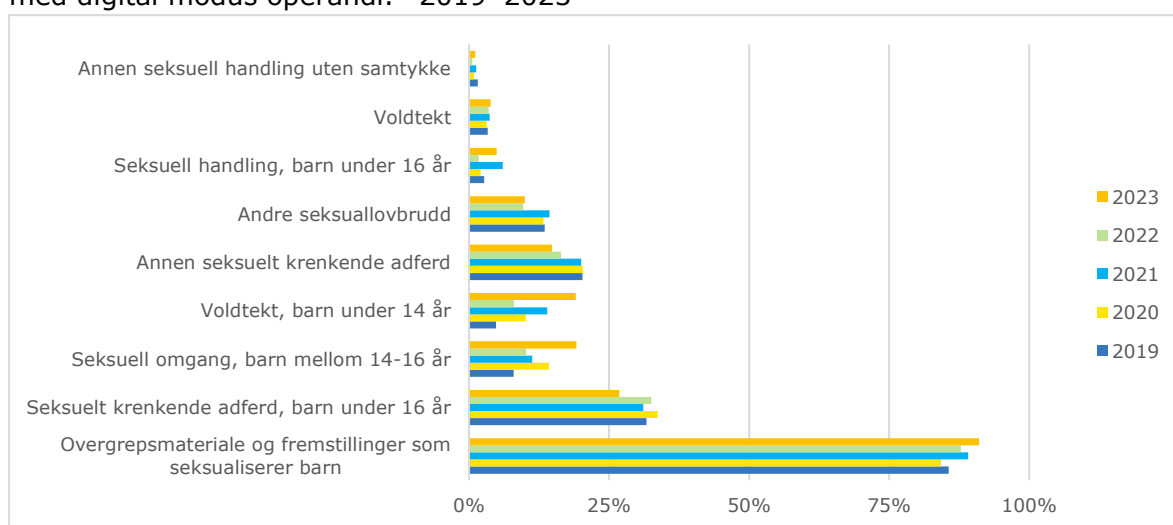
Til tross for årlige svingninger i statistikken er det likevel tydelige indikasjoner på at befolkningens – og særlig barn og unges – risiko for å bli utsatt for seksuallovbrudd har økt som følge av den økte tilstedeværelsen på sosiale medier og digitale plattformer. Åtte

⁵¹ [Stene, Reid J. \(2020\). Statistikk om familievold og lovbrudd mot barn i straffesakskjeden 2010–2017. Statistisk sentralbyrå: Rapporter 2020/22](#)

prosent av respondentene i Politiets innbyggerundersøkelse for 2023⁵² oppga at de var bekymret for å bli utsatt for seksuelle overgrep eller krenkelser på digitale plattformer.

Straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd er teknologinøytrale, det vil si at de ikke har et eksplisitt skille mellom fysiske overgrep og overgrep der gjerningspersonen ikke selv er til stede. Kunnskap om omfang og utbredelse av digitale seksuallovbrudd baserer seg på den registrerte informasjonen om *modus operandi*,⁵³ og selv om modus operandi ikke har den samme presisjonen som straffesaksstatistikk for øvrig gir en indikasjon på omfanget. Samlet sett var 30 prosent av alle anmeldte seksuallovbrudd i 2023 registrert med en digital modus operandi. Klart størst andel var registrert for saker som gjaldt befatning med overgrepsmateriale, samt en vesentlig andel i seksuallovbrudd mot barn for øvrig.

Figur 5.5.3. Anmeldte seksuallovbrudd, etter type lovbrudd og prosentandel registrert med digital modus operandi.⁵⁴ 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

Monitorering av norske IP-adresser avdekker seksuallovbrudd mot barn

Det siste tiåret har det vært et økt tilfang av anmeldte seksuallovbrudd som er begått via digitale flater, og i motsetning til "tradisjonelle", fysisk overgrep er avdekkingen av digitale seksuallovbrudd i større grad avhengig av politiets egen kontrollvirksomhet. Utviklingen for denne type straffesaker har blant annet sammenheng med et styrket internasjonalt samarbeid på området og utviklingen av verktøy og mekanismer for å monitorere norske IP-adresser.

Tidlig på 2000-tallet utviklet Kripos et dataverktøy som kunne monitorer enkelte fildelingsnettverk for å finne ut hvem som laster ned/deler seksualiserte filmer og bilder

⁵² [Politiets innbyggerundersøkelse 2023. Verian, 2024](#)

⁵³ Modus operandi for registrerte straffesaker er en merking av fremgangsmåte eller andre kjennetegn ved et lovbrudd. For enkelte typer

lovbrudd er det såkalt tvungen modus, som i praksis betyr at man ikke kan opprette en straffesak uten å registrere minst én modus operandi. Modus operandi kan si noe om omfanget saker som f.eks. er merket med digitale eller nettrelaterte fremgangsmåter. Siden merkingen er gjort manuelt i sak for sak må man ta høyde for en feilmargin, og det er ikke en uttømmende kilde til statistikk.

⁵⁴ Følgende modus operandi er tatt med i beregningene av digitale seksuallovbrudd: Andre data-teknisk, digital; Datakrim; Datamaskiner og nettverk; Internett; Seksuelle dokumenterte overgrep.

av barn. Grunnplattformen ble gitt videre til FBI som utviklet ICACCOPS,⁵⁵ som Kripos aktivt tok i bruk i 2013. Med dette verktøyet kan norsk politi opprette straffesaker mot personer som laster ned seksualiserte filmer og bilder av barn fra flere fildelingsnettverk.

Ved bruk av dette verktøyet ble det i 2021 avdekket i overkant av 121 sporede norske IP-adresser som lastet ned/delte overgrepsmateriale av barn. På bakgrunn av dette opprettet Kripos 65 straffesaker. Tilsvarende antall sporede IP-adresser i 2023 var 200, som førte til opprettelsen av 110 straffesaker.

Politiet prioriterer å opprette straffesaker på de personene som ut fra en risikoveileder har en høy sannsynlighet for å begå nye overgrep. Etterforskningen av personer som har hatt befatning med overgrepsmateriale har i noen tilfeller avdekket et stort antall seksuallovbrudd i tillegg til straffesaken som opprettes som følge av informasjon om IP-adresser.

National Center for Missing & Exploited Children (NCMEC) er et delvis offentlig organ i USA hvor en av oppgavene er å motta informasjon fra amerikanske tjenestetilbydere på internett hvor det er mistanke om at noen utnytter barn seksuelt. Denne informasjonen videresender NCMEC til myndighetene i landet hvor gjerningspersonen og/eller offeret bor. I 2016 undertegnet norsk politi en avtale med NCMEC som gjorde at politiet fikk tilgang til å laste ned informasjon om norske gjerningspersoner og ofre fra NCMEC. Dette ga norsk politi muligheten til å få informasjon om IP-adresser som fortsatt kunne spores og identifisere gjerningspersoner og/eller ofre. De siste årene har tips fra NCMEC til Norge økt betraktelig.

⁵⁵ Internet Crimes Against Children Task Force (ICAC) ble opprettet i 1998 av Justisdepartementet i USA, og er et nasjonalt koordineringsorgan for bekjempelsen av digital kriminalitet mot barn og unge. ICAC Child On-line Protection System (ICACCOPS) ble utviklet blant annet med utgangspunkt i grunnplattformen utviklet av Kripos.

5.6 Barne- og ungdomskriminalitet

I 2023 ble det fattet en påtaleavgjørelse i nesten 21 800 forhold der mistenkte, siktede eller domfelt var under 18 år på gjerningstidspunktet. Det er 28 prosent flere enn både året før og sett opp mot det årlige gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Siste års økning gjelder alle politidistrikter, de fleste alderstrinn og for både svært aktive lovbrutere og blant de som kun er registrert med ett straffbart forhold i løpet av året. Volummessig er økningen størst for mindre alvorlige forhold, samtidig som det er en bekymringsfull utvikling knyttet til alvorlig kriminalitet begått av barn og unge.

Usikker pandemieffekt

Selv om siste års økning i den registrerte ungdomskriminaliteten er relativt kraftig, er det grunn til å se utviklingen over en lengre tidsperiode. Generelt bør analyser av kriminalitetsutviklingen på tvers av pandemiperioden gjøres med forbehold, og for barn og unge spesielt er det grunn til å lese kriminalitetsutviklingen med varsomhet. Barn og unge er en av gruppene som trolig i størst grad ble rammet av begrensningene som fulgte av smittevernstiltak og nedstengning av samfunnet. Utover de faktiske nedstengningene av skoler og barnehager har kartlegginger vist at svært mange tjenester og tilbud til barn og unge var sterkt redusert under pandemien.⁵⁶ Ettersom det også var betydelige regionale forskjeller i hvor inngripende smittevernstiltakene var og hvor lenge disse varte, vil effekten og opplevelsen av tiltakene ha betydelige regionale variasjoner. Dette gjør at år-for-år- og distrikt-for-distrikt-sammenligninger trolig er heftet med betydelig usikkerhet, og at trendene bør ses over noe tid.

Det er også uklart i hvilken grad det vil være potensielle seneffekter av pandemiperioden og smittevernstiltakene. Nedstengningen av skoler og mange andre arenaer for barn og unge skaper usikkerhet rundt hvorvidt lovbrudd begått mot og av barn og unge ble fanget opp av politiet og andre, eller om vi i årene som kommer vil se et tilfang av lovbrudd som skjedd under pandemien. Ut ifra straffesaksstatistikken ser dette foreløpig ikke ut til å være tilfelle: mens 83 prosent av de påtaleavgjort 2023-forholdene også har et gjerningstidspunkt i 2023, var andelen lavere i perioden 2019–2022.⁵⁷ Det indikerer at 2023-forholdene i noe større grad enn tidligere beskriver nåsituasjonen.

Økende ungdomskriminaliteten siden 2015 – "pauset" under pandemien?

Ser vi utviklingen over en lengre tidsperiode er 2015 et "bunnpunkt" for den registrerte ungdomskriminaliteten. I kjølvannet av et relativt høyt og stabilt nivå av ungdomskriminalitet på midten av 2000-tallet ble det fra 2007/2008 og frem til 2015 registrert store, årlige fall i ungdomskriminaliteten.⁵⁸ Nedgangen gjaldt både de eldste og yngste ungdommene, og var særlig knyttet til den generelle reduksjonen i vinningskriminalitet. Sett over en lengre tidsperiode har utviklingen i registrerte barne- og ungdomskriminalitet i Norge mange likhetstrekk med tilsvarende utvikling i Sverige og Danmark, hvor trendene overordnet sett følger det samme mønsteret som i Norge.⁵⁹

⁵⁶ [Sektorrapport om folkehelse, 2021. Folkehelsedirektoratet](#)

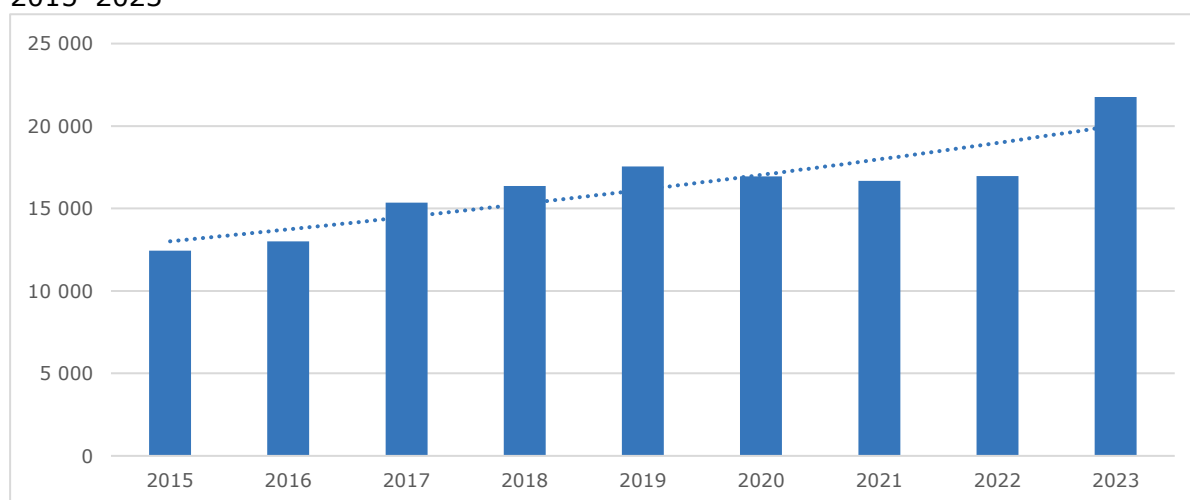
⁵⁷ 2019 (77 prosent), 2020 (79 prosent), 2021 (81 prosent) og 2022 (83 prosent)

⁵⁸ Se Statistisk sentralbyrås statistikk over *Etterforskede lovbrudd*, [statistikkbanktabell 09416](#). Mens det i perioden 2004–2008 i gjennomsnitt var 13,8 siktede personer per 1 000 innbyggere i aldersgruppen 5-17 år, var tilsvarende andel 7,3 i 2015.

⁵⁹ Se for eksempel det danske Justitsministeriets rapport [Udvikling i børne- og ungdomskriminalitet 2012–2021](#) og Bråttsforebyggende råds (BRÅ) [offisielle kriminalstatistikk](#) for Sverige. Det er noe usikkerhet ved sammenligning av kriminalstatistikk på tvers av landegrenser, blant annet på grunn av ulik straffelovgivning og av hensyn til ulikhet i registreringspraksis og tellemåter. Til tross for disse forbeholdene er overordnede utviklingsbildet for barne- og ungdomskriminaliteten siste 15-20 år svært likt i Norge, Sverige og Danmark

Fra 2015 og frem til 2019 blir imidlertid den nedadgående trenden avløst av en årlig økning i påtaleavgjorte forhold med gjerningspersoner under 18 år, før utviklingen flatet ut under pandemiårene. Mens den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten i 2023 representerer en økning fra den foregående fireårsperioden, er økningen større målt mot bunnpunktet i 2015. Likevel er 2023-nivået markert lavere enn slutten av 2000-tallet, spesielt når man tar høyde for befolkningsveksten i samme periode. Overordnet sett er det nærliggende å tolke nivået av barne- og ungdomskriminalitet i 2023 som en forlengelse av trenden i perioden 2015–2019, og ikke nødvendigvis som en eksplosiv økning fra pandemiårene – som illustrert i figur 5.6.1.

Figur 5.6.1. Påtaleavgjorte forhold der mistenkt, siktet eller domfelt er under 18 år. 2015–2023

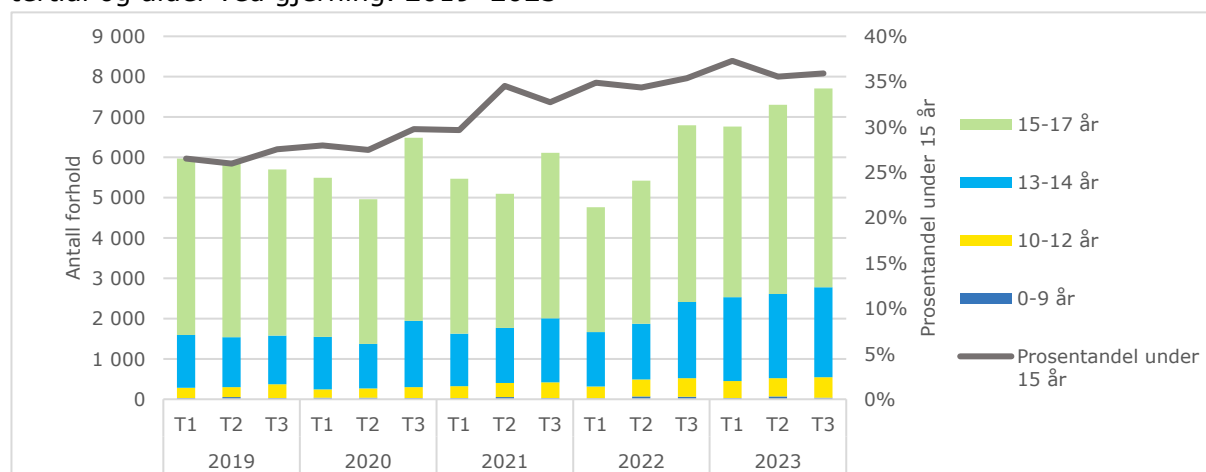
Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

Mer enn en tredjedel under 15 år i 2023

Det er fremdeles slik at ungdom i alderen 15-17 står bak flertallet av de påtaleavgjorte forholdene. I 2023 var nesten 13 900 påtaleavgjorte forhold knyttet til denne aldersgruppen, noe som utgjør i underkant av 64 prosent av alle forhold der barn og unge er registrert som mistenkt, siktet eller domfelt. Personer i aldersgruppen 13-14 år var registrert med drøyt 6 400 forhold, mens nesten 1 400 forhold var knyttet til barn i alderen 10-12 år.

Antall påtaleavgjorte forhold for 15-17 åringer i 2023 representerer en økning på 26 prosent fra året før, og drøyt 17 prosent flere enn det årlige gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Selv om det i antall er registrert langt færre forhold knyttet til barn under 15 år viser straffesaksstatistikken at økningen er enda større for denne gruppen, og økningen gjelder særlig for 13- og 14-åringene. Disse to alderstrinnene er registrert med 38 prosent flere påtaleavgjorte forhold enn i 2022. Samlet sett stod de under 15 år bak 36 prosent av alle påtaleavgjorte forhold mot barn og ungdom under 18 år i 2023. Tilsvarende prosentandel i 2019 var 27 prosent – slik det fremgår av figur 5.6.2.

Figur 5.6.2. Påtaleavgjorte forhold der mistenkt, siktet eller domfelt er under 18 år, etter tertial og alder ved gjerning. 2019–2023

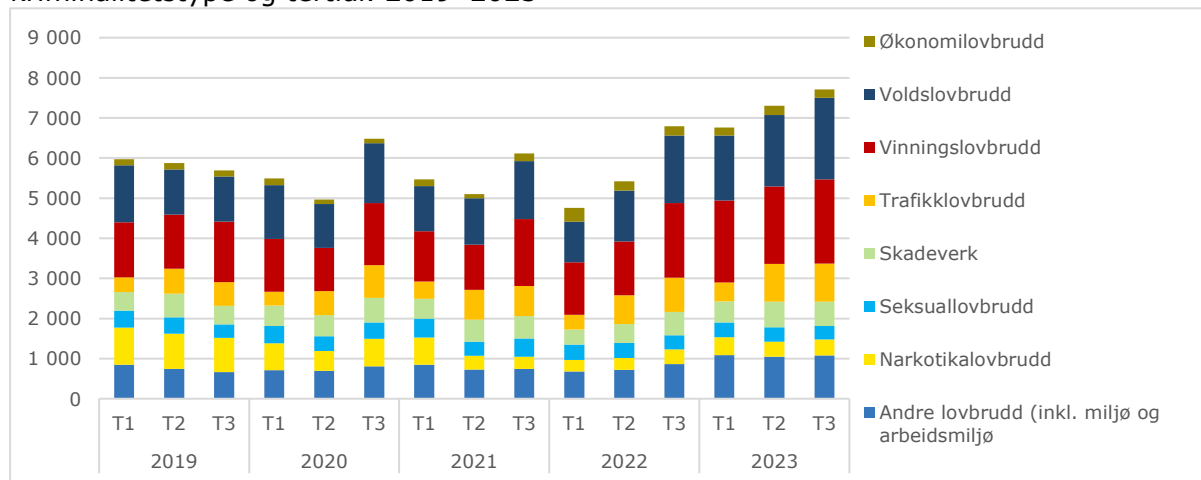
Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

Blant de påtaleavgjorte forholdene knyttet til personer under 15 år viser siste års utvikling klart størst økning i Oslo politidistrikt, mens også Vest, Sør-Vest og Øst politidistrikt har registrert en markant økning sammenlignet med 2022. Sett over den siste femårsperioden gjelder økningen samtlige politidistrikt. Det kan ikke utelukkes at det har skjedd endringer anmeldelsesrutiner og -terskler, for eksempel blant dagligvarekjeder (mindre tyveri) og transportselskaper (skadeverk) som har bidratt til økningen.

Størst økning for mindre alvorlige forhold

Den samlede økningen i ungdomskriminalitet knytter seg i størst grad til flere registrerte vinnings- og voldsforhold, samt forhold klassifisert som *annen kriminalitet*. Særlig er det mindre alvorlige forhold som i volum bidrar mest til utviklingen. I 2023 gjaldt nærmere 3 600 forhold mindre tyveri, mens 2 700 og 1 300 forhold gjaldt henholdsvis kroppskrenkelse og trusler. Samlet sett tilsvarte utviklingen for disse lovbruddstypene 40 prosent av den totale økningen i U18-forhold. Det er også registrert markant flere forhold som knytter seg til hensynsløs adferd og skadeverk, og for begge disse gruppene av lovbrudd er det registrert 25 prosent flere forhold enn året før.

Figur 5.6.3. Påtaleavgjorte forhold der mistenkt, siktet eller domfelt er under 18 år, etter kriminalitetstype og tertial. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

Bekymringsfull utvikling også for alvorlig kriminalitet

Antallet forhold i 2023 som gjelder seksuallovbrudd, herunder voldtekt,⁶⁰ er markert færre enn i foregående år. Det er imidlertid andre utviklingstrekk ved den registrerte kriminaliteten som gir grunn til bekymring. I 2023 ble det påtaleavgjort nesten 350 forhold for grov kroppskrenkelse, som er en betydelig økning fra det årlige gjennomsnittet på 215 slike forhold i perioden 2019–2022. I vurderingen av hvorvidt en voldshendelse kvalifiserer til grov kroppskrenkelse virker momentet om at kroppskrenkelsen *er begått av flere i fellesskap* å være særlig relevant i U18-saker. I hele den siste femårsperioden er omkring åtte av ti forhold som gjelder kroppskrenkelse knyttet til straffesaker med mer enn én registrert gjerningsperson. Selv om *andelen* slike forhold som er begått i fellesskap med andre er stabil, er det altså en betydelig økning i *antallet* slike voldshendelser.

Straffesaksstatistikken viser også et forhøyet nivå av grovere vold med gjerningspersoner under 18 år. Samlet sett ble det overfor barn og ungdom påtaleavgjort 330 forhold som gjaldt kroppsskade og grov kroppsskade; en markant økning fra det fireårige gjennomsnittet på 250 forhold i perioden 2019–2022. For denne typen vold er det i likhet med grov kroppskrenkelse en vesentlig andel som er begått i fellesskap, men for denne typen saker er det ofte også benyttet kniv eller andre våpen. Forhold som gjelder kroppsskade – og særlig grov kroppsskade – kjennetegnes dessuten ved at skadefølgen fra volden i mange tilfeller er betydelig.

Utviklingen i slike grovere voldsforhold kan ha sammenheng med økningen i forhold blant barn og unge som gjelder ulovlig bevæpning på offentlig sted. I 2023 ble det påtaleavgjort drøyt 520 slike forhold, som er 54 prosent flere enn foregående fire år. Flertallet av disse forholdene gjelder bevæpning med kniv eller knivlignende gjenstander. Det er i 2023 dessuten registrert en vesentlig økning i barn og unge som blir registrert for brudd på brann- og eksplosjonsvernloven og for fremkalling av fare for allmennheten ved brann.

I 2023 ble det påtaleavgjort nesten 600 forhold for ran der mistenkt, siktet eller domfelt var under 18 år. Det er en økning på 37 prosent målt mot gjennomsnittet for de foregående fire årene, og som for grovere vold er det i et flertall av ranene registrert mer enn én gjerningsperson. Sammenlignet med året før er det registrert størst økning i ran i Oslo politidistrikt, samtidig som Oslo er et av få politidistrikter som har færre ransforhold i 2023 enn i gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Kontrollert for lovbruddshyppighet i løpet av året ser vi at store deler av ransøkningen i 2023 kan knyttes til personer som har begått 10 eller flere forhold.

Seks prosent av gjerningspersonene stod for nesten én tredjedel av forholdene

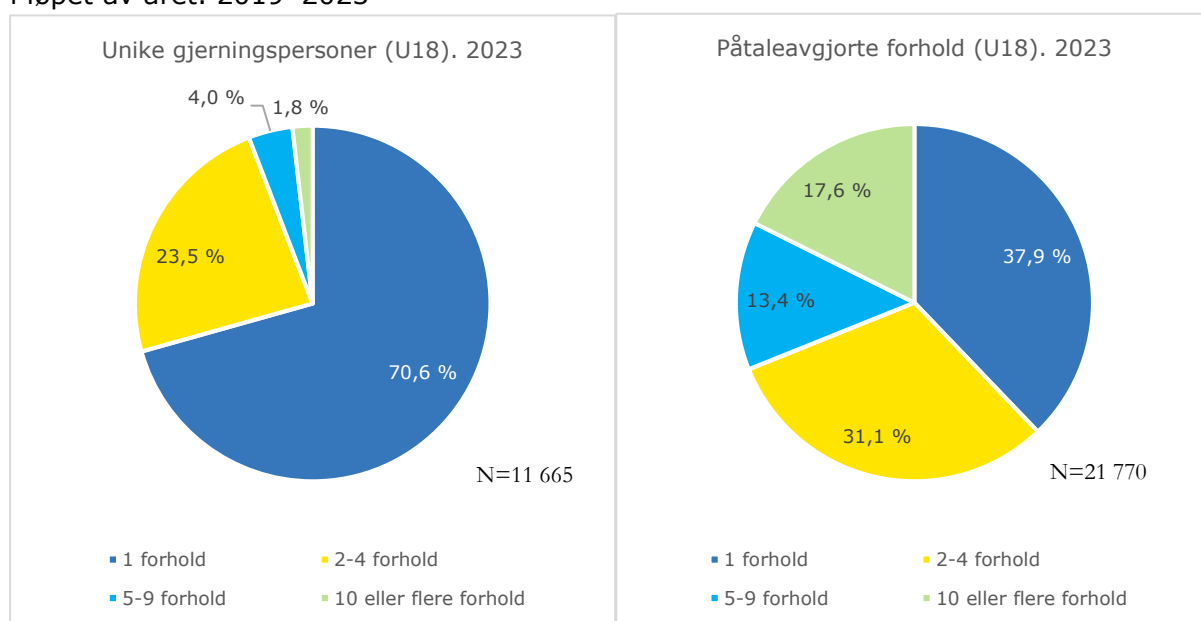
En fordeling av de påtaleavgjorte forholdene etter antallet *unike gjerningspersoner* kan si noe om lovbruddshyppigheten blant barn og unge. Straffesakstallene for 2023 viser at i overkant av 8 200 forhold med gjerningsperson under 18 år er knyttet til personer som kun er registrert med ett forhold i løpet av året. Disse utgjør nesten 71 prosent av de unike gjerningspersonene i 2023, og de tilsvarende andelene for foregående fire år ligger også omkring 70 prosent. I overkant av 2 700 personer er registrert med 2-4 forhold, 470 personer står oppført med 5-9 forhold, mens drøyt 200 personer er mistenkt, siktet eller domfelt for 10 eller flere forhold. I 2023 er det en økning i antall unike personer i alle disse gruppene sammenlignet med perioden 2019–2022, men selv om personer med

⁶⁰ De 339 voldtektsforholdene med gjerningsperson under 18 år i 2023 representerte en reduksjon på 21 prosent sammenlignet med gjennomsnittlig antall slike forhold i perioden 2019–2022.

10 eller flere forhold er relativt få i antall, står de for den klart største prosentvise økningen i 2023.

Til tross for at de mest aktive lovbrysterne under 18 år (5 eller flere forhold) bare utgjør snaut 6 prosent av gjerningspersonene, står de bak en stor andel av de påtaleavgjorte forholdene. Til sammen var denne gruppen på 680 barn og ungdom registrert med nærmere 6 800 forhold i 2023, og denne gruppen står bak mer alvorlige forhold enn de som kun begår ett forhold. Som illustrert i figur 5.6.4 står disse mest aktive gjerningspersonene for nærmere én tredjedel av alle påtaleavgjorte forhold i 2023.

Figur 5.6.4. Påtaleavgjorte forhold og unike gjerningspersoner (U18), etter antall forhold i løpet av året. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

Redusert saksbehandlingstid tross stor økning i U18-forhold

Forhold med gjerningspersoner under 18 år hadde i 2023 en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 39 dager fra gjerningspersonen ble registrert i saken og til det ble fattet en påtaleavgjørelse. For forhold som blir regnet som oppklarte var saksbehandlingstiden 34 dager. Dette er en markert forbedring sammenlignet med perioden 2019–2022, og den laveste saksbehandlingstiden i den siste femårsperioden. I 2023 ble 71 prosent av forholdene påtaleavgjort innenfor den lovbestemte fristen på 42 dager,⁶¹ mens oppklaringsprosent har ligget stabilt rundt 80 prosent i hele den siste femårsperioden.⁶²

⁶¹ Frist for behandling av saker hvor gjerningspersonen er under 18 år følger av straffeprosessloven § 249 annet ledd. Som hovedregel skal saken etterforskes og påtaleavgjøres innen seks uker (42 dager) etter at vedkommende ble ansett som mistenkt i saken.

⁶² Personer som er under 15 år på gjerningstidspunktet er under den strafferettslige lavalder, som betyr at de ikke kan ilegges en straffereaksjon. I 2023 var 36 prosent av de påtaleavgjorte forholdene med mistenkt, siktet eller domfelt under 18 år knyttet til personer under den strafferettslig lavalder. Den store majoriteten (92–95 prosent) av disse forhold blir avgjort som "Henlagt, mistenkte under 15 år" eller "Henlagt, mistenkte under 15 år – oversendt barnevernet". Etter politiets klassifisering regnes disse avgjørelsene som oppklarte, og bidrar til at forhold knytta til personer under 18 år samlet sett har en relativt høy oppklaringsprosent sammenlignet med andre aldersgrupper.

Tverrsektorielt samarbeid for utsatte barn og unge

Forebygging av kriminalitet blant unge krever tverrfaglige tiltak som adresserer mulige bakenforliggende årsaker. Det knyttes en særlig bekymring til at stadig yngre barn begår kriminalitet, og politiet har begrensede virkemidler mot denne gruppen. Politiet har et bredt samfunnsmandat og etterforskning av kriminalitet er et viktig ansvar, men i forebygging av barne- og ungdomskriminalitet er ikke politiet den mest sentrale aktøren. Ansvaret ligger på flere sektorer og krever samhandling for felles måloppnåelse. Her har politiet en rolle – sammen med andre og hvor det er behov for felles problemforståelse av arbeid knyttet til forebygging av ungdomskriminalitet på strategisk nivå, på tvers av sektorer.

Politidirektoratet deltar i et tverrsektorielt samarbeid (KUBU) der 13 etater jobber sammen for bedre samordnede tjenester og mer helhetlig innsats for barn og unge. Etatssamarbeidet har som mål å gi bedre koordinerte tiltak og innsatser slik at barn, unge og familiene deres skal få nødvendig hjelp og oppfølging, uavhengig av hvilken tjeneste eller forvaltningsnivå som er ansvarlig. Barne- og ungdomskriminalitet er et prioritert tema i dette samarbeidet

Etatssamarbeidet skal utvikle hensiktsmessige strukturer for dette tverrsektorielle samarbeidet, herunder utforske hvordan man kan organisere seg for å fremme samarbeidet og Politidirektoratet er utpekt som ansvarlig for oppfølgingen av en egen arbeidsgruppe for temaet for barne- og ungdomskriminalitet.

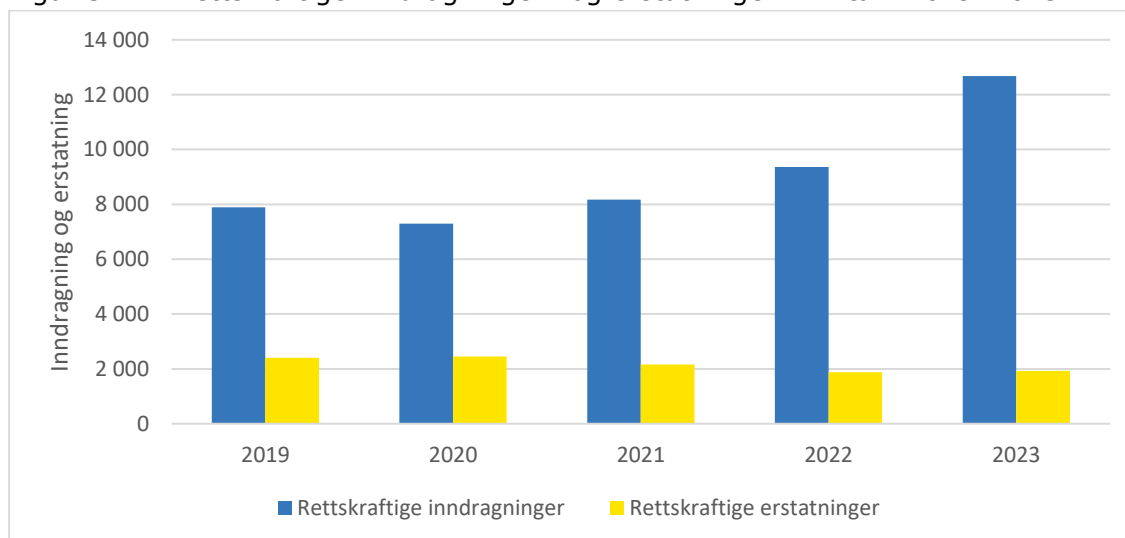
5.7 Inndragning

Betydelig flere inndratte gjenstander fra kriminell virksomhet

Som illustrert i figur 5.7.1 ble det i 2023 registrert vesentlig flere inndragninger enn i foregående fire år. De nesten 12 700 registrerte inndragningene i 2023 var 55 prosent flere enn gjennomsnittlig antall inndragninger i perioden 2019–2022. Inndragningene fordeles i statistikken etter året inndragningen ble rettskraftig,⁶³ og økningen i 2023 henger hovedsakelig sammen med at det ble registrert flere rettskraftige inndragninger etter hjemlene i straffeloven § 69. Summen av de rettskraftige inndragningene i 2023 var 145,3 millioner kroner.

Det som inndras etter strl. § 69 er ting som er frembrakt ved, har vært gjenstand for eller har vært brukt eller bestemt til bruk ved en straffbar handling. Selv om det vil være et element av fratakelse av verdier for mange av gjenstandene som inndras etter strl. § 69 er det også en rekke andre gjenstander i denne kategorien. I underkant av halvparten av disse gjenstandene er inndratt i forbindelse med narkotikasaker og omfatter for eksempel selve narkotikaen eller utstyr brukt i forbindelse med narkotikalovbruddene. Andre eksempler på inndratte gjenstander etter strl. § 69 er våpen, ammunisjon og smuglervarer. Inndragninger etter strl. §§ 67-68 er på tilsvarende nivå som tidligere år. Økningen i inndragninger etter strl. § 69 er positiv.

Figur 5.7.1. Rettskraftige inndragninger* og erstatninger*. Antall. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), pr. 5. februar 2024

* Rettskraftige inndragninger baserer seg på fryste tall per 1. januar etter statistikkåret, med unntak av tallene for 2021 som er hentet ut 5.2.2024. Tall for rettskraftige erstatninger er hentet fra registeret 5.2.2024.

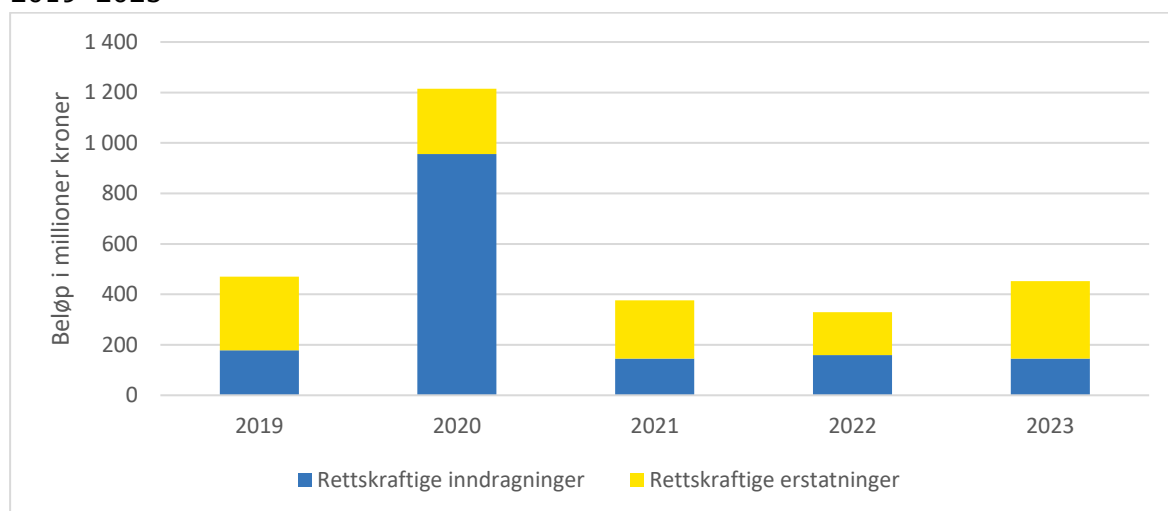
Med bakgrunn i måten inndragningene registreres i straffesaksregisteret på antas det at inndragningstallene for 2023 vil øke noe utover i 2024. Statistikken påvirkes også av

⁶³ Det tar i flere saker noe tid mellom rettskraft og registrering av dommen i politiets systemer. Konsekvensen er at tallene fortsetter å øke for foregående år også etter 31.12. Sammenligning av tall som trekkes ut i starten av et nytt år med tall som trekkes ut for tidligere år blir derfor ikke helt korrekt for gjengivelse av inndragningsresultatene fordi tallene for det siste året ikke fullt ut reflekterer inndragningen for det aktuelle året. Eksempelvis er tallene for 2021 og 2023 tatt ut av registeret 05.02.24, og viser inndratt beløp for disse årene på hhv. 189,3 og 153,1 MNOK. Ser vi på fryste tall for de samme årgangene, det vil status per 1. januar etter statistikkåret, er beløpene hhv 145,5 og 145,3 MNOK. Tallene for 2023 gir altså ikke komplett bilde av inndragningsresultatene i 2023 per nå. De fryste tallene per 1.1. påfølgende år som vist i figur 5.6.4.a indikerer en flat utvikling av inndratt beløp

enkeltsaker slik at det må kunne påregnes variasjoner fra år til år. Det er derfor vesentlig å se utviklingen over flere år for å beskrive trender på inndragningsfeltet. Det gir imidlertid begrenset analytisk verdi å se på gjennomsnittlig inndratt beløp for perioden 2019–2023, som illustrert i figur 5.6.4.b, ettersom inndragningstallene i svært stor grad påvirkes av én stor narkotikasak som ble rettskraftig i 2020. En annen utfordring er at inndragningstallene viser totalt idømt inndragning, men ikke hvor stor andel av pengene som politiet har sikret på domstidspunktet. En økning eller nedgang i tallene vil av den grunn ikke fullt ut reflektere hvor store summer politiet faktisk har inndratt. Samlet sett er den overordnede trenden at totalt rettskraftig inndragningsbeløp for 2023 var på tilsvarende nivå som tidligere år.

I mange saker, særlig innen økonomisk kriminalitet, skjer fratakelsen av verdier gjennom erstatning og ikke inndragning. Idømt erstatning fra enkelte utvalgte statistikkgrupper utgjør derfor en del av den samlede fratakelsen av verdier. De drøyt 1 900 rettskraftige erstatningene i 2023 var omtrent på samme nivå som i 2022, men likevel 13 prosent færre enn gjennomsnittet for perioden 2019–2023. Det samlede beløpet for rettskraftige erstatninger i 2023 – 307 millioner kroner – er likevel markant større enn både året før og gjennomsnittet for perioden 2019–2022 – som det fremgår av figur 5.7.2.

Figur 5.7.2. Rettskraftige inndragninger og erstatninger. Beløp i millioner kroner (MNOK). 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), pr. 5. februar 2024

Kraftig økning i verdibeslag

Sikring av verdier, særlig tidlig i etterforskingen, er viktig for å kunne muliggjøre inndragningskrav. Det er derfor positivt at det har vært en markant økning i 2023 av registrert sikring av verdier gjennom beslag. I 2023 ble det foretatt verdibeslag i nesten 1 250 straffesaker, og beslagene hadde en samlet verdi på 242 millioner kroner. Det er godt over en tredobling av gjennomsnittlig antall saker med verdibeslag i foregående fire år, og det har samtidig vært en økning i den samlede verdien til verdibeslagene. I 2023 ble det foretatt heftelser i forbindelse med 32 straffesaker til en samlet verdi på 71 millioner kroner. Dette er både i antall og samlet verdi omtrent på nivå med året før, men utgjør en markant økning sammenlignet med årene 2019–2021. Det rapporteres at årsaken til økningen er en kombinasjon av flere faktorer, deriblant økt fokus på

inndragning, systemendringer og målrettet innsats fra blant annet inndragningsspesialistene som har ført til riktigere registrering.

Inndragning av straffbart utbytte har over tid vært en prioritert oppgave. Den utvikling som erfares i forhold til samhandling og profesjonalisering blant de kriminelle medfører at også politiet må utvikle sin tilnærming og arbeidsmetodikk for å sikre inndragning. Blant annet vil internasjonalt politisamarbeid være avgjørende i flere saker som omhandler organisert kriminalitet samtidig som valutasmugling eller investering av straffbart utbytte i andre land vil være ressurskrevende å etterforske og fordre god kompetanse.

Inndragningsspesialister på plass i alle politidistrikter

Innføringen av inndragningsspesialister i alle politidistrikt er et tiltak som antas å ville påvirke resultatene på inndragningsfeltet. Politidirektoratet påla alle distrikt å innføre rollen som inndragningsspesialist innen 15. november 2021. De fleste fikk dette på plass rundt årsskiftet 2021/2022, og per desember 2023 har alle politidistrikter denne funksjonen på plass.

Det er store forskjeller i hvordan distriktene har innført spesialistrollen. Enkelte inndragningsspesialister innehar en eller flere andre roller i tillegg til å være inndragningsspesialist. I andre distrikt er inndragningsspesialistene helt skjermet til oppgaver knyttet til sikring av verdier og inndragning.

Statsadvokatenes kvalitetsundersøkelse av politiets håndtering av inndragning

Statsadvokatembetene har i 2023 gjennomført en nasjonal kvalitetsundersøkelse av politiets håndtering av inndragning. Undersøkelsen knyttet seg til sakstypene hvitvasking/heler, grovt narkotikalovbrudd etter straffeloven § 232 første ledd samt miljøkriminalitet. Et overordnet mål med undersøkelsen har vært å få en bedre oversikt over hvilket arbeid som gjøres på inndragningsfeltet i politiet, samt avdekke eventuelle overordnede tendenser i politiets behandling av potensielle inndragningskrav og for å fange opp eventuelle variasjoner.

Riksadvokaten er i ferd med å sammenstille og analysere resultatene fra undersøkelsen. Et foreløpig hovedinntrykk etter gjennomgangen av statsadvokatembetenes rapporter, er at politiet synes å ha både evne og vilje, samt gode rutiner for identifisering og sikring av verdier i etterforskingens innledende faser. Utover i etterforskingen får imidlertid inndragning mindre fokus, både i etterforskingen og i påtalearbeidet. Etterforsking og sikring med tanke på utvidet inndragning etter straffeloven § 68 synes i ingen eller liten grad vurdert og/eller fulgt opp av påtale. Nødvendige tiltak vil bli vurdert i den videre oppfølgingen av rapporten.

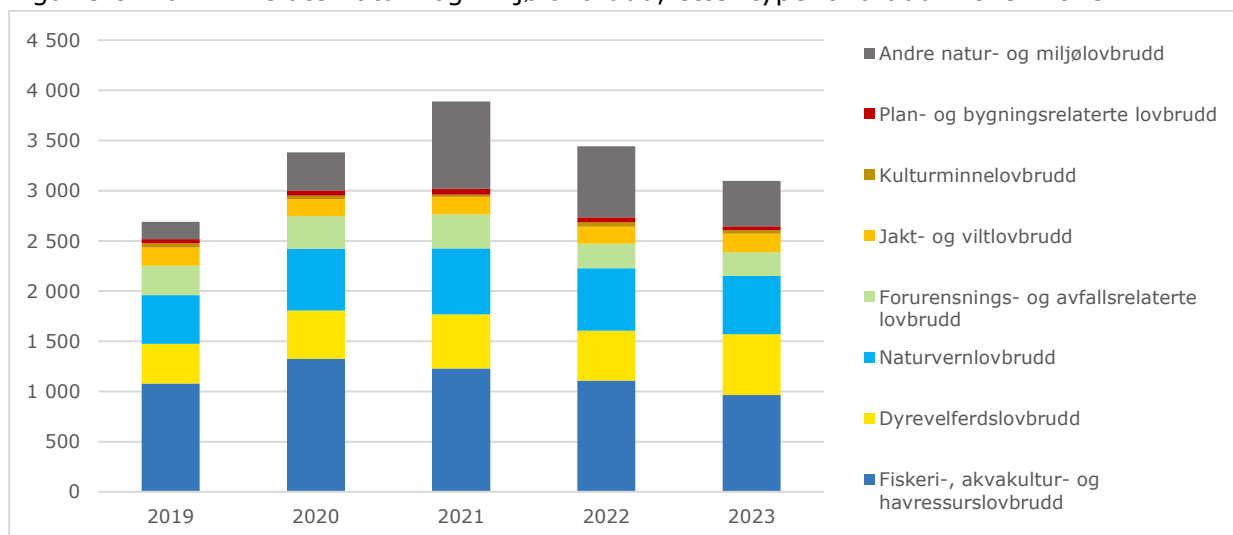
5.8 Andre prioriterte områder

5.8.1 Miljøkriminalitet

I løpet av 2023 ble det anmeldt 3 100 natur- og miljølovbrudd, hvorav drøyt 2 000 anmeldelser er klassifisert under kriminalitetstypen miljølovbrudd.⁶⁴ Natur- og miljølovbrudd omfatter et vidt spekter av lovbrudd, blant annet knyttet til fiskeri, akvakultur og havressurser, dyrevelferd, kulturminner, naturvern, forurensning og jakt- og vilt.

Som det fremgår av figur 5.8.1.a har det vært en reduksjon i anmeldte natur- og miljølovbrudd i løpet av de siste tre årene, etter at denne typen anmeldelser var i vekst gjennom pandemiårene. Samlet sett utgjorde anmeldelsene i 2023 en nedgang på 8 prosent sammenlignet med gjennomsnittlig antall anmeldelser i perioden 2019–2023. Den overordnede straffesaksutviklingen på dette området henger delvis sammen med en markant økning i andre natur- og miljølovbrudd i 2021 og 2022, hvor størsteparten av økningen knytter seg til flere anmeldelser for brudd på matloven som dreide seg om postforsendelser av cannabisfrø fra utlandet.

Figur 5.8.1.a. Anmeldte natur- og miljølovbrudd, etter type lovbrudd. 2019–2023

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS065

Nedgang i fiskerirelaterte anmeldelser

Fiskeri- akvakultur- og havressurslovbrudd er det mest omfangsrike av natur- og miljølovbruddene, og de drøyt 950 anmeldelsene av slike lovbrudd i 2023 utgjør bortimot en tredjedel av alle natur- og miljølovbrudd. En stor del av sakene omhandler ulovlige bruk av eller mangler ved teiner/garn, og flertallet av anmelder kommer fra Fiskeridirektoratet, Statens naturoppsyn, Kystvakten og andre kontrollinstanser. I 2023 ble det registrert 19 prosent færre fiskerirelaterte anmeldelser enn i gjennomsnittet for foregående fire år. Det er uklart hva nedgangen skyldes, men straffesaksstatistikken

⁶⁴ Politiets driftsstatistikk er på overordnet nivå delt inn i ti såkalte kriminalitetstyper, som er grupperinger som avgrenser kriminalitetsområder. Kriminalitetstypen *miljølovbrudd* dekker i seg selv ikke fullt ut alle typer lovbrudd som på fenomenivå kan betegnes som natur- og miljølovbrudd. For eksempel var brudd på dyrevelferdsloven frem til utløpet av 2023 klassifisert som *annen kriminalitet*, og det ble i 2023 registrert drøyt 600 anmeldelser knyttet til denne lovgivningen. I tillegg er anmeldelser etter petroleumsloven, matloven og deler av plan- og bygningsloven klassifisert som annen kriminalitet. Disse anmeldelsene utgjorde til sammen i overkant av 400 anmeldelser i 2023.

viser færre saker knyttet til "feil redskap" og "feil merket redskap". Noe av nedgangen kan også skyldes forvaltningens adgang til å gi overtredelsesgebyr og mindre kontrollaktivitet, og følgelig færre anmeldelser på området. Samtidig kan tidligere kontrollaktivitet på området ha virket forebyggende.

Mange natur- og miljølovbrudd er krevende å avdekke

Antallet anmeldelser knyttet til kulturminnekriminalitet har den siste femårsperioden vært relativt stabilt mellom 30-45 saker pr år. Trolig blir mange kulturminneovertridelser "skjult" i plan- og bygningskategorien og ulike tyverilovbrudd.

Det samme gjelder for plan- og bygningslovbrudd som i perioden har hatt et årlig antall mellom 35-60 anmeldelser. Erfaringsmessig er oppdagelsesrisikoen for disse typene lovbrudd lav. Majoriteten av ulovlige naturinngrep og arealendringer skjer innenfor vidstrakte, avsidesliggende områder hvor det er vanskelig å føre jevnlig tilsyn. Det er utfordringer knyttet til å avdekke hvem som står bak lovbruddene og det er sjelden en direkte fornærmet som anmelder. Til tross for at en del av de ulovlige tiltakene utgjør svært grove overtridelser, utgjør majoriteten av saker mindre og geografisk avgrensede inngrep. Mens disse hver for seg kan virke bagatellmessige, utgjør det samlede volumet av tiltak og en bit-for-bit nedbygging en betydelig trussel. Få saker politianmeldes og politiet mangler en samlet oversikt over omfang og konsekvenser av ulovlige naturinngrep og arealendringer. Verdsetting av naturverdi er også et viktig aspekt ved vurdering av alvorlighetsgrad og konsekvens.

Overtredelser av dyrevelferdsloven har en gjennomsnittlig markant stigning gjennom hele femårsperioden, fra nesten 400 saker i 2019 til drøyt 600 saker i 2023. Denne økningen kan ha sammenheng med politiets økte aktivitet på området og samarbeidet med Mattilsynet. Det er svært få anmeldelser knyttet til eksotiske dyr. En forklaring på det lave antallet kan være lovliggjøringen av 19 reptilarter i 2017.

Antall anmeldte naturvernlovbrudd har økt jevnt fra 2019 til 2021, etterfulgt av en liten nedgang frem til 2023. Kategorien "andre natur- og miljølovbrudd", hvor overtridelser av matloven dominerer, har hatt samme utvikling.

5.8.2 Hatkriminalitet

Definisjon og omfang

Hatkriminalitet defineres som straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av eller har sin bakgrunn i andres hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion/livssyn, seksuell orientering, nedsatt funksjonsevne, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk. Det ble registrert nesten 1 100 anmeldelser med et hatmotiv i 2023. Det er 18 prosent flere enn året før, og en økning på 40 prosent sammenlignet med gjennomsnittlig antall anmeldelser siste fem år. I 2023 ble det påtaleavgjort totalt 1 120 saker med hatmotiv.

Oppklaringsprosenten for 2023 er på 45 prosent, noe som er en reduksjon sammenlignet med 2022 hvor den var på 52 prosent og gjennomsnittet for siste fem år har ligget omkring 50 prosent. I 2023 var andelen saker med positiv påtaleavgjørelse 28 prosent, en nedgang fra 2022 hvor andelen positive påtaleavgjørelser var på 38 prosent. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for hatkrimsaker var på vel 90 dager i 2023. Dette er

en reduksjon fra 2022 hvor den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var i overkant av 100 dager.

Kapasitet til å etterforske hatkriminalitet i politidistriktene

De aller fleste distriktene beskriver i sin rapportering at de ikke har egne dedikerte ressurser til å etterforske hatkriminalitet. To distrikter rapporterer at de har dedikerte påtaleressurser innen fagfeltet, et annet distrikt beskriver at de vurderer å sette av dedikert påtaleressurs til hatkriminalitet i løpet av 2024. Ved alle distriktene, med unntak av Oslo PD, etterforskes hatkriminalitet ved de geografiske driftsenhetene (GDE). Flere distrikter rapporterer om en utfordret etterforskningskapasitet, som også påvirker etterforskning av hatkriminalitet. Samtidig påpeker flere distrikter at de har fått en økt kompetanse innen fagfeltet i løpet av 2023.

Nasjonalt kompetansemiljø skal heve kunnskapen i politiet

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet ble etablert i 2021. Kompetansemiljøet er lagt til Oslo politidistrikt. Mandatet er å heve kompetansen på hatkriminalitet i politiet, samt bistå alle landets politidistrikter med kunnskap og veiledning innen fagfeltet. Nasjonalt kompetansemiljø har i løpet av 2023 gjennomført opplæring for kontaktpunkter og opplæringsteam i alle politidistrikter. Politidistriktene ble anbefalt å sette sammen team som skulle favne alle sider av politiets arbeid innen hatkriminalitet – forebygging, etterretning, dialog og tillitsskapende arbeid, etterforskning og påtalebehandling.

Politidistriktene har satt sammen teamene på ulike måter og med ulikt antall medlemmer. Antallet medlemmer varierer fra ca. fem til ti personer med ulike funksjoner i politiet.

Opplæringen har i hovedsak bestått av fenomenkunnskap, hvordan gjenkjenne og registrere en hatkrimsak, hvorfor prioritere hatkriminalitet, relevante lovbud i straffeloven og ivaretagelse av de fornærmede. Opplæringen har gått over to dager. I hvert politidistrikt har det lokale støttesentret for kriminalitetsutsatte fått tid i løpet av opplæringen til å fortelle om sitt arbeid.

6 Kapasitet og organisering

6.1 Etterforsknings- og påtalekapasiteten

6.1.1 Kapasitetsvurdering av etterforskningsområdet

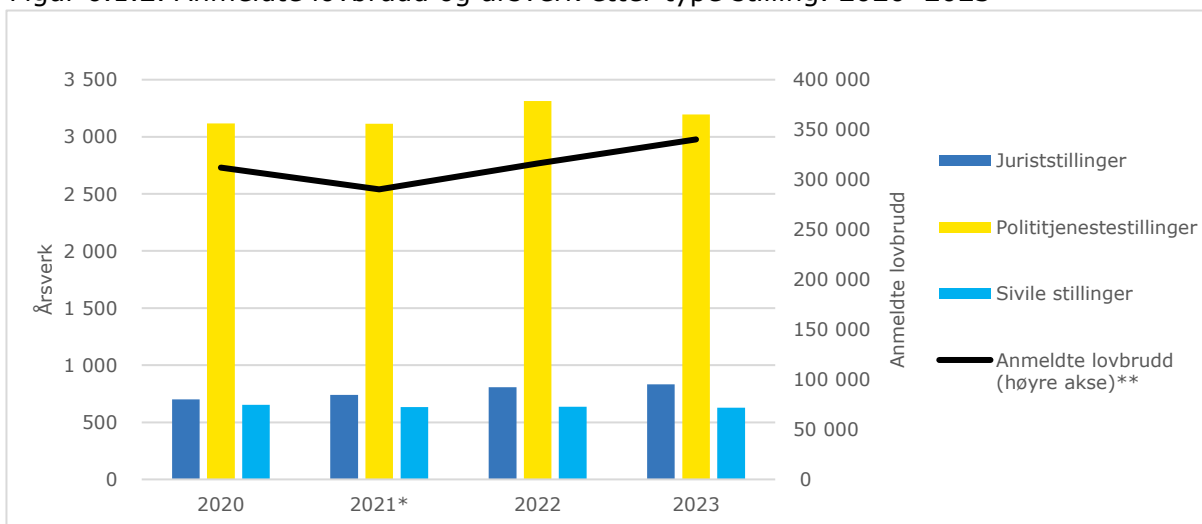
I 2019 gjennomførte Politidirektoratet en kapasitetsvurdering av etterforskningsområdet ([Kapasitetsundersøkelsen 2019](#)). Analysegrunnlaget var data registrert i politiets registre i 2018. Fra 2018 til i dag har det vært utvikling på ulike områder innenfor politiets straffesaksbehandling. Det er grunn til å anta at en tilsvarende kapasitetsvurdering på grunnlag av data fra 2023 ville gitt et noe annet resultat for enkelte områder enn den forrige kapasitetsvurderingen. Slike endringer antas imidlertid å være for marginale til å svekke kapasitetsundersøkelsens gyldighet og pålitelighet som kunnskapsgrunnlag. I det følgende har vi derfor benyttet beregninger og estimater fra kapasitetsundersøkelsen for å gi et inntrykk av forholdet mellom kapasitets- og ressursbehov på straffesaksfeltet.

6.1.2 Kapasitet

Ved utgangen av 2023 var det drøyt 4 650 årsverk⁶⁵ som håndterte straffesaksbehandlingen i politidistriktene. I tillegg var det nesten 350 årsverk som var dedikert til ledelse av årsverkene knyttet til straffesaksbehandling. I særorganene var det ytterligere 600 årsverk som arbeidet. Årsverkene er fordelt mellom rollene påtalejurist, etterforsker og sivil.

Som figur 6.1.2 viser har det siden 2020 vært en viss økning i antall påtalejurister. Ved utgangen av 2023 var det i overkant av 130 flere påtalejurister enn ved utgangen av 2020. Det var en økning på 76 etterforskere fra 2020 til 2022, men fra 2022 til 2023 er det en reduksjon på 120 etterforskere. I samme periode har den registrerte kriminaliteten økt fra 301 000 saker og nesten 11 000 undersøkelser til nær 329 000 saker og 11 500 undersøkelser i 2023.

Figur 6.1.2. Anmeldte lovbrudd og årsverk etter type stilling. 2020–2023

Kilde: Politidirektoratet og Straffesaksregisteret (Strasak)

* Årsverkstall for 2021 er tatt ut pr. 31. august, øvrige år gjenspeiler status per 31. desember

** Inkludert undersøkelsessaker

⁶⁵ Tallgrunnlaget er hentet fra HR-systemet som politiet bruker (SAP). Tallene er beheftet med en viss usikkerhet knyttet til manglende oppdatering på ansettelse, avgang, permisjoner, beordringer o.l.

Kapasitetsundersøkelsen (2019) av etterforskningsområdet beregnet hvor mye tid de ulike rollene (påtalejurist, etterforsker og sivil) hadde til straffesaksbehandling etter at man hadde gjort fratrekk for opplæring, kurs, HR-fratrekk, o.l. Gitt at disse beregningene er relativt uendrede fra 2018, hvilket vi legger til grunn, så kan man beregne hvor mye kapasitet politiet hadde til straffesaksbehandling i 2023, både totalt og fordelt på rolle.

6.1.3 Ressursbehov

I kapasitetsundersøkelsen (2019) ble alle straffesakene fordelt på 21 sakskategorier, og beregnet hvor mye tid politiet benyttet totalt pr. sak. Disse beregningene ble fordelt på de ulike rollene som er involvert i straffesaksarbeidet – etterforskning, påtalebehandling og sivil straffesaksstøtte. Beregningene i kapasitetsundersøkelsen er utelukkende basert på den faktiske tiden man benyttet på sakene i 2018.

Dersom man benyttet like mye tid pr. sak i 2023 som man gjorde i 2018, det vil si at man sammenholder straffesaksporteføljen i 2023 (antall nye anmeldelser) med tidsestimatene fra kapasitetsundersøkelsen, viser det et ressursbehov på nær 5 700 000 timer. Ressursbehovet fordeler seg med hhv 1 800 000 timer til de mest alvorlige sakene, 1 990 000 timer til de alvorlige sakene og 1 900 000 timer til mengdesakene.

Når man sammenholder antall årsverk ved utgangen av 2023 med den estimerte tiden hvert årsverk har til straffesaksbehandling så var kapasiteten litt over 5 400 000 timer, noe som gir et kapasitetsunderskudd på nær 270 000 timer. Dette betyr at politiet totalt sett hadde mindre tid å bruke på hver enkelt sak i 2023 enn det man hadde i 2018.

Ulik ressursutvikling for etterforskning og påtalebehandling

Kapasiteten er imidlertid ulik mellom påtalejurister og etterforskere målt mot de anmeldte lovbruddene. Når vi fordeler kapasitetsestimaterne på henholdsvis påtalejurist og etterforsker finner vi at påtalejuristene kunne bruke mer tid pr. sak enn i 2018, mens det motsatte er tilfelle for etterforskerne. Nye straffesaker i 2023 gir et ressursbehov på påtalesiden tilsvarende 780 000 timer, mens den beregnede påtalekapasiteten ved utgangen av 2023 var nesten 900 000 timer.

Imidlertid kan ikke ressursbehovet utelukkende baseres på nye anmeldelser ettersom saksporteføljen også omfatter restanser. Antallet [påtaleavgjorte saker i 2023 var flere enn antallet anmeldte lovbrudd](#) da det også ble foretatt en nedbygning av restanseporteføljen. Tar vi hensyn til restanseporteføljen antas dermed det beregnede kapasitetsoverskuddet for påtalejuristene å være noe lavere enn det som er anslått ovenfor.

For etterforskerne var derimot situasjonen motsatt. De anmeldte sakene i 2023 krevde drøyt 4 050 000 timer til etterforskning, mens kapasiteten ved utgangen av året var i overkant av 3 800 000 timer sett hen til antall anmeldelser i 2023. Altså måtte etterforskerne bruke mindre tid pr. sak i 2023 enn det de gjorde i 2018.

Beregningene over sammenfaller med distriktenes rapportering på kapasitet. Som nevnt over har politidistriktene rapportert om lav etterforskningskapasitet, både generelt og på prioriterte områder. Nesten alle distriktene rapporterer om lav kapasitet på etterforskning, både generelt og på de prioriterte områdene. På påtalesiden rapporterer nesten alle distriktene om akseptabel kapasitet, både generelt og på de prioriterte områdene.

Det er viktig å merke seg at beregningene over legger til grunn den registrerte kriminaliteten. Det er trolig store mørketall innenfor flere kriminalitetsområder, og innsatsen på flere prioriterte og viktige områder er ikke tilstrekkelig. Eksempelvis foreligger det mye og relevant etterretningsinformasjon om organisert kriminalitet i politidistriktene og særorganene som kan tilsi iverksettelse av etterforskning, men hvor kapasitetsutfordringer ikke muliggjør ønsket innsats. Dersom man hadde avdekket mer kriminalitet og samtidig økt innsatsen mot de prioriterte kriminalitetstypene så ville kapasitetsunderskuddet blitt vesentlig større.

6.1.4 Økt ressursbehov fra 2022 til 2023

Når man ser på økningen i registrert kriminalitet fra 2022 til 2023, og sammenholder det med estimatene i kapasitetsundersøkelsen ser vi at ressursbehovet har økt med til sammen 350 000 timer. [Økning i anmeldte lovbrudd fra 2022 til 2023](#) gir et økt ressursbehov tilsvarende 247 000 timer til etterforskning og 46 000 timer til påtalebehandling. Dette tilsvarer henholdsvis 209 årsverk til etterforskning og 43 årsverk til påtalebehandling.

Dersom man fordeler det økte ressursbehovet på de ulike lovbruddsgruppene så økte ressursbehovet for de mest alvorlige sakene med 87 000 timer, de alvorlige sakene 165 500 timer og mengdesakene med 98 000 timer.

6.2 Robuste etterforskningsmiljøer er avgjørende for å møte kriminalitetsutfordringene

Etterforsknings- og påtalekapasiteten i politidistriktene er fordelt mellom geografiske driftsenheter og felles enhet for etterforskning. Fellesenheter har ansvar for saker innenfor spesifikke sakstyper, og et distriktovergripende ansvar for å bistå i andre saker uansett hvor i distriktet sakene oppstår for å sikre kvalitet og effektivitet i etterforskningen. De geografiske enhetene har etterforskningsansvar for saker som ikke behandles av fellesenheter, og som faller inn under deres geografiske virkeområde. Disse enhetene håndterer saker av svært ulik karakter og med ulik alvorlighetsgrad, herunder trafikk, narkotika, vinning og vold.

Når det gjelder den nærmere fordelingen av saksansvaret mellom de funksjonelle driftsenhetene og de geografiske enhetene legger Nasjonal straffesaksinstruks, utarbeidet av Riksadvokatembetet og Politidirektoratet i fellesskap, føringer for hvilke saker som normalt skal plasseres i de funksjonelle driftsenhetene under henvisning til krav om tilstrekkelig kompetanse og ensartet praksis. I tillegg har flere distrikter lokale saks- og trekkinstrukser som utfyller den nasjonale straffesaksinstruksen.⁶⁶ Det er sentralt at politidistriktene innen de rammer som straffesaksinstruksens setter løpende vurderer og tilpasser sin organisasjon til kriminalitetsutfordringene og slik sørger for en organisering som legger til rette for en effektiv straffesaksbehandling av høy kvalitet, herunder foretar nødvendige ressursallokeringer.

Robuste etterforskningsmiljøer med tilstrekkelig kapasitet og kompetanse er avgjørende for å møte de mange og krevende kriminalitetsutfordringene distriktene står overfor på en adekvat og forsvarlig måte. I tillegg krever flere sakstyper at innsatsen både omfatter politifaglig og påtalefaglig spisskompetanse for at sakene skal behandles effektivt, og for at sentrale rettsikkerhetsgarantier blir ivaretatt. Det erfarer at det i flere politidistrikter i den senere tid har vært en utvikling hvor saker flyttes fra FEE eller andre robuste

⁶⁶ [Nasjonal straffesaksinstruks](#), 8. mai 2020

fagmiljøer til mindre driftsenheter uten nødvendig kapasitet eller kompetanse til å håndtere de ulike saksområdene. Dette er en utvikling som er bekymringsfull.

7 Tiltak for økt kompetanse og kvalitet i straffesaksarbeidet

Kontroll av kvalitetskravene

Straffesaksbehandlingsens hovedmål er å bidra til redusert kriminalitet gjennom en rettssikkerprosess hvor etterforskningen er målrettet, effektiv og av høy kvalitet. Riksadvokaten har i *Kvalitetsrundskrivet* (rundskriv 3/2018) angitt sentrale kvalitetsmarkører for etterforskningen og påtalebehandlingen. En viktig kontroll av politiets straffesaksbehandling skjer gjennom statsadvokatenes behandling av saker hvor tiltalekompetansen tilligger statsadvokatene eller gjennom saker som tilsendes statsadvokatene for klagebehandling. En sentral del av statsadvokatens arbeid i den enkelte sak er å kontrollere at fastsatte normer er fulgt og å forbedre straffesaksbehandlingen gjennom korrigerende tiltak der normene ikke er fulgt. Systematiske kvalitetskontroller skjer videre gjennom inspeksjoner og kvalitetsundersøkelser. Ved slike undersøkelser fastsetter statsadvokatene gjennomgående forpliktende tiltak for gjennomføring dersom det gjøres funn som tilsier dette. Også funn fra systematisk erfaringslæring er en viktig kilde til informasjon om kvaliteten på politiets arbeid og statsadvokatembetene har over tid etablert og videreutviklet sin systematikk for å registrere og sammenstille funn fra de ulike evalueringene.

Tilsyn/inspeksjoner

Riksadvokaten gir årlig overordnede føringer for hvilke områder statsadvokatene skal vie særlig oppmerksomhet i sin fagledelse av politiet. Føringer baseres blant annet på utviklingstrekk i samfunnet og kriminaltettbilde og funn fra enkeltsaksbehandling mv. For 2023 ble det gitt føringer om tilsyn av mishandling i nære relasjoner og gjennomføring av en nasjonal kvalitetsundersøkelse av politiets håndtering av inndragning.

Tilsyn av saksområdet mishandling i nære relasjoner er gjennomført som saksinspeksjoner, kvalitetsundersøkelser eller pålegg om foreleggelse av enkeltsaker, jf. [punkt 5.4](#). Det er ikke utarbeidet en samlet rapport om tilsynene, men statsadvokatene følger opp avvik mv. gjennom tiltak tilpasset utfordringene i de enkelte politidistriktene. Flere embeter har i denne sammenheng opplyst at de har iverksatt ulike kompetansehevende tiltak. I tillegg har riksadvokaten fulgt opp undervisning på Politihøgskolens videreutdanningskurs om mishandling i nære relasjoner. Riksadvokaten har videre utgitt revidert rundskriv om vold i nære relasjoner. Det forventes at pålagte og igangsatte tiltak vil bidra til å heve kvaliteten på politiets arbeid på dette saksområdet.

Et overordnet mål for kvalitetsundersøkelsen om inndragning har vært å skaffe bedre oversikt over hvilket arbeid politiet gjør for å sikre inndragning. Undersøkelsen har omfattet sakstypene; hvitvasking/heleri, grove narkotikalovbrudd og miljøkriminalitet. Riksadvokaten er i ferd med å sammenstille og analysere resultatene fra statsadvokatenes rapporter.

Ved siden av de sentralt pålagte tilsynene har flere embeter gjennomført inspeksjoner og kvalitetsundersøkelser på ulike områder innrettet etter identifiserte lokale behov i politidistrikter. Troms og Finnmark statsadvokatembeter har eksempelvis gjennomført en mindre kvalitetsundersøkelse av alle henlagte voldtektssaker i Finnmark politidistrikt etter at distriktet i 2022 hadde en lav oppklaringsprosent i disse sakene. Videre har flere embeter fulgt opp arbeidslivsinspeksjonene fra i fjor ved nye inspeksjoner i 2023.

Øvrige fagledelsestiltak

Et viktig fagledelsestiltak for å sikre kvalitet og rettsikkerhet i straffesaksbehandlingen har i 2023 vært riksadvokaten faglige innlegg på samtlige regionale påtalemøter om bevisbedømming og forvaltning av objektivitetsplikten. Tiltaket har inngått som en del av obligatorisk årlig opplæring for politiadvokatene.

Statsadvokatene har i 2023 deltatt på om lag 100 saksgjennomganger som ledd i systematisk erfaringslæring. Funn fra dette arbeidet følges opp i samarbeid med politidistriktene blant annet gjennom pålegg om praksisendringer og opplæring.

Vedlegg A Statistikk

Tabell A1. Anmeldte lovbrudd, etter type lovbrudd. 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Prosent- endring mot 2022	Prosent- endring mot gj.snitt 2019- 2022
Anmeldte lovbrudd, i alt	310 821	301 287	279 512	305 318	328 774	7,7 %	9,9 %
Vinningslovbrudd	101 402	92 932	84 809	105 090	118 118	12,4 %	23,0 %
- Mindre tyveri	12 609	12 049	12 096	13 352	16 793	25,8 %	34,1 %
- Tyveri	71 915	65 838	60 674	77 876	84 298	8,2 %	22,0 %
- Grovt tyveri	6 173	4 572	3 247	4 100	4 759	16,1 %	5,2 %
- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	3 871	4 064	3 153	4 030	5 181	28,6 %	37,1 %
- Ran, i alt	881	960	766	910	1 395	53,3 %	58,7 %
--- Grovt ran	169	170	115	111	155	39,6 %	9,7 %
--- Ran	712	790	651	799	1 240	55,2 %	68,0 %
- Annet vinningslovbrudd	5 953	5 449	4 873	4 822	5 692	18,0 %	7,9 %
Voldslovbrudd	33 034	30 722	29 100	32 449	34 052	4,9 %	8,7 %
- Kroppskrenkelse, i alt	12 820	11 507	11 484	13 046	13 857	6,2 %	13,4 %
--- Kroppskrenkelse	12 268	11 101	11 070	12 627	13 220	4,7 %	12,4 %
--- Grov kroppskrenkelse	552	406	414	419	637	52,0 %	42,3 %
- Kroppsskade, i alt	2 216	1 863	1 629	2 023	2 143	5,9 %	10,9 %
--- Kroppsskade	1 903	1 616	1 442	1 816	1 924	5,9 %	13,6 %
--- Grov kroppsskade	313	247	187	207	219	5,8 %	-8,2 %
- Mishandling i nære relasjoner, i alt	3 383	3 309	3 134	3 065	3 140	2,4 %	-2,6 %
--- Mishandling i nære relasjoner	3 305	3 226	3 065	3 009	3 098	3,0 %	-1,7 %
--- Grov mishandling i nære relasjoner	78	83	69	56	42	-25,0 %	-41,3 %
- Trusler, i alt	7 645	7 881	7 010	7 647	8 361	9,3 %	10,8 %
--- Trusler	7 283	7 479	6 778	7 339	8 020	9,3 %	11,1 %
--- Grove trusler	362	402	232	308	341	10,7 %	4,6 %
- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	3 261	2 899	2 927	3 564	3 660	2,7 %	15,7 %
- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	2 711	2 318	2 124	2 181	1 779	-18,4 %	-23,8 %
- Andre voldslovbrudd	998	945	792	923	1 112	20,5 %	21,6 %
Seksuallovbrudd	6 748	6 874	8 006	7 391	7 471	1,1 %	3,0 %
- Voldtekt, i alt	2 290	2 312	2 581	2 324	2 392	2,9 %	0,6 %
--- Voldtekt	1 574	1 527	1 688	1 605	1 536	-4,3 %	-3,9 %
--- Voldtekt, barn under 14 år	716	785	893	719	856	19,1 %	10,0 %
- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	378	436	505	413	449	8,7 %	3,7 %
- Seksuell handling, i alt	948	873	1 020	930	951	2,3 %	0,9 %
--- Seksuell handling, barn under 16 år	559	534	548	407	407	0,0 %	-20,5 %
--- Annen seksuell handling uten samtykke	389	339	472	523	544	4,0 %	26,3 %
- Seksuelt krenkende adferd, i alt	1 424	1 408	1 650	1 494	1 416	-5,2 %	-5,2 %
--- Seksuelt krenkende adferd, barn under 16 år	688	698	810	689	634	-8,0 %	-12,1 %
--- Annen seksuelt krenkende adferd	736	710	840	805	782	-2,9 %	1,2 %
- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn	961	1 107	1 540	1 495	1 569	4,9 %	23,0 %
- Andre seksuallovbrudd	747	738	710	735	694	-5,6 %	-5,3 %
Narkotikalovbrudd	31 320	28 594	19 808	16 805	17 737	5,5 %	-26,5 %
- Straffeloven, i alt	13 374	13 408	9 987	9 007	10 360	15,0 %	-9,5 %

--- Narkotikaovertrredelse	12 459	12 461	9 171	8 218	9 510	15,7 %	-10,1 %
--- Grov narkotikaovertrredelse	915	947	816	789	850	7,7 %	-1,9 %
- Legemiddeloven, i alt	15 400	12 359	7 519	5 944	5 786	-2,7 %	-43,9 %
--- Narkotika, besittelse	6 622	5 558	3 761	3 352	3 572	6,6 %	-25,9 %
--- Narkotika, bruk	8 778	6 801	3 758	2 592	2 214	-14,6 %	-59,6 %
- Dopingovertrredelse, i alt	1 058	1 014	960	1 027	1 117	8,8 %	10,1 %
--- Dopingovertrredelse, legemiddeloven	368	314	197	117	142	21,4 %	-43,0 %
--- Dopingovertrredelse, straffeloven	690	700	763	910	975	7,1 %	27,3 %
- Andre narkotikalovbrudd	1 488	1 813	1 342	827	474	-42,7 %	-65,3 %
Økonomilovbrudd	27 055	24 411	24 164	27 634	30 680	11,0 %	18,8 %
- Bedrageri, i alt	20 798	18 897	18 877	23 028	25 951	12,7 %	27,2 %
--- Mindre bedrageri og bedragerilignende handlinger	2 002	1 757	1 759	2 007	2 215	10,4 %	17,7 %
--- Bedrageri	16 461	14 813	14 895	18 781	21 241	13,1 %	30,8 %
--- Grovt bedrageri	2 335	2 327	2 223	2 240	2 495	11,4 %	9,4 %
- ID-krenkelse	2 730	2 565	2 671	2 195	1 977	-9,9 %	-22,2 %
- Korrupsjon og påvirkningshandel	50	41	30	43	33	-23,3 %	-19,5 %
- Kreditorrelaterte lovbrudd	98	103	74	49	69	40,8 %	-14,8 %
- Regnskapsovertrredelse	1 127	1 016	862	810	832	2,7 %	-12,8 %
- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	755	575	459	463	702	51,6 %	24,7 %
- Økonomisk utroskap	154	143	146	137	120	-12,4 %	-17,2 %
- Andre økonomilovbrudd	1 343	1 071	1 045	909	996	9,6 %	-8,8 %
Trafikklovbrudd	52 569	55 504	52 399	55 334	55 239	-0,2 %	2,4 %
- Kjøring uten gyldig førerkort	10 462	11 646	10 103	10 613	10 333	-2,6 %	-3,5 %
- Ulovlig hastighet	11 045	12 479	11 384	11 118	11 437	2,9 %	-0,6 %
- Promillekjøring, veitrafikk	9 641	10 170	9 683	11 728	11 519	-1,8 %	11,8 %
- Personskade	3 382	3 376	3 520	3 524	3 452	-2,0 %	0,0 %
- Andre trafikklovbrudd	18 039	17 833	17 709	18 351	18 498	0,8 %	2,9 %
Skadeverk	17 284	21 050	19 603	19 378	22 431	15,8 %	16,0 %
- Mindre skadeverk	1 340	1 483	1 317	1 413	1 147	-18,8 %	-17,4 %
--- Mindre skadeverk på og i bygning	603	605	515	530	459	-13,4 %	-18,5 %
--- Mindre skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel	339	394	390	320	249	-22,2 %	-31,0 %
--- Annet mindre skadeverk	398	484	412	563	439	-22,0 %	-5,4 %
- Skadeverk	15 042	18 798	17 608	17 276	20 495	18,6 %	19,3 %
--- Skadeverk på og i bygning	5 832	6 485	5 853	6 184	7 334	18,6 %	20,5 %
--- Skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel	7 381	9 795	9 443	8 725	10 609	21,6 %	20,1 %
--- Annet skadeverk	1 829	2 518	2 312	2 367	2 552	7,8 %	13,1 %
- Grovt skadeverk	573	421	294	293	336	14,7 %	-15,0 %
--- Grovt skadeverk på og i bygning	312	251	175	171	239	39,8 %	5,2 %
--- Grovt skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel	214	142	75	54	42	-22,2 %	-65,4 %
--- Annet grovt skadeverk	47	28	44	68	55	-19,1 %	17,6 %
- Fremkalling av fare for allmennheten, brann	323	342	376	386	449	16,3 %	25,9 %
- Andre typer skadeverk	6	6	8	10	4	-60,0 %	-46,7 %
Arbeidsmiljølovbrudd	791	763	820	769	881	14,6 %	12,1 %
Miljølovbrudd	2 168	2 629	2 645	2 254	2 026	-10,1 %	-16,4 %
Annen kriminalitet	38 450	37 808	38 158	38 214	40 139	5,0 %	5,2 %

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS065

Tabell A2. Anmeldte lovbrudd, etter type natur- og miljølovbrudd. 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Prosent- endring mot 2022	Prosent- endring mot gj.snitt 2019- 2022
Natur- og miljølovbrudd, i alt*	2 691	3 381	3 888	3 443	3 098	-10,0 %	-7,5 %
Miljølovbrudd (kriminalitetstype miljø)	2 168	2 629	2 645	2 254	2 026	-10,1 %	-16,4 %
- Plan- og bygningsrelaterte lovbrudd	41	48	60	49	38	-22,4 %	-23,2 %
- Kulturminnelovbrudd	41	36	22	44	33	-25,0 %	-7,7 %
- Dyrevelferdslovbrudd	397	479	538	497	605	21,7 %	26,6 %
- Fiskeri, akvakultur og havressurslovbrudd	1 079	1 326	1 229	1 108	964	-13,0 %	-18,7 %
- Forurensnings- og avfallsrelaterte lovbrudd	294	323	338	244	237	-2,9 %	-20,9 %
- Jakt- og viltlovbrudd	183	171	175	170	185	8,8 %	5,9 %
- Naturvernlovbrudd	482	618	658	624	582	-6,7 %	-2,3 %
- Andre natur- og miljølovbrudd	174	380	868	707	454	-35,8 %	-14,7 %

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS065

* Politiets driftsstatistikk er på overordnet nivå delt inn i ti såkalte kriminalitetstyper, som er grupperinger som avgrenser kriminalitetsområder. Kriminalitetstypen *miljølovbrudd* dekker i seg selv ikke fullt ut alle typer lovbrudd som på fenomenivå kan betegnes som natur- og miljølovbrudd. For eksempel var brudd på dyrevelferdsloven frem til utløpet av 2023 klassifisert som *annen kriminalitet*, og det ble i 2023 registrert drøyt 600 anmeldelser knyttet til denne lovgivningen. I tillegg er anmeldelser etter petroleumsloven, matloven og deler av plan- og bygningsloven klassifisert som annen kriminalitet. Disse anmeldelsene utgjorde til sammen i overkant av 400 anmeldelser i 2023.

Tabell A3. Påtaleavgjorte saker, etter type lovbrudd. 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Prosent- endring mot 2022	Prosent- endring mot gj.snitt 2019- 2022
Påtaleavgjorte saker, i alt	316 377	315 471	286 751	304 717	334 787	9,9 %	9,5 %
Vinningslovbrudd	102 295	96 181	85 944	105 382	119 751	13,6 %	22,9 %
- Mindre tyveri	12 641	12 387	12 089	13 433	17 014	26,7 %	34,6 %
- Tyveri	72 192	67 281	61 119	77 737	85 258	9,7 %	22,5 %
- Grovt tyveri	6 320	5 028	3 273	4 058	4 820	18,8 %	3,2 %
- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	4 004	4 341	3 337	4 064	5 295	30,3 %	34,5 %
- Ran	967	1 025	810	889	1 372	54,3 %	48,7 %
- Annet vinningslovbrudd	6 171	6 119	5 316	5 201	5 992	15,2 %	5,1 %
Voldslovbrudd	33 220	34 164	29 327	30 924	34 510	11,6 %	8,2 %
- Kroppskrenkelse, i alt	13 455	13 488	11 745	12 968	14 633	12,8 %	13,3 %
--- Kroppskrenkelse	12 833	12 992	11 305	12 556	14 015	11,6 %	12,8 %
--- Grov kroppskrenkelse	622	496	440	412	618	50,0 %	25,5 %
- Kroppsskade, i alt	2 253	2 104	1 578	1 852	2 118	14,4 %	8,8 %
--- Kroppsskade	1 897	1 828	1 378	1 669	1 897	13,7 %	12,0 %
--- Grov kroppsskade	356	276	200	183	221	20,8 %	-12,9 %
- Mishandling i nære relasjoner, i alt	3 250	3 477	2 934	2 640	2 689	1,9 %	-12,6 %
--- Mishandling i nære relasjoner	3 108	3 380	2 861	2 552	2 630	3,1 %	-11,6 %
--- Grov mishandling i nære relasjoner	142	97	73	88	59	-33,0 %	-41,0 %
- Trusler, i alt	7 499	8 357	7 180	7 225	8 375	15,9 %	10,7 %
--- Trusler	7 189	7 972	6 930	6 977	8 062	15,6 %	10,9 %
--- Grove trusler	310	385	250	248	313	26,2 %	4,9 %
- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	3 008	3 119	2 839	3 183	3 662	15,0 %	20,6 %
- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	2 686	2 574	2 205	2 205	1 884	-14,6 %	-22,1 %
- Andre voldslovbrudd	1 069	1 045	846	851	1 148	34,9 %	20,5 %
Seksuallovbrudd	8 177	7 281	7 882	7 018	7 537	7,4 %	-0,7 %
- Voldtekt, i alt	2 665	2 498	2 577	2 239	2 360	5,4 %	-5,4 %
--- Voldtekt	1 733	1 756	1 636	1 532	1 599	4,4 %	-3,9 %
--- Voldtekt, barn under 14 år	932	742	941	707	761	7,6 %	-8,4 %
- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	465	447	512	417	377	-9,6 %	-18,1 %
- Seksuell handling, i alt	1 128	925	1 061	933	1 024	9,8 %	1,2 %
- Seksuell handling, barn under 16 år	692	533	614	442	437	-1,1 %	-23,4 %
- Annen seksuell handling uten samtykke	436	392	447	491	587	19,6 %	33,0 %
- Seksuelt krenkende adferd, i alt	1 603	1 462	1 622	1 463	1 596	9,1 %	3,8 %
--- Seksuelt krenkende adferd, barn under 16 år	756	700	844	721	701	-2,8 %	-7,2 %
--- Annen seksuelt krenkende adferd	847	762	778	742	895	20,6 %	14,4 %
- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn	1 573	1 179	1 383	1 356	1 483	9,4 %	8,0 %
- Andre seksuallovbrudd	743	770	727	610	697	14,3 %	-2,2 %
Narkotikalovbrudd	33 097	30 685	23 034	17 948	18 308	2,0 %	-30,1 %
- Straffeloven, i alt	14 260	14 412	11 814	9 701	10 592	9,2 %	-15,6 %
--- Narkotikaovertrødelse	13 250	13 334	10 819	8 746	9 669	10,6 %	-16,2 %
--- Grov narkotikaovertrødelse	1 010	1 078	995	955	923	-3,4 %	-8,6 %

- Legemiddeloven, i alt	16 088	13 414	8 760	6 303	6 016	-4,6 %	-46,0 %
--- Narkotika, besittelse	6 768	5 893	4 196	3 503	3 664	4,6 %	-28,0 %
--- Narkotika, bruk	9 320	7 521	4 564	2 800	2 352	-16,0 %	-61,1 %
- Dopingovertredelse, i alt	1 158	1 109	1 028	1 061	1 178	11,0 %	8,2 %
--- Dopingovertredelse, legemiddeloven	410	396	240	137	142	3,6 %	-52,0 %
--- Dopingovertredelse, straffeloven	748	713	788	924	1 036	12,1 %	30,6 %
- Andre narkotikalovbrudd	1 591	1 750	1 432	883	522	-40,9 %	-63,1 %
Økonomilovbrudd	27 128	25 640	25 120	27 895	30 651	9,9 %	15,9 %
- Bedrageri, i alt	20 675	19 865	19 578	23 220	25 850	11,3 %	24,1 %
--- Mindre bedrageri og bedragerilignende handlinger	1 888	1 755	1 680	1 971	2 200	11,6 %	20,6 %
--- Bedrageri	16 277	15 236	14 816	18 925	21 295	12,5 %	30,5 %
--- Grovt bedrageri	2 510	2 874	3 082	2 324	2 355	1,3 %	-12,7 %
- ID-krenkelse	2 706	2 581	2 738	2 257	1 993	-11,7 %	-22,5 %
- Korrupsjon og påvirkningshandel	90	55	36	27	46	70,4 %	-11,5 %
- Kreditorrelaterte lovbrudd	103	119	78	66	78	18,2 %	-14,8 %
- Regnskapsovertredelse	1 234	1 074	899	836	905	8,3 %	-10,5 %
- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	826	676	556	386	606	57,0 %	-0,8 %
- Økonomisk utroskap	161	166	127	157	156	-0,6 %	2,1 %
- Andre økonomilovbrudd	1 333	1 104	1 108	946	1 017	7,5 %	-9,4 %
Trafikklovbrudd	52 463	56 474	52 803	54 818	56 713	3,5 %	4,8 %
- Kjøring uten gyldig førerkort	10 504	11 673	10 461	10 486	10 600	1,1 %	-1,7 %
- Ulovlig hastighet	10 931	12 627	11 363	11 066	11 592	4,8 %	0,8 %
- Promillekjøring, veitrafikk	9 556	10 365	9 892	11 428	12 143	6,3 %	17,8 %
- Personskade	3 259	3 397	3 336	3 423	3 346	-2,2 %	-0,2 %
- Andre trafikklovbrudd	18 213	18 412	17 751	18 415	19 032	3,4 %	4,6 %
Skadeverk	17 520	21 547	19 762	19 338	22 757	17,7 %	16,5 %
Arbeidsmiljølovbrudd	906	830	842	695	875	25,9 %	6,9 %
Miljølovbrudd	2 268	2 647	2 825	2 126	2 169	2,0 %	-12,1 %
Annen kriminalitet	39 303	40 022	39 212	38 573	41 516	7,6 %	5,7 %

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS309

Tabell A4. Påtaleavgjorte saker, etter type lovbrudd og oppklaringsprosent. 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Prosent- poeng endring mot 2022	Prosent- poeng endring mot gj.snitt 2019– 2022
Oppklaringsprosent, i alt	50,9 %	49,4 %	48,8 %	44,3 %	42,3 %	-2,0	-6,1
Vinningslovbrudd	21,9 %	21,5 %	21,6 %	18,6 %	18,3 %	-0,3	-2,6
- Mindre tyveri	68,0 %	65,3 %	64,1 %	61,3 %	57,5 %	-3,8	-7,2
- Tyveri	10,7 %	10,6 %	10,2 %	9,0 %	8,1 %	-0,9	-2,1
- Grovt tyveri	15,7 %	19,3 %	20,4 %	15,5 %	16,0 %	0,5	-1,7
- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	20,6 %	21,1 %	22,3 %	16,6 %	15,6 %	-1,0	-4,5
- Ran	42,2 %	34,9 %	41,2 %	38,3 %	39,7 %	1,5	0,6
- Annet vinningslovbrudd	56,8 %	53,3 %	54,8 %	51,0 %	49,1 %	-1,9	-4,8
Voldslovbrudd	56,5 %	54,5 %	54,4 %	51,7 %	50,2 %	-1,4	-4,0
- Kroppskrenkelse, i alt	52,9 %	50,9 %	50,5 %	46,3 %	45,5 %	-0,8	-4,7
--- Kroppskrenkelse	52,3 %	50,5 %	50,2 %	46,1 %	44,9 %	-1,2	-4,9
--- Grov kroppskrenkelse	63,2 %	59,7 %	58,4 %	51,6 %	57,0 %	5,4	-1,2
- Kroppsskade, i alt	51,8 %	53,3 %	52,1 %	46,6 %	46,2 %	-0,4	-4,8
--- Kroppsskade	48,9 %	52,3 %	50,5 %	44,8 %	44,2 %	-0,6	-5,0
--- Grov kroppsskade	67,0 %	60,4 %	63,7 %	63,1 %	63,8 %	0,7	0,2
- Mishandling i nære relasjoner, i alt	29,4 %	28,5 %	23,6 %	23,6 %	23,9 %	0,3	-2,4
--- Mishandling i nære relasjoner	27,3 %	27,0 %	21,9 %	21,4 %	22,4 %	0,9	-2,0
--- Grov mishandling i nære relasjoner	74,1 %	80,0 %	86,1 %	80,5 %	83,1 %	2,6	2,9
- Trusler, i alt	50,1 %	47,8 %	49,6 %	46,8 %	44,9 %	-1,9	-3,7
--- Trusler	50,5 %	47,7 %	49,7 %	46,6 %	44,7 %	-1,9	-3,9
--- Grove trusler	41,7 %	50,0 %	47,2 %	51,3 %	48,1 %	-3,2	0,5
- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	85,3 %	83,2 %	83,8 %	80,5 %	78,7 %	-1,8	-4,5
- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	91,6 %	90,3 %	89,2 %	88,7 %	85,9 %	-2,8	-4,1
- Andre voldslovbrudd	58,0 %	58,3 %	61,0 %	57,1 %	58,1 %	1,0	-0,5
Seksuallovbrudd	63,5 %	56,6 %	57,3 %	54,1 %	55,2 %	1,1	-2,7
- Voldtekt, i alt	49,2 %	43,4 %	47,2 %	41,1 %	43,6 %	2,4	-1,7
--- Voldtekt	33,9 %	32,3 %	31,5 %	27,9 %	32,7 %	4,8	1,3
--- Voldtekt, barn under 14 år	76,6 %	69,3 %	73,8 %	68,7 %	65,9 %	-2,8	-6,2
- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	82,8 %	78,5 %	78,2 %	77,6 %	75,4 %	-2,2	-3,9
- Seksuell handling, i alt	57,6 %	49,3 %	52,3 %	44,9 %	39,9 %	-4,9	-11,1
- Seksuell handling, barn under 16 år	70,6 %	59,6 %	64,4 %	59,3 %	49,0 %	-10,3	-14,5
- Annen seksuell handling uten samtykke	37,5 %	35,2 %	35,4 %	31,7 %	32,9 %	1,3	-2,0
- Seksuelt krenkende adferd, i alt	64,9 %	59,3 %	55,8 %	55,7 %	60,4 %	4,7	1,5
--- Seksuelt krenkende adferd, barn under 16 år	70,2 %	67,8 %	62,6 %	66,7 %	66,9 %	0,2	0,0
--- Annen seksuelt krenkende adferd	60,1 %	51,3 %	48,3 %	44,6 %	55,2 %	10,6	4,1
- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn	84,2 %	76,8 %	70,0 %	70,1 %	69,9 %	-0,2	-5,4
- Andre seksuallovbrudd	63,2 %	58,2 %	65,0 %	60,1 %	62,1 %	2,1	0,5
Narkotikalovbrudd	78,5 %	74,1 %	69,8 %	66,0 %	60,5 %	-5,5	-11,6
- Straffeloven, i alt	73,0 %	68,4 %	64,5 %	61,4 %	52,7 %	-8,7	-14,1

--- Narkotikaovertrædelse	72,3 %	67,3 %	63,1 %	59,2 %	50,0 %	-9,3	-15,5
--- Grov narkotikaovertrædelse	81,8 %	82,4 %	80,3 %	81,8 %	81,5 %	-0,4	-0,1
- Legemiddeloven, i alt	89,3 %	88,1 %	86,0 %	82,0 %	79,2 %	-2,7	-7,1
--- Narkotika, besittelse	83,5 %	81,5 %	79,1 %	73,6 %	70,2 %	-3,4	-9,3
--- Narkotika, bruk	93,5 %	93,2 %	92,3 %	92,3 %	93,1 %	0,8	0,3
- Dopingovertrædelse, i alt	67,3 %	63,5 %	56,9 %	45,0 %	45,6 %	0,6	-12,5
--- Dopingovertrædelse, legemiddeloven	78,1 %	78,3 %	79,0 %	77,9 %	74,8 %	-3,1	-3,5
--- Dopingovertrædelse, straffeloven	61,4 %	55,1 %	50,1 %	40,0 %	41,5 %	1,6	-10,1
- Andre narkotikalovbrudd	24,1 %	17,3 %	19,9 %	24,1 %	32,6 %	8,5	11,3
Økonomilovbrudd	34,8 %	34,2 %	35,1 %	26,0 %	24,3 %	-1,8	-8,2
- Bedrageri, i alt	31,6 %	33,3 %	34,2 %	24,3 %	22,0 %	-2,3	-8,8
--- Mindre bedrageri og bedragerilignende handlinger	20,6 %	19,5 %	26,0 %	21,9 %	20,8 %	-1,1	-1,2
--- Bedrageri	26,3 %	27,4 %	26,8 %	21,1 %	19,7 %	-1,4	-5,7
--- Grovt bedrageri	69,8 %	69,1 %	70,7 %	51,4 %	43,0 %	-8,4	-22,2
- ID-krenkelse	17,1 %	14,9 %	14,9 %	13,0 %	11,6 %	-1,4	-3,4
- Korrupsjon og påvirkningshandel	31,3 %	80,6 %	73,7 %	70,6 %	63,2 %	-7,4	-0,9
- Kreditorrelaterte lovbrudd	30,8 %	22,5 %	36,7 %	43,6 %	40,7 %	-2,8	7,3
- Regnskapsovertrædelse	76,1 %	68,3 %	77,7 %	72,3 %	62,1 %	-10,2	-11,5
- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	84,1 %	80,1 %	86,9 %	86,6 %	78,8 %	-7,8	-5,7
- Økonomisk utroskap	72,7 %	62,9 %	59,6 %	63,5 %	60,2 %	-3,3	-4,5
- Andre økonomilovbrudd	47,6 %	35,9 %	41,5 %	32,7 %	40,2 %	7,5	0,8
Trafikklovbrudd	83,9 %	84,5 %	84,3 %	83,1 %	82,7 %	-0,4	-1,3
- Kjøring uten gyldig førerkort	95,2 %	94,7 %	94,3 %	93,5 %	92,9 %	-0,6	-1,6
- Ulovlig hastighet	89,6 %	92,9 %	94,9 %	93,5 %	95,5 %	2,0	2,8
- Promillekjøring, veitrafikk	90,2 %	90,6 %	90,6 %	90,7 %	89,8 %	-0,9	-0,7
- Personskade	54,3 %	56,2 %	55,8 %	54,7 %	54,0 %	-0,7	-1,2
- Andre trafikklovbrudd	75,6 %	73,5 %	72,9 %	71,0 %	69,0 %	-2,0	-4,2
Skadeverk	21,4 %	18,3 %	18,3 %	16,7 %	15,7 %	-1,0	-3,0
Arbeidsmiljø lovbrudd	69,8 %	63,6 %	67,0 %	53,7 %	56,2 %	2,5	-7,3
Miljølovbrudd	57,3 %	61,9 %	60,3 %	56,5 %	56,8 %	0,3	-2,2
Annen kriminalitet	71,1 %	67,0 %	64,5 %	64,9 %	64,0 %	-0,9	-2,9

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS309

* Av hensyn til etterprøvnbarhet er gjennomsnitt for 2019–2022 beregnet som et gjennomsnitt av gjennomsnitt, som ikke tar hensyn til at det er ulikt antall påtaleavgjorte saker fra år til år. Det reelle gjennomsnittet vil gi marginalt annet beregningsgrunnlag.

Tabell A5. Påtaleavgjorte saker, etter type lovbrudd og saksbehandlingstid for alle saker. 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Endring mot 2022	Endring mot gj.snitt 2019– 2022
Påtaleavgjorte saker, i alt	75	72	70	62	56	-5,8	-13,5
Vinningslovbrudd	34	34	33	28	23	-4,5	-8,7
- Mindre tyveri	31	28	26	22	18	-4,0	-8,5
- Tyveri	22	21	21	19	15	-3,9	-5,7
- Grovt tyveri	62	64	73	62	53	-9,4	-12,6
- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	59	55	59	44	38	-6,5	-16,6
- Ran	130	104	112	88	77	-10,9	-31,7
- Annet vinningslovbrudd	126	126	131	126	108	-18,5	-19,8
Voldslovbrudd	125	125	109	105	107	1,4	-9,5
- Kroppskrenkelse, i alt	113	116	98	97	93	-3,6	-13,0
--- Kroppskrenkelse	113	116	97	96	92	-4,0	-13,3
--- Grov kroppskrenkelse	125	137	117	115	114	-0,5	-9,3
- Kroppsskade, i alt	109	110	102	104	118	14,0	11,4
--- Kroppsskade	103	104	95	99	110	10,6	9,4
--- Grov kroppsskade	146	150	151	148	188	41,0	39,9
- Mishandling i nære relasjoner, i alt	224	212	168	165	171	5,1	-21,7
--- Mishandling i nære relasjoner	221	211	165	161	167	5,7	-22,5
--- Grov mishandling i nære relasjoner	287	261	260	282	325	43,3	52,8
- Trusler, i alt	113	109	100	98	97	-0,8	-7,8
--- Trusler	113	109	99	98	97	-1,1	-7,6
--- Grove trusler	119	104	132	93	99	6,4	-12,9
- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	133	141	132	116	124	8,3	-6,3
- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	75	87	79	73	81	7,6	2,5
- Andre voldslovbrudd	182	167	167	156	166	10,2	-1,4
Seksuallovbrudd	224	187	142	158	175	16,4	-3,2
- Voldtekt, i alt	226	205	151	169	181	12,9	-6,1
--- Voldtekt	212	197	139	149	169	20,3	-4,8
--- Voldtekt, barn under 14 år	252	223	171	210	206	-4,0	-7,9
- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	242	221	168	202	214	12,2	6,0
- Seksuell handling, i alt	179	159	120	132	134	2,2	-13,4
- Seksuell handling, barn under 16 år	185	168	131	149	145	-4,1	-13,2
- Annen seksuell handling uten samtykke	171	147	105	117	126	9,6	-8,7
- Seksuelt krenkende adferd, i alt	182	133	121	122	131	9,1	-9,0
--- Seksuelt krenkende adferd, barn under 16 år	196	171	149	151	173	22,1	6,4
--- Annen seksuelt krenkende adferd	171	99	91	93	97	4,5	-15,9
- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn	320	258	164	198	244	46,0	9,3
- Andre seksuallovbrudd	158	138	130	129	142	13,0	3,4
Narkotikalovbrudd	99	97	107	97	78	-18,9	-22,0
- Straffeloven, i alt	125	121	130	117	94	-22,5	-29,2
--- Narkotikaovertrjedelse	115	110	118	101	80	-20,8	-30,6
--- Grov narkotikaovertrjedelse	264	256	260	257	237	-20,1	-22,0
- Legemiddeloven, i alt	76	79	86	77	57	-20,6	-22,8
--- Narkotika, besittelse	77	80	86	74	53	-21,0	-26,1

--- Narkotika, bruk	75	79	87	81	62	-19,0	-17,9
- Dopingovertredelse, i alt	140	111	101	77	59	-18,2	-48,6
--- Dopingovertredelse, legemiddeloven	156	132	139	146	106	-40,4	-37,3
--- Dopingovertredelse, straffeloven	132	99	90	67	52	-14,4	-44,6
- Andre narkotikalovbrudd	64	36	49	47	44	-2,6	-4,8
Økonomilovbrudd	104	96	110	80	73	-6,7	-24,3
- Bedrageri, i alt	86	83	103	70	59	-11,3	-26,9
--- Mindre bedrageri og bedragerilignende handlinger	36	41	40	34	26	-7,9	-11,6
--- Bedrageri	69	70	66	58	46	-12,0	-19,9
--- Grovt bedrageri	237	179	316	201	206	5,9	-26,6
- ID-krenkelse	51	49	45	40	38	-1,2	-7,6
- Korrupsjon og påvirkningshandel	523	220	199	128	277	149,0	9,4
- Kreditorrelaterte lovbrudd	238	189	225	275	357	81,6	124,9
- Regnskapsovertredelse	271	233	244	243	231	-11,2	-16,3
- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	282	268	295	333	275	-57,6	-19,1
- Økonomisk utroskap	383	388	368	336	389	52,6	20,3
- Andre økonomilovbrudd	142	147	143	110	162	51,9	26,6
Trafikklovbrudd	67	63	65	66	59	-6,5	-5,7
- Kjøring uten gyldig førerkort	72	70	75	71	67	-3,8	-4,9
- Ulovlig hastighet	28	23	23	35	25	-9,3	-1,8
- Promillekjøring, veitrafikk	132	131	132	117	110	-6,7	-17,7
- Personskade	72	65	62	71	64	-6,6	-3,5
- Andre trafikklovbrudd	52	48	48	49	43	-6,8	-6,8
Skadeverk	44	34	34	34	29	-5,3	-7,3
Arbeidsmiljølovbrudd	209	178	162	140	132	-8,3	-40,3
Miljølovbrudd	138	98	88	97	92	-4,6	-13,2
Annen kriminalitet	90	88	83	80	73	-6,7	-12,2

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS309

* Av hensyn til etterprøvbarehet er gjennomsnitt for 2019–2022 beregnet som et gjennomsnitt av gjennomsnitt, som ikke tar hensyn til at det er ulikt antall påtaleavgjorte saker fra år til år. Det reelle gjennomsnittet vil gi marginalt annet beregningsgrunnlag.

Tabell A6. Påtaleavgjorte saker, etter type lovbrudd og saksbehandlingstid for oppklarte saker. 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Endring mot 2022	Endring mot gj.snitt 2019– 2022
Påtaleavgjorte saker, oppklarte	102	100	101	94	89	-4,8	-10,3
Vinningslovbrudd	83	89	89	78	67	-11,2	-17,7
- Mindre tyveri	37	35	32	27	25	-2,7	-8,1
- Tyveri	95	104	105	96	80	-16,0	-20,0
- Grovt tyveri	142	135	179	171	133	-37,8	-23,9
- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	139	143	163	129	123	-6,3	-20,5
- Ran	166	137	159	126	115	-10,6	-31,8
- Annet vinningslovbrudd	140	162	171	163	150	-13,4	-8,9
Voldslovbrudd	126	132	117	116	123	6,9	-0,2
- Kroppskrenkelse, i alt	124	129	112	114	110	-3,3	-9,2
--- Kroppskrenkelse	123	127	110	113	108	-4,1	-9,6
--- Grov kroppskrenkelse	143	166	147	141	141	-0,1	-8,0
- Kroppsskade, i alt	136	133	127	134	151	17,6	19,2
--- Kroppsskade	129	127	120	128	143	15,0	17,3
--- Grov kroppsskade	162	167	167	170	201	31,1	34,9
- Mishandling i nære relasjoner, i alt	240	242	205	208	219	11,4	-4,6
--- Mishandling i nære relasjoner	232	241	200	198	208	9,7	-9,8
--- Grov mishandling i nære relasjoner	302	252	246	273	335	62,1	66,8
- Trusler, i alt	124	131	114	117	123	5,4	1,4
--- Trusler	124	133	113	119	123	4,4	1,0
--- Grove trusler	122	96	135	90	120	29,4	8,9
- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	135	139	132	120	133	12,4	1,2
- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	72	84	76	70	81	10,9	5,7
- Andre voldslovbrudd	185	177	176	162	182	20,7	7,4
Seksuallovbrudd	243	204	154	178	200	22,2	5,5
- Voldtekt, i alt	230	206	157	174	197	23,4	5,6
--- Voldtekt	204	193	143	137	184	46,7	14,7
--- Voldtekt, barn under 14 år	252	220	167	205	211	5,9	0,5
- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	247	232	169	206	223	16,7	9,2
- Seksuell handling, i alt	192	180	126	156	158	2,6	-5,4
- Seksuell handling, barn under 16 år	189	186	136	157	165	8,8	-1,5
- Annen seksuell handling uten samtykke	200	167	102	154	150	-4,0	-6,0
- Seksuelt krenkende adferd, i alt	212	166	149	150	164	13,5	-5,4
--- Seksuelt krenkende adferd, barn under 16 år	212	200	173	170	203	33,7	14,6
--- Annen seksuelt krenkende adferd	212	123	113	121	125	3,6	-17,5
- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn	324	270	174	217	266	48,3	19,3
- Andre seksuallovbrudd	162	131	133	143	147	3,7	4,2
Narkotikalovbrudd	101	107	121	114	97	-17,9	-14,4

- Straffeloven, i alt	134	140	155	144	129	-14,9	-14,4
--- Narkotikaovertrredelse	124	129	142	126	111	-15,2	-19,5
--- Grov narkotikaovertrredelse	258	257	272	264	247	-17,1	-15,6
- Legemiddeloven, i alt	74	78	87	81	60	-20,7	-19,9
--- Narkotika, besittelse	76	79	89	80	59	-20,8	-21,6
--- Narkotika, bruk	73	78	86	82	61	-20,3	-18,4
- Dopingovertrredelse, i alt	152	135	133	125	97	-27,2	-38,8
--- Dopingovertrredelse, legemiddeloven	153	138	145	158	122	-36,0	-26,4
--- Dopingovertrredelse, straffeloven	151	133	127	115	91	-23,4	-40,3
- Andre narkotikalovbrudd	126	72	99	91	59	-32,0	-38,0
Økonomilovbrudd	224	199	248	203	202	-0,8	-16,2
- Bedrageri, i alt	209	183	247	184	180	-4,4	-25,6
--- Mindre bedrageri og bedragerilignende handlinger	123	135	115	98	86	-11,9	-31,8
--- Bedrageri	189	182	173	177	155	-22,2	-25,6
--- Grovt bedrageri	268	190	393	237	321	84,2	49,2
- ID-krenkelse	160	150	154	128	174	46,1	26,2
- Korrupsjon og påvirkningshandel	565	307	428	213	406	192,8	27,8
- Kreditorrelaterte lovbrudd	316	376	325	355	749	393,3	405,8
- Regnskapsovertrredelse	317	282	280	308	316	8,2	19,8
- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	269	260	275	344	251	-92,7	-35,8
- Økonomisk utroskap	413	382	418	381	460	78,9	61,4
- Andre økonomilovbrudd	191	225	253	216	231	14,6	9,3
Trafikklovbrudd	66	64	66	66	61	-4,8	-4,7
- Kjøring uten gyldig førerkort	70	69	74	70	66	-4,2	-5,0
- Ulovlig hastighet	24	20	21	25	23	-2,8	0,0
- Promillekjøring, veitrafikk	132	132	133	117	111	-6,2	-17,5
- Personskade	76	73	70	80	77	-3,5	1,9
- Andre trafikklovbrudd	52	49	50	51	45	-5,9	-5,4
Skadeverk	112	104	106	103	99	-4,5	-7,5
Arbeidsmiljølovbrudd	300	321	286	285	270	-14,4	-27,7
Miljølovbrudd	144	108	97	114	111	-2,5	-4,4
Annen kriminalitet	92	98	94	91	84	-6,5	-9,4

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak), JUS309

* Av hensyn til etterprøvnbarhet er gjennomsnitt for 2019–2022 beregnet som et gjennomsnitt av gjennomsnitt, som ikke tar hensyn til at det er ulikt antall påtaleavgjorte saker fra år til. Det reelle gjennomsnittet vil gi marginalt annet beregningsgrunnlag.

Tabell A7. Tilrettelagte avhør. 2022–2023

	2022	2023
Tilrettelagte avhør, i alt	4 164	4 191
- Tilrettelagte avhør med frist*	3 946	3 903
--- innen frist, antall	1 849	2 118
--- innen frist, andel	47 %	54 %
--- fristbrudd, antall**	2 097	1 785
- Fortsettende avhør	218	288

Kilde: Politiets styringsverktøy (PSV), Indikator S23 Nasjonal

* Resultatberegningen skiller ikke mellom tilrettelagte avhør med frist og supplerende avhør som ikke er fristbelagt. Fordi supplerende avhør ikke er fristbelagt regnes de som fristbrudd i resultatberegningen. Supplerende avhør utgjør vanligvis en liten andel av de tilrettelagte avhørene, for årene 2018-20 utgjorde de supplerende avhørene henholdsvis 7,7 og 6 prosent av det totale antallet.

** I tallene for 2022 og 2023 er det ikke mulig å skille mellom fristbrudd som skyldes politiet og fristbrudd utenfor politiets kontroll. For årene 2018-20 skyldtes henholdsvis 6,5 og 5 prosent av fristbruddene forhold utenfor politiets kontroll.

Tabell A8. Inndragning, etter type inndragning. 2019–2023

	2019	2020	2021	2022	2023	Prosent- endring mot 2022	Prosent- endring mot gj.snitt 2019- 2022
Rettskraftige inndragninger, antall*	7 888	7 299	8 174	9 357	12 679	35,5 %	55,0 %
Rettskraftige inndragninger, beløp i MNOK**	177,9	955,5	145,5	159,4	145,3	-8,8 %	-59,6 %
Rettskraftige erstatninger, antall	2 411	2 448	2 156	1 886	1 929	2,3 %	-13,3 %
Rettskraftige erstatninger, beløp i MNOK	292,3	258,7	231	170,4	306,9	80,1 %	28,9 %
Saker med beslag sikret for verdi, antall	244	470	375	390	1 240	217,9 %	235,4 %
Saker med beslag sikret for verdi, beløp i MNOK	41,9	100	63,4	193,9	241,7	24,7 %	142,2 %
Saker med heftelser, antall	2	5	9	28	32	14,3 %	190,9 %
Saker med heftelser, beløp i MNOK	4,2	1,8	44,3	75	71	-5,3 %	126,7 %

Kilde: Straffesaksregisteret (Strasak)

* Antall rettskraftige inndragninger og beløp er hentet ut av straffesaksregisteret 1. januar etter statistikkåret, med unntak av inndragningstall for 2021 som er hentet 5. februar 2024. Beløp for rettskraftige inndragninger for 2022 viser status pr. 13. januar 2023.

** Øvrig antall og beløp i tabellen viser status per 5. februar 2024

Vedlegg B Klassifiseringer av statistikken

Statistikk-gruppe	Statistikkgruppe - navn	Kriminalitetstype	Type lovbrudd - nivå 1	Type lovbrudd - nivå 2
704	NARKOTIKA (\$ 162,1.LEDD)	Narkotikalovbrudd	- Straffeloven, i alt	--- Narkotikaovertrredelse
711	NARKOTIKA, UAKTSOM (\$ 162,4.LEDD)	Narkotikalovbrudd	- Straffeloven, i alt	--- Narkotikaovertrredelse
751	Narkotikaovertrredelse	Narkotikalovbrudd	- Straffeloven, i alt	--- Narkotikaovertrredelse
703	NARKOTIKA (\$ 162,2.LEDD)	Narkotikalovbrudd	- Straffeloven, i alt	--- Grov narkotikaovertrredelse
708	NARKOTIKA (\$ 162,3.LEDD)	Narkotikalovbrudd	- Straffeloven, i alt	--- Grov narkotikaovertrredelse
752	Grov narkotikaovertrredelse	Narkotikalovbrudd	- Straffeloven, i alt	--- Grov narkotikaovertrredelse
753	Grov narkotikaovertrredelse, betydelig mengde	Narkotikalovbrudd	- Straffeloven, i alt	--- Grov narkotikaovertrredelse
754	Grov narkotikaovertrredelse, særdeles skjerpene	Narkotikalovbrudd	- Straffeloven, i alt	--- Grov narkotikaovertrredelse
755	Uaktsom grov narkotikaovertrredelse	Narkotikalovbrudd	- Straffeloven, i alt	--- Grov narkotikaovertrredelse
7101	Narkotika, bruk (\$24)	Narkotikalovbrudd	- Legemiddeloven, i alt	--- Narkotika, bruk
7102	Narkotika, besittelse (\$24)	Narkotikalovbrudd	- Legemiddeloven, i alt	--- Narkotika, besittelse
7103	NARKOTIKA BESITTELSE,BOT	Narkotikalovbrudd	- Legemiddeloven, i alt	--- Narkotika, besittelse
710	DOPINGMIDLER (\$ 162B,1.LEDD)	Narkotikalovbrudd	- Dopingovertrredelse, i alt	--- Dopingovertrredelse, straffeloven
712	DOPINGMIDLER (\$ 162B,2.LEDD)	Narkotikalovbrudd	- Dopingovertrredelse, i alt	--- Dopingovertrredelse, straffeloven
713	DOPINGMIDLER, UAKTSOM (\$ 162B,3.LEDD)	Narkotikalovbrudd	- Dopingovertrredelse, i alt	--- Dopingovertrredelse, straffeloven
757	Dopingovertrredelse	Narkotikalovbrudd	- Dopingovertrredelse, i alt	--- Dopingovertrredelse, straffeloven
758	Grov dopingovertrredelse	Narkotikalovbrudd	- Dopingovertrredelse, i alt	--- Dopingovertrredelse, straffeloven
759	Uaktsom grov dopingovertrredelse	Narkotikalovbrudd	- Dopingovertrredelse, i alt	--- Dopingovertrredelse, straffeloven
7110	Doping bruk (\$24a)	Narkotikalovbrudd	- Dopingovertrredelse, i alt	--- Dopingovertrredelse, legemiddeloven
7111	Doping besittelse (\$24a)	Narkotikalovbrudd	- Dopingovertrredelse, i alt	--- Dopingovertrredelse, legemiddeloven
3305	HELERI NARKOTIKA S SKJERP (\$317,5.LEDD,JF.1.LEDD,1.ALT.)	Narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd
3312	HELERI GROVT NARKOTIKA (\$317,4.LEDD,JF.1.LEDD,1.ALT.)	Narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd
709	HELERI/UTBYTTE AV NARKOTIKA (\$162A)	Narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd
756	Grov overtrredelse av alkoholoven	Narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd
7199	Legemiddeloven diverse	Narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd	- Andre narkotikalovbrudd
1402	SEKSUELL OMGANG MED BARN U/14 ÅR (\$ 195)	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt, barn under 14 år
1403	SEKSUELL OMGANG MED BARN U/10 ÅR (\$ 195)	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt, barn under 14 år
1460	Voldtekt av barn under 14 år	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt, barn under 14 år
1461	Voldtekt til samleie av barn under 14 år	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt, barn under 14 år
1462	Grov voldtekt av barn under 14 år	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt, barn under 14 år
1463	Forsøk på voldtekt av barn under 14 år	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt, barn under 14 år
1401	VOLDTEKT (\$ 192,1.OG 2.LEDD)	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt
1423	GROVT UAKTSOM VOLDTEKT (\$ 192,4.LEDD)	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt
1451	Voldtekt u. samleie	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt
1452	Voldtekt til samleie	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt
1454	Grov uaktsom voldtekt	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt
1420	VOLDTEKT (\$ 192,3.LEDD)	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt
1453	Grov voldtekt	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt
1413	FORSØK PÅ VOLDTEKT (\$ 192,JFR.PAR 49)	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt
1455	Voldtekt forsøk	Seksuallovbrudd	- Voldtekt, i alt	--- Voldtekt
1467	Seksuelt krenkende atferd mv. overfor barn u/16 år	Seksuallovbrudd	- Seksuelt krenkende adferd, i alt	--- Seksuelt krenkende adferd, barn under 16 år

1406	UTUKTIG ADFERD INKL. BLOTTING	Seksuallovbrudd	- Seksuelt krenkende adferd, i alt	--- Annen seksuelt krenkende adferd
1409	KIKKING (\$212)	Seksuallovbrudd	- Seksuelt krenkende adferd, i alt	--- Annen seksuelt krenkende adferd
1412	SEKSUELT KRENKENDE/UANSTENDIG ADFERD, BLOTTING MM (\$201)	Seksuallovbrudd	- Seksuelt krenkende adferd, i alt	--- Annen seksuelt krenkende adferd
1422	SEKSUELT KRENKENDE/UANSTENDIG ADFERD VIA DATASYSTEMER (\$201)	Seksuallovbrudd	- Seksuelt krenkende adferd, i alt	--- Annen seksuelt krenkende adferd
1459	Seksuelt krenkende atferd	Seksuallovbrudd	- Seksuelt krenkende adferd, i alt	--- Annen seksuelt krenkende adferd
1404	SEKSUELL OMGANG MED BARN U/16 ÅR (\$ 196)	Seksuallovbrudd	- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år
1464	Seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år	Seksuallovbrudd	- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år
1465	Grov seksuell omgang mv. med barn mellom 14 og 16 år	Seksuallovbrudd	- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år	- Seksuell omgang, barn mellom 14-16 år
1418	SEKSUELL HANDLING MM MED BARN U/16 ÅR (\$ 200,2.LEDD)	Seksuallovbrudd	- Seksuell handling, i alt	--- Seksuell handling, barn under 16 år
1466	Seksuell handling med barn under 16 år	Seksuallovbrudd	- Seksuell handling, i alt	--- Seksuell handling, barn under 16 år
1426	SEKSUELL HANDLING UTEN SAMTYKKE (\$200,1.LEDD)	Seksuallovbrudd	- Seksuell handling, i alt	--- Annen seksuell handling uten samtykke
1458	Seksuell handling uten samtykke	Seksuallovbrudd	- Seksuell handling, i alt	--- Annen seksuell handling uten samtykke
1405	PORNOGRAFI, SKRIFTER/FILM/VIDEO MV (\$204)	Seksuallovbrudd	- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn	- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn
1421	PORNOGRAFI,SKRIFTER/BILDER/VIDEO MV VIA DATASYST. (\$204)	Seksuallovbrudd	- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn	- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn
1470	Fremvis/still av seksu overgr mot barn el seksualiserer barn	Seksuallovbrudd	- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn	- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn
1477	Pornografi	Seksuallovbrudd	- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn	- Overgrepsmateriale og fremstillinger som seksualiserer barn
1414	SKAFFE SEG UTUKTIG OMG.M/TRUSLER, UNDERF. ADFERD O.L (\$ 194)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1416	UTUKTIG OMGANG MED BEVISSTLØS (\$ 193)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1419	UTUKTIG OMGANG, MISBRUK AV STILLING (\$ 198)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1424	SEKSUELL OMG. MISBR AV STILLING, AVH.FORH. MM (\$ 193,1.LEDD)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1425	SEKSUELL OMG. UTNYTT. AV PSYKISK LIDELSE MM (\$193,2.LEDD)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1456	Misbruk av overmaktsforhold	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1457	Seksuell omgang med innsatte mv. i institusjon	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1407	INCEST (\$ 197)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1415	SEKSUELL OMGANG MED FOSTERBARN, STEBARN OL (\$ 199)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1417	SAMLEIE MED BROR/SØSTER (\$ 198)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1471	Incest	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1472	Søskenincest	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1473	Seksuell omgang mellom andre nærstående	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1429	Grooming - Bygge opp tillit for å utnytte barn seksuelt	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1468	Avtale om møte for å begå seksuelt overgrep	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1408	HALLIKVIRKS. TILBY, FORMIDLE, ETTERSP. PROSTITUSJON (\$202)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1410	PROSTITUSJON	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1427	KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER FRA PERSON UNDER 18 ÅR (\$203)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1428	KJØP AV SEKSUELLE TJENESTER (\$202A)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1469	Kjøp av seksuelle tjenester fra mindreårige	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1474	Hallikvirksomhet	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1475	Formidling av prostitusjon	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1476	Kjøp av seksuelle tjenester fra voksne	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1478	Utstillingsforbud	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1498	Seksuallovbrudd, diverse (strl. kap 26)	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1499	SEKSUALLOVBRUDD, DIVERSE	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd

3899	SEDELIGHET, DIVERSE	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
1411	HELSEÅRDMELDING	Seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd	- Andre seksuallovbrudd
2808	SKADEVERK/TILGRISING PÅ BYGNING	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på og i bygning
2809	SKADEVERK VED RUTEKNUSING	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på og i bygning
2810	SKADEVERK VED TAGGING/GRAFITTI	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på og i bygning
2813	SKADEVERK BRANN PÅ KIRKE/BYGN. M/RELIGIØS TILKNYT./GRAVPLASS	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på og i bygning
2814	SKADEVERK VED BRANN PÅ BYGN.,MONUMENTER AV NASJ. EL.HIST.	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på og i bygning
2851	Skadeverk på eller i bygning	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på og i bygning
2801	SKADEVERK TRIKK/T-BANE/BUSS (\$ 291)	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2802	SKADEVERK BIL/MOTORSYKKEL/MOPED (\$ 291)	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2815	SKADEVERK BÅT (\$ 291)	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2852	Skadeverk på/i motorkjøretøy eller annet transportmiddel	Skadeverk	- Skadeverk	--- Skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2807	SKADEVERK VED BRANN	Skadeverk	- Skadeverk	--- Annet skadeverk
2818	SKADEVERK PÅ DATALAGRINGSMEDIER (\$ 291)	Skadeverk	- Skadeverk	--- Annet skadeverk
2853	Skadeverk på andre gjenstander (ikke tilh bygn, motorkj.tøy)	Skadeverk	- Skadeverk	--- Annet skadeverk
2899	SKADEVERK, DIVERSE	Skadeverk	- Skadeverk	--- Annet skadeverk
2866	Mindre skadeverk på eller i bygning	Skadeverk	- Mindre skadeverk	--- Mindre skadeverk på og i bygning
4101	SKADEVERK/TILGRISING AV BYGNING (\$ 391)	Skadeverk	- Mindre skadeverk	--- Mindre skadeverk på og i bygning
4102	SKADEVERK VED RUTEKNUSING (\$ 391)	Skadeverk	- Mindre skadeverk	--- Mindre skadeverk på og i bygning
2867	Mindre skadeverk på/i motorkjøretøy eller annet transportmiddel	Skadeverk	- Mindre skadeverk	--- Mindre skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2868	Mindre skadeverk på andre gjenst (ikke tilh bygn,motorkjøretøy)	Skadeverk	- Mindre skadeverk	--- Annet mindre skadeverk
4199	SKADEVERK, DIVERSE (\$ 391)	Skadeverk	- Mindre skadeverk	--- Annet mindre skadeverk
2806	GROVT SKADEVERK (\$ 292)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på og i bygning
2811	GR. SKADEVERK PÅ KIRKE/BYGN. M/RELIGIØS TILKNYTN./GRAVPLASS	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på og i bygning
2812	GR. SKADEVERK PÅ BYGN.,MONUMENT AV NASJONAL/HIST. BETYDNING	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på og i bygning
2854	Grovt skadeverk på eller i bygning	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på og i bygning
2857	Særlig grovt skadeverk på eller i bygning	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på og i bygning
2860	Grovt uaktsomt grovt skadeverk på eller i bygning	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på og i bygning
2863	Grovt uaktsomt særlig grovt skadeverk på eller i bygning	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på og i bygning
2804	GROVT SKADEVERK TRIKK/T-BANE/BUSS (\$ 292)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2805	GROVT SKADEVERK BIL/MOTORSYKKEL/MOPED (\$ 292)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2816	GROVT SKADEVERK BÅT (\$ 292)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2855	Grovt skadeverk på/i motorkjøretøy eller annet transportm	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2858	Særlig gr skadeverk på/i motorkjøretøy eller annet transportm	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2861	Gr uakt gr skadeverk på/i motorkjøretøy eller annet transportm	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2864	Gr uakt sær gr skadev på/i motorkjøretøy eller annet transportm	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Grovt skadeverk på motorkjøretøy og annet transportmiddel
2819	GROVT SKADEVERK PÅ DATALAGRINGSMEDIER (\$ 292)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Annet grovt skadeverk
2856	Grovt skadev på andre gjenst (ikke tilh bygn og motorkjøretøy)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Annet grovt skadeverk
2859	Særlig gr skadev på andre gjenst (ikke tilh bygn, motorkjøretøy)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Annet grovt skadeverk

2862	Gr uakt gr skadev andre gjenst (ikke tilh bygn, motorkjøtoy)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Annet grovt skadeverk
2865	Gr uakt sær gr skadev and gjenst (ikke tilh bygn,motorkjøtoy)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Annet grovt skadeverk
4103	UAKTSOMT GROVT SKADEVERK PÅ DATAAGRINGSMEDIER (\$ 391,3.L.)	Skadeverk	- Grovt skadeverk	--- Annet grovt skadeverk
2870	Fremkalling av fare for allmennheten, brann	Skadeverk	- Fremkalling av fare for allmennheten, brann	- Fremkalling av fare for allmennheten, brann
2869	Forledelse til formuestap	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
102	SKADEVERK MOT AMBASSADE (\$ 95)	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
103	SKADEVERK MOT KONSULAT (\$ 95)	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
104	SKADEVERK MOT AMBASSADEBOLIG (\$ 95)	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
105	SKADEVERK MOT KONSULATBOLIG (\$ 95)	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
106	SKADEVERK MOT BOLIG FOR ANDRE MED DIPLOMATSTATUS (\$ 95)	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
107	SKADEVERK MOT HANDELSDELEGASJON (\$ 95)	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
657	Ordensgrenk av fremmed stat, inntrengling, skade, tilsmusse	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
715	ØDELEGGELSE SAMFUNNSVIKTIGE INNSTALLASJONER (\$ 151 B)	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
716	ØDELEGGELSE DATAAVHENGIGE SAMFUNNSVIKTIGE INST. (\$ 151 B)	Skadeverk	- Andre typer skadeverk	- Andre typer skadeverk
8910	HASTIGHET (\$\$ 5 OG 6)	Trafikklovbrudd	- Ulovlig hastighet	- Ulovlig hastighet
8912	HASTIGHET, ATK	Trafikklovbrudd	- Ulovlig hastighet	- Ulovlig hastighet
8901	PÅVIRKET/BERUSET (\$ 22,1.LEDD)	Trafikklovbrudd	- Promillekjøring, veitrafikk	- Promillekjøring, veitrafikk
8902	PÅVIRKET/BERUSET MED PERSONSKADE (\$ 22,1.LEDD)	Trafikklovbrudd	- Promillekjøring, veitrafikk	- Promillekjøring, veitrafikk
8903	PÅVIRKET/BERUSET MED MATERIELL SKADE (\$ 22,1.LEDD)	Trafikklovbrudd	- Promillekjøring, veitrafikk	- Promillekjøring, veitrafikk
8904	PERSONSKADE (\$ 3)	Trafikklovbrudd	- Personskade	- Personskade
8909	KJØRING UTEN GYLDIG FØRERKORT (\$ 24,1.LEDD)	Trafikklovbrudd	- Kjøring uten gyldig førerkort	- Kjøring uten gyldig førerkort
8980	ERRU-Persontransport uten førerkort	Trafikklovbrudd	- Kjøring uten gyldig førerkort	- Kjøring uten gyldig førerkort
8981	ERRU-Godstransport uten førerkort	Trafikklovbrudd	- Kjøring uten gyldig førerkort	- Kjøring uten gyldig førerkort
8922	ETTERFØLGENDE ALKOHOLNYTELSE (\$ 22,2. LEDD)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8546	Avholdspliktloven	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8925	Pliktmessig avhold	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8962	ERRU-Kjørt med forfalsket sjåførkort	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8964	ERRU-Sjåførkort tilegnet på falske prem og/el forfalsket dok	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8548	Bilansvarsloven	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8905	MATERIELL SKADE (\$ 3)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8906	KJØRETØY TEKNISK (\$ 23)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8907	PARKERING	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8908	OVERLATELSE MEDVIRKNING (\$ 17,2. LEDD)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8911	SKILT/SIGNAL/OPPMERKING (\$ 5)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8913	SIGNAL, ATK	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8914	AVSTAND TIL FORANKJØRENDE	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8915	KJØRE- OG HVILETID	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8917	IKKE STOPPET FOR TRAFIKKONTROLL (\$ 10)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8918	UAKTSOM KJØRING, MULIG FARE (\$ 3)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8919	PLIKTER V/TRAFIKKUHELL (\$ 12)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8920	BRUK AV UREGISTRERT MOTORVOGN (\$ 17,1. LEDD)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8921	USKIKKET FØRER (\$ 21,1. LEDD)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8923	OVERLAST	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8924	SIKRING AV LAST (\$ 13,2. LEDD)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd

8950	ERRU-Overlast mer enn 20 pst-kjøretøy over 12 tonn tot.v	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8951	ERRU-Overlast mer enn 25 pst-kjøretøy under 12 tonn tot.v	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8952	ERRU-Mangler påbudt fartsskriver	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8953	ERRU-Mangler fartssperre	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8954	ERRU-Mangler EU-godkjenning	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8955	ERRU-Kjørt med svært grove tekniske mangler	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8956	ERRU-Ukentlig/14dgr kjøretid overskr. 25 pst	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8957	ERRU-Daglig kjøretid overskr 50 pst ellerdøgnhvil u 4,5 t	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8958	ERRU-Manipulasjon fartssperre	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8959	ERRU-Manipulasjon av fartsskriver	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8960	ERRU-Forfalsket diagramskiver	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8961	ERRU-Forfalsket nedlastet data fra VU/DC	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8963	ERRU-Brukt sjåførkort tilhørende annen person	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8965	ERRU-Manglende sikring av last	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8999	TRAFIKK, DIVERSE	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8916	TRANSPORT AV FARLIG GODS (ADR)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8970	ERRU-ADR-gods ikke tillatt på vei	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8971	ERRU-ADR-gods transportert i ikke-godkjent kolli	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8972	ERRU-Manglende ADR-merking (orange skilt)	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8982	ERRU-Persontransport uten fellesskapslisens	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8983	ERRU-Godstransport uten fellesskapstillatelse	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
8984	ERRU kabotasje	Trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd	- Andre trafikklovbrudd
901	Tyveri fra butikk eller annet salgssted	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2105	TYVERI FRA BUTIKK	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2143	TYVERI FRA BENSINSTASJON	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
902	Tyveri fra annet næringsbygg eller -areal	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
903	Tyveri fra offentlige institusjoner (skole, helse osv.)	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
904	Tyveri fra annet offentlig bygg eller sted	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2107	TYVERI FRA BAKVÆRELSE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2108	TYVERI FRA KONTOR	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2111	TYVERI FRA SYKEHUS/PLEIEHJEM	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2112	TYVERI FRA HOTELL/PENSJONAT	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2115	TYVERI FRA SKOLE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2116	TYVERI FRA AUTOMAT	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2117	TYVERI FRA HAVN	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2118	TYVERI FRA TOLL/JERNBANESTED	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2124	TYVERI FRA TOMT/LAGER	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2125	TYVERI FRA BEDRIFT/VERKSTED	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2126	TYVERI FRA BRAKKE/NYBYGG	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2127	TYVERI FRA MILITÆR FORLEGNING	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2128	TYVERI POLITITJENESTESTED	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2130	TYVERI METALLER	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2133	TYVERI FRA TELEFONAUTOMAT	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2137	TYVERI FRA MUSEUM	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2138	TYVERI FRA POSTKONTOR	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri

2139	TYVERI FRA MINIBANK	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2140	TYVERI FRA APOTEK/LEGEKONTOR (HERUNDER TANNLEGE/DYRLEGE)	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2149	TYVERI FRA KIRKEBYGG	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2150	TYVERI FRA BARNEHAGE/DAGHJEM	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2155	TYVERI BEHANDLINGSSENTER	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
905	Tyveri fra bolig	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2101	TYVERI FRA VILLA	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2102	TYVERI FRA LEILIGHET	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
906	Tyveri fra hytte/fritidsbolig	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2104	TYVERI FRA HYTTE/TELT	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
907	Tyveri fra bod, garasje, areal tilhørende bolig/hytte	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2103	TYVERI FRA KJELLER/LOFT/OPPGANG	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2144	TYVERI FRA GARASJE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2145	TYVERI FRA UTHUS	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2153	TYVERI FRA GÅRDSPLASS/TUN	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2154	TYVERI FRA NAUST/NØST	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
908	Tyveri fra bil eller annet motorkjøretøy eller -fartøy	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2119	TYVERI FRA MOTORKJØRETØY	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2120	TYVERI FRA BÅT/FERGE/SKIP	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2121	TYVERI AV BÅTMOTOR	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2135	TYVERI AV KJENNEMERKE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2147	TYVERI FRA SKISTATIV/SKIBOKS	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2151	TYVERI FRA REDNINGSFLÅTE/LIVBÅT	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
909	Tyveri av sykkel	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2134	TYVERI AV SYKKEL	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
913	Tyveri fra person i salgslokaler (kafe, butikk o.l.)	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2106	TYVERI FRA KUNDE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2109	TYVERI FRA RESTAURANT/KAFE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
910	Tyveri fra person i kollektiv transport eller stoppested	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
911	Tyveri fra person i gate, park, annet friområde	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
912	Tyveri fra person i anlegg / lokaler for idrett, kultur o.l.	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
914	Tyveri fra person i annet næringsbygg eller -areal	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
915	Tyveri fra person på annet offentlig sted	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
916	Tyveri fra person i bolig eller annet privat sted	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2110	TYVERI FRA FORSAMLINGSSTED	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2113	TYVERI SJEKK	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2114	TYVERI FRA BADESTED	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2122	TYVERI FRA PARK/GATE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2129	TYVERI SKI/SKØYTER M.M	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2131	TYVERI FRA GARDEROBE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2132	TYVERI FRA TRIKK/BUSS/TOG/FLY	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2136	TYVERI AV LEVENDE DYR	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2141	TYVERI FRA IDRETTSANLEGG	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2142	TYVERI FRA LUFTHAVN/FLYPASS	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2146	TYVERI FRA SKISTALL	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri

2148	TYVERI FRA BUSSTERMINAL	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2152	TYVERI FRA BOM-/POSTKASSE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
2199	TYVERI DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Tyveri	- Tyveri
954	Ran	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Ran
957	Forbund om ran	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Ran
2502	RAN (\$ 267)	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Ran
2504	RAN FRA BERUSET PERSON	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Ran
2508	DROSJERAN	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Ran
2509	RAN FRA FORRETNING/KIOSK (\$ 267)	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Ran
2599	RAN/UTPRESSING, DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Ran
955	Grovt ran	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Grovt ran
956	Grovt ran, med død/betydelig skade til følge	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Grovt ran
2503	RAN,GROVT (\$ 268)	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Grovt ran
2505	BANKRAN (\$ 268,2)	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Grovt ran
2506	POSTRAN (\$ 268,2)	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Grovt ran
2507	RAN AV VERDITRANSPORT (\$ 268,2)	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Grovt ran
2510	GROVT RAN FRA FORRETNING/KIOSK (\$ 268)	Vinningslovbrudd	- Ran, i alt	--- Grovt ran
932	Mindre tyveri fra butikk eller annet salgssted	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
2401	NASKERI, BUTIKK (\$ 391A)	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
933	Mindre tyveri diverse	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
934	Mindre tyveri fra bolig eller fritidsbolig	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
935	Mindre tyveri fra bod, garasje, areal tilhørende bolig/hytte	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
936	Mindre tyveri fra bil eller annet motorkjøretøy / -fartøy	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
937	Mindre tyveri fra person i kollektiv transport / stoppested	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
938	Mindre tyveri fra person i gate, park, annet friområde	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
939	Mindre tyveri fra person i anlegg/lokaler for idrett, kultur	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
940	Mindre tyveri fra person i salgslokaler (kafe, butikk o.l.)	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
941	Mindre tyveri fra person i annet næringsbygg eller -areal	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
942	Mindre tyveri fra person på annet offentlig sted	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
943	Mindre tyveri fra person i bolig eller annet privat sted	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
2499	NASKERI, DIVERSE (\$ 391A)	Vinningslovbrudd	- Mindre tyveri	- Mindre tyveri
917	Grovt tyveri fra butikk eller annet salgssted	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2206	GROVT TYVERI FRA RADIO/ELEKTRISK FORRETNING	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2207	GROVT TYVERI FRA TOBAKK/FRUKT-FORRETNING	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2208	GROVT TYVERI FRA MANUFAKTUR	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2209	GROVT TYVERI FRA URMAGER/OPTIKER	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2210	GROVT TYVERI FRA GULLSMED	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2211	GROVT TYVERI FRA KOLONIAL/MELK/DELIKATESSE	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2212	GROVT TYVERI FRA KIOSK	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2213	GROVT TYVERI FRA DIVERSE FORRETNING	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2222	GROVT TYVERI FRA BENSINSTASJON	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2223	GROVT TYVERI FRA RESTAURANT/KAFFE	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
918	Grovt tyveri fra annet næringsbygg eller -areal	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
919	Grovt tyveri fra offentlige institusjoner (skole, helse osv)	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
920	Grovt tyveri fra annet offentlig bygg eller sted	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri

2205	GROVT TYVERI FRA BARNEHAGE/DAGHJEM	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2214	GROVT TYVERI FRA KONTOR	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2215	GROVT TYV.FRA APOTEK/LEGEKONTOR (HERUNDER TANNLEGE/DYRLEGE)	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2216	GROVT TYVERI FRA VERKSTED/BEDRIFT	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2217	GROVT TYVERI FRA BRAKKE/NYBYGG/ARBEIDSPASS	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2218	GROVT TYVERI FRA TOMT/LAGER	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2224	GROVT TYVERI FRA SKOLE	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2225	GROVT TYVERI FRA TOLL/JERNBANESTED	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2226	GROVT TYVERI FRA HAVN/VARESKUR	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2227	GROVT TYVERI FRA PENGESKAP	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2228	GROVT TYVERI FRA POST	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2229	GROVT TYVERI FRA MUSEUM	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2234	GROVT TYVERI AV PENGESKAP	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2235	GROVT TYVERI FRA HOTELL/PENSJONAT	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2238	GROVT TYVERI FRA LUFTHAVN/FLYPASS	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2241	GROVT TYVERI FRA SYKEHUS/PLEIEHJEM	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2243	GROVT TYVERI FRA BANK	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2244	GROVT TYVERI FRA POLITITJENESTESTED	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2245	GROVT TYVERI FRA MILITÆRFORLEGNING	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2246	GROVT TYVERI FRA AUTOMAT	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2247	GROVT TYVERI FRA KIRKEBYGG	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2249	GROVT TYVERI FRA MINIBANK	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2252	GROVT TYVERI BEHANDLINGSSENTER	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
921	Grovt tyveri fra bolig	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2201	GROVT TYVERI FRA VILLA	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2202	GROVT TYVERI FRA LEILIGHET	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
922	Grovt tyveri fra hytte/fritidsbolig	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2204	GROVT TYVERI FRA HYTTE	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2236	GROVT TYVERI FRA CAMPINGVOGN/BOBIL	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
923	Grovt tyveri fra bod, garasje, areal tilhørende bolig/hytte	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2203	GROVT TYVERI FRA KJELLER/LOFT/OPPGANG	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2237	GROVT TYVERI FRA GARASJE	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2240	GROVT TYVERI FRA UTHUS	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2251	GROVT TYVERI FRA NAUST/NØST	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
924	Grovt tyveri fra bil eller annet motorkjøretøy eller -fartøy	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2219	GROVT TYVERI FRA BIL/MOTORKJØRETØY	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2220	GROVT TYVERI FRA BÅT/FERGE/SKIP	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2248	GROVT TYVERI FRA SKISTATIV/SKIBOKS	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2250	GROVT TYVERI FRA REDNINGSSFLÅTE/LIVBÅT	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
928	Grovt tyveri fra person i salgslokaler (kafe, butikk o.l.)	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
925	Grovt tyveri fra person i kollektiv transport / stoppested	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
926	Grovt tyveri fra person i gate, park, annet friområde	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
927	Grovt tyveri fra person i anlegg/lokaler for idrett, kultur	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
929	Grovt tyveri fra person i annet næringsbygg eller -areal	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
930	Grovt tyveri fra person på annet offentlig sted	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri

931	Grovt tyveri fra person i bolig eller annet privat sted	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2231	GROVT TYVERI LOMMEBOK/VESKE	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2232	VESKENAPPING (\$ 258)	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2233	GROVT TYVERI FRA PERSON PÅ OFFENTLIG STED	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2221	GROVT TYVERI FRA FORSAMLINGSSTED	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2230	GROVT TYVERI VÅPEN/AMMUNISJON	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2239	GROVT TYVERI FRA IDRETTSSANLEGG	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2242	GROVT TYVERI FRA BOM-/POSTKASSE	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2299	GROVT TYVERI DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Grovt tyveri	- Grovt tyveri
2305	TYV./GR.TYV TILHENGER/BÅTHENGER/CAMPINGVOGN (\$ 257, 258)	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
2307	TYV./GR.TYV.AV LASTEBILTILHENGER/SEMITILHENGER (\$ 257,258)	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
978	Brukstyveri av bil	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
2301	BRUKSTYVERI BIL	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
980	Brukstyveri av motorsykkel	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
981	Brukstyveri av moped	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
2302	BRUKSTYVERI MOTORSYKKE	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
2303	BRUKSTYVERI MOPED	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
979	Brukstyveri av lastebil	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
982	Brukstyveri av motordrevet båt	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
983	Brukstyveri av annet motordrevet kjøretøy eller fartøy	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
2304	BRUKSTYVERI BÅT	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
2306	BRUKSTYVERI LASTEBIL/TREKKVOGN	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
2308	BRUKSTYV. BELTEMOTORSYKKE (SNØSCOOTER) (\$ 260)	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
2399	MOTORVOGNTYVERI, DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy	- Brukstyveri av bil og annet motorkjøretøy
984	Ulovlig bruk av løsøre mv	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
985	Grov ulovlig bruk av løsøre	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
986	Besittelseskrenkelse	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
987	Ulovlig bruk mv. av fast eiendom	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2350	RETTSSTRIDIG FORFØYNING LØSØREGJENSTAND (\$ 261)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4201	RETTSSTRIDIG FORFØYNING (\$ 393)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4202	HITTEGODS, ULOVLIG TILEGNING (\$ 394)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4203	SELVTEKT (\$ 392)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4299	RETTSSTRIDIG FORFØYNING, DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
960	Heleri	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
963	Mindre heleri	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
964	Uaktsomt heleri	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
966	Forbund om heleri	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
3301	HELERI (\$317,1.LEDD,1.ALT)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
3306	HELERI UAKTSOMT (\$317,6.LEDD,JF.1.LEDD,1. ALT.)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
961	Grovt heleri	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
962	Grovt heleri - utbytte fra gr ran, narkotikaovertrerd m.m.	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
965	Uaktsomt grovt heleri	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
967	Hvitvasking, av andres utbytte	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
968	Hvitvasking, av eget utbytte	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd

973	Mindre hvitvasking, av andres utbytte	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
974	Mindre hvitvasking, av eget utbytte	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
975	Uaktsom hvitvasking	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
977	Forbund om hvitvasking	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
969	Grov hvitvasking, av andres utbytte	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
970	Grov hvitvasking, av eget utbytte	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
971	Grov hvitvask - andres utbytte fra gr ran, narkotikaover mm	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
972	Grov hvitvask - eget utbytte fra gr ran, narkotikaover mm	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
976	Uaktsom grov hvitvasking	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
3302	ETTERFØLGENDE BISTAND	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
3307	HELERI/HVITVASK, DATAINFORMASJON (\$ 317)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
3399	HELERI/HVITVASK, DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2699	BEDRAGERI/UTROSKAP, DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4301	HOTELLBEDRAGERI (\$ 402)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4302	RESTAURANT, IKKE BETALT (\$ 402)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4303	DROSJE, IKKE BETALT (\$ 402)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2601	POSTBEDRAGERI/POSTSPAREBANK (\$ 270)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2602	BEDRAGERI (\$ 270)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2607	KJØP/SALG AV UR	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2608	SJEKKBEDRAGERI (\$ 270)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2609	KJEDEBREV	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2610	AB-HANDEL	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2615	BEDRAGERI - TRYGDEYTELSE (\$ 270 ELLER \$ 271)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2616	BEDRAGERI - SOSIALYTELSE (\$ 270 ELLER \$ 271)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
951	Underslag	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
953	Mindre underslag	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
1905	UNDERSLAG AV LØSØRE M.M (\$ 255)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
952	Grovt underslag	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4304	UNNDRAGELSE AV SKATT/AVGIFTER(BOMPENGER)(\$ 406)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8701	SMUGLING, SPRIT	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8705	SMUGLING AV VARER	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8702	SALG/KJØP AV UFORTOLLET VARE	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8703	DISP. AV UFORTOLLETE VARER	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8704	BRUTT TOLLPOMBE	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8720	BRENNEVIN, FORENKLET FORELEGG	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8721	VIN, /HETVIN, FORENKLET FORELEGG	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8722	SIGARETTER, FORENKLET FORELEGG	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8723	TOBAKK, FORENKLET FORELEGG	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8724	ANDRE VARER, FORENKLET FORELEGG	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8730	UTENLANDSK BOT	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
8799	TOLLOVEN, DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
998	Vinningslovbrudd, krenkelse av eiendomsretten, div (kap 27)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4399	FORMUESRETTIGHETER, DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4499	FORMUESRETT/DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
7901	SJEKKLOVEN (\$ 66)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd

7999	SJEKKLOVEN, DIVERSE	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
958	Utpressing	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
959	Grov utpressing	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2501	UTPRESSING (\$ 266)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
605	INNBRUDD (\$ 147)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
610	INNBRUDD - FORRETNING (\$147)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
611	INNBRUDD - LEILIGHET (\$147)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
612	INNBRUDD - BIL	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2351	URETTMESSIG TILGANG RADIO- /FJERNSYNSSIGNALER (\$ 262)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
2352	RETTSSSTRIDIG FORFØYNING DATASYSTEM M.V. (\$ 261)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
4204	RETTSSSTRIDIG FORFØYNING DATASYSTEM M.V. (\$ 393)	Vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd	- Annet vinningslovbrudd
501	VOLD MOT POLITITJ.PERSON (\$ 127)	Voldslovbrudd	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson
502	Vold mot off.tj.person (\$ 127)	Voldslovbrudd	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson
555	Vold mot offentlig tjenesteperson, politi	Voldslovbrudd	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson
556	Vold mot offentlig tjenesteperson, annen tjenesteperson	Voldslovbrudd	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson
557	Trusler mot offentlig tjenesteperson, politi	Voldslovbrudd	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson
558	Trusler mot offentlig tjenesteperson, annen tjenesteperson	Voldslovbrudd	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson	- Vold og trusler mot offentlig tjenesteperson
1674	Trusler	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1675	Trusler, med skytevåpen	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1676	Trusler, med kniv eller annen liknende redskap	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1601	TRUSLER, DIVERSE (\$ 227)	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1603	TRUSLER, KNIV (\$ 227)	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1604	TRUSLER, SKYTEVÅPEN (\$ 227)	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1605	BOMBETRUSSEL(\$227)	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1609	TRUSLER, DIVERSE (\$227)	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1680	Trussel mot særskilt utsatte yrkesgrupper, helsepersonell	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1681	Trussel mot særskilt utsatte yrkesgrupper, transportarbeider	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1682	Trussel særskilt utsatte yrkesgr, oppl i grunn- og videregå utda	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Trusler
1677	Grove trusler	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Grove trusler
1678	Grove trusler, med skytevåpen	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Grove trusler
1679	Grove trusler, med kniv eller annen liknende redskap	Voldslovbrudd	- Trusler, i alt	--- Grove trusler
1506	MISHANDLING I FAMILIEFORH, MED LEGEMSKRENK (\$ 219, 1. LEDD)	Voldslovbrudd	- Mishandling i nære relasjoner, i alt	--- Mishandling i nære relasjoner
1507	MISHANDLING I FAMILIEFORH, UTEN LEGEMSKRENK (\$219,1.LEDD)	Voldslovbrudd	- Mishandling i nære relasjoner, i alt	--- Mishandling i nære relasjoner
1768	Mishandling i nære relasjoner, med kroppskrenkelse	Voldslovbrudd	- Mishandling i nære relasjoner, i alt	--- Mishandling i nære relasjoner
1769	Mishandling i nære relasjoner, uten kroppskrenkelse	Voldslovbrudd	- Mishandling i nære relasjoner, i alt	--- Mishandling i nære relasjoner
1508	MISHANDLING I FAM.FORH, GROV, M LEGEMSKRENK (\$219. 2. LEDD)	Voldslovbrudd	- Mishandling i nære relasjoner, i alt	--- Grov mishandling i nære relasjoner
1509	MISHANDLING I FAM.FORH, GROV, U LEGEMSKRENK (\$219,2. LEDD)	Voldslovbrudd	- Mishandling i nære relasjoner, i alt	--- Grov mishandling i nære relasjoner
1770	Grov mishandling i nære relasjoner, med kroppskrenkelse	Voldslovbrudd	- Mishandling i nære relasjoner, i alt	--- Grov mishandling i nære relasjoner
1771	Grov mishandling i nære relasjoner,uten kroppskrenkelse	Voldslovbrudd	- Mishandling i nære relasjoner, i alt	--- Grov mishandling i nære relasjoner
1703	LEGEMSBESKADIGELSE (\$ 229)	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Kroppsskade
1754	Kroppsskade	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Kroppsskade
1704	LEGEMSBESKADIGELSE, KNIV (\$ 229)	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Kroppsskade
1705	LEGEMSBESKADIGELSE, SKYTEVÅPEN (\$ 229)	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Kroppsskade
1707	UAKTSOM LEGEMSBESKADIGELSE (\$ 237)	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Kroppsskade

1717	UAKTSOM LEGEMSBESKADIGELSE, TRAFIKK (§ 237)	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Kroppsskade
1764	Uakts forvold av annen betyd skade på kropp/helse, i trafikk	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Kroppsskade
1765	Uakts forvold av annen betyd skade på kropp/helse, annen	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Kroppsskade
1706	GROV LEGEMSBESKADIGELSE. (§ 231)	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Grov kroppsskade
1714	LEGEMSBESKADIGELSE MED DØDEN TIL FØLGE (§ 229)	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Grov kroppsskade
1755	Grov kroppsskade	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Grov kroppsskade
1756	Grov kroppsskade, med følge død	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Grov kroppsskade
1719	UAKTSOM, GROV LEGEMSBESKADIGELSE (§ 238)	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Grov kroppsskade
1720	UAKTSOM, GROV LEGEMSBESKADIGELSE, TRAFIKK (§ 238)	Voldslovbrudd	- Kroppsskade, i alt	--- Grov kroppsskade
1701	LEGEMSFORNÆRMELSE (§ 228,1.LEDD)	Voldslovbrudd	- Kroppskrenkelse, i alt	--- Kroppskrenkelse
1702	LEGEMSKRENKELSE UTFØRT AV POLITI	Voldslovbrudd	- Kroppskrenkelse, i alt	--- Kroppskrenkelse
1751	Kroppskrenkelse	Voldslovbrudd	- Kroppskrenkelse, i alt	--- Kroppskrenkelse
1716	LEGEMSFORNÆRMELSE M/SKADEFØLGE (§ 228,2.LEDD)	Voldslovbrudd	- Kroppskrenkelse, i alt	--- Grov kroppskrenkelse
1752	Grov kroppskrenkelse	Voldslovbrudd	- Kroppskrenkelse, i alt	--- Grov kroppskrenkelse
1753	Grov kroppskrenkelse, med følge død	Voldslovbrudd	- Kroppskrenkelse, i alt	--- Grov kroppskrenkelse
561	Forulemping av offentlig tjenesteperson, politi	Voldslovbrudd	- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson
562	Forulemping av offentlig tjenesteperson, annen tjenesteperson	Voldslovbrudd	- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson
559	Hindring av offentlig tjenesteperson, politi	Voldslovbrudd	- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson
560	Hindring av offentlig tjenesteperson, annen tjenesteperson	Voldslovbrudd	- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson	- Hindring og forulemping av offentlig tjenesteperson
701	FORSETTLIG BRANN M/FARE FOR LIV EL. UTSTR. ØDELEGG.(§ 148)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
411	LEG.KRENK/LEG.BESK IFM. UTFØR AV OFF. TJ.HANDL. (§228-229)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1763	Forbund om å volde betydelig skade på kropp og helse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1708	DRAP (§ 233)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1710	BARNEDRAP (§ 234)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1757	Drap	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1713	FORSØK DRAP (§ 233,JFR PAR 49)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1758	Drap, forsøk	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1762	Forbund om drap	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1709	UAKTSOMT DRAP (§ 239)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1715	UAKTSOMT DRAP - TRAFIKK (§ 239)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1766	Uaktsom forvoldelse av død	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1767	Uaktsom forvoldelse av død, i trafikk	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1711	FOSTERDRAP §245	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1712	BARNEMISHANDLING/VANSKJØT.	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1718	HENSETTE I HJELPELØS TILSTAND (§ 242)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1759	Medvirkning til selvmord	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1760	Medvirkn til selvpåført betydelig skade på kropp eller helse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1761	Medlidenhetsdrap	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1772	Kjønnslemlestelse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1773	Grov kjønnslemlestelse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1774	Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper, helsepersonell	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1775	Vold mot særskilt utsatte yrkesgrupper, transportarbeider	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1776	Vold sær sers utsatte yrkesgr, oppl i grunn- og videregå utda	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1777	Forsømmelse av hjelpeplikt	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd

1778	Hensettelse i hjelpeøs tilstand	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1798	Voldslovbrudd mv., diverse (strl. kap 25)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1799	LIV, LEGEME, HELBRED, DIVERSE	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
8542	Lov om kjønnslemlestelse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1606	TVANG (§ 222)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1651	Tvang, ved trussel om straffbar/urettmessig adferd	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1652	Tvang, ved trussel om anmeldelse eller annen beskyldning	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1653	Grov tvang	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1654	Tvangsekteskap	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1602	FRIHETSBERØVELSE (§ 223)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1655	Frihetsberøvelse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1656	Grov frihetsberøvelse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1657	Forbund om grov frihetsberøvelse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1599	FAMILIEFORHOLD, DIVERSE	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1690	Alvorlig personforfølgelse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1699	PERSONLIG FRIHET, DIVERSE	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
4099	PERSON, DIVERSE	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1607	MENNESKEHANDEL - PROSTITUSJON (§224)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1608	MENNESKEHANDEL - PROSTITUSJON, GROV (§224)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1610	MENNESKEHANDEL - MENNESKEORGANER, GROV (§224)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1611	MENNESKEHANDEL - KRIGSTJ. I FREMMED LAND (§224)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1612	MENNESKEHANDEL - KRIGSTJ. I FREMMED LAND, GROV (§224)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1613	MENNESKEHANDEL - TVANGSARBEID (§224)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1614	MENNESKEHANDEL - TVANGSARBEID, GROV (§224)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1615	MENNESKEHANDEL - MENNESKEORGANER (§224)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1658	Menneskehandel, prostitusjon	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1659	Menneskehandel, tvangsarbeid	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1660	Menneskehandel, krigstjeneste	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1661	Menneskehandel, indre organer	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1662	Grov menneskehandel, prostitusjon	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1663	Grov menneskehandel, tvangsarbeid	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1664	Grov menneskehandel, krigstjeneste	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1665	Grov menneskehandel, indre organer	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1666	Slaveri	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1667	Forbund om slaveri	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1668	Menneskehandel tilrettelegge mv	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1669	Menneskehandel tilrettelegge mv - grov	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
51	Folkemord	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
52	Forbrytelse mot menneskeheten	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
53	Krigsforbrytelse mot person	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
54	Krigsforbrytelse mot eiendom og sivile rettigheter	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
55	Krigsforbrytelse mot humanitære innsatser eller kjennemerker	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
56	Krigsforbrytelse ved anvendelse av forbudte stridsmetoder	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
57	Krigsforbrytelse gjennom anvendelse av forbudte stridsmidler	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
58	Forbund om og tilskynding til folkemord	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd

59	Forbund om og tilskynding til forbrytelse mot menneskeheten	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
60	Forbund om og tilskynding til krigsforbrytelse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
61	Overordnede ansvar, folkemord	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
62	Overordnede ansvar, forbrytelse mot menneskeheten	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
63	Overordnede ansvar, krigsforbrytelse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
98	Folkemord, forbryt mot menneskeh og krigsforbryt, diverse	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
160	Folkemord	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
161	Forbrytelser mot menneskeheten	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
162	Krigsforbrytelser	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
169	Folkemord, diverse (kap. 16)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
585	Tortur	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
586	Grov tortur	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
656	Ordenskrekkelse av fremmed stat, vold, trusler, fornærmelig	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
589	Vern av tjenestevåpen	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
590	Tvungen forsvinning	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
588	Skadeverk el. annen rettsstridig adferd mot off tj.person	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
687	Deltakelse mv. i en forbudt kriminell sammenslutning	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
1698	Vern av den personlige frihet og fred (strl. kap 24)	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
163	0163 Undersøkelsessaker - krigsf	Voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd	- Andre voldslovbrudd
2604	UTROSKAP (§ 275)	Økonomilovbrudd	- Økonomisk utroskap	- Økonomisk utroskap
2605	UTROSKAP, GROVT (§ 276)	Økonomilovbrudd	- Økonomisk utroskap	- Økonomisk utroskap
2617	UTROSKAP - BESTIKKELSER ELLER RETURPROVISJON (§ 275)	Økonomilovbrudd	- Økonomisk utroskap	- Økonomisk utroskap
2618	GROV UTROSKAP - BESTIKKELSER ELLER RETURPROVISJON (§ 276)	Økonomilovbrudd	- Økonomisk utroskap	- Økonomisk utroskap
2678	Økonomisk utroskap	Økonomilovbrudd	- Økonomisk utroskap	- Økonomisk utroskap
2679	Grov økonomisk utroskap	Økonomilovbrudd	- Økonomisk utroskap	- Økonomisk utroskap
2662	Skattesvik	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
2664	Grovt uaktsomt skattesvik	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8401	SKATTESVIK, SKJULT INNTEKT/FORMUE (§ 12-1)	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8402	SKATTESVIK, URIKTIG FRADrag (§ 12-1)	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8404	SKATTESVIK (§ 12-1)	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
2663	Grovt skattesvik	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
2665	Grovt uaktsomt grovt skattesvik	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8405	GROVT SKATTESVIK, SKJULT FORMUE/INNTÆKT (§ 12-2)	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8406	GROVT SKATTESVIK, URIKTIG FRADrag (§ 12-2)	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8407	GROVT SKATTESVIK (§ 12-2)	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
6401	INVESTERINGSAVGIFTBEDRAGERI	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
6499	INVESTERINGSAVGIFT, DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8101	MERVERDIAVGIFTSBEDRAGERI	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8102	Annen avgiftsunndragelse	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8103	Unnlatt registrering/innsending	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8199	MERVERDIAVGIFT, DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8301	MANGLENDE SKATTETREKK	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8302	SKATTETREKK	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8399	SKATTEBETALINGSLOVEN, DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd
8499	LIGNINGSLOVEN, DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd	- Skatt og avgiftsrelaterte lovbrudd

2680	Regnskapsovertredelse	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
2681	Grov regnskapsovertredelse	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
2682	Uaktsom regnskapsovertredelse	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
2702	BOKFØRSEL, URIKTIG (§ 286)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
2703	KONKURS, REGNSKAPSFORSØMMELSE (§ 286)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
2709	REGNSKAPSOVERTREDELSE FORUT FOR KONKURS (§ 286)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
2710	REGNSKAPSOVERTREDELSE	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
2711	GROV BOKFØRSEL, URIKTIG (§ 286.2 STR.ALT.)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
2712	GROV REGNSKAPSOVERTR. FORUT FOR KONKURS (§ 286.2.STR.ALT.)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
7601	REGNSKAPSOVERTREDELSE (§ 17-1,1.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
7603	GROV REGNSKAPSOVERTREDELSE (§ 17-1,1.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
8201	REGNSKAPSOVERTREDELSE (§ 8-5,2. LEDD)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
8202	VESENTLIG REGNSKAPSOVERTREDELSE (§ 8-5,1. LEDD, 1. PKT.)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
8203	SÆRLIG SKJERPENDE REGNSKAPSOVERTREDELSE (§ 8-5,1 LEDD,2.PKT)	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
8204	BOKFØRINGSLOVEN	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
8508	REGNSKAPSLOVEN AV 13. MAI 1977 NR.35	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
8550	Bokføringsloven	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
8573	Regnskapsførerloven	Økonomilovbrudd	- Regnskapsovertredelse	- Regnskapsovertredelse
2701	FORRINGELSE AV DEKNINGSMIDDEL (§ 283)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2704	RISIKOPREGET AKTIVITET (§ 281 litra A)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2705	EKSEKUSJONSHINDRING (§ 283)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2706	MANGLENDE BEGJÆRING AV OPPBUD (§ 284)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2707	KREDITORBEGUNSTIGELSE (§ 282)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2708	ULOVLIG UTTAK AV VIRKSOMHETEN	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2713	UFORSVARLIGE ØKONOMISKE DISPOSISJONER (§281)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2714	BOFORRINGELSE/EKSEKUSJONSHINDRING (§283)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2715	BOFORRINGELSE/EKSEKUSJONSHINDRING - GROV (§283)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2716	BOFORRINGELSE/EKSEKUSJONSHINDRING - GROV, UAKTSOM (§283)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2717	FORRINGELSE AV DEKNINGSMIDLER - GROV (§285)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2718	FORRINGELSE AV DEKNINGSMIDLER - GROV, UAKTSOM (§285)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
2799	GJELDSFORHOLD/KONKURS, DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4351	Uforsvarlige økonomiske disposisjoner	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4352	Kreditorbegunstigelse	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4353	Hindring av dekning til en enkeltfølgende kreditor	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4354	Formuesforringelse ved insolvensfare	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4355	Grov formuesforringelse	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4356	Grovt uaktsom formuesforringelse ved insolvens mv.	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4357	Unnlatelse av å begjære gjeldsforhandling eller oppbud	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4358	Boforringelse under fellesforfølgning	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4359	Grov boforringelse under fellesforfølgning	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
4398	Kreditorvern, diverse (strl. kap 31)	Økonomilovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd	- Kreditorrelaterte lovbrudd
507	Påvirkning av off.tj.person ved bestikkelse (§ 128)	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2619	KORRUPSJON (§276A)	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2620	KORRUPSJON, UTLAND (§276A)	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel

2621	GROV KORRUPSJON (\$276B)	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2622	GROV KORRUPSJON, UTLAND (\$276B)	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2623	PÅVIRKNINGSHANDEL (\$276C)	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2624	PÅVIRKNINGSHANDEL, UTLAND (\$276C)	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2672	Korrupsjon, i landet	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2673	Korrupsjon, i utland	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2674	Grov korrupsjon, i landet	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2675	Grov korrupsjon, i utland	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2676	Påvirkningshandel, i landet	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
2677	Påvirkningshandel, i utland	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
4307	BESTIKKELSE I NÆRINGSFORHOLD (\$ 405 B)	Økonomilovbrudd	- Korrupsjon og påvirkningshandel	- Korrupsjon og påvirkningshandel
352	Identitetskrenkelse, befatning med annens identitetsbevis	Økonomilovbrudd	- ID-krenkelse	- ID-krenkelse
353	Identitetskrenkelse, opptre med annens identitet	Økonomilovbrudd	- ID-krenkelse	- ID-krenkelse
2655	Mindre bedrageri	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Mindre bedrageri og bedragerilignende handlinger
2661	Bedragerilignende handlinger	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Mindre bedrageri og bedragerilignende handlinger
2603	BEDRAGERI, GROVT (\$ 271)	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Grovt bedrageri
2653	Grovt bedrageri	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Grovt bedrageri
2654	Grovt bedrageri, forsøk	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Grovt bedrageri
2659	Grovt forsikringsbedrageri	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Grovt bedrageri
2660	Grovt forsikringsbedrageri, forsøk	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Grovt bedrageri
2667	Grov villedende og uriktig selskapsinformasjon	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Grovt bedrageri
2611	FORSIKRINGSBEDRAGERI (\$ 272)	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2612	FORANDRING/MANIPULERING, DATA (\$ 270,2)	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2651	Bedrageri	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2652	Bedrageri, forsøk	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2656	Grovt uaktsomt bedrageri	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2657	Forsikringsbedrageri	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2658	Forsikringsbedrageri, forsøk	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2613	SPREDNING AV ØKONOMISK VILLEDENDE OPPLYSNINGER (\$ 273)	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2614	URIKTIGE OPPLYSNINGER OM SELSKAP (\$ 274)	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2666	Villedende og uriktig selskapsinformasjon	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2668	Grovt uaktsomt villedende og uriktig selskapsinformasjon	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2669	Grovt uaktsomt grov villedende og uriktig selskapsinformasjon	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
2698	Bedrageri, skattesvik og økonomisk krim, diverse (kap 30)	Økonomilovbrudd	- Bedrageri, i alt	--- Bedrageri
3304	HELERI GROVT (\$317,4.LEDD,JF.1.LEDD,1.ALT.)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
3308	HVITVASK (\$317,1.LEDD,2.ALT./2.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
3311	HVITVASK UAKTSOM (\$317,6.LEDD,JF.1.LEDD,2.ALT./2.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
3309	HVITVASK GROVT (\$ 317,4.LEDD,JF.1.LEDD,2.ALT./2.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
3310	HVITVASK NARK S. SKJERP (\$317,5.LEDD,JF.1.LEDD,2.ALT./2.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
3313	HVITVASK GROVT NARKOTIKA (\$317,4.LEDD,JF.1.LEDD,2.ALT.)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8559	Hvitvaskingsloven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1903	UNDERSLAG AV SKATTETREKKSMDLER (\$ 255 ELLER \$ 256)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1999	UNDERSLAG, DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd

1901	Grovt underslag off. tj.person (\$ 256)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1902	ANDRE GROVE UNDERSLAG (\$ 256)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8574	Revisorloven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8706	VALUTA INNFØRSEL/UTFØRSEL	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8707	SMUGLING	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8708	GROV TOLLOVERTREDELSE	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
357	Krenkelse av forretningshemmelighet	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
358	Rettsstridig tilegnelse av forretningshemmelighet	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
2606	SALG GJENSTAND M.V (\$ 277,278)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
2670	Svikaktig dobbeltsalg	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
2671	Krenkelse av sikkerhetsrett	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
2803	MISBRUK FORRETNINGHEMMEIGHETER (\$294)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
2817	MISBRUK DATALAGRET FORRETNINGHEMMEIGHET (\$ 294)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
4305	INNSYN I FORRETNINGHEMMEIGHET (\$ 405 A)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
4306	INNSYN I DATALAGRET FORRETNINGHEMMEIGHET (\$ 405 A)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
6399	HANDELSLOVEN, DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
6801	KOPIERING AV PROGRAMVARE (\$ 12)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
6802	SPREDNING AV PROGRAMVARE (\$ 19)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7401	Ulovlig samarbeid	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7402	Manglende prisinformasjon	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7403	Unnlåte å etterkomme pålegg	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7404	Uriktige opplysninger	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7405	Grov konkurranseovertredelse	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7499	KONKURRANSELOVEN DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7501	PRISL.\$18, URIMELIG PRIS	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7502	PRISSTOPP	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7503	LØNNSTOPP	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7504	HUSLEIELOVEN	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7505	ULOVLIG PRISSAMARBEID	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7510	URIMELIG PRIS (\$ 2 JF.\$ 4)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7511	UNNLÅTE Å FØLGE PÅLEGG (\$ 3 JF.\$ 4B)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7512	URIKTIGE OPPLYSNINGER (\$4C)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7513	GROV PRISOVERTREDELSE (\$ 4,3.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7599	PRISTILTAKSLOVEN, DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7602	Ulovlig lån i selskapet	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7611	AKSJELOVEN \$ 19-1 (1)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7612	AKSJELOVEN \$ 19-1 (2)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7613	GROV UFORSTAND \$ 19-2	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7651	ALLMENNAKSJELOVEN \$ 19-1 (1)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7652	ALLMENNAKSJELOVEN \$ 19-1 (2)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7653	GROV UFORSTAND \$ 19-2	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7699	Aksjelovene, diverse	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8504	VALUTAREGULERINGSLOVEN AV 14. JULI 1950 NR.10	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8505	VERDIPAPIRHANDELOVEN	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8506	FINANSIERINGSVIRKSOMHETSLOVEN AV 10. JUNI 1988 NR.40	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd

8507	BØRSLOVEN AV 17. JUNI 1988 NR.57	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8509	FORRETNINGSBANKLOVEN AV 24. MAI 1961 NR.2	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8511	SPAREBANKLOVEN AV 24. MAI 1961 NR.1	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8521	Eiendomsmeglingsloven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8532	Finanstilsynsloven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8535	BRUKTHANDELLOVA AV 22. DESEMBER 1999 NR. 105	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8537	Markedsføringsloven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8553	Eksportkontroll-loven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8560	Inkassoloven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8563	Konkursloven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8586	Finansforetaksloven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
5105	INNFØRSEL UTEN BEVILLING (SMUGLING) (\$ 2-1)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
401	OFF.TJ./VINNINGSFORBRYTELSE (\$ 111-114)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
686	Forbund om alvorlig organisert kriminalitet	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1307	BENYTTELSE AV FALSK DOKUMENT SOM MIDDEL TIL FORBR.(\$ 183)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1299	PENGEFALSK, DIVERSE	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1361	Pengefalsk, forfalsket eller skaffet falske penger	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1362	Pengefalsk, utgitt falske penger	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1363	Grov pengefalsk, forfalsket eller skaffet falske penger	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1364	Grov pengefalsk, utgitt falske penger	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1365	Forberedelse til pengefalsk	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1366	Forberedelse av dokumentfalsk	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
1398	Vern av tilliten til penger og visse dok, diverse (kap 29)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
351	Uberettiget befatning med tilgangsdata, dataprogram mv	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
354	Uberettiget tilgang til fjernsynssignaler mv	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
355	Innbrudd i datasystem	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
356	Krenkelse av retten til privat kommunikasjon	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
604	BREVBRUDD (\$ 145,1.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
607	INNNTRENGNING I DATAANLEGG/SYSTEM (\$ 145,2.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
615	AVLYTTING AV DATAANLEGG/-SYSTEM (\$ 145,2.LEDD)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
359	Brudd på taushetsplikt	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
398	Vern av informasjon og informasjonsutveksl, div(strl kap 21)	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
8587	Ekomloven	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd
7299	Skipssikkerhetsloven, diverse	Økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd	- Andre økonomilovbrudd

Politidirektoratet er et forvaltningsorgan underlagt Justis- og beredskapsdepartementet og er det øverste ledelsesnivået i politiet.

Telefon: (+47) 23 36 41 00

E-post: politidirektoratet@politiet.no

Adresse: Fridtjof Nansens vei 14-16, 0369 Oslo

Postadresse: Postboks 2090 Vika, 0125 Oslo

Årsrapportering 2023

Mangfold og likestilling

Innhold

Innledning	4
Nasjonale tiltak og aktiviteter	5
Sikre et mangfoldsperspektiv i politiets lederutvikling	5
Vektlegging av mangfold, dialog og tillit i styringen av politiet	6
Økt kunnskap om innbyggernes trygghet og tillit til politiet	6
Utarbeide en strategisk rekrutteringsplan for politiet	8
Kjønnsbalanse i operative stillinger.....	9
Tilrettelegge for inkluderende arbeidsmiljø og organisasjonskultur	11
Tilrettelegge for informasjon og kommunikasjon på ulike språk.....	13
Kompetanse og kunnskap om samisk språk og kultur	14
Kompetanse og kunnskap om nasjonale minoriteter	16
Kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold (lhbt+)	16
Kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet	18
Videreutvikle statistikk og analyse av anmeldt hatkriminalitet.....	20
Rettferdig politi – dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering	21
Mangfoldskoordinatorer i politiet	21
Etablere dialog og møteplasser med ulike grupper av innbyggere	22
Innbyggermedvirkning ved utvikling av politiets tjenester	23
Rutiner for personkontroller.....	24
Sikre gode rutiner og god informasjon om klageordningen i politiet	26
Andre sentrale områder/tiltak.....	27
Eksterne nettverk.....	27
Deltidsarbeid	27
Midlertidige stillinger	28
Foreldrepermisjon	29
Lønnskartlegging.....	29
Rolleforståelse	31
Tiltak og aktiviteter – politidistrikter, særorgan og øvrige enheter	32
Oslo politidistrikt	32
Øst Politidistrikt	33
Innlandet politidistrikt.....	34
Sør-Øst politidistrikt	35
Agder politidistrikt.....	35
Sør-Vest politidistrikt	36
Vest Politidistrikt	37
Møre og Romsdal politidistrikt.....	38

Trøndelag politidistrikt	39
Nordland politidistrikt	39
Troms politidistrikt	40
Finnmark politidistrikt	41
Kripos	42
Økokrim	43
Politiets IT-enhet	43
Politiets fellestjenester	44
Politiets utlendingsenhet	44
Politihøgskolen	46

Innledning

Politiet har som mål å arbeide aktivt, målrettet og planmessig med å fremme likestilling og hindre diskriminering i tråd med lovens krav § 24 og § 26 i likestillings- og diskrimineringsloven. Politiet har siden 2022 valgt å rapportere på arbeidet med mangfold og likestilling gjennom et eget vedlegg til politiets årsrapport. Dette for å kunne gi en systematisk og grundig oversikt over arbeidet på dette området. Politiet er en stor og variert virksomhet og jobber med mangfold og likestilling innenfor mange ulike fagfelt, både for å levere bedre tjenester til innbyggerne og for å ivareta de ansatte. Det er mye godt arbeid som gjøres, samtidig som vi også har en vei å gå.

[Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid \(2022-2025\)](#) ble ferdigstilt i juni 2022. Handlingsplanen er en tydelig satsing på mangfoldsfeltet i politiet. Mangfold i politiet handler om deltakelse og legitimitet, men også om verdiskaping og ressursutnyttelse. Det skal jobbes aktivt og målbevisst for å styrke tilliten mellom politiet og innbyggerne, samt ivareta de ansatte. Kompetanse og kunnskap om mangfold er en forutsetning for at politiet skal kunne levere likeverdige tjenester til alle grupper i samfunnet, samt for å kunne tilrettelegge for ansatte og anvende de ansattes kompetanse på en best mulig måte.

I arbeidet med handlingsplanen er det hentet inn kunnskap, erfaringer og innspill fra distrikter og særorgan, innbyggere, organisasjoner og samarbeidsaktører. Dette har gitt verdifulle bidrag til arbeidet med planen. Planen varer til 2025 og tiltakene vil følges opp i løpet av denne perioden. Planen er formidlet ut til virksomheten i flere ulike kanaler, både på ledernivå og ansatte, i tillegg til gjennom politiets styringsverktøy for rapportering (PSV).

Tiltakene omfatter både:

- Det *interne* arbeidet som omfatter rekruttering og utvikling av ansatte, ledelse, arbeidsmiljø og annet personalpolitisk arbeid (arbeidsgivers aktivitets- og redegjørelsesplikt)
- Det *eksterne* arbeidet, som omfatter politiets oppgaveløsning og hvordan politiet møter innbyggerne på ulike arenaer (offentlige myndigheters aktivitetsplikt)

Det er naturlig å se arbeidsgivers aktivitetsplikt og politiets plikt som offentlig myndighet for å tilby likeverdige tjenester i sammenheng.

Politiets handlingsplan favner arbeidet med mangfold, dialog og tillit i bredt. Det er særlig lagt vekt på tiltak som retter seg mot:

- Etniske og religiøse minoriteter;
 - Samer (urfolk)
 - Nasjonale minoriteter
 - Personer med innvandrerbakgrunn
- Lesbiske, homofile, bifile, transpersoner, interkjønnpersoner og queerpersoner (lhbt+)
- Personer med nedsatt funksjonsevne

Det vil i denne rapporteringen redegjøres for tiltak og aktiviteter på feltet, både nasjonalt og i regi av politidistrikter, særorgan og underliggende enheter i politiet.

Nasjonale tiltak og aktiviteter

POD har det overordnede ansvar for arbeidet og et rapporterings- og pådriveransvar for politidistrikter, særorgan og øvrige enheter i politiet. Rapportering fra virksomhetene i politiet skjer gjennom politiets styringssystem (PSV). Sentralt IDF, fagorganisasjonene og verneombud involveres i arbeid.

Det er i 2022 og 2023 igangsatt en rekke tiltak og aktiviteter nasjonalt. De fleste av tiltakene er en oppfølging av handlingsplan for mangfold, dialog og tillit som totalt består av 22 tiltak. Hvert tiltak har ulike aktiviteter som vil gjennomføres i planperioden frem mot 2025. Det rapporteres i tillegg på tiltak som er forankret i andre sentrale dokumenter og lovverk. I arbeidet med handlingsplanen er det undersøkt og kartlagt behov, sett på årsaker og utarbeidet tiltak. Politiet vil fremover få på plass et bedre system for å bruke firestegs-metoden i arbeid med oppfølgingen av mangfold og likestilling.¹ Politidirektoratet har hatt en dialog med Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) i 2023 og planlagt aktiviteter som skal gjennomføres i 2024, blant annet veiledning for politidistrikt og særorgan på rapporteringspliktene etter likestillings- og diskrimineringsloven.

Sikre et mangfoldsperspektiv i politiets lederutvikling

*Mangfoldsperspektiv skal være integrert i all lederutvikling, opplæring og utdanning. Ledere skal ha god forståelse for mangfold og sørge for at spørsmål knyttet til mangfold settes på dagsorden i alle deler av politiet. Dette er nødvendig for å dra nytte av mangfoldet blant medarbeiderne. Kunnskap om mangfold er også nødvendig i møte med innbyggerne og for å levere gode tjenester til alle.*²

Aktiviteter:

I regi av LDO ble det gjennomført en toppledersamling i desember 2023 for de statlige virksomhetene som er representert i Statens mangfoldsnettverk. Tema var offentlige myndigheters redegjørelsesplikt og hvordan virksomhetene jobber med dette. Politidirektoratet var representert på toppledersamlingen.

Det ble i 2022 igangsatt et omvendt mentoring program som ble avsluttet i november 2023. I programmet ble 14 unge medarbeidere fra ulike deler av organisasjonen koblet til 7 toppledere i Politidirektoratet. Temaet var digital kompetanse – men det ble også søkt etter personer med flerkulturell og/eller samisk kompetanse. Av 14 mentorer har 3 innvandrerbakgrunn. Konseptet er presentert både på DFØ sitt seminar om introduksjonsprogrammer for nyansatte og i Podcasten HR-podden. Konseptet vil videreføres til andre deler av politiet.

Det er startet planlegging av et opplegg for ledelse og mangfold som vil ferdigstilles sommeren 2024. Opplegget utvikles i samarbeid med Politiets fellesforbund (PF).

¹ Jf. anbefalinger fra Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO).

² Tiltak 1 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

Vektlegging av mangfold, dialog og tillit i styringen av politiet

Styringen av politiet skal reflektere at mangfold, dialog og tillit er satsingsområder. Oppfølging av handlingsplanen skal reflekteres i styringsdokumenter og resultatavtalene til politidistrikter og særorgan i den kommende planperioden.³

Aktiviteter:

Rapportering på mangfold og likestilling er implementert i resultatavtalene for 2023 til alle politidistrikter, særorgan og øvrige enheter i politiet. Resultatavtalene er det førende dokumentet for hva alle enheter skal prioritere i løpet av året.

Formålet med bestillingen er at politiet skal jobbe for økt mangfold og forebygge diskriminering i alle deler av politiet. Alle distrikt, særorgan og øvrige enheter skal ha en lokal plan over sitt arbeid med likestilling og mangfold.

Enhetene skal også redegjøre for planlagte og gjennomførte tiltak som fremmer likestilling på diskrimineringsgrunnlagene jf. Aktivitets- og redegjørelsesplikten (likestillings- og diskrimineringsloven § 24 og 26) – kjønn, nedsatt funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, religion og livssyn, etnisitet, omsorgsoppgaver, graviditet, foreldrepermisjon og adopsjon.

Oppdraget for 2024 er noe justert for også å ivareta offentlig myndigheters rapporteringsplikt. I tillegg er det i 2023 inngått et samarbeid med LDO om opplæring og veiledning i aktivitets- og redegjørelsesplikten. Formålet er å bidra til at politiets samlede rapportering og rapporteringen fra hver av de ulike virksomhetene i politiet, bedre svarer ut aktivitets- og redegjørelsesplikten.

Økt kunnskap om innbyggernes trygghet og tillit til politiet

Politiets årlige innbyggerundersøkelse er en kilde til kunnskap om innbyggernes trygghet og tillit til politiet. Det er behov for mer kunnskap om trygghet og tillit til politiet i ulike samfunnsgrupper. Det skal arbeides med å innlemme flere bakgrunnsvariabler i politiets innbyggerundersøkelse og kartlegges om andre kilder er egnet til å innhente kunnskap.⁴

Aktiviteter:

Politiets innbyggerundersøkelse for 2023 ble publisert 6. februar 2024.⁵ Funnene i undersøkelsen viser at tilliten til politiet er stabil og fortsatt ligger på et høyt nivå. 72 prosent av innbyggerne har ganske eller svært høy tillit til norsk politi. Det er det samme resultatet som i 2022.

Resultatene fra innbyggerundersøkelsen er et viktig kunnskapsgrunnlag for den videre utviklingen av politiet. Undersøkelsen i 2022 gjennomgikk en større endring både i metode og utvalg og regnes som en nullpunktsmåling. Resultatene fra 2023 kan dermed sammenlignes med resultatene fra 2022.

³ Tiltak 2 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

⁴ Tiltak 3 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

⁵ Verian og Politidirektoratet (2024). *Politiets innbyggerundersøkelse 2023*. Rapporten er tilgjengelig på politiets nettside: <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2024/02/06/politiets-innbyggerundersokelse-2023/>

Et positivt funn i undersøkelsen er at det på spørsmål om hvilket inntrykk innbyggere har av politiet, er det en signifikant økning i andelen som sier at politiet behandler alle rettferdig, upartisk og med respekt uavhengig av hvem de er, og at politiet forklarer sine avgjørelser og handlinger.

Politidirektoratet la i september 2023 frem en temarapport om tillit til politiet.⁶ Rapporten bygger på data fra politiets innbyggerundersøkelse og utforsker sammenhengen mellom innbyggernes opplevelser knyttet til møtene med politiet og tilliten de har til etaten. Blant funnene i rapporten er at prosessuelle faktorer, som at politiet opptrådte på en rettferdig og respektfull måte, samt at de tok innbyggeren på alvor, synes å påvirke tilliten til politiet i særlig grad. I undersøkelsen pekes det på at det ville være nyttig å undersøke videre hvorvidt tilhørighet til en eller flere minoritetsgrupper kan forsterke den negative eller positive opplevelsen av politiet ved forskjellige former for kontakt. I innsiktsarbeidet som ligger til grunn for arbeidet med politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit har representanter fra ulike minoritetsstemmer fremhevet at tilliten til politiet er mindre blant flere minoriteter.

Det ble gjennomført en spørreundersøkelse i tilknytning til Pride i 2022, som handlet om tilliten til politiet, opplevelser med hatkriminalitet og hvordan politiet kan møte lhbt+ befolkningen på bedre måter i fremtiden. Spørreundersøkelsen fikk en enorm respons etter terrorhendelsen i Oslo 25. juni 2022. Da den ble avsluttet, hadde 10238 personer svart. Undersøkelsen er ikke representativ, siden den er basert på selvrekuttering. Det høye antall svar gir likevel et viktig kunnskapsgrunnlag. Svarene på undersøkelsen indikerer at innbyggere som tilhører lhbt+ grupper har lavere tillit til politiet sammenlignet med befolkningen for øvrig. Mange av respondentene oppgir at de har vært utsatt for hatkriminalitet, men det er mange som sier at de ikke anmelder dette til politiet. Undersøkelsen er presentert i flere ulike fora både internt i politiet og eksternt overfor samarbeidsaktører og innbyggere. Funnene er også delt på politiets nettsider.⁷ I undersøkelsen var det en rekke åpne spørsmål med mulighet for fritekstsvar. Til sammen kom det inn ca. 1000 sider med fritekstsvar. I juni 2023 ble det lagt frem en rapport som ga en mer dyptgående gjennomgang av funnene fra denne delen av undersøkelsen.⁸

Et spørsmål knyttet til seksuell orientering ble introdusert i politiets innbyggerundersøkelse 2022, som er en større representativ spørreundersøkelse, som et initiativ for å samle kunnskap om ikke-heterofiles inntrykk og opplevde møter med politiet. Spørsmålene ble videreført i politiets innbyggerundersøkelse 2023. Det bekreftes også gjennom dette at tilliten blant personer som identifiserer seg som ikke-heterofile er lavere enn landsgjennomsnittet. Ikke-heterofile opplever å være trygge i eget nærmiljø, men oppgir å føle seg mindre trygge enn øvrige innbyggere. Ikke-heterofile bekymrer seg mer for hatkriminalitet enn øvrige innbyggere.

⁶ Politidirektoratet (2023). *Temarapport – tillit til politiet: En analyse av møtet mellom politi og innbygger*. POD-rapport 4/2023. <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter-strategier-og-horinger/pod/rapporter/temarapport---tillit-til-politiet.pdf>

⁷ <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2022/10/20/lhbtq-undersokelse/>

⁸ Politidirektoratet 2023. *Resultater fra LHBTIQ+ undersøkelsen på Pride 2022*. POD-rapport 2/2023. <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter-strategier-og-horinger/pod/rapporter/pod-rapport-09-2023-resultater-fra-lhbtq-undersokelsen-pa-pride-2022.pdf>

Utarbeide en strategisk rekrutteringsplan for politiet

Det er et mål å få flere søkere fra minoritetsgrupper som er underrepresentert i politiet. Det skal utarbeides en nasjonal strategisk rekrutteringsplan for å tiltrekke og rekruttere ansatte med relevant kompetanse og sikre nødvendig tilrettelegging, slik at det på sikt vil bli større grad av mangfold blant de ansatte på alle nivåer i politiet. Dette gjelder både til stillinger som krever politifaglig utdanning og stillinger som krever annen fagbakgrunn. Et av tiltakene som skal bidra til større grad av mangfold er en profileringskampanje som skal synliggjøre politiet som en attraktiv arbeidsplass for flere samfunnsgrupper. Et annet tiltak er mer aktiv deltakelse i statens trainee-program, som har som mål å rekruttere flere med funksjonsnedsettelser. Det er også behov for å vurdere innholdet i og bruk av hospiteringsordninger.⁹

Aktiviteter:

Rekruttering

Politiet har en annonseringsmal med en mangfoldstekst som alle enheter i politiet bruker. Det er i 2023 oppdatert og videreutviklet en standardisert rekrutteringsprosess med forbedret malverk og ny annonsemal, som i større grad skal sikre likebehandling av alle kandidater uavhengig av hvor i politiet man søker jobb. Politiet har en egen temaside på politiets intranett om rekruttering med relevant informasjon, veiledning og lovverk (blant annet med informasjon om politiets personalhåndbok).

Det ble i 2022 utarbeidet en egen e-læring om rekruttering for ledere, hvor rekruttering av mangfold også er et tema. Alle underliggende enheter er oppfordret til å gjennomføre denne i 2023. E-læringen ligger på politiets læringsportal Ransel. Politidirektoratet drifter et eget rekrutteringsnettverk med deltakere fra alle politidistrikt, særorgan og øvrige enheter som gjennomføres månedlig. Her blir ulike tema innen rekruttering satt på dagsorden.

Søkere og ansatte med innvandrerbakgrunn, nedsatt funksjonsevne og hull i cv 2023

Tabellen under viser oversikt over antall søkere og antall som ble ansatt med hhv. innvandrerbakgrunn, nedsatt funksjonsevne og hull i CV, samt hvor stor prosentandel som ble ansatt av de som søkte i kategoriene.

Kategori	2022			2023		
	Søkere	Ansatte	Prosent	Søkere	Ansatte	Prosent
Innvandrerbakgrunn	4845	170	3,5	3612	114	3,2
Nedsatt funksjonsevne	456	11	2,4	375	12	3,2
Hull i CV	811	15	1,8	432	6	1,4
Totalt	6112	196		4419	132	

Erfaring viser at flere søkere krysser av både for innvandringsbakgrunn, nedsatt funksjonsevne og hull i cv samtidig, noe som gir grunn til å anta at noen av avkrysningene ikke stemmer. Det er få søkere i disse kategoriene som blir ansatt. Prosentvis ligger ansatte med hull i cv omtrent likt som i 2022. Ansatte med nedsatt funksjonsevne har økt prosentvis med 0,8 fra 2022. Kategorien ansatt med innvandrerbakgrunn ligger omtrent likt som 2023. Det ble i 2023 lyst ut færre stillinger ca.1600 stillinger, mot ca. 2500 stillinger i 2022.

⁹ Tiltak 4 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

Tall fra SSB viser at politiet totalt har ligget stabilt på ca. 5 % andel ansatte med innvandrerbakgrunn over flere år, med en liten økning for 2022 til 5,8 prosent¹⁰. Det har delvis en sammenheng med antall søkere og plasser på Politihøgskolen, i tillegg til høye karakterkrav. Samtidig viser forskning fra Politihøgskolen at politiet har en vei å gå med å anvende og verdsette kultur- og språkkompetanse blant sine ansatte.

Andre aktiviteter

Politidirektoratet, Politiets fellestjenester (PFT) og Politiets IT-tjenester (PIT) er samlokalisert og arrangerte i 2023 en fysisk og digital markering av den muslimske høytiden *id*. Markeringen ble gitt navnet *Festen etter fasten på arbeidsplassen*. Politidirektøren åpnet arrangementet som besto av ulike innlegg og mulighet til å stille spørsmål. Arrangementet ble avrundet med matfest og mingling i kantinen. Det ble servert buffet med et stort utvalg av mat fra mange kulturer, som ansatte i både POD, PIT og PFT hadde bidratt med. Det er i forlengelsen av dette arrangementet laget en mangfoldskalender med flere merkedager som legger til rette for ulike markeringer i løpet av 2024.

Arbeidsgiverprofilering

Det er utarbeidet en arbeidsgiverstrategi med tiltak som skal styrke politiets posisjon som en attraktiv arbeidsplass, hvor målgruppen er bl.a. personer med relevant kompetanse med etnisk minoritetsbakgrunn (innvandrerbakgrunn, samisk befolkning og nasjonale minoriteter), funksjonsnedsettelse og hull i CV-en. Det er utarbeidet en karriereside på politiet.no for å vise mangfoldet av oppgaver og behov i politiet, oppdatert bildebank som viser frem ansatte med ulike bakgrunner og identiteter i forskjellige stillinger i politiet. Flere politidistrikter og særorgan har deltatt på karrieredager og bedriftspresentasjoner. Arbeidet vil bidra til å synliggjøre et større mangfold både av ansatte og oppgaver i politiet og videreutvikles i 2024.

Det er besluttet å opprette prøveprosjekt med politiutdanning i Alta. Bakgrunnen for tiltaket er at det er krevende å rekruttere og beholde ansatte i Finnmark politidistrikt. En utfordring har også vært å rekruttere studenter fra den samiske delen av befolkningen. Etter planen skal utdanningen starte høsten 2025.

Kjønnsbalanse i operative stillinger

Det skal utarbeides en egen plan for å øke andelen kvinner som velger operativ tjeneste. Andelen kvinner i operative stillinger i politiet ligger på rundt 30 % totalt. Det er et mål at politidistriktene skal rekruttere og beholde kvinner i operative stillinger og legge til rette for lederutvikling. Det er satt egne måltall for å øke andelen kvinner i politilederstillinger. Rekruttering av kvinner til operativ tjeneste er viktig også for å sikre kjønnsbalanse i lederstillinger i den operative tjenesten. Målet om å få 40 % kvinner i politilederstillinger vil følges opp frem mot 2027.¹¹

Aktiviteter:

En arbeidsgruppe med representanter fra ulike deler av politiet har arbeidet med å få på plass en delplan for økt kjønnsbalanse i operative stillinger. Dette er en forutsetning for også å kunne øke kjønnsbalansen i politilederstillinger, da veien til disse lederstillingene

¹⁰ SSB publiserer tall for 2023 sommeren 2024.

¹¹ Tiltak 5 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

ofte går via en operativ karriere. Arbeidsgruppen har så lagt gått gjennom forskning på feltet, innhentet informasjon om hemmere og fremmere gjennom en undersøkelse som ble sendt ut til alle politiutdannede kvinner i etaten, samt en mindre undersøkelse som er besvart av alle UEH-lederne (Utrykningsenheter). Arbeidsgruppen har fått på plass et utkast til plan som vil sendes på høring til etaten. Planen er planlagt ferdigstilt sommeren 2024.

Det er holdt presentasjoner av arbeidet med planen for flere enheter i politiet. Det er i tillegg i 2023 presentert for indonesisk politi i forbindelse med et besøk i regi av Senter for menneskerettigheter.

Rekruttering, utviklingsmuligheter og forfremmelse

Politiet mister verdifull kompetanse når kvinner i operativ tjeneste går over i annen type tjeneste når de etablerer familie og får barn. Dette bidrar også til at politiet mister fremtidige ledere innenfor operativ tjeneste. Analyser av datamaterialet viser at turnusarbeid er den viktigste barrieren for at kvinner skal stå i operativ tjeneste etter at de har fått barn. Det er også et stort potensial for å styrke lederes oppfølging og tilrettelegging før, under og etter graviditet for å rekruttere og beholde og kvinner i operativ tjeneste. Gode utviklingsmuligheter oppgis som en sentral faktor for at kvinner skal søke seg til og fortsette i operativ tjeneste. Dette er noen av områdene vil jobbe med videre gjennom relevante tiltak som kan bidra til å rekruttere og beholde flere kvinner i operativ tjeneste.

Kjønnsbalanse

Kjønnsbalanse er et viktig bidrag for å sikre den kompetansen politiet trenger. Per 31.12.2023 var det totalt 48 prosent kvinner i politiet. Tallet har de siste årene ligget stabilt høyt, som er en effekt av tidligere målrettet arbeid med rekruttering til bl.a. Politihøgskolen.

God kjønnsbalanse på Politihøgskolen vil bidra til flere kvinnelige politiledere i etaten på sikt, hvor politiet per 31.12.23 ligger på 27 prosent kvinner. Total andel kvinner i lederstillinger er 39 prosent. Andelen kvinnelige toppledere (politimester og visepolitimester) i politidistriktene ligger per 31.12.23 på 43 prosent. I overordnet plan for kjønnsbalanse i lederstillinger er det satt mål om 30 prosent kvinnelige ledere i politistillinger, og 40 prosent ledere totalt innen 2022 og 40 prosent politiledere i 2027. Det er en gradvis økning av kvinneandel i alle kategorier ledere i planperioden, som skyldes målrettet arbeid gjennom rapportering årlig av lokale måltall og tiltak.

Kvinnelige ledere	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Politi	18 %	20 %	21 %	23 %	24 %	25 %	26 %	27 %
Politijurist	37 %	39 %	44 %	47 %	51 %	53 %	52 %	53 %
Sivil	59 %	57 %	57 %	58 %	61 %	61 %	60 %	60 %
Total	30 %	32 %	34 %	35 %	37 %	37 %	38 %	39 %

Kvinnelige ansatte	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Politi	30 %	31 %	32 %	33 %	34 %	35 %	36 %	37 %
Politijurist	57 %	58 %	58 %	61 %	63 %	64 %	66 %	67 %
Sivil	67 %	67 %	67 %	66 %	66 %	64 %	66 %	65 %
Total	45 %	46 %	46 %	46 %	46 %	47 %	48 %	48 %

Ledergrupper	Kvinne	Mann	Totalt	Andel kvinner
Politidirektoratet	5	4	9	56 %
Nasjonalt ID-senter	1	3	4	25 %
Grensekommissariatet		1	1	0 %
Politiets IT-enhet	5	9	14	36 %
Politiets Fellestjenester	3	5	8	38 %
Totalt Andre enheter	14	22	36	39 %
Oslo pd	8	10	18	44 %
Øst pd	8	4	12	67 %
Innlandet pd	4	10	14	29 %
Sør-Øst pd	6	10	16	38 %
Agder pd	3	10	13	23 %
Sør-Vest pd	6	11	17	35 %
Vest pd	5	10	15	33 %
Møre og Romsdal pd	6	6	12	50 %
Trøndelag pd	8	6	14	57 %
Nordland pd	7	8	15	47 %
Troms pd	6	9	15	40 %
Finnmark pd	4	7	11	36 %
Totalt Distrikt	71	101	172	41 %
Utrykningspolitiet	3	8	11	27 %
Kripos	3	7	10	30 %
Politihøgskolen	3	6	9	33 %
ØKOKRIM	1	6	7	14 %
Politiets utlendingsenhet	4	6	10	40 %
Totalt Særorgan	14	33	47	30 %
Totalt for politiet	99	156	255	39 %

Tilrettelegge for inkluderende arbeidsmiljø og organisasjonskultur

Det skal være nulltoleranse for mobbing og trakassering. Arbeidsgiver skal legge til rette for en inkluderende organisasjonskultur, gjennom å sikre medvirkning, jobbe forebyggende, kontinuerlig og systematisk med å utvikle et helsefremmende arbeidsmiljø. Det må sikres at HMS-systemer og HMS-opplæring i etaten i tilstrekkelig grad inneholder tematikk som beskriver forutsetningene for å lykkes med mangfoldsarbeidet.

Det skal være et godt ytringsklima internt i politiet. Det må anerkjennes og aksepteres at medarbeidere kan ha ulike synspunkter, legges til rette for meningsbrytning, god dialog og at medarbeidere og ledere møter hverandre med respekt.¹²

Det er behov for mer kunnskap om hvordan ulike grupper av ansatte i politiet trives og opplever arbeidssituasjonen. Arbeidsmiljøundersøkelser skal utvides til også å favne

¹² Tiltak 7 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

spørsmål om hvordan mangfold og inkludering ivaretas i politiet, opplevd diskriminering og nødvendig tilrettelegging.¹³

Tilrettelegging og utforming av omgivelsene handler om å redusere fysiske, psykiske og sosiale barrierer. Det må sikres at arbeidsplasser i politiet ivaretar et godt arbeidsmiljø ved at arbeidsplassen er mest mulig tilgjengelig og tilrettelagt for alle.¹⁴

Aktiviteter:

Kartlegging

Medarbeiderundersøkelsen har spørsmål som omhandler inkludering, hvor medarbeiderne blir bedt om å vurdere egen arbeidsplass på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig). Nedenfor er aktuelle spørsmål fra undersøkelsen i 2022:

- I min enhet er vi åpne og inkluderende overfor kollegaer, uavhengig av etnisk opprinnelse, alder, kjønn, funksjonshemming eller seksuell orientering (score 4,7)
- I min enhet behandles alle med respekt (score 4,5)

Undersøkelsen fra 2022 inneholdt også spørsmål om ytringsklima hvor medarbeiderne blir bedt om å vurdere egen arbeidsplass på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig):

- På min arbeidsplass har vi stor grad av åpenhet (score 4,2)
- På min arbeidsplass opplever jeg det som trygt å si fra (score 4,1)
- På min arbeidsplass blir forholdene vi sier ifra om fulgt opp på en god måte (score 3,8).

Det ble i mars 2023 gjennomført en ny arbeidsmiljøundersøkelse om uønsket seksuell oppmerksomhet. Her er det også innført en ny kategori under variabelen kjønn: *annen kjønnsidentitet*. Grupper som har færre enn 10 personer som har svart bekreftende på at de har opplevd uønsket seksuell atferd er ikke inkludert i analysen og derfor er det ingen resultater for denne gruppen.

Det vil gjennomføres en ny medarbeiderundersøkelse i 2024. Her gjentas spørsmål for å måle effekten av tiltak over tid. Det vil også legges til flere spørsmål knyttet til mangfold, likestilling og diskriminering.

Uønsket seksuell oppmerksomhet

I mai 2023 gjennomførte politiet en arbeidsmiljøundersøkelse for å få kartlagt forholdene rundt uønsket seksuell trakassering. Den viste at 5,4% av medarbeidere i politiet har opplevd uønsket seksuell trakassering en eller flere ganger de siste 12 månedene. Dette er 1,2 prosentpoeng færre enn i 2020. Trenden er positiv for de fleste demografiske grupper og politidistrikt, med unntak av unge kvinner og midlertidige ansatte hvor andelen som opplever uønsket atferd øker noe.

I politiets overordnede HMS-handlingsplan for 2023, var fokus på uønsket seksuell oppmerksomhet satt opp som delmål 1 av 3 delmål. Delmål 1 var som følger: *Ingen skal utsettes for mobbing, trakassering (herunder også seksuell trakassering) diskriminering eller annen uønsket atferd*. I hvert HAMU ble status på tiltak knyttet til delmål presentert. Alle politidistrikt og særorganer hadde også lokale tiltak knyttet til delmålet. I HAMU 2023/4 ble delmålet videreført til 2024.

¹³ Tiltak 8 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

¹⁴ Tiltak 9 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

Politidistrikt og særorganer har rapportert på deres tiltak i PSV og rapporteringen viser at det har vært et høyt fokus på temaet. Uønsket seksuell oppmerksomhet er fortsatt en del av ledersamtaler og styringsdialogen internt i politiet.

PHS har gjennomført en studie, *"Speak up!": A Practice oriented research project on the prevention of Sexual Harassment (SUSH)*. Den konkluderer med at det er foretatt mange innsatser nasjonalt og lokalt for forebygging, og at disse har en effekt. Det er vanskelig å knytte den positive effekten til spesifikke tiltak, men at den samlede mengden tiltak har hatt effekt.

PHS utvikler også en intervensjon som omhandler tilskuereffekten. Dette vil resultere i en dilemmatrening med politispesifikke eksempler. Her er fokuset på at de som observerer uønsket seksuell trakassering skal intervensjonere, samtidig som den er med på å øke fokuset på hva som faktisk er uønsket seksuell trakassering. Denne skal rulles ut utover 2024, sannsynligvis først til fokusgrupper.

Oslo politidistrikt utarbeidet en holdningskampanje høsten 2022, der de fikk utarbeidet fire filmer som bygger på den sentrale kampanjen i 2021 og 2022. Filmene er supplert med oppgaver for dilemmatrening samt en dreiebok for hvordan dette skal gjennomføres. Oslo politidistrikt sitt opplegg er blitt nasjonal og har blitt gjennomført i NLG. Alle politidistrikt og særorganer gjennomførte dette i løpet av 2. kvartal 2023.

Psykisk helse

Politidirektoratet, Politiets Fellestjenester og Politiets IT-enhet markerte Verdensdagen for psykisk helse med å ha et felles fysisk arrangement, som også ble streamet så alle som ønsket kunne følge det. Verdensdagen ble også markert på ulike måter i flere politidistrikter og særorgan. Målet med markering er å øke kunnskap, forståelse og åpenhet, samt øke engasjementet og tiltak for å styrke den psykiske helsen.

Tilrettelegge for informasjon og kommunikasjon på ulike språk

For å sikre nødvendig forståelse og ivaretagelse av rettssikkerhet skal det tilrettelegges for informasjon og kommunikasjon på ulike språk i møte med innbyggerne. Viktig informasjon som publiseres på politiets nettsider og i andre kanaler skal være tilgjengelig på flere språk.¹⁵

Aktiviteter:

Det er i 2023 utarbeidet en egen rammeavtale for skriftlige oversettelser for politiet. Rammeavtalen omfatter oversettelse av dokumenter, omgjøring av lydfiler til tekst eller ved behov for at oversetter møter hos politiet for å oversette dokumenter. Denne rammeavtalen kommer i tillegg til rammeavtale som omfatter muntlige oversettertjenester (tolk). Ved inngåelse av en fast avtale for skriftlige oversettelser er det en forventning fremover om å kunne tilrettelegge for mer informasjon på politiets nettsider og i andre kanaler på flere språk.

Handlingsplanen «*Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*» er i 2022 oversatt og publisert på nord-samisk og engelsk.

¹⁵ Tiltak 11 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

Kompetanse og kunnskap om samisk språk og kultur

Ansatte i politiet skal ha grunnleggende kjennskap til samisk kultur, historie og rettigheter. Det skal legges til rette for opplæring til bruk i politiet. Det er i dag også stor mangel på fagpersonell med samisk språk- og kulturkompetanse, og et stort behov for tolketjenester.¹⁶ Det er behov for å øke rekrutteringen av fagpersonell med samisk språk- og kulturkompetanse både til stillinger som krever politiutdanning og annen fagbakgrunn. Det skal legges til rette for at politiets nasjonale styringsdokumenter oversettes til samiske språk og for mer informasjon på samiske språk på politiets nettsider.

Det er nødvendig med en helhetlig gjennomgang av lovpålagte krav og praksis for å sikre likeverdige tjenester og den enkeltes rettssikkerhet.¹⁷

Aktiviteter:

Politidirektoratet har i 2022/2023 deltatt i et samarbeidsprosjekt med Domstolsadministrasjonen, Kriminalomsorgsdirektoratet og Sekretariatet for konfliktrådene, hvor en arbeidsgruppe har kartlagt status og behov knyttet til ivaretagelse av samisk språk og kultur i tjenestene. I arbeidet har det vært et særlig fokus på hvordan tjenestene møter innbyggere i områder som tilhører forvaltningsområdet for samiske språk. Arbeidsgruppen ferdigstilte rapporten «*Samisk rettssikkerhet i justissektoren*» i mars 2023. Rapporten ble deretter formelt oversendt Justis- og beredskapsdepartementet fra Domstolsadministrasjonen, på vegne av aktørene som deltok i arbeidsgruppen.

Det er i 2022/2023 etablert faste møter med kontaktpersoner på Sametinget. I 2022 ble det etablert et samarbeid om oppfølging av Sametingets handlingsplan mot samehets, herunder tiltak 6 (Styrke dialog med politiet) og tiltak 16 (Lage en veileder for hvordan man anmelder samehets).¹⁸ Dette samarbeidet har pågått gjennom 2023. Sametinget har inngått en avtale med leverandør av en digital veileder, og det arbeides for lansering i første del av 2024.

Justis- og beredskapsdepartementet ga i 2022, som en oppfølging av tiltak 66 i «*Frihet fra vold: Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024*», i oppdrag til Politidirektoratet å etablere et barnehus i Finnmark. Bakgrunnen for etableringen er å sikre at samiske barn utsatt for vold og overgrep får et tilbud tilpasset eget språk og kultur. Fra årsskiftet 2023/2024 er Statens barnehus Finnmark etablert med lokasjoner i Alta og Kirkenes. Fra senest våren 2025 vil det også etableres lokasjon i Karasjok. Statens barnehus Finnmark har også overtatt ansvaret for det nasjonale ansvaret for samiske barn som tidligere lå til Statens barnehus Tromsø.

¹⁶ Forvaltningsområdet for samisk språk består i dag av kommuner fra Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag. Det er kommunene selv som søker om å bli en del av forvaltningsområdet for samisk språk. Innlemmelse i språkområdet gir den enkelte språklige rettigheter i møte med offentlige organer.

¹⁷ Tiltak 12 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

¹⁸ Se Sametingets handlingsplan mot samehets, <https://sametinget.no/aktuelt/sametinget-lanserer-handlingsplan-mot-samehets.20644.aspx>

Støttesenter for kriminalitetsutsatte er et tilbud som kan hjelpe med informasjon og veiledning om å anmelde, få støtte hele veien fra anmeldelse til saken er avgjort, vitnestøtte før/under/etter en rettssak, og hjelp til å søke voldsoffererstatning. Politidistriktene Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark dekker fylker og kommuner som tilhører forvaltningsområdet for samiske språk. Informasjonsmateriell om støttesenteret er oversatt til samisk. Støttesenteret i Finnmark har nordsamisk språkkompetanse.

Politiet er gjennom tiltak 60 i «*Frihet fra vold: Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024*» pålagt å sørge for at reinpolitiet har kompetanse til å bidra til forebygging og oppfølging av saker om vold i nære relasjoner i samiske områder. Finnmark politidistrikt er i resultatavtalen for 2023 gitt i oppdrag å iverksette tiltak som bidrar til økt kompetanse i forebygging av vold i nære relasjoner i reinpolitiet.

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) la i august 2022 frem rapporten «*Holdninger til samer og nasjonale minoriteter*».¹⁹ I rapporten presenteres resultatene fra en kvantitativ undersøkelse om holdninger til samer og nasjonale minoriteter gjennomført i november 2021 av Kantar Public på oppdrag fra NIM. På bakgrunn av funn i rapporten fremmes en rekke anbefalinger. Flere av disse favner på tvers av sektorer, mens en av anbefalingene særlig retter seg mot politiet:

Anbefaling 5: Alle politidistrikter bør samle inn og publisere statistikk om hatefulle ytringer og hatkriminalitet mot samer og nasjonale minoriteter.

Politidirektoratet vil arbeide for å følge opp anbefalingen fra NIM. POD har vært i dialog med NIM underveis i utarbeidelsen av planen og etter fremleggingen av denne.

Det er etablert et samarbeid med Sametinget for å følge opp tiltak i Sametingets handlingsplan mot samehets. Tiltak 16 i denne handlingsplanen er å lage en veileder for hvordan man anmelder samehets. Politidirektoratet og Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet har et pågående samarbeid med Sametinget for å følge opp dette tiltaket. Sametinget har inngått avtale med en ekstern leverandør som skal bistå med utvikling av en digital veileder. Politiets nettpatrulje bistår i forbindelse med utvikling av filmer som skal benyttes i veilederen. Målet er at veilederen skal ferdigstilles i første del av 2024. Det ble lagt ut en nyhetssak på politiets intranett Kilden og publisert en podkast internt i politiet i forbindelse med samenes nasjonaldag 6. februar 2024. Podkasten satte søkelys på temaet samehets.

I forbindelse med Fosen-aksjonene i Oslo møtte politidirektøren og politimester i Oslo politidistrikt i oktober 2023 med sametingspresident Silje Karine Moutka. Her ble sametingspresidenten orientert om hvordan politiet forholder seg til aksjonene og ivaretagelse av aksjonistenes rettigheter og interesser.

¹⁹ <https://www.nhri.no/rapport/holdninger-til-samer-og-nasjonale-minoriteter-i-norge/>

Kompetanse og kunnskap om nasjonale minoriteter

Ansatte i politiet skal ha grunnleggende kunnskap om nasjonale minoriteter i Norge. Det skal legges til rette for opplæring til bruk i politiet, som omfatter de nasjonale minoritetenes kultur og historie og rettigheter. Dette er viktig for å bidra til god dialog, bygge tillit og sikre likeverdige tjenester.²⁰

Aktiviteter:

Gjennom dialogmøter med organisasjoner i utarbeidelsen av politiets handlingsplan er det gitt innspill på at politiet må ha mer kunnskap om de nasjonale minoritetene. Det er i ulike kanaler gitt informasjon om og oppfordring til å gjennomføre e-læringsprogrammet om samer og nasjonale minoriteter, utviklet av Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ).²¹

Det vises til tidligere omtale av rapporten «Holdninger til samer og nasjonale minoriteter», som Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) la frem i august 2022.²² Særlig relevant er oppfølging av:

Anbefaling 5: Alle politidistrikter bør samle inn og publisere statistikk om hatefulle ytringer og hatkriminalitet mot samer og nasjonale minoriteter.

Politidirektoratet vil arbeide for å følge opp anbefalingen fra NIM. POD har vært i dialog med NIM underveis i utarbeidelsen av planen og etter fremleggingen av denne.

Det planlegges for økt fokus på tiltak knyttet til kompetanse og kunnskap om nasjonale minoriteter i 2024. Herunder er det en ambisjon å gjennomføre dialogmøter med aktuelle organisasjoner som representerer nasjonale minoriteter.

Kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold (lhbt+)

Politiet må ha kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold (lhbt+). Det er behov for å heve kompetanse og kunnskap om mangfoldsarbeid rettet mot lhbt+ i møte med innbyggerne og internt i politiet.²³

Aktiviteter:

Politidirektoratet er fra 2023 representert i en egen LHBT+ direktoratsgruppe. Formålet med direktoratsgruppen er å bidra til en helhetlig gjennomføring av regjeringens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold (2023-2026). Handlingsplanen ble lansert i februar 2023.²⁴

Uniformsreglementet i politiet ble i 2023 gjort kjønnsnøytralt for å sikre at man selv skal kunne velge hvilken uniform man ønsker å gå med. Politiet skal ha et åpent, trygt og inkluderende arbeidsmiljø for alle ansatte. I tillegg er tillit avgjørende for at politiet skal

²⁰ Tiltak 13 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

²¹ Se <https://dfo.no/kurs>

²² <https://www.nhri.no/rapport/holdninger-til-samer-og-nasjonale-minoriteter-i-norge/>

²³ Tiltak 14 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

²⁴ Se regjeringens nettside, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/regjeringens-handlingsplan-for-kjønns-og-seksualitetsmangfold-20232026/id2963172/>

være en attraktiv arbeidsgiver og skal kunne rekruttere personer fra alle deler av befolkningen.

I samarbeid med Rosa kompetanse justis er det utarbeidet en webinarrekke i seks deler som skal øke kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold i politiet. Webinarrekken har blitt holdt som teams live event våren 2023. Her har det vært fokus på hvorfor det er viktig at politiet skal kunne noe om kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og seksuell orientering, hvordan fordommer og stereotyper kan påvirke politiets arbeidshverdag, hvordan det kan oppleves å tilhøre en eller flere minoriteter, og hva den enkelte medarbeider i politiet kan gjøre for å bygge tillit. Webinarene er også tilgjengeliggjort som e-læring på politiets læringsportal (Ransel). Det er oppfordret til at e-læringen gjennomgås og i tillegg formidlet informasjon til politidistrikter og særorgan om muligheten for å benytte seg av kurs/kompetanse fra Rosa kompetanse justis. Om lag halvparten av politidistriktene har i 2023 benyttet seg av opplæringstilbudet i regi av Rosa Kompetanse justis. Det vil fortsatt være dialog fremover med Rosa kompetanse justis om aktuelle kompetansehevende tiltak.

I forkant av Prideuka i Oslo ble det 12. juni 2023 gjennomført en fagdag om kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk på Politihøgskolen (PHS), hvor både ledere og ansatte i politiet var invitert. I tillegg var lhbt+ organisasjoner og flere samarbeidsaktører også invitert. Det var rundt 120 deltakere fysisk og i overkant av 300 som fulgte dagen digitalt. Det var flere ulike foredrag fra politiansatte som jobber med tema, men også relevante perspektiver fra fagpersoner, forskere og erfaringer fra en som selv er transperson.²⁵ Det ga innsikt og ny kunnskap som tas med i det videre arbeidet med oppfølgingen av handlingsplanen for mangfold, dialog og tillit. Det planlegges for et fagseminar også i forbindelse med Pride i Oslo 2024.

Det ble gjennomført en spørreundersøkelse i tilknytning til Pride i 2022, som handlet om tilliten til politiet, opplevelser med hatkriminalitet og hvordan politiet kan møte lhbt+ befolkningen på bedre måter i fremtiden. Spørreundersøkelsen fikk en enorm respons etter terrorhendelsen i Oslo 25. juni 2022. Dette tiltaket er nærmere beskrevet under overskriften «Økt kunnskap om innbyggernes trygghet og tillit til politiet». Funnene ble delt med LHBT+ organisasjoner blant annet gjennom dialogmøte og ble også publisert på politiets nettsider.²⁶ I juni 2023 ble det lagt frem en rapport som ga en mer dyptgående gjennomgang av funnene fra denne delen av undersøkelsen.²⁷ Dette ble også presentert på eget møte med LHBT+ organisasjoner.

Politidirektoratet har i ettertid innvilget en søknad fra C-REX – Senter for ekstremismeforskning ved Universitetet i Oslo, om å kunne benytte det anonymiserte datasettet fra undersøkelsen i forbindelse med forskningsprosjektet «*HATECYCLE: The life cycle of hate crimes*». Forskergruppen har også innledet et samarbeid med Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet ved Oslo politidistrikt.

Politidirektoratet, Politiets Fellestjenester og Politiets IT-Enhet markerte starten på Pride-ukene med en faglunsj 21. juni 2023, hvor alle medarbeidere var invitert. Tema var «Ett politi for alle – også på arbeidsplassen» og på programmet sto innlegg fra Rosa kompetanse justis.

²⁵ Opptak av fagdagen er tilgjengelig her:

<https://phs.cloud.panopto.eu/Panopto/Pages/Viewer.aspx?id=4fb8fdab-9dae-4d09-8f0f-b02e009646a5>

²⁶ Se politiets nettside: <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2022/10/20/lhbtqi-undersokelse/>

²⁷ Politidirektoratet 2023. Resultater fra LHBTIQ+ undersøkelsen på Pride 2022. POD-rapport 2/2023. <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter-strategier-og-horinger/pod/rapporter/pod-rapport-09-2023-resultater-fra-lhbtqi-undersokelsen-pa-pride-2022.pdf>

I forkant av Pride-arrangementene i 2023 utarbeidet Politiets sikkerhetstjeneste (PST) en ugradert trusselvurdering. I et samarbeid mellom Politidirektoratet og PST ble LHBT+ organisasjoner og Pride-arrangører invitert til et møte 25. mai 2023. Her orienterte PST om trusselvurderingen og politiet orienterte om hvordan denne følges opp for å bidra til sikkerhet og trygghet under gjennomføringen av årets Pride-arrangementer. Invitasjonen gikk bredt ut og det deltok ca. 50 representanter fra ulike organisasjoner/arrangører. Møtet ble gjennomført både fysisk og digitalt. Trusselvurderingen ble rett i etterkant av at den var presentert for organisasjonene delt offentlig gjennom pressemelding og oppslag på nettsiden til PST²⁸ og politiet²⁹.

Kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet

Politiet skal ha kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet, hvordan hatkriminalitet kan komme til uttrykk – fysisk og digitalt, og være i stand til å avdekke, forebygge og bekjempe slik kriminalitet uansett hvor i landet det inntreffer. Det er etablert et fagmiljø ved Politihøgskolen (PHS), som bidrar med både forskning og etter- og videreutdanning innen forebygging og etterforskning av hatkriminalitet.

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet ble etablert i 2021 og er organisatorisk lagt til Oslo politidistrikt. Kompetansemiljøet skal bidra til å heve politidistriktenes kompetanse og kan veilede i konkrete saker. Kompetansen skal omfatte ulike deler av politiets arbeid; forebygging, etterretning, dialog og tillitsskapende arbeid, etterforskning og påtalebehandling. Det er et særskilt behov for å styrke kompetanse knyttet til hatkriminalitet som skjer på nett. Det er også gitt en særskilt føring om at kompetansemiljøet skal ivareta det samiske perspektivet. Kompetansemiljøet vil ha jevnlig kontakt med landsdekkende organisasjoner som arbeider for grupper som har et særskilt vern. Nasjonalt kompetansemiljø skal videreutvikles og bidra til utvikling og deling av kunnskap.³⁰

Aktiviteter:

Politiet fikk i 2021 tildelt 7 mill. kroner til å etablere et nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet. Det nasjonale kompetansemiljøet skal tilby politidistriktene kompetanseheving på feltet og, ved behov, gi bistand i konkrete saker, samt bygge på og forsterke allerede eksisterende miljøer som har kunnskap om feltet. Midlene ble tildelt Oslo politidistrikt med bakgrunn i politidistriktets brede erfaring og kompetanse innen fagfeltet. Politidistriktet har også gjennom flere år hatt en viktig rolle i arbeidet med å veilede andre politidistrikter, bidratt til utvikling av studiet om hatkriminalitet ved Politihøgskolen, samt ved obligatorisk årlig opplæring for etterforskere og påtalejurister (OÅO).

Planlegging og gjennomføring av nasjonal opplæring

I 2022 gjennomførte nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet møter med ledergruppene i politidistriktene. Formålet var å gjøre politidistriktene kjent med mandatet og funksjonen til nasjonalt kompetansemiljø, samt forankre et arbeid med

²⁸ Se PSTs nettside: <https://www.pst.no/alle-artikler/Rapporter/trusselvurdering-pride-arrangementer-i-2023/>

²⁹ Se politiets nettside: <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2023/05/25/slik-skal-politiet-sikre-trygg-pride-feiring/>

³⁰ Tiltak 15 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

gjennomføring av nasjonal opplæring. Politidistriktene ble bedt om å sette sammen et team i hvert distrikt som favner ulike sider ved politiets arbeid.

I løpet av 2023 har nasjonalt kompetansemiljø gjennomført en to-dagers opplæringspakke for kontaktpunkter og opplæringsteam i alle politidistrikt. Opplæringen har skjedd etter «train the trainers»-prinsippet. Hvert politidistrikt har opprettet egne «ressursteam», som igjen skal lære opp egen organisasjon. Opplæringen har hatt som siktemål å favne bredt, alle sider av politiets arbeid - forebygging, etterretning, dialog og tillitsskapende arbeid, etterforskning og påtalebehandling.

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet har i løpet av 2023 revidert/oppdattert informasjonssider om hatkriminalitet på KO:DE (nasjonal digital fagportal for formidling av politiets fag og metoder). Materialet omfatter presentasjoner, videoer, tiltakskort, rettspraksis, forskning m.m. Nasjonalt kompetansemiljø overtok i 2023 Politidirektoratets rolle som nasjonalt kontaktpunkt innen hatkriminalitet for OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights. Nasjonalt kompetansemiljø har veiledet politidistriktene i konkrete saker og generelt om felles aktuelle problemstillinger.

I statsbudsjettet for 2024 er det bevilget ytterligere 5 mill. kroner til styrking av nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet. Politidirektoratet har gitt føring om at midlene skal benyttes til økt kapasitet til kompetanseheving og veiledning av politidistriktene. Det skal videre utarbeides dybdeanalyser på aktuelle områder, blant annet for ulike grupper utsatthet.

Nasjonal konferanse

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet avholdt første nasjonale digitale konferanse 24. oktober 2022. Formålet med konferansen var å gi en grunnleggende innføring i hatkriminalitet i alt fra fenomenforståelse, identifisering og koding av saker til etterforskning og påtale. Konferansen ble formelt åpnet av daværende politimester Beate Gangås og assisterende riksadvokat Torunn Salomonsen Holmberg.

Det ble ikke gjennomført en nasjonal konferanse i 2023, men alle politidistrikter ble invitert til et digitalt oppfølgingsmøte i etterkant av nasjonal opplæring som er gjennomført.

Forskning og utdanning ved Politihøgskolen

Ved Politihøgskolen (PHS) er det etablert et fagmiljø som bidrar med forskning og etter- og videreutdanning innen forebygging og etterforskning av hatkriminalitet. Det er også et eget fagmiljø som bidrar med forskning og etter- og videreutdanning innenfor kulturforståelse og mangfold.

Hatkriminalitet mot personer med nedsatt funksjonsevne

I forbindelse med FNs internasjonale dag for funksjonshemmede 3. desember 2023, publiserte politiet informasjon på sosiale medier om hatkriminalitet. Målet var å spre kunnskap om hva hatkriminalitet er, hvordan det rammer personer med nedsatt funksjonsevne og hva man kan gjøre om man ser noen bli utsatt, eller blir utsatt selv.

Veileder mot samehets

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet bistår i samarbeidet mellom

Politidirektoratet og Sametinget om å utvikle en veileder mot samehets.³¹ Samarbeidet om veilederen er en oppfølging av tiltak i Sametingets handlingsplan mot samehets.

Videreutvikle statistikk og analyse av anmeldt hatkriminalitet

Politidirektoratet publiserer statistikk over anmeldt hatkriminalitet i den årlige STRASAK-rapporten om anmeldt kriminalitet og politiets straffesaksbehandling.³² Den nasjonale statistikken skal videreutvikles for å gi mer kunnskap om hvordan hatkriminalitet rammer ulike grupper.³³

Aktiviteter:

Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet er fra 2023 gitt oppgaver knyttet til videreutvikling av statistikk og analyse av anmeldt hatkriminalitet. De overtok i 2023 ansvaret for nasjonal årsrapport om anmeldt hatkriminalitet i Norge i 2022. Denne ble publisert i juni 2023. Rapporten gir en mer dyptgående oversikt over utviklingen innen hatkriminalitet, enn det som tidligere har latt seg gjøre gjennom den årlige STRASAK-rapporten, som omhandler anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandlingen på tvers av kriminalitetsområder. Rapporten er publisert på politiets nettside.³⁴

Hovedfunn i den nasjonale årsrapporten:

- Det ble registrert 923 anmeldelser med et hatmotiv i 2022.
- Det er en økning på 13 % sammenliknet med 2021.
- Hatefulle ytringer utgjør 42 % av alle registrerte anmeldelser for hatkriminalitet i 2022.
- Ulike typer vold, inkludert trusler, utgjør ca. 30 % av anmeldelsene.
- Hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse er det vanligste hatmotivet og utgjør 55 % av alle registrerte hatmotiv, deretter kommer seksuell orientering som utgjør 21 %.
- Det er grunn til å merke seg at det de to siste årene har det vært en markant økning i antall anmeldelser på grunnlaget seksuell orientering som hatmotiv.
- Et positivt trekk i straffesaksbehandlingen er at samtidig som antall saker øker i 2022, har saksbehandlingstiden gått ned og oppklaringsprosenten gått opp innenfor saker kodet som hatkriminalitet.

Nasjonal årsrapport for 2023 ferdigstilles i april 2024. Det er en målsetting å videreutvikle statistikkmulighetene og øke analysekapasiteten på feltet. Det er, jf. omtale under forrige overskrift, gitt føringer om at det skal utarbeides dybdeanalyser på aktuelle områder, blant annet for ulike gruppers utsatthet.

³¹ Se nærmere omtale under tiltaket *Kompetanse og kunnskap om samisk språk og kultur*.

³² Se politiets nettside: <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/tall-og-fakta/anmeldt-kriminalitet-strasak/>

³³ Tiltak 16 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

³⁴ Se politiets nettside: <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/anmeldt-hatkriminalitet-oslo/hatkriminalitet-i-norge-2022.pdf>

Rettferdig politi – dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering

Konseptet Rettferdig politi er utviklet for å bidra til kompetanseheving innen temaer som dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering. Politiets dialog og møte med etniske og religiøse minoriteter er særskilt vektlagt. Opplæringen skal gjennomføres i alle politidistrikter.³⁵ Gjennom opplæring av lokale instruktører («train-the-trainers») skal det bygges kompetanse for å sikre videre opplæring og oppfølging i det enkelte politidistrikt. Dette for å bidra til varig effekt av tiltaket. Det skal i kurset legges vekt på bruk av eksempler, case og refleksjonsoppgaver. For å gjøre opplæringen relevant skal det tas utgangspunkt i regionale og lokale utfordringer.³⁶

Aktiviteter:

Den nasjonale opplæringen «Rettferdig politi» retter seg særskilt mot tjenestepersoner som arbeider operativt og forebyggende. Opplæringen er i løpet av 2022/2023 gjennomført i 10 politidistrikter. Gjennomføring i gjenstående politidistrikt er planlagt i første kvartal 2024. I samme periode gjennomføres også opplæringen for Politiets utlendingsenhet (PU). Opplæringen har skjedd etter «train the trainers»-prinsippet. Nasjonale instruktører fra Politidirektoratet har gjennomført opplæring for lokale instruktører, som så er gitt i ansvar å holde opplæring videre i det enkelte politidistrikt.

I forkant av opplæringen har de nasjonale instruktørene besøkt samtlige politidistrikter for å gi en orientering for ledergruppene, samt innhente erfaringer. Det har vært lagt vekt på å bruke eksempler, case og refleksjonsoppgaver og gjøre opplæringen relevant ved at det tas utgangspunkt i regionale og lokale utfordringer. Det gjennomføres en intern evaluering av hvordan opplæringen er mottatt av politidistriktene som har gjennomført opplæringen. Denne skal etter planen ferdigstilles primo 2024.

I 2024 vil det bli arbeidet videre med at prinsippene i Rettferdig politi tas inn i øvrige eksisterende opplæringsløp, for å sikre varig effekt av tiltaket. Det er også et formål å bidra til at prinsippene når bredt ut i etaten, på tvers av fagområder. Politidirektoratet har innledet en dialog med Politihøgskolen (PHS) om hvordan prinsippene i Rettferdig politi favnes i politiutdanningen, både i bachelor- og etter- og videreutdanning. Det ble gjennomført et møte mellom Politidirektoratet og Politihøgskolen i november 2023, og det er planlagt oppfølging i første del av 2024.

Mangfoldskoordinatorer i politiet

Alle politidistrikter og særorgan i politiet skal ha etablert en egen rolle som mangfoldskoordinator, med fagansvar for mangfoldsarbeidet. Rollen skal videreutvikles og forventninger til arbeidet skal tydeliggjøres. For å sikre erfaringsutveksling på tvers av politidistrikter og særorgan skal det etableres et fagnettverk for mangfoldskoordinatorer.³⁷

Aktiviteter:

I 2022 er det opprettet en egen temaside på politiets intranettside (Kilden), som gir oppdatert informasjon om arbeidet med oppfølgingen av politiets handlingsplan for

³⁵ Opplæringen er opprinnelig utviklet og gjennomført i Oslo politidistrikt, men er videreutviklet og tilpasset nasjonal gjennomføring. Det er vist til gjennomføringen av *Rettferdig politi* i Oslo i tiltak 42 i *Regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion (2020-2023)*.

³⁶ Tiltak 17 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

³⁷ Tiltak 18 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

mangfold, dialog og tillit. Det er også etablert en egen gruppeside på politiets intranett, hvor medarbeidere løpende kan holde seg oppdatert over aktiviteter og dele erfaringer.

I 2023 er det etablert et eget fagnettverk for mangfoldskoordinatorer i politidistrikter og særorgan i politiet. Den første samlingen for koordinatorene ble gjennomført digitalt i mai 2023. Samlingen ble benyttet til å kartlegge hvordan arbeidet organiseres og foregår i praksis i dag og samle innspill til hvordan arbeidet kan videreutvikles. For å få mer kunnskap ble det i september 2023 sendt ut en spørreundersøkelse til politidistriktene, særorganer og øvrige enheter i politiet. Denne rettet seg mot mangfoldskoordinatorer, mangfoldskontakter og andre funksjoner som arbeider med mangfold i enhetene. I etterkant av denne undersøkelsen ble det gjennomført et nytt møte i fagnettverket i november 2023. Målet er at innsikten som er samlet inn skal benyttes i arbeidet med videreutvikling av rollen(e). Mangfoldskoordinatorer arbeider i dag i hovedsak utadrettet overfor innbyggerne. Det er behov for å se nærmere på hvordan mangfoldsarbeidet i enhetene i større grad kan samordnes for å se det interne og det eksterne arbeidet i sammenheng.

Etablere dialog og møteplasser med ulike grupper av innbyggere

Politiet skal i større grad legge til rette for innbyggermedvirkning for å få bedre kunnskap om innbyggernes forventninger til politiet. Politiet skal nasjonalt og på distriktsnivå ta initiativ til å etablere dialog og egnede møteplasser med ulike grupper av innbyggere. Det er viktig både for å sikre gjensidig informasjonsutveksling og for å bygge relasjoner og tillit.³⁸

Aktiviteter:

Det ble gjennomført en rekke dialog- og innspillmøter i forbindelse med utarbeidelsen av politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit. Det er et mål å fortsette dialogmøter med organisasjoner, både de som ble involvert underveis i utarbeidelsen av handlingsplanen samt utvide dialogen til øvrige organisasjoner.

I etterkant av terrorhendelsen 25. juni 2022 i Oslo, ble det gjennomført to dialogmøter på nasjonalt nivå med organisasjoner på lhbt+ feltet. Det ble fra Politidirektoratet gitt føringer om at politidistriktene skulle gå i dialog med lhbt+ organisasjoner i eget distrikt. Videre at det basert på denne dialogen måtte gjøres en vurdering av behov for tilstedeværelse og andre trygghetsskapende tiltak i forbindelse med Pride-arrangementer eller øvrige arrangementer som retter seg mot lhbt+ innbyggere.

Det ble gjennomført et felles dialogmøte hvor POD og PST møtte LHBT+/Pride-organisasjoner 25. mai 2023. Her la PST frem en egen trusselvurdering i forkant av Pride 2023 og politiet informerte om sin oppfølging av dette. Det var anledning for organisasjonene for å komme med spørsmål og innspill. Det ble gjennomført et nytt dialogmøte med de samme organisasjonene den 23. oktober 2023 hvor det ble orientert om politiets og PSTs oppfølging av anbefalinger fra 25. juni utvalget og få innspill fra organisasjonene til dette arbeidet.

Tiltak 12 i *Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer (2020-2023)* forankrer særskilt dialog mellom politiet og muslimske trossamfunn. Tiltaket er i 2022 og 2023 fulgt opp både nasjonalt og på politidistriktsnivå.

³⁸ Tiltak 19 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

Politidirektoratet har i løpet av 2022 og 2023 gjennomført flere dialogmøter med paraplyorganisasjoner på tros- og livssynsfeltet. Det er fra Politidirektoratet både i 2022 og 2023 gitt føringer om at også politidistriktene skal gjennomføre dialogmøter med tros- og livssynssamfunn. Politidirektoratet og Politiets sikkerhetstjeneste gjennomførte et felles dialogmøte med tros- og livssynssamfunn 16. november 2023. På dette møtet var det et særlig fokus på situasjonen i Midtøsten og konsekvenser for sikkerhet og trygghet til ulike minoriteter i Norge og hvordan tros- og livssynssamfunnene opplever situasjonen. Politiets sikkerhetstjeneste ga en orientering om trusselbildet med utgangspunkt i den aktuelle situasjonen og politiet orienterte om aktuelle tiltak for å ivareta sikkerhet og trygghet.

Det har i 2022 og 2023 vært gjennomført jevnlige møter med kontaktpersoner på Sametinget. Det er etablert et samarbeid med Sametinget om oppfølging av *Sametingets handlingsplan mot samehets*, herunder tiltak 6 (Styrke dialog med politiet) og tiltak 16 (Lage en veileder for hvordan man anmelder samehets).

Arbeidet med dialogmøter videreføres i 2024. Det er en ambisjon om å utvide til faste møter som favner flere av de prioriterte målgruppene i handlingsplanene (jf. handlingsplanens punkt 1.1.).

Innbyggermedvirkning ved utvikling av politiets tjenester

*Det er et mål å bidra til å sikre likeverdige tjenester for alle grupper av innbyggere. Det er viktig å få kunnskap om tjenestene treffer brukerne de er ment for og er nyttig for de som trenger dem. Det skal legges særskilt vekt på å innhente synspunkter fra innbyggere med ulik minoritetsbakgrunn.*³⁹

Aktiviteter:

Politidirektoratet har utviklet strategien "*Økt tilgjengelighet for innbyggerne: Politiets kanalstrategi 2021-2025*". Strategien beskriver hvordan politiet skal møte innbyggernes behov i fremtiden i samspill mellom digitale og andre kanaler. Et sentralt utviklingsområde er å sette innbyggerne i sentrum ved utvikling av tjenester, for å kunne møte deres behov, ønsker og forventninger. Et sentralt tiltak er "Innbyggerstemmen" som har som mål å:

- forstå hva innbyggerstemmen kan bety i politiet
- teste ut innbyggerinvolvering i praksis
- legge til rette for implementering

I 2023 er det gjennomført en rekke initiativ både nasjonalt og i politidistriktene hvor formålet har vært å bidra til større involvering av innbyggere fra ulike målgrupper for å få frem ulike innbyggerstemmer. Stemmene har vært viktig innsikt inn i både daglig drift, utvikling og beslutningsprosesser.

Initiativene har blant annet handlet om hvordan politiet møter barn og ungdom eller innbyggere som representerer ulike minoriteter, om hvordan de opplever politiet og hva de forventer av politiets tjenester. Det har vært også vært avholdt flere dialogmøter med representanter for ulike interesseorganisasjoner fra ulike minoriteter både nasjonalt og lokalt i politidistriktene. Andre initiativ i politidistriktene har involvert ulike grupper av

³⁹ Tiltak 20 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

befolkningen for å få innspill til etablering av nye politibygg, hvordan vi sammen kan skape trygghet i det digitale rom samt arbeid knyttet til politiets tilstedeværelse i sosiale medier.

I 2023 har Innbyggerstemmen fått fotfeste i virksomheten og bidratt til å styrke utenfra inn-perspektivet. Siden arbeidet med Innbyggerstemmen startet i 2021, har vi skapt bevis for verdien av innbyggerinvolvering, utviklet en verktøykasse som er tilgjengelig for de som ønsker samt jobbet med mobilisering og bevisstgjøring blant både medarbeidere og ledere. Politiet har delt erfaringer fra vårt arbeid på ulike arenaer med flere andre offentlige virksomheter.

Regjeringen har i 2023 understreket betydningen av innbyggerinvolvering i politiet i sin nye handlingsplan mot 2025 - "Trygghet i hverdagen". Innbyggerinvolvering har også i løpet av 2023 blitt pensum for alle politistudenter på Bachelornivå og målet er at det skal bli en del av lederutdanningen ved PHS i løpet av 2024.

Rutiner for personkontroller

Politiet skal ha oppmerksomhet på praktiseringen av personkontroller og på hvordan disse oppleves av innbyggerne. Personkontroller skal registreres og dokumenteres etter gjeldende regler. Det skal være lett å finne dokumentasjonen ved behov (f.eks. ved klagebehandling). For å forebygge at kontroll oppleves som urettmessig eller diskriminerende skal politiet, så langt det er mulig, formidle og forklare grunnlaget for kontrollen.

Politiet skal videre utrede og prøve ut ulike tiltak for å forebygge at personkontroller oppleves som urettmessige eller diskriminerende. Det skal iverksettes et pilotprosjekt i Oslo, hvor det prøves ut en teknisk løsning som tilrettelegger for at det kan tilbys og utstedes en bekreftelse på gjennomført personkontroll. Dette tiltaket skal sees i sammenheng med øvrige tiltak som bidrar til økt tillit til politiet generelt og til gjennomføringen av personkontroller særskilt. Politiet skal involvere kommune, organisasjoner og andre relevante aktører i arbeidet. Pilotprosjektet skal evalueres. Et annet tiltak som skal vurderes er bruk av kroppsbåret kamera.⁴⁰ Det skal innhentes erfaringer fra land som har iverksatt eller forsøkt dette, med vekt på hvorvidt tiltaket bidrar til økt tillit til politiet generelt og til gjennomføringen av kontroller særskilt.⁴¹

Aktiviteter:

Pilotprosjektet ble gjennomført i perioden fra 5. desember 2022 til 3. september 2023. I perioden er det utstedt kvitteringer ved personkontroller i et testområde som omfattet sentrum og sentrumsnære bydeler i Oslo. Intensjonen med piloten er å innhente kunnskap om hvordan en kvitteringsordning kan fungere i praksis, hvordan ordningen påvirker tilliten til politiet, og hvordan den kan påvirke politiets arbeidsmetoder.

⁴⁰ Dette innebærer at politi i operativ tjeneste bærer et kamera på uniformen som kan benyttes til å dokumentere hendelsesforløp.

⁴¹ Tiltak 21 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

I henhold til oppdraget fra Justis- og beredskapsdepartementet er det gjennomført en evaluering av pilotordningen. Oslo Economics har i samarbeid med NIBR ved OsloMet evaluert piloten på oppdrag fra Politidirektoratet.⁴²

Evalueringsrapporten ble lansert på et pressemøte i Politidirektoratet 11. januar 2024. Tilstede på lanseringen var også organisasjoner som har vært involvert underveis i arbeidet med piloten eller som har vært intervjuet underveis i evalueringen.

Politidirektoratet og Oslo politidistrikt tok i etterkant av fremleggelsen av evalueringen, initiativ til en felles arbeidsgruppe med Minotenk, OMOD, Antirasistisk Senter, Juristforbundet, Likestillings- og diskrimineringsombudet⁴³ og Redd Barna. De fem første av disse organisasjonene har blitt involvert av Oslo politidistrikt i forbindelse med gjennomføringen av pilotprosjektet. De har også blitt intervjuet av Oslo Economics og NIBR/OsloMet i forbindelse med evalueringen. I tillegg ble Redd Barna invitert til å delta, på bakgrunn av at de sammen med Antirasistisk Senter i 2023 har utgitt en egen rapport om temaet.⁴⁴ I tillegg har det vært viktig å få innspill knyttet til ivaretagelsen av barnefaglige perspektiv. Alle disse organisasjonene har engasjert seg gjennom rapporter og annet arbeid rundt temaet diskriminering av etniske minoriteter knyttet til politiets kontrollvirksomhet. Gjennom denne dialogen har Politidirektoratet, sammen med Oslo politidistrikt og organisasjonene, en ambisjon om å fremme en vurdering og en anbefaling om veien videre til Justis- og beredskapsdepartementet.

Det er en rekke andre tiltak i politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit som må sees i sammenheng med tiltak knyttet til personkontroller. Dette gjelder:

- Rettferdig politi - kompetanseheving innen temaer som dialog, kommunikasjon og konflikthåndtering (gjennomføres i samtlige politidistrikter 2022/2023).
- Etablering av dialog og møteplasser med ulike grupper av innbyggere (nasjonalt og på distriktsnivå) for å sikre gjensidig informasjonsutveksling og for å bygge relasjoner og tillit.
- Sikre gode rutiner og god informasjon om klageordningen i politiet.

Bruk av kroppskamera

Politiet vil i 2024 gjennomføre ytterligere utredninger for samlet å kunne svare opp aktuelle problemstillinger før et prøveprosjekt for å teste ut bruk av kroppskamera iverksettes.

Høsten 2015 gjennomførte politiet i Oslo et prøveprosjekt som også så på bruken av kroppskamera. Anbefalingene etter dette prøveprosjektet var at det burde foretas videre utredninger som grunnlag for mulig beslutning om en permanent ordning. Et av funnene fra Oslo var at det var behov for et større prøveprosjekt, hvor bruk av kamera prøves i flere aktuelle situasjoner og opp mot flere problemstillinger enn hva som ble gjort i Oslo.

⁴² Oslo Economics og NIBR v/OsloMet (2023). *Evaluering av pilot med kvitteringsordning ved personkontroll*. <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2024/01/11/pilotordning-med-kvitteringsordning-ved-personkontroll-er-evaluert/>

⁴³ Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) la i oktober 2022 frem rapporten "Kontroller uten kontroll: En kartlegging av etniske minoriteters møte med norsk politi, og en menneskerettighetsvurdering av lovverk og praksis".

⁴⁴ Redd Barna og Antirasistisk Senter (2023). "Første gang jeg ble stoppet av politiet var jeg bare 12 år": En kartlegging av hvordan ungdommer og unge voksne med minoritetsbakgrunn opplever politiet og hvordan negative møter med politiet påvirker deres psykiske helse.

Politiet er oppmerksomme på at bruk av kamera i enkelte situasjoner vil kunne anses som tillitsskapende overfor innbyggerne, men også i mange situasjoner anses som tillitssenkende.

Før prøveprosjektet iverksettes er det en rekke problemstillinger som må avklares, blant annet innenfor personvern og behandling av informasjonen. Det vil være nødvendig med tydelige rutiner for bruk og vurderinger av hva som er forholdsmessig og nødvendig. Det vil også være kritisk at det settes av tilstrekkelig med tid til en grundig gjennomgang hvor også internasjonal forskning kan legges til grunn.

Sikre gode rutiner og god informasjon om klageordningen i politiet

Det skal være gode rutiner for å besvare klagesaker. Det utarbeides årlige rapporter som gir en oversikt over klager til politiet. Klagesakene gir et viktig grunnlag for systematisk erfaringslæring og evaluering. Det er viktig å sikre gode rutiner for å justere praksis etter evalueringer.

Det er et mål å gjøre klageordningen i politiet mer kjent, både gjennom informasjon som gis fra polititjenestepersoner og gjennom øvrige kanaler som nettsider, sosiale medier, organisasjoner og offentlige tjenester mv. Gjennom brukermedvirkning skal det vurderes hvordan klageordningen kan gjøres mer tilgjengelig og brukervennlig.⁴⁵

Aktiviteter:

Politidirektoratet publiserer årlig en nasjonal rapport over politiets mottak og behandling av klager. Rapporten for klager i 2022 ble publisert i 2023 og er tilgjengelig på politiets nettside.⁴⁶ I rapporten presenteres statistikk over mottatte klager og behandlede klager. Det gis også en omtale av klagebehandlingen i hvert enkelt politidistrikt. Det redegjøres for Politidirektoratets klagesaksbehandling, samt bruk av klager i erfaringslæring for å sikre oppfølging og etterlevelse ut i organisasjonen.

I rapporten er det vist til arbeidet med oppfølging av politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit. Det gis også en særskilt omtale av saker knyttet til diskriminering. Politiet har siden klageordningen ble opprettet i 2006 mottatt svært få klager relatert til diskriminering. I 2022 mottok politiet til sammen 38 klager som gjaldt diskriminering. 27 av disse gjaldt etnisk diskriminering. Det vises til den særskilte rapporten for mer utdypende informasjon.

Det relativt lave antall klager knyttet til diskriminering gjennom årene gir grunn til å anta at det foreligger mørketall. Det er viktig at politiets klageordning promoterer aktivt når politiet er ute i diverse fora og mottar henvendelser som gjelder misnøye med politiet fra ulike minoritetsmiljøer

⁴⁵ Tiltak 22 i *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*.

⁴⁶ Politidirektoratet (2023). *Klager på politiet 2022*. <https://www.politiet.no/globalassets/tall-og-fakta/klager/klager-pa-politiet-2022.pdf>

Andre sentrale områder/tiltak

Eksterne nettverk

Politiet er med i det internasjonale nettverket Nordic-Baltic network of policewomen (NBNP). Nettverkets formål er å inspirere, koordinere og dele kunnskap, erfaring og beste praksis fra likestillingsperspektiver mellom nordiske og baltiske land. Norge deltar med to representanter og nettverket har møter ca. 2 ganger i året.

Politiet er representert og deltar på møter i det statlige mangfoldsnettverket som består av åtte statlige virksomheter og Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO). Nettverket deler erfaringer og beste praksis innen mangfoldsarbeid og er en aktiv pådriver for å sette mangfoldsarbeidet på agendaen. Politiet er representert med 2 representanter og det avholdes møter ca. hver sjette uke. Nettverket fikk tildelt kompetansemidler fra DFØ i 2021 til et forskningsprosjekt om hvilke tiltak for økt mangfold som virker og om mangfold kan være et konkurransefortrinn i statlig sektor og vil følges opp videre.

Deltidsarbeid

Det er 4 prosent av de ansatte som jobber deltid i politiet. Av disse er 80 prosent kvinner og 20 prosent menn.

Totalt er det 768 personer som jobber deltid i politiet. Dette er en nedgang fra 2022 på 65 personer. 92 prosent av disse har fast stilling, mens 8 prosent har enten vikariat eller midlertidig stilling. 71 prosent av de som jobber deltid jobber i sivile stillinger mens politistillinger utgjør 27 prosent og politijurister 2 prosent.

Majoriteten er mellom 32 og 61 år. Deltidsprosent varierer, men vi finner at de fleste har en deltidsstilling på mellom 40-80 prosent eller mer. Vi ser at andelen som jobber 20 prosent eller mindre har økt i 2023, mens de andre kategoriene har sunket. Det er knyttet usikkerhet til årsaken, men en hypotese er at flere har økt sin stillingsprosent i løpet av 2023.

Det ble i 2022 sendt ut en undersøkelse for å få mer informasjon om årsaker til deltid og om dette var uønsket deltid. Spørreundersøkelsen er utformet basert på malen som ligger på Bufdir sine sider. 44 prosent svarte på undersøkelsen og av disse var 82 prosent kvinner. 72 prosent av de som svarte jobber i sivile stillinger i politiet. Det er flere ulike grunner til deltidarbeid, men det som oppgis hyppigst er delvis pensjonering grunnet uføre, omsorgsoppgaver i familien og at det er for slitsomt å jobbe i fulltidsstilling. De fleste oppgir likevel *annet* som årsak. Etter at undersøkelsen ble sendt ut er det kommet flere tilbakemeldinger om at helse/skader/sykdom er årsak til deltidsstilling, noe som ikke dekkes av spørsmålene i undersøkelsen. 19 prosent av de som har svart sier at de ønsker eller er tilgjengelige for å jobbe mer. Det er viktig informasjon vi vil ta med oss videre arbeidet og som vil følges opp ved neste rapportering.

Stillingsprosent	2022	2023
20% eller mindre	57	90
21-39 %	76	45
40-59 %	265	237
60-79 %	196	177
80% eller mer	239	219
Total	833	768

Aldersgrupper	2022	2023
20-25	82	46
26-31	47	37
32-41	136	132
42-51	205	195
52-61	270	259
62-70	93	99
Total	833	768

Midlertidige stillinger

Som andre virksomheter har også politiet behov for noe midlertidige ressurser, dette knytter seg for eksempel til store nasjonale prosjekter. Gjennom pandemien fikk politiet tilført midler til midlertidige ressurser for å håndtere grenseoppdraget. I 2022 ble det også tilført midler til midlertidige ressurser for å håndtere asylregistrering av flyktninger fra Ukraina. Dette vises særlig igjen i Politiets utlendingsenhet som er en av de få i 2023 som har en økt andel midlertidige fra 2022. For de fleste andre er andelen midlertidige redusert i løpet av 2023. Dette skyldes i hovedsak den stramme økonomiske situasjonen til politiet.

Andel midlertidige	2022			2023		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
Distrikt	5,4 %	4,0 %	4,7 %	3,1 %	2,1 %	2,6 %
Oslo	5,1 %	2,0 %	3,4 %	1,2 %	0,5 %	0,8 %
Øst	7,0 %	7,5 %	7,3 %	2,8 %	1,7 %	2,2 %
Innlandet	7,0 %	7,7 %	7,4 %	3,7 %	3,3 %	3,5 %
Sør-Øst	4,5 %	4,3 %	4,4 %	3,0 %	4,1 %	3,6 %
Agder	5,4 %	2,4 %	3,8 %	1,6 %	1,8 %	1,7 %
Sør-Vest	7,4 %	4,6 %	6,0 %	6,3 %	3,9 %	5,0 %
Vest	6,5 %	3,3 %	4,8 %	5,5 %	2,5 %	3,9 %
Møre og Romsdal	2,6 %	1,4 %	2,0 %	6,9 %	3,5 %	5,1 %
Trøndelag	2,9 %	2,0 %	2,4 %	0,9 %	0,5 %	0,7 %
Nordland	3,4 %	2,3 %	2,8 %	1,9 %	1,5 %	1,7 %
Troms	5,1 %	6,8 %	6,0 %	4,3 %	4,4 %	4,4 %
Finnmark	4,6 %	5,8 %	5,1 %	5,0 %	2,3 %	3,7 %
Særorgan	12,8 %	9,1 %	10,9 %	12,2 %	8,3 %	10,2 %
Polithøgskolen	11,8 %	7,5 %	9,7 %	9,9 %	6,1 %	8,1 %
Utrykningspolitiet	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Kripos	4,2 %	2,6 %	3,4 %	0,3 %	0,5 %	0,4 %
Økokrim	7,3 %	4,3 %	5,8 %	4,3 %	1,0 %	2,7 %
Politiets utlendingsenhet	29,5 %	17,9 %	22,7 %	32,2 %	19,1 %	24,7 %
Andre enheter	3,4 %	1,6 %	2,4 %	2,9 %	1,5 %	2,1 %
Politidirektoratet	8,4 %	2,4 %	5,9 %	6,9 %	4,0 %	5,6 %
Nasjonalt ID-senter	11,5 %	6,3 %	9,5 %	7,7 %	0,0 %	4,8 %
Grensekommisariatet	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Politiets IT-enhet	1,4 %	0,7 %	0,9 %	0,4 %	0,6 %	0,5 %
Politiets fellestjenester	0,4 %	3,3 %	1,5 %	2,1 %	2,3 %	2,2 %
Totalt	6,0 %	4,3 %	5,2 %	4,1 %	2,7 %	3,4 %

Foreldrepermisjon

Politiet har videre til enhver tid et stort antall ansatte i vikariater for medarbeidere i permisjon, spesielt foreldrepermisjoner eller permisjoner for å tiltre annen stilling internt i etaten eller utenfor etaten. Det er ingen endring totalt fra 2022, men det er en økning i permisjon for påtalejurister. Spesielt ser vi en økning blant mannlige påtalejurister.

Andel uker	2022		2023	
Kategori	Kvinne	Mann	Kvinne	Mann
Politistillinger	64 %	36 %	64 %	36 %
Påtalejurister	77 %	23 %	86 %	14 %
Sivile stillinger	75 %	25 %	76 %	24 %
Totalt	67 %	33 %	67 %	33 %

Lønnskartlegging

Kvinner ligger noe under menn i gjennomsnittlig lønn, men det har vært en gradvis tilnærming siden 2015. I flere politistillinger og topplederstillinger ligger kvinner og menn helt likt. Det er små variasjoner fra 2022, men den største endringen er en økning hos politiinspektører i lederstilling med 8,5 prosent. Lønnsforskjeller generelt kan muligens forklares ut fra variabler som bl.a. ansiennitet, turnover, samt at det fortsatt er flere menn i lederstillinger. Menn og kvinner er representert ulikt på flere kriminalitetsområder, hvor en hypotese er overvekt av kvinner som jobber med etterforskning og en overvekt av menn i operative stillinger. Fremover vil det arbeides med å kartlegge lønnsforskjeller i arbeid av lik verdi.

Kvinnens lønn i prosent av menns. Grunnlønn + faste tillegg

Distrikt / særorgan	Kategori			
	Politi	Påtale	Sivile	Totalt
Politidirektoratet	102,2 %		90,0 %	93,4 %
Nasjonalt ID-senter			94,8 %	94,8 %
Grensekommissariatet			132,0 %	132,0 %
Politiets IT-enhet	90,0 %		104,1 %	104,0 %
Politiets Fellestjenester	102,7 %		88,9 %	88,6 %
Oslo pd	94,0 %	96,2 %	93,1 %	94,7 %
Øst pd	98,8 %	97,2 %	100,7 %	97,5 %
Innlandet pd	94,9 %	83,3 %	93,3 %	94,2 %
Sør-Øst pd	98,4 %	90,5 %	89,2 %	95,8 %
Agder pd	94,4 %	94,1 %	93,7 %	94,8 %
Sør-Vest pd	96,2 %	90,5 %	87,8 %	94,8 %
Vest pd	94,5 %	95,5 %	95,1 %	94,1 %
Møre og Romsdal pd	95,0 %	82,5 %	93,5 %	95,4 %
Trøndelag pd	97,2 %	94,1 %	94,4 %	97,3 %
Nordland pd	94,0 %	86,8 %	90,0 %	93,5 %

Troms pd	94,6 %	106,1 %	99,5 %	97,4 %
Finnmark pd	92,0 %	87,8 %	93,1 %	95,1 %
Utrykningspolitiet	96,0 %		72,5 %	75,9 %
Kripos	96,3 %		86,6 %	90,9 %
Politi hogskolen	99,2 %		96,7 %	97,0 %
ØKOKRIM	95,9 %	99,3 %	89,6 %	90,5 %
Politiets utlendingsenhet	88,5 %	86,1 %	100,9 %	95,3 %
Totalt for etaten 2023	95,5 %	91,8 %	90,2 %	95,1 %
Totalt for etaten 2022	95,2 %	91,8 %	90,0 %	95,0 %

Politistillinger

Politistillinger	Politi betjent 1	Politi betjent 2	Politi Betjent 3	Politi første betjent	Politi over betjent	Politi inspektør	Politi stasjons-sjef	Andre ledere
2022	100,0 %	100,8 %	100,6 %	100,4 %	98,6 %	97,2 %	98,3 %	97,3 %
2023	99,8 %	100,5 %	100,9 %	100,5 %	98,4 %	99,3 %	98,6 %	97,6 %

Sivile stillinger

Sivile stillinger	Konsulent	Første-konsulent	Senior-konsulent	Rådgiver	Senior-rådgiver	Prosjekt-leder
2022	93,6 %	99,1 %	98,2 %	97,2 %	95,3 %	109,7 %
2023	94,1 %	99,3 %	98,9 %	97,3 %	96,1 %	124,0 %

Lederstillinger

Kvinnens andel av menns lønn		
Lederstillinger	2022	2023
Politiinspektør	90,8 %	99,3 %
Kontorsjef	92,6 %	95,4 %
Avdelingsdirektør	96,1 %	94,5 %
Seksjonssjef	92,1 %	92,6 %
Avdelingsleder	100,7 %	100,5 %
Politimester	102,7 %	102,0%

	2022	2023
Toppledere	100,2 %	100,4 %
Ass. Toppledere	101,4 %	99,9 %

Rolleforståelse

Justis- og beredskapsdepartementet fikk 11. januar 2023 overlevert rapporten fra Rolleforståelseutvalget. Utvalget ble satt ned av Justis- og beredskapsdepartementet etter anmodning fra Politidirektoratet høsten 2021 for å gjennomgå forholdet mellom politiet og Norsk narkotikapolitiforening (NNPF). Utvalget peker på kritikkverdige forhold knyttet til politiets forhold til interesseorganisasjonen NNPF og kommer med flere anbefalinger.

Politidirektoratet har i påvente av utvalgets rapport iverksatt en rekke tiltak for å sikre at politiet har god rolleforståelse og høy etisk bevissthet. Det er nedsatt en egen koordineringsgruppe i Politidirektoratet, som har ansvar for arbeidet med oppfølgingen av anbefalingene fra utvalget. Arbeidet er gitt høy prioritet og oppfølgingen vurderes som viktig for politiets tillit i befolkningen.

Det er utarbeidet en egen rapport om oppfølgingen av anbefalingene fra Rolleforståelseutvalget. Dette er sett i sammenheng med flere øvrige arbeider, blant annet oppfølging av anbefalinger fra GRECO⁴⁷ og Jensen-utvalget. Denne oppfølgingsplanen er lagt ved politiets årsrapport som et eget vedlegg.

⁴⁷ Group of States against Corruption.

Tiltak og aktiviteter – politidistrikter, særorgan og øvrige enheter

Politidistriktene, særorganene og øvrige enheter er ulike både med tanke på størrelse, ressurser og geografi. Det gjør at de må tilpasse arbeidet med mangfold og likestilling til lokale forhold. Rapporteringen fra distriktene og særorganene har ulikt omfang og detaljeringsgrad. Det er mye godt arbeid som gjøres, samtidig som vi også har en vei å gå for å sikre lik praksis i rapporteringen fra de ulike enhetene. Dette vil arbeides videre for å sikre mer likeartet rapportering i samarbeid med LDO.

Oslo politidistrikt

Tiltak 2023	Beskrivelse
Mangfoldskontakter	OPD sine dedikerte stillinger opp mot etniske minoritetsmiljøer og trossamfunn skal bestå og videreutvikles
Lokalkunnskap og nabolageffekter	Det skal foreslås tiltak for å styrke tilgjengelig lokalkunnskap på GDE'ene, der tillitsbygging og mangfoldsperspektiv skal stå sentralt. Det skal i dette arbeidet utarbeides gode strategier for å i større grad ta inn nabolageffekter som en del av politiets arbeid og analyser, og behov for etterarbeid ¹⁵ , særlig opp mot oppdragsløsning i særlig kriminalitetsutsatte områder. Det utarbeides forslag til hvordan distriktet best kan opprette felles møtested for operative seksjoner, der hensikten er å diskutere risikovurderinger ved forskjellige oppdrag og se nærmere på ulike oppdragsløsninger
Trening	Øvelser knyttet til oppdrag i særskilte boområder med skal fortsatt tas inn i den obligatoriske treningen for innsatspersonell (IP-treninger). Politioperativ Fagutvikling vurderes styrket for å sikre mangfoldsperspektiv på IP-treninger.
Rettferdig politi	Fokus på dialog og kommunikasjon uten fordommer er sentralt i Undervisningen «Rettferdig politi». Samtlige operative i OPD har fått denne opplæringen innen utgangen av 2023, og det skal lages en oppfølgingsplan for denne opplæringen som skal være ferdig innen utgangen av 2025.
Språk og kommunikasjon	I startgruppen med arbeidet om å lage en egen kommunikasjonsplan for mangfold som særlig ivaretar hendelser i lokalmiljø. Det lages aktørkart, og sees på hvem som må inn i dette arbeidet. Ser nærmere på retningslinjer ved kommunikasjon, og bruk av tolk er bedret. I arbeidet med kommunikasjon er politiet avhengig av samarbeidet med med UDI
Tiltak mot diskriminering	Politidistriktet skal, sammen med Oslo, Asker og Bærum kommuner, se på samarbeidstiltak mot diskriminering som er brudd på straffeloven og da særlig utestedsdiskriminering. Det tas initiativ til en felles arbeidsgruppe på dette med kommunene og NGO 'er.
Nedsatt funksjonsevne	Nybygg og renoverte bygninger skal være tilrettelagt for bevegelseshemmede og hørselshemmede, senest ved Sentrum politistasjon og politibygget under oppføring på Alna.
Personkontroller	Oslo politidistrikt har vært en pilot for kvitteringsordning i 2023. Ordningen er evaluert og vil følges opp videre nasjonalt.
Nasjonalt kompetansemiljø innen hatkriminalitet	Nasjonalt Kompetansemiljø innen hatkriminalitet skal lage en fem-års plan for sitt arbeid. Denne skal inneholde planer for dialog med sivilsamfunnet, intern og eksternt kompetanseheving med mer. Gruppen vurderes styrket for bedre å kunne jobbe med avdekking av saker innenfor sitt saksområde på internett, og skal inngå i det pågående arbeidet med innføring av kunstig

	intelligens i OPD, for å se på hvordan dette kan brukes bedre i politiets arbeid mot hatkriminalitet. Organiseringen skal evalueres og vurderes endret for optimalisering.
Rekruttering	Distriktet skal gjennomføre tiltakene i Oslo politidistrikt sin handlingsplan for mangfoldsledelse og mangfoldsrekruttering, og denne skal revideres årlig Oslo politidistrikt sitt arbeid «Helhetlig rekrutteringsprosess» som blant annet omfatter økt rekrutteringskompetanse i OPD på mangfold ¹ , skal videreføres. Stillingsannonseene er tilpasset for å få flere søkere og kalle inn flere kvalifiserte søkere inn til intervju.
Ledelse og mangfold	Igangsatt den toårige satsingen «Ledelse av og i flerkulturelt mangfold» for alle ledere i 2023-2025. Vi arbeider nå med å lage tiltak som kan nå ut til alle medarbeidere Første del handler om statistikk og tall over det etniske mangfoldet vi har i vårt distrikt. Andre del handler om bevisstgjøring hos den enkelte, da konkret om stereotyper, fordommer og «kulturbrillene» vi ser verden igjennom. Den tredje delen handler om deling av konkrete historier fra medarbeidere som viser nytten av å inneha flerkulturell kompetanse i ulike arbeidssituasjoner i OPD.
Rekruttering	Distriktet gjennomfører en rekrutteringspilot, der rekrutterende spesialiseres innen rekruttering, og gis kompetanse innen mangfold. Ledersatsingen konkretiseres ned i kompetanser, som brukes i rekrutteringer.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Engasjert PHS til å forske på Oslo politidistrikt sin evne til å rekruttere IP3 personell av begge kjønn. Basert på tema fra forskningen vil det vurderes flere tiltak for å følge opp, bl.a. Behovet for å avmystifisere UEH, Tilrettelegging av tjenesten, Maskulinitetskultur og synliggjøre rollemodeller. Det er utarbeidet retningslinjer for gravide og ansatte som skal avvike foreldrepermisjon. Retningslinjene skal hjelpe kvinner til å stå lenger i arbeid i forkant av permisjonen, redusere sannsynlighet for skadelig støy og skadelig aktivitet. Brukt kvinnelige instruktører på tema/introdager der vi gir info om UEH tjenesten og opptakskravene. Deltakerandelen i 2023 er på 11% kvinner.
Lokal mangfoldsplan	Planen vil følges opp løpende i planperioden frem til 2027. Distriktet søkte i 2021 DFØ om kompetansemidler til arbeid med flerkulturelt mangfold. Arbeidet ble ferdigstilt i 2022 og det ble utarbeidet en rapport med anbefalinger til Politimesterens ledergruppe. Anbefalingene følges opp videre.
Pride	Distriktet er en aktiv bidragsyter i Pride i Oslo og deltok aktivt i sentrale flere arrangementer, blant annet et fagseminar i regi av Politidirektoratet, Politihøgskolen og Oslo politidistrikt.

Øst Politidistrikt

Tiltak 2023	Beskrivelse
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Basert på tallene, ser vi at kvinneandelen er lavere enn målet spesielt på politistillinger og Avsnittsledere. For å få bedre innsikt i hva som kan være årsaker til dette, er det ønskelig å arrangere en workshop med seksjonsledere og avsnittsledere fra nærpolti. Dette for å få bedre innsikt i hvordan de rekrutterer, hvordan de prioriterer ved rekrutteringer og ved fungeringer, hvilke hindre de eventuelt opplever når det kommer til kjønnsbalanse og hva de ser for seg som hensiktsmessige tiltak videre. Dette vil også bidra til å forankre arbeidet med kjønnsbalanse i linjen og i de områdene av organisasjonen hvor vi ser at forskjellene er størst. I handlingsplanen for kjønnsbalanse er også mange av tiltakene igangsatt, slik som lederutvikling og -opplæring, mentorprogram, variere stedfortredere, tilpasse utlysningstekster

	slik at lederstillinger blir mer attraktive for kvinnelige søkere og faglig påfyll for ledere. Vi ser at det har vært en positiv utvikling i tallene for kvinner i lederstillinger gjennom 2023.
Rekruttering	Veileder for mangfold og inkludering i Øst pd tar primært for seg rekruttering som et virkemiddel for å skape økt mangfold. Mange av momentene som tas opp i veilederen har blitt implementert og er nå en del av rekrutteringsarbeidet. Allikevel vil rekruttering bli sett på igjen som en del av dette prosjektet for å kartlegge om tiltakene virker og om det er andre tiltak som kan igangsettes.
LHBT+	Det har blitt avholdt møter med mangfoldgruppen internt for å avklare hvilke behov distriktet har for å være i best mulig stand til å gjennomføre PRIDE-arrangementer på alle lokasjoner i distriktet.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Av de som ble innstilt til IP3-kurs var 50 prosent kvinner. Ett av kursene ble dessverre avlyst, men innstillingslisten vil videreføres i 2024.
Lokal mangfoldplan	Arbeidet med en lokal plan er i gang og inneholder planlagte og gjennomførte tiltak som fremmer likestilling på diskrimineringsgrunnlagene kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne, LHBT (seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet). Det er utarbeidet et mandat som beskriver hvordan arbeidet bør organiseres videre. Det har derimot vært utfordrende å få satt strøm på dette grunnet mangel på ressurser og kapasitet.

Innlandet politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Nedsatt funksjonsevne	Vi har deltatt i inkluderingsdugnaden i Staten. Vi ansatte en, som nå har fått fast ansettelse. Distriktet har også ansatt en til med nedsatt funksjonsevne.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Hatt fokus på rekruttering av kvinner i UEH. Gjennom informasjon, kursutlysningstekst, stillingsutlysningstekst ved flere driftsenheter og direkte dialog med kvinner ved IP4 trening. Startet arbeidet med å lage en handlingsplan med konkrete tiltak. Det er innstilt 3 kvinner til opptak 2023, hvor 1 har gjennomført. Rekruttert to kvinnelige instruktører til operative disipliner i håp om å skaffe gode rollemodeller.
Graviditet, foreldrepermisjon og adopsjon	Politidistriktet vedtok å jobbe med tilpasning/tilrettelegging av tjeneste for gravide/foreldre. Dette gjennomføres i praksis og følges opp av stab for HR/HMS.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Gjennom vår rekrutteringspolicy har vi benyttet enhver anledning til å fremme kjønnsbalanse ved å oppfordre kvinner til å søke. Vi jobber systematisk (gjennom eks. kompetanseheving og prosjektledelse) med å øke kjønnsbalansen i alle lederstillinger, samt legge forholdene til rette for at det skal være attraktivt for kvinner å søke seg inn i lederposisjoner.
Etablere dialog og møteplass mellom ulike grupper av innbyggere	Nettpatruljen jobber i det forebyggende sporet og er et virkemiddel i økt tilgjengelighet og tilstedeværelse for publikum. I tillegg bygger vi tillit, omdømme og følger med i samfunnsutviklingen. Vi har skapt nye møteplasser for og med publikum, der vi daglig har dialog innenfor alle temaer som tilligger politiet. I tillegg når vi ut til mange på kort tid med viktig informasjon, noe som ikke ville vært mulig i en politibil.

	Vi har dialog med publikum på våre plattformer, men er også tilstede på eksterne lokale plattformer og treffer innbyggerne «der de bor». Vi er også tilstede på diverse gaming-plattformer og spill-arenaer, for å treffe barn/unge der de er.
--	--

Sør-Øst politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Arbeidet med å øke kjønnsbalansen på IP3-kurs treffer hele politidistriktet. Det er nødvendig å fortsatt jobbe systematisk for å få flere kvinner til å søke, både ved ordinær IP-4 trening og i samarbeid med de geografiske driftsenhetene. I desember 2023 ble det sendt mail til alle personalledere samt opprettet et innlegg på Kilden om lokalt UEH-opptak og informasjonsmøte.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Politidistriktet jobber kontinuerlig med å se etter kvinnelige ledertalenter, og er bevisst på å øke kvinneandelen ved å velge ut personer til lederoppgaver, og i rekrutteringsprosessene. Ved tilsettinger har vi ved noen anledninger benyttet moderat kjønnskvoltering, men i all hovedsak har de tilsatte kvinnene vært best kvalifiserte. Vi mener også at vi nå ser resultater av flere regionale og sentrale mentorprogram for å øke antall kvinnelede ledere.

Agder politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Rekruttering	Alle diskrimineringsgrunnlagene står på agendaen gjennom hele året, og handler om kontinuerlig fokus. Dette gjør seg gjeldende blant annet i alle rekrutteringsprosesser, der rekrutterende leder får veiledning og oppfølging mtp hvilke grupper man skal ha et særskilt blikk på. Høsten 2023 hadde vi en utvidet ledersamling der vi startet et bredt arbeid med å fornye lokal personalpolitikk, som vi favne tiltak for ulike grupper som inngår i diskrimineringsgrunnlagene.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	VI har et kontinuerlig fokus på å løfte frem kvinner slik at de kan kvalifisere seg til lederstillinger. dette gjør vi ved å forfordle til relevante utdanninger, oppfordre lederne til å sette inn kvinner i vikariater både i lederstillinger og i faglederstillinger, samt at vi kvalitetssirkler rekrutteringsprosessene også med tanke på kjønn.
LHBT+	I Agder ble ansatte oppfordret til å delta i Pride, og det ble lagt til rette for deltakelse i pride-markeringer. Radikaliserings- og mangfoldskontakten har hatt arrangementer og informasjon for ansatte i distriktet.
Etablere samarbeid med NAV	Dialogen med NAV har vært god og vi fortsetter dialogen med tanke på rekruttering av ansatte med hull i CVen eller nedsatt funksjonsevne

Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Politidistriktet har stort fokus på bedre kjønnsbalanse på for IP3 og øvrige operative spesialfunksjoner og leder stillinger. Vi har i løpet av siste året fått inn nye 3 kvinner i IP3 ansatt 2 kvinnelige IP instruktører. Vi har valgt å se på utfordringen med p rekruttere kvinner i disse funksjonene som en helhet ift. operative spesialfunksjoner og lederstillinger og setter inn tiltak for å øke kvinneandelen innenfor alle de nevnte områder. Vi har tro på at en av de viktigste faktorene for å lykkes, er å få inn flere gode kvinnelige «ambassadører» i de nevnte nøkkelroller. Vi tror dette igjen vil motivere flere kvinner til å søke. Et annet tiltak er møter med ansatte den operative tjenesten, for å her få ideer og forslag til hvordan de ser for seg at kvinneandelen skal kunne styrkes i operative lederstillinger og spesial funksjoner. I januar 2024 vil vi avholde et eget rekrutteringsmøte for kvinner, som et konkret tiltak, for å få flere kvinner bl.a. til å søke IP3.
---	---

Sør-Vest politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Rekruttering	Distriktet har via rekruttering et fokus på mangfold gjennom intervjuer og innstillinger. Har satt fokus på å innkalle personer med nedsatt funksjonsevne, innvandrerbakgrunn eller hull i cv til intervjuer Det viser seg likevel at det er få søkere med nedsatt funksjonsevne eller hull i cv som søker våre stillinger. Det vises også til kvartalsvise dilemmatreninger som tar opp i seg tema som er aktuelle for mangfold og inkludering.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Det ble i 2022 besluttet to tiltak som på lengre sikt skulle øke andelen kvinner i politioperative lederstillinger. Disse to tiltakene er hospiteringsordning og jobbrotasjon. Hospiteringsordning har hovedsakelig vært forbeholdt kvinner og har blitt gjennomført. Dette er to områder som vi har prioritert da vi ser kvinner ikke har denne kompetansen i samme omfang som menn ved konkurranse til lederstillinger. Handlingsplanen for flere kvinner i lederstillinger er under revisjon. Det vurderes bl.a. nye tiltak som er mer kompetanse om kvinner etter fødsel og hvordan vi skal disponere kvinner som blir gravide i perioden før de går ut i permisjon.
Sosiale medier Pride	Viser frem mangfold aktivt i sosiale medier. Nettpatruljen aktive i sosiale medier. Ansatte som ønsker det deltar i Pride.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Politidistrikt har høyt fokus på å øke kjønnsbalansen på IP3-kursene. I 2023 sendte vi 4 personer på IP3-kurs hvor en av disse var kvinne. Dvs. 25% og er innenfor resultatkravet/ambisjonsnivået som er 20% kvinner. Seksjon for operativ trening og utvikling (SOTU) har i 2023 hatt tre kvinner på hospitering og fortsetter med dette i 2024. To av disse kvinnene er IP4 som vi ønsker skal stille bedre forberedt til neste IP3-seleksjon. Det er utarbeidet interne retningslinjer, forankret i handlingsplan under utarbeidelse om mangfold og kjønn, som slår fast at kvinnelig IP3 som blir gravid skal få tilbud om å være instruktør i periode med graviditet. Dette for å sikre tilhørighet til det operative fagmiljøet lengst mulig, og unngå unødig langt opphold fra operativ tjeneste, ved å både ha fravær før fødsel og i barselperioden etter fødsel. I tillegg arrangeres Infodager til alle ansatte om IP3.

Lokal handlingsplan	Distriktet starter opp arbeidet med utarbeidelse av lokal handlingsplan for mangfold og inkludering. Denne vil ta utgangspunkt i statlige virksomheters likestillingsredegjørelser etter aktivitets- og redegjørelsesplikten.
---------------------	---

Vest Politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Forankring av mangfoldarbeidet	Hovedfokuset i 2023 har vært å etablere en god arena for mangfoldsarbeid. Det er derfor vedtatt at AMU-underutvalg skal ha ansvar for ARP og implementering av handlingsplan for politiets arbeid med mangfold, dialog og tillitt. Underutvalget ledes av leder for Felles forebyggende enhet, og består av hovedverneombud, tillitsvalgte, og representanter fra Stab for HR og HMS. Det er nå besluttet at den lokale planen for kjønnsbalanse inngår i arbeidet med mangfold. Underutvalget har tatt utgangspunkt i Bufdir sin veileder for ARP for å sikre et kontinuerlig og systematisk arbeid med mangfold. Utvalget har hentet ut data på kjønnsbalanse og lønn hovedsakelig basert på data i HR innsikt. Det er gjennomført ett møte hvor agendaen har vært felles målforståelse, og en workshop for å identifisere hindre for likestilling/risiko for diskriminering og årsaker til dette. Underutvalget har utformet en «Lokal tiltaksplan for mangfold» Tiltaksplanen ble høsten-23 forankret i ledergruppen. I tillegg er rutinen for gravide/permisjon i forbindelse med fødsel/adopsjon revidert.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Politidistriktet har en egne tiltaksplan for å oppnå kjønnsbalanse i operative stillinger/ lederstillinger. Viser til tiltak i handlingsplanen for kjønnsbalanse i lederstillinger som mentoringordning, tilrettelagt arbeidstid/turnus, se på sertifiseringsordninger, bedre informasjon om krav og opptak IP3 mv. For å fortsette den gode trenden vil vi fortsette å ha fokus på kvinner til lederutdanninger, og moderat kjønnskvoltering ved rekruttering til politilederstillinger.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	UEH Vest består i dag av 14% kvinner. UEH Vest har ikke rekruttert til UEH i 2023, av økonomiske grunner og behov for å ta ned aktivitet. I 2023 har Vest pd. revidert Lokal rutine ved graviditet og foreldrepermisjon. Tiltak som er tatt inn i denne med formål å beholde kvinner i UEH: - Operativt materiell (våpen, verneutstyr, mv) beholdes av den ansatte i permisjonstiden - Alle gravide skal ha samtale med UEH leder/koordinator for å planlegge IP trening og løp for fortsettelse i UEH etter permisjonstiden. I 2024 arrangerer Vest pd. forkurs for kvinner som ønsker å søke UEH opptak (likt som i 2022). I tillegg arrangerer Vest pd. informasjonsdag/rekrutteringsdag sammen med nasjonale bistandsressurser. Politidistriktet er kjent med kravet om at minst 20 % av ansatte som søkes inn til IP-3 kurs på PHS skal være kvinner, samt kravet om oppfølgingsplan med tilhørende tiltak for å øke andelen kvinner på IP3 kurs.

Møre og Romsdal politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Lokal plan	Det jobbes med å gi økt kjennskap i distriktet om nasjonal handlingsplan for Mangfold, dialog og tillit. Det jobbes med å revidere lokal plan og sikre integrasjon og kompenserende tiltak i forhold til nasjonal plan.
LHBT+	I 2024 planlegges det for gjennomføring av opplæring i regi av Rosa kompetanse justis.
Mangfoldskoordinator	Utpekt egen mangfoldskoordinator i 2023 som deltar i nasjonalt nettverk.
Rekruttering	HR kvalitetssikrer i rekrutteringsprosesser at likestilling- og diskriminerings tiltak følges opp i forhold til innkalling av kandidater til intervju. Det jobbes med å øke bevisstheten til ledere i rekrutteringsprosessen.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Møre og Romsdal politidistrikt har i dag 14 % kvinner i UEH. Dette er en oppgang fra 2022. I 2023 fikk distriktet kun en deltaker på UEH kurset, det var en mann. Ingen kvinner gikk gjennom lokalt opptak. Erfaringen vår viser at det er viktig med god og treffsikker seleksjon. Kurset er krevende og vi har erfart at personell sendes hjem fra kurs, seleksjon av riktige kandidater er viktig for å bestå kurset. Våren 2024 skal det gjennomføres lokalt opptak til UEH kurs grunnkurs. I forkant av lokalt opptak vil en rette særlig fokus på kvinner og forsøke å skaffe flere kvalifiserte og motiverte kvinnelige søkere. 1. februar arrangeres det et møte om kvinner i operative spesialdisipliner i samarbeid med nasjonale beredskapsressurser og PHS. Til dette møtet er det invitert kvinner og studenter. Under møtet vil det settes det av tid, til å snakke med kvinnene om det å stå i operativ tjeneste. Vi har også invitert med en operativ kvinnelig politioverbetjent som er innsatsleder, IP3, som har tilleggsutdanning innen krise- og gisselforhandler. Det vil i løpet av våren 2024 iverksettes ytterligere kompenserende tiltak for å nå måltallet. Kompenserende tiltak: • Kvinner som er i UEH i dag er oppfordret til å motivere andre polititjenestekvinner til å søke. • Fokus på god lokal seleksjon. • Dialog med ledere for å sikre flere kvinnelige søkere. • Internkommunikasjon for å motivere kvinner til å søke Vurdere målrettet trening for kvinner som er interessert kan være et annet tiltak. En vil vurdere ytterligere tiltak i handlingsplan for kjønnsbalanse i første halvdel av 2023. Oppfølgingsplan med tilhørende tiltak for å øke andelen kvinner på IP3 kurs.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Det er jobbet aktivt med å opprettholde kjønnsbalanse i lederstillinger. Distriktet har en egen plan for kjønnsbalanse i lederstillinger som følges opp med flere ulike tiltak. Resultatet viser at politidistriktet er på riktig vei for å nå det overordnede målet for kjønnsbalanse i lederstillinger.

Trøndelag politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Mangfoldsanalyse	Politidistriktet har i 2023 utarbeidet en egen mangfoldsanalyse som skal være et kunnskapsgrunnlag for å videre ivareta ambisjonen i politiets handlingsplan mot 2025 med å styrke arbeidet med mangfold, dialog og tillit. Analysen er inndelt i to deler: Del 1 satte fokus på fenomenforståelse, mørketall, og håndtering av anmeldelser av hatkriminalitet og hatefulle ytringer. Del 2 setter fokuset på minoritetsperspektivet og utforsker minoritetsbefolkningens oppfatning av, tillit til og forhold til politiet, hvilke faktorer som ligger til grunn for dette.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	HR har Igangsatt arbeid med egen rutine for gravide, rutinebeskrivelse med tilhørende tiltakskort skal til siste godkjenningrunde i IDF og Politimester. Igangsatt planlegging av operativ dag for politikvinner i 2024. Operativ dag ble også gjennomført 2022.
LHBT+	Lederopplæring i regi av Rosa kompetanse. Følges opp for medarbeidere januar 24. Utarbeidet egen rutine Koordinering og tilrettelegging for gjennomføring av lokale Pride-arrangement og innkjøp av Pride-effekter.
Rekruttering	Fokus på mangfold i rekrutteringsprosessene. Ansettelsesrådet vurderer innstillingene ut fra kravet og ønsket om mangfold.
Uønsket seksuell oppmerksomhet	Uønsket seksuell oppmerksomhet og gjennomført digital lokal opplæring for ledere, og ledere gjennomført opplæring lokalt på egen enhet
Seniorpolitikk	Oppstart lokal arbeidsgruppe med mål om å utvikle lokal seniorpolitikk og virkemiddelbruk. Seniorkurs gjennomført november 23.

Nordland politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Forankring	Politidirektoratet oppfordret distriktet i 2023 til å følge opp den nasjonale planen ved å lage en lokal handlingsplan, der distriktet velger ut noen tiltak, og i neste rapportering beskriver både gjennomføring og effekt. Arbeidet har ikke blitt igangsatt i 2023 grunnet utskifting av ledere på området.
LHBT+	Distriktet har allerede bestilt inn «Rosa kompetanse» for gjennomgang i utvidet ledergruppe april 2024 - for deretter å tilby alle førstelinjeansatte skoling.
Rekruttering	Distriktet har fast formulering i alle våre utlysningstekster og vurderinger tilknyttet etnisitet, hull i CV og funksjonsnedsettelse i samtlige ansettelsesprosesser. Vi benytter sentrale retningslinjer.

	To nye medarbeidere har høsten 2023 hatt egen opplæring for kolleger i stab HRHMS om temaet slik at vi bedre kan rådgi og veilede ut i distriktet.
Rekruttering	Alle ledere har fått opplæring i rekruttering og hva som forventes og hvilke hensyn som skal tas, når det gjelder søkere med nedsatt funksjonsevne, nasjonalitet, hull i cv osv.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Politidistriktet har i flere år brukt ekstra tid på å motivere kvinner til å søke lokalt opptak UEH i form av info fra UEH-leder, UEH-koordinatorer, lokale instruktører og IP3'ere på vaktlagene. Vi ser likevel at vi fremdeles må holde fokus på dette fremover, og skal utarbeide en egen oppfølgingsplan med tilhørende tiltak for å øke andelen kvinner på IP3 kurs videre. Det var 37 søkere til lokalt opptak i Nordland politidistrikt, av disse var 11 kvinner. Resultat etter seleksjon for UEH-grunnkurs var det en kvinneandel på 33 %. Vi vil ta imot og fasilitere møter i NPD når NB (Nasjonale Beredskapsressurser) og PHS besøker politi distriktene for å informere om operative spesialutdanninger (Herunder IP3) og en planlagt PreCamp i 2024.
Øke kjønnsbalansen i lederstillinger	I 2023 har det vært et samarbeidsprosjekt hvor de tre nordligste politidistriktene har jobbet sammen om rekrutteringsutfordringene, uten at dette har vært spesifikt rettet mot lederstillinger. Andelen kvinnelige ledere har økt de senere årene uten at det har vært jobbet konkret med rekruttering av kvinner til lederstillinger.

Troms politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Forankring	Distriktet har et bevisst forhold til mangfold i organisasjonen og rapporterer månedlig knyttet til arbeidet med å fremme likestilling og forebygge diskriminering.
Uønsket seksuell oppmerksomhet	Distriktet har utarbeidet en handlingsplan som har til hensikt å forebygge uønsket seksuell oppmerksomhet. I tillegg har verneombudene utarbeidet trivselsregler for politidistriktet, hva som forventes av den enkelte.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	Distriktet har hatt som prioritet å få kvinner til å søke opptak IP3/UEH, og det er avholdt temadag/prøveseleksjon hvor økning av kvinneandel er eget tema. Tiltaket medførte interesse fra kvinnelige ansatte og studenter, men har ikke medført økt kvinneandel. Rekrutteringsmøte for IP3 mannskaper med særlig fokus på kvinner skal gjennomføres i slutten av januar 2024. Informasjon også delt på kilden, i linjen og til B2 studenter som vil delta. 13 prosent av IP3 er kvinner. Vi rekrutterte en ny kvinne i 2023 som oppnår status i starten av 2024.

Finnmark politidistrikt

Tiltak 2022	Beskrivelse
Mangfoldskoordinator	Koordinatoren vil ha spesielt fokus på at likestilling på diskrimineringsgrunnlagene kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne, LHBT (seksuell orientering, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet) fremmes gjennom tiltak og prosesser i distriktet.
Rekruttering	Det er gjennomført opplæring i rekruttering og rekrutterings-prosessen for alle ledere. HR-medarbeidere som jobber med rekruttering har i 2023 blitt sertifisert i bruk av testverktøy i rekruttering. Det er startet en prosess med opplæring av ansettelsesrådet, da de skal være særlig opptatt av mangfoldsperspektivet. Opplæringen er planlagt, og vil bli gjennomført i 2024. Det er innarbeidet en rutine for HR om å sende innstillinger i retur dersom leder ikke har innkalt kandidater med funksjonsnedsettelse eller innvandrerbakgrunn til intervju.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Distriktet har fortsatt fokus på rekruttering av kvinner inn i lederstillinger og har utarbeidet en strategi for å beholde ansatte litt lengre, med tiltak knyttet til arbeidsgiverprofilering, rekruttering, og å beholde og utvikle kompetanse som blir i distriktet. Et av tiltakene i planen er utvikling av karriere/etterfølgerplaner for lederstillinger og kritisk (spiss)kompetansestillinger.
Lokal handlingsplan	Distriktet har gjennom 2023 arbeidet med utforming av en lokal handlingsplan for mangfold, dialog og tillit for perioden 2023-2026 - basert på etatens handlingsplan for perioden 2022-2025. Lokale mål for arbeidet er: Internt: • Implementere Mangfold, dialog og tillit. Handlingsplan for politiets/etatens arbeid (2022-2025) • Styrke og systematisere Finnmark politidistrikts arbeid med mangfold og inkludering • Øke mangfoldskompetansen hos ledere • Forankre mangfold- og inkluderingsarbeidet i hele organisasjonen Eksternt: • Øke tilliten hos den samiske delen av befolkningen • Sikre et mangfolds- og inkluderingsperspektiv i rekrutteringsprosessen Det er utarbeidet ulike tiltak innenfor alle satsningsområder jfr. nasjonal plan og flere tiltak er iverksatt. Noen av tiltakene er også sammenfallende med delmål i HMS plan og tiltak i strategi for å beholde ansatte litt lengre.
Forfremmelse og utviklingsmuligheter	HR og FOT har samarbeidet om å arrangere en karrieredag for kvinner for å få fram mulighetene innenfor det operative fagfeltet, samt inspirere flere kvinnelige medarbeidere til å gå den veien. Planen for arrangementet er vedtatt av strategisk ledergruppe.
Lønns- og arbeidsvilkår	Medarbeidere med språkkompetanse i samisk, finsk eller russisk får ekstra lønnstillegg, dersom de aktivt bruker språket i stillingen sin. Arbeidet med likestilt lønns- og arbeidsvilkår er et kontinuerlig arbeid. Det har i løpet av 2023 vært noen tilfeller der det er gitt lønnsøkning etter hovedtariffavtalen HTA 2.5.3. nr. 2 til seniorer for at de skal stå lengre i arbeid, og ikke gå av med pensjon.

Tilrettelegging	Ansatte som pga. alder eller andre utfordringer ikke kan stå i sin ordinære stilling eller utføre alle oppgaver innenfor den ordinære stillingen, tilbys ny stilling eller andre oppgaver i egen stilling. Dette er tilretteleggingstiltak politidistriktet har god erfaring med. Målet er å kunne beholde verdifull kompetanse i organisasjonen.
Mulighet for å kombinere arbeid og familieliv	Det er startet en prosess med revidering av permisjonsreglementet, noe som kan påvirke medarbeidere i ulike livsfaser. I dette arbeidet har det også blitt diskutert hvordan det kan tilrettelegges for ammeferie på IP-samlinger, der det kreves at den ansatte reiser hjemmefra og har overnattinger utenfor hjemmet. Dette er ett case som er blitt diskutert i IDF og i HR, og det vil jobbes for å utarbeide retningslinjer og lik praksis i distriktet.
Trakassering, seksuell trakassering og kjønnsbasert vold	Det er opprettet en arbeidsgruppe som skal jobbe med tiltak rettet mot uønsket seksuell oppmerksomhet og uønsket atferd i stort. Arbeidsgruppen er tverrfaglig og kjønnsbalansert. Det er jobbet mye med dilemmatrening ut i organisasjonen. Målet er å skape større bevissthet om hva som er uønsket atferd i alle ledd av organisasjonen. Å snakke høyt om resultatene vil skape et bedre ytringsklima og terskelen for å si ifra vil reduseres.
Arbeidsmiljø	Et overordnet delmål i HMS-handlingsplanen er å forebygge negativ effekt på arbeidsmiljøet, som følge av høy turnover. Det er utarbeidet en strategi for å beholde flere medarbeidere litt lengere - med tiltak for å tiltrekke, rekruttere og beholde ansatte. Strategien er basert på forskning, samt innsiktsarbeid gjort gjennom workshops med ulike grupper medarbeidere og spørreundersøkelse sendt til ansatte som slutter.
Øke kjønnsbalansen på IP3-kursene ved Politihøgskolen	UEH Finnmark har hatt fokus på å få flere kvinner fast inn i laget over flere år. Andelen kvinner som er IP3 i Norge er ca. 10%. Finnmark pd. har vært det distriktet med høyest andel. Distriktet har vært oppe i 12,5% andel kvinner. Den siste tiden har vi ikke klart å holde målsetningen om en høy andel kvinnelige deltakere. UEH leder og HR har derfor startet opp en egen prosess med målsetning om å motivere og rekruttere flere kvinner til UEH. Hensikten er å treffe dem som har motivasjon og intensjon om å søke et opptak til operative spesielle disipliner. Målet er på sikt å øke andelen kvinner i UEH lokalt i Finnmark pd.

Kripos

Tiltak 2022	Beskrivelse
Arbeidsgiverprofilering	Kripos har i 2023 tatt i bruk politiets nye arbeidsgiverprofil i utlysning av stillinger.
Forfremmelse og utviklingsmuligheter	Det kontinuerlige arbeid knyttet til likebehandling knyttet til forfremmelse og utviklingsmuligheter er forankret i ledergruppen i Kripos.
Tilrettelegging	Kripos jobber for å ha en god livsfasepolitikk. Medarbeidere kan i perioder ha behov for tilrettelegging. Jobber kontinuerlig med å tilrettelegge arbeidsplassen der det er behov. I samarbeid med NAV tilbød vi arbeidstrening og lønnstilskudd for to personer i 2023. I tillegg har Kripos inngått midlertidig lønnstilskudd i forbindelse med et sykefravær som gikk til maksdato for rett til sykepenger.

Uønsket seksuell oppmerksomhet	Det har også i 2023 vært fokus på temaet uønsket seksuell oppmerksomhet i relevante fora.
Andre relevante områder (f.eks. arbeidsmiljø)	I forkant av at vi tar i bruk nye lokaler har vi blant annet besøkt virksomheter som har universell utforming for å høre deres erfaringer. BHT og vernetjenesten er med i arbeidet. Ansatte er blitt invitert til å spille inn særskilte behov til egen arbeidsplass. Og det er gjennomført individuelle møter med disse. Det er viktig å ta tak i negative situasjoner tidlig. Dersom det er vanskelig å løse en konflikt/dårlig arbeidsmiljø på et lavt nivå går HR inn i situasjonen. Hvis ikke det gir resultater henter vi bistand fra BHT eller andre resurspersoner utenfor Kripos.
LHBT+	Kripos gjennomførte i 2023 aktiviteter i forbindelse med pride, både flaggheising, sosialt treff og koordinering av deltakelse i prideparaden for ansatte som ønsket dette.
Signalering	Kripos fikk august 2022 en henvendelse fra Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) om bakgrunnen og rutiner for registrering av etnisk utseende etter negativ reaksjon fra en som ble signalert. Det har deretter vært avholdt møter med både LDO og tankesmien Minotenk hvor Kripos har redegjort for politiets rutiner ved signalering, hvilke opplysninger som registreres, og politiets behov for opplysninger. Kripos' vurdering er at kategorier for etnisk utseende og hudfarge skal beholdes sett i lys av politiets behov. Man har justert enkelte kategorier basert på innspill og tilbakemelding.

Økokrim

Tiltak 2022	Beskrivelse
Lokal plan	Økokrim igangsatte høsten 2023 et arbeid med å utarbeide en plan for mangfoldc-og inkludering for 2024 som forventes å ferdigstilles i løpet av januar/februar (2024).
Psykisk helse	I 2023 gjennomførte Økokrim blant annet et internt arrangement med ekstern foreleser for alle ansatte i Økokrim i anledning verdensdagen for psykisk helse.

Politiets IT-enhet

Tiltak 2022	Beskrivelse
Mangfoldsteam	PIT har etablert mangfoldsteam som har et overordnet ansvar for implementering av mangfoldsplan i politiet. Mangfoldsteamet har utarbeidet en lokal handlingsplan for mangfold i PIT. Denne er presentert for alle ledere og medarbeidere

	Festen etter fasten ble initiert fra mangfoldsteamet i PIT og de fikk med seg PFT og POD på et samarbeid om et felles arrangement i kantinen mandag 24.april 2023. HR har også arrangert lederforum med tema «staten som arbeidsgiver» og «rekruttering» hvor også mangfold er tema. Verdensdagen for psykisk helse # lag plass – foredrag med Marius Ulekleiv om det å være åpen om psykisk uhelse.
LHBT+	Er involvert i aktiviteter tilknyttet Pride-dagene. Tilgjengeliggjøring av ulike Webinarer fra Rosa kompetanse mtp informasjon om kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet mm. Ett politi for alle – også på arbeidsplassen. Foredrag av leder for tiltaket Rosa kompetanse justis. I 2024 er det lagt opp en plan for ulike aktiviteter, bl.a. kurs for ledere i PIT innen kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.
Tilrettelegging	På bakgrunn av en rekruttering av en med nedsatt funksjonsførlighet så PIT det nødvendig å ta initiativ til mer universell utforming av lokalene i Fn14 og FN 16 da våre lokaler ikke var gode nok. Vi har i den forbindelse også jobbet med å tilpasse brannvernrutiner (dette er i hovedsak gjort i hans egen seksjon/ team). Dette arbeidet vil vi fortsette med i 2024, og vi er opptatt av at brannvernrutiner og evakuering av medarbeider med nedsatt funksjonsførlighet er sikker og forsvarlig.
Uønsket seksuell oppmerksomhet	Resultat av arbeidsmiljøundersøkelsen ble gjennomført både i 2022 og 2023 og det ble utarbeidet et opplegg for dilemmatrening rundt uønsket seksuell oppmerksomhet. Opplegget inkluderte også videoer med tilhørende diskusjoner utarbeidet av OPD. Dette har blitt gjennomgått og diskutert i alle enheter i PIT og blitt rapportert i Synergi. I tillegg har alle medarbeidere og konsulenter fått påminnelse om at de skal gjennomføre e-læringskurset «Kurs i etiske retningslinjer» som ligger på Ransel. Lederne fikk beskjed om å følge opp at de ansatte gjennomførte i portalen. I tillegg har vi tilgjengeliggjort og informert om veileder og policyplakat som omhandler uønsket seksuell oppmerksomhet.

Politiets fellestjenester

Tiltak 2023	Beskrivelse
Mangfold og inkludering	HR jobber kontinuerlig med etatens handlingsplan for mangfold, dialog og tillit 2022-2025. Det er etablert samarbeid med fokus på mangfold mellom POD, PIT og PFT der vi har utarbeidet et årshjul for 2024 med forskjellige arrangement med fokus på minoriteter og mangfold. Tiltakene skal forebygge og bidra til økt bevissthet og kunnskap innen likestilling og diskriminering.

Politiets utlendingsenhet

Tiltak 2023	Beskrivelse
-------------	-------------

Rettferdig politi	PU som særorgan har ikke territorielt ansvar og forholder seg følgelig ikke til «innbyggere», på samme måte som distriktene. Mangfoldsaktivitetene i PU er derfor i hovedsak knyttet til det interne arbeidet, herunder mangfoldsperspektivet i rekrutteringsprosessene våre. Hva gjelder mangfoldsaktiviteter i møte med våre brukere, har PU igangsatt arbeidet med «Rettferdig politi - kommunikasjon og konflikthåndtering i et mangfoldig Norge». Det er utpekt kontaktpunkter og instruktører, og det planlegges for opplæring og implementering i 2024.
Rekruttering	I rekrutteringsøyemed tydeliggjøres diskrimineringsgrunnlagene i samtlige utlysningstekster (standard for staten), og informasjon om søkergrupper vi må være spesielt oppmerksomme på, blir informert om på oppstartsmøter for rekruttering mellom HR-avdelingskontakt og innstillende leder. I de tilfellene hvor ansettelsesrådet har påpekt mangel på eller lite representasjon av (etnisk) mangfold blant intervjukandidater, er det gjennomført en kvalitetssjekk om hvorvidt det er tatt tilstrekkelig hensyn til mangfoldsrekruttering. I stort er PUs ledere gode på å foreta riktige vurderinger mht. kvalifikasjonsprinsippet, og søkere som oppgir å ha etnisk bakgrunn (og/eller nedsatt funksjonsevne) og som er kvalifisert, blir kalt inn til intervju.
Økt kjønnsbalanse i lederstillinger	Det er lagt frem en tiltaksplan for hvordan øke andelen kvinner i lederstillinger for den strategiske ledergruppen og IDF. Tiltaksplanen er vedtatt med flere ulike tiltak som: Kandidatpool – sats på de ledermotiverte kvinnene, velge kvinner ved kortere eller lengre fungeringer og prioritere kvinner til studier og etter- og videreutdanning ved PHS og andre utdanningsinstitusjoner. PU vil legge en plan for hvordan dette skal iverksettes.

PolitiHøgskolen⁴⁸

Heldigital egnethetsvurdering

Fra og med 2023 gjennomføres egnethetsvurderingen i en heldigital løsning. Den heldigitale egnethetsvurderingen består av tre DNV-sertifiserte¹ digitale tester, asynkront videointervju, samt utvidet intervju på teams. I tillegg til endringene som muliggjorde en heldigital løsning, er også selve vurderingsprosessen endret til en totrinns modell. Effekten av totrinnsmodellen er at opptaksnemndene benytter mindre tid til å vurdere åpenbart egnede søkere, og mer tid på de søkerne det er tvil om. Kun søkere som dekker formelle opptakskrav og som består fysiske tester kommer videre til egnethetsvurdering. Endringene som er innført representerer en vesentlig endring fra tidligere ved at både søkere og opptaksnemnder forholder seg til heldigitale løsninger. For søkerne, som tidligere måtte møte frem fysisk på opptaksstedet, betyr endringen at de kan gjennomføre egnethets-vurderingen hjemmefra. Slik er løsningen både tidsbesparende, uten kostnader for søkerne og i tråd med PolitiHøgskolens bærekraftsatsning.

Minoritetstall – søkere og studenter

PolitiHøgskolen har over mange år arbeidet aktivt for å rekruttere flere søkere og studenter fra underrepresenterte grupper til politiutdanningen, og har en særlig satsing knyttet til gruppen med innvandringsbakgrunn. For å kunne måle utviklingen på området er det i mange år gjennomført en årlig undersøkelse blant nye studenter (B1-studenter). Hovedhensikten er å kartlegge tilfanget av- og utviklingen i studenter med annen språk- og kulturkompetanse, på grunn av politietatens økende behov for slik kompetanse i et stadig mer flerkulturelt samfunn. Fra og med 2021 gjennomføres den samme undersøkelsen også blant søkere. Slik får vi et mer direkte mål på søkerinteressen blant de aktuelle minoritetsgruppene, samt at vi ved å sammenligne resultatet på de to telletidspunktene kan identifisere hvorvidt opptaksprosessen i seg selv gir noen utslag på minoritetsandelene.

Det siste året er det gjennomført et tjuetalls ulike rekrutteringstiltak som retter seg direkte mot ungdom med innvandrerbakgrunn. Noen eksempler på dette er besøk på skoler hvor andelen elever med innvandrerbakgrunn er høy, gratis svømmeopplæring, veilednings-samtaler, m.m. Skolebesøk og ulike andre presentasjoner av politiutdanningen for ungdom gjennomføres i samarbeid med studentrekrutteringsteamet ved PHS. Rekrutteringsteamet settes sammen hvert år ut fra en målsetting om at minst halvparten er studenter som selv har minoritetsbakgrunn. Videre pågår det også ulike rekrutteringstiltak i regi av politidistriktene.

Endringer i datainnsamling – innkjøp av registerdata fra Statistisk Sentralbyrå

Fra og med opptaket i 2023 er det inngått avtale med SSB om leveranse av tall over studenter med innvandrerbakgrunn, inkludert sosial- og geografisk bakgrunn, samt sammenlignbare tall for utvalgte studier ved andre høgskoler og universitet. Dette vil være en årlig bestilling til SSB, og leveransen vil inneholde deler av det data-grunnlaget om innvandrergruppen som tidligere er innsamlet gjennom spørreundersøkelsen til B1-studenter. Registerdata fra SSB vil bidra til kvalitetssikring av studentdataene, siden leveransen vil være komplett mht. antall studenter som inngår i datagrunnlaget. Tallmaterialet som leveres av SSB vil først være tilgjengelig i mars året etter at opptaket er gjennomført. Det vil si at for opptaket i 2023, vil vi først få registerdata fra SSB i mars 2024. Rapport som blant annet viser hvor mange studenter som startet høsten 2023 som har innvandrerbakgrunn vil legges frem i løpet av våren 2024.

⁴⁸ Utdrag fra PolitiHøgskolens opptaksrapport 2023

Kjønnsbalanse

Det har ikke blitt gjennomført rekrutteringstiltak til politiutdanningen spesifikt rettet mot kvinner på mange år. Tidligere hadde man et mål om å oppnå en kvinneandel på minimum 40 prosent i politiutdanningen, og dette målet ble nådd første gang i 2012. Siden den gang har kvinneandelen hatt naturlige svingninger, men trenden har vært stadig økende.

Kvinneandelen i 2023 er på nær 56 %, og har økt 5,5 prosentpoeng fra i fjor.

Kvinneandelen er likevel ikke like høy som i rekordåret 2021, da den var på nær 60 %.

At kvinneandelen øker i år, har sammenheng med de økte poenggrensene. Generelt sett har kvinner ofte bedre karakterer og dermed høyere poengsummer enn menn, og når poenggrensene stiger gjør kvinneandelen det også.

Innvandrerbakgrunn

Søkerinteressen blant søkere med innvandrerbakgrunn har økt fra 6,6 prosent i 2021 til 9,1 prosent i år. Tall fra SSB viser at andelen med innvandrerbakgrunn i den norske befolkningen var 19,9 prosent pr. 01.01.23. Interessen for politiutdanning blant innvandrerungdom er dermed i for liten grad representativ for befolkningssammensetningen. I årets søkerundersøkelse oppga 9,1 % av søkerne å ha innvandrerbakgrunn, dvs. 111 av de 1 218 som besvarte undersøkelsen. Av disse oppga 43 søkere at de selv er født i utlandet. Kjønnsfordelingen blant søkere med innvandrerbakgrunn skiller seg noe fra søkermassen som helhet. Mens kvinneandelen i søkermassen som helhet var 56 %, var den 43 % blant søkere med innvandrerbakgrunn.

Data for innvandrerbakgrunn blant årets nye studenter rapporteres først vår 2024, basert på registerdata fra SSB. Frem til og med 2022 var tallmaterialet basert på spørreundersøkelsen.

Samer og nasjonale minoriteter

Både når det gjelder søkere med samisk tilhørighet og søkere som tilhører nasjonale minoriteter, ser vi at andelen holder seg relativt stabile. Studenter med samisk tilhørighet og tilhørende en nasjonal minoritet utgjør begge 1,6 % av studentene i 2023.

Etter- og videreutdanning

Det har den siste femårsperioden vært noe overvekt av menn både blant innstilte/reelle studieønsker, og blant de nye studentene. Ved etter- og videreutdanninger sett under ett (altså uavhengig av fagområde) ser vi at kvinneandelen er økende. De siste årene har kvinneandelen blant nye studenter variert mellom ca. 43 og 48 %.

Det er grunn til å tro at andelen kvinner på etter- og videreutdanning vil fortsette å øke, i og med at det har vært høy kvinneandel blant studenter tatt opp til politiutdanning de siste årene. I takt med at kvinneandelen inn i etaten øker, vil også andelen kvinner som søker etter- og videreutdanning etter all sannsynlighet øke.

Det er to fagområder som tradisjonelt har overvekt av kvinner – *sivile utdanninger* og *forebygging og mangfold* – slik har det vært de siste fem årene. *Etterforskning og kriminalteknikk* er et fagområde hvor vi gjennom det siste tiåret har sett en stadig økende kvinneandel. De siste tre studieårene har vi hatt tilnærmet lik andel kvinner som menn.

Øvrige fagfelt har alle de siste fem årene overvekt av menn, så mønstrene gjentar seg. *Politioperative* utdanninger er fagfeltet med klart lavest kvinneandel. Siden opptaksrapporten første gang ble publisert i 2013 har kvinneandelen ved politioperative utdanninger aldri oversteget 26%.

Distrikt	Antall ansatte pr des 2018	Antall ansatte pr des 2023
Agder	747	848
Arendal og Froland politistasjon	103	114
Bygland, Evje og Hornnes politistasjon	12	11
Byremo politistasjon	0	4
Farsund og Lyngdal politistasjon	21	26
Flekkefjord og Kvinesdal politistasjon	20	24
Grimstad politistasjon	30	30
Kristiansand politistasjon	418	501
Lillesand og Birkenes politistasjon	18	20
Mandal politistasjon	46	45
Risør og Gjerstad politistasjon	16	21
Søgne og Songdalen politistasjon	20	19
Tvedestrand og Vegårshei politistasjon	10	3
Valle og Bykle politistasjon	11	8
Vennesla og Iveland politistasjon	20	20
Åmli politistasjon	2	2
Finnmark	428	545
Alta politistasjon	56	104
Berlevåg politistasjon	4	5
Båtsfjord politistasjon	10	6
Gamvik politistasjon	3	5
Hammerfest politistasjon	65	72
Hasvik politistasjon	2	2
Karasjok politistasjon	10	7
Kautokeino politistasjon	9	8
Kirkenes politistasjon	157	209
Lebesby politistasjon	5	5
Loppa politistasjon	1	1
Måsøy politistasjon	3	3
Nordkapp politistasjon	5	7
Porsanger politistasjon	19	21
Tana politistasjon	13	19
Vadsø politistasjon	28	28
Vardø politistasjon	38	43
Innlandet	974	1 017
Brumunddal politistasjon	31	38
Dokka politistasjon	10	10
Dombås politistasjon	0	7
Engerdal politistasjon	0	0
Elverum politistasjon	72	74
Fagernes politistasjon	34	28
Flisa politistasjon	19	15
Gjøvik politistasjon	143	152
Gran politistasjon	29	40
Hamar politistasjon	349	352
Kongsvinger politistasjon	90	107
Koppang politistasjon	3	3
Lillehammer politistasjon	104	108
Lom politistasjon	1	4
Magnormoen politistasjon	0	5
Otta politistasjon	30	16
Rena politistasjon	1	3
Stange politistasjon	3	0
Trysil politistasjon	17	16
Tynset politistasjon	19	24
Vang politistasjon	0	0
Vinstra politistasjon	19	15
Møre og Romsdal	625	681
Aure politistasjon	8	7
Haram politistasjon	9	8
Herøy og Sande politistasjon	4	6
Hustadvika politistasjon	8	11
Kristiansund politistasjon	159	123
Molde politistasjon	80	103
Rauma politistasjon	8	8
Smøla politistasjon	1	1
Stranda politistasjon	1	0

Sunndal politistasjon	11	11
Surnadal politistasjon	11	12
Sykkylven politistasjon	13	12
Tingvoll politistasjon	4	4
Ulstein og Hareid politistasjon	23	23
Vanylven politistasjon	3	2
Vestnes politistasjon	5	3
Volda og Ørsta politistasjon	26	36
Ålesund politistasjon	251	311
Nordland	677	788
Alstahaug og Leirfjord politistasjon	20	19
Andøy politistasjon	5	5
Bodø politistasjon	266	348
Brønnøysund politistasjon	18	19
Evenes politistasjon	1	0
Fauske politistasjon	29	31
Grane og Hattfjelldal politistasjon	0	0
Hemnes politistasjon	1	2
Herøy og Dønna politistasjon	3	1
Innhavet politistasjon	4	8
Lurøy og Træna politistasjon	2	2
Mo i Rana politistasjon	63	72
Mosjøen politistasjon	86	78
Narvik politistasjon	61	68
Nesna politistasjon	1	1
Røst politistasjon	0	0
Sortland politistasjon	53	59
Svolvær politistasjon	29	33
Tysfjord politistasjon	1	0
Vega politistasjon	0	0
Vest-Lofoten politistasjon	21	25
Værøy politistasjon	1	1
Øksnes politistasjon	1	2
Ørnes politistasjon	11	14
Oslo	3 556	3 606
Asker politistasjon	53	69
Bærum politistasjon	300	301
Grønland politistasjon	2 135	2 139
Majorstua politistasjon	277	130
Manglerud politistasjon	153	208
Røyken og Hurum politistasjon	22	0
Sentrum politistasjon	318	496
Stovner politistasjon	298	263
Sør-Vest	1 338	1 272
Bømlo politistasjon	1	0
Egersund politistasjon	40	32
Etne og Vindafjord politistasjon	19	19
Haugesund politistasjon	209	204
Jæren politistasjon	61	63
Karmøy politistasjon	37	34
Lund politistasjon	1	0
Randaberg politistasjon	2	6
Ryfylkeøyane politistasjon	6	0
Sandnes politistasjon	143	174
Sauda politistasjon	13	17
Sirdal politistasjon	1	0
Sokndal politistasjon	0	0
Sola politistasjon	21	0
Stavanger lufthavn politistasjon	0	38
Stavanger politistasjon	717	620
Stord politistasjon	47	47
Suldal politistasjon	0	0
Søre Ryfylke politistasjon	20	18
Sør-Øst	1 697	1 784
Bamle politistasjon	9	4
Drammen politistasjon	313	328
Drangedal politistasjon	0	0
Grenland politistasjon	257	283
Hol politistasjon	9	6
Holmestrand politistasjon	0	0
Horten politistasjon	71	43

Hønefoss politistasjon	108	119
Kongsberg politistasjon	54	63
Kragerø politistasjon	27	24
Kviteseid politistasjon	3	0
Larvik politistasjon	64	57
Lier politistasjon	15	0
Midtre Hallingdal politistasjon	24	29
Midt-Telemark politistasjon	22	24
Modum politistasjon	21	14
Nedre Eiker politistasjon	31	30
Nes og Flå politistasjon	4	0
Nissedal politistasjon	3	2
Nore og Uvdal politistasjon	2	4
Notodden politistasjon	31	33
Rjukan politistasjon	12	10
Sandefjord politistasjon	158	215
Seljord politistasjon	6	2
Sigdal politistasjon	0	0
Tønsberg politistasjon	416	456
Vinje politistasjon	18	20
Øvre Eiker politistasjon	19	18
Troms	525	605
Balsfjord politistasjon	6	5
Bardu politistasjon	11	12
Finnsnes politistasjon	42	48
Harstad politistasjon	79	77
Ibestad politistasjon	1	0
Lyngen politistasjon	11	9
Målselv politistasjon	26	26
Nordreisa og Kvæningen politistasjon	23	28
Skjervøy politistasjon	0	0
Steigen politistasjon	0	4
Tromsø politistasjon	326	396
Trøndelag	1 100	1 148
Grong politistasjon	4	3
Heimdal politistasjon	68	89
Hemne politistasjon	3	5
Hitra politistasjon	11	12
Levanger og Verdal politistasjon	38	20
Lierne politistasjon	2	1
Midtre Gauldal politistasjon	9	4
Meråker politistasjon	0	0
Namsos politistasjon	42	45
Nærøy politistasjon	21	20
Oppdal politistasjon	12	12
Orkdal politistasjon	40	52
Rissa politistasjon	10	6
Røros politistasjon	9	9
Selbu politistasjon	0	0
Steinkjer politistasjon	106	124
Stjørdal politistasjon	81	84
Trondheim lufthavn politistasjon	0	0
Trondheim sentrum politistasjon	620	640
Ørland politistasjon	21	17
Åfjord politistasjon	3	5
Vest	1 419	1 426
Askøy politistasjon	40	23
Aurland politistasjon	3	1
Austevoll politistasjon	3	6
Bergen lufthavn Flesland politistasjon	72	73
Bergen Nord politistasjon	45	38
Bergen sentrum politistasjon	778	790
Bergen Sør politistasjon	68	30
Bergen Vest politistasjon	42	58
Bjørnafjorden politistasjon	29	30
Bremanger politistasjon	3	3
Fjaler politistasjon	7	10
Florø politistasjon	45	57
Fusa politistasjon	6	4
Førde politistasjon	35	49
Gloppen politistasjon	8	10

Hardanger politistasjon	27	25
Høyanger politistasjon	10	7
Kvam politistasjon	16	13
Kvinnherad politistasjon	17	21
Lærdal politistasjon	4	7
Masfjorden politistasjon	1	3
Måløy politistasjon	10	13
Nordhordland politistasjon	37	40
Osterøy politistasjon	1	5
Sogndal politistasjon	26	25
Stad politistasjon	12	16
Stryn politistasjon	10	11
Tysnes politistasjon	0	3
Vik politistasjon	6	7
Voss politistasjon	34	29
Øygarden politistasjon	18	17
Årdal politistasjon	6	2
Øst	1 530	2 056
Aurskog-Høland politistasjon	33	12
Eidsvoll og Hurdal politistasjon	54	44
Follo politistasjon	441	551
Fredrikstad politistasjon	128	115
Gardermoen politistasjon	225	302
Halden politistasjon	55	52
Hvaler politistasjon	0	0
Indre Østfold politistasjon	54	59
Lillestrøm politistasjon	440	489
Lørenskog politistasjon	24	3
Moss politistasjon	76	57
Nes politistasjon	1	1
Nittedal politistasjon	9	0
Sarpsborg politistasjon	296	313
Torp politistasjon	0	0
Ullensaker politistasjon	57	58
Totalsum	14 616	15 776

Country	Year	Value
Algeria	2000	10
Algeria	2001	10
Algeria	2002	10
Algeria	2003	10
Algeria	2004	10
Algeria	2005	10
Algeria	2006	10
Algeria	2007	10
Algeria	2008	10
Algeria	2009	10
Algeria	2010	10
Algeria	2011	10
Algeria	2012	10
Algeria	2013	10
Algeria	2014	10
Algeria	2015	10
Algeria	2016	10
Algeria	2017	10
Algeria	2018	10
Algeria	2019	10
Algeria	2020	10
Algeria	2021	10
Algeria	2022	10
Algeria	2023	10
Algeria	2024	10
Algeria	2025	10
Algeria	2026	10
Algeria	2027	10
Algeria	2028	10
Algeria	2029	10
Algeria	2030	10
Algeria	2031	10
Algeria	2032	10
Algeria	2033	10
Algeria	2034	10
Algeria	2035	10
Algeria	2036	10
Algeria	2037	10
Algeria	2038	10
Algeria	2039	10
Algeria	2040	10
Algeria	2041	10
Algeria	2042	10
Algeria	2043	10
Algeria	2044	10
Algeria	2045	10
Algeria	2046	10
Algeria	2047	10
Algeria	2048	10
Algeria	2049	10
Algeria	2050	10
Algeria	2051	10
Algeria	2052	10
Algeria	2053	10
Algeria	2054	10
Algeria	2055	10
Algeria	2056	10
Algeria	2057	10
Algeria	2058	10
Algeria	2059	10
Algeria	2060	10
Algeria	2061	10
Algeria	2062	10
Algeria	2063	10
Algeria	2064	10
Algeria	2065	10
Algeria	2066	10
Algeria	2067	10
Algeria	2068	10
Algeria	2069	10
Algeria	2070	10
Algeria	2071	10
Algeria	2072	10
Algeria	2073	10
Algeria	2074	10
Algeria	2075	10
Algeria	2076	10
Algeria	2077	10
Algeria	2078	10
Algeria	2079	10
Algeria	2080	10
Algeria	2081	10
Algeria	2082	10
Algeria	2083	10
Algeria	2084	10
Algeria	2085	10
Algeria	2086	10
Algeria	2087	10
Algeria	2088	10
Algeria	2089	10
Algeria	2090	10
Algeria	2091	10
Algeria	2092	10
Algeria	2093	10
Algeria	2094	10
Algeria	2095	10
Algeria	2096	10
Algeria	2097	10
Algeria	2098	10
Algeria	2099	10
Algeria	2100	10
Algeria	2101	10
Algeria	2102	10
Algeria	2103	10
Algeria	2104	10
Algeria	2105	10
Algeria	2106	10
Algeria	2107	10
Algeria	2108	10
Algeria	2109	10
Algeria	2110	10
Algeria	2111	10
Algeria	2112	10
Algeria	2113	10
Algeria	2114	10
Algeria	2115	10
Algeria	2116	10
Algeria	2117	10
Algeria	2118	10
Algeria	2119	10
Algeria	2120	10
Algeria	2121	10
Algeria	2122	10
Algeria	2123	10
Algeria	2124	10
Algeria	2125	10
Algeria	2126	10
Algeria	2127	10
Algeria	2128	10
Algeria	2129	10
Algeria	2130	10
Algeria	2131	10
Algeria	2132	10
Algeria	2133	10
Algeria	2134	10
Algeria	2135	10
Algeria	2136	10
Algeria	2137	10
Algeria	2138	10
Algeria	2139	10

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

Åpen

Statusrapport

**Oppfølging av anbefalinger fra
GRECO, Jensen-utvalget og
Rolleforståelsesutvalget**

Innhold

1. Innledning	4
2. Ledelse og internkontroll	5
2.1. Anbefalinger	5
2.2. Tiltak og status	5
3. Ytringsklima	8
3.1. Anbefalinger	8
3.2. Tiltak og status	8
4. Opplæring og medlemskap i foreninger	10
4.1. Anbefalinger	10
4.2. Tiltak og status	10
5. Opplæring og kunnskapsbygging	12
5.1. Anbefalinger	12
5.2. Tiltak og status:	12
6. Formidling av erfaringsbasert kunnskap	14
6.1. Anbefalinger	14
6.2. Tiltak og status:	14
7. Økonomi og tilskudd	15
7.1. Anbefaling	15
7.2. Tiltak og status:	15
8. Bruk av politi i private foreningers navn	16
8.1. Anbefalinger	16
8.2. Tiltak og status:	16
9. Forebygging og vitenskapelig kunnskap	17
9.1. Anbefalinger	17
9.2. Tiltak og status	17
10. Koordinert korrupsjonsforebyggings- og integritetspolitikk	19
10.1. Anbefalinger	19
10.2. Tiltak og status:	19
11. Integritetsspørsmål i rekrutteringsprosesser	20
11.1. Anbefaling	20
11.2. Tiltak og status:	20
12. Bierverv	22
12.1. Anbefaling	22
12.2. Tiltak og status:	22
13. Forskning på politikorrupsjon	23
13.1. Anbefaling	23

13.2. Tiltak og status:	23
14. Disiplinærsaker	24
14.1. Anbefaling.....	24
14.2. Tiltak og status:	24
15. Informantbehandling.....	25
15.1. Anbefaling.....	25
15.2. Tiltak og status:	25
16. Evaluering av effekten av tiltakene i oppfølgingsplanen.....	26

1. Innledning

Formålet med dette vedlegget til årsrapporten er å gi en status på gjennomføring av tiltakene i den felles oppfølgingsplanen som er utarbeidet for å følge opp anbefalingene fra Europarådets antikorrupsjonsorgan (GRECO), Jensenutvalget og Rolleforståelsesutvalget (RFU).¹ Denne planen fulgte som et vedlegg til politiets årsrapport for 2022.

Politiet har gitt høy prioritet til dette arbeidet og er godt i gang med de besluttede tiltakene i planen. Det har blitt økt bevissthet og kunnskap om disse temaene i politiet i de senere årene. Politiet vil også i tiden fremover ha fokus på opplæring og implementering av disse tiltakene. Å sikre god implementering av tiltakene vil være et kontinuerlig arbeid. Dette legger også til rette for bedre etterlevelse.

Politidirektoratet (POD) legger opp til å evaluere effekten av gjennomførte tiltak i 2024.

¹ Rapportene finnes her: <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter-strategier-og-horinger/pod/rapporter/rapport-fra-evalueringsutvalget.pdf>
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/greco-sin-femt-evalueringsrapport-om-norge/id2959200/>
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politi-og-rolleforstaelse/id2958426/>

2. Ledelse og internkontroll

2.1. anbefalinger

Rolleforståelseutvalget:

Ledelse og internkontroll: POD må sørge for at det gjennom internkontroll i hele politiorganisasjonen sikres etterlevelse av normer som klargjør hvilken rolle tjenestepersoner opptre i.

Jensenutvalget:

- Oppfølging og dokumentasjon av bekymringsmeldinger om instruksbrudd mv.
- Styrke internkontrollen
- Politiledere må lede læring
- Konkretisering av kravene til yrkesetisk standard og profesjonalitet

2.2. Tiltak og status

Bevisstgjøring og opplæring med utgangspunkt i etiske retningslinjer, rapport om etikk og antikorrupsjon og instruks for bierverv

- Fastsettelse og innføring av ny instruks om bierverv for polititjenestepersoner
- Erfaringsbase for etiske dilemmaer på politiets intranett
- Utarbeide egne dilemmaer til bruk i opplæring om rolleforståelse, ytringsklima og bierverv
- Krav til at det gjennomføres dilemmatrening hvor også rolleforståelse er ivarettatt tilpasset alle medarbeidere
- Utarbeide en dreiebok som skal inneholde etisk dilemmatrening/dilemmaspill/kurs
- Rapportering fra enhetene på gjennomført opplæring knyttet til etikk, rolleforståelse og anti-korrupsjon.

Oppdatering av etiske retningslinjer:

- Innarbeide høringsinnspill
- Vurdere egne punkt om rolleforståelse og bierverv i etiske retningslinjer
- Utvikle regelverk rundt medarbeideres bruk av sosiale medier.

Politiets etiske retningslinjer skal dekke politiets virksomhetsspesifikke behov for en felles etisk standard for medarbeidere i etaten. De någjeldende etiske retningslinjene er fra 2018, og har behov for revisjon og tilføyelser på enkelte sentrale områder. Revisjonsarbeidet har tatt sikte på å identifisere etatens behov for oppdatering på bakgrunn av erfaringslære fra Spesialenheten, klager på politiet, disiplinærsaker og tidligere høringsinnspill. I tillegg tar revisjonen høyde for økte krav til regulering av uavhengighet og habilitet for medarbeidere innen offentlige virksomheter.

Hovedfokuset for revisjonsarbeidet har vært knyttet til følgende temaer: privatpersoners bruk av sosiale medier, nære relasjoner på arbeidsplassen og klarere føringer knyttet til gaver og bevertning.

I høringsutkastet til de reviderte etiske retningslinjene ble det også lagt til et eget punkt om rolleforståelse under temaet "integritet". Tydelighetsprinsippet, om at den enkelte tjenesteperson har et særlig ansvar for å være tydelige på hvilken rolle vedkommende opptre i, også utenfor jobb, inntas under dette punktet. Et sentralt element i denne forbindelse er en påminnelse om viktigheten av at medarbeidere i politiet ikke bruker politiets e-post, brevark, logo, symboler eller uniform i privat sammenheng.

Notoritet er også et tema som fremheves i utkastet til etiske retningslinjer, i tillegg til presiseringer knyttet til ytringsfrihet for medarbeidere i etaten.

I tillegg er det behov for å regulere spørsmål knyttet til privat eierskap for enkelte grupper av medarbeidere i politiet i de reviderte etiske retningslinjene. De foreslåtte endringene er rettet mot registrering av verv og økonomiske eierinteresser etter statsansatteloven § 39 a.

Det reviderte utkastet til etiske retningslinjer er sendt på høring i etaten, til foreningene og vernetjenesten. Det forventes at retningslinjene fastsettes før sommeren 2024.

Når de reviderte etiske retningslinjene er vedtatt av Politidirektøren, skal de lanseres samtidig med en dilemmabank, som gjennom eksempler, presentasjoner og oppgaver skal bidra til å klargjøre grensetilfeller og øke etisk bevissthet og refleksjon rundt vesentlige innhold i retningslinjene. Dilemmabanken er ett av de viktigste innføringstiltakene for de reviderte etiske retningslinjene for politiet. Det finnes allerede en presentasjon og enkelte dilemmaer tilgjengelig på politiets intranett. Oppdatering av dilemmabanken vil være et kontinuerlig arbeid.

Ny instruks om bierverv for polititjenestepersoner ble publisert i 2023 og er tilgjengeliggjort og innfasert. Siden det ble opprettet en nasjonal digital systemløsning for å søke om bierverv i august 2022 er det totalt mottatt og saksbehandlet 3 035 søknader om bierverv (per 31.12.2023). Det er gitt avslag på 307 søknader om bierverv, det vil si cirka 10% av søknadene som mottas. Av de 307 avslagene, har det blitt sendt inn 46 klager på avslag på søknader om bierverv til POD. Av disse sakene har klager fått medhold i seks av sakene som er behandlet.

Internkontroll:

- Økt fokus på oppfølging av at regler og normer på risikoutsatte områder etterleves
- Gjennomføre en pilot for en samlet gjennomgang av internkontroll som presenteres for ledelsen

Høsten 2023 ble det startet en pilot med ledelsens gjennomgang om internkontroll. Personvern, sikkerhet og HMS skal være faste tverrgående temaer og det skal velges ut et antall "kjerneområder" som omfattes av piloten i tillegg. Ansvarlige for disse områdene skal fylle ut et skjema. I skjemaet skal de svare på spørsmål og vurderer modenhet når det gjelder blant annet roller og ansvar, etterlevelsessgrunnlag, oversikt over etterlevelse av regelverk, grad av oppfølging av funn og merknader fra Riksrevisjonen, internrevisjonen mv. og kontinuerlig

forbedring. Det skal gis en samlet gjennomgang av status for disse områdene i Politidirektørens ledergruppe.

Utarbeide en dreiebok som skal inneholde etisk dilemmatrening/dilemmaspill/kurs

Politidistriktene og særorganene har hatt etikk og antikorrupsjon som et obligatorisk nasjonalt fokusområde for internkontroll og rapportert til POD på blant annet gjennomført opplæring.

Det er utarbeidet en dreiebok for etisk bevisst ledelse hvor målgruppen er nivå 1 og 2 ledere.

Utarbeide en veileder om foredragsvirksomhet og en erfaringsbase med aktuelle foredrag innen politifaglige områder.

Det er i 2023 utarbeidet aktuelle moduler innenfor flere aktuelle temaer som politiet kan bli anmodet om å gi informasjon om ved besøk på skoler eller andre aktuelle arenaer. Det er utviklet tilhørende veiledere til internt bruk knyttet til bruk av de ulike modulene. Temaene er valgt ut etter en dialog med fag- og opplæringsansvarlige innenfor fagområdet forebygging i politidistrikter og særorgan i politiet. Modulene og veiledere er gjort kjent for etaten gjennom politiets intranett (Kilden) og gjennom politiets nasjonale digitale fagportal for formidling av politiets fag og metoder (KO:DE). Det presiseres at dette materialet er ment som maler som det kan bygges videre på og hvor den enkelte enhet kan legge til eget innhold. POD har presisert at det er det enkelte politidistrikt og særorgan i politiet som er ansvarlig for å kvalitetssikre det faglige innholdet i foredrag og presentasjoner som den enkelte enhet holder.

3. Ytringsklima

3.1. anbefalinger

Rolleforståelseutvalget:

Ytringsklima: POD må sørge for at det iverksettes tiltak for å bedre ytringsklimaet i politiet, særlig med sikte på å trygge tjenestepersoners ytringsfrihet gjennom klargjøring av ytringsfrihetens viktighet og dens grenser. Bevissthet om relevante etiske retningslinjer som kan fremme et saklig debattklima, bør styrkes.

Jensenutvalget:

- Tilrettelegge for et godt og trygt ytringsklima
- Oppfølging og dokumentasjon av bekymringsmeldinger om instruksbrudd mv.

Greco: Opplærings- og bevisstgjøringsaktiviteter med hensyn til varsling på alle nivåer

3.2. Tiltak og status

Gjennomgang og oppdatering av varslingsrutinene

Arbeidet med å evaluere og videreutvikle varslingsrutinene i politiet har foregått siden mars 2023. Det er blant annet gjennomført intervjuer med partene i alle politidistrikter, særorgan, i tillegg til noen varslere og omvarslede for å innhente deres erfaringer fra varslingssaker.

En arbeidsgruppe internt i politiet bistår i arbeidet. Mandatet er å se på forbedringspunkter og jobbe fram et forslag til et annet rigg for varslinger i politiet.

Parallelt med dette arbeidet, som ledes av sjefen for Økokrim Pål Lønseth, besluttet regjeringen i fjor å opprette et eget uavhengig varslingsombud for etaten. Varslingsombudet skal ligge under Statens sivilrettsforvaltning og etter planen være på plass en gang før sommeren 2024.

Bedre systemunderstøttelsen vedrørende notoritet for bekymringsmeldinger/varsling

Det er utarbeidet en funksjon i arkivsystemet for dokumentasjon av bekymringer fra ansatte til nærmeste leder. For nærmere omtale, se kapittel 10.

Legge til spørsmål om rolleforståelse og bierverv i medarbeiderundersøkelsen 2024.

Medarbeiderundersøkelsen gjennomføres på nytt høsten 2024.

Politiets handlingsplan for mangfold, dialog og tillit

I "Mangfold dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)" er ytringsklima tatt inn som en bestanddel i tiltak 7 – tilrettelegge for inkluderende arbeidsmiljø og organisasjonskultur. I tiltaket står det:

"Det skal være et godt ytringsklima internt i politiet. Det må anerkjennes og aksepteres at medarbeidere kan ha ulike synspunkter, legges til rette for meningsbrytning, god dialog og at medarbeidere og ledere møter hverandre med respekt."²

Betydningen av å legge til rette for et godt ytringsklima er relevant for oppfølgingen av flere av tiltakene i handlingsplanen, både i ivaretagelsen av det interne perspektivet (mangfoldsarbeidet internt i egen etat) og det eksterne perspektivet som omfatter politiets oppgaveløsning og hvordan politiet møter innbyggerne på ulike arenaer.

Følge opp resultater fra medarbeiderundersøkelsen, herunder spørsmål om ytringsklima

Medarbeiderundersøkelsen i politiet omfatter en rekke spørsmål, herunder spørsmål om tilrettelegging for inkluderende arbeidsmiljø og organisasjonskultur. Dette favner også spørsmål knyttet til ytringsklima. I medarbeiderundersøkelsen som ble gjennomført i 2022 ble medarbeiderne bedt om å vurdere egen arbeidsplass på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig):

- På min arbeidsplass har vi stor grad av åpenhet (score 4,2)
- På min arbeidsplass opplever jeg det som trygt å si fra (score 4,1)
- På min arbeidsplass blir forholdene vi sier ifra om fulgt opp på en god måte (score 3,8).

Medarbeiderundersøkelsen gjennomføres som nevnt på nytt høsten 2024. Her gjentas spørsmål for å måle effekten av tiltak over tid. Det vil også legges til flere spørsmål knyttet til mangfold, likestilling og diskriminering.

² Politidirektoratet (2022). *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*. Handlingsplanen er tilgjengelig på politiets nettside: <https://www.politiet.no/om-politiet/dokumenter-strategier-og-horinger/strategier-og-planer/>

4. Opplæring og medlemskap i foreninger

4.1. anbefalinger

Rolleforståelseutvalget:

Opplæring og medlemskap i foreninger: Kompetanse-hevning av politiet bør ikke skje på en måte som krever medlemskap i en privat forening.

4.2. Tiltak og status

Vurdering av behov for konferanser mv.

POD vurderer fortløpende behovet for konferanser på ulike områder. Det gjennomføres en rekke konferanser og seminarer på ulike fagområder i politiet. Noen av disse gjennomføres av POD som fagmyndighet, andre er delegert til en annen virksomhet i politiet, og noen gjennomføres i samarbeid med andre etater. Ansvar for kvalitetssikring av innholdet på konferanser/seminarer ligger til fagmyndighet. Samtidig er det slik at det inviteres foredragsholdere, som selv står ansvarlig for innholdet – f.eks. i tilfeller hvor forskere legger frem egen forskning. På felt hvor det er kjent at det er ulike syn, vil dette kunne løses ved å invitere inn flere stemmer, eventuelt legge opp til et panel mv.

Av temaer som er relevant knyttet til narkotika, nevnes at Riksadvokaten og POD sammen avholdt et heldagsseminar for etaten 8. februar 2023. Aktuelle temaer var gjeldende lovbestemmelser, ny rettspraksis, samt riksadvokatens direktiver, og konsekvenser for rettshåndhevelsen. Det ble også avholdt et nasjonalt seminar for politiet 18-19. oktober 2023 hvor tema var kriminelle nettverk.

Deltakelse på konferanser i regi av organisasjoner/foreninger

Det å delta på konferanser i regi av eksterne aktører utenfor politiet vil i mange sammenhenger være relevant faglig påfyll. Det er etablert en praksis hvor deltakelse på konferanser/seminar mv. i regi av organisasjoner/foreninger som retter seg mot medarbeidere i politiet, skal vurderes på lik linje med konferanser i regi av andre eksterne aktører. Dersom arbeidsgiver vurderer deltakelse som faglig relevant kan det søkes om å delta, og det gjøres en individuell vurdering i hvert enkelt tilfelle. Det presiseres at dette gjelder der deltakelse skal skje i arbeidstiden. Dersom deltakelse skjer på fritiden og den enkelte ønsker å delta som privatperson er det anledning til dette uten at dette må vurderes av arbeidsgiver.

Kompetansepoeng som grunnlag for lønnsopprykk

I rapporten fra Rolleforståelseutvalget er det vist til en ordning hvor medarbeidere hadde muligheten til å øke sin kompetanse gjennom deltakelse på relevante kurs i regi av politiet eller utenfor politiet, eller ved jobbrotasjon for å få bredere erfaringsbakgrunn. Ved en gitt mengde kurs/jobbrotasjon kunne dette bidra til kvalifikasjon for avansement mellom de ulike nivåene av politibetjentstillinger. Dette var basert på en gammel ordning tilbake fra 2001 og ansvaret for håndteringen lå til det enkelte politidistrikt (herunder vurdering av kurs som skulle godkjennes).

Denne ordningen ble endret med virkning fra 01.01.2020 og det er ikke lenger mulig å opptjene kompetansepøeng på denne måten.

5. Opplæring og kunnskapsbygging

5.1. anbefalinger

Rolleforståelseutvalget:

Opplæring og kunnskapsbygging: POD bør lage en nærmere plan for fordeling av ansvaret for opplæring mellom politiets organer. Det bør vurderes om ansvaret for opplæring av politiet bør inntas som en av politiets oppgaver i politiloven § 2.

5.2. Tiltak og status:

Utarbeide en plan for fordeling av ansvaret for opplæring mellom politiets organer.

Det ble i 2023 startet opp et arbeid med å utrede og foreslå hvordan POD i større grad skal evne å styre og lede etaten på et mer strategisk nivå. På starten av 2024 går arbeidet over i en innføringsfase under navnet Helhetlig utvikling og styring (HUS).

Hovedretningen er at POD rendyrker rollen som fagmyndighet/tjenesteeier, at rollen som tjenesteforvalter delegeres til en underlagt enhet, og at tjenesteutviklingen gjennomføres av underlagte enheter. Videre skal POD styrke evnen til

- virksomhetsstyring, blant annet bedre integrering mellom fag og styring
- utredning og kunnskapsproduksjon
- samordning med eksterne på nasjonalt nivå

POD skal også ivareta rollen som oppdragsgiver/eier for nasjonale utviklings-tiltak, mens underlagte enheter som hovedregel står for gjennomføringen.

Arbeidet starter med noen mindre piloter for å teste endringene som nytt direktoratskonsept fører til - for å videreutvikle den nye retningen sammen med de det gjelder.

I 2024 starter innføringen av endring i fordeling av roller, ansvar og oppgaver i politiet. POD skal dreie ressursbruken for å rendyrke kjerneoppgavene til et direktorat, herunder bli i stand til å gi mer helhetlige og strategiske politifaglige råd til departementet. Oppgaver som ikke knytter seg til direktoratsfunksjonen, skal legges til andre enheter i politiet. De samlede utviklingsressursene i politiet skal utnyttes bedre til det beste for å løse samfunnsoppdraget.

I det valgte direktoratskonseptet er foreløpig lagt opp til at fagmyndigheten i POD blant annet ha myndighet til å fastsette regelverk og krav for tjenestene:

- Fastsette nasjonale instruksjoner, retningslinjer og faglige krav til tjenesten
- Fastsette krav til internkontroll og etterlevelse av tjenestene
- Følge opp gjennomføring av internkontrollaktiviteter
- Sikre data- og informasjonsforvaltning

Det er også lagt opp til at fagforvalter på nivået under i underlagt enhet blant annet skal bidra til å styrke nasjonal oppfølging av leveranse kvalitet og etterlevelse av tjenesten.

POD har vurdert det slik at disse avklaringene, blant annet av roller og ansvar, må på plass før det utarbeides en plan for fordeling av ansvaret for opplæring mellom politiets organer.

6. Formidling av erfaringsbasert kunnskap

6.1. Anbefalinger

Rolleforståelseutvalget:

Formidling av erfaringsbasert kunnskap: Det bør gjøres til et tema og oppfordres til refleksjon blant politiansatte over makten som ligger i rollen som formidler av erfaringsbasert kunnskap.

Jensenutvalget:

Kunnskapsbasert erfaringslæring ikke hendelsesstyrt saksbehandling.

6.2. Tiltak og status:

Se omtale av tiltak om veileder om foredragsvirksomhet og erfaringsbase med aktuelle foredrag under kap. 2 Ledelse og internkontroll.

Kartlegging av ulike kompetansehevende tiltak

Det er gjennomført en kartlegging gjennom egen bestilling fra POD til politidistrikter, særorgan og øvrige enheter i politiet. I denne kartleggingen er det ikke identifisert eksempler på nåværende praksis hvor kompetansehevende tiltak kan sies å være overlatt til frivillige politiforeninger mv.

7. Økonomi og tilskudd

7.1. Anbefaling

Rolleforståelseutvalget:

Økonomi og tilskudd: POD bør sørge for at forvaltningen av penger etterlever økonomi-regelverket.

7.2. Tiltak og status:

Følge opp etterlevelse av Instruks for økonomi og regnskap – ta ut en oversikt over utbetalinger til lag og foreninger.

Instruks for økonomi og regnskap

Det ble utarbeidet en instruks for økonomi og regnskap i 2022, hvor det er lagt inn nye eller tydeliggjorte føringer for tilskudd og støtte over hhv. post 01 og 70 i regnskapet. Instruksen tydeliggjør også reglene for gaver til ansatte, til virksomheten og til andre virksomheter.

Tilskuddsordning for frivillige politiforeninger

Det ble opprettet en tilskuddsordning for støtte til frivillige politiforeninger som er regulert gjennom Forskrift om tilskudd til politiforeninger.³ Tilskudd ble tildelt første gang for 2023 og ordningen lyses ut årlig. Støtte til foreninger skal utover dette kun skje gjennom velferdsmidlene, jamfør også instruksen nevnt over.

Årlig oversikt over utbetalinger til lag og foreninger

Det tas ut en årlig oversikt over utbetalinger, lønnstrekk mv. til lag og foreninger. Det er også utarbeidet en egen oversikt over lag og foreninger.

³ Forskriften er tilgjengelig på Lovdata; <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2022-12-20-2360>

8. Bruk av politi i private foreningers navn

8.1. Anbefalinger

Rolleforståelseutvalget:

Angående bruk av politi i private foreningers navn: Foreninger med tilknytning til politiet bør være oppmerksom på faren for at utenforstående kan oppfatte dem som representanter for politiet, og ta hensyn til dette blant annet ved valg av navn på foreningen.

8.2. Tiltak og status:

Invitere frivillige politiforeninger til dialog om anbefalingene i rapporten og da særlig i forhold til bruk av politi i foreningsnavnet.

Det er i 2023 gjennomført to dialogmøter med aktuelle organisasjoner og foreninger som retter seg mot medarbeidere i politiet. Disse ble gjennomført 9. mars 2023 og 20. juni 2023. På møtene er anbefalingene i rapporten fra Rolleforståelseutvalget gjennomgått og det er gitt en orientering om arbeidet med oppfølgingen i POD.

POD har særlig ønsket å invitere til en dialog rundt problemstillinger knyttet til bruk av ordet politi i navnet til aktuelle organisasjoner og foreninger. Dette særlig med tanke på å forhindre forvekslingsfare, i tråd med anbefaling fra Rolleforståelseutvalget. POD har gitt en anbefaling om endring av navn, der dette er egnet til å bli forvekslet med politiets virksomhet.

Utarbeide totaloversikt over frivillige politiforeninger og norske og internasjonale foreninger hvor politiet som virksomhet er medlemmer eller representert i styret.

POD har vært i dialog med politidistrikter, særorgan og øvrige enheter i politiet for å skaffe til veie en bedre oversikt over aktuelle organisasjoner og foreninger som retter seg mot medarbeidere i politiet.

9. Forebygging og vitenskapelig kunnskap

9.1. anbefalinger

Rolleforståelseutvalget:

Forebygging og vitenskapelig, kunnskap: Politiet må basere informasjon og virksomhet på det som til enhver anses som vitenskapelig kunnskap. Det må forskes mer på politiets forebyggende virksomhet.

9.2. Tiltak og status

Det er iverksatt flere prosesser som vil bidra til å presisere PODs rolle som fagmyndighet for politiets forebyggende virksomhet. Til fagmyndighetsansvaret ligger også spørsmål knyttet til juridiske rammer for politiets forebyggende arbeid, samt politiets rolle og ansvar sett opp mot samarbeidende etater.

Nasjonal retningslinje for politiets rolle i det rusforebyggende arbeidet

POD har i 2023 utarbeidet Nasjonal retningslinje for politiets rolle i det rusforebyggende arbeidet. Her angis overordnede rettslige rammer og grunnprinsippene for myndighetsutøvelse mot enkeltpersoner. Videre gis det en omtale av følgende områder knyttet til politiets rolle og ansvar innenfor det rusforebyggende arbeidet:

Informasjonsarbeid

- Forebyggende innsats overfor barn og unge
- Tilstedeværelse og oppsøkende virksomhet
- Trafikksikkerhet
- Forebygging gjennom forvaltning
- Tverretatlig samarbeid

Retningslinjene omhandler politiets arbeid i det forebyggende sporet, og har en avgrensning til politiets og påtalemyndighetens straffesaksbehandling. Retningslinjene er forelagt Riksadvokatembetet. Det er viktig å sikre at arbeidet skjer innenfor de til enhver tid gjeldende rettslige rammer, og at politiet er svært bevisst på hvilket spor det arbeides etter. Strafferettslig forfølgning kan også ha en forebyggende effekt, men virkemidlene er av straffeprosessuell eller strafferettslig art. Det presiseres at det må være høy bevissthet rundt hvilke virkemidler det er adgang til å bruke i det forebyggende sporet.

Oppdrag om tverrsektorielt rusforebyggende arbeid

POD deltar, etter invitasjon fra Helsedirektoratet, i et oppdrag om tverrsektorielt rusforebyggende arbeid. Oppdraget er gitt av Helse- og omsorgsdepartementet i tildelingsbrevet til Helsedirektoratet for 2023.⁴ Oppdraget er en del av regjeringens forebyggings- og behandlingsreform på rusfeltet. Frist for oppdraget er satt til 1. juli 2024. Dette oppdraget vurderes som viktig for å avklare roller og

⁴ Helse- og omsorgsdepartementet (2023). [Tildelingsbrevet til Helsedirektoratet for 2023](#).

ansvar i det rusforebyggende arbeidet. Spørsmål knyttet til kunnskap og informasjonsformidling er også en bestanddel i dette arbeidet.

Tiltak knyttet til forskning og utvikling

POD er i gang med å utvikle en egen FoU-plan for å styrke og systematisere arbeidet med forskning og utvikling i politiet. Det er et mål at en slik plan skal bidra til bedre faglige råd og systematisk satsning på kunnskapsproduksjon. Arbeidet med utviklingen av planen ledes av POD ved Strategisk ledelsesstab, i samarbeid med Politihøgskolen.

Det er tatt initiativ til en løpende fagdialog om temaet forskning på forebygging mellom POD og Politihøgskolen. Ansvar for fagdialogen er i POD lagt til Politifagavdelingen, Forebyggings- og etterretningsseksjonen.

Politihøgskolen har en egen forskergruppe for forebyggende politiarbeid (PREVPOL). Forskergruppen skal inspirere og motivere til økt forskning på forebyggende politiarbeid. Politihøgskolen arrangerte 13. mars 2023 et seminar hvor tema var oppfølging av anbefalinger fra Rolleforståelseutvalget.⁵ I forlengelse av seminaret har forskere tilknyttet Politihøgskolen, Universitetet i Oslo og Senter for Samfunnsforskning skrevet fire artikler som er publisert i Nytt Norsk tidsskrift Nytt norsk tidsskrift nr. 4 2023.⁶

Politihøgskolen har også høsten 2023 hatt undervisning i rolleforståelse og dilemmatrening for bachelorstudentene. Forskergruppen PREVPOL vil 24. april 2024 arrangere et dagsseminar på Politihøgskolen om politiets forebyggende rolle. Målgruppen for seminaret er forskere og praktikere på forebyggingsfeltet, samt ledere i politiet.

Dialogmøter med organisasjoner på rusfeltet

Det er i 2023 gjennomført ett dialogmøte mellom POD og paraplyorganisasjoner på rusfeltet. Møtet ble gjennomført 28. februar 2023. På møtet deltok Actis - Rusfeltets samarbeidsorgan, Rusfeltets hovedorganisasjon og Preventio. Møtet ble ledet av politidirektøren. På møtet ble det blant annet gitt en orientering om politiets oppfølging av anbefalingene fra Rolleforståelseutvalget. Videre ble det redegjort for oppfølgingen i etterkant av dialogmøtet som ble avholdt 21. september 2022 mellom POD, Riksadvokaten og organisasjonene på rusfeltet. På sistnevnte møte var det særlig fokus på Riksadvokatens brev av 9. april 2021, funn fra gjennomgang av praksis i mindre alvorlige narkotikasaker og tiltak som er iverksatt.

⁵ Se Politihøgskolens nettside, <https://www.politihogskolen.no/forskning/nyheter-forskning/seminar-rolleforstaelsesutvaglet/>

⁶ Nytt norsk tidsskrift er tilgjengelig i digitalt format her: <https://www.idunn.no/toc/nnt/40/4>

⁷ Riksadvokaten ga i brev av 9. april 2021 presiserende direktiver knyttet til påtalemyndighetens legalitetskontroll med tvangsmiddelbruk – relevant etterforskningsformål og forholdsmessighet – særlig om ransaking i narkotikasaker. Se Riksadvokatens nettside; <https://www.riksadvokaten.no/document/patalemyndighetens-legalitetskontroll-med-tvangsmiddelbruk/>

10. Koordinert korrupsjonsforebyggings- og integritetspolitikk

10.1. Anbefalinger

Greco:

- Vedta en koordinert korrupsjonsforebyggings- og integritetspolitikk
- Gjennomføringen av de etiske retningslinjene støttes av en mer ensartet, koordinert og omfattende tilnærming

10.2. Tiltak og status:

Utarbeide en rutine for systematisk arbeid med etikk, misligheter og antikorrupsjon

I mai 2023 ble Nasjonal rutine for arbeidet med etikk og antikorrupsjon fastsatt. Rutinen operasjonaliserer policy om samme tema. Rutinen stiller krav til at det gjennomføres etisk dilemmatrening for alle ansatte årlig. I sammenheng med rutinen er det også opprettet en funksjon i arkivsystemet for at ledere enkelt kan dokumentere bekymringer eller ulike forhold medarbeidere har tatt opp. Det er gjennomført implementeringsaktiviteter og det gjennomføres også pilot for innføring av rutinen i ett politidistrikt og ett særorgan.

Det er også opprettet en egen side på politiets intranett om etikk, antikorrupsjon og rolleforståelse hvor det blant annet er lenke til et spørsmål og svar dokument vedrørende prinsipielle spørsmål.

Utarbeide årlig rapport som skal sette Politidirektøren i stand til å måle og overvåke etikk- og antikorrupsjonsarbeidet i etaten fra år til år.

Etikk- og antikorrupsjonsgruppen i POD utarbeidet en første versjon av *Rapport om arbeidet med etikk og antikorrupsjon* i 2023. Rapporten gir en oversikt over risikoutsatte områder og tilhørende risikoreduserende tiltak. Rapporten identifiserte også temaer for videre arbeid og ga en oversikt over statistikk med relevans for arbeidet med etikk og antikorrupsjon. Det er publisert en versjon av rapporten på politiets intranett.

Det er utarbeidet en egen rutine for administrativ læring av saker fra Spesialenheten.

11. Integritetsspørsmål i rekrutteringsprosesser

11.1. anbefaling

Greco:

Tiltak for å styrke integritetsspørsmålenes rolle i interne rekrutterings-prosesser /gjennomføre integritets-kontroller av ansatte

11.2. Tiltak og status:

Innarbeide etikk- og antikorrupsjonstiltak i forbindelse med rekrutterings- og onboardingprosesser:

- *Lenke til etiske retningslinjer allerede i utlysningstekst*
- *Spørsmål knyttet til etisk bevissthet og korrupsjon i intervju mal*
- *Nyansatte må signere på at etiske retningslinjer er lest og forstått*
- *Nyansatte må signere på at de er kjent med at søknadspliktige bierverv må godkjennes*
- *Fokus på etikk og antikorrupsjon allerede ved onboardingprosesser.*

Det er allerede lenke til etiske retningslinjer som standard i utlysningstekster. Spørsmål om etisk bevisst ledelse og korrupsjon er ikke en del av dagens mal for intervjuguide, men intervjuguiden for rekruttering av toppledere i prosesser styrt av POD er tilpasset i henhold til dette. Intervjuguiden tilpasses til den enkelte prosess, men det er noen standardspørsmål knyttet til skikkethet, politiattest, sikkerhetsklarering (i de stillingene hvor det kreves) og søknadspliktige bierverv.

Det er ikke innført krav om at nyansatte må signere på at etiske retningslinjer er lest og forstått, men nyansatte må gjennomføre et obligatorisk e-læringskurs i etiske retningslinjer. Ledere kan ta ut statistikk på at dette er gjort.

Fra arbeidsavtalen som signeres av nyansatte fremgår det at en arbeidstaker ikke kan inneha bistilling, bierverv, styreverv eller andre lønnede oppdrag som ikke er i samsvar med de til enhver tid gjeldende bestemmelsene om dette i Statens personalhåndbok. Statsansatte med politimyndighet må søke om tillatelse til bierverv iht. politiloven. Dersom det ikke ivaretas på andre måter, f.eks. gjennom sikkerhetsbrief ved oppstart, sendes taushetserklæring sammen med tilbud om ansettelse.

Det pågår et arbeid med revidering av Instruks for personellsikkerhet hvor det blant annet er til vurdering å innhente politiattest ved intern mobilitet og fra hospitanter/beordringer, eksterne prosjektdeltakere mv. Det pågår også et arbeid med en tydeliggjøring av praksisen for skikkethetsvurderinger og forslag til forskrift om skikkethetsvurderinger. Det er blitt avklart at politiet kan be om vandelsattest /politiattest ved hospitering/beordring/innlån jamfør politiregister-forskriften § 36-1 nr. 3.

Rutinene for innhenting av vitnemål, herunder vurdere å be de kandidatene som går videre til intervjuer om å sende vitnemål via Vitnemålsportalen, når dette er mulig, skal gjennomgås.

Det legges opp til at kandidaten selv gir tilgang til hvilke opplysninger som kan innhentes og det vurderes bruk av elektronisk referanseinnhenting.

12. Bierverv

12.1. Anbefaling

Greco:

Strømlinjeformet system for godkjenning og registrering av bierverv i politiet, kombinert med effektive oppfølgingstiltak

12.2. Tiltak og status:

Bierverv fase 2:

- *Utvikle retningslinjer for når sivilt ansatte anbefales å melde fra til arbeidsgiver om bierverv som kan være i strid med lojalitetsplikten*
- *Kontinuerlig forbedring av eksisterende systemløsning, saksbehandlingsprosess og kommunikasjon*
- *Rapporteringsfunksjonalitet i systemløsning*

Evaluering av fellestjeneste for bierverv (PFT)

Bierverv fase 1 omhandlet innføringen av en ny nasjonal løsning for registrering og behandling av søknader om bierverv, herunder opprettelsen av en ny digital systemløsning og etableringen av en fellestjeneste hos PFT Lønn og regnskap. I tillegg ble regelverket for bierverv for ansatte som er tildelt politimyndighet revidert og innført ved en ny instruks om polititjenestepersoners adgang til å ha bierverv. Bierverv fase 2 omhandler forbedringer knyttet til fase 1, og til arbeidet med å tydeliggjøre regelverket for bierverv for sivilt ansatte. Det er påbegynt et arbeid knyttet til å samle retningslinjer for bierverv for sivilt ansatte i etaten. Dette arbeidet vil foregå utover høsten 2024.

I forbindelse med at det ble etablert en ny digital systemløsning for saksbehandling av biervervssøknader, ble det også opprettet en fellestjeneste for saksforberedelser av biervervssøknader hos PFT Lønn og regnskap. Fellestjenesten sørger for at samtlige søknader saksforberedes etter gjeldende regelverk, før politimester eller særorganssjef beslutter om søknaden skal godkjennes eller avslås. Den etablerte ordningen sikrer en effektiv saksbehandlingsprosess med kort saksbehandlingstid, som også ivaretar hensynet til likebehandling av søknader om bierverv. Fellestjenesten sikrer også kontinuitet i systemløsningen, saksbehandlingsprosessen og kommunikasjon.

.

13. Forskning på politikorrupsjon

13.1. Anbefaling

Jensenutvalget:

Behov for forskning om politikorrupsjon i Norge

13.2. Tiltak og status:

Innhente status på fellesnordisk forskningssamarbeid om politikorrupsjon fra Politihøgskolen

Politihøgskolen (PHS) er i gang med å analysere et datamateriale som består av ca. 100 saker (positive påtalevedtak) som PHS har identifisert i årsrapportene til Spesialenheten. Når det gjelder nordisk samarbeid, så har PHS kontakter både i Danmark, Finland og Sverige som også har planer om forskning på politikorrupsjon. Det er planer om å møtes digitalt våren 2024 for å utveksle erfaringer.

14. Disiplinærsaker

14.1. Anbefaling

Greco:

Etablere en nasjonal statistikk over disiplinære tiltak og videreformidle denne tydelig til offentligheten

14.2. Tiltak og status:

Utarbeide en funksjonalitet i WebSak som gjør det mulig å hente ut en nasjonal statistikk over disiplinærreaksjoner

Innfasing av ordningen.

Vurdere muligheten for å tilgjengeliggjøre aggregert statistikk på nasjonalt nivå for offentligheten.

I mai 2023 ble det innført registrering av tilleggsdata i personalsaker i politiets arkivsystem (WebSak), for å kunne hente ut statistikk om disiplinærreaksjoner som ilegges av politiet som arbeidsgiver, i anonymisert form. Det er i løpet av perioden mai – desember 2023 registrert 18 disiplinærsaker i etaten.

Statistikk på nasjonalt nivå vil framover publiseres i politiets årsrapport.

15. Informantbehandling

15.1. Anbefaling

Jensenutvalget:

- Sikre tilstrekkelig utdanningskapasitet innen informant-behandling
- Bør deler av informantregelverket være offentlig?
- Evalueringsformer og mulig tidsbegrensning i informantbehandlingen

15.2. Tiltak og status:

Normalinstruks og rundskriv for kilde- og informantbehandling er oppdatert og anbefalingene fra Jensenutvalget ble vurdert i den forbindelse.

Tiltak ble gjennomført 2022.

16. Evaluering av effekten av tiltakene i oppfølgingsplanen.

Dette tiltaket vil bli gjennomført i 2024.

Vedlegg 10 – Statistikk migrasjon

Politiet avdekket og rapporterte om 544 misbrukte ID-dokumenter i 2023. Det var 429 personer som misbrukte dokumenter i denne perioden og det betyr at flere personer misbrukte mer enn ett dokument. 19 prosent av dokumentene ble benyttet av impostere, mens de resterende dokumentene var totalfalske, forfalskede eller urettmessig utstedt. Det var flest pass som ble avdekket misbrukt og nasjonale ID-kort var på en andreplass. 358 av dokumentene ble avdekket på en norsk luft-, sjø- eller landegrense, mens de resterende 186 ble avdekket i et politidistrikt. Hovedvekten av de misbrukte dokumentene er avdekket i forbindelse med grense- og territorialkontroller ved Oslo lufthavn.

POLITIET

Arbeidstilsynet

Skatteetaten

A-krimsamarbeidet

Sammen mot arbeidslivskriminalitet

**Felles årsrapport for
etatenes innsats mot
arbeidslivskriminalitet 2023**

Innhold

1 Styringsgruppens oppsummering av 2023	4
2 A-krimsamarbeidet	4
2.1 Generelt om a-krimsamarbeidet	4
2.2 Samarbeid og drift	6
2.3 Samarbeid med andre	6
3 Utvikling og forvaltning	7
3.1 Videreutvikling av a-krimsamarbeidet	7
3.2 Utvikling av systemstøtte	8
3.3 Arbeid med regelverk i a-krimsamarbeidet	9
3.4 Kompetanseutvikling	10
3.5 Tverretattlig samarbeidsprosjekt mellom Norge og Litauen	10
4 Vurdering av tilstand av arbeidslivskriminalitet	11
5 Sentrene og lokale a-krimsamarbeid sin innsats mot arbeidslivskriminalitet	12
5.1 Kunnskapsbasert innsats	12
5.2 Aktiviteter mot brukermålene	13
5.3 Omtale av a-kriminnsatsen i media	20
6 Innsats mot arbeidslivskriminalitet i etatenes linjer (fagmiljøer)	21
6.1 Arbeidstilsynet	21
6.2 NAV	22
6.3 Politiet	23
6.4 Skatteetaten	24
7 Resultater og effekter av etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet	28
7.1 Resultater og effekter - sentrale trusselaktører	28
7.2 Resultater og effekter - utenlandske arbeidstakere	33
7.3 Resultater og effekter - oppdragsgivere og forbrukere	37
8 Samfunnseffekter av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet	42
8.1 Opplevd oppdagelsessannsynlighet	42
8.2 Omfanget og utviklingen av arbeidslivskriminalitet	43
8.3 A-krimsamarbeidet skal bidra til å beskytte fem samfunnsverdier	45

1 Styringsgruppens oppsummering av 2023

Styringsgruppen har i 2023 hatt stor oppmerksomhet på å videreutvikle a-krimssamarbeidet. Flere utviklingstiltak er besluttet med oppstart og gjennomføring i 2024. Innretningen av a-krimssamarbeidet er avgjørende for at den samlede innsatsen skal kunne gi gode resultater og målbare effekter.

Myndighetenes innsats mot arbeidslivskriminalitet er gjenstand for stor offentlig interesse, og det har i 2023 fremkommet en del kritikk mot innsatsen. Etatene tar kritikken på stort alvor og anerkjenner at det foreligger et forbedringspotensial. Det er samtidig viktig at det ikke tegnes et unyansert bilde. Etatene har ulik grad av ressurser til å følge opp saker som kommer fra a-krimssamarbeidet, og det er fortsatt grunnforutsetninger i samarbeidet som må utvikles. Dette gjelder blant annet en bedre samordning og bruk av opptrappende virkemidler, ikke minst i overgangen fra forvaltningskontroll til straffesaker og bruk av straffeprosessuelle virkemidler. Dette krever fortsatt utvikling av regelverk, effektiv bruk av teknologi og styrking av kompetanse og kapasitet forholdsmessig mot de samfunnsverdiene vi ønsker å beskytte. Innenfor økonomisk kriminalitet og arbeidslivskriminalitet har særlig politiet over tid vært begrenset av eldre IKT-systemer, begrenset kompetanse og kapasitet til å håndtere alvorlig arbeidslivskriminalitet som må møtes med strafferettslige virkemidler.

Til tross for begrensninger og utviklingspotensial, foreligger ikke noe alternativ til bekjempelse gjennom tverretatlige virkemidler og innsats. Etatene avdekker løpende grove lovbrudd på etatenes regelverk, og sakene følges opp både på a-krimssentrene og i etatene. Vi kartlegger risikobransjer og bygger stadig bedre kunnskap om hvor og hvordan vi skal jobbe for å både avdekke og bekjempe kriminelle aktører. Over tid vil vi se en bedring av resultatene, også på områder som i 2023 har fått særlig oppmerksomhet, slik som lønnsstyveri, id-misbruk og utnyttelse av sårbare arbeidstakere innen arbeidsintensive bransjer. Etatene har også oppmerksomhet på hvordan vi kan samarbeide bedre med næringslivet og andre kontrolletater.

Styringsgruppen ble i 2023 ledet av Politiet/Økokrim. I 2024 har NAV lederskapet.

2 A-krimssamarbeidet

2.1 Generelt om a-krimssamarbeidet

Regjeringens handlingsplan mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet (oktober 2022) beskriver arbeidslivskriminalitet som ulike former for profittmotivert kriminalitet i arbeidslivet. Kriminaliteten skjer på bekostning av arbeidstakeres arbeidsvilkår og rettigheter, men rammer også skattefundamentet og velferdssystemet. Useriøse og kriminelle aktører som utnytter skatte- og trygdeordninger til egen fordel, bidrar til å undergrave tilliten til norske myndigheter og velferdssystemet.

Det formaliserte samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet omfatter Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten. Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet styrer a-krimssamarbeidet gjennom felles føringer i etatenes tildelingsbrev og eventuelle oppdragsbrev. Kapittel 3.1 omtaler oppdragsbrev gitt i 2023.

A-krimssamarbeidet setter søkelyset på oppgaver der samarbeid mellom etatene er særlig viktig og gir en merverdi i innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Kunnskap om fenomenet og tilgangen på virkemidler som kreves for å håndtere det, sitter spredt i de ulike etatene.

Det overordnede samfunnsmålet for etatene er å redusere forekomsten av arbeidslivskriminalitet. Med bakgrunn i samfunnsmålet er innsatsen innrettet mot tre felles brukermål:

- Sentrale trusselaktører har fått sin kapasitet og intensjon betydelig redusert
- Utenlandske arbeidstakere er satt i stand til å ivareta sine rettigheter og oppfylle sine plikter
- Oppdragsgivere og forbrukere bidrar ikke til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester

Etatene bruker sentrale trusselaktører som et samlebegrep for den aktørgruppen som vurderes til å kunne forårsake mest skade i samfunnet. Det vil ligge noe ulike vurderinger til grunn for hvilke trusselaktører etatene vurderer kan forårsake mest skade og som dermed kan vurderes å være en sentral trusselaktør. Dette vil også være basert på en antakelse ut fra tilgjengelig kunnskap, og kan endres etter hvert som man får mer kunnskap om aktøren. Det er derfor ingen fast ramme for hvem som vurderes til å være en sentral trusselaktør. Det gir imidlertid et uttrykk for en prioritering, basert på hvem etatene har vurdert å kunne forårsake mest skade.

Etatene har et omfattende samarbeid både på nasjonalt og lokalt nivå. Det har siden oppstart i 2015 med etablering av de tre første a-krimsentrene, vært en kontinuerlig videreutvikling av samarbeidet. Det er etablert flere sentre og lokale a-krimssamarbeid. Det er også iverksatt ulike tiltak som støtter opp under a-krimssamarbeidet. Se kapittel 3.1 som omtaler utviklingstiltak det har vært jobbet med i 2023.

De tverretatlige a-krimsentrene er en viktig del av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Det er i dag åtte a-krimssentre; senteret i Oslo, Tønsberg, Agder, Stavanger, Vestland, Trøndelag, Nordland og Alta. Det er i tillegg lokale a-krimssamarbeid i de områdene som ikke dekkes av et senter; Møre og Romsdal, Innlandet, og Romerike, Follo og Østfold.

A-krimssenteret i Alta åpnet i november 2022 og har i 2023 vært i en oppstartsfase. Senteret har hatt Finnmark som geografisk nedslagsfelt, men i siste halvdel av 2023 ble det utvidet til også å omfatte det lokale a-krimssamarbeid i Troms. Fra 2024 vil a-krimssenteret i Alta omfatte Troms og Finnmark.

I tillegg til innsatsen som skjer i sentrene og lokale a-krimssamarbeid, har etatenes linjer (fagmiljø) et sentralt ansvar for måloppnåelse i innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Dette gjelder blant annet gjennom oppfølging av saker fra sentrene, men også gjennom en rekke andre tiltak som bidrar til å nå brukermålene.

De fire etatene besluttet 2017 en felles styringsmodell for a-krimssamarbeidet, og en revidert styringsmodell ble besluttet høsten 2021. Styringsmodellen gir rammer for organisering av samarbeidet og gjennomføring av aktiviteter. Det er etablert en tverretatlig nasjonal styringsgruppe som består av ledere på sentralt nivå i de fire etatene. De samme lederne utgjør også styringsgruppen for Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter (NTAES), og det er derfor valgt å ha en felles styringsgruppe.

2.2 Samarbeid og drift

I 2023 har flere av a-krimsentrene hatt perioder med turnover og redusert bemanning, både i forhold til styringsmodellens krav til minimum ressursinnsats, men også rollene som

etterretningsleder og administrativ ressurs samt senterets tilgang til påtaleressurs. Det har vært utfordrende å bemanne sentrene med riktig og nødvendig kompetanse, og alle etatene har måttet balansere dette mot en stram budsjettsituasjon. Utfordringene har påvirket både drift og kontinuitet i arbeidet, samt senterets kapasitet både til kunnskapsbygging og kontrollaktiviteter.

For lokale a-krimsamarbeid er det i felles styringsmodell ikke satt noe krav til minimum ressursinnsats. Periodevis har det også her vært færre ressurser tilgjengelig i 2023 enn tidligere, noe som har påvirket arbeidet. Generelt vises det likevel til bra aktivitet. Som eksempel viser a-krimsamarbeidet i Innlandet til at de har hatt et år med økt kontrollvirksomhet og økt synlighet i regionen.

Sentrene viser også generelt til god aktivitet i arbeidet med kunnskapsbygging og en jevn kontrollaktivitet selv om enkelte planlagte aktiviteter har utgått eller er nedskalert som følge av redusert bemanning. Det vises til god struktur i arbeidet, samtidig som det er kontinuerlig oppmerksomhet på å videreutvikle og forbedre det tverretatlige samarbeidet og tverretatlig metodikk. Det vises også til et godt samarbeid mellom a-krimsentrene og etatslinjene, både når det gjelder drift, aktiviteter og oppfølging av konkrete saker. Hos Skatteetaten, NAV og politiet er det som hovedregel linjene som gjennomfører tyngre tiltak som avdekkingskontroll, utredning av trygdesvindler og etterforskning av straffesaker. Hos Arbeidstilsynet følger medarbeidere i sentrene opp sakene, men det samarbeides med jurister i linjen ved illeggelse av overtredelsesgebyr og anmeldelse.

Linjene bidrar også med informasjonsinnhenting og deltakelse på tverretatlige kontroller i regi av a-krimsentrene, for eksempel Skattepatruljene som kan ha interesse i samme saker som senteret, og politiets utlendingsavsnitt ved mistanke om ulovlig arbeidskraft.

Alle sentrene trekker frem et styrket samarbeid med Skatteetatens innkreivingsmiljø. De har deltatt aktivt i mange av sakene, også på kontroller. Restanser hos Skatteetaten, for eksempel etter tvangsmulkt og overtredelsesgebyr fra Arbeidstilsynet, har som resultat av dette samarbeidet, blitt innbetalt. Skatteetaten har gjennom dette lyktes med å innkreve store beløp i restanser og har også begjært virksomheter konkurs. For å redusere kapasiteten til trusselaktører, er det sentralt at de opplever å faktisk bli fratatt verdier som stammer fra ulovlige handlinger.

Samarbeid på tvers av a-krimsentrene er blitt styrket gjennom 2023. Senterlederne har hatt månedlige møter for å utveksle erfaringer og drøfte problemstillinger. Videre har det vært samarbeid mellom flere sentre i konkrete saker opp mot trusselaktører, der man har delt informasjon og koordinert kontrollinnsatsen.

2.3 Samarbeid med andre

Gjennom a-krimsamarbeidet er det et bredt samarbeid med en rekke andre myndigheter, arbeids- og næringslivet og frivillige organisasjoner.

Samarbeidet med Tolletaten ble forsterket og formalisert i 2021. I 2023 besluttet imidlertid Tolletaten å redusere sin tilknytning til a-krimsamarbeidet, og de er ikke lenger fast deltaker i samarbeidet. Det er likevel et fortsatt samarbeid med Tolletaten med gjensidig utveksling av informasjon og felles kontroller hvis aktuelt.

Statens vegvesen er en annen sentral samarbeidspart. Gjennom 2023 har det vært flere felles kontroller innen varebilbransjen og samarbeid rettet mot bilverksteder og bilpleiebransjen, herunder virksomheter som driver med hjulskift (dekkskrift). Statens vegvesen har også deltatt i det tverretatlige samarbeidsprosjektet mellom Norge og Litauen, se kapittel 3.5.

Andre samarbeidsparter er lokalt brann- og el-tilsyn og plan- og bygningsetaten som blant annet er aktuelt i forbindelse med kontroll av innkvartering som arbeidsgiver stiller til rådighet, og samarbeid med skjenkekontrollen i kommunene og Mattilsynet ved kontroll av serveringsbransjen. Flere har i 2023 hatt innsats innen fiskeindustrien/havbruk, og et samarbeid med Fiskeridirektoratet. Det er også samarbeid med Kystvakta, Sjøfartsdirektoratet, Konkurransetilsynet, Utlendingsdirektoratet og Statsforvalteren.

Når det gjelder samarbeid med arbeids- og næringslivet, deltar flere av sentrene på regionale møter i Samarbeidet mot svart økonomi (SMSØ). A-krimssenteret i Tønsberg har representanter i prosjektet Medbyggerne. Videre har det gjennom året vært møter/kontakt med LO og NHO, næringsforeninger, finansinstitusjoner, bransjerepresentanter, med flere. Slike samarbeidsmøter er viktig for å bygge kunnskap om utfordringer og risiko i næringslivet for å forebygge arbeidslivskriminalitet. Se kapittel 7.3 for ytterligere informasjon om samarbeid.

Samarbeidet med Fair Play bygg er sentralt. Tips og informasjon fra dem er viktig og gir økt kunnskap om modus og trender. Fair Play Agder dekker alle bransjer.

I tillegg er det samarbeid med ulike frivillige organisasjoner. A-krimssenteret i Vestland har sammen med andre offentlige myndigheter deltatt i møter med Kirkens Bymisjon med menneskehandel som tema. A-krimssenteret i Stavanger har hatt samarbeidsmøte med Røde Kors. A-krimssenteret i Nordland er representert i et tverroperativt kompetanseteam for arbeidet mot menneskehandel i Salten. A-krimssenteret i Oslo har hatt kontakt og møter med Frelsesarmeen og Caritas. Senteret deltar også i HTSO (Human Trafficking Support Oslo) sine nettverksmøter for arbeid mot menneskehandel i Oslo. Nettverksmøtene organiseres av NAV Grünerløkka.

3 Utvikling og forvaltning

3.1 Videreutvikling av a-krimssamarbeidet

KPMG evaluerte etatssamarbeidet mot arbeidslivskriminalitet i 2022. I evalueringen ble det pekt på positive resultater av samarbeidet. Samtidig ble det trukket frem forbedringsmuligheter, blant annet når det gjelder organisering, kunnskapsbygging og strategisk styring.

Videreutvikling av a-krimssamarbeidet har vært på agendaen til styringsgruppen for NTAES og a-krimssamarbeidet gjennom hele 2023. Etatene fikk av sine respektive departement et felles oppdragsbrev av 16. mai 2023, om videreutvikling av a-krimssamarbeidet, med henvisning til evalueringsrapportens anbefalinger. Samtidig ble etatene bedt om også å vurdere andre tiltak som kan bidra til å videreutvikle samarbeidet, med mål om en mer effektiv, kunnskapsstyrt og risikostyrt felles innsats. Etatene ga i september departementene en kort statusrapportering om oppfølging av arbeidet. Dette er fulgt opp med et tilleggsoppdrag av 13. desember 2023, fra departementene. Tiltak for å videreutvikle samarbeidet vil derfor være høyt på agendaen også i 2024.

For å konkretisere og operasjonalisere etatenes felles brukermål, har styringsgruppen høsten

2023 utarbeidet et styringsdokument for 2024. Dette er rettet til de regionale styringsgruppene (RSG) som er ansvarlig for å følge opp føringene i videre styring og dialog med a-krimsentrene samt rapportering tilbake til styringsgruppen. Styringsdokumentet gir noen nasjonale prioriteringer, samtidig som det tas høyde for lokale forskjeller og rom for lokale prioriteringer. Det jobbes nå med å operasjonalisere føringene gitt i styringsdokumentet. Styringsdokumentet skal være årlig.

Styringsgruppen har høsten 2023 også jobbet med å utarbeide et årshjul for kunnskapsbasert styring i a-krim samarbeidet. Dette innbefatter tertialvise lokale og nasjonale etterretningsoppsummeringer (ESUMer) som, sammen med kunnskapsprodukter fra NTAES og etatenes analyse- og etterretningsmiljøer, skal være beslutningsgrunnlag for lokale og nasjonale prioriteringer. Nasjonale prioriteringer vil danne grunnlag for det årlige styringsdokumentet. Lokale ESUMer skal utarbeides av a-krimsentrene, mens nasjonale ESUM utarbeides av Økokrim.

Styringsgruppen vil fremover også jobbe med andre tiltak som både hver for seg og sammen skal bidra til å videreutvikle a-krim samarbeidet. Noen av tiltakene handler om å styrke den strategiske styringen av samarbeidet og sikre økt slagkraft, kunnskap og samlet effekt. Andre tiltak understøtter utfordringer påpekt i evalueringsrapporten og/eller i de to oppdragsbrevene.

Utvikling av IKT-støtte gjennom felles a-krim samarbeidsløsning er et viktig tiltak i arbeidet med å videreutvikle a-krim samarbeidet. Se nærmere omtale av dette i kapittel 3.2.

3.2 Utvikling av systemstøtte

I 2016 etablerte etatene et felles IKT-system, a-krim samarbeidsløsning, for lagring og deling av informasjon knyttet til aktivitetene i a-krimsentrene.

Etatene mottok i 2019 en samlet tildeling på 10 mill. kroner i varige midler, til IKT-støtte. I 2023 satte etatene av totalt 12,2 mill. kroner til a-krim samarbeidsløsning. Det pågår kontinuerlig videreutvikling og forvaltning av samarbeidsløsningen, innenfor den årlige budsjettammen som etatene beslutter.

Skatteetaten er produkteier for samarbeidsløsningen. Videre er det et tverretatlig forretningsteam som skal bidra til å operasjonalisere samarbeidsløsningen i tråd med målbildet som er utarbeidet for løsningen, og gi innspill til videreutvikling.

Våren 2023 avsluttet etatene prosjektet «Tverretatlig kunnskapsbygging og systemstøtte», som hadde pågått siden høsten 2019. Prosjektet bestod av tre deler: systemforvaltning og drift av a-krim samarbeidsløsning, datainnsamling og rapportering, og kunnskaps- og etterretningsbasert innsats. Prosjektet har blant annet levert en tverretatlig etterretningsprosess som bygger på politiets etterretningsdoktriner, og det er utarbeidet veiledere som gir praktisk rettleiding til doktrinen. Dette arbeidet er gjort i samarbeid med a-krimsentrene.

Produkteier og forretningsteamet har i løpet av 2023 hatt dialog med alle a-krimsentrene og andre brukere av a-krim samarbeidsløsning for å kartlegge behov som ønskes dekket av systemstøtte gjennom samarbeidsløsning. Behovene er systematisert og jobbet kontinuerlig med i 2023.

Etter at a-kriminformasjonsforskriften trådte i kraft 20. juni 2022, ble det igangsatt et arbeid med å vurdere personvernkonsekvensene (DPIA - Data Protection Impact Assessment) knyttet til behandling av personopplysninger i a-krim samarbeidsløsning, se kapittel 3.3. Parallelt med

DPIA-arbeidet har det vært en teknisk utvikling av samarbeidsløsningen som antas å redusere flere av de påpekte risikoene._

3.3 Arbeid med regelverk i a-krimssamarbeidet

Etatene har i 2023 utarbeidet en revidert og oppdatert nasjonal veileder for informasjonsdeling. Veilederen er ment å være et praktisk hjelpemiddel for medarbeiderne i a-krimssamarbeidet. Veilederen inneholder generell informasjon om taushetsplikt, samt en gjennomgang av etatenes særlovgivning og a-kriminformasjonsforskriften.

Videre har det vært jobbet med spørsmål knyttet til innsyn og unntakene fra retten til innsyn etter offentleglova. Blant problemstillingene som er vurdert i dette arbeidet, er spørsmålet om, og eventuelt hvilke deler av a-krimssamarbeidet som kan anses som ett organ etter offentleglova § 14. Det har også vært sett på hvem som skal behandle innsynsbegjæringer som gjelder tverretatlige dokument, og hvem som er klageorgan ved eventuelle klager.

Gjennom hele 2023 har Arbeidstilsynet, NAV og Skatteetaten arbeidet videre med felles DPIA for felles a-krim samarbeidsløsning. Politiet har tidligere deltatt i deler av dette arbeidet, men ikke i den siste fasen. Arbeidet med DPIA har vært en omfattende prosess, og personvernombudene i etatene uttalt seg i to omganger. En del av DPIAen er en oversikt over ulike personvernrisikoer, samt en tiltaksliste for å redusere de risikoene som ble scoret høyest. DPIA, samt felles behandlingsavtale ble signert av Arbeidstilsynet, NAV og Skatteetaten i februar 2024.

Politiets behandling av opplysninger skjer med utgangspunkt i politiregisterloven og med IKT-verktøyet Indicia som politiet har ansvar for.

3.4 Kompetanseutvikling

Ansvar for å sikre rett kompetanse og kompetanseutvikling i a-krimssamarbeidet, ligger hos den enkelte etat. Samtidig gjennomføres det noen tverretatlige tiltak.

Studiet «Tverretatlig bekjempelse av økonomisk kriminalitet» ved Politihøgskolen (15 studiepoeng) har som formål å gjøre kontrolletatene og politiet bedre kvalifisert til å bekjempe økonomisk kriminalitet gjennom økt kompetanse og styrket samarbeid. Studiet har eksistert i flere år, og en rekke medarbeidere fra etatene har fullført studiet. Etatene har 47 plasser i studieåret 2023/24.

Etterretningsseksjonen i Skatteetaten og Etterretningsdivisjonen i Tolletaten gjennomførte høsten 2023 et felles grunnkurs i etterretning hvor også deltakere fra Arbeidstilsynet, NAV og politiet ble invitert. Kurset ga deltakerne en innføring i etterretningsprosessen og prinsipper for etterretning. Sekundært var kurset med på å bygge en felles kultur for etterretning på tvers av ulike etater.

For å øke kompetansen i etatene om ulike forebyggende tiltak mot arbeidslivskriminalitet, har det i 2023 vært flere tverretatlige fagwebinar. Det har vært innlegg både fra interne i etatene og fra eksterne. Webinarene har nådd ut til et stort antall medarbeidere og ledere i etatene. Tema for webinarene har vært følgende:

- Forebygging i transportsektoren med fokus på varebil v/NAV Kontroll, Oslo politidistrikt, a-krimssenteret i Oslo, Klassekampen, Posten, Arbeidstilsynet og Statens vegvesen

- Hvordan unngå å kjøpe varer og tjenester av kriminelle? Mobilisering av forbrukermakt.
- [Tettpå](#) og [handlehvitt.no](#) v/Skatteetaten
- Havbruk v/NTAES og a-krimsentret i Vestland
- Hvordan kan prinsipper fra adferdsvitenskapen bedre etterlevelsen? v/Skatteetaten
- Identitetsforvaltningen v/NTAES, Økokrim og Skatteetaten
- Treparts bransjeprogram v/Arbeidstilsynet, Parat og Norges Bilbransjeforbund

I tillegg har det også vært enkelte kompetansetiltak i a-krimsentrene i form av fagdager/fagtimer med ulike tema og hvor også eksterne samarbeidsparter har deltatt. Enkelte tema har vært knyttet til HMS og sikkerhet for medarbeiderne på senteret.

Sentrene rapporterer om behov for styrket kompetanse på flere områder, spesielt grunnleggende kompetanse innenfor etterretning som vil kunne bidra til bedre felles forståelse for arbeidsprosesser og mer effektivt kunnskapsarbeid. I tillegg er det behov for bedre bestillerkompetanse på oppdrag slik at kunnskapsprodukter kan gi enda bedre beslutningsstøtte for innsats.

Det har gjennom 2023 sluttet flere medarbeidere i a-krimsentrene, noen med lang erfaring fra tverretattlig a-krimssamarbeid. Det har vært utfordrende for sentrene og etatene, både i forhold til tap av verdifull kompetanse, og tid og ressurser som har gått med til opplæring av nye medarbeidere. Nyansatte i et senter trenger kunnskap om arbeidslivskriminalitet og tverretattlig samarbeid i tillegg til konkret fagkompetanse for å kunne fylle sine roller.

3.5 Tverretattlig samarbeidsprosjekt mellom Norge og Litauen

I perioden 2020 - 2023 har det vært et tverretattlig samarbeidsprosjekt mellom Norge og Litauen, finansiert av EØS-midler. Målet har vært å overføre kunnskap og kompetanse om tverretattlig a-krimssamarbeid og på sikt samarbeide om tilsyn. Arbeidstilsynet har hatt prosjektledelsen og har sammen med NAV, politiet og Skatteetaten intensivert det tverretattlige samarbeidet med tilsvarende etater i Litauen. Til sammen har 10 etater deltatt.

Sammen med den tverretattlige prosjektgruppen har a-krimsentrene i Nordland og Oslo vært sentrale i arbeidet med å gi etatene i Litauen innsikt i erfaringer med a-krimssamarbeid, både gjennom studiebesøk og deltakelse i tilsyn. Det har også vært avholdt flere møter på direktørnivå. Arbeidet har bidratt til at etatene i Litauen har fått økt sin kompetanse om a-krimssamarbeid, og de har etablert et praktisk tverretattlig samarbeid på mellomledernivå og inspektørnivå. Den 1. januar 2024 fikk Litauen sitt første a-krimssenter etter modell fra Norge. Gjennom samarbeidet har også de norske etatene hatt godt utbytte av informasjon om hvordan myndighetene i Litauen organiserer og utfører sitt kontrollarbeid.

I 2023 har prosjektet hatt søkelys på transportsektoren i begge land, både ved samarbeid om analyse/etterretning og kontroller. Formålet har blant annet vært å vise hvordan de samarbeidende etatene i Litauen i større grad kan jobbe etterretnings- og kunnskapsbasert. I tillegg til de to nevnte a-krimsentrene har også en ressurs fra a-krimssenteret i Vestland deltatt i dette arbeidet. Gruppen leverte en felles situasjonsbeskrivelse høsten 2023. Resultat er at de litauiske etatene har tatt i bruk den norske metoden og utarbeidet kunnskapsunderlag for bruk i videre kontrollvirksomhet. Det har vært gjennomført kontroller både i Norge og Litauen. Ut over dette samarbeides det bilateralt om litauiske aktører som har aktivitet i Norge. Statens vegvesen har vært en viktig samarbeidspart i arbeidet rettet mot transportsektoren.

Selv om prosjektet er avsluttet, gir alle etatene i begge land klart uttrykk for at samarbeidet bør fortsette. Prosjektet har bidratt til at både etater og medarbeidere har blitt kjent, noe som gjør det betydelig enklere å ta kontakt ved videre behov for samarbeid.

4 Vurdering av tilstand av arbeidslivskriminalitet

Arbeidslivskriminalitet kjennetegnes gjerne ved at den foregår i arbeidsintensive bransjer med blant annet lave kompetansekrav, utstrakt bruk av enkeltpersonforetak og hvor det benyttes en stor andel ufaglært, midlertidig og utenlandsk arbeidskraft. Innen enkelte bransjer er kriminaliteten sesongbasert, som for eksempel innen dekkskifte og landbruk.

Økokrim utarbeider tertialvise ESUM (se kapittel 3.1) om arbeidslivskriminalitet på bakgrunn av innspill fra etatene. Informasjonen i dette kapittelet er blant annet basert på informasjonen i ESUM for siste tertial 2023. Det rapporteres jevnlig om arbeidslivskriminalitet i arbeidsintensive bransjer. Rapporteringen har ofte sammenheng med hvilke bransjer etatene prioriterer å kontrollere. Det er gjerne flere tips på bransjer hvor arbeidet som utføres er synlig, som for eksempel byggebransjen, enn bransjer hvor de som arbeider er mindre synlige. Det er ofte utenlandske arbeidstakere som er sårbare for å bli utnyttet.

Utenlandske aktører dominerer markedet for fisketransport med vogntog for norske fiskebedrifter, men det er ofte gjennom norske selskaper, som de har kjøpt opp eller opprettet. Virksomhetene har gjerne komplekse selskapsstrukturer, noe som bidrar til at det er utfordrende for etatene å få en totaloversikt over kriminalitetsbildet. Det forekommer arbeidslivskriminalitet ved denne typen varetransport, blant annet gjennom ulovlig kabotasjekjøring, utnyttelse av arbeidstakere gjennom brudd på regler om allmenngjort lønn og arbeidstidsbestemmelser, samt skatteunndragelser.

Det har i 2023 vært mest rapportering om arbeidslivskriminalitet innenfor bygg og anlegg, etterfulgt av servering og transportbransjen. Innen bygg og anlegg rapporteres det hovedsakelig om bruk av ulovlig arbeidskraft, skatte- og avgiftskriminalitet, svart arbeid og utnyttning av arbeidstakere. Når det gjelder serveringsbransjen, har det vært mest rapportering på svart arbeid, skatte- og avgiftskriminalitet samt brudd på arbeidsmiljøloven. I disse bransjene er det også kjent at det forekommer trygdesvindel, særlig i kombinasjon med svart arbeid og ved bruk av fiktive arbeidsforhold.

Når det gjelder informasjon om transportbransjen, har det vært mest rapportering når det gjelder varebil og deretter persontransport. Det har vært lite rapportering på tungtransport. I varetransportbransjen er det mest rapportering på svart arbeid og skatte- og avgiftskriminalitet, men også en del rapportering på hvitvasking i bransjen av aktører som også begår annen type kriminalitet.

Det avdekkes også jevnlig ulike former for arbeidslivskriminalitet i andre bransjer, som for eksempel i deler av bilpleie- og verkstedbransjen. I denne bransjen er det spesielt ulike former for utnyttelse av arbeidstakere og svart avlønning som er utbredt. Det samme gjelder sesongarbeid i jord- og landbrukssektoren. I vårsesongen har det i flere år vært omreisende håndverkere som driver oppsøkende virksomhet med formål om å bedra kundene. Det nevnes også om hendelser der tredjelandsborgere har benyttet falske dokumenter for å tilegne seg opphold i Norge som faglærte kokker.

5 Sentrene og lokale a-krimssamarbeid sin innsats mot arbeidslivskriminalitet

5.1 Kunnskapsbasert innsats

Det er et grunnprinsipp for a-krimssamarbeidet at innsatsen skal være kunnskapsstyrt, og kunnskapsbygging er et felles ansvar for etatene. Det skal bygges kunnskap om trender, aktører, miljøer og modus som grunnlag for å prioritere innsats, velge tiltak og utvikle metodikk. Det er også behov for kunnskap om effekten av innsatsen for å kunne korrigere og styre innsatsen, og for å gi læring.

Som omtalt i kapittel 3.1 er det igangsatt et utviklingsarbeid med hensyn til å konkretisere og operasjonalisere etatenes felles brukermål gjennom et styringsdokument for 2024 med noen nasjonale prioriteringer. For 2023 har det ikke vært noen felles nasjonale prioriteringer, og innsatsen er gjennomført etter lokale prioriteringer i a-krimssentrene og lokale a-krimssamarbeid.

Kunnskapsprodukter er viktige og avgjørende for prioritering av aktører og valg av innsats. A-krimssentrene utarbeider ulike kunnskapsprodukter, på oppdrag fra lokal koordineringsgruppe. Dette er senterets ledergruppe og de som beslutter lokal innsats. Innhenting av informasjon til kunnskapsarbeidet gjøres blant annet gjennom sentrenes kontroller. Sentrene kan videre be om bidrag til kunnskapsbygging fra linjen i egen etat. Informasjon som sentrene får gjennom samarbeid med andre myndigheter, er også sentralt i kunnskapsarbeidet. Det samme gjelder informasjon fra arbeids- og næringslivet og frivillige organisasjoner. Lokale a-krimssamarbeid har ikke etablert et like omfattende arbeid med kunnskapsbygging som sentrene, men lager beslutningsstøtte til prioritering av lokal innsats.

Bemanningssituasjonen og kompetanse i a-krimssentrene, omtalt i kapittel 2.2, har påvirket enkelte av sentrene sitt arbeid med kunnskapsbygging i 2023. Det har likevel vært jobbet bra med ulike kunnskapsprodukter, både i sentrene og lokale a-krimssamarbeid, som grunnlag for prioritering av innsats dette året eller kommende år.

Noen produkter omhandler mer generell risiko for arbeidslivskriminalitet i en bransje, blant annet i bransjene bygg og anlegg, renhold, varebiltransport, bilpleie/hjulskift/hjullagring, varehandel, thaimassasje, reiseliv/opplevelsesturisme, fiskeindustrien og havbruk. Andre kunnskapsprodukter er sammenstilte opplysninger om konkrete trusselaktører og virksomheter for å vurdere videre innsats, herunder virkemidler, sanksjoner og metodikk. Aktørene er innenfor ulike bransjer. Flere av a-krimssentrene har jobbet med oversikt over trusselaktører i senterets nedslagsfelt for bedre å kunne prioritere målrettet innsats mot et mindre utvalg aktører som antas å utøve alvorlig og samfunnsskadelig arbeidslivskriminalitet.

Enkelte av sentrene har også utarbeidet etterretningsoppsummeringer der formålet er å gi en løpende vurdering av situasjonsbildet og forventet utvikling innen senterets nedslagsfelt. Videre er det utarbeidet enkelte erfarings-/evalueringsrapporter fra innsats, for eksempel kartleggingsaksjoner. Dette har gitt viktige erfaringer om arbeidsmetode.

De lokale koordineringsgruppene har vurdert at kunnskapsproduktene fra 2023/2022, har gitt middels til god/svært god beslutningsstøtte for å kunne prioritere aktørgrupper for innsats. Produktene gir god, verdifull og tidsriktig kunnskap. De har også gitt grunnlag for å prioritere bort

aktører. Når det gjelder vurdering av produktene som beslutningsstøtte for å kunne prioritere virkemidler, sanksjoner og utvikle metodikk, er denne også fra middels til god/svært god.

For at produktene skal gi god beslutningsstøtte, pekes det likevel på forbedringspotensialer når det gjelder tydeligere bestillinger av kunnskapsprodukt og informasjonsbehov og bedre struktur i oppdragsdialogen. Det pekes også på at kunnskapsproduktene må gi tydelige anbefalinger, noe som vil gi enda bedre beslutningsstøtte for lokal koordineringsgruppe.

5.2 Aktiviteter mot brukermålene

5.2.1 Mål og føringer

Etatenes tre felles brukermål for a-krimssamarbeidet gir det overordnede grunnlaget for prioritering av innsats. Det ene målet handler om å redusere kapasitet og intensjon hos sentrale trusselaktører. De to andre handler om å redusere de kriminelles handlingsrom ved at det jobbes aktørrettet mot utenlandske arbeidstakere og oppdragsgivere/forbrukere, slik at de kriminelle opplever det som vanskelig å skaffe seg arbeidskraft å utnytte, og de opplever det vanskelig å få oppdrag.

En stor del av ressursinnsatsen i a-krimssentrene og lokale a-krimssamarbeid er rettet mot sentrale trusselaktører. Innsatsen er ikke bare rettet mot dem som allerede er blitt sentrale trusselaktører, men den bidrar også til å hindre andre trusselaktører i å bygge kapasitet. Dette gjelder blant annet å hindre kjente aktører i å bygge ny kapasitet eller hindre at nye aktører får bygget kapasitet.

Målet med å prioritere de aktørene som vurderes å kunne forårsake mest skade i samfunnet, er å sikre at etatene bruker sine ressurser der det antas at de har størst effekt på å redusere arbeidslivskriminalitet. Dette betyr at det er en kunnskapsbasert vurdering og prioritering av hvem som det lokalt er viktigst å rette innsatsen mot, se kapittel 5.1.

Innsatsen fra a-krimssentrene og lokale a-krimssamarbeid bidrar også til å sette utenlandske arbeidstakere i stand til å ivareta sine rettigheter og oppfylle sine plikter. Det er særlig oppmerksomhet mot arbeidstakere som er sårbare for å bli utnyttet eller som har en intensjon om å delta aktivt i kriminelle handlinger. Når det gjelder innsats mot oppdragsgivere og forbrukere, ligger hovedinnsatsen mot denne aktørgruppen i linjen (fagmiljøene) i etatene, men sentrene har også noe innsats.

Etatene jobber planmessig og kontinuerlig over tid med en bred bruk av virkemidler og sanksjoner slik at dette gir en merverdi i innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. Innsatsen bidrar også til synlighet og opplevd oppdagelsesrisiko gjennom aktiv bruk av kontroller på arbeidsplasser og i virksomheter.

5.2.2 Eksempel på innsats mot brukermålene

A-krimssentrene og lokale a-krimssamarbeid har i 2023 rettet sin innsats mot trusselaktører i ulike bransjer som renhold, bilverksted og bilpleie, fiskeindustrien/havbruk, bygg og anlegg, servering og verft. De har også hatt en innsats mot trusselaktører i bransjer som hyttemarkedet, dagligvare, frisør, avfallshåndtering, samt sesongrelaterte områder som oppsøkende håndverker, turisme, dekkskifte og landbruk.

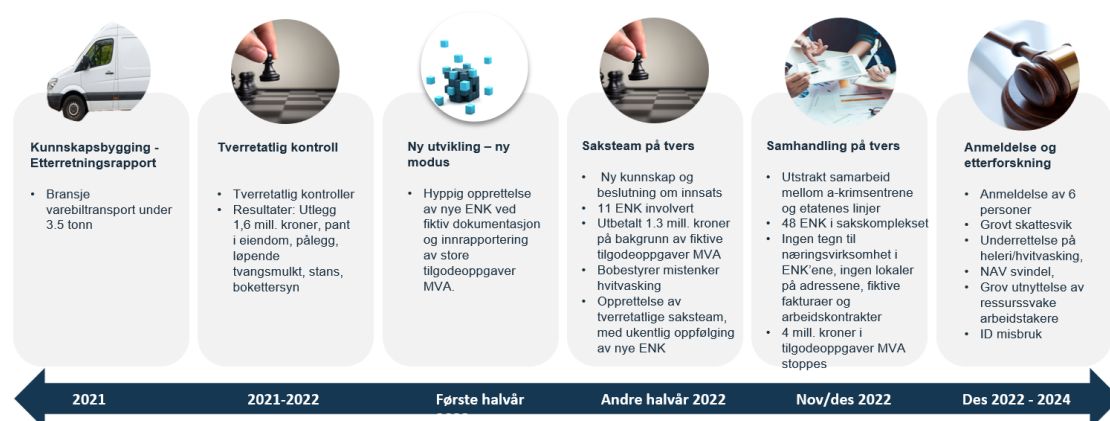
Det har vært benyttet en rekke ulike virkemidler og sanksjoner, både i sentrene, lokale a-krimssamarbeid og ved oppfølging i etatenes linjer. Innsatsen bidrar til at trusselaktørene får redusert sin kapasitet og/eller hindres i å bygge kapasitet. I mange tilfeller bidrar innsatsen også til at utenlandske arbeidstakere blir satt bedre i stand til å ivareta sine rettigheter og plikter, noe som igjen gjør det vanskelig for trusselaktører å utnytte sårbare arbeidstakere. Tilsyn og kontroller rettet mot trusselaktører og utsatte bransjer, bidrar også til synlighet og opplevd oppdagelsesrisiko. Videre kan tvangsinnfordring gjennom utlegg redusere trusselaktørers kapasitet, samtidig som utlegg i fordringer, gir oppdragsgiver et insitament til å vurdere hvem de gir oppdrag til.

Oppsummert bidrar derfor den tverretatlige innsatsen til måloppnåelse for flere av brukermålene samtidig. Under følger enkelte eksempler på innsats og resultater. For nærmere beskrivelse av resultater og effekter knyttet til brukermålene, se kapittel 7.

Eksempel 1

A-krimssenteret i Nordland har over flere år fulgt opp et nettverk innen varebiltransport og med ulike hypoteser ettersom modus i nettverket har endret seg. I den første fasen ble det gjennomført et etterretningsprosjekt knyttet til varebilsegmentet i Nordland. Det ble utarbeidet en etterretningsrapport i 2021 hvor spesielt ett selskap pekte seg ut i forhold til mulige brudd på arbeidsmiljøloven og trygdesvindel samt uriktige opplysninger i a-ordningen, doble arbeidskontrakter, falske førerkort m.m. Etatene fulgte opp selskapet i 2021 med ulike virkemidler og sanksjoner som kontroll, illeggelse av pålegg, tvangsmulkt og sikring av verdier. Blant annet ble 1,6 mill. kroner sikret i form av utlegg. Under Skatteetatens avdekkingskontroll ble det i løpet av første halvår 2022 avdekket nytt modus med hyppig opprettelse av en rekke foretak over hele landet og mulig MVA-svindel. Dette førte til nye hypoteser om brudd på regelverk og omfattende innhenting av informasjon i ulike deler av landet, noe som involverte flere a-krimssentre, og oppfølging i registre og av pengestrømmer. Denne gangen ble det avdekket antatt MVA-svindel, trygdesvindel, hvitvasking og utnyttelse av utenlandske sårbare arbeidstakere. Politiet og Skatteetaten gjennomførte en aksjon med pågripelser, avhør, ransakning og beslag. Det ble i årsskiftet 2022/2023 levert 6 anmeldelser fra Skatteetaten, og etaten har stanset MVA-utbetalinger på 4 mill. kroner. NAV har også anmeldt forhold i saken.

A-krimssenteret i Nordland peker på at de gode resultatene overfor dette nettverket/sentral trusselaktør skyldes at alle etatene har bidratt med sine virkemidler og sanksjoner. Senteret og etatenes linjer har jobbet tett og godt sammen fra start og hatt riktig kompetanse og ressurser. Etter avdekking av nytt modus, har det også vært avgjørende med en vellykket involvering med bidrag fra flere a-krimssentre, slik at man raskt fikk en oversikt over alle virksomhetene i nettverket, og dermed evnet å stanse urettmessige utbetalinger av MVA. Det ble også etablert et internasjonalt politisamarbeid for gjennomføring av avhør i utlandet. Se illustrasjon av prosess og samarbeid i figur 5.2.1.

Figur 5.2.1 Samspill mellom flere a-krimsentre og etatenes linjer for å avdekke og sanksjonere en sentral trusselaktør

Eksempel 2

A-krimsentret i Vestland gjennomførte i 2023 en større aksjon, sammen med Statens vegvesen og Skatteetatsens skattepatrulje. Aksjonen var rettet mot avisbudkjøring, «Rett hjem» og «Morgenlevering», fra en distribusjonssentral, mot et bestemt miljø, og innenfor et kort tidsrom. Et høyt antall biler ble stanset og kontrollert. Det ble gjort svært alvorlige funn som indikerte arbeidslivskriminalitet i form av brudd på arbeidsmiljøloven, utnyttning av sårbare arbeidstakere, svart arbeid, svart omsetning og mulig trygdesvindel. Etatene benyttet virkemidler i form av kontroller, sanksjoner, tvangsinnskriving, media og ikke minst møter og dialog for å påvirke avisdistribusjonens oppfølging og bruk av underleverandører.

Gjennom en samlet tverretattlig virkemiddelbruk og et målrettet etterarbeid, ble det oppnådd gode resultater. Et sentralt resultat av innsatsen var at distribusjonssentralen innførte en ny driftsmodell som ikke lenger la ansvaret på underleverandørene for å innberette riktige tall til myndighetene. Distribusjonssentralen uttalte blant annet at «Vi erkjenner våre kontrollrutiners svakheter med hensyn til våre underleverandører, og vår øyeblikkelige prioritet er å rydde opp. Vi ønsker nå å tilby våre distributører, uten avvik eller brudd på retningslinjer, en fast ansettelse».

Et annet resultat var etterbetaling av lønn til arbeidstakere. Dette er et eksempel på innsats som har bidratt til resultater og effekter knyttet til alle tre brukermålene. Resultatene hadde ikke vært mulig å oppnå uten et tverretattlig samarbeid. Se illustrasjon av innsatsen i figur 5.2.2.

Figur 5.2.2 Virkemidler, funn, resultater og medieomtale av innsatsen mot distribusjonssentralen

Eksempel 3

Det er viktig at innsatsen også bidrar til å hindre kjente aktører i å bygge ny kapasitet. A-krimsentret i Oslo har i 2023 jobbet med å kartlegge hvilke aktører (personer og deres virksomheter) i et nettverk innen dagligvare- og serveringsbransjen, som fremdeles er aktive. Det er laget en ny etterretningsrapport, og på bakgrunn av funn her, er det opprettet straffesak knyttet til avgifts- og skatteunndragelser mot personer i to virksomheter. Arbeidstilsynet har også anmeldt en aktør for lønnsstyrer og falsk forklaring etter å ha sendt inn fiktive timelister. Videre er det gjennomført kassakontroller og gitt ulike pålegg, blant annet bokføringspålegg og tvangsmulkt. Det var også indikasjoner på trygdesvindel som følges opp av NAV. Se illustrasjon av samarbeidet i figur 5.2.3.

Figur 5.2.3 Prosessen fra etterretningsrapport, ulike etaters innsats og virkemiddelbruk, samt resultater

Eksempel 4

A-krimssenteret i Trøndelag trekker frem at de på alle kontroller i 2023 har rettet oppmerksomheten mot å gi utenlandske arbeidstakere generell veiledning om deres rettigheter og plikter i norsk arbeidsliv. Aktuelle tema det er gitt veiledning om til arbeidstakerne, er arbeidskontrakter, timelister, lønns slipper, allmenngjort lønn i aktuelle bransjer, og HMS-kort i bransjer hvor dette er påkrevd. Andre tema har vært informasjon om viktigheten av å ha skattekort og at arbeidsgiver foretar forskuddstrekk av lønn. Det er også gitt informasjon om betydningen av å oppgi riktige opplysninger til NAV dersom arbeidstaker mottar ytelser og samtidig er i arbeid. Veiledningen er gitt i form av samtaler og utdeling av diverse informasjonsmateriell som de enkelte etater besitter. Som følge av dette har også arbeidstakere henvendt seg til Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA) for mer veiledning og registrering.

Videre har Arbeidstilsynet fulgt opp virksomheter som er påtruffet i kontrollene, med sanksjoner blant annet knyttet til brudd på arbeidskontrakter, lønns slipper og timelister. Skatteetaten har varslet og vedtatt tvangsmulkt for virksomheter som ikke har innberettet sine arbeidstakere i a-ordningen. Der virksomheten har etterkommet sanksjonene, har dette resultert i at arbeidstakerne har mottatt arbeidskontrakt, timelister og lønns slipper. Videre har arbeidstakerne blitt innmeldt i a-ordningen. Der det er registrert manglende innmeldinger i Aa-registeret, er dette fulgt opp videre av NAV og som resultat fått registrert arbeidstakerne med arbeidsforhold i Aa-registeret.

Samlet har både veiledning og sanksjoner bidratt til at utenlandske arbeidstakere er satt bedre i stand til å ivareta sine rettigheter og oppfylle sine plikter.

Eksempel 5

A-krimssenteret i Nordland har sammen med næringslivskontakten i politiet, Rana kommune, næringslivsorganisasjoner og større utbyggere som Avinor og Freyr, inngått et samarbeid for å forebygge og avdekke arbeidslivskriminalitet i forbindelse med store utbyggingsprosjekter i Rana kommune de neste årene. Det har i 2023 vært flere samarbeidsmøter for å drøfte utfordringer og risiko for arbeidslivskriminalitet innenfor regionen. I tillegg har senteret hatt egne møter med Avinor knyttet til utbygging av ny flyplass i Rana, og gjennomført kontroller på anleggsplasser i samarbeid med Skatteetatens skattepatrulje. Denne innsatsen har vært viktig for å bygge kunnskap om aktører tilknyttet prosjektet, og ikke minst kunne samarbeide med Avinor som oppdragsgiver for å identifisere risiko og tiltak for å forebygge og redusere risiko for arbeidslivskriminalitet.

A-krimssenteret i Vestland har i 2023 deltatt i et samarbeid knyttet til forebygging av arbeidslivskriminalitet i utbyggingen av Sotrasambandet der Statens vegvesen er oppdragsgiver. I samarbeidet deltar også linjen i Skatteetaten, DSB og andre relevante parter. Senteret har bistått med utvikling av ROS-analyse, gitt Statens vegvesen støtte knyttet til internt kontrollarbeid, og vært part i prosessmøter. Senteret medvirket også til en felles pressemelding om samarbeidet. Der hvor regelverket har lagt til rette for informasjonsdeling, er relevant informasjon delt mellom partene. Målet er at senteret, i et forebyggingsperspektiv, skal fungere som et viktig støtteledd for Statens vegvesen sitt eget seriositetsarbeid i rollen som oppdragsgiver.

Dette er to eksempler på innsats som først og fremst bygger opp under bruker målet om at oppdragsgivere og forbrukere ikke bidrar til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester.

Samarbeid med Skatteetatens innkreivingsmiljø

I 2022 begynte et nytt og tett samarbeid mellom Skatteetatens innkreivingsmiljø og a-krimssentrene, samt med lokale a-krimssamarbeid. Dette samarbeidet er ytterligere utviklet i 2023 og har gitt gode resultater, se tabell 5.2.1 under.

Alle sentrene viser til at det har vært benyttet tvangsinnfordring som arrest og utlegg ovenfor ulike nettverk og trusselaktører, i et stort omfang. Særlig har det vært benyttet et stort antall utlegg, blant annet i ulike fordringer for å sikre betaling av restanser. Dette siste gjør også at oppdragsgivere blir klar over hvem de handler med og slutter å benytte underleverandøren. Den gode dialogen og informasjonsutvekslingen mellom sentrene og Skatteetatens innkreivingsmiljø har ført til at man oftere lykkes å ta fra kriminelle verdier, og at man oppnår raskere konsekvenser. Det har også medført at store beløp er frivillig innbetalt på forfalte krav. Dette antas å skyldes målrettet dialog med skyldnerne, blant annet om avholdelse av utleggsforretning eller begjæring av konkurs.

Tabell 5.2.1 Antall innkreivingsaktiviteter og beløp faktisk sikret i samarbeidet mellom a-krimsentrene, lokale a-krimssamarbeid og Skatteetatens innkreivingsmiljø

Brukereffekt	Antall	Faktisk sikret beløp i millioner
Utlegg	321	64,7
Arrest	2	2,6
Betaling etter dialog	549	201,9
Erstatning	6	2,9
Konkurs	73	26,0*

* Dette er ikke faktisk sikret beløp, men krav omfattet av konkursbegjæringen

Eksempel på innsats som har resultert i dom

I september 2023 ble en arbeidsgiver for første gang dømt etter den nye bestemmelsen i straffeloven for lønnstyveri i Norge (tatt inn i straffeloven fra 1. januar 2022). Det innebærer at en arbeidsgiver som ikke utbetaler lønn, feriepenger eller annen type godtgjøring som en ansatt har krav på, kan anmeldes og straffes for det. Saken startet med en kontroll fra a-krimssenteret i Oslo i 2020 hvor det gjennom samtaler med de ansatte samt Skatteetatens personallistekontroll, ble avdekket at en restauranteier hadde utbetalt for lite lønn til en av sine ansatte. Arbeidstilsynet anmeldte forholdet. Det er allmenngjort lønn i serveringsbransjen som vil si at det ikke er tillatt å betale under minstelønnen i tariffavtalen for bransjen. I denne saken hadde arbeidsgiver i over to år utbetalt lønn som lå langt under hva den ansatte hadde krav på. Tingretten dømte arbeidsgiver til å betale rundt en kvart million i erstatning til servitøren, i tillegg til betinget fengsel i 30 dager. Dommen er endelig.

Det andre eksempelet er en dom som ble avsagt i Sogn og Fjordane tingrett i mai 2023. Denne saken har sin opprinnelse fra a-krimssenteret i Vestland i 2019, og en påfølgende anmeldelse fra Arbeidstilsynet. I dommen ble en mann dømt for grov utnyttelse av 42 polske arbeidstakere, som arbeidet som bærplukkere i Vik kommune. Arbeidstakerne var ansatt gjennom mannens enkeltpersonsforetak, og utførte arbeid på seks ulike gårder. Arbeidstakerne var innkvartert av en mellommann, og levde under til dels kummerlige forhold. De arbeidet lange dager og mottok ikke all lønnen de hadde krav på. Tingretten sa blant annet følgende i dommen: «Retten er etter en samlet og helhetlig vurdering kommet til at overtredelsen er å anse som grov. Det er tale om utnyttelse av flere personer som er uten tilknytning til Norge og uten kunnskap om regelverket i Norge. Arbeidstakerne har utvilsomt arbeidet lange dager bestående av ensformig arbeid som over tid er tungt [...]. Hele ordningen bærer preg av at arbeiderne skal måtte jobbe så mye som mulig for å kunne returnere tilbake til Polen med en relativt beskjeden godtgjørelse for sitt arbeid. Videre fremstår innkvarteringen i brakkeriggen som kummerlig, hvilket underbygger et helhetlig bilde av en utnyttelse av de ansattes arbeidskraft uten særlig omtanke for deres ve og vel før og etter arbeid». Dommen ble anket til Gulating lagmannsrett, og endelig dom ble avsagt i januar 2024. Mannen ble dømt til 60 dagers ubetinget fengsel, og et inndragningskrav på over kr 800 000 som skulle gå til dekning av erstatningskravene fra de ansatte.

5.3 Omtale av a-kriminnsatsen i media

Kommunikasjon er et viktig virkemiddel i innsatsen med å forebygge og bekjempe arbeidslivs-kriminalitet. Gjennom media når a-krimssamarbeidet flere viktige målgrupper med budskap og informasjon som understøtter brukermålene.

Tall fra Retriever viser at a-krimssentrene og lokale a-krimssamarbeid totalt ble omtalt i 488 medieoppslag i 2023, se figur 5.3.1 som viser hvordan oppslagene fordelte seg.

Figur 5.3.1 Antall og fordeling av medieoppslag i 2023

A-krimssentrene står for en vesentlig andel av medieomtalen der a-krimssamarbeidet profileres. Størstedelen av oppslagene er resultat av utspill fra sentrene, de fleste basert på kontroller og funn. Flere av sentrene har gjennom lokale medier blant annet advart mot å bruke oppsøkende håndverkere. I tillegg har de også fått flere medieoppslag om kontroller i varebilsegmentet og råd til forbrukerne om dekkskifte. Dette var de sakene som fikk bredest dekning samlet sett i 2023.

I 2023 kom norgeshistoriens første dom på lønnstyveri, avdekket av a-krimssenteret i Oslo. Saken fikk oppmerksomhet i media og sosiale medier. I tillegg fikk varebilkontrollene som ble gjennomført i samarbeid med Statens vegvesen, bred medieoppmerksomhet.

A-krimssenteret i Tønsberg har fått flere omtaler i lokale medier etter kontroller og aksjoner. De fikk også omtale i flere lokale medier da de advarte hus- og hytteeiere mot oppsøkende useriøse håndverkere og da de senere gikk ut med forbrukerråd i forbindelse med dekkskifte.

I Agder har blant annet kontroller i hyttemarkedet og kontroller av serveringssteder bidratt til

medieoppslag. Forebyggende budskap om oppsøkende håndverkere fikk god dekning og ble omtalt i aviser, på nett og i radio. A-krimsenteret advarte publikum mot å inngå avtaler med disse aktørene, og informerte om hvordan man kan sikre at man bruker seriøse håndverkere.

I Stavanger var hovedoppslagene i media knyttet til kontroller av bilpleieaktører, byggeplasser og varebiltransport. Også her advarte man i media mot å benytte oppsøkende håndverkere.

A-krimsenteret i Vestland har hatt flere større medieoppslag om varebilkontroller - også i nasjonale medier. Ulovlig restaurantdrift og advarsler mot omreisende håndverkere var andre saker som fikk medieoppmerksomhet, i flere kanaler.

I Trøndelag har a-krimsenteret blant annet hatt medieoppslag knyttet til kontroll av serveringssteder og advarsler mot å benytte oppsøkende håndverkere. En sak om en velkjent kjede som gjennomførte oppussing med bruk av ulovlig arbeidskraft, ble fulgt opp av en større regional avis. Det samme gjorde en sak innen bilpleie.

Fra a-krimsenteret i Nordland har funn fra kontroller av serveringssteder fått gjentakende oppmerksomhet. Det samme har senterets bekymringer knyttet til arbeidsforhold innen både fiskeindustrien og byggebransjen. De har også vært ute med advarsel om dyrtid og oppblomstring av useriøse aktører, for å forebygge. Når det gjelder fiskeindustrien, nevnes også senterets aktivitet som opphav til politiets etterforskning av et større kriminelt nettverk.

Når det gjelder a-krimsenteret i Alta, har mye av medieomtalen omhandlet innlemmelsen av a-krimsamarbeidet i Troms og at a-krimsenteret da blir et senter for både Troms og Finnmark. Senteret har også hatt en del medieoppslag etter kontroller.

A-krimsamarbeidet Møre og Romsdal har hatt omtaler i flere lokale medier. De har også fått publisert et debattinnlegg om ansvaret for å håndtere arbeidslivskriminalitet.

På Innlandet fikk a-krimsamarbeidet bred medieomtale i saker om statsbudsjettet og bevilgning av penger til styrking av dette samarbeidet.

A-krimsamarbeidet i Troms har hatt omtaler i flere lokale medier. Hovedsakene var knyttet til en større aksjon i turistnæringen, kontroll av turistfiske og det at a-krimsamarbeidet i Troms blir en del av a-krimsenteret i Alta.

A-krimsamarbeidet Romerike, Follo og Østfold var ikke direkte omtalt i noen mediasaker, men er nevnt generelt i saker som omhandler a-krimsamarbeidet.

6 Innsats mot arbeidslivskriminalitet i etatenes linjer (fagmiljøer)

6.1 Arbeidstilsynet

En vesentlig del av Arbeidstilsynets innsats for å forebygge og bekjempe arbeidslivskriminalitet, gjøres gjennom det tverretatlige a-krimsamarbeidet. Etatens rolle er å ha et særlig fokus på arbeidstakerperspektivet og følge opp at arbeidsgivere ivaretar ansvaret sitt for HMS samt lønns- og arbeidsvilkår for sine ansatte.

Arbeidstilsynet har sin styrke ved at de kan gjøre bruk av umiddelbare sanksjoner ved brudd på arbeidsmiljøregelverket, som stans ved overhengende fare, pålegg for å rette opp lovbrudd, og tvangsmulkt eller stans som pressmiddel. Etaten gir også overtredelsesgebyr når det avdekkes alvorlige, kritikkverdige eller gjentatte lovbrudd. Kontroller og sanksjoner gjøres i hovedsak av medarbeiderne i sentrene og lokale a-krimssamarbeid, men det samarbeides med jurister i linjen ved illeggelse av overtredelsesgebyr og anmeldelse. Kapittel 7.2 gir en samlet oversikt over Arbeidstilsynets tilsyn/kontroller, sanksjoner og anmeldelser rettet mot arbeidslivskriminalitet i 2023. Antall anmeldelser etter tilsyn innenfor arbeidslivskriminalitet har økt betydelig i forhold til 2022.

Informasjon og veiledning til utenlandske arbeidstakere er en sentral oppgave for Arbeidstilsynet, både i tilsyn/kontroller som gjennomføres i a-krimssentrene og lokale a-krimssamarbeid, og gjennom innsats i linjen som kommunikasjonskampanjer og veiledning på Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA). For resultater i 2023 når det gjelder Arbeidstilsynets informasjonskampanje Know your rights og SUA, se kapittel 7.2.

Når det gjelder Arbeidstilsynets innsats mot oppdragsgivere og forbrukere ut over det som skjer gjennom a-krimssamarbeidet, er treparts bransjeprogram en sentral aktivitet som gjennomføres av linjen. Etaten forvalter også godkjenningsordninger og registre som oppdragsgivere og forbrukere kan søke i for å finne godkjente tilbydere, og ordninger med HMS-kort. Videre fører etaten tilsyn med offentlige og private oppdragsgivere, for å bedre lønns- og arbeidsvilkårene i leverandørkjeder. For nærmere omtale og resultater i 2023, se kapittel 7.3.

En sentral innsats for Arbeidstilsynet er å følge opp at virksomhetene ivaretar seriøse og anstendige arbeidsvilkår. Etaten har i 2023 gjennomført et høyt antall tilsyn, i tillegg til veiledningstiltak, blant annet for å sikre at arbeidsgivere gir utenlandske arbeidstakere allmenngjort lønn. Denne innsatsen er viktig for å forebygge mer alvorlig sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

Samarbeid over landegrensene er et viktig bidrag til Arbeidstilsynets tilsyns- og veiledningsaktiviteter i innsatsen mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Etaten gjennomfører et bredt spekter av aktiviteter, noen finansiert med EU- og EØS-midler. Disse har blant annet bidratt til samarbeid om tilsyn og utveksling av informasjon, deling av god praksis og målrettet veiledning. Samarbeidsprosjektet mellom Norge og Litauen, omtalt i kapittel 3.5, har vært en viktig del av etatens internasjonale samarbeid.

6.2 NAV

NAVs samfunnsoppdrag er å bidra til sosial og økonomisk trygghet og fremme overgang til arbeid og aktivitet. Dette innebærer blant annet å sørge for at rett ytelse utbetales til rett person til rett tid. NAV Kontroll representerer NAV i a-krimssamarbeidet. NAV Kontroll forebygger, avdekker, utreder og anmelder trygdesvindel og kriminalitet i arbeidslivet.

A-krimssentrene kan avdekke indikasjoner på trygdesvindel, men NAV har ikke umiddelbare virkemidler som sentrene kan benytte. Saker fra a-krimssentrene oversendes derfor til linjen for videre utredning og eventuell reaksjon. En reaksjon kan være stans i utbetaling og tilbakekreving av utbetalt stønad. Alvorlige forhold blir anmeldt til politiet. NAV mottar ofte tips og bekymringsmeldinger om a-krimrelatert trygdesvindel fra de andre etatene i samarbeidet, og disse tipsene blir også behandlet i linjen.

I 2023 fattet NAV vedtak om å kreve tilbake 12,2 mill. kroner feilutbetalt beløp i 39 a-krim saker, og hindret feilaktig utbetaling av stønad i 10 saker. Det ble i 2023 anmeldt 14 a-krim saker til politiet, og totalt anmeldt beløp i disse sakene var 4,2 mill. kroner. Det falt dommer i 15 a-krim saker som var anmeldt av NAV i 2023 eller tidligere. Den tiltalte jobbet ofte svart og mottok samtidig en stønad fra NAV i de anmeldte sakene. Sakene kan enten ha oppstått i et a-krim senter, i lokale a-krim samarbeid, som tips til etaten eller være saker som NAV selv har avdekket.

NAV har ansvar for å rette feil og gjøre Aa-registeret tilgjengelig for andre myndigheter og samarbeidende etater, blant annet i a-krim samarbeidet. Hver måned melder rundt 180.000 virksomheter inn informasjon til Aa-registeret. Aa-registeret inneholder informasjon om alle arbeidsgivere og arbeidstakere og oppdragsgivere og oppdragstakere i Norge.

En viktig oppgave for NAV i a-krim samarbeidet er å kontrollere at arbeidsgiverne har registrert arbeidstakerne korrekt i Aa-registeret. På de stedlige kontrollene gir NAV veiledning til arbeidsgivere om dette. Som forberedelse til stedlige kontroller, benytter NAV Kontroll Aa-registeret til å gjøre datauttrekk av aktuelle virksomheter for å undersøke om ansatte ved disse virksomhetene mottar stønad. NAV kan også sjekke om personer påtruffet under kontroll av de andre etatene, er registrert i Aa-registeret.

Feilaktige opplysninger i Aa-registeret kan benyttes som verktøy for å begå økonomisk kriminalitet både overfor NAV og andre (eksempelvis skatte- og avgiftskriminalitet og lånebedragerier). Uregistrerte arbeidsforhold kan også føre til utnyttelse av sårbare arbeidstakere. Det er derfor viktig å følge opp kvaliteten i Aa-registeret kontinuerlig. I 2023 har NAV

- sendt ut ca. 18 000 orienteringsbrev til opplysningspliktige om ca. 153 000 arbeidsforhold som har vært feilrapportert til Aa-registeret.
- ilagt 30 gebyrer og 12 tvangsmulkt for brudd på meldeplikten til Aa-registeret.

NAV og Frivillighet Norge har i 2023 inngått en samarbeidsavtale som blant annet skal bidra til at NAV og frivillig sektor sammen finner løsninger for å møte sårbare grupper bedre.

I Sverige kom det i 2023 en offentlig utredning om svindel av velferdssystemene. Utredningen belyser blant annet hvordan kriminelle nettverk finansierer sin virksomhet gjennom svindel av velferdsordningene. (SOU 2023:52 - Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen). NAV Kontroll følger opp om svenske erfaringer kan ha betydning for sårbarhets- og trusselvurderinger i Norge, også i dialog med politiet.

6.3 Politiet

Politiet har et meget omfattende samfunnsoppdrag. Politiets hovedoppgaver er å opprettholde alminnelig orden, forebygge og forhindre straffbare handlinger, beskytte borgerne og deres lovlydige virksomhet samt å etterforske og forfølge straffbare lovbrudd.

Kriminalitetstruslene både nasjonalt og internasjonalt er komplekse og meget alvorlige¹. Politiet står overfor meget krevende prioriteringer. Det oppleves et sprik mellom hva politiet skal håndtere og prioritere, og hva som forventes av de øvrige partene i samarbeidet rundt en del av et kriminalitetsområde.

¹ Se bla. politiets trusselvurdering 2024, Rapport om Kriminelle nettverk 2024 og rapport om Cyberkriminalitet 2023, SOCTA 2021 (Europol)

Forebygging er politiets hovedstrategi. I tråd med denne strategien fremhever enkelte politidistrikt at både næringslivskontakt og politiråd benyttes til å forebygge arbeidslivskriminalitet. Et konkret eksempel er hvordan et politidistrikt gjennom politirådet har opplyst relevante aktører i kommunene om hvordan man gjennom innkjøp av varer og tjenester skal unngå å bidra til arbeidslivskriminalitet.

Det er riksadvokaten som setter prioriteringer for politiets straffesaksbehandling. I mål- og prioriteringsrundskrivet for 2023 fremhevet riksadvokaten følgende²:

«Det skal rettes oppmerksomhet mot ulovlig bruk av utenlandsk arbeidskraft, menneskehandel, tvangsarbeid, systematisk trygdemisbruk og fiktiv fakturering. Politiet og påtalemyndigheten skal prioritere lovbrudd som er av alvorlig karakter, eller som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig gjennom forvaltningsporet».

I enkelte a-krimsentre eller tilknyttede etterforskningsmiljøer håndteres enklere a-krimssaker, slik som ulovlig bruk av arbeidskraft, som kan etterforskes og påtaleavgjøres raskt. De alvorlige og gjerne omfattende sakene, som er prioritert av riksadvokaten, behandles normalt av politidistriktets Øko- og miljøenhet eller Forvaltnings- og utlendingsenhet, avhengig av sakstype.

En ser også at a-krimssaker inngår som del av større sakskomplekser, som spenner fra alvorlige narkotikalovbrudd til menneskehandel. I de komplekse sakene fremhever flere politidistrikter betydningen av samarbeid med andre etater tilknyttet a-krimssamarbeidet. Dette gjelder for eksempel saker som omhandler fiktive fakturaer. I 2023 ble en regnskapsfører dømt til seks års fengsel i en sak³. I en annen sak om fiktive fakturaer ble det utmålt en straff på henholdsvis 2 år ubetinget fengsel og 2 år fengsel, hvorav et år betinget.⁴ Felles for de omfattende sakene er at det tar tid å etterforske dem, hvilket innebærer et relativt stort ressursuttak for det enkelte politidistrikt. Enkelte påpeker at ressursituasjonen i 2023 har påvirket muligheten for å håndtere a-krimssaker negativt.

Lønnstyveri kom inn som egen bestemmelse i straffeloven (§§ 395 og 396) med ikrafttredelse 1. januar 2022, og i løpet av 2022 og 2023 er det registrert til sammen 190 anmeldelser for lønnstyveri.

Politiets straffesaksregister knyttes til lovgivningens straffebud. Arbeidslivskriminalitet omfattes av en rekke straffebud i ulike lover. Politiet har derfor ikke statistikk for begrepet "a-krimssaker".

6.4 Skatteetaten

Skatteetaten har sin styrke i tilgang på informasjon om skatteyters økonomiske forhold, herunder pengestrømmer nasjonalt og internasjonalt, og informasjon knyttet til verdier og innhold i virksomheters regnskap mv. Informasjon kan innhentes hos virksomheter og privatpersoner gjennom kontroll. I disse kontrollene kan det benyttes bevissikring og sikring av elektroniske spor. Etatens bruk av disse mulighetene er ofte avgjørende for å belyse en sak, også i det

² Riksadvokatens rundskriv 1/2023, Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2023, s. 8 - <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2023/02/M%C3%A5l-og-pri-2023-.pdf>

³ TOSL-2022-57239-2

⁴ 22-136761AST-ELAG

tverretatlige a-krimssamarbeidet. Skatteetaten har innkrevingsmyndighet på vegne av alle etatene i a-krimssamarbeidet, og det er avgjørende for gode tverretatlige resultater og effekter at etaten benytter denne myndigheten.

Største delen av Skatteetatens innsats mot arbeidslivskriminalitet retter seg mot sentrale trusselaktører og trusselaktører. Innsatsen skjer i a-krimssentrene, lokale a-krimssamarbeid, som en del av linjens oppfølging herfra samt internt i egen linje. Alle anmeldelsene skjer fra etatens linje, og krever et samarbeid med politiet i straffesakssporet. Se tabell 6.4.1 for resultater i 2023.

Noe av etatens innsats knytter seg også til å sikre at utenlandske arbeidstakere får sine rettigheter ivaretatt og selv ivaretar sine plikter. Videre er det en innsats for å mobilisere oppdragsgivere og forbrukere slik at de evner og vil velge bort kriminelle aktører. For beskrivelse av aktiviteter knyttet til denne innsatsen og resultater i 2023, se kapittel 7.2 og 7.3.

Tabell 6.4.1 Skatteetatens totale resultater av kontrollinnsatsen mot arbeidslivskriminalitet, både relatert til a-krimssentrene, det lokale a-krimssamarbeidet og internt i etatens linje 2023

Resultater	Antall 2023	Beløp 2023
Kontroll		
Formalkontroller (anslag)	3510	
Fullførte avdekkingskontroller, kun rapport	209	
Lukkede avdekkingskontroller, etter vedtak	760	
Grunnlag etterberegnet inntekt		305 639 022
Grunnlag etterberegnet arbeidsgiveravgift		124 230 632
Faktisk etterberegnet merverdiavgift		66 597 096

Resultater	Antall 2023	Beløp 2023
Antall ordinær tilleggsskatt	278	
Antall skjerpet tilleggsskatt	118	3 198 000
Overtredelsesgebyr fastsatt etter personallistekontroll	231	2 873 000
Tvangsmulkt, jf. sktflv. § 14-1, etter bokføringspålegg	28	
Bokføringspålegg	48	
Anmeldelser	50	
Reaksjoner – henleggelse	35	
Reaksjoner – ubetinget over 6 mnd.	7	
Reaksjoner – ubetinget under 6 mnd.	7	
Reaksjoner – betinget	2	
Reaksjoner – bøter og forelegg	13	
Reaksjoner – samfunnstjeneste /frikjent	2	

I tillegg har Skatteetaten over tid jobbet med en rekke utviklingsaktiviteter som skal gi en mer effektiv innsats mot arbeidslivskriminalitet og/eller redusere ulike drivere for arbeidslivskriminalitet (sårbarheter). Dette gjelder blant annet:

I rapporten «Rammeverk for tilgjengeliggjøring av seriøsitetinformasjon» til Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), beskriver Brønnøysundregistrene og Skatteetaten et økosystem for tilgjengeliggjøring av relevant virksomhetsinformasjon fra det offentlige til virksomheter og forbrukere. Tilgjengeliggjøringen av virksomhetsdataene skal sikre at oppdragsgivere og forbrukere evner å velge bort kriminelle aktører. Det har også vært gjennomført en pilot i Startbank for å teste ut rammeverket. Skatteetaten, Brønnøysundregistrene og partene i arbeidslivet har i 2023 forsøkt å påvirke NFD til å følge opp dette viktige arbeidet, særlig når det gjelder regelverksutviklingen.

Et kontinuerlig arbeid med å forbedre registerkvaliteten i Skatteetatens systemer, herunder avdekke, hindre og følge opp svindel og manipulasjoner i tillitsbaserte ordninger.

God kvalitet i Folkeregisteret og en helhetlig ID forvaltning. Det er en utfordring at Folkeregisteret inneholder falske identiteter, og at det er enkelt å misbruke andres identiteter. ID-misbruk tilrettelegger for arbeidslivskriminalitet og gjør arbeidstakere sårbare for utnyttelse. Skatteetaten jobber derfor for at en person ikke skal ha flere identiteter tildelt fra Folkeregisteret, og for at flere ikke skal kunne benytte samme identitetsnummer. For å sikre at det er rett innehaver

som benytter det tildelte fødsels- eller d-nummeret, er det også nødvendig med et sterkt ID-bevis som knytter den fysiske personen til identitetsnummeret og som kan etterspørres i kontrollsituasjoner. Dette gjelder både norske og utenlandske borgere. Et sterkt ID-bevis vil være pass eller nasjonale ID-kort utstedt av politiet. Skatteetaten har i 2023 levert en felles utredning, sammen med politiet og Utlendingsdirektoratet, som et grunnlag for etablering av UNIK.

Utfordringer med falske og fiktive identiteter ses i økende grad som bedragerier i digitale sammenhenger. Skatteetaten jobber med tiltak både på strategisk og operativt nivå for å møte disse utfordringene. Det vil være avgjørende med tett samarbeid med politiet og andre aktører dersom disse sårbarhetene skal kunne reduseres.

Skatteetaten har tett dialog med politiets ledelse, både på strategisk og operativt nivå, vedrørende bekymringen for manglende oppfølging av etatens anmeldelser. Særlig er etaten bekymret for høy andel henleggelse og det lave antall med strenge reaksjoner, både innen arbeidslivskriminalitet og øvrig skattekriminalitet.

Åpenhet og tilgang til informasjon om eierforhold bidrar til å avdekke og forebygge økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet. Tredjepartsopplysninger om eierforhold virker også preventivt og bidrar til å forebygge kriminalitet. Skatteetaten har sammen med Brønnøysundregistrene og Kartverket jobbet frem en behovsanalyse om eierskapsinformasjon, som ble levert i desember 2023. Arbeidet vil bli fulgt opp med en konseptutvalgsutredning.

7 Resultater og effekter av etatenes innsats mot arbeidslivskriminalitet

I dette kapittelet vurderes resultater og effekter av a-kriminnsatsen opp mot brukermålene for de tre aktørgruppene sentrale trusselaktører, utenlandske arbeidstakere og oppdragsgivere og forbrukere. Resultater og effekter vurderes ut fra en intervensjonslogikk⁵. Dette innebærer at tilgjengelig informasjon om resultater og endringer hos aktørgruppene sammenstilles for å vurdere om det er en årsakssammenheng mellom resultater og endringer hos de ulike gruppene. Det er et komplekst bilde av resultater som skal sammenstilles, og det tilgjengelige datagrunnlaget fra etatene er begrenset. Vesentlig informasjon kan mangle, og vurderingene må anses som usikre.

7.1 Resultater og effekter - sentrale trusselaktører

Formålet med innsatsen mot sentrale trusselaktører er at aktørene skal få sin kapasitet og intensjon betydelig redusert. Innsatsen skal, som tidligere nevnt, også hindre andre trusselaktører i å bygge kapasitet. Figur 7.1.1 viser sammenhengen mellom hovedaktiviteter mot aktørgruppen, resultater av aktivitetene og kjennetegn ved oppnådd brukereffekt.

⁵ Arbeidstilsynet, NAV, politiet og Skatteetaten (2020): Langsiktig tilnærming til effektmåling i det tverretatlige a-krimisamarbeidet. Rapport.

Figur 7.1.1 Sammenheng mellom aktiviteter, resultater og brukereffekt

7.1.1 Resultater - sentrale trusselaktører

Identifiserte aktører

Det finnes foreløpig ikke systemstøtte for å samle eller hente ut informasjon om antall identifiserte aktive sentrale trusselaktører. Det ligger ulike kriterier og metoder til grunn for hvilke aktører det enkelte a-krimssenter og lokale a-krimssamarbeid vurderer som en sentral trusselaktør. Vurderingene baseres på kunnskapen som er tilgjengelig nasjonalt og lokalt. Det er derfor stor variasjon i hvor mange aktører som har status som sentral trusselaktør, og hvor mye skade disse aktørene er i stand til å gjøre. Resultatene er ikke sammenlignbare fra år til år.

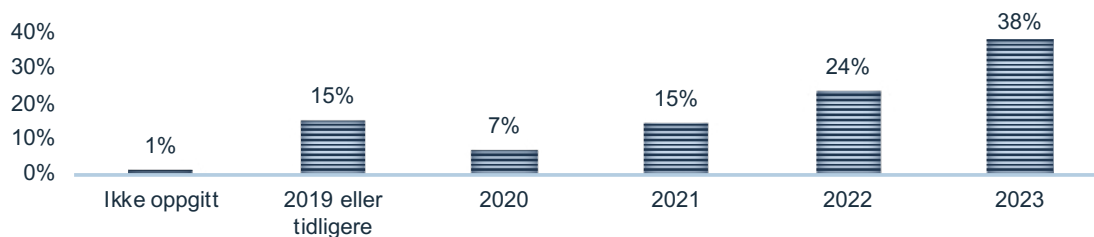
Tabell 7.1.1 viser antall aktive sentrale trusselaktører og tilhørende personer og virksomheter rapportert fra a-krimssentrene og lokale a-krimssamarbeid i 2023. Sentrene og lokale a-krimssamarbeid har rapportert på 258 sentrale trusselaktører. Disse aktørene danner grunnlaget for informasjonen om resultater og brukereffekter videre i kapittel 7.1. Etatene kan i tillegg ha rettet innsats mot andre aktører, se kapittel 6.

Tabell 7.1.1 Antall aktive sentrale trusselaktører rapportert for 2023

Resultater	Antall 2023*
Sentrale trusselaktører og deres nettverk	258
Personer tilknyttet sentrale trusselaktører (avrundet)	490
Virksomheter tilknyttet sentrale trusselaktører (avrundet)	470

*Antallet inkluderer ikke aktører fra lokale a-krimssamarbeid i Follo, Romerike og Østfold, og evt. tilknyttede virksomheter fra a-krimssenteret i Vestland

Figur 7.1.2 viser hvilket år aktørene som vises i tabell 7.1.1 ble identifisert. Figuren viser at 38 prosent, det vil si omtrent 100 av de sentrale trusselaktørene, ble identifisert i 2023. Dermed er hovedmengden av aktørene, 62 prosent, identifisert før 2023. Dette viser at sentrene og lokale a-krimssamarbeid har innsats rettet mot aktører over år, samtidig som nye aktører identifiseres.

Figur 7.1.2 Andel aktive sentrale trusselaktører identifisert per år

7.1.1.2 Reaksjoner og sanksjoner - sentrale trusselaktører

Tabell 7.1.2 viser informasjon fra hver av etatene om utvalgte aktiviteter, og tilhørende resultater, mot aktørene rapportert i tabell 7.1.1. Dette er informasjon om resultater fra både a-krimsentre, samarbeid og etatenes linjer i 2023. Tabell 7.1.2 er basert på tilgjengelig informasjon i etatenes systemer, og gir kun oversikt over et utvalg av resultater som er rettet mot de sentrale trusselaktørene som er rapportert fra a-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid. Det vises også til kapittel 5.2 som gir enkelte eksempler på innsats mot brukermålene.

Tabellen viser at etatene har benyttet ulike virkemidler og sanksjoner mot identifiserte sentrale trusselaktører i 2023. Dette omfatter virkemidler som illeggelse av tvangsmulkt og overtredelsesgebyr, etterberegninger og fastsettelse.

Tabell 7.1.2 Tilgjengelig informasjon per etat om utvalgte aktiviteter og tilhørende resultater mot aktive sentrale trusselaktører og tilknyttede personer og virksomheter i 2023*

	Resultater	Antall 2023	Beløp 2023
Arbeidstilsynet	Tilsyn	142	
	Tilsyn med minst én reaksjon	105	
	Vedtak om pålegg	312	
	Vedtak om tvangsmulkt	127	
	Vedtak om stans som pressmiddel	25	
	Vedtak om stans ved overhengende fare	36	
	Vedtak om overtredelsesgebyr	25	2 709 000
	Anmeldelser	9	
Skatt	Påbegynte formalkontroller	7	
	Lukkede formalkontroller	94	
	Påbegynte avdekkingskontroller	66	
	Lukkede avdekkingskontroller	58	
	Grunnlag etterberegnet inntekt	30	30 628 000
	Grunnlag etterberegnet arbeidsgiveravgift	5	6 688 000
	Faktisk etterberegnet merverdiavgift	13	13 067 000
	Antall ordinær tilleggsskatt	20	
	Antall skjerpet tilleggsskatt	10	
	Overtredelsesgebyr ⁶	11	218 000
	Tvangsmulkt	72	1 447 000
	Bokføringspålegg	1	
	Virksomhetsstatus: Konkurs	91	
NAV	Anmeldelser	8	
	Saker under utredning	29	
	Vedtak om feilutbetaling	2	
	Hindret utbetaling	1	
	Anmeldelser	1	

Kilde: Etatenes fagsystemer

6 Overtredelsesgebyr er et gebyr fastsatt etter personallistekontroll: gebyr personallistevedtak

**Sentrale trusselaktører refererer her kun til aktører som er rapportert fra a-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid. Aktiviteter og resultater er hentet fra a-krimsentrene, lokale a-krimssamarbeid og etatenes linjer. Tabellen mangler informasjon fra politiet fordi deres systemer ikke har informasjonen tilgjengelig*

Tabell 7.1.3 tar utgangspunkt i samme informasjonsgrunnlag som tabell 7.1.2. Tabell 7.1.3 viser antall sentrale trusselaktører hvor én eller flere av de tre etatene har registrert en aktivitet eller et resultat for 2023⁷. 2022 var første gang etatene hadde mulighet til å sammenstille informasjon på denne måten, grunnet ny a-kriminformasjonsforskrift.

Tabell 7.1.3 Tilgjengelig informasjon om registrerte aktiviteter og resultater mot de 258 sentrale trusselaktørene i 2023 fra a-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid

	Aktiviteter og resultater fra én etat	Aktiviteter og resultater fra to etater	Aktiviteter og resultater fra tre etater	Aktiviteter og resultater fra fire etater*	Aktiviteter og resultater fra minst én etat	Ingen aktivitet og resultat
Antall sentrale trusselaktører	61	61	5	n/a	127	131
Andel	24 %	24 %	2 %	n/a	49 %	51 %

*Informasjon fra politiets systemer mangler

Tabell 7.1.3 viser at det er tilgjengelig informasjon om minst én aktivitet eller ett resultat fra minst én av etatene for nesten halvparten av de sentrale trusselaktørene i 2023. For den andre halvparten av de sentrale trusselaktørene er det ikke tilgjengelig informasjon om noen aktivitet eller resultat fra etatene i 2023. Dette kan være fordi flere av dem er identifisert i 2023, og at oppfølging ennå ikke er besluttet. Blant de sentrale trusselaktørene som er identifisert i 2023, er det to tredjedeler hvor det ikke er informasjon om aktiviteter og resultater fra etatene.

Tabell 7.1.3 viser at overfor 26 prosent av de sentrale trusselaktørene, har mer enn én etat stått for en aktivitet eller resultat i 2023. A-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid oppgir at det er koordinert virkemiddelbruk fra flere etater som har god effekt på de prioriterte aktørene. Der etatene er enkeltvis inne i en sak, tar det lengre tid å sanksjonere mot aktøren, og aktøren kan tilpasse seg sanksjoner og være aktiv lengre. Det er imidlertid nødvendig med mer fullstendig informasjon og grundigere analyser for å kunne vurdere den reelle innsatsen og tilhørende resultater.

7.1.2 Effekter - sentrale trusselaktører

Sentrale kjennetegn som indikerer at brukermålet er oppnådd, er at sentrale trusselaktører er fratatt verdier, fratatt rettigheter, stanset, hindret organisering og kamuflering og er straffeforfulgt. Det er imidlertid utfordrende å vurdere effekter av innsats mot aktører som forsøker å skjule sine handlinger. I tillegg er innsatsen mot sentrale trusselaktører ofte en kombinasjon av umiddelbare og mer tidkrevende sanksjoner på tvers av de samarbeidende etatene. Arbeid med å etablere krav, frata verdier og straffedømme trusselaktører kan være tids- og ressurskrevende,

⁷ Med aktivitet menes her et tilsyn eller en kontroll, med resultat menes en sanksjon eller anmeldelse

blant annet som følge av beviskrav og klagerunder. Eksempelvis kan innfordring hos sentrale trusselaktører være tids- og ressurskrevende ved at trusselaktører innretter seg på en slik måte at det er vanskelig å forfølge formuesgoder. Disse kan være skjult ved aktiva i utland, kryptovaluta, stråmenn og ikke realregistrerte formuesgoder. Videre kan effekten av etatenes innsats påvirkes av mange og sammensatte forhold i og utenfor virksomhetene. Dette medfører kompliserte årsakssammenhenger, og det er få datakilder som kan bidra til å belyse måloppnåelse på en presis måte.

Tabell 7.1.4 er basert på informasjonsgrunnlaget i tabell 7.1.2, og viser tilgjengelig kvantitativ informasjon fra de tre etatene om brukereffekter for 2023.

Tabell 7.1.4 Tilgjengelig informasjon om brukereffekter mot aktive sentrale trusselaktører i 2023.*

Brukereffekt	Antall STA 2023
Ta verdier - etablere krav	97
Ta verdier - innfordre krav	n/a
Frata rettigheter	3
Stanse ulovlig virksomhet	21
Hindre organisering og kamuflere etterlevelse	n/a
Straffeforfølge – anmeldelse	13

** Sentrale trusselaktører er rapportert fra a-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid. Brukereffekter er basert på informasjon om aktiviteter og resultater fra a-krimsentrene, lokale a-krimssamarbeid og etatenes linjer. Informasjon om verdier som er innfordret er ikke oppgitt, grunnet manglende tilrettelegging for dette i systemene. Henviser til kapittel 5.2 for ytterligere informasjon om innfordring.*

Utover dette finnes det informasjon om hvordan a-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid vurderer deres innsats på de sentrale trusselaktørenes kapasitet og intensjon. På en skala fra 1 til 5, der 5 er «svært god virkning», vurderes gjennomsnittlig innsats til 3 i 2022 og til 4 i 2023. Det er med andre ord en økning i sentrenes vurdering av egen innsats sammenlignet med foregående år. I vurderingene fremheves det at en felles tverretattlig innsats tidlig i sakene for å oppnå et godt resultat er viktig. Spesielt oppgis det at sanksjoner med umiddelbar virkning og en koordinert virkemiddelbruk fra flere etater har god effekt på de prioriterte aktørene.

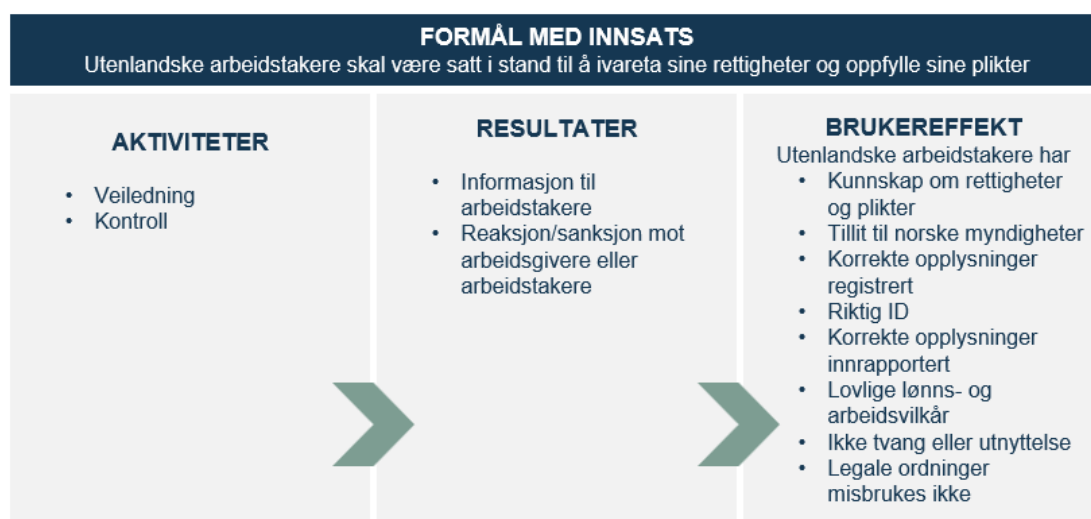
A-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid har også vurdert endring i kapasitet hos de sentrale trusselaktørene. Kapasiteten er vurdert på bakgrunn av innsats og informasjon de har om aktørene. Vurderingene for 2023 indikerer at over halvparten av de vurderte sentrale trusselaktørene har redusert sin kapasitet. Dette tilsvarer fjorårets vurderinger. Kun én sentral trusselaktør er vurdert å ha økt kapasitet. Det må bemerkes at det er mange sentrale trusselaktører som ikke er vurdert opp mot kapasitet og intensjon, dette er kun et utvalg.

Den kvantitative informasjonen fra etatslinjene, jf. tabell 7.1.4, og rapporteringen fra a-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid tilsier dermed at identifiserte sentrale trusselaktører kan ha fått redusert kapasitet som følge av etatenes innsats. Informasjonsgrunnlaget er imidlertid ufullstendig, og vurderinger må anses som usikre. Det er ikke grunnlag for å vurdere om innsatsen har påvirket aktørenes intensjon om å begå arbeidslivskriminalitet.

7.2 Resultater og effekter - utenlandske arbeidstakere

Formålet med innsatsen mot utenlandske arbeidstakere er at utenlandske arbeidstakere skal være satt i stand til å ivareta sine rettigheter og oppfylle sine plikter. Figur 7.2.1 viser aktiviteter som rettes mot brukermålet, resultater av aktivitetene og hva som kjennetegner måloppnåelse.

Figur 7.2.1 Sammenheng mellom aktiviteter, resultater og brukereffekt

7.2.1 Resultater - utenlandske arbeidstakere

Tabell 7.2.1 oppsummerer utvalgte resultater av aktiviteter rettet mot brukermålet i årene 2021-2023. Resultatene omfatter både tverretattlig innsats og innsats i etatenes linjer. Resultatene er nærmere omtalt under tabellen, gruppert etter resultatkategoriene «informasjon til arbeidstakere» og «reaksjon/sanksjon mot arbeidsgivere eller arbeidstakere». Det vises også til kapittel 2.3 som nevner samarbeid og møter med frivillige organisasjoner bl.a. om menneskehandel, og kapittel 5.2.2 som gir enkelte eksempler på innsats mot brukermålene.

		Resultat	Antall/ andel 2021	Antall/ andel 2022	Antall/ andel 2023
Informa- sjon	Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA)	Antall brukere (avrundet)			
		- totalt	72 300	67 200	79 500
		- politiet	44 700	38 600	36 300
		- Skatteetaten	26 900	27 500	41 400
		- Arbeidstilsynet	800	1 100	1 800
	Know your rights	Antall besøk på nettsiden	74 000	160 000	170 000
	Samtaler med arbeidstakere under kontroller og tilsyn	Muntlig og skriftlig informasjon til utenlandske arbeidstakere	Kan ikke tallfestes		
Reaksjon/ Sanksjon	Arbeidstilsynets tilsyn og anmeldelser innenfor a-krim	Antall tilsyn	1 666	1 814	1 823
		Andel tilsyn med reaksjon	47 %	58 %	60 %
		Antall tilsyn med vedtak om pålegg	540	727	723
		Antall tilsyn med vedtak om pressmidler	199	281	246
		Antall tilsyn med stans ved overhengende fare	129	160	199
		Antall tilsyn med vedtak om overtredelsesgebyr	128	145	144
		Antall anmeldelser etter tilsyn			
			6	6	25
	Skatteetatens skattepatruljer	Antall ordinære kontroller	-	2 560	2 590
		Andel avvik ordinære kontroller	-	23 %	33 %
		Antall kontroller byggeplasser	2 215	2 170	1 650
		Andel avvik byggeplasser	7 %	22 %	32 %
		Andel HMS kort som manglet	6 %	5 %	3 %
	Personalliste- kontroll	Overtredelsesgebyr fastsatt etter personallistekontroll	-	-	3 198 000

Tabell 7.2.1 Resultater i 2023 av utvalgte aktiviteter rettet mot utenlandske arbeidstakere

7.2.1.1 Informasjon til arbeidstakere

Arbeidstilsynet, politiet, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratets samarbeid ved fem servicesentre for utenlandske arbeidstakere (SUA) om å legge til rette for at utenlandske arbeidstakere skal komme raskt i lovlig arbeid i Norge. NAV ble i 2023 medlem av informasjonstemaet på SUA, og har også bidratt med informasjon om velferdsordningene til en brosjyre SUA deler ut til utenlandske arbeidstakere. I 2023 fikk de fem sentrene totalt ca. 80 000 henvendelser. Tall for 2023 er ikke sammenlignbare med tidligere år, på grunn av endringer i timebestilling til SUA og Skatteetaten. SUA publiserer en egen årsrapport med mer informasjon om resultatene.

Arbeidstilsynet har videreført og videreutviklet informasjonskampanjen Know your rights rettet mot utenlandske arbeidstakere i Norge. I 2023 hadde nettsiden knowyourrights.no, med informasjon til utenlandske arbeidstakere på ulike språk, totalt 170 000 besøkende. Dette er 10 000 flere enn i 2022.

Etatene gjennomfører ofte samtaler med utenlandske arbeidstakere på kontroller og tilsyn. I tillegg deles det ut skriftlig informasjonsmaterieell på ulike språk og, i en del tilfeller, kontaktinformasjon slik at arbeidstakerne kan ta direkte kontakt senere. Mange blir henvist til SUA for mer veiledning og bistand. Disse resultatene kan ikke tallfestes, men antallet kontroller og tilsyn er på linje med 2022 (se nærmere omtale under).

7.2.1.2 Reaksjon/sanksjon mot arbeidsgivere eller arbeidstakere

Forhold knyttet til arbeidstakers lønns- og arbeidsvilkår (herunder innkvartering) ble kontrollert i om lag 1 800 tilsyn som del av Arbeidstilsynets innsats gjennom a-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid i 2023. Dette er på samme nivå som i 2022. Det ble avdekket brudd på kontrollert regelverk i 64 prosent av tilsynene i 2023, mot 60 prosent i 2022. De hyppigst kontrollerte temaene i tilsynene i 2023 var arbeidsavtaler, lønnsystemer og arbeidstidsordninger. Det ble avdekket brudd i henholdsvis 38, 11 og 32 prosent av tilfellene. Arbeidstilsynet har totalt gitt sanksjoner i 60 prosent av a-krimtilsynene gjennomført i 2023. Dette er en liten økning fra 2022, og en betydelig høyere andel enn tidligere år. Det er også sendt flere anmeldelser av arbeidsgivere eller tilretteleggere til politiet etter a-krimtilsyn i 2023 enn tidligere år (25 i 2023 mot 6 i både 2022 og 2021).

I 2023 gjennomførte Skatteetatens skattepatroljer 2 590 ordinære kontroller, som er på nivå med året før. 1 650 av kontrollene ble utført på byggeplasser. Dette er lavere enn året før. Dette skyldes nedgang i ressurser, men også økt kontrollinnsats i øvrige bransjer. Det ble funnet ett eller flere avvik i 33 prosent av de ordinære kontrollene og 32 prosent av byggeplasskontrollene. Andelen avvik er dermed totalt sett høyere enn tidligere år. Det ble også sjekket om 3 940 arbeidstakere på byggeplasser hadde HMS-kort. Av disse manglet 115 HMS-kort, og 80 fikk kortet inndratt. Dette er færre enn tidligere år. Skatteetaten gjennomførte også personallistekontroller. I 2023 ble det fastsatt 3 198 000 kroner i overtredelsesgebyr etter personallistekontroll.

Under stedlige kontroller kontrollerer NAV at arbeidsgiverne har registrert arbeidstakerne korrekt i Aa-registeret, og kan også gi veiledning til arbeidsgiverne om dette. Som en del av innsatsen i a-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid har NAV i 2023 gjennomført 260 stedlige kontroller hvor registrering i Aa-registeret er kontrollert.

7.2.2 Effekter - utenlandske arbeidstakere

Innsatsen omtalt over skal totalt sett bidra til at utenlandske arbeidstakere har kunnskap om rettigheter og plikter, tillit til norske myndigheter, lovlige lønns- og arbeidsvilkår, at de er korrekt registrert i påkrevde registre, innrapportert med korrekte opplysninger, og at de ikke misbruker tillatelser og offentlige stønader.

Det finnes begrenset med kunnskap om hvorvidt innsatsen fører til slike effekter. Et unntak er informasjonskampanjen Know your rights, som er evaluert av Samfunnsøkonomisk analyse i to omganger. Evalueringene har konkludert med at kampanjen har god måloppnåelse, gjennom at den har nådd bredt ut til målgruppene med nødvendig kunnskap om rettigheter i norsk arbeidsliv. Kampanjen har også bidratt til at mange utenlandske arbeidstakere har oppdaget ulovligheter i sitt arbeidsforhold, og til at en del av disse har blitt mobilisert til å forsøke å endre på dette.

I hvilken grad økt kunnskap gjør at arbeidstakerne selv blir i stand til å påvirke sine lønns- og arbeidsvilkår, avhenger likevel av flere forhold, for eksempel grad av avhengighet til nåværende arbeidsgiver, arbeidstakernes egen motivasjon til å unngå arbeidslivskriminalitet, og deres tillit til myndighetene. I tilfeller hvor én eller flere slike faktorer er til stede, har rene veiledningstiltak antakelig begrenset effekt.

Det er derfor også nødvendig med en synlig tilstedeværelse fra etatene gjennom tilsyn og kontroller, og at disse målrettes mot utsatte aktører og bransjer. Resultatene viser at både Arbeidstilsynet og Skatteetaten har gjennomført om lag like mange tilsyn og kontroller i 2023 som i 2022. Samtidig har de i høyere grad ført til avdekkede lovbrudd og påfølgende sanksjoner. Det antas derfor at tilsynene og kontrollene totalt sett har hatt bedre effekt i 2023 enn i 2022.

A-krimsentrene og lokale a-krimssamarbeid har vurdert i hvilken grad deres del av innsatsen, i form av kontroller, tilsyn og veiledning av påtrufne arbeidstakere i slike situasjoner, har ført til måloppnåelse på brukermålet, på bakgrunn av sin kjennskap til situasjonen lokalt. Samlet sett, har de vurdert at deres innsats i 2023 i litt over middels grad har bidratt til at brukermålet er nådd.

Flere av sentrene og de lokale samarbeidene trekker frem som positivt for måloppnåelsen at mange arbeidstakere har mottatt og forstått informasjon om rettigheter og plikter, og at utenlandske arbeidstakere i en del tilfeller selv har krevd endringer i for eksempel lønnsbetingelser fra sine arbeidsgivere. Det er imidlertid vanskelig for sentrene og lokale a-krimssamarbeid å kvalitetssikre at informasjonen som er gitt til utenlandske arbeidstakere, brukes til å stille krav til arbeidsgivere, og, i neste omgang, å vurdere i hvilken grad de faktisk når frem med sine krav.

Flere av sentrene rapporterer at de følger opp at utenlandske arbeidstakere påtruffet under kontroller, blir registrert i påkrevde registre og lønn innberettet i a-ordningen. I tillegg rapporterer ett a-krimssenter at et av de viktigste virkemidlene som har betydning for brukermålet, er pålegg til arbeidsgiver om å følge arbeidsmiljøloven. De vurderer at dette i høy grad fører til at utenlandske arbeidstakere får ivaretatt sine rettigheter når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår.

Forhold som er til hinder for måloppnåelse, er først og fremst at språkutfordringer vanskeliggjør informasjonsutveksling med utenlandske arbeidstakere. Dette kan til en viss grad avhjelpes med tolketjenester, men noen steder er antallet ulike nasjonaliteter som påtreffes under tilsyn og kontroller svært høyt. Det er heller ikke alltid etatene lykkes med å bygge den tilliten som er

nødvendig for å få arbeidstakere til å fortelle om de reelle arbeidsforholdene. I enkelte tilfeller er det også problematisk at arbeidsgiver eller en mellomleder er til stede og hindrer en god samtale med arbeidstakerne.

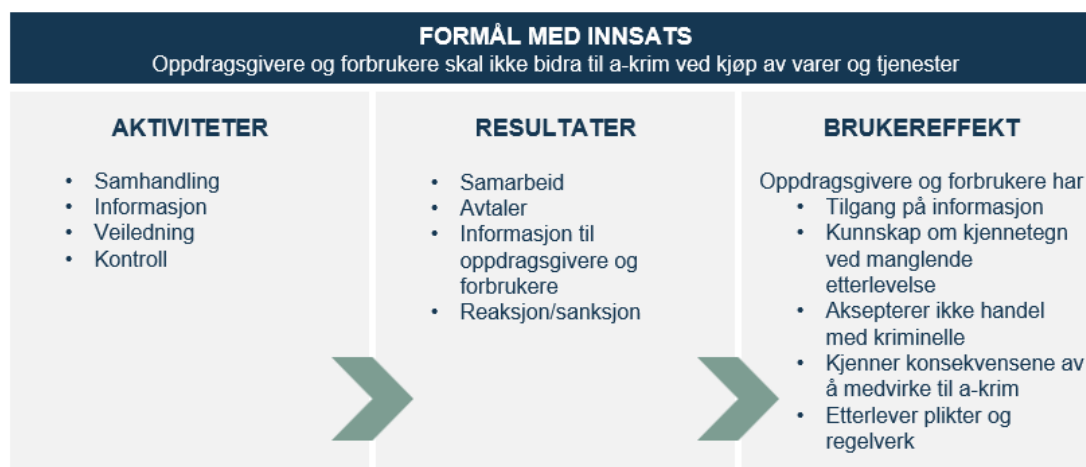
Omfanget og resultatene av aktivitetene tilsier at et høyt antall utenlandske arbeidstakere har mottatt informasjon og bistand til å ivareta sine plikter og få sine rettigheter oppfylt. Det er ikke grunnlag for å vurdere om innsatsen totalt sett kunne vært innrettet på en mer formålseffektiv måte.

Utover effektivvurderingene omtalt her, vises også til konkrete eksempler på effekter av innsats mot alle de tre brukermålene beskrevet i kapittel 5.2.2.

7.3 Resultater og effekter - oppdragsgivere og forbrukere

Formålet med innsatsen mot oppdragsgivere og forbrukere er at oppdragsgivere og forbrukere ikke skal bidra til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester. Figur 7.3.1 viser aktiviteter som rettes mot brukermålet, resultater av aktivitetene og hva som kjennetegner måloppnåelse.

Figur 7.3.1 Sammenheng mellom aktiviteter, resultater og brukereffekt

7.3.1 Resultater - oppdragsgivere og forbrukere

Hovedinnsatsen mot brukermålet skal gjennomføres i etatenes linjer (fagmiljøer). Tabell 7.3.1 oppsummerer utvalgte resultater av aktiviteter rettet mot oppdragsgivere og forbrukere. Resultatene omfatter både tverretattlig innsats og innsats i etatenes linjer. Resultatene er nærmere omtalt under tabellen, og gruppert etter resultatkategoriene «samarbeid», «avtaler», «informasjon til oppdragsgivere og forbrukere», «reaksjon/sanksjon mot arbeidsgivere eller arbeidstakere». Det vises også til kapittel 5.2.2 som gir enkelte eksempler på innsats mot brukermålene.

Tabell 7.3.1 Resultater av utvalgte aktiviteter rettet mot oppdragsgivere og forbrukere

		Resultat	Antall/ beløp 2021	Antall/ beløp 2022	Antall/beløp 2023
Samarbeid	Treparts bransjeprogram	Seminar i Warszawa med partene i arbeidslivet innenfor transport	-	-	30 deltakere fra Polen
		Kampanje for å øke forbrukeres kunnskap om godkjente bilpleievirksomheter og verksteder	-	-	Ca. 2,5 mill. visninger og 9 500 klikk til handlehvitt.no
	SMSØ	Antall besøkende handlehvitt.no	80 000	85 000	54 000
		Rekkevidde handlehvitt på facebook	1 107 000	1 500	-
		Rekkevidde sosiale medier	-	-	2 480 000
	Medbyggerne	Antall sertifiserte Medbygger varehus	34	34	34
Avtaler	Tettpå:	Antall avtaler kommuner	22	21	22
		Antall gjennomførte telefonsamtaler	5 900	5 200	8800
	Samarbeidsavtaler	Antall avtaler	19	20	20
		Omsetning byggeprosjekter	13 mrd.	140 mrd.	150 mrd.
		Antall kontroller byggeplasser	-	-	284 (364)
		Antall skatteattester utstedt etter fullmakt	87 900	104 000	111 000
Øvrig informasjon	Næringslivs-kontakter	Antall distrikter	15 næringslivskontakter totalt, hvorav én pr. politidistrikt.. Økokrim har i tillegg én næringslivskontakt og Kripos har to.		
		Antall særorgan			
Reaksjon/ sanksjon	Tilsyn	Antall tilsyn	168	214	223
		Andel tilsyn med reaksjon	62 %	57 %	68 %

7.3.1.1 Samarbeid

Treparts bransjeprogram er et operativt samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet innenfor fire bransjer: renhold, uteliv, transport og bil. Bransjeprogrammene jobber for å bidra til gode og lovlige lønns- og arbeidsvilkår. Ledelse- og sekretariatsfunksjonen blir

ivaretatt av Arbeidstilsynet. Tiltak for å bevisstgjøre og mobilisere forbrukere og oppdragsgivere til å velge seriøse leverandører, er en viktig del av bransjeprogrammenes arbeid. Det er også stor grad av erfaringsutveksling med partene i andre land, for gjensidig læring og forebygging. Tabell 7.3.1 viser tilgjengelig informasjon om kvantitative resultater i 2023. Eksempelvis har bransjeprogrammet for bilbransjen kjørt tre kampanjer rettet mot forbrukere. Målet var å gjøre den nye godkjenningsordningen for bilpleie, hjulskift og hjullagring fra 2022 bedre kjent, og å påvirke forbrukere til å velge godkjente virksomheter. Kampanjene varte over 15 uker på Facebook, Instagram og Snapchat med 2 480 000 visninger. SMSØs nettside handleh vitt.no var landingsside for kampanjen, og fikk 9 500 klikk fra annonsene. Bransjeprogrammene har også gjennomført andre aktiviteter, hvor resultatene ikke lar seg tallfeste.

SMSØ er et samarbeid mellom LO, NHO, KS, YS, Unio, Virke og Skatteetaten. SMSØ arbeider for å redusere svart økonomi og bidra til like konkurransevilkår, gode arbeidsplasser og velferdstjenester. SMSØ utvikler også tiltak rettet mot forbrukere og innkjøpere der andre etater som DFØ og Arbeidstilsynet deltar. Veiledning gis blant annet gjennom handleh vitt.no og Spleiselaget. I 2023 ble handleh vitt.no utvidet til å informere om det skattemessige ved salg av eiendom, og veiledning gis nå på seks områder: Håndverker, Småjobber, Eiendom, Renhold, Bil og Utleie av eiendeler. Antall besøk på handleh vitt.no er redusert grunnet manglende budsjett for annonsering. Spleiselaget formidler om skatt, arbeidsliv og velferd til ungdom. I 2023, som i 2022, har reduserte ressurser medført at kun 7,6 prosent av elevene har møtt Spleiselaget. Informasjon har derimot blitt gitt blant annet via Ung.no og via Spleiselagets podcast. I 2023 startet også forprosjektet Fremtidens Spleiselag (FreS). Dette er en heldigitalisering av undervisningsopplegget på videregående skole. Det vil i tillegg bli laget en etterspurt e-læringsdel som ungdom kan benytte ved behov.

Medbyggerne er et prosjektsamarbeid mellom offentlig sektor, blant annet fylkeskommunen, Skatteetaten, Arbeidstilsynet og politiet, partene i arbeidslivet og byggebransjen i Vestfold og Telemark. I 2023 er det videreført innsats hos 34 byggevarehus, herunder oppdatering av opplæringsmateriell. 270 små og store håndverks- og entreprenørbedrifter er sertifisert og har med det tatt et aktivt standpunkt for et seriøst arbeidsliv. I 2023 har det også vært gjennomført aktiviteter mot unge lærlinger og forbrukere. Det er gjennomført konferanser med 700 deltakere, holdningskampanjer med 2 400 000 visninger og annonser, leserinnlegg, medieomtaler, stand og flyere bidrar til synlighet. Medbyggerne bidrar dermed til samhandling, informasjon og synlighet rundt seriøsitet.

7.3.1.2 Avtaler

Tettpå er et tiltak i regi av Skatteetaten på tvers av offentlige etater, partene i arbeidslivet, byggebransjen, eiendomsmeglerbransjen, finansnæringen og forbrukernes interesseorganisasjoner. Formålet er å redusere etterspørselen etter useriøs arbeidskraft i byggebransjen ved å mobilisere, veilede og dyktiggjøre forbrukerne i valg av håndverkere. Tettpå har avtale med 22 av landets største by- og hyttekommuner. Telefonsjenersten har gjennomført 8800 samtaler til forbrukere med veiledning for hvordan de kan velge seriøse håndverkere. I 2022 utviklet Tettpå en robotisert utsending av informasjonsbrev i Altinn for målgruppen «kjøp av bolig- og fritidseiendom». Løsningen fungerer utmerket, og i 2023 er det sendt ut ca. 120.000 informasjonsbrev. Det er også gjennomført film-kampanjer med ca. 4.500.000 visninger. Evaluering av bankpiloten «Tettpå boligkjøper» indikerer effekter som kompetanse hos rådgivere og kvalitet i rådgiving og dermed risikoreduksjon. Finans Norge anbefaler bankene å implementere tiltakene fra piloten.

Skatteetatens landsdekkende samarbeidsavtaler inngås med store oppdragsgivere for å gi disse kunnskap om hvordan de kan velge seriøse leverandører. I 2023 har Skatteetaten 20 avtaler med flere av landets største offentlige oppdragsgivere, landets største by-kommuner og flere store hovedentreprenører. Det er en reduksjon i antall avtaler fra fjoråret, grunnet manglende etterlevelse av forpliktelserne i avtalen. Evalueringer viser høyt tilfredshet hos samarbeidspartnere. For 2023 oppgir partnere en økning i antall saker hvor samarbeidsavtalene bidrar til utestenging av useriøse. De samarbeidende partene kan også motta seriøsitetinformasjon via skatteattester. Skatteattestene har opplysninger om skatt og avgift, og kan øke oppdragsgiveres mulighet til å vurdere om leverandører er seriøse. I 2023 økte antallet utstedte skatteattester til 111 000. I 2023 har 28,1 mill. kroner restanser blitt krevd inn av Skatteetaten som et direkte resultat av samarbeidet. Samlet indikerer dette at samarbeidsavtalene bidrar til måloppnåelse i seriøsitetsarbeidet, og at måloppnåelsen har blitt styrket det siste året.

7.3.1.3 Øvrig informasjon til oppdragsgivere og forbrukere

Tilgjengeliggjøring av virksomhetsdata (seriøsitetinformasjon). Markedet for de kriminelle aktørene kan reduseres ved å gjøre det lettere å finne frem til de seriøse aktørene. Etatene har derfor i felles innspill til Regjeringens handlingsplan mot sosial dumping og a-krim ment at det er svært viktig å prioritere arbeidet med hvordan offentlig kvalitetssikret informasjon innenfor personvernregelverkets rammer kan deles mellom ulike offentlige instanser og med private virksomheter og forbrukere. I 2023 jobbet bl.a. Skatteetaten og Brønnøysundregistrene, samt partene i arbeidslivet, for å påvirke politiske prosesser og Nærings- og fiskeridepartementet for å vurdere regelverket rundt tilgjengeliggjøring av relevant virksomhetsdata, se kapittel 6.4.

Arbeidstilsynet forvalter godkjenningsordninger og registre som oppdragsgivere og forbrukere kan søke i for å finne godkjente tilbydere. Dette omfatter i 2023 godkjenningsordningene for renhold og bilpleie. Et register for bemanningsforetak ble forsterket med en godkjenningsordning fra 1. januar 2024. I tillegg forvalter Arbeidstilsynet ordninger med HMS-kort innen bygg og anlegg, renhold og bilpleie, hjulskift og hjullagring, som er et synlig bevis for oppdragsgivere og forbrukere på at arbeidsgivere og arbeidstakere innen disse bransjene er registrert og godkjent iht. gjeldende krav. En erfaringskartlegging⁸ av HMS-kortordningene fra 2023, konkluderte med at disse ordningene blant annet førte til bedre registrering, og til at en del oppdragsgivere fant det enklere å velge seriøse leverandører.

Politiets næringslivskontakter skal formidle oppdatert kunnskap om trusselbildet til relevante virksomheter og aktører, gi råd til utbyggere for større bygg- og anleggsprosjekter, ha kontakt om kriminalitetsutfordringer med aktører i utsatte bransjer, og generelt være en pådriver og tilrettelegger for samhandling mellom politi, kontrolletater, næringslivet og organisasjonene. Næringslivskontaktene er og en ressurs for informasjonsinnhenting. Med et godt etablert nettverk og gode informasjonskanaler vil de kunne motta informasjon om trusler og sårbarheter i næringslivet, noe som vil berike både kunnskapsgrunnlaget og beslutningsgrunnlaget for målrettede tiltak. I tillegg til politidistriktene har Kripes og Økokrim også egne næringslivskontakter.

Næringslivskontaktene i politidistriktene har i 2023 hatt nær dialog med a-krimsentrene, samt annet lokalt a-krim samarbeid der dette er aktuelt. Flere møter representanter for a-krim samarbeidet jevnlig og samarbeider om igangsetting av forebyggende tiltak. Som eksempel initierte og

⁸ Eggen, F W, J I Steen og M Bråten (2023): *Evaluering av HMS-kortordningen*. Rapport 33-2023, Samfunnsøkonomisk analyse AS, i samarbeid med Fafo.

underskrev næringslivskontakten i Nordland politidistrikt og A-krimsenteret i Nordland i 2023 en samarbeidsavtale med Rana kommune, arbeidstakerorganisasjoner og utbyggere om å forhindre sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i store utbyggingsprosjekter i Rana.

A-krimsentrene og lokale a-krimsamarbeid gjennomfører noe innsats mot oppdragsgivere og forbrukere, blant annet gjennom samarbeid med arbeids- og næringslivet, proaktiv og reaktiv bruk av media, utdeling av informasjon og kontroll. Den samlede egenvurderingen fra sentrene og lokale a-krimsamarbeid, på bakgrunn av sin kjennskap til situasjonen lokalt, er at deres innsats i 2023 har hatt god virkning på at oppdragsgivere og forbrukere ikke skal bidra til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester. Noen oppgir imidlertid at innsatsen er utfordrende å vurdere, og noen har ikke gitt vurdering.

7.3.1.4 Sanksjoner

Arbeidstilsynet fører tilsyn med offentlige og private oppdragsgivere, for å bedre lønns- og arbeidsvilkårene i leverandørkjeder. Dette gjøres blant annet for å kontrollere at de overholder sitt ansvar i henhold til regelverk om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter, informasjons- og påseplikt innenfor allmenngjorte områder, og krav til å benytte godkjente virksomheter innenfor renhold og bilpleie, hjulskift og -lagring. I 2023 ble det utført 223 slike tilsyn, hvorav 68 prosent medførte minst én sanksjon.

7.3.2 Effekter - oppdragsgivere og forbrukere

Sentrale kjennetegn som indikerer at brukermålet er oppnådd, er at oppdragsgivere og forbrukere har tilgang på informasjon, kunnskap om hva som kjennetegner manglende etterlevelse, at de ikke aksepterer handel med kriminelle og at de kjenner konsekvensene av å medvirke til arbeidslivskriminalitet. Vurdering av brukereffekter er begrenset til det som finnes av informasjon om effekter fra 2023. For at oppdragsgivere og forbrukere ikke skal bidra til arbeidslivskriminalitet ved kjøp av varer og tjenester, har etatene samhandlet, informert, veiledet og utført kontroller. Resultatene er samarbeid, avtaler, informasjon og sanksjoner.

Omfanget og resultatene av aktivitetene tilsier at oppdragsgivere og forbrukere har fått tilgang til informasjon og dermed gitt mulighet til å tilegne seg kunnskap til å ikke bidra til arbeidslivskriminalitet ved kjøp. Vurderinger indikerer også at aktivitetene verdsettes av mottaker, og det er eksempler på at oppdragsgivere har utestengt useriøse fra markedet.

Aktivitetene er redusert fra tidligere år på noen områder, men styrket på andre områder. Spørreundersøkelser mot virksomheter i proffmarkedet for bygg- og anleggsbransjen fra 2023, indikerer at stadig færre opplever at oppdragsgivere etterspør tjenester der det ikke betales skatter eller avgifter (4 prosent i 2023 mot 9 prosent i 2015). Stadig flere oppgir også at det er enkelt å finne ut om leverandører operer hvitt (51 prosent i 2023 mot 35 prosent i 2015). Det er forventet at det er innsats over tid som fører til at oppdragsgivere og forbrukere ikke bidrar til arbeidslivskriminalitet ved kjøp. Det er dermed nærliggende å anta at resultater fra spørreundersøkelser i markedet er et resultat av den samlede innsatsen over år, fremfor kun årets innsats. Handlingsrommet for arbeidslivskriminalitet kan imidlertid reduseres ved å gjøre det lettere å finne frem til de seriøse aktørene. Det er dermed nærliggende å anta at tilgjengeliggjøring av virksomhetsdata vil ha betydning for økt måloppnåelse på dette området. Tilgjengeliggjøring er i dag utfordret av regelverk og systemer, og deler av arbeidet er stoppet i Nærings- og fiskeridepartementet.

8 Samfunnseffekter av innsatsen mot arbeidslivskriminalitet

Innsatsen overfor sentrale trusselaktører, utenlandske arbeidstakere, og oppdragsgivere og forbrukere skal medføre at kriminelle i arbeidslivet opplever redusert handlingsrom. Dette innebærer at de kriminelle skal få redusert kapasitet og intensjon, redusert tilgang på arbeidskraft å utnytte og redusert tilgang på oppdrag. Opplevd oppdagelsesrisiko kan redusere sannsynligheten for ulovligheter ytterligere, fordi aktørene vil vurdere gevinsten av en ulovlighet opp mot risikoen for å bli oppdaget og påfølgende straff⁹. Samlet kan dette bidra til å redusere omfanget av arbeidslivskriminalitet. Redusert omfang gjør at vi beskytter de fem samfunnsverdiene arbeidslivskriminalitet truer. De fem samfunnsverdiene er:

- Høy oppslutning om finansiering av velferdsstaten
- Tillit til myndighetene
- Likere konkurransevilkår i næringslivet
- Rettsikkerhet, trygghet og lovlige lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere
- Trygghet for kvalitet og leveringsdyktighet ved kjøp av varer og tjenester

I dette kapittelet presenteres noen indikatorer for utviklingen i opplevd oppdagelsessannsynlighet, arbeidslivskriminalitet og de fem samfunnsverdiene.

8.1 Opplevd oppdagelsessannsynlighet

Det er nærliggende å anta at det å bli kontrollert øker opplevd oppdagelsessannsynlighet og dermed etterlevelsen. Skatteetatens bedriftsundersøkelse om etterlevelse, rapportering og oppdagelsesrisiko (SERO) viser en nedgang i andelen som oppgir stor sannsynlighet (stor + svært stor) for at virksomheten vil bli kontrollert av skattemyndigheten de neste to årene. I 2023 opplever 40 prosent at dette er sannsynlig, mot 45 prosent i 2022 og 41 prosent i 2021.

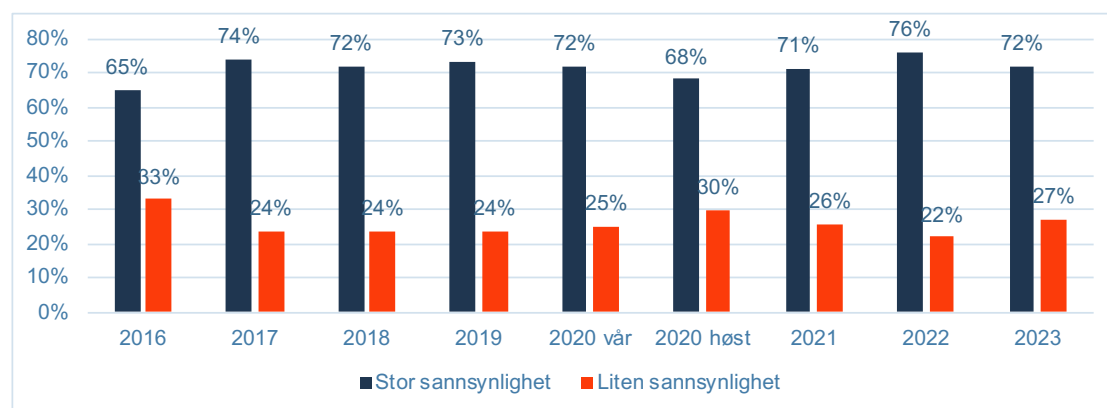
SERO-undersøkelsen viser videre at 72 prosent oppgir stor opplevd oppdagelsessannsynlighet i 2023. Dette er en reduksjon på 4 prosentpoeng fra 2022, se figur 8.1. Med unntak fra et svakt forhøyet nivå i 2022, er det i realiteten ingen statistisk signifikant endring mellom 2017 og 2023.

Fordelt på de fire bransjegruppene bygg og anlegg, rengjøring/servering/frisering, transport og bilreparasjon, og øvrige¹⁰, viser undersøkelsen at opplevd oppdagelsessannsynlighet er på nivå med, eller noe lavere enn, den var i forkant av pandemien i 2020 for alle bransjer. Det er ingen statistisk signifikant endring i opplevd oppdagelsessannsynlighet mellom 2020 og 2023 for disse risikobransjene.

⁹ Se for eksempel Allingham og Sandmo (1972) med eksempel om skatteunndragelser.

¹⁰ Øvrige bransjer: handel, øvrig tjenesteytende, industri etc., primærnæringer, offentlig, helse og undervisning, eiendom

Figur 8.1 «Dersom en virksomhet i din bransje unnlater å rapportere inn alle skatter og avgifter, hvor stor sannsynlighet tror du det er for at skattemyndigheten oppdager dette?»

Kilde: SERO

Fra Skatteetatens tertialvise brukerundersøkelse for bedrifter viser resultatene fra 2. tertial 2023 at 60 prosent av bedriftene opplever høy (ganske høy + svært høy) sannsynlighet for at en virksomhet vil bli tatt i å unndra skatt og avgift. Dette er på nivå med året før, der andelen var på 62 prosent i 2. tertial. På spørsmål om konsekvenser av å bli tatt i skatteunndragelse svarer 69 prosent i 2023 at konsekvensene anses som høye dersom en bedrift blir tatt i å unndra skatt, noe som er en statistisk signifikant nedgang sammenlignet med 78 prosent i 2. tertial året før.

Samlet vurdering opplevd oppdagelsessannsynlighet

Samlet sett viser ingen av de ovennevnte indikatorene for opplevd oppdagelsessannsynlighet noen reell endring mellom årene 2017-2023. Firedelt bransjeinndeling viser at bransjegruppene konvergerer mot et ganske likt nivå av opplevd oppdagelsessannsynlighet, der bygg og anlegg opplever det som minst sannsynlig å bli oppdaget. Dersom en virksomhet blir tatt i å unndra, anser majoriteten konsekvensene som høye.

8.2 Omfanget og utviklingen av arbeidslivskriminalitet

Det er utfordrende å estimere omfanget av et problem hvor aktører forsøker å skjule sine handlinger. Kriminaliteten er ikke direkte observerbar, og omfanget påvirkes av mange og sammensatte forhold. For å forsøke å estimere omfanget av kriminalitet, finnes det to hovedtilnærminger - indirekte makrotilnærminger og direkte mikrotilnærminger. Indirekte metoder tar hovedsakelig utgangspunkt i aggregerte data, mens direkte metoder tar utgangspunkt i faktiske observasjoner på individnivå. Begge tilnærmingene er heftet med usikkerhet i estimater. I denne delen omtales studier som er nye for 2023. For omtaler av tidligere studier på omfang, se etatenes felles årsrapport for 2022 og 2021.

Spørreundersøkelser er en direkte metode som kan benyttes for å få indikasjoner på respondenters opplevelser knyttet til arbeidslivskriminalitet. Slike undersøkelser er imidlertid forbundet med en rekke feilkilder som kan true både påliteligheten og validiteten til resultatene¹¹.

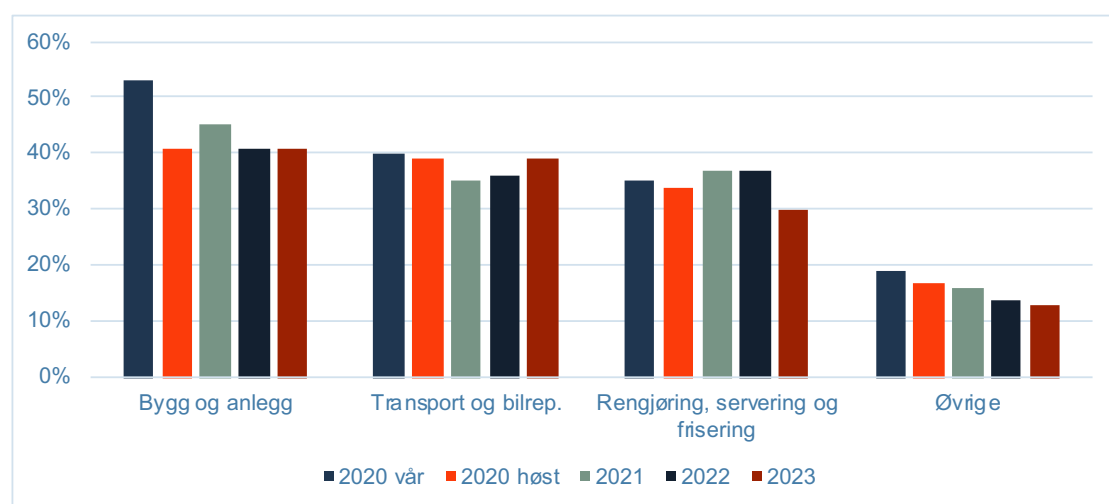
¹¹ 5 Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y., & Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of applied psychology*, 88(5), 879.

Det kan blant annet være utfordrende å vite om respondentene uttaler seg på bakgrunn av egne erfaringer eller generelle oppfatninger, og hvor godt empirisk forankret disse oppfatningene er. Respondenters opplevelse av kriminalitet kan for eksempel være et resultat av hvor synlig eller skjult kriminaliteten er, fremfor et reelt bilde av kriminaliteten.

I 2023 er det gjennomført to spørreundersøkelser – SERO-undersøkelsen og BA-proff-undersøkelsen.

I SERO-undersøkelsen blir det spurt om næringslivets oppfatning av hvor vanlig arbeidslivskriminalitet er i egen bransje. Figur 8.2 fremstiller utviklingen i respondentenes svar. I fremstillingen sammenliknes respondentene fra risikobransjer og øvrige bransjer fra SERO. Resultatene viser at arbeidslivskriminalitet er opplevd som ganske vanlig i enkelte risikobransjer. Andelen som oppgir at arbeidslivskriminalitet er vanlig i deres bransje er på et jevnt nivå over tid, der ingen endringer er statistisk signifikante sammenlignet med høsten 2020.

Figur 8.2 «Hvor vanlig eller uvanlig tror du arbeidslivskriminalitet er i din bransje i dag?» - Andel som oppgir «Ganske vanlig» eller «Svært vanlig», fordelt på risikobransjer og representative utvalg

Kilde: SERO

Undersøkelsen tar også for seg regelbrudd knyttet til HMS, svart arbeid, lønns- og arbeidsvilkår, trygdeytelser, oppholds- og arbeidstillatelser og brudd på innleiebestemmelser. Med utgangspunkt i første måling i 2019 er det kun for brudd på HMS-regler og trygdeytelser det er en statistisk signifikant endring over tid, frem til siste måling i 2023. Over tid har opplevd utbredelse av brudd på HMS-regler økt fra 23 til 29 prosent. Opplevd utbredelse av brudd på bestemmelser om trygdeytelser har derimot falt fra 18 til 14 prosent. Fra 2019 til 2023 er det ingen statistisk signifikante endringer i opplevd utbredelse av andre typer regelbrudd.

BA-proff-undersøkelsen retter seg mot proff-markedet i tre bransjer innen bygg og anlegg¹² - oppføring av bygninger, anleggsvirksomhet og spesialisert bygg- og anleggsvirksomhet. Disse tre skiller seg fra hverandre når det gjelder oppgaver og størrelse. Oppføring av bygninger representerer den største av de tre bransjene målt i omsetning. Undersøkelsen indikerer at 21 prosent opplever arbeidslivskriminalitet som ganske eller svært vanlig i 2023 – en statistisk

¹² SSB nacekoder.

signifikant nedgang fra 31 prosent i 2020. Nedgangen i opplevd utbredelse av ulike typer regelbrudd, fra 2015 til 2023, er signifikant for alle typer regelbrudd i undersøkelsen¹³. Andelene i bygg og anlegg som oppgir at regelbrudd knyttet til arbeidslivskriminalitet er vanlig, er markant lavere i BA-proff-undersøkelsen enn for respondenter i SERO som har næringsvirksomhet i bygg- og anleggsbransjen. Her er det imidlertid verdt å merke seg at undersøkelsene retter seg mot ulike utvalg innen bygg og anlegg.

Omfanget av arbeidslivskriminalitet kan påvirkes av mange og sammensatte forhold både i og utenfor etatene. Dette medfører kompliserte årsakssammenhenger. Det er derfor utfordrende å knytte resultatene fra spørreundersøkelsene direkte til innsats mot arbeidslivskriminalitet. BA-proff gir imidlertid noen indikasjoner på respondentenes opplevelse av etatenes innsats. Siden 2015 har undersøkelsen målt tre indikatorer for etatenes innsats.

1. I hvilken grad opplever din virksomhet at offentlige etater:
2. fører effektiv kontroll for å avdekke arbeidslivskriminalitet
3. stopper de som driver arbeidslivskriminalitet i bransjen
4. er synlige ute på arbeidsplassene

Undersøkelsen viser ingen statistisk signifikant endring i disse indikatorene mellom 2018 og 2023, der andelene som i stor grad er enige i påstandene har ligget på et jevnt nivå mellom 19 og 23 prosent.

Samlet vurdering omfanget og utviklingen av arbeidslivskriminalitet

Samlet sett er det indikasjoner på at omfanget av arbeidslivskriminalitet fortsatt er et alvorlig samfunnsproblem i 2023. Resultater fra spørreundersøkelse mot næringslivet viser at arbeidslivskriminalitet oppleves som ganske vanlig blant enkelte risikobrancher uten noen statistisk signifikant endring siden høsten 2020. Siden 2019 måles en statistisk signifikant økning i andelen som opplever brudd på HMS-regler som vanlig i bransjen, og en statistisk signifikant nedgang i andelen som opplever brudd på trygdeytelser som vanlig. Det er fortsatt en større andel innen bygg og anlegg enn for øvrige bransjer som oppgir at utfordringer knyttet til arbeidslivskriminalitet er vanlig. I bygg- og anleggsbransjen er opplevelsen av etatens innsats for å redusere arbeidslivskriminalitet, på et stabilt nivå mellom 19 og 23 prosent, der det ikke er målt noen statistisk signifikant endring siden 2018.

8.3 A-krimssamarbeidet skal bidra til å beskytte fem samfunnsverdier

Gjennom å oppnå felles brukermål skal det tverretatlige a-krimssamarbeidet bidra til redusert arbeidslivskriminalitet, og derigjennom beskytte fem samfunnsverdier. De fem samfunnsverdiene henger sammen slik at måloppnåelse knyttet til én vil påvirke måloppnåelsen knyttet til de andre.

8.3.1 Høy oppslutning om finansiering av velferdsstaten og tillit til myndighetene

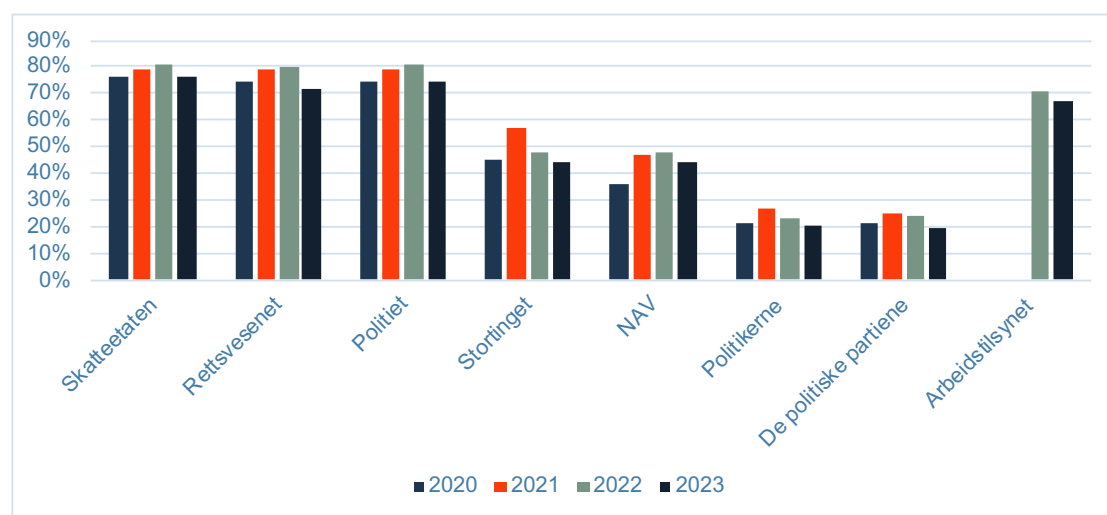
Høy oppslutning om finansiering av velferdsstaten avhenger av tillit mellom borgere og tillit til

¹³ Brudd på bestemmelser om HMS, svart arbeid, bestemmelser om lønnsvilkår, bestemmelser om trygdeytelser, bruk av arbeidere uten lovlig oppholds- eller arbeidstillatelse, og innleie.

at samfunnsinstitusjonene fungerer. Eksempler fra forskningen viser hvordan etterlevelse på skatteområdet henger sammen med i hvilken grad skattepliktige har tillitt til skattemyndighetene og at skattesystemet oppleves som rettferdig¹⁴.

I SERO-undersøkelsen 2023 er 75 prosent enige i at flertallet av virksomheter rapporterer korrekt til skattemyndighetene, som er en statistisk signifikant økning siden 2021 da nivået var på 67 prosent. 10 prosent er delvis eller helt enige i at bevisste skatteunndragelser i enkelte tilfeller kan aksepteres. Det er en økning på 4 prosentpoeng fra 2022.

Figur 8.3 «På en skala fra 0 til 10, hvor stor eller liten tillit har du til hver av disse institusjonene? % stor tillit (7-10)»

Kilde: SERO

I SERO-undersøkelsen blir det spurt om i hvilken grad norske virksomheter har tillit til offentlige institusjoner, se figur 8.3. Alle inkluderte institusjoner opplever redusert tillit fra 2022 til 2023, der alle reduksjonene er statistisk signifikante.

Ifølge DFØs Innbyggerundersøkelse har innbyggerne lavere tillit til alle institusjoner i 2023 enn i 2021¹⁵. Av de institusjonene undersøkelsen spør om¹⁶ har innbyggerne høyest tillit til domstolene og politiet. På en skala fra 0 til 10 svarer innbyggerne i gjennomsnitt 7,3 på hvor høy tillit de har til domstolene og 7,0 på hvor stor tillit de har til politiet. Videre svarer de i gjennomsnitt 5,6 på hvor høy tillit de har til den offentlige forvaltning. De politiske partiene har lavest tillit hos innbyggerne i 2023, med et gjennomsnitt på 4,5. Undersøkelsen indikerer videre at sammenlignet med andre land, har innbyggerne i Norge høy tillit til hverandre.

Hvorfor undersøkelsene indikerer redusert tillit er ikke kjent. Høy oppslutning om finansiering av velferdsstaten avhenger imidlertid av tillit. Skatteetaten arbeider derfor med å øke kunnskapen om hva som påvirker tillit.

¹⁴ Se for eksempel Fortin et al. (2007), van Dijke og Verboon (2010), Feld og Frey (2003), Taylor (2001).

¹⁵ [Innbyggerundersøkelsen på 5 minutter | DFØ \(dfo.no\)](#)

¹⁶ Domstolene, politiet, bankene, den offentlige forvaltningen, Stortinget, kommunestyret/byrådet, nyhetsmediene, regjeringen, de politiske partiene.

8.3.2 Likere konkurransevilkår i næringslivet

Når det gjelder konkurransesituasjonen, viser SERO-undersøkelsen 2023 at 30 prosent opplever å måtte konkurrere mot/med virksomheter som har et lavere kostnadsnivå, fordi de for eksempel driver svart eller på en annen måte unndrar skatter og avgifter. Dette er på samme nivå som tidligere, der det ikke er målt noen statistisk signifikant endring siden første måling i 2016.

Kjøp av svart arbeid kan true lovlydige firmaer. SMSØ-undersøkelsen indikerer at 70 prosent er delvis eller helt enig i påstanden om at, kjøper man svart arbeid, truer man livsgrunnlaget til lovlydige firmaer¹⁷.

BA-proff-undersøkelsen fra 2023 viser at 28 prosent av respondentene opplever i stor grad å ofte tape anbudsrunder mot aktører som tilbyr lavere prisnivå. Andelen er lik som i 2015, og det er derfor ikke noen statistisk signifikant endring siden første måling. På oppfølgingsspørsmål om hvorfor respondentene opplever å tape anbudsrunder mot aktører som tilbyr lavere prisnivå, er det at virksomheter ikke oppfyller krav til gjeldende HMS-regelverk og ikke bruker faglærte nevnt som de vanligste årsakene.

8.3.3 Rettsikkerhet, trygghet og lovlige lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere

Arbeidsmiljøet i norske virksomheter regnes generelt sett som blant de beste i Europa, og på et stabilt høyt nivå over tid¹⁸. Ulike deler av arbeidslivet har imidlertid både ulik grad av og ulike typer arbeidsmiljøutfordringer, og enkelte grupper av arbeidstakere er mer utsatt enn andre. Det totale omfanget av arbeidstakere som ikke har lovlige lønns- og arbeidsvilkår i Norge, er ukjent. Det er derfor også vanskelig å si noe sikkert om utviklingen over tid.

Resultater fra SERO-undersøkelsen indikerer ingen signifikant endring når det gjelder hvorvidt virksomhetene opplever bruk av arbeidere uten lovlig oppholds- eller arbeidstillatelse som vanlig i deres bransje. I 2023 oppgir 13 prosent at dette er vanlig, mot 14 prosent i 2019. BA-proff-undersøkelsen måler også i hvilken grad respondentene opplever at bruk av arbeidere uten lovlig oppholds- eller arbeidstillatelse er vanlig eller uvanlig. Undersøkelsen måler en nedgang fra 14 prosent i 2019 til 8 prosent i 2023, som indikerer en statistisk signifikant endring over tid i proff-markedet for bygg- og anlegg.

Fafo har, ved hjelp av lønnsstatistikk fra SSB, sett på lønnsfordeling innen de allmenngjorte tariffområdene i 2022.¹⁹ Totalt sett var andelen lønnsforhold i allmenngjorte områder under minstesats på seks prosent i 2022, mot ti prosent i 2021 og åtte prosent i 2020²⁰. Trolig kan deler av nedgangen fra 2021 til 2022 forklares med at de allmenngjorte satsene ikke var endret mellom talletidspunktene for lønnsstatistikken i 2021 og 2022. I tillegg til at færre lønnsforhold var under allmenngjort sats, var flere godt over (mer enn 15 prosent) minstesats. To prosent var godt under minstesats (mer enn 15 prosent under), som er ett prosentpoeng mindre enn i 2021.

¹⁷ [Undersøkelser - Samarbeid mot svart økonomi \(samarbeidmotsvartokonomi.no\)](https://samarbeidmotsvartokonomi.no)

¹⁸ Statens arbeidsmiljøinstitutt (2021): Faktabok om arbeidsmiljø og helse 2021, status og utviklingstrekk. STAMI-rapport, årgang 2, nr. 4, Oslo: Statens arbeidsmiljøinstitutt.

¹⁹ Svarstad, Elin og Bjørn Dapi (2024): Lønn i allmenngjorte bransjer 2022. Fafo-notat 2024:08.

²⁰ Det antas at tallene for 2020 og 2021 er påvirket av at det var færre ikke bosatte arbeidstakere i Norge disse årene.

8.3.4 Trygghet for kvalitet og leveringsdyktighet ved kjøp av varer og tjenester

SMSØ-undersøkelsen 2022 indikerer at 3 prosent har opplevd å kjøpe arbeid hvitt som de i etterkant tror var svart. Tilsvarende var 5 prosent i 2018 og 4 prosent i 2020. Når respondentene blir spurt om årsaken til at de tror dette, er det i stor grad mangel på kvittering samt kontant betaling eller Vipps. De aller fleste svarer at det er enkelt å vite om arbeidet som utføres for dem er svart eller hvitt. SMSØ-undersøkelsen 2022 viser at 6 prosent svarer at det kan være vanskelig å vite om arbeidet som utføres for dem er svart eller hvitt. For å finne ut av om arbeidet som utføres er svart eller hvitt, oppgis søk på nett som den vanligste måten.

Stadig flere virksomheter i bygg- og anleggsbransjen oppgir også at det er enkelt å finne ut om leverandører de kjøper tjenester av, operer hvitt. BA-proff-undersøkelsen måler en statistisk signifikant endring fra 23 til 51 prosent i perioden 2015 til 2023. Til tross for positiv utvikling fra 2015, har trenden flatet ut de siste årene, der det ikke er noen reelle endringer etter 2021.

A-krimssamarbeidet skal bidra til å beskytte fem samfunnsverdier: Samlet vurdering Undersøkelser mot privatpersoner og næringsliv indikerer at oppslutningen rundt velferdsstaten er høy, og aksepten for unndragelser generelt er lav. Videre viser undersøkelser en statistisk signifikant nedgang for generell tillit til institusjoner og aktører i 2023, sammenlignet med året før. Når det gjelder konkurransesituasjonen, viser undersøkelser mot næringslivet at ca. en av tre respondenter opplever å måtte konkurrere mot/med virksomheter som har et lavere kostnadsnivå, fordi de for eksempel driver svart eller på en annen måte unndrar skatter og avgifter. Dette er på samme nivå som tidligere, der det ikke er målt noen statistisk signifikant endring siden første måling i 2016. Arbeidsmiljøet i norske virksomheter regnes generelt sett som blant de beste i Europa, og på et stabilt høyt nivå over tid. Ulike deler av arbeidslivet har imidlertid både ulik grad av og ulike typer arbeidsmiljøutfordringer, og enkelte grupper av arbeidstakere er mer utsatt enn andre. I Norge er det generelt opplevd god trygghet for kvalitet og leveringsdyktighet ved kjøp av varer og tjenester.

Evaluering av Nasjonalt ankomstsenter og ny ankomst- og asylprosess

Proba-rapport nr. 2024-1, Prosjekt nr. 23045

ISSN: 1891-8093

TT/IG, GMV, ES, VS, MRH, AG

Offentlig

Evaluering av Nasjonalt ankomstsenter og ny ankomst- og asylprosess

Utarbeidet for Utlendingsdirektoratet og
Politidirektoratet

Forord

På oppdrag for Utlendingsdirektoratet og Politidirektoratet har Proba samfunnsanalyse i samarbeid med PwC evaluert hvordan Nasjonalt ankomstsenter og Ny ankomst- og asylprosess har fungert i en situasjon med ekstraordinære asylankomster. Evalueringen er basert på intervjuer av en rekke aktører og gjennomgang av dokumenter.

Prosjektet har hatt en referansegruppe bestående av ansatte i UDI, politiet, Nasjonalt ID-senter og Justis- og beredskapsdepartementet. Kontaktperson i UDI har vært Berit Gravdahl.

Vi takker alle som har bidratt i studien.

Prosjektleder har vært Trude Thorbjørnsrud (Proba). Prosjektmedarbeidere har vært Ida Gram (Proba), Gro Marlene Vestøl (Proba), Erik Sundet (PwC), Vegard Skarøy (PwC) og Mats Ruge Holte (PwC).

Oslo 2. februar 2024

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG OG KONKLUSJONER	1
1 INNLEDNING OG METODE.....	8
1.1 Innledning.....	8
1.2 Bakgrunn.....	8
1.3 Problemstillinger.....	9
1.4 Evalueringsdesign	10
1.5 Datakilder	10
1.5.1 Dokumenter.....	11
1.5.2 Statistikk.....	11
1.5.3 Intervjuer	11
1.6 Analyse, læringspunkter og utvikling av anbefalinger	13
1.7 Referansegruppe.....	14
2 ETABLERING AV NASJONALT ANKOMSTSENTER OG NY ANKOMST- OG ASYLPROSESS	15
2.1 Ansvarsforhold i utlendingsforvaltningen	15
2.2 PUMA.....	15
2.3 PUMA 2.....	16
2.4 Beredskap og svingninger i ankomster.....	20
2.5 Gevinster.....	20
2.6 Flyt og samordning.....	21
2.7 Tidskrav	21
2.8 Nasjonalt ankomstsenter i perioden november 2020-mars 2022	21
2.8.1 Kort oversikt over aktørene på NAS	22
3 INNKVARTERING, REGISTRERING OG SØKNADSBEHANDLING.....	23
3.1 Ankomstkapasitet.....	23
3.2 Innføring av kollektiv beskyttelse	24
3.3 Innkvartering og ivaretagelse av beboerne på NAS	25
3.3.1 En periode preget av usikkerhet.....	26
3.3.2 Hva forteller asylsøkerne om oppholdet på NAS?	27
3.3.3 Oppsummering og vurdering av ivaretagelse i den første fasen	30
3.4 Hvordan ble ny ankomst- og asylprosess løst?	30
3.4.1 Fase 1 - ankomst.....	31
3.4.2 Fase 2 - registreringssamtaler	32
3.4.3 Flaskehalser i flyten på ankomstsenteret.....	32
3.4.4 Flaskehalser knyttet til helsescreening	33

3.4.5	Hvordan ble det innledende ID-arbeidet løst på NAS våren 2022?	33
3.4.6	Fase 3 - strategiske samtaler og asylintervju	34
3.4.7	Fase 4 - utstedelse av vedtak	35
3.5	Vurdering av flyt våren 2022	36
3.6	Videre arbeid med gjennomstrømning og flyt	37
3.7	Konsekvenser for ordinære asylsaker	39
3.7.1	Gjennomføring av intervjuer	39
3.7.2	Back team og front team	40
3.7.3	Samarbeid i fase 2 og 3	41
3.7.4	Tiltak for å bidra til raskere saksbehandling	41
3.8	Vurdering av nye tilpasninger i flyten	42
3.9	Tidskrav	43
3.10	Vurderinger og anbefalinger: Hvordan har ny ankomst- og asylprosess fungert?	44
3.10.1	Anbefalinger	46
4	DIGITALE STØTTESYSTEMER OG BYGNINGSMESSIGE FORHOLD	48
4.1	UDI og politiets systemportefølje	48
4.1.1	Systemer som forvaltes av UDI	49
4.1.2	Systemer som forvaltes av politiet	49
4.2	Bruk av digitale støttesystemer våren 2022	50
4.2.1	Arbeid med saksflyten: DUF, UTSYS og Qlik	50
4.2.2	Arbeid med personflyt: MOT, Flyt og andre støttesystemer	51
4.2.3	Øvrige systemer for samhandling og informasjonsdeling ved NAS	52
4.3	Bygningsmessige forhold	52
4.3.1	UDIs erfaring med bygningsmessige forhold våren 2022	53
4.3.2	Links erfaring med bygningsmessige forhold våren 2022	53
4.3.3	PUs erfaring med bygningsmessige forhold våren 2022	54
4.4	Vurderinger og anbefalinger: En systemportefølje og en bygningsmasse som hemmer effektiviteten i ny ankomst- og asylprosess	54
4.4.1	Digitale støttesystemer	54
4.4.2	Bygningsmessige forhold	55
4.4.3	Anbefalinger	56
5	BEMANNING	57
5.1	Bemanningssituasjonen våren 2022	57
5.1.1	Bemannning i UDI	57
5.1.2	Bemannning i PU	59
5.1.3	Bemannning hos øvrige aktører på NAS	60
5.1.4	Utfordringer knyttet til bemanning	61

5.2	Vurderinger og anbefalinger: Bemanning	63
5.2.1	Anbefalinger	64
6	STYRING OG KOORDINERING	65
6.1	Styringsmodell.....	65
6.1.1	Samarbeid og ulike arbeidsformer	66
6.1.2	Felles styring	66
6.2	UDIs styring av NAS.....	68
6.2.1	Linjestruktur og ledernivå i UDI.....	68
6.2.2	Beredskapssekretariatet i UDI	69
6.3	Informasjonsdeling blant de ulike aktørene på NAS	70
6.4	Vurderinger og anbefalinger: Organisering og styring.....	71
6.4.1	Anbefalinger	72
7	BEREDSKAPSPLANVERK	74
7.1	Planverk som lå til grunn for håndteringen våren 2022	74
7.1.1	UDIs Skalerings- og beredskapsplan.....	74
7.1.2	Øvrig planverk	75
7.2	Bruk av planverk våren 2022.....	77
7.3	Vurdering og anbefalinger: Skalerings- og beredskapsplanen var ikke hensiktsmessig utformet.....	78
7.3.1	Anbefalinger	78
	LITTERATUR.....	80

Liste over figurer og tabeller

Figur 2.1	PUMA-prosessen	17
Figur 3.1	<i>Antall asylsøkere i perioden 2020 - 2022</i>	24
Figur 3.2	Fordeling av asylsøkere i 2022.....	25
Figur 3.3	Asylsaker totalt	35
Figur 3.4	Andel restanser	36
Figur 3.5	Bruk av ulike innkvarteringsløsninger for asylsøkere (inkludert søknader om kollektiv beskyttelse). Oppholdsdøgn per måned.....	38
Figur 7.1	Struktur på beredskapsplanverk i UDI	76
Tabell 3.1	Måloppnåelse tidskrav/politiet og UDI.....	43
Tabell 4.1	Samlet oversikt over sentrale støttesystemer i asyl- og ankomstprosessen 48	
Tabell 5.1	PU-stillinger på Nasjonalt ankomstsenter 2022	59
Tabell 5.2	PU-stillinger på Nasjonalt ankomstsenter 2023	59
Tabell 5.3	Ansatte på NAS fra Sykehuset Østfold	61

Sammendrag og konklusjoner

Formål

De siste årene har det vært store svingninger i antall asylsøkere som er kommet til Norge. Flyktningkrisen i 2015 ga over 30 000 asylankomster, mens antallet i perioden 2016 - 2021 lå på mellom 1500 og 3000 årlig. Til tross for en prognose på 3000, kom det i 2022 over 40 000 flyktninger. Om lag 35 000 av disse var fordrevne fra Ukraina. I henhold til Kongelig resolusjon av 11. mars 2022 ble det besluttet å gi kollektiv beskyttelse for ukrainere som oppfyller gitte kriterier.

Det er et sentralt mål for utlendingsmyndighetene å ha en beredskap og fleksibel kapasitet slik at de kan håndtere store svingninger i asylsøker- og flyktningetilstrømmingen.

Nasjonalt ankomstsenter (NAS) ble etablert i 2020 i Råde i Østfold og var del av det tverretatlige samarbeidsprosjektet kalt PUMA¹. Ankomstsenteret ble etablert blant annet for å ivareta beredskap for et unormalt høyt antall asylsøkere. Samtidig var det et mål at ankomstsenteret, i perioder med normale ankomstnivåer, skulle ivareta ambisjonen om å behandle 70 prosent av alle søknader om beskyttelse i Norge innen 21 dager. I en normalsituasjon skal senteret være oppmøtested for alle asylsøkere i Norge. De skal bo på senteret mens de blir registrert av politiet, helsepersonell gjennomfører tuberkuloseundersøkelse og UDI undersøker og behandler asylsaken.

Proba samfunnsanalyse har i samarbeid med PwC evaluert hvordan Nasjonalt ankomstsenter og Ny ankomst- og asylprosess har fungert i en situasjon med ekstraordinære asylankomster. Evalueringen er gjort på oppdrag for Utlendingsdirektoratet (UDI) og Politidirektoratet (POD). UDI og POD har fått dette oppdraget fra Justis- og beredskapsdepartementet. Formålet har vært å konkretisere positive og negative læringspunkter som gjør utlendingsmyndighetene bedre rustet til å håndtere en eventuell ny situasjon med ekstraordinære ankomster, samt læringspunkter som bidrar til å forbedre prosesser og samhandling i en mer normal situasjon.

Problemstillinger

I evalueringen har vi vurdert i hvilken grad Nasjonalt ankomstsenter har bidratt til bedre ankomstberedskap. I evalueringen har vi særlig vurdert følgende spørsmål:

- I hvilken grad var Skalerings- og beredskapsplan for ankomst- og asylprosessen hensiktsmessig utformet, implementert og brukt?
- I hvilken grad klarte utlendingsforvaltningen gjennom Nasjonalt ankomstsenter å ta imot, registrere, innkvartere og behandle søknaden fra asylsøkere til Norge på en hensiktsmessig måte i denne ekstraordinære situasjonen?
- I hvilken grad var den eksisterende grunnbemanningen i etatene og hos de øvrige aktørene på ankomstsenteret tilstrekkelig til å ivareta både håndtering av nye søkere og oppskalering av kapasiteten?
- I hvilken grad bidro styringen og koordineringen av prosessen, samt samarbeid og informasjonsdeling mellom aktørene på ulike nivåer, til at oppgavene ble løst effektivt og til beste for brukerne?

¹ Et tverretatlig prosjekt mellom UDI og Politiets utlendingsenhet (PU)/Politidirektoratet (POD) for å finne bedre løsninger i ankomstfasen.

- I hvilken grad hadde aktørene som jobbet i tilknytning til Nasjonalt ankomstsenter (utlendingsforvaltningen, driftsoperatører, Norsk organisasjon for flyktninger og asylsøkere (NOAS) og helsetjenester) tilgang til hensiktsmessige og godt fungerende teknologisk utstyr, materiell og digitale løsninger?

Vi har tatt utgangspunkt i de målene som ble satt ved etableringen av Nasjonalt ankomstsenter og innføringen av ny asylsaksprosess. I evalueringen har vi undersøkt perioden fra februar 2022 frem til juni 2023, med særlig vekt på perioden med krisehåndtering mars-mai 2022.

Evalueringen er basert på intervjuundersøkelser og gjennomgang av eksisterende dokumenter og statistikk. Vi har intervjuet ledere og medarbeidere i UDI og PU, andre ansatte på ankomstsenteret og asylsøkere.

Hovedkonklusjoner

Målene for ny ankomst- og asylprosess dreide seg både om å sikre beredskap og å ha en effektiv saksbehandling og fatte riktige vedtak. Ny ankomst- og asylprosess er basert på en inndeling i fem faser, henholdsvis 1) sikre spor, 2) analyse og undersøkelser, 3) strategiske samtaler, 4) vedtak og 5) strategisk mottaksplassering. En formalisert faseinndeling skulle bidra til å skape en effektiv og sikker ankomstfase, samt styrke UDI og PU sin evne til å håndtere svingninger i asylankomstene.

Som følge av de store flyktningeankomstene i 2022 ble ankomstsenterets funksjoner etter hvert nedskalert til å omfatte de elementene som har vært mest essensielle, og oppholdstiden på senteret har blitt tilpasset antall asylsøkere som har kommet. Ankomstsenteret er blitt del av en større flyt der det er opprettet ulike innkvarteringsløsninger i forkant og etterkant av opphold på ankomstsenteret.

Vi vurderer at ankomstsenteret har hatt en sentral funksjon for å sikre at alle asylsøkerne er blitt innkvartert og at sakene er blitt behandlet på riktig måte. PUMA tok ikke høyde for ankomster på nivå med det antallet som har kommet som følge av krigen i Ukraina. Styringsdokumentene for NAS la til grunn at ved høye daglige ankomster skulle oppholdstiden på senteret reduseres og oppgaveløsningen justeres. Dette er prinsipper som er brukt i driften av NAS. Etter vår vurdering er det vist en høy omstillingsevne og fleksibilitet i hvordan ankomstsenteret er brukt. Vi vurderer at PUMA-rammeverket har vært nyttig for å komme frem til hensiktsmessige løsninger. Sammen med innføring av kollektiv beskyttelse, automatisering og bruk av desentraliserte registreringsløsninger har Nasjonalt ankomstsenter bidratt til at Norge greide å ta imot et svært høyt antall asylsøkere.

Innkvartering, registrering og søknadsbehandling

De store ankomstene av ukrainere i mars 2022 var utfordrende å håndtere for utlendingsforvaltningen, og ankomstkapasiteten ved NAS ble sprengt. Alle fikk innkvartering, men i starten var informasjonen til asylsøkerne mangelfull. Det var usikkert hvilken praksis som skulle gjelde for ukrainerne, og det var krevende å få gitt de ordinære asylsøkerne det informasjonstilbudet de skulle ha.

For å få gjennomstrømming og flyt ble det gjort en rekke tilpasninger og endringer underveis i evalueringsperioden, særlig knyttet til registreringsfunksjonen, gjennomføring av intervjuer og antall oppholdsdøgn på NAS. Vi finner at aktørene på NAS viste stor evne til å omstille seg. Samlokalisering mellom UDI og politiet ga en større forståelse for sammenhenger og gjensidige avhengigheter. Det var viktig for å håndtere de store ankomstene. I beredskapssituasjonen som oppsto ble de mest

prekære prosess-stegene gjennomført. I tråd med beredskapsplanen ble fase 3, som omfatter asylintervjuer, flyttet ut av NAS våren 2022. Det frigjorde ressurser til ankomst og registrering, men førte også til flere restanser og lengre saksbehandlingstid i ordinære asylsaker. I perioder med masseankomster er det konkludert med at ankomstfasen bør omfatte bestemte elementer, blant annet innledende registrering og ID-avklaring, tuberkuloseundersøkelser og screening av sårbare personer.

Etablering av mange registreringssteder i distriktene førte til behov for opplæring og ga innledningsvis ulik kvalitet på registreringen. Samtidig var det helt nødvendig å ta i bruk flere registreringssteder, og en fleksibel bruk av noen få andre registreringsløsninger vurderer vi som svært hensiktsmessig.

For å lykkes med personflyten og å kunne nedskalere antall oppholdsøgn på ankomstsenteret ved store ankomster ble det lagt vekt på at det må være innkvarteringsmuligheter både i forkant av ankomst til senteret og etterpå. Svært store ankomster har dermed vist at det er behov for et transittsystem for å få til gjennomstrømming. Dette er også nødvendig for å kunne gjennomføre asylintervjuer når de ikke kan skje på NAS.

De ordinære asylsakene ble nedprioritert våren 2022. Det har ført til forsinket saksbehandling. Det har videre vært mange utfordringer knyttet til gjennomføring av asylintervjuer som har bidratt til å forsinke saksbehandlingen. Når fase 3 helt eller delvis ble tatt ut av ankomstsenteret bidro det til at flere personer kunne tas imot på senteret, men løsningene med hensyn til hvem som skulle overta oppgavene og hvor asylintervjuene skulle gjennomføres har ikke vært tydelige.

Det har også vært utfordringer knyttet til endringer i oppgavefordeling mellom saksbehandlere og prioritering av saker. Opprinnelig skulle beskyttelsesteamet på NAS ha ansvar for saksbehandling av nye saker, mens de øvrige beskyttelsesteamene hadde ansvar for restanser. Som følge av de store ankomstene skulle alle teamene behandle nye saker. Denne endringen i oppgavefordeling viste seg utfordrende å få til.

Vi finner at saksbehandlerne i Beskyttelsesteamet på NAS har fått større innsikt i og forståelse for politiets oppgaver i fase 1 og 2 og vice versa, og det er også lavere terskel for å ta kontakt. Det er likevel ikke mye samarbeid om sakene i fase 2. Flere medarbeidere i UDI mener at det burde vært mer samarbeid i denne fasen, og at det kunne bidratt til mer effektiv saksbehandling i enkelte saker.

Tidskrav

Ny ankomst- og asylprosess har hatt svært detaljerte og nærmest rigide mål for tidsbruk på de ulike prosess-stegene. Disse kravene er ikke oppfylt annet enn i saker med kollektiv beskyttelse. Ny ankomst- og asylprosess er ikke testet ut i en ordinær situasjon, men vi finner at ankomst- og asylprosessen, slik den var beskrevet i styringsdokumentene, ikke tar hensyn til at prosess-stegene vil påvirkes mye av hvor mange som kommer, søkernes landbakgrunn og andre kjennetegn ved personene som kommer. Det er derfor viktig å kunne justere tidskravene slik at de sees i forhold til omstendigheter som er i endring. Vi mener at slike måltall gir lite mening hvis de ikke tilpasses den aktuelle situasjonen.

Digitale støttesystemer

Det var utviklet systemer som støttet ulike deler av den helhetlige asyflyten, herunder DUF og UTSYS for saksflyt, samt MOT og FLYT for personflyt. Støttesystemene for saks- og personflyt våren 2022 understøttet ikke i tilstrekkelig grad behovene UDI, PU og driftsoperatøren Link hadde på NAS. Dette resulterte i mange manuelle arbeidsprosesser og utstrakt bruk av sidesystemer. Utstrakt bruk av sidesystemer ga forhøyet risiko for brudd på offentlighetsloven og personopplysningsloven.

Det er uheldig at aktørene på NAS manglet et felles verktøy for å dele informasjon. Dette bidro til svekket samhandling blant aktørene på senteret, og derav svekket effektivitet og kvalitet i arbeidet.

Bygg

Rammene for antall tilstedeværende ansatte og asylsøkere styres først og fremst av bygningsmassens størrelse og de fysiske mulighetene og begrensingene dette gir.

Det er vår vurdering at effektiviteten og kvaliteten i saks- og personflyten på NAS ble hemmet av at UDI, PU og Link ikke hadde tilstrekkelig med areal for å yte de tjenester de skulle i henhold til ny asyl- og ankomstprosess. Det var blant annet mangel på venterom, intervjurom, kontorlokaler, møterom og arbeidsrom.

UDI klarte ikke fullt ut å utnytte kapasiteten på eksisterende intervjurom. Omtrent halvparten av intervjuene i denne perioden ble gjort på skjerm. Det er uheldig, all den tid skjermintervjuer vanskeliggjør relasjonsbygging, non-verbal kommunikasjon og ivaretagelse av søkeren.

Vi finner at kvaliteten i ankomst- og asylflyten ble svekket da tallet for antall boende på NAS oversteg 850 personer. Da måtte det iverksettes ad-hoc-løsninger slik som etablering av soveplasser utenfor sovesalene. Vi vurderer at styringsmålet på 1000 boende er for høyt, sammenlignet med faktisk kapasitet på senteret.

Bemanning

Grunnbemanningen på NAS besto av representanter fra UDI, politiet og helsevesenet. Driftsoperatøren skulle sørge for miljøarbeidere, renholdere og personer som lager/serverer mat og bemanner ulike andre tjenester. Asylsøkerne skulle også ha tilbud om informasjonsprogram fra en uavhengig part, som inntil juni 2023 ble gitt av NOAS.

Både UDI og politiet oppbemannet som følge av de høye ankomstene. UDI ansatte særlig nyutdannede. Politiet hadde noe tilgjengelig kapasitet med relevant kompetanse i kjølvannet av koronapandemien, noe som gjorde det mulig å oppbemanne raskt. De fikk også tilført medarbeidere fra andre politidistrikter. Det ble brukt mye ressurser på opplæring av eksisterende og nytilsatt personell både i UDI og politiet.

UDIs beredskapsplaner ga mulighet for omdisponering av personell og oppgaver i en beredskapssituasjon. Vi finner at dette i begrenset grad skjedde, på grunn av ønsket om å unngå ytterligere restanser på andre områder. Vi finner at en systemsvakhet i UDI er forskjellige styringslinjer og lite mulighet for å prioritere ressurser på tvers.

Vi finner at samarbeidet mellom samtlige aktører på NAS fungerte bra, og at det var stor vilje til å finne løsninger underveis. Samtidig har det vært utfordringer med å rekruttere, oppkvalifisere og beholde personell. Det fremkommer at det var utstrakt bruk av overtid både hos UDI og PU, noe som medførte stor slitasje på eksisterende personell. Turnover blant personalet på NAS var også svært høy innimellom, spesielt i politiet. Dette fordi mange hadde kortvarige kontrakter som følge av uforutsigbare budsjetter. Det gjorde det vanskelig å beholde medarbeidere, og politiet brukte derfor mye tid på rekrutteringsoppgaver.

Vi finner at utnyttelsesgraden blant ansatte har vært høy, og på et nivå som ga lite fleksibilitet i en beredskapssituasjon.

Ved hjelp av oppbemanning, omdisponering og bruk av overtid har UDI og politiet greid å håndtere en ekstraordinær situasjon med masseankomster. Men når en

ekstraordinær situasjon vedvarer over lang har det blitt for høy slitasje på enkeltpersoner.

Beredskapsplanverk

I 2021 ble det utarbeidet en Skalerings- og beredskapsplan for utlendingsmyndighetene. Planen skulle fungere som et etatsovergripende og felles grunnlagsdokument for UDI og politiet ved håndtering av varierende (og ekstraordinære høye) ankomster. I tillegg hadde UDI og PU etatsvise planer.

Det er vår vurdering at Skalerings- og beredskapsplanen ikke var hensiktsmessig utformet for å håndtere den store variasjonen i ankomster til NAS. Planen var omstendelig, detaljert og teoretisk – noe som gjorde den vanskelig å omsette i praktiske handlinger. Videre var ikke roller og ansvar tydelig beskrevet og fullt ut forstått for alle som var omfattet av planverket. Vi får opplyst at dette medførte at det var treg respons og iverksettelse av planen våren 2022.

Skalerings- og beredskapsplanen skisserer relevante tiltak for håndtering av varierende og ekstraordinære ankomster. Flere av disse har blitt gjennomført. Det er gjort tilpasninger for bemanning, registrering og asylintervjuer i henhold til planen. Tilpasningene var viktige suksessfaktorer for å opprettholde beredskapsfunksjonen på NAS i 2022. De skisserte tiltakene hadde imidlertid svært ulik detaljeringsgrad og de var i liten grad knyttet opp mot ankomstsysteet som anga knekkpunkter for ulike nivåer av ankomster.

Skalering- og beredskapsplanen skulle gjelde som et grunnlagsdokument for både UDI og politiet, men var ikke tilstrekkelig samordnet med og kjent i PU. Videre var planen i liten grad delt og forankret hos andre sentrale samarbeidsaktører, som driftsoperatøren Link, helsevesenet, kommunen og Statsforvalteren.

Det var ikke samsvar mellom den faktiske mottakskapasiteten på NAS og mottakskapasitet beskrevet i Skalerings- og beredskapsplanen. Planen anførte at NAS skulle kunne håndtere 300 asylsøkere per døgn. Våre funn viser imidlertid at faktisk mottakskapasitet kan dimensjoneres til 150-200 asylsøkere per døgn.

Styring og koordinering

Vi finner at det var utfordringer knyttet til informasjon om endringer i flyt og regelverk våren 2022. Det medførte utfordringer i håndteringen av flyktningene som kom. Senere har de fleste aktørene på NAS stort sett vært fornøyde med informasjonsdelingen, til tross for svak systemstøtte og mangel på kommunikasjon mellom ulike systemer. Ukentlige møter for alle stedlige aktører har vært viktige for å sikre informasjonsflyt.

Med etableringen av NAS er samarbeidsforholdet bedret, og sett i forhold til de samarbeidsutfordringene som eksisterte tidligere mellom UDI og PU, jf. arbeidet med å utvikle og implementere PUMA, erfarer vi at aktørene i langt større grad enn tidligere arbeider etter felles mål og har forståelse for hverandres ulike samfunnsoppdrag. Dette har vært viktig for å håndtere krisen. Vi finner imidlertid også eksempler på at ulik kultur og struktur kan føre til gnisninger i samarbeidet.

Samarbeidet i både ankomstteamet og styringsteamet, og det operative arbeidet på NAS, har etter vår vurdering fungert godt. Det har imidlertid vært lite fokus på strategisk utvikling i styringsteamet i den perioden vi har sett på. Vi mener at det fremover bør arbeides mer med å videreutvikle ankomst- og asylprosessen basert på de erfaringene som er gjort til nå. Et sentralt aspekt ved ny ankomst- og asylprosess var lean og kontinuerlig forbedring. Vi finner at det så langt mangler oppdateringer av prosessstegene basert på den erfaringen man har fått.

Det eksisterer ikke mandater for hverken styringsteam eller ankomstteam, og vi mener det er behov for å tydeliggjøre hvilke roller og ansvar ankomstteam og styringsteam har.

I perioden vi har evaluert, har det ikke eksistert en leder ved NAS. Det er ankomstteamet og teamleder for drift som har drevet senteret. Vi finner at det er behov for en nærmere vurdering og konkretisering av hvordan senteret skal ledes. Her må det tas utgangspunkt i UDIs nåværende organisering, siden den er endret betydelig de siste par år.

Saksbehandleroppgavene som utføres av teamet på Råde er tett knyttet til de saksbehandlingsoppgavene som utføres av teamene i Oslo. Det er spesielt blitt tydelig i en beredskapssituasjon hvor det er overført oppgaver mellom teamene. I en beredskapssituasjon vurderer vi at det ville vært gunstig å ha en leder som kan se de ulike oppgavene i saksbehandlerteamene i Beskyttelse i sammenheng, og beslutte hvilke prioriteringer som bør gjøres.

Anbefalinger

Basert på funnene i vår gjennomgang, er våre mest sentrale anbefalinger følgende:

Innkvartering, registrering og søknadsbehandling

For en ekstraordinær situasjon:

- Det bør utformes retningslinjer for hvor registrering av ulike grupper asylsøkere skal skje ved høye ankomster. Beskrivelsen bør knyttes til ankomstnivåer.
- Behovet for et transittsystem som kan implementeres ved store ankomster bør utredes og konkretiseres nærmere. Det bør være en plan for hvordan innkvartering skal ivaretas i situasjoner hvor NAS kun ivaretar minimumsfunksjoner.
- Med høye ankomster og hvor fase 3 tas ut av NAS, bør det være en plan for hvordan asylintervjuene skal gjennomføres. Det bør også være en plan for hvem som skal gjennomføre saksbehandlingen.
- Tidskravene bør tilpasses situasjonen.

For en ordinær situasjon:

- Det bør tydeliggjøres hvor ansvaret for saksbehandling og asylintervjuer av nye søkere skal ligge når ankomstene er høyere enn det kapasiteten på NAS tillater. Det bør klargjøres hva som er kriteriene for «nye saker». Det vil si når skal en sak slippes, og ikke lenger behandles av det saksbehandlerteamet som har ansvar for nye saker.
- Det bør tydeliggjøres hvilket samarbeid det skal være mellom PU og UDI i fase 2.
- Tidskravene som er satt for de ulike prosess-stegene bør være mindre rigide. Kravene bør tilpasses kjennetegn ved asylsøkerne og ankomstsituasjonen.
- Erfaringer og endringer som er gjort med ny ankomst- og asylprosess bør oppsummeres og brukes som grunnlag for utforming og beskrivelse av en revidert saksprosess.

Digitale støttesystemer

- Det bør gjøres en helhetlig og etatsovergripende evaluering av systemstøtten for ny asyl- og ankomstprosess.
- Det bør vurderes å etablere et etatsovergripende styringsverktøy som behandler asylprosessen i sin helhet, herunder både saks- og personflyt.
- Det bør vurderes en toveis-integrasjon mellom DUF og UTSYS for å forenkle samarbeidet om saksflyten mellom UDI og PU.
- PU bør få permanent tilgang til MOT for å holde oversikt og ha mulighet til å markere direkte hvilke søkere de er ferdige med og hvilke som fortsatt venter på samtale.

Bygningsmessige forhold

- Kapasitetsutnyttelsen av intervjurom på NAS og Valle bør forbedres.
- Det bør innføres obligatorisk vurdering av hvorvidt skjermintervjuer er passende for søker. Videre bør det vurderes hvilke eventuelle tilpasninger som kan gjøres om skjermintervju er eneste reelle alternativ.
- NAS bør utvides med flere venterom, samtalerom, kontorer og møterom slik at aktørene i større grad kan yte de tjenester de skal gjøre i henhold til ny asyl- og ankomstprosess.

Bemanning

- Det bør utredes på nytt hva som vil være kapasitets- og kompetansebehovet i UDI og politiet fremover, med utgangspunkt i ulike ankomstsценарier.
- Videre arbeid med bemannings- og kompetanseplaner bør legge til grunn en mer strategisk tilnærming, samt fastsette et nivå på utnyttelsesgrad som gir rom for en omprioritering og som sikrer kapasitet til saksbehandling i en krisesituasjon.

Styring og koordinering

- UDI og politiet bør utrede nærmere hvordan de digitale systemene kan videreutvikles slik at de i større grad kan gi støtte til informasjonsdeling og kommunikasjon.
- Hvilken myndighet og ansvar henholdsvis styringsteam og ankomstteam har bør tydeliggjøres.
- Hvordan NAS best skal ledes bør vurderes nærmere og tydeliggjøres.
- Med utgangspunkt i hvordan UDI er organisert i dag, bør UDI tydeliggjøre styringslinjen til NAS og sammenhengen mellom NAS og Ny ankomst- og asylprosess.

Beredskapsplan

- Skalerings- og beredskapsplanen bør forenkles og omstruktureres. Dette kan gjøres ved å dele opp planverket i en administrativ og operativ del.
- Skalerings- og beredskapsplanen bør tydeligere beskrive definerte roller mellom aktørene i en beredskapssituasjon. I tillegg bør planen deles med andre samarbeidsaktører som driftsoperatør, helsevesenet, Statsforvalter og andre samarbeidspartnere.
- Tiltak bør ytterligere konkretiseres og knyttes tettere opp mot det nivåinndelte ankomstsysteet, slik at det blir tydeligere hvilke beredskapstiltak som bør vurderes gjennomført for de ulike nivåene.
- For å unngå kostbare ad hoc-løsninger i situasjoner med høye ankomster bør kapasitetsbehovet og mulighet for samarbeidsavtaler med aktører på drift av variabel mottakskapasitet utredes. Eventuelle avtaler bør henvises til i Skalerings- og beredskapsplanen.

1 Innledning og metode

1.1 Innledning

På oppdrag fra Utlendingsdirektoratet (UDI) og Politidirektoratet (POD) har Proba samfunnsanalyse i samarbeid med PwC gjennomført en evaluering av hvordan Nasjonalt ankomstsenter (NAS) og ankomst- og asylprosessen har fungert i en situasjon med ekstraordinære asylankomster. Evalueringen er en oppfølging av et oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet (JBD) til UDI og POD. Formålet med evalueringen har vært å konkretisere positive og negative læringspunkter som gjør utlendingsmyndighetene bedre rustet til å håndtere en eventuell ny situasjon med ekstraordinære ankomster, samt læringspunkter som bidrar til å forbedre prosesser og samhandling i en mer normal situasjon.

1.2 Bakgrunn

Utlendingsloven regulerer oppgavene på utlendingsfeltet og gir plikter og rettigheter til asylsøkeren og utlendingsforvaltningen. I ankomstfasen, det vil si i perioden frem til fattig av vedtak, er det operative ansvaret som følger av loven delegert fra Justis- og beredskapsdepartementet til politiet og Utlendingsdirektoratet.

De siste årene har det vært store svingninger i antall asylsøkere som er kommet til Norge. Flyktningkrisen i 2015 ga over 30 000 asylankomster, mens antallet i perioden 2016 - 2021 lå på mellom 1500 og 3000 årlig. I 2022 kom det over 40 000 asylsøkere². Prognosen for 2022 var 3000. På det meste våren 2022 kom det over 600 personer til Norge om dagen. I henhold til Kongelig resolusjon av 11 mars 2022 ble det besluttet å gi kollektiv beskyttelse for personer fordrevet fra Ukraina, og som oppfyller gitte kriterier.

Det er et sentralt mål for utlendingsmyndighetene å ha en beredskap og fleksibel kapasitet slik at de kan håndtere store svingninger i asylsøker- og flyktningetilstrømmingen. I anmodningsvedtak fra Stortinget (2015) *Et felles løft for god integrering* framkommer behov for å sikre effektiv og hensiktsmessig samhandling mellom UDI, politiet og andre relevante etater. Flere av anbefalingene herfra ble fulgt opp i Meld. St. 30 (2015-2016). *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*.

Etter flyktningkrisen i 2015 gjennomførte UDI (2016) en internevaluering som blant annet viste at beredskapsplanene ikke hadde vært godt nok tilpasset store ankomster. Evalueringen satte også fokus på et behov for bedre samarbeid mellom aktørene i asylsakskjeden. Deloitte (2017) sammenfattet de ulike etatenes evalueringer etter asylkrisen i 2015 og fant at flere av evalueringene påpekte at det manglet planer for hvordan aktørene kunne koordinere seg og samhandle effektivt i en krise med masseankomster. Det ble formidlet flere læringspunkter knyttet til samarbeidet mellom aktørene i asylsakskjeden.

I 2017 fikk politiet og UDI i oppdrag av daværende Justisdepartementet å samle den innledende asylsaksbehandlingen på ett ankomstsenter, for å sikre at myndighetenes

² Vi bruker begrepet asylsøker om alle som kommer til Norge for å søke beskyttelse. I begrepet «flyktninger» inkluderer vi også om de som har fått kollektiv beskyttelse, selv om de ikke er flyktninger i juridisk forstand

og asylsøkernes behov ble ivaretatt på en god måte. Dette inngikk i det tverretatlige samarbeidsprosjektet kalt PUMA.³ I tilknytning til dette utarbeidet UDI og politiet en inndeling av ankomst- og asylprosessen i fem faser, henholdsvis 1) sikre spor, 2) analyse og undersøkelser, 3) strategiske samtaler, 4) vedtak og 5) strategisk mottaksplassering. «Ankomstberedskap» sammen med «å redusere risiko for ekstraordinære merutgifter» ble i oppdragsbrevet gitt som overordnet mål for asylprosessen og ankomstsenteret (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017).

Ankomstsenter Østfold ble etablert høsten 2015 i forbindelse med at antallet asylsøkere til Norge økte kraftig. Fra 1. november 2020 gikk senteret over til å være et Nasjonalt ankomstsenter med fullskala drift i henhold til den vedtatte nye ankomst- og asylprosessen. Ny asylflyt og etablering av Nasjonalt ankomstsenter skal bidra til økt kvalitet i asylsaksbehandlingen, styrking av det innledende ID-arbeidet og til bedre kontroll, raskere saksbehandling, økt kriminalitetsbekjempelse, bedre samfunnssikkerhet og en mer formåls- og kostnadseffektiv mottaksstruktur. Et formål med Nasjonalt ankomstsenter har vært å ivareta beredskap for et unormalt høyt antall asylsøkere. Samtidig var det et mål at i perioder med normale ankomstnivåer skulle ankomstsenteret ivareta ambisjonen om å behandle 70 prosent av alle søknader om beskyttelse i Norge innen 21 dager. I en normalsituasjon skal senteret være oppmøtested for alle asylsøkere i Norge. De skal bo på senteret mens de blir registrert av politiet, helsepersonell gjennomfører tuberkulosescreening og UDI undersøker og behandler asylsaken.

Normale ankomstnivåer var definert som rundt 30 asylsøkere om dagen. Det innebar at dersom det kom flere per dag, måtte oppholdstiden på ankomstsenteret reduseres og oppgaveløsningen justeres i forhold til dette.

1.3 Problemstillinger

På oppdrag for utlendingsmyndighetene har vi evaluert hvordan Nasjonalt ankomstsenter har fungert i en situasjon med ekstraordinære asylankomster. I evalueringen har vi vurdert i hvilken grad senteret har bidratt til bedre ankomstberedskap. I evalueringen har vi undersøkt perioden fra februar 2022 frem til juni 2023 med særlig vekt på perioden med krisehåndtering våren 2022. I evalueringen har vi både sett på håndteringen av personer i målgruppen for midlertidig kollektiv beskyttelse og andre asylsøkere. I evalueringen har vi særlig vurdert følgende spørsmål:

- I hvilken grad var Skalerings- og beredskapsplan for ankomst- og asylprosessen hensiktsmessig utformet, implementert og brukt?
- I hvilken grad klarte utlendingsforvaltningen gjennom Nasjonalt ankomstsenter å ta imot, registrere, innkvartere og behandle søknaden fra asylsøkere til Norge på en hensiktsmessig måte i denne ekstraordinære situasjonen?
- I hvilken grad var den eksisterende grunnbemanningen i etatene og hos de øvrige aktørene på ankomstsenteret tilstrekkelig til å ivareta både håndtering av nye søkere og oppskalering av kapasiteten?
- I hvilken grad bidro styringen og koordineringen av prosessen samt samarbeid og informasjonsdeling mellom aktørene på ulike nivåer til at oppgavene ble løst effektivt og til beste for brukerne?
- I hvilken grad hadde aktørene som jobbet i tilknytning til Nasjonalt

³ Et tverretatlig prosjekt mellom UDI og PU/POD for å finne bedre løsninger i ankomstfasen.

ankomstsenter (utlendingsforvaltningen, driftsoperatører, Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS), helsetjenester) tilgang til hensiktsmessige og godt fungerende teknologisk utstyr, materiell og digitale løsninger?

I evalueringen har vi tatt utgangspunkt i de målene som ble satt ved etableringen av Nasjonalt ankomstsenter og innføringen av ny asylsaksprosess.

1.4 Evalueringsdesign

Vi har sett på evalueringen av Nasjonalt ankomstsenter og ny asylprosess som en organisasjonsevaluering. Med dette mener vi en systematisk prosess (datainnsamling, analyse og vurdering) som skal gi kunnskap om hvorvidt *organisasjonsstrukturen* Nasjonalt ankomstsenter og ny asylprosess fungerer i tråd med formålet. For å få en helhetlig forståelse av hvordan ankomstsenteret og asylprosessen har fungert, har vi undersøkt strukturer, prosesser, kommunikasjon og samordning og hvordan disse henger sammen. Målsettingen med denne gjennomgangen har vært å identifisere hva ved ankomstsenteret og asylprosessen som har fungert bra, og hva som bør endres for å understøtte resultat- og måloppnåelse.

I tidsrommet for organisasjonsevalueringen hadde Nasjonalt ankomstsenter stor belastning. I evalueringen har vi vurdert om man i denne situasjonen etablerte en ny og tilpasset organisasjonsstruktur, om denne tok utgangspunkt i krav skissert i relevant beredskapsplanverk, om den evnet å håndtere den økte belastningen på en god måte, samt om ny organisering var basert på god praksis. Det har blant annet blitt vurdert i hvilken grad UDI evnet å etablere en organisasjon med følgende kjennetegn:

- Kontinuitet: UDI og politiets evne til å opprettholde tjenester og leveranser.
- Sikkerhet: UDI og politiets evne til å opprettholde akseptabelt sikkerhetsnivå.
- Beredskap: UDI og politiets evne til å iverksette forhåndsplanlagte aktiviteter.

Det normative utgangspunkt for å vurdere god praksis er å finne blant annet i sivilbeskyttelsesloven, NSMs veiledning i sikkerhetsstyring og i sikkerhetsrevisjoner, beste praksis beskrevet av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) i Suksesskriterier for krisehåndtering, Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og risiko osv.

I denne evalueringen har vi utarbeidet evalueringskriterier som danner utgangspunktet for vår vurdering av organisering og håndtering. Videre har organisasjonsevalueringen, inkludert vurderingen av hvordan Nasjonalt ankomstsenter opererte og fungerte i en periode med økt belastning, oppsummert læringspunkter og anbefalinger som vurderes å gjøre utlendingsforvaltningen bedre rustet til å a) håndtere nye ekstraordinære ankomster og b) forbedre prosesser og samhandling i en normalsituasjon.

Evalueringen kan forstås som en *sammensatt resultatevaluering*, siden den både fokuserer på måloppnåelse (summativ evaluering) og læring og forbedring (formativ evaluering). Denne typologien omtales nærmere i Chen (1996) og i Proba (2020).

1.5 Datakilder

Evalueringen baserer seg på et bredt og sammensatt datamateriale, noe som har vært nødvendig for å belyse de ulike problemstillingene i organisasjonsevalueringen. De viktigste datakildene er dokumenter og intervjuer med ansatte i UDI, politiets

utlendingsenhet (PU) og øvrige aktører på ankomstsenteret. De ulike datakildene redegjøres nærmere for under.

1.5.1 Dokumenter

Vi har gjennomgått en rekke dokumenter i evalueringen, i forbindelse med oppstart, underveis og parallelt med datainnsamlingen, samt i forbindelse med analyse og rapportering. Vi har fått oversendt et stort antall dokumenter fra UDI, både dokumenter som er offentlig tilgjengelige og interne dokumenter. Vi har gjennomgått retningslinjer, praksisdokumenter, rapporter og notater som er utarbeidet av UDI, politiet og Justis- og beredskapsdepartementet med betydning for prosjektet. Vi har videre gjennomgått dokumenter fra PUMA-prosjektene, samt virksomhetsstrategier, tildelingsbrev, oppdragsbrev og årsrapporter, og dokumenter som beskriver gevinstrealiseringsplaner, kostnadsanalyser og interne vurderinger som er gjort.

I *Skalerings- og beredskapsplanen* som det ble henvist til i utlysningen av prosjektet fremkommer det at det ved økte asylankomster gjennomføres jevnlige statusmøter på operativt nivå og at disse referatføres. Vi har gjennomgått et utvalg av disse for å belyse den løpende situasjonsforståelsen, herunder etatenes drøfting av tiltak og risikoarbeid, fordeling av oppdrag og kommunikasjonshåndtering. Vi har også gjennomgått andre møtereferater, og tilhørende presentasjoner og andre dokumenter som omtaler forslag til endringer/justeringer av ulike sider ved ankomstsenteret, ankomstfasen og asylprosessen. Vi har også gjennomgått relevant forskningslitteratur og andre kunnskapsoppsummeringer som belyser ukrainernes møte med Norge, og hvilke utfordringer som er oppstått i utlendingsforvaltningen i forbindelse med de store ankomstene. Særlig sentral er rapporten fra Hernes, mfl. (2022) som handler om hvordan ukrainere opplevde mottakelsen i Norge. Evalueringen har videre hatt god nytte av rapport fra Internrevisjonene i UDI og politiet (Revisjon nr. 2023/1) som omhandler implementering av ny saksflyt i asylsaker, og som har flere berøringspunkter med denne evalueringen. En oversikt over anvendt litteratur som er offentlig tilgjengelig er vedlagt rapporten.

1.5.2 Statistikk

I organisasjonsevalueringen har vi stort sett benyttet statistikk fra årsrapporter og virksomhetsrapportering. Vi har imidlertid også etterspurt og fått oversendt noe statistikk på bemanning fra UDI, PU og øvrige aktører på Nasjonalt ankomstsenter.

1.5.3 Intervjuer

I evalueringen har vi gjennomført en rekke intervjuer med ansatte og aktører tilknyttet ankomstsenter og asylprosess på både strategisk, operativt og taktisk nivå. Disse har ulike roller og ansvarsområder, og følgelig ulike erfaringer og vurderinger av hvordan ankomstsenteret og asylprosessen har fungert. Intervjuene er gjennomført som personlige intervjuer eller på Teams, og med utgangspunkt i en semistrukturert intervjuguide. Vi har gjennomført både individuelle intervjuer og gruppeintervjuer. Enkelte nøkkelinformanter er intervjuet flere ganger. Vi har også intervjuet et utvalg asylsøkere som oppholdt seg på ankomstsenteret i løpet av våren 2022. Intervjuer med asylsøkere er gjennomført som personlige gruppeintervjuer, med bruk av telefonolk.

Intervjuer med ansatte og aktører tilknyttet ankomstsenteret og asylprosessen

En vesentlig datakilde i evalueringen er intervjuer med ansatte og aktører tilknyttet ankomstsenteret og asylprosessen. Disse intervjuene har vært viktige for å få frem erfaringer med hvordan ankomstsenteret og ankomst- og asylprosessen har fungert i en ekstraordinær ankomstsituasjon.

Vi har etterspurt informantenes vurdering av hvordan aktivitetene/arbeidsoppdragene i de ulike fasene av asylprosessen har blitt utført og håndtert av de ansvarlige aktørene, hva som har fungert bra og hva som har vært utfordrende. Vi har også undersøkt hvilke erfaringer de ulike aktørene har med skalerings- og beredskapsplanen, og hvordan den har fungert i lys av tilgrensende planer. Det vil si hvilke erfaringer de har med utforming og bruk av planen, herunder om innholdet i planen, forslag til tiltak, og beskrivelser av roller og ansvarsområder er hensiktsmessig og tilstrekkelig tydelige. Vi har også etterspurt hvilke prosessuelle, organisatoriske og materielle tilpasninger som ble foretatt i praksis og hvordan aktørene vurderer disse. Videre har vi vært opptatt av hvordan informasjonsdeling, kommunikasjon og styring har fungert. I forbindelse med de høye ankomstene ble det raskt etablert regionale registreringsløsninger, og vi har etterspurt hvordan de har påvirket oppgaveløsningen ved ankomstsenteret.

En viktig målsetting med denne evalueringen er at den skal bidra til læring. Vi har derfor bedt om informantenes vurderinger av hva de mener er de største fordelene ved nasjonalt ankomstsenter og ny asylprosess, hva som har fungert bra og hva de har gjort for å løse problemer etter hvert som de har oppstått. Vi har også bedt dem vurdere hva som ikke har fungert så godt, og hvilke justeringer eller grep de mener er nødvendige for å sette ulike aktører, først og fremst utlendingsmyndighetene, best mulig i stand til å håndtere nye ekstraordinære ankomster og til å forbedre prosesser og samhandling i en normalsituasjon.

Intervjuer på strategisk nivå

Ansatte på strategisk nivå omfatter representanter for ledelsen i UDI og PU. Målsettingen med disse intervjuene har vært å få informasjon om hvordan disse aktørene har opplevd at ankomst- og asylprosessen har fungert, hvordan samarbeidet på overordnet nivå har fungert, hvordan samarbeid/samordning og informasjonsdeling med operativt nivå har fungert og hvordan aktørene erfarer at styringen av ankomstsenteret har fungert i en ekstraordinær prosess. Vi har gjennomført 4 intervjuer (med til sammen 6 informanter) på strategisk nivå.

Intervjuer på operativt nivå

Ansatte på operativt nivå omfatter avdelingsledere/seksjonsledere i UDI og avdelings- og seksjonsledernivået i PU. Operativt nivå har ansvar for å styre aktivitetene på senteret innenfor sine ansvarsområder, innhente nødvendig informasjon og sikre rapportering til prosesseier og ledelsen på senteret. Målsettingen med disse intervjuene har dermed vært å undersøke hvilke tilpasninger og tiltak som er innført, hvordan kommunikasjon, styring og samordning har vært underveis og aktørenes erfaringer med dette. Det har også vært viktig å belyse hvordan samarbeidet med de øvrige nivåene har fungert, både hva som har fungert bra og hva som har vært utfordrende. Vi har gjennomført 7 intervjuer (med til sammen 11 informanter) på operativt nivå.

Intervjuer på taktisk nivå

En stor andel av intervjuene er med ansatte og aktører på taktisk nivå. Dette omfatter ansatte og aktører tilknyttet førstelinjen og som utfører oppgavene/aktivitetene på senteret, herunder ansatte i UDI, politiet og driftsoperatør, kommunehelsetjeneste, Sykehuset Østfold og NOAS. Målsettingen med intervjuene på taktisk nivå har vært å belyse hvordan førstelinjen erfarer at arbeidsprosessene på senteret har fungert i en ekstraordinær situasjon og om tiltakene som har blitt iverksatt vurderes som hensiktsmessige. Vi har blant annet etterspurt informantenes vurdering av hvordan oppgavefordeling, informasjon, kommunikasjon og styring har fungert, både mellom

ulike nivåer, mellom aktørene i førstelinjen og mellom arbeidsoppgaver og faser i asylprosessen. Vi har også undersøkt hvilke verktøy og hva slags teknologisk utstyr, materiell og digitale løsninger som benyttes, hvorvidt infrastrukturen på senteret har fungert med tanke på oppgaveløsningen og hvordan de har løst utfordringer og flaskehalser underveis. Vi har også etterspurt deres vurdering av hvordan utfordringer og løsninger har påvirket asylsøkerne, og hvordan de oppfatter at ulike grupper asylsøkere har opplevd ankomstfasen. Vi har gjennomført 13 intervjuer (med til sammen 27 informanter) på taktisk nivå.

Intervjuer med asylsøkere

Flyktninger/asylsøkere er en viktig aktør i asylprosessen og følgelig en viktig kilde til informasjon om hvordan asylsøkerprosessen på ankomstsenteret har fungert. Vi har intervjuet til sammen 18 asylsøkere. 13 av disse var ordinære asylsøkere og fem var fra Ukraina (ikke omfattet av bestemmelsen om kollektiv beskyttelse). To av informantene ankom NAS i juni 2022, mens de øvrige ankom i perioden august 2022 - januar 2023. De fleste opplyser at de var på NAS mellom to-tre uker, mens enkelte var der litt kortere eller litt lengre. Rekruttering av informanter har foregått via to ordinære asylmottak. Intervjuene har blitt gjennomført i gruppe. I hver gruppe var det mellom to og seks deltakere som snakket samme språk. Intervjuene ble gjennomført med telefonolk. I intervjuene spurte vi hvordan asylsøkerne opplevde asylprosessen på ankomstsenteret i helhet, og hvordan de opplevde de ulike stegene. Vi spurte videre om hvordan registreringen og søknadsbehandlingen fungerte, og hvordan innkvarteringen fungerte. Vi spurte også om tilgangen på tolk var tilstrekkelig og om andre forhold knyttet til ankomst og opphold på senteret, herunder tilbud og aktiviteter i regi av ulike aktører. Videre spurte vi hvordan de erfarte at overgangen mellom de ulike aktiviteten i asylprosessen fungerte, hvordan ventetiden var og om de fikk tilstrekkelig og god informasjon underveis.

Observasjon

I tillegg til at vi har gjennomført intervjuer, har vi også observert gjennomføringen av noen av aktivitetene på ankomstsenteret. En fordel ved å supplere intervjudata med observasjon er at vi i tillegg til informantenes beskrivelser og gjengivelser også får samhandlingsdata, der vi har observert hva aktørene faktisk gjør og hvordan samhandling og/eller arbeidsprosesser foregår i praksis. Observasjonsdata har gitt oss bedre innsikt i arbeidsprosessene på senteret, aktørenes roller, grad av samarbeid/samordning og kommunikasjon. En utfordring er at evalueringen har hatt særskilt fokus på våren 2022 og hvordan de ulike oppgavene ble utført da, noe våre observasjoner ikke fanger opp. Vi vurderer likevel at observasjonene vi har gjennomført har gitt oss relevant innsikt i aktivitetene og forståelse for hvordan de ulike aktørene samhandler på ankomstsenteret. Vi har gjennomført til sammen tre observasjoner på ankomstsenteret. Ved én anledning observerte vi status- og informasjonsmøte på ankomstsenteret for å få innsikt i hvordan disse møtene foregår.

1.6 Analyse, læringspunkter og utvikling av anbefalinger

Evalueringen baserer seg på et stort og sammensatt datamateriale. Basert på vår gjennomgang av dokumenter, statistikk og intervjuer med ulike aktører har vi fått et bilde av hvordan Nasjonalt ankomstsenter fungerte i perioden fra våren 2022 og frem til sommeren 2023. En utfordring med en slik retrospektiv evaluering er at det kan være utfordrende for informantene å skille eksakt mellom hvilke hendelser som fant sted når, og på hvilket tidspunkt endringer inntraff eller ble implementert. Samtidig har

evalueringen hatt tilgang til et stort antall dokumenter, hvor noen av dem dokumenterer status og utvikling nærmest fra dag til dag, som i større grad gjør det mulig å tidfeste hendelser og eventuelle endringer som fulgte, og se dette opp mot funn fra intervjuene.

Vi har undersøkt hvordan planverket fungerte, hvordan de ulike prosessene knyttet til mottak, registrering og innkvartering fungerte, og om grunnbemanningen var hensiktsmessig. Videre har vi undersøkt hvordan styring og koordinering av asylprosessen fungerte på tvers av etater og aktører, og hvordan tilgangen på teknologi, materiell og digitale løsninger fungerte. Vi har hatt som mål å beskrive hva som fungerte godt, hvilke områder som viste seg sårbare i en krisesituasjon og hvilke læringspunkter og anbefalinger som kan utledes fra analysen av det samlede datamaterialet.

I gjennomføringen av evalueringen har vi tatt utgangspunkt i en målorientert evalueringsmodell (Samset og Volden, 2013).⁴ Omorganiseringer og tiltak er eksplisitt eller implisitt basert på teorier om årsakssammenhenger og forventede resultater (Funnell og Rogers, 2011). I analysene har vi tatt utgangspunkt i definerte evalueringskriterier for å vurdere i hvor stor grad de ulike målene med ankomstsenteret er nådd (summativ evaluering). Videre har vi i evalueringen lagt vekt på å identifisere lærings- og forbedringspunkter (formativ evaluering). I intervjuene har vi spurt informantene om hva de vurderer som utfordringer og suksesskriterier for ankomstsenteret og asylprosessen. Vi har så analysert og sammenlignet funn fra ulike informantgrupper og -nivåer. Målsettingen med denne analysen har vært å identifisere mønstre, fellestrekk og diskrepanser når det gjelder hvilke forutsetninger som bør være til stede for at ankomstsenter og asylprosess skal fungere etter intensjonen. Videre har det vært et mål å avklare hvilke endringer, for eksempel når det gjelder strukturer, prosesser, styring, samhandling og verktøy, som kan eller bør foretas for å understøtte dette.

1.7 Referansegruppe

Evalueringen har blitt fulgt av en referansegruppe med representanter fra UDI, PU, POD, Justis- og beredskapsdepartementet og Nasjonalt ID-senter (NID).

Rollen til referansegruppa har vært å gi innspill til evalueringen, samt kommentere på foreløpige funn og utkast til rapport. Det er avholdt tre møter med referansegruppa i evalueringsperioden.

⁴ Modellen ble utviklet av Rosenberg, Prosner og Hanley (1970), og er mye brukt både i internasjonal og nasjonal sammenheng (Samset og Volden, 2013).

2 Etablering av Nasjonalt ankomstsenter og ny ankomst- og asylprosess

I dette kapitlet beskriver vi bakgrunnen for etablering av Nasjonalt ankomstsenter og ny ankomst- og asylprosess. Vi beskriver forventninger til ankomst- og asylprosessen samt tids- og kvalitetskrav til prosessen. Til slutt redegjør vi kort for bruken av Nasjonalt ankomstsenter før de store ankomstene våren 2022.

2.1 Ansvarsforhold i utlendingsforvaltningen

Det operative ansvaret for utlendingssaker, herunder asylsøknader, er lagt til Utlendingsdirektoratet (UDI), Politiets utlendingsenhet (PU) og Utlendingsnemnda (UNE). PU er underlagt Politidirektoratet (POD). En helhetlig behandling av asylsøknader skal sikres gjennom et samarbeid mellom UDI, politiet og UNE.

PUs samfunnsoppdrag på asyl- og returfeltet omfatter registrering av asylsøkere, fastsettelse av identitet, uttransportering av personer uten lovlig opphold som ikke reiser frivillig, og drift av Politiets utlendingsinternat og utreisesenter. Registrerings- og identitetsfastsettelse innebærer blant annet registrering og ID-avklaring av alle asylsøkere, og undersøkelser av asylsøkernes reiserute. PU skal blant annet samle inn, bearbeide og analysere relevant informasjon og informere rett politimyndighet om personer som antas å tilhøre kriminelle nettverk eller antas å ha begått alvorlige straffbare handlinger.

UDI har ansvar for å motta, vurdere og fatte vedtak om asylsøknader. Dette innebærer å utrede saken og vurdere om søkeren oppfyller kriteriene for å få asyl eller annen beskyttelse i Norge. UDI har videre ansvar for en innledende klagebehandling og tar stilling til utsatt iverksettelse for de som har fått avslag og påklager vedtaket. Videre har UDI ansvar for å tilrettelegge for og gjennomføre kartlegging i forbindelse med bosetting og ordningen for assistert retur. UDI har også en rolle i å informere og veilede asylsøkere om regelverket og prosessene knyttet til asylsøknader. Dette skal bidra til å sikre at søkerne forstår sine rettigheter og plikter. UDI har også ansvar for å tilby innkvartering i samsvar med kravene i mottaksinstruksen. UDI skal sikre at asylsøkere som befinner seg i Norge har et enkelt og forsvarlig tilbud, og ha et mottakssystem som legger til rette for saksbehandling, integrering eller retur. UDI har ansvar for en rekke oppgaver knyttet til drift av ulike typer asylmottak og beboerøkonomi. Mye av dette arbeidet skjer gjennom kontraktsoppfølging av avtaler om drift av asylmottak. UDI har et særskilt ansvar for ivaretagelse av sårbare grupper og barn og unge i mottak.

I UDI er oppgavene på asylfeltet delt mellom to avdelinger. Beskyttelse har ansvar for behandling av asylsaken, mens Mottak og retur har ansvar for innkvartering av beboerne.

2.2 PUMA

For å håndtere de store ankomstene av asylsøkere i 2015 ble Ankomstsenter Østfold (AØ) etablert i oktober 2015, etterfulgt av et ankomstsenter i Finnmark november samme år. I april 2016 ble prosjektet som etter hvert ble døpt PUMA-prosjektet initiert. Hovedmålet for prosjektet var å anbefale en effektiv og sikker ankomstfase, styrke etatenes evne til å håndtere svingninger i ankomstene og å skape effektive kontaktpunkter med asylsøkerne (Utlendingsdirektoratet og Politiets utlendingsenhet 2017). Prosjektet leverte i desember 2016 en anbefaling til en ny organisering av ankomstfasen og den innledende asylsaksbehandlingen. Dette ble kalt PUMA 1.

PUMA anbefalte at alle asylsøkere skulle levere sin asylsøknad på et ankomstsenter, og at de bør rutes direkte dit ved ankomst og oppholde seg der til videre løp er avklart for både søker og sak. På ankomstsenteret bør PU, UDI og andre relevante aktører samlokaliseres, og det skal fattes vedtak i hovedparten av asylsakene i løpet av tiden søkeren oppholder seg på senteret. PUMA-prosjektet foreslo en ny innledende asylprosess hvor saksflyten fordeles på fem faser; sikre spor, analyse og undersøkelser, strategiske samtaler, vedtak og strategisk mottaksplassering, der etatene PU og UDI skulle jobbe tett sammen tidlig i løpet (Utlendingsdirektoratet og Politiets utlendingsenhet 2017).

Anbefalingene fra PUMA-prosjektet og et utredningsarbeid om de samfunnsøkonomiske gevinstene av ankomstsenteret, ble i 2017 koblet sammen. Etatene leverte et utvidet beslutningsgrunnlag for ankomstsenterfunksjonen sommeren 2017 (styringsdokument 2020). I oktober 2017 sendte Justis- og beredskapsdepartementet (JD) et oppdragsbrev hvor UDI og POD ble bedt om å videreutvikle og gjennomføre ankomstsenterløsningen i tråd med PUMA-anbefalingene på Ankomstsenter Østfold. Løsningen skulle ivareta hensynet til en fleksibel, effektiv og sikker ankomstfase, svingninger i ankomstallene og behovet for innkvartering i den innledende fasen.

2.3 PUMA 2

Et nytt samarbeidsprosjekt, kalt PUMA 2, ble igangsatt desember 2017. Målet var å bygge ut Ankomstsenter Østfold til et Nasjonalt ankomstsenter hvor ny asylprosess kunne implementeres (Utlendingsdirektoratet 2017). Prosjektet PUMA 2 identifiserte tidlig en ulik forståelse mellom UDI og PU om hva som skal være hovedformålet med ankomstprosessen. Etatene hadde ulik forståelse av prosjektets premisser og mandat, samt ulik regelverksforståelse (Utlendingsdirektoratet 2020).

Den ulike forståelsen kom til uttrykk gjennom de svært sprikende behovene etatene spilte inn for utformingen og konkretiseringen av PUMA-prosessen og for utformingen av bygget. Uenigheten ble løftet til Justis- og beredskapsdepartementet, og i slutten av 2018 ble det enighet om en rekke punkter. Etatslederne delte seks hovedprinsipper som skal gjelde for den nye ankomst- og asylprosessen. Fortsettelsen innebar noen organisatoriske endringer som medførte at prosjektet ble mindre i omfang ved at byggprosjektet ble skilt ut som eget prosjekt, prosjektorganisasjonen ble lagt til linjene og teknologisk utvikling ble lagt inn under andre eksisterende programmer. Prosjektet gikk videre med nytt navn, «PUMA 2020», ny styringsdokumentasjon, en slanket styringsgruppe og ny prosjektleder (Utlendingsdirektoratet 2019).

PUMA 2020 resulterte i at asylprosessen ble godkjent og oppgavefordelingen mellom etatene ble avklart. Tilpasning og oppgradering av lokalene ble gjennomført i 2019 – 2020. UDI og PU flyttet inn på ankomstsenteret i november 2020, og startet samarbeidet som skissert i den nye asylprosessen. Ankomstsenterfunksjonen beskrives i PUMA 2020 som den funksjonen som skal ivareta hensyn både til forvaltningen (asylprosessen) og asylsøkeren (behov for omsorg).

Å få en bedre flyt i oppgavene har vært helt sentralt i utformingen av ny ankomst- og asylprosess. I PUMA 2020 er flyteffektivitet definert som en utprøvd, helhetlig og forutsigbar prosess, med rom og fleksibilitet til å finne de mest effektive løsningene i situasjonen. Flyteffektivitet skal ha fokus på at søkeren ikke skal bli "ventende" mellom de ulike prosessstegene, men hele tiden flyte videre i prosessen. For å oppnå denne flyten kreves godt innarbeidede rutiner, god informasjonsflyt mellom de ulike aktørene,

nok mannskap til å utføre oppgavene, riktig utforming av areal og arbeidsstasjoner og at disse er lokalisert i nær tilknytning til hverandre.

I styringsdokumentet for PUMA-prosjektet 2020 fremgår det at målsetningene for prosjektet er:

- Økt effektivitet i saksbehandling og riktige asylvedtak.
- Redusert saksbehandlingstid. Mål om vedtak innen 21 dager i ca. 70 prosent av alle nye asylsaker.
- Lavere kostnader knyttet til botid på mottak.
- Raskere retur av personer uten beskyttelsesbehov.
- Raskere identifisering av personer som utgjør en risiko.
- Økt beredskap for asylprosessen.
- Fokus på søkerens egne ressurser i prosessen.
- Mulighet for kontinuerlig forbedring og samhandling på ankomstsenteret.

I PUMA er som nevnt arbeidet som UDI og politiet har ansvar for beskrevet i ulike faser. Før implementeringen av PUMA utarbeidet UDI og PU prosessbeskrivelser for de forskjellige fasene. Prosessbeskrivelsene inneholder svært detaljerte beskrivelser av hvilke aktiviteter det enkelte prosess-steget består av, herunder hva som er krav, suksessfaktorer og risiko. Det redegjøres også for hvordan arbeidet i prosess-steget blir dokumentert i fagsystemene, hvor prosess-steget gjennomføres, hvem som har ansvar og hvem som gjennomfører. Figur 2.1 illustrerer PUMA-prosessen.

Figur 2.1 PUMA-prosessen

Nedenfor er en forkortet beskrivelse av de fem fasene i figur 2.1:

1) Ankomst og sikre spor

- Motta søker og søknad – første møte
- Første steg av ID- og kontrollarbeid
- Visitere søker, gjennomgå bagasje og sikre objektive funn
- Asylsøker mottar og registrerer relevant informasjon i selvbetjeningsløsning
- Opprette sak og registrere saksopplysninger
- Vurdere behov for behovsdrivne undersøkelser, for eksempel alderstest
- Vurdere behov for å oppta fri forklaring fra søker
- Profilering av søkeren

Mange saker differensieres inn i definerte saksløp allerede i første fase. Etter fase 1 skal det tildeles teltplass i ankomstsenteret.

2) Registreringssamtale og undersøkelser

- Gjennomgå og analysere objektive spor (f.eks. speile telefon, søke i sosiale medier, vurdere kontakt med relasjoner og politioperative metoder)

- Plassere saken i saksløp tilpasset vurdering av videre ID- og kontrollbehov
- Forberede videre samtale med søkeren og vurdere behov for spesialistkompetanse tidlig i saksløpet
- Helseundersøkelse (hovedsakelig tuberkulose screening)

3) Samtaler med søkeren

- ID- og asylsamtaler gjennomføres først etter at resultater fra objektive funn og undersøkelser er tilgjengelig
- Kompetansen i arbeidet tilpasses saksløp og behovene i den enkelte sak
- Temaene ID, sikkerhet, asylgrunnlag, retur og/eller integrering er førende for innhold og strategi i samtalen
- Spisskompetanse støtter ved behov (for eksempel landkunnskap, Kripas, PST med mer)

4) Vedtak

- Søknad om beskyttelse i Norge avgjøres
- En vesentlig andel av sakene får vedtak i løpet av botiden på ankomstsenteret (70 prosent ved mulig oppholdstid inntil tre uker), i flere saker fattes det vedtak allerede etter første samtale
- Resterende saker merkes etter definerte prosedyrer for «slippsak», slik at man også kan overvåke hvorfor saken stopper opp (for eksempel ved innvilgelser hvor søkeren ikke samarbeider, etterkontroll før vedtak, ID-merking for videre oppfølging før vedtak)

5) Strategisk plassering

- Strategisk mottaksplassering basert på sannsynlig utfall av saken eller andre relevante faktorer

Fasene ovenfor beskriver fasene for ordinære asylsøkere. Det er utformet ulike prosessløp for ulike grupper asylsøkere, det vil si enslige mindreårige, søkere med Dublin-status og asylsøkere som skal følge 48-timers regelen eller har en åpenbart grunnløs søknad om beskyttelse.

Det er forskriftsfestet at det skal gjennomføres tuberkuloseundersøkelse av alle flyktninger og asylsøkere innen 14 dager etter ankomst til Norge. Det er kommunen asylsøkeren bor i som har ansvar for at undersøkelsen blir gjennomført. Kommunen skal sende en rekvisisjon om tuberkuloseundersøkelse til sykehuset, som gjennomfører undersøkelsen, analyserer prøvesvarene og sender prøvesvarene til kommunen.

I ny ankomst- og asylprosess skal alle asylsøkere gjennomføre tuberkuloseundersøkelse og eventuell oppfølging av funn på NAS, i samarbeid mellom kommunehelsetjenesten på ankomstsenteret og Sykehuset Østfold.

PUMA-prosjektet leverte en sluttrapport, et styringsdokument og tre dokumenter med detaljerte løsningsbeskrivelser for fasene 1 til 4 som skulle legge grunnlag for den nye saksflyten. I tillegg ble det levert notater på hva som bør utvikles for digital samhandling, faglig ledelse og leder- og medarbeiderverdier.

Styringsdokumentet redegjorde for en rekke krav som er knyttet til styring og fellestjenester, skalering og de fire første fasene i ankomst- og asylprosessen. Dette er tids- og kvalitetskrav og omtales som designkriterier. Disse kriteriene inneholdt blant annet følgende krav:

Fase 1) Ankomst og sikre spor

- Tidskrav om fire timer for 80 prosent av søkerne. Alle søkere skal gjennom fase 1 på åtte timer.
- I alle saker skal det være innhentet relevant informasjon som muliggjør differensiering av sak, profilering av søkeren og oppfølging ved særskilte behov. ID-dokumenter skal ha gjennomgått en førstelinjekontroll, og relevante dokumenter og spor skal være innsamlet og registrert. Informasjonen deles i felles fagsystemer.
- Alle søkerne skal før de gis tilgang til teltsalen være sikkerhetskontrollert og vurdert, registrert i system som gir oversikt over flyten og hvor den enkelte søkeren befinner seg, ha foretatt klesskift og levert bagasje til frysing, ha D-nummer, og ha fått informasjon om rettigheter og plikter.

Fase 2) Analyse og undersøkelser

- Registreringssamtalen skal som hovedregel gjennomføres innen 48 timer fra søkerens ankomst til ankomstsenteret.
- Alle saker skal være vurdert for videre undersøkelser senest dag fire.
- De sakene som ikke krever videre undersøkelser i fase 2 går videre til påfølgende faser senest innen dag fem.
- Ved behov for ytterligere undersøkelser skal undersøkelsene være gjennomført og saken være ferdig analysert og klar for videre saksløp innen maks ni dager.
- Sakene skal differensieres i ulike saksløp.
- Det skal være tydelige krav på leveranseomfang og leveranse kvalitet i overgangen mellom fase 1 og 2.
- Faste strukturer skal sikre regelmessig samhandling.
- Det skal etableres et system som gir informasjon (styringsdata) om saker til undersøkelser, saksbehandlingstid for undersøkelser, type undersøkelser, og verdien av de gjennomførte undersøkelsene.
- Alle søkere skal ha gjennomført tuberkulosescreening innen 48 timer fra ankomst. For søkere som ankommer senteret utenfor sykehusets åpningstid skal test være gjennomført innen 72 timer.
- All informasjon som er relevant for forvaltningsaken deles i felles fagsystemer.

Fase 3) Kunnskapsbaserte samtaler

- Samtale skal være gjennomført i alle saker innen 16 dager.
- Som hovedregel skal resultatene av de iverksatte undersøkelsene være på plass før samtalene forberedes og gjennomføres.
- Før den kunnskapsbaserte samtalen skal søkeren motta informasjon av en uavhengig tredjepart.
- Kvaliteten i samtalene skal bidra til å redusere antallet vedtak med bruk av tvilsprinsippet.
- Så langt det er mulig skal det tas lydopptak av alle samtaler med søkeren i fase 3.

Fase 4) Vedtak

- Søkeren skal motta vedtak innen 19 dager i 70 prosent av sakene.
- Vedtakene skal være fattet i tråd med gjeldende kvalitetsstandarder.
- Alle vedtakene skal være begrunnet og underrettet i tråd med forvaltningsloven.
- Alle søkere skal få rettshjelp når de har rett på det.

- Vedtakets innhold og konsekvenser skal være forklart og forstått av søkeren.

I henhold til styringsdokumentene skulle UDI etablere tjenestenivåavtaler med alle involverte på senteret. Det skal foreligge tydelige rolle- og ansvarsbeskrivelser for styring av personellressurser i PU og UDI. Administrativ og faglig ledelse skal sikre løpende styringsinformasjon knyttet til status, fremdrift, måloppnåelse, avvik og risiko og sørge for å ha et system for kontinuerlig forbedring. Videre skal det være jevnlig møter mellom ledere på riktig nivå om strategiske problemstillinger og samarbeidsmøter om koordinering av ressurser og aktiviteter mellom etatene på ankomstsenteret. Sårbare grupper skal ivaretas og det skal utarbeides handlingsplaner og rutiner for å forebygge vold og seksuelle overgrep.

2.4 Beredskap og svingninger i ankomster

I oppdragsbrevet av 19. oktober 2017 står det at ny ankomst- og asylprosess skal ivareta svingninger i ankomsttallene. I dette ligger det at den innledende asylfasen må innrettes fleksibelt og modulbasert slik at prosessen kan fungere for skiftende ankomstnivåer.

PUMA-dokumentene presiserer at prosjektet skal dimensjonere prosess (og derav bygg) for både å håndtere en normalflyt og en beredskapsflyt der kun de mest prekære prosess-stegene og helseundersøkelsene gjennomføres på ankomstsenteret for å sikre god gjennomstrømning og flytting til andre mottak. Det er også et sentralt krav om at normalprosessen og beredskapsprosessen skal være mest mulig like, jf. likhetsprinsippet i beredskapstankegangen.

Den 9. juli 2021 ble det ferdigstilt en Skalerings- og beredskapsplan for ankomst- og asylprosessen. Den gir informasjon om hvordan asylprosessen kan gjøres skalerbar. Det vil si hvordan prosessen skal håndtere en situasjon hvor det kommer inntil 300 asylsøkere i døgnet, og hvem som beslutter endringer.

2.5 Gevinster

Gevinstevalueringsplanen definerer følgende gevinster ved innføring av PUMA:

- Redusere antall mottaksdøgn, gjennom vedtak innen 21 dager i 70 prosent av sakene.
- Ressursinnsats/ redusere bemanningsbehov knyttet til mer flyteffektiv prosess.
- Redusere transittkapasitet.
- Redusert behov for kontorlokaler i Oslo.
- Økt evne til å håndtere svingninger. Dette forutsetter en stabil fase som evner å håndtere innledende registreringer ved økte ankomster.
- Effekt i påfølgende saksbehandling gjennom raskere og mer effektiv retur, økt andel selvorganisert og assistert retur, samt tidlig integrering.
- Økt kvalitet i saksbehandlingen gjennom redusert behov for feilretting og tilbakekall, økt samfunnssikkerhet og redusert kriminalitet, samt integrert helse- og smittevernprosess.
- Økt brukertilfredshet gjennom en forutsigbar- og forståelig ankomst- og asylprosess, redusert ventetid og kontinuerlig forbedring av ny ankomst- og asylprosess.

2.6 Flyt og samordning

I sluttrapporten fra prosjektet PUMA 2020 går det frem at det til dels hadde vært manglende eierskap blant linjelederne til det overordnede hovedformålet med prosessen – å oppnå effektiv asylsaksbehandling og riktige vedtak med påfølgende mulighet for rask retur og tidlig integrering. Det vises til at det fortsatt var uklarheter i linjedriften om hva som er hovedformålet med den nye asylprosessen, om roller og ansvar, samt hvordan samarbeidet på senteret skulle foregå. Det ble også pekt på at det fortsatt var uklarhet angående skillet mellom forvaltningsoppgaver og politiopgaver i ankomst- og asylprosessen. Dette førte til reduserte muligheter for nært samarbeid og innovasjon.

Det vises også til at lave ankomster i perioden 2017-2020 resulterte i budsjettkutt, nedbemanninger og en generell redusert forståelse for behovet for endringer, effektivisering og forbedringer på tvers av etatene.

2.7 Tidskrav

I oppdragsbrevet av 19. oktober 2017 gir Justisdepartementet føringer om at den innledende fasen i ny saksflyt skal utvikles i tråd med PUMA-anbefalingene. Det vises til en anslått botid på senteret på 21 dager og et anslag om at 80 prosent av asylsøkerne skal få svar på søknaden i løpet av oppholdstiden på senteret.

Ifølge tildelingsbrevet fra Justisdepartementet til UDI for 2021 skal 70 prosent av nye asylsøknader behandles innen 21 dager. I tildelingsbrevet til politiet står det at 70 prosent av nye asylsøknader skulle være oversendt ferdig registrert fra politiet til UDI innen ni dager. I tildelingsbrev for 2022 fikk UDI og politiet en felles styringsparameter med ambisjon om at 70 prosent av asylsakene skulle håndteres innen 21 dager.

I tildelingsbrev 2023 til henholdsvis politiet og UDI heter det at politiet og UDI skal jobbe for en mest mulig effektiv saksflyt i utlendingsforvaltningen. Videre står det at UDI og politiet fortsatt skal jobbe for å realisere de tids- og kvalitetskrav som er satt til ny ankomst- og asylprosess i normalsituasjoner.

2.8 Nasjonalt ankomstsenter i perioden november 2020-mars 2022

Nasjonalt ankomstsenter med ny ankomst- og asylprosess ble etablert 1. november 2020. Det er en generell oppfatning i UDI og politiet om at hele perioden senteret har eksistert, har vært preget av ulike ekstraordinære hendelser og at senteret enda ikke har fått virke i en normalsituasjon.

Da ny asylflyt skulle implementeres i 2020 var samfunnet nedstengt på grunn av koronaepidemien. Prosess og innkvartering måtte på grunn av smittevernstiltak umiddelbart endres. Koronarestriksjonene varte frem til februar 2022. I denne perioden kom det få ordinære asylsøkere til Norge. Det kom totalt 1388 asylsøkere til Norge i 2020 og 1657 asylsøkere i 2021.

Våren 2021 ble det relokalisert 51 syriske asylsøkere fra Hellas til Norge, som et tiltak etter brannene i den greske Moria-leiren høsten 2020.

Høsten 2021 ble 860 afghanere evakuert til Norge i forbindelse med den internasjonale uttrekningen av styrker i Afghanistan. Mellom 10 og 15 prosent av disse ble plassert på NAS, og ordinære asylsøkere ble da plassert på andre mottak.

Disse forholdene innebærer at det kun er i februar 2022 Nasjonalt ankomster har blitt brukt slik ny ankomst- og asylprosess la opp til.

2.8.1 Kort oversikt over aktørene på NAS

UDI har, som beskrevet, driftsansvar for NAS. I tillegg til UDI og politiet er det en rekke aktører som bidrar til å sørge for innkvartering og for at prosedyrene asylsøkerne skal gå gjennom blir gjennomført. Disse aktørene har avtaler med UDI og utfører arbeid i henhold til kontrakt. Nedenfor er en oversikt over aktørene som er til stede på NAS og hvilke oppgaver de har.

Offentlige aktører:

- Kommunale helsetjenester: Beboerne på ankomstsenteret har samme rettigheter til kommunale helsetjenester som andre innbyggere i kommunen. Etter avtale mellom UDI og Råde kommune skal disse tjenestene gis på ankomstsenteret. I tillegg er det kommunehelsetjenesten som er rekvisit av tuberkuloseundersøkelser og følger opp prøvesvarene som kommer fra sykehuset.
- Spesialisthelsetjenesten/Sykehuset Østfold: Etter avtale med UDI skal Sykehuset Østfold gjennomføre og følge opp tuberkulosescreening på ankomstsenteret.

Aktører som er på kontrakt med UDI gjennom anbudsprosess:

- Driftsoperatør: Link AS drifter innkvartering og skal ha oversikt over hvor søkeren befinner seg til enhver tid, blant annet ved å utstede flytkort. Link skal følge opp avtale med vakselskap, håndtere klesutdeling og bagasje, og administrere tildeling av teltplass.
- Vekterpersonell: Sikkerheten på senteret ivaretas av Securitas, i henhold til avtale med UDI.
- Rengjøringspersonell: *Insider Facility Solutions* har ansvar for renholdstjenester, i henhold til avtale med UDI.
- Informasjon til asylsøkere: I henhold til utlendingsforskriften har asylsøkere krav på tilbud om individuell samtale fra en uavhengig organisasjon. Fra 1. juni 2023 har *Caritas Norge* ansvar for informasjonsprogrammet til asylsøkere. Frem til 1. juni 2023 var det NOAS som leverte dette.

Utover dette har ankomstsenteret en vaktmestertjeneste. Tolkere og advokater besøker jevnlig ankomstsenteret i forbindelse med samtaler og intervjuer med beboerne.

Ankomstsenteret og ankomst- og asylprosessen ledes av et strategisk styringsteam som består av avdelingsdirektørene for henholdsvis Beskyttelse og Mottak og retur i UDI, samt etatsleder fra PU. Styringsteamet har ansvar for strategisk ledelse på ankomstsenteret og skal beslutte eventuelle endringer i ankomst- og asylprosessen. Den operative/daglige ledelsen på senteret utøves av ankomstteamet, som består av mellomledere fra UDI og PU. Ankomstsenteret har ingen formell senterleder. I tillegg følges den daglige driften opp gjennom ukentlige møter mellom førstelinjeledere hos alle de ulike aktørene på senteret.

3 Innkvartering, registrering og søknadsbehandling

Våren 2022 kom det store ankomster fra Ukraina. Dette var svært utfordrende for utlendingsforvaltningens ankomstkapasitet. I hele evalueringsperioden, fra mars 2022 til sommeren 2023, var det høye ankomster, og situasjonen kan i hele denne perioden betraktes som ekstraordinær.

I dette kapitlet beskriver vi hvilke utfordringer som oppsto og hva utlendingsforvaltningen har gjort for å ta imot, registrere, innkvartere og behandle søknadene fra asylsøkere i denne perioden. Vi har særlig fokus på våren 2022, men beskriver også hvordan asyl- og ankomstprosessen har blitt gjennomført frem til sommeren 2023. Vi redegjør for hvordan Nasjonalt ankomstsenter er blitt brukt, og vurderer konsekvensene av de prioriteringene som ble gjort. Vi har tatt utgangspunkt i følgende evalueringskriterier:

- Innkvarterings- og registreringsløsningene for fordrevne fra Ukraina og for andre asylsøkere fungerte etter hensikten
- Kapasiteten hos de som hadde ansvar for prosessene knyttet til registrering var tilstrekkelig
- Kapasiteten hos de som hadde ansvar for prosessene knyttet til søknadsbehandling var tilstrekkelig
- Det innledende ID-arbeidet for fordrevne fra Ukraina og for andre asylsøkere fungerte bra
- Samlokalisering førte til effektiv prosessflyt
- Fordrevne fra Ukraina og andre asylsøkere opplevde å få god informasjon
- Fordrevne fra Ukraina og andre asylsøkere var fornøyde med det tilbudet de fikk på ankomstsenteret

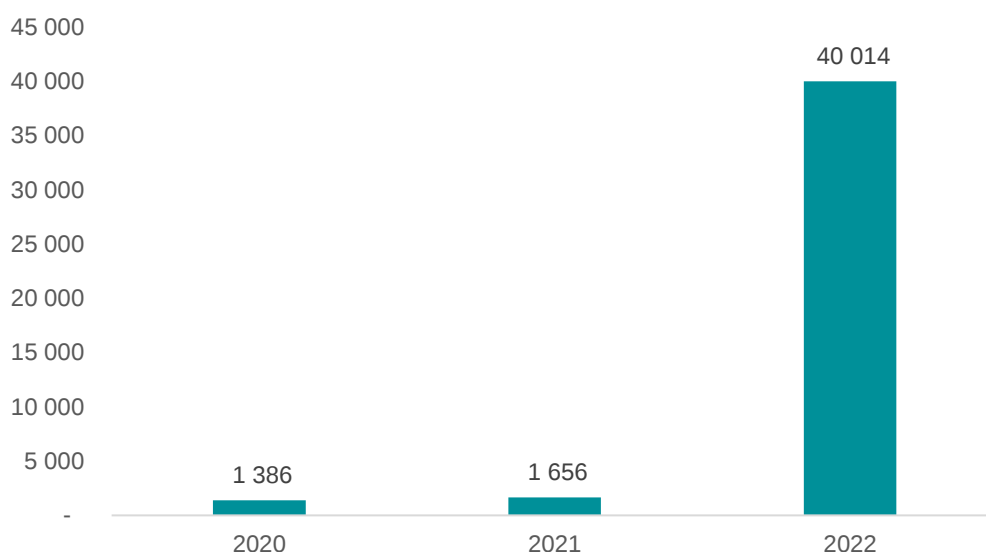
Innledningsvis beskriver vi ankomstkapasiteten og hvordan ulike aktører og asylsøkere opplevde situasjonen på ankomstsenteret i den første perioden. Deretter beskriver vi hvordan de ulike fasene i ankomst- og asylprosessen ble endret som følge av innføring av kollektiv beskyttelse. Videre i kapitlet beskriver vi hvilke endringer og prioriteringer som er gjort senere, og hva som har vært konsekvensene. Vi redegjør også for status for de tidskravene som er satt for ankomst- og asylprosessen i PUMA. Til slutt i kapitlet drøfter vi hvordan ny ankomst og asylprosess har fungert og hvilken betydning samlokalisering har hatt for prosessflyt.

3.1 Ankomstkapasitet

Ankomstsenteret er bygget for en situasjon med 10 000 ankomster i året, men hadde i 2022 en bemanning tilpasset en prognose på 3000 ankomster. Figur 3.1 viser ankomstene i 2020, 2021 og 2022.

I mars 2022 kom ankomstene på svært kort varsel opp på et nivå der det ikke lenger var mulig å registrere og saksbehandle alle nye søknader fortløpende. Våren 2022 kom det opp til 600-700 personer om dagen. Ankomstsenteret var ikke dimensjonert for å håndtere dette og den svært raske økningen i ankomster førte til at det ikke var mulig å ferdigstille reservearealene ved Nasjonalt ankomstsenter som skulle brukes ved høye ankomster.

Figur 3.1 Antall asylsøkere i perioden 2020 - 2022

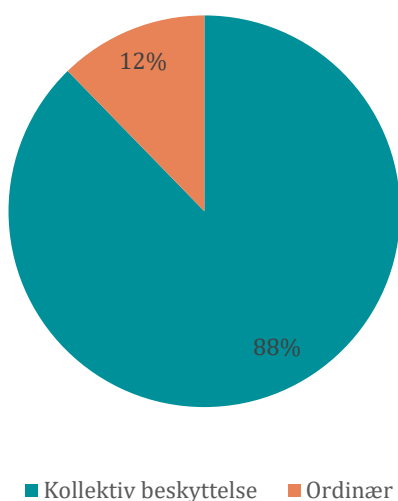
I dokumentasjonen fra PUMA ble det lagt til grunn at det skulle være 1000 sengeplasser på ankomstsenteret. Maksimal nødvendig kapasitet på ulike funksjoner ville da være 47 personer om dagen hvis hele den innledende asylfasen og 21 dagers oppholdstid skulle opprettholdes. Ved ankomster som nærmet seg en slik maksutnyttelse ble det lagt til grunn at det skulle gjøres endringer i prosessen for å unngå at det ble for fullt på senteret. PUMA2 konkluderte med at det skulle være mulig å ta imot inntil 300 personer daglig. I praksis har ikke ankomstsenteret hatt den kapasiteten, og regnes som fullt ved 850 personer. Det har heller ikke vært kapasitet til å håndtere mer enn om lag 200 ankomster om dagen.

Prognosene for antall asylsøkere i 2022 var 3000 personer. Det kom som beskrevet svært mange ukrainere, men det kom også flere ordinære asylsøkere enn prognosene tilsa. I 2022 kom det totalt 4 500 ordinære asylsøkere.

3.2 Innføring av kollektiv beskyttelse

11. mars 2022 ble det i kongelig resolusjon besluttet å gi fordrevne fra Ukraina kollektiv beskyttelse etter utlendingsloven § 34. I saker med kollektiv beskyttelse ble det ikke gjennomført asylintervju hos UDI og som hovedregel ikke registreringssamtale av PU. Informasjonsinnhenting skjer i hovedsak gjennom den digitale løsningen Start som erstatter samtale i de fleste saker. Ankomstregistreringen hos politiet (fase 1) er noe mer omfattende enn for ordinære søkere. Saksbehandlingen av søknad om kollektiv beskyttelse ble robotisert ved at en robot etterligner det en saksbehandler ville gjort. Denne robotløsningen var på plass i løpet av mars 2022. Senere ble saksbehandlingen automatisert. At ukrainerne fikk kollektiv beskyttelse, medførte at saksbehandlingen kunne gå svært mye raskere enn behandlingen av ordinære asylsøknader. Dette reduserte behovet for innkvarteringsmuligheter og gjorde at oppholdstiden på NAS kunne kortes vesentlig ned. Om lag 2-3 prosent av ukrainerne som har kommet fyller ikke vilkårene for kollektiv beskyttelse. En grunn kan for eksempel være at de ikke bodde i Ukraina da krigen startet. Disse går gjennom en vanlig søknadsprosess. Figur 3.2 viser fordeling av asylsøkere i 2022.

Figur 3.2 Fordeling av asylsøkere i 2022 (N=40014)

Ukrainerne som kom, har hatt andre kjennetegn enn det andre asylsøkere har. Det var i starten mange kvinner og barn og få yngre menn. Senere har dette endret seg noe, og det har kommet flere menn. Mange hadde dessuten med seg kjæledyr, noe som var helt uvanlig på NAS. Det har også kommet en høyere andel eldre og personer med kroniske helseutfordringer og funksjonsnedsettelse enn det som er vanlig blant ordinære asylsøkere.

Helseaktørene erfarte at beboernes behov for helsetjenester og omsorg endret seg mye med ankomstene fra Ukraina. Det var en langt høyere andel med helseproblemer enn de var vant til. Det var også flere gravide. Med ankomstene fra Ukraina har det også kommet flere pleietrengende enn tidligere. Blant annet kom det flere eldre og demente, og flere personer med fysiske funksjonsnedsettelse. Oppgaver som svangerskapskontroll, vaksinasjon og utskriving av resepter, i tillegg til smittevern, har vært blant høyt prioriterte oppgaver for kommunehelsetjenesten.

3.3 Innkvartering og ivaretagelse av beboerne på NAS

For å sikre ivaretagelse av alle beboerne på NAS, bisto sivilforsvaret i den første, mest krisepregede, perioden. Deretter overtok Røde Kors. De avlastet i noen grad driftsoperatør og gjorde en del oppgaver som lå i grenseland til ansvarsområdet til driftsoperatørens miljøarbeidere.

Det var også et stort behov for tolker, både til informasjon og til registreringssamtaler, og det ble derfor satt i gang tiltak for opplæring og sertifisering av flere tolker.

Alle som jobbet på senteret i denne perioden forteller om en sterk dugnadsånd og vilje blant de ansatte til å gjøre det som var nødvendig. Saksbehandlere fra UDI forteller at de gjorde «alt»: «Vi skannet, tømte søppel, fikset D-nummer – alt».

En leder uttrykker det samme:

Folk var veldig tilpasningsdyktige og fleksible. Dedikerte ansatte så sårbarheter og gjorde noe med det.

For å sørge for tak over hodet til alle ukrainerne som kom, etablerte UDI en rekke akuttinnkvarteringer og ventehotell der søkerne kunne bo mens de ventet på

registrering hos politiet. Blant annet ble Scandic Helsfyr konvertert fra karantenehotell til ventehotell. Mange bodde dessuten privat. En del av disse registrerte seg i distriktene, andre registrerte seg på NAS. I en periode ble også ordinære asylsøkere innkvartert andre steder enn i ankomstsenteret før de ble registrert, i ulike avlastnings- og akuttmottak.

Innkvarteringen av personer med kjæledyr er blitt løst ved at disse har fått bo i de brakkene som opprinnelig ble brukt i forbindelse med karantene under koronaepidemien.

NAS sitt innkvarteringstilbud har ikke vært egnet til å ivareta beboere med omsorgsbehov. Blant annet er ikke teltsalen med køyesenger et egnet eller verdig sted for en person med pleie og omsorgsbehov, brakkene er ikke tilrettelagt for funksjonsnedsettelse og det har manglet kapasitet til å skjerme beboere som er særlig utsatt ved smitte. Det siste kan for eksempel gjelder eldre med kroniske sykdommer og kreftpasienter med nedsatt immunforsvar.

UDI inngikk etter hvert en avtale om å sette opp et mottak i et nedlagt sykehjem for beboere med omsorgsbehov, men det tok det lang tid før dette kom på plass. Det har også vært en utfordring med denne gruppen at de ofte kan være vanskeligere å plassere videre, noe som har resultert i at en del av disse beboerne har blitt boende lenger på NAS enn det som har vært ønsket.

De økte asylankomstene våren 2022 la et stort press på kommunens helsetjenester på NAS. For å møte beboernes behov for helsetjenester utvidet kommunehelsetjenesten sin tilstedeværelse fra fem til syv dager i uken.

3.3.1 En periode preget av usikkerhet

De første ukene da ankomstene fra Ukraina eskalerte, ble det gjort mange endringer i regelverk og i praksis knyttet til søknadsbehandling og bosetting av ukrainske flyktninger.

I den aller første perioden var regelverket ikke klart, og for ukrainerne var det en periode preget av usikkerhet. Ukrainerne som kom fikk mat og tak over hodet, men det var mangel på informasjon. De fikk skriftlig informasjon om rettigheter og plikter, men for mange var dette vanskelig å ta inn. Medarbeidere på Råde forteller at ordinære asylsøkere som har vært på flukt lenge i større grad er forberedt på hva som skal skje. De oppfatter seg som asylsøkere.

Ukrainerne hadde ikke denne opplevelsen i det hele tatt. De hadde lite kunnskap om systemet, og kom helt uten informasjon og forståelse av hva som skulle skje.

Flere av aktørene på NAS forteller at mange ukrainere kom uforberedt og var i sjokk. NOAS, som hadde ansvar for informasjon- og veiledning til asylsøkere på NAS, opplevde at det var viktig å være til stede og snakke med dem som ankom, og trygge dem på at det ville bli etablert en løsning for dem, selv om det helt i starten var uklart hvordan den løsningen ville se ut.

Informasjonstiltak

UDI har avtale med en tredjepart som skal drifte en veiledningstjeneste på NAS. I perioden vi evaluerer, var det NOAS som hadde dette oppdraget. Fra 1. juni 2023 er det Caritas som drifter denne veiledningstjenesten.

Informasjon til ukrainere

NOAS' oppdrag var å gi alle asylsøkere i ordinær prosess individuell veiledning. Da ankomstene fra Ukraina økte dramatisk, ble det i henhold til avtalt beredskapsløsning innført informasjonsmøter i grupper, med individuell oppfølging kun for de med særlige behov. Etter at det ble innført kollektiv beskyttelse for ukrainerne, var de ikke lenger omfattet av informasjons- og veiledningstilbudet som tilbys i ordinære saker. NOAS og UDI inngikk da en egen avtale for informasjonsmøter i ankomstsenteret, og etter hvert også på andre mottak og innkvarteringssteder på Østlandet. På grunn av høy gjennomstrømming og mange beboere, var det imidlertid fortsatt en utfordring å nå ut til alle. For å bidra med informasjon til beboerne, etablerte UDI et eget veilederteam på NAS. Dette var russisk- og ukrainsktalende UDI-ansatte fra andre avdelinger. Teamet var til stede i lokalene, og har vært et tillegg til den informasjonen som Link og NOAS (nå Caritas) har gitt. Veiledningsteamet er blitt et permanent tilbud og de har erfart at det er stort behov for bistanden fra teamet.

Informasjon til ordinære asylsøkere

I en periode ble ordinære asylsøkere innkvartert andre steder enn i ankomstsenteret, og for at NOAS skulle kunne gi informasjon var det nødvendig å kommunisere med flere eksterne aktører (forskjellige driftsoperatører og hotellansatte) for å lokalisere søkere og få gitt tilbud om individuell veiledning. I noen tilfeller ble samtaler gjennomført i dårlig egnede lokaler (eksempelvis i frokostsalen på hotell) der det var utfordrende å få til god skjerming for individuelle samtaler. Utfordringer med logistikk som følge av de høye ankomstene gjorde at søkere måtte sendes videre raskt, og i en tidlig fase var det mange ordinære søkere som forlot ankomstsenteret uten å ha mottatt tilbud om informasjon og veiledning fra NOAS. I perioden mars-mai oppsto det et etterslep på over hundre søkere som måtte følges opp med tilbud om veiledningssamtaler på Teams eller på telefon på ulike mottak eller på private adresser. NOAS' erfaring er at det er svært viktig med kvalifisert veiledning til asylsøkere tidlig i asylprosessen, da dette kan få stor betydning for asylsøkernes tillit til systemet og hvordan de forholder seg til prosessen videre.

3.3.2 Hva forteller asylsøkerne om oppholdet på NAS?

Vi har intervjuet asylsøkere, både ukrainere og ordinære, som har bodd på NAS våren eller høsten 2022. Det kan være vanskelig å huske tilbake til ankomstfasen såpass lenge etterpå. De vi intervjuet bodde dessuten fortsatt i mottak og mange var mer opptatt av hva som har skjedd i asylsaken deres over tid, enn av erfaringene fra ankomstfasen. Men intervjuene tyder på at mange var positive til oppholdet på NAS og måten de ble tatt imot på av utlendingsmyndighetene. De knytter i stor grad dette til måten de ble møtt på av de ansatte på senteret, som omtales som vennlige, hjelpsomme og imøtekommende. Samtidig er det flere som forteller om manglende informasjon og at de syns de ved ankomst måtte vente lenge. Den største utfordringen ved ankomstsenteret våre informanter forteller om var imidlertid plagsom støy i teltsalen.

Hernes mfl. (2022) har undersøkt hvordan ukrainere opplevde mottakelsen i Norge. De fant at mange var fornøyde, men at en overordnet utfordring har vært manglende informasjon. I ankomst- og registreringsfasen var det ofte lang ventetid og det var mangel på informasjon om den samlede prosessen og de ulike trinnene/stegene som var involvert.

Informasjon

Våre intervjuer tyder på at det var variasjoner i hvor mye informasjon beboerne fikk. Det er særlig ukrainerne vi har intervjuet som opplevde å få god informasjon om de

ulike stegene på NAS og den samlede prosessen. Blant annet forteller flere at de ved ankomst fikk skriftlig informasjon på sitt språk og at de også fikk god informasjon fra de som jobber der.

Jeg fikk informasjon. Jeg husker at vi fikk et ark med informasjon. Der sto det alt jeg trengte å vite. Hvilke rettigheter jeg hadde og hva som skulle skje videre. (...) Det sto flere punkter om hva vi må gjøre, blant annet at vi skal ta røntgen av lungene. (asylsøkere fra Ukraina)

Vi fikk informasjon med en gang. Vi fikk en link-guide som fortalte om Råde og vi fikk informasjon om NOAS. Vi ble sendt til å ta røntgen av lungene i forbindelse med tuberkulose. Vi var veldig godt informert med en gang. (asylsøker fra Ukraina)

Da Hernes m.fl. (2022) gjennomførte sin undersøkelse blant ukrainske flyktninger våren 2022, var en av hovedutfordringene at søkerne opplevde å få lite informasjon. De ukrainerne vi intervjuet ankom senere, og intervjuene kan tyde på at tilgangen til informasjon hadde bedret seg.

De fleste av de ordinære asylsøkerne vi har snakket med forteller imidlertid at de fikk lite informasjon om hva som skulle skje på NAS da de ankom, og at dette var noe de savnet. De måtte i stor grad belage seg på å spørre selv, enten andre beboere eller ansatte dersom de hadde språkkompetanse.

For å være ærlig. Vi kom inn, og vi forsto ingenting. Vi gikk ut, og vi forsto ingenting. (ordinær asylsøker)

Vi fikk ikke informasjon om hvor vi skal spise, hvor vi skal bade eller hvor doene er. Vi fant ut det selv. (ordinær asylsøker)

I tillegg til at de savnet informasjon om hva som skulle skje på NAS, var det også flere som uttrykte at de savnet informasjon om aktørene i asylprosessen. Særlig pekte de på at de savnet informasjon om politiet og at de kan stole på dem i Norge. Disse informantene beskriver at de selv kommer fra land der de ikke kan stole på politiet, og at de på grunn av dette var redde og engstelige da de ankom NAS. En av informantene forteller for eksempel:

Da jeg kom til Norge, var jeg redd. Jeg var redd for politiet. Jeg skrev under på ting fordi jeg var redd for dem. Selv om jeg ikke vet om det er til mitt beste. Vi fikk ikke noe informasjon på Råde. Vi fikk for eksempel ikke informasjon om at her i Norge er politiet trygge, at her kan vi stole på politiet. Det er litt viktig å tenke på hva vi kommer fra, at vi kommer fra et land der vi ikke kan stole på politiet. Det hadde vært stor forskjell hvis vi hadde fått informasjon. (ordinær asylsøker)

Flere av de ordinære asylsøkerne som vi har intervjuet fortalte også at de var engstelige i møte med norske myndigheter på NAS, fordi de kom fra land der de ikke kunne stole på myndighetene og ikke visste om de kunne stole på norske myndigheter. NOAS forteller at de også fikk mange spørsmål fra ukrainere om hvorvidt de kunne stole på myndighetene i Norge.

De ordinære asylsøkerne forteller også at de har fått lite eller ingen informasjon om asylprosessen videre.

Ankomst og registrering

Hernes mfl. (2022) fant i sin undersøkelse at ventetiden i ankomstfasen varierte og for en del var lang. Dette gjaldt også når det var få personer som ventet.

Også enkelte av våre intervjuer tyder på at ventetiden ved ankomst til tider ble opplevd som lang. Når søkerne ankommer NAS skal bagasjen sjekkes og de skal registreres hos politiet før de blir innkvartert i teltsalen. Noen beskriver at denne prosessen tok to-tre timer, mens andre forteller at de måtte vente opp mot 12 timer før de kom inn til registrering hos politiet. Informantene som opplevde lang/lengre ventetid uttrykker forståelse for at det kan oppstå ventetid, men enkelte var undrende til at de måtte vente så lenge ettersom det var få andre søkere i ankomstområdet/ventesonen. Enkelte av informantene som ankom i 2022 forteller også at personer som ankom senere enn dem kom før dem i køen.

Da vi kom der til dette rommet (ventesonen), var det bare én familie som var der. Det var bare oss og dem som var der. Så da de kalte inn den familien, så trodde vi at vi var de neste. Men så kom det andre og flere folk som kom foran oss. Vi spurte en som jobbet der om når vi skulle komme inn og hvorfor de kom før oss. Han sa bare at dere må vente på tur. Det synes vi var rart, vi var nummer to. Vi skulle vært tidligere.

Informantene forteller at de stort sett ble godt ivaretatt mens de ventet, og at de blant annet fikk servert mat og drikke. Enkelte forteller imidlertid at de ikke fikk tilgang på seng gjennom natten.

Våre intervjuer tyder på at møtet med politiet under registreringssamtalen fungerte bra.

Vi opplevde at politiet tok oss veldig godt imot. De var veldig rolige og veldig oppmerksomme. Veldig høflige og nesten varme og imøtekommende. Det var en veldig hyggelig opplevelse. (asylsøker fra Ukraina)

Også informantene som i utgangspunktet var litt skeptiske til politiet forteller at møtet med politiet gikk fint.

Det var bra, det var ikke så verst. Selv om vi var skeptiske når det gjelder følelsene våre om politiet. (ordinær asylsøker)

Noen av informantene var imidlertid kritiske til at politiet beslagla elektronisk utstyr. Flere forteller at de leverte inn telefoner og PC-er og at det tok tre-fire måneder før de fikk det tilbake. Dette til tross for at de fikk beskjed om at det kun skulle ta fire dager. Informantene opplevde dette som belastende da det hindret dem i å ha kontakt med familien. NOAS forteller også om dette, og har i en del tilfeller bistått beboere i dialogen med PU for å få fortgang i denne prosessen. Blant annet opplevde de under jordskjelvet i Tyrkia og Syria i februar 2023 at det var en del beboere som hadde behov telefonen sin for å kunne ta kontakt med familie i jordskjelvrammede områder. De har også erfart at beboere kan ha viktige helseopplysninger på telefonene, og at det derfor kan være uheldig dersom det tar lang tid før beboere får tilbake sitt elektroniske utstyr.

Fasilitetene ved NAS

De fleste asylsøkerne forteller at de fikk utdelt det de trengte av klær og hygieneartikler kort tid etter registrering hos politiet, men enkelte opplevde at det ikke var vinterklær igjen i deres størrelse og at de derfor ikke fikk utdelt vinterklær mens de var på NAS.

Det våre informanter beskriver som hovedutfordringen ved oppholdet på NAS var støy i teltsalen. På NAS er det flere telt, og disse er plassert i et stort rom uten vegger. Flere forteller at det på grunn av støy var vanskelig å sove og hvile på senteret. Spesielt krevende var dette for dem som hadde bodd på senteret i flere uker. Enkelte opplevde også at det kunne oppstå konflikter eller uenighet blant beboerne knyttet til støy. Blant annet kunne det oppstå uenigheter i forbindelse med bruk av TV, noen ganger også på nattestid, eller det kunne oppstå reaksjoner i forbindelse med barn som gråt på natten. Et par av informantene var misfornøyde med maten. En opplevde at det var lite mat til måltidene, mens en annen opplevde at det var mangel på barnemat.

Den generelle tilbakemeldingen om fasilitetene på senteret er imidlertid positiv. Utover støy beskrives fasilitetene ved NAS som bra, omstendighetene tatt i betraktning. Blant annet beskrives renhold og sikkerhet som godt ivaretatt. Flere trekker også frem at det var spesielt positivt at det ble arrangert aktiviteter for beboerne, slik som leker og aktiviteter for barn og norskopplæring for voksne.

3.3.3 Oppsummering og vurdering av ivaretagelse i den første fasen

De store ankomstene fra Ukraina kom brått på Norge og utlendingsforvaltningen. I den aller første fasen var det usikkert hvordan asylprosessen skulle håndteres. Alle som kom fikk et sted å bo, og det ble brukt ulike innkvarteringsløsninger både overfor ukrainere og ordinære asylsøkere. Alle ble innkvartert, men det manglet til dels gode oversikter over hvem som ble innkvartert hvor.

Ukrainerne hadde andre kjennetegn enn ordinære asylsøkere. Det kom, særlig i starten, svært mange kvinner og barn. Det kom også langt flere med helseproblemer enn det som er vanlig blant asylsøkere. Dette skapte noen utfordringer for helsetjenestene, og det tok tid å skaffe hensiktsmessig innkvartering til personer med store helseutfordringer. NAS egner seg ikke som innkvartering for denne gruppen.

Den første tiden i mars 2022 var preget av manglende oversikt over hva som skulle skje med asylsøkerne. Det var utfordringer knyttet til å gi informasjon til alle som kom. UDI opprettet etter hvert et eget veilederteam med ansatte som snakket russisk og ukrainsk. NOAS erfarte flere utfordringer knyttet til sitt informasjonstilbud til ordinære asylsøkere.

Vi finner at de asylsøkerne vi har intervjuet i det store og hele er ganske godt fornøyde med tilbudet de fikk på NAS. Det de mente var mest utfordrende, var å bo i teltsalen hvor det var mye støy. Det var ulike erfaringer med informasjonen, hvor særlig ordinære asylsøkere ga uttrykk for at de hadde hatt behov for mer informasjon.

Det ble satt i verk ulike tiltak for å gi informasjon, og oppsummert vurderer vi at asylsøkerne ble tatt godt imot. Vi finner at informasjonstiltak til ukrainere i noen grad ble prioritert gjennom oppretting av et eget veilederteam med ansatte fra UDI. Ordinære asylsøkere fikk et noe svakere informasjonstilbud enn det som ordinært gis, fordi det var vanskelig for NOAS som hadde ansvar for informasjonsprogram å få gitt sitt avtalte tilbud.

3.4 Hvordan ble ny ankomst- og asylprosess løst?

Den nye ankomst- og asylprosessen består slik vi har beskrevet i forrige kapittel, av fem faser: 1) sikring av spor ved ankomst, 2) analyser og undersøkelser, 3) samtaler med søkeren 4) vedtak og 5) strategisk mottaksplassering. Vår gjennomgang er avgrenset til fase 1-4, da våre undersøkelser ikke skal se nærmere på strategisk mottaksplassering.

I starten av mars 2022 ble asylregistreringen gjennomført i henhold til ankomst- og asylprosessens fasebeskrivelser for alle søkere. Med innføringen av kollektiv beskyttelse for ukrainere ble det etter hvert to prosesser som skulle håndteres. En normal prosess for ordinære asylsøkere og en annen prosess for ukrainere. Det ble også gjort en rekke grep for at de ulike prosess-stegene kunne gjennomføres for så mange personer. På NAS var det PUs Seksjon for ID-ankomst som hadde hovedansvar for å gjennomføre fase 1 og registreringssamtale i fase 2, PUs avsnitt for

ID-undersøkelser hadde ansvaret for videre behovsdrivne undersøkelser og samhandling med UDI i fase 2 og 3, mens UDIs avdeling Beskyttelse 1 hadde hovedansvar for fase 3 og 4.

Seksjon for ID-ankomst besto av til sammen fem avsnitt, hvorav tre avsnitt var tilknyttet politivakten som hadde ansvar for fase 1. De to andre avsnittene inngikk i ID-kontroll og hadde ansvar for fase 2.

Nedenfor beskriver vi hvordan prosess-stegene i de ulike fasene ble gjennomført våren 2022.

3.4.1 Fase 1 - ankomst

Innledningsvis i håndteringen av de økte asylankomstene ble asylsøkerne innlosjert i en ventesone utenfor NAS kalt «gymsalen». Gymsalen var opprinnelig en flerbrukshall, som ble omgjort til teltplass med madrasser på gulvet som ankomne asylsøkere kunne sove på i påvente av registrering. Gymsalen ble i initialfasen driftet av Siviltforsvaret når det ankom mange asylsøkere fra Ukraina, deretter tok Røde Kors over. Senere i håndteringen ble gymsalen gjort om til en flerbruks- og lagerhall og søkerne ble flyttet over til et annet venteområde inne på NAS, kalt skjermet boseksjon.

Det var avsnittene i politivakten som foretok undersøkelser i fase 1. Før masse-ankomstene fra Ukraina ble fase 1 gjennomført dag og kveld på hverdager og dagtid i helger. I mars 2022 ble arbeidet i fase 1 utvidet slik at det ble gjennomført syv dager i uken døgnet rundt.

Normalt ble hele ankomstregistreringen gjennomført av samme saksbehandler i politivakten, og i det samme rommet. Siden de høye ankomstene kom brått, og det ikke var tid til å sette i stand reservearealene for ankomstregistrering, ble ankomstregistreringen fordelt over to trinn. Dette var en videreutvikling av måten evakuerte fra Afghanistan og relokaliserte tidligere var blitt ankomstregistrert på NAS på, siden disse også kom i større grupper. Endringen innebar at man også kunne utnytte arealer på NAS hvor det ikke var installert biometri-utstyr. De to trinnene inneholdt følgende:

Del 1

PU gjennomførte en forenklet ankomstregistrering, hvor søker fikk utdelt nettbrett med START-skjema. Her fikk søker informasjon om sine rettigheter og plikter, samt mulighet til å fylle ut personopplysninger om seg selv. I ventesonene ble det opprettet en sak i politisystemet UTSYS og sak og person ble opprettet i DUF.

Del 2

I politivakten ble det gjennomført visitasjon og samlet inn ID-dokumenter. Etter at alle rutineprossene var fulgt, foretok politivakten en forenklet samtale med søker basert på utfylt START-skjema for å kartlegge om søker var underlagt vilkårene etter utlendingsloven § 28 eller kollektiv beskyttelse etter utlendingsloven § 34. Om søker var underlagt sistnevnte, ble saken kodet som klar for vedtak i DUF og ekspedert til UDI, hvor søker fikk fattet et vedtak gjennom UDIs robotløsning. I sakene med kollektiv beskyttelse skulle PU ha samtale i utvalgte tilfeller. Dersom det var en ordinær asylsøker eller om fase 1 identifiserte behov for ytterligere undersøkelser, ble søkeren sendt videre til fase 2 for gjennomføring av en registreringssamtale.

Det ble tatt fingeravtrykk av søkeren tre ganger, som ble lagt inn i tre ulike systemer.

I løpet av våren 2022, ble det satt i stand midlertidige arealer i 2. etasje med arbeidsstasjoner og biometri-utstyr, slik at det ikke lenger var nødvendig å dele opp arbeidet i disse to trinnene. Denne flyten ble brukt på ankomster opp til 200 søkere på en dag på NAS.

De første månedene hadde ikke PU tid til å legge inn alle ID-dokumentene i politiets systemer, da pågangen av asylsøkere var stor. Det ble satt av egne ressurser som kopierte alle ID-dokumenter på NAS. Kopiene ble deretter sendt til PU på Tøyen, hvor de ble arkivert i DUF. I dag gjør igjen PU denne prosessen på NAS, uten involvering fra Tøyen. Dokumenter som skal granskes av dokumentgransker blir derimot sendt til Tøyen for undersøkelser. Dette gjelder for alle ordinære asylsaker, samt i § 34-saker når førstelinjen er usikker på om et dokument er ekte. De første månedene av masseankomstene var det også tilstedeværende dokumentgranskere fra Nasjonalt ID-senter og PU på NAS.

3.4.2 Fase 2 - registreringssamtaler

I fase 2 gjennomførte ID- og kontrollavsnittet (IDK) en registreringssamtale med tolk. Deretter ble det utarbeidet en rapport som ble lagt inn i DUF.

I mars-april 2022 fikk PU bistand fra UDI ved Beskyttelse (team B1), til bemanning av registreringssamtaler for de som søkte om kollektiv beskyttelse. I sakene om kollektiv beskyttelse ble samtaler i stor grad erstattet av START, men dette var ikke klart fra dag 1.

I oppskaleringsperioden i mars-april bisto personellet på IDK i fase 1. Samtidig overtok ID-undersøkelsesavsnittet midlertidig oppgaven med koordinering og faglig ledelse av registreringssamtalene i perioden hvor det var mye innlånt personell til å gjennomføre disse. Dette bidro til å opprettholde kvaliteten på registreringssamtaler i en periode da ID-ankomst måtte avgi noe personell til opprettelsen av GRS og opplæring i de desentraliserte registreringsstedene.

Da det ankom mange ukrainske asylsøkere våren 2022 ble avsnittet oppbemannet fra cirka 12 til over 40 ansatte. Avsnittet ble derfor delt i to, IDK 1 og 2. IDK gjennomførte også registreringssamtaler rundt på ulike innkvarteringer, da det var ukrainere som av helsemessige årsaker ikke kunne møte på NAS. I hele den første perioden var en av de største utfordringene å finne søkerne som skulle til samtale, på grunn av mangler i datasystemene.

IDK-avsnittet har i hele perioden jobbet 2-skifts turnus med samtaler dag og kveld på hverdager og dagtid i helg. Dette var nødvendig både grunnet kapasitet på kontorplasser og intervjurom, men også fordi flere tolker var tilgjengelige utenfor ordinær arbeidstid enn ellers.

Da IDK var ferdige med registreringssamtalen og hadde foretatt nødvendige undersøkelser, ble saken sendt videre til avsnitt for ID-undersøkelse (IU), som er underlagt Seksjon for saksinntak. IU jobbet dagtid, og saksbehandlere på IU hadde derfor samme arbeidstid som saksbehandlerne i UDI som de skulle samhandle med i sakene.

En saksleder på IU fordelte innkommende saker på saksbehandlere i PU, for vurdering av behovsdrevne undersøkelser og samhandling med UDI. Når IU var ferdig med sine vurderinger og undersøkelser ble saken ekspedert til UDI.

3.4.3 Flaskehalser i flyten på ankomstsenteret

Våren 2022 ble det rapportert daglig på hvor mange som kom til NAS. Både personell hos flere aktører, datasystemer, samt innkvarteringskapasitet ble raskt utfordret og det oppsto flere flaskehalser.

I den første perioden, det vil si frem til påske 2022, satt 2700 personer og ventet på å bli registrert. Det var ikke plass til disse på NAS og det ble inngått avtaler med hoteller

og andre innkvarteringssteder om såkalt venteinnkvartering der asylsøkerne bodde før de kom inn i ankomstsenteret. Justis- og beredskapsdepartementet besluttet derfor at ukrainere som var omfattet av kollektiv beskyttelse kunne registrere seg på desentraliserte registreringsløsninger etablert av politiet. Åtte politidistrikter hadde dette i drift fra den 16. mars 2022. Det ble også åpnet registreringssenter på Gardermoen (GRS). På det meste var det 23 slike registreringssteder i politidistriktene. Fra og med januar 2023 har det vært fem registreringsdistrikt i tillegg til NAS og GRS.

Opprettingen av mange desentraliserte løsninger førte til behov for opplæring i distriktene og ga innledningsvis ulik datakvalitet på registreringen. Manglende kompetanse medførte en del feilregistreringer, og hadde som konsekvens at det måtte gjøres en del etterarbeid for å sikre tilstrekkelig kvalitet på registreringen. Det er også en erfaring at de som er registrert i politidistriktene har fått dårligere informasjon om rettigheter og plikter enn de som kom via NAS.

Enslige mindreårige asylsøkere skulle opprinnelig ikke bo på NAS, men de skulle registreres der og deretter bo på transitmottak for enslige mindreårige fram til de hadde gjennomført asylintervju og aldersundersøkelser. Da ankomstene økte, ble det først besluttet å registrere enslige mindreårige på Tøyen. Deretter, fra sommeren 2022, ble denne registreringen flyttet til Gardermoen.

3.4.4 Flaskehalser knyttet til helsescreening

Sykehuset Østfold har hatt ansvar for tuberkuloseundersøkelse på NAS. Dersom prøvesvaret på tub-screeningen var negativt/ikke viste tegn på tuberkulose, skulle dette registreres i MOT og beboeren kunne reise fra NAS. Ved positivt prøvesvar kreves ytterligere oppfølging for å finne ut om vedkommende har tuberkulose eller ikke. Denne oppfølgingen skjedde på NAS.

For å få gjennomført tuberkuloseundersøkelsene utvidet Sykehuset Østfold sin tilstedeværelse på NAS til alle hverdager, både dag og kveld. Til tross for utvidede åpningstider var ankomstene den første tiden for høye til at man klarte å gjennomføre tuberkuloseundersøkelse på alle beboere. UDI besluttet derfor at beboere kunne sendes videre fra NAS uten å ha gjennomført tub-screening på senteret. Med denne rutineendringen unngikk man flaskehalser knyttet til tub-screening på NAS og endringen beskrives som nødvendig for å ivareta flyten på dette tidspunktet.

Når tuberkuloseundersøkelse ikke gjennomføres på NAS, er det kommunene som har ansvar for at dette gjennomføres (slik som beskrevet i kapittel 2). UDI erfarte at det var utfordrende for kommunene å ivareta oppgaven blant annet fordi det var vanskelig for kommunene å komme i kontakt med asylsøkere som skulle screenes. Dette førte til en stor opprydningsjobb for UDI i etterkant og førte til stor pågang for kommunehelsetjenesten på ankomstsenteret, som fikk henvendelser fra alle kommuner som var usikre på om ukrainerne som oppholdt seg i deres kommuner var undersøkt for tuberkulose. PU måtte våren 2022 sende ut lister til kommunene via statsforvalterne over søkere som var registrert på ankomstsenteret i den aktuelle perioden.

3.4.5 Hvordan ble det innledende ID-arbeidet løst på NAS våren 2022?

Politiet skal undersøke, registrere eller fastsette identiteten til en asylsøker gjennom en identitets- og dokumentkontroll. De har dermed en viktig funksjon i arbeidet med å avklare asylsøkerens identitet for å sikre riktige vedtak.

Rutinemessig skulle søker gi fra seg dokumenter som: pass, innenrikspass eller nasjonalt ID-kort, militærbok, fødselsattest eller vigselsattest. Pass og reisedokumenter beholdes av politiet. Det var politivakten på NAS som gjorde det innledende ID-

arbeidet. Søker skulle undersøkes opp mot ID-dokumentene, som innebar undersøkelser av bilde, alder, høyde, gyldighet og stempler i passet m.v. Søker ble deretter registrert både i DUF og UTSYS, hvor det ble loggført informasjon om eiendeler og ID-dokumenter i merknaden for ankomster. Om en asylsøker ikke hadde ID-dokumenter med latinsk skrift, ble det benyttet en tolk for utfylling av et "navneskjema".

PU hadde i en periode våren 2022 egne dokumentgranskere på NAS. De undersøkte ukrainske ID-dokumenter og fant lite avvik knyttet til forfalskning. I tillegg hadde en del ukrainere biometriske pass, som er en maskinlesbar databrikke i passet. Ved ID-kontrollen på NAS, benyttet PU grense- og territorialkontrollregister (GTK), sammen med en dokumentleser. Ved skanning av et biometrisk pass eller dokument, ble opplysningene overført fra MRZ-en (den maskinlesbare sonen) til GTK. Disse opplysningene ble deretter verifisert mot opplysningene som lå i dokumentets databrikke. Om PU hadde mistanke om åpenbare avvik med ID-dokumentene, for eksempel at et dokument var forfalsket eller at et dokument ble benyttet av en bedrager, såkalt «imposter», ble dokumentene beholdt inntil søker hadde hatt en utvidet samtale med IDK-avsnittet. En imposter er en person som benytter et ekte og korrekt utstedt ID-dokument som tilhører en annen. Et identitetsdokument som benyttes på denne måten betegnes som et imposterdokument.

Vi fikk opplyst at ID-dokumentene til ordinære asylsøkere etter utlendingsloven § 28 ble beholdt av PU til det forelå asylvedtak i saken. ID-dokumentene skulle som hovedregel beholdes så lenge det var nødvendig, noe som ble vurdert av ansvarlig ID-team på Tøyen eller Dokumentsenteret. Om det var en ukrainsk asylsøker underlagt kollektiv beskyttelse, fikk søker som hovedregel tilbake alle sine ID-dokumenter etter ankomstregistreringen.

UDI bestemmer kontrollnivået og hvor mye utredninger og kontroll som skal gjøres for å avklare beskyttelsesbehovet. For å dekke begge etaters kontrollbehov har det også vært løpende dialog gjennom perioden i forbindelse med oppdatering av retningslinjer og rutinebeskrivelser. I UDI og PU oppfattes ikke ID-arbeidet knyttet til ukrainerne å ha vært en stor utfordring ettersom de fleste har pass. Men det er andre spørsmål, som om de har vært involvert i krigshandlinger, som medfører at de ikke har rett på kollektiv beskyttelse. Det påpekes også at innføringen av kollektiv beskyttelse innebar et lavere kontrollnivå. Det er også beskrevet i den kongelige resolusjonen. Det oppfattes å være en risiko for feil som er akseptabel.

3.4.6 Fase 3 - strategiske samtaler og asylintervju

I fase 3 skulle i utgangspunktet Beskyttelse 1 gjennomføre asylintervjuer med nye søkere på Råde. I Beskyttelse var det totalt fire team som arbeidet med asylsøknader. I mars 2022 var teamene organisert slik at B1 var frontteamet som satt på NAS og skulle behandle nye saker. B2 og B3 var «back-team» lokalisert i Oslo og hadde ansvar for å behandle eldre saker. Men de skulle også behandle nye saker når mengden krevde det. B2 hadde dessuten et særskilt ansvar for å behandle søknader fra enslige mindreårige. B4 hadde ansvar for Dublinsaker og satt i Oslo.

Det ble satt beredskap 1. mars 2022. I tråd med beredskaps- og skaleringsplanen ble fase 3, som omfatter asylintervju, flyttet ut av NAS i mars 2022. Det var ikke nok tilgjengelige rom til å gjøre asylintervjuer på ankomstsenteret. Det var behov for mer kapasitet til registrering, og medarbeiderne i B1 som hadde ansvar for fase 3 og 4 avlastet politiet med registrering. Dette var også i tråd med beredskapsplanen. 25 medarbeidere fra Beskyttelse som hadde arbeidssted på Råde bisto i registreringssamtaler, samt ga informasjon til søkere i teltsalen.

Det ble dermed gjort en endring i modellen med front team på Råde og back team i Oslo, hvor man forsøkte å få flere team til å jobbe med nye saker. Fra da av behandlet også B2 og B3 nye søknader fra ordinære asylsøkere og gjennomførte asylintervjuer med disse. Ordinære asylsøkere ble flyttet ut av NAS før de var intervjuet. Det ble som beskrevet ikke gjennomført intervjuer med de som søkte kollektiv beskyttelse.

De ordinære asylsøknadene ble overført til B2 og B3 og plassert i en kø der. De nye sakene ble ikke prioritert før de gamle slik de skal i henhold til prinsippene i ankomst- og asylprosessen. B2 og B3 hadde allerede mange restanser og alle sakene som ikke var behandlet innen 21 dager ble lagt bakerst i køen.

Etter at de ikke lenger skulle arbeide med registrering fra og med mai 2022, arbeidet deler av B1 med behandling av søknader om kollektiv beskyttelse (§ 34-saker). Det ble opprettet et eget team som skulle behandle disse sakene. Teamet var bemannet både fra Oslo og Trondheim og ledet fra NAS. Omtrent halvparten av B1-teamet jobbet med disse oppgavene frem til oktober 2022. De øvrige behandlet ordinære saker. Senere ble hele teamet som arbeidet med § 34-saker lokalisert i Trondheim og alle sakene overført dit.

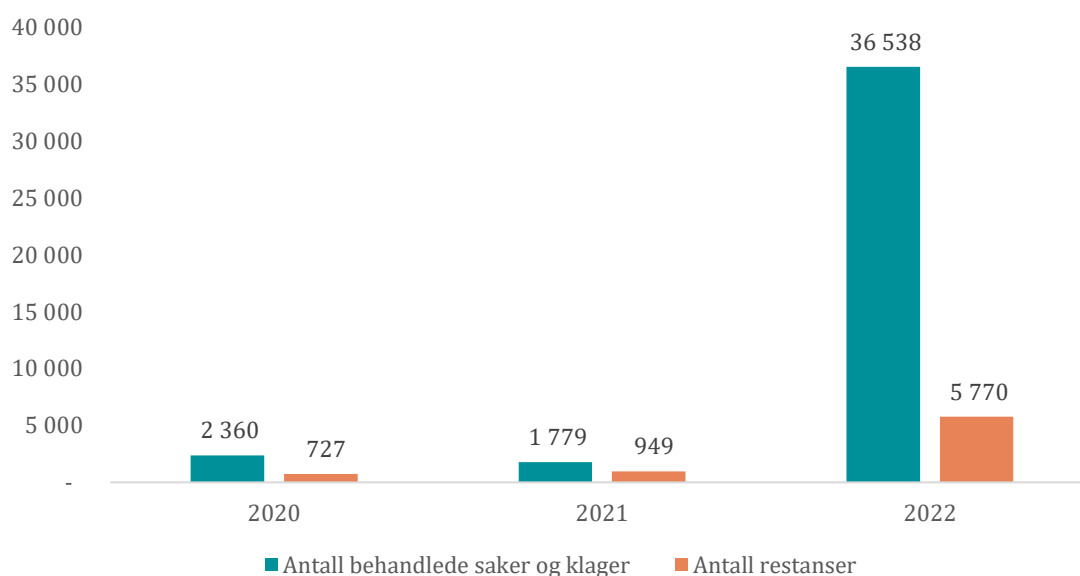
Høsten 2022 arbeidet B1, B2 og B3 med å behandle nye saker, og B2 og B3 hadde også ansvar for å behandle restanser. På dette tidspunktet var arbeidsdelingen ikke så tydelig, og informantene forteller at det var litt tilfeldig hvilke saker som ble tatt.

3.4.7 Fase 4 - utstedelse av vedtak

Fase 4 betegner prosessen med å fatte vedtak og underrette søker. Våren 2022 arbeidet JD, PU og UDI med å utarbeide rutiner, instruksjer og regelverk knyttet til kollektiv beskyttelse. I slutten av mars 2022 hadde UDI en robotløsning på plass som produserte vedtak for disse sakene. I januar 2023 ble vedtaksprosessen for kollektiv beskyttelse ytterligere effektivisert med en automatiseringsløsning. I løpet av 2022 registrerte roboten over 33 000 vedtak om kollektiv beskyttelse.

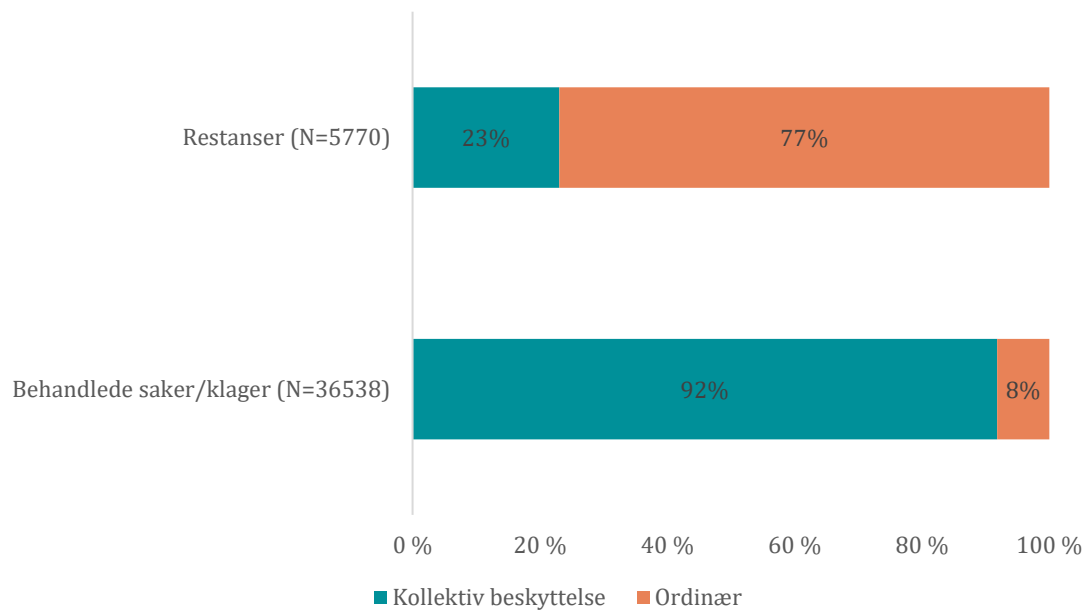
Figurene 3.6 og 3.7 viser henholdsvis antall asylsaker og restanser i 2022 og fordeling av restanser blant søknader om individuell og kollektiv beskyttelse.

Figur 3.3 Asylsaker 2020-2022 etter antall behandlede saker og klager og antall restanser

Kilde: UDIs årsrapport 2022.

Figur 3.4 *Andel ordinære saker og saker med kollektiv beskyttelse blant behandlede saker/klager og restanser i 2022*

Kilde: UDIs årsrapport 2022.

I 2023 tok det i gjennomsnitt 20 dager fra registrering til vedtak for ukrainske asylsøkere underlagt kollektiv beskyttelse. For en ordinær asylsøker lå tilsvarende tall på ni måneder. Asylsaksbehandlingen av ordinære asylsøkere ble påvirket av at NAS måtte tilrettelegge for primært å håndtere ankomstene fra Ukraina. Andelen saker som fikk vedtak innen 21 dager, for saker som ikke var omfattet av kollektiv beskyttelse, var 22 prosent i 2022.

3.5 Vurdering av flyt våren 2022

Ett av suksesskriteriene for at ny ankomst- og asylprosess etter hvert fungerte på NAS, var aktørenes evne til å omstille seg. Det ble gjennomført ansettelse av personell, økt bruk av overtid og utarbeidelse av nye instruksjoner og regelverk. I beredskapssituasjonen som oppsto, ble de mest prekære prosess-stegene og helseundersøkelsene gjennomført, noe som er i tråd med hva som beskrives i Ny ankomst- og asylprosess og skalerings- og beredskapsplanen. Det er etter vår vurdering viktig at fase 1 etter hvert ble delt i to slik at det ga kortere prosessetid og færre flaskehalser ved ankomstregistreringen, da det var for lite arealer og biometriutstyr til å gjennomføre aktiviteten i de eksisterende lokalene.

I tillegg medførte innføring av kollektiv beskyttelse færre prosess-steg. Kollektiv beskyttelse og at akseptabelt risikonivå ble lagt ganske høyt førte til at UDI kunne automatisere saksbehandlingen. Disse forholdene bidro til å sikre god gjennomstrømming i person- og saksflyten på NAS.

I tråd med beredskapsplanen ble fase 3 flyttet ut av NAS. Det frigjorde ressurser til ankomst og registrering, men førte også til flere restanser og lengre saksbehandlingstid. Konsekvensene beskriver vi nærmere i avsnitt 3.7.

3.6 Videre arbeid med gjennomstrømning og flyt

Det har i hele perioden vært fokus på å sørge for gjennomstrømning og flyt, og det ble som beskrevet gjort en rekke endringer som skulle sikre gjennomstrømning.

Det oppsto som beskrevet tidlig flaskehalser knyttet til ankomst- og registreringsfasene. Både desentralisert registrering og flytting av beboere ut av NAS før de var tub-screenet førte til at det oppsto utfordringer i kommunene knyttet til tuberkulosetesting. UDI erfarte at det var vanskelig for kommunene å ivareta oppgaven, og det førte til en stor opprydningsjobb i etterkant. Det var utfordrende for kommunene å komme i kontakt med asylsøkere som skulle screenes. Mange var flyttet eller ikke tilgjengelig på oppgitt adresse. Høsten 2022, da ankomsttallene var noe lavere, ble det besluttet å gå tilbake til praksisen ved at alle beboere på NAS gjennomfører tuberkuloseundersøkelse mens de bor på senteret. Ved desentralisert registrering gjennomføres ikke tub-undersøkelse på NAS. Men fra 1. januar 2023 har de fleste som er registrert på Torp og GRS blitt videresendt til NAS for innkvartering.

Ved inngangen til 2022 hadde UDI rundt 30 mottak i drift. For å sørge for tak over hodet til alle ukrainerne som kom, etablerte UDI en rekke akuttinnkvarteringer som beboerne kunne overføres til etter NAS. I mai 2022 hadde UDI 125 mottak, av disse var 83 akuttinnkvarteringer. Venteinnkvarteringene kom i tillegg. Mars-april 2022 var de mest travle månedene, deretter har det vært lettere å planlegge. Det ble mindre behov for venteinnkvartering, og avtalene med disse kunne sies opp.

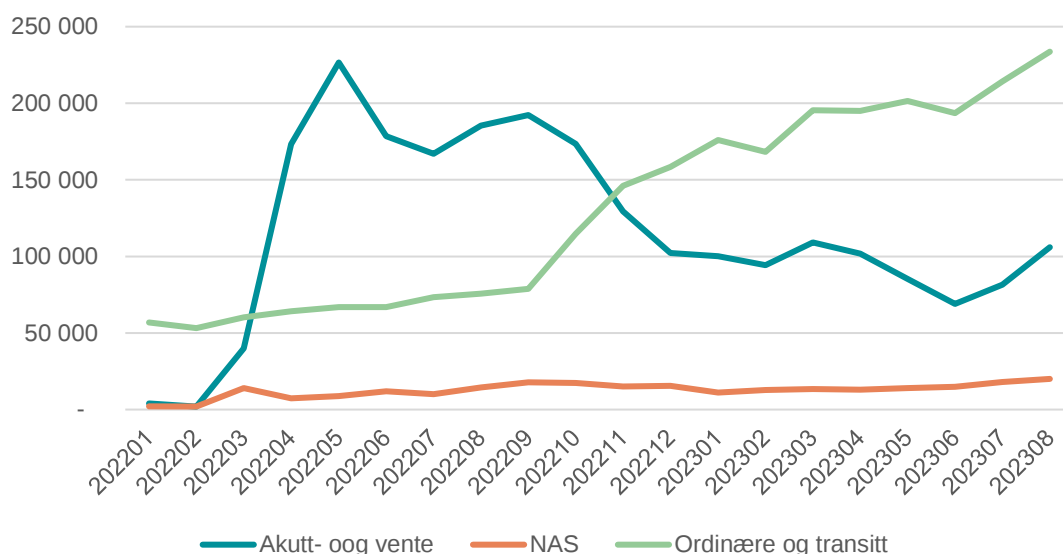
Belegget i akuttinnkvarteringene viste seg etter hvert å bli lavere enn ventet, både på grunn av god gjennomstrømning i mottakssystemet, og fordi flere ukrainske asylsøkere enn ventet valgte å bo privat. Ledig kapasitet i akuttinnkvarteringene gjorde at gjennomstrømningen på NAS kunne være høy. Ordinære asylsøkere ble sendt til ordinære mottak. Ukrainerne ble sendt til akuttinnkvartering.

De mest nødvendige funksjonene på senteret ble vurdert å være at alle skulle bli registrert og få identitet i form av D-nummer i systemet. Botiden på ankomstsenteret styres av hvor mange som kommer per dag. Oppholdstiden på senteret har vært nede i tre dager. Dette var i en periode nødvendig for å håndtere høye daglige ankomster.

Figur 3.8 viser fordeling på NAS og andre innkvarteringer i perioden 1. januar 2022-1. september 2023. Vi ser av figuren at NAS i liten grad er brukt som innkvartering til asylsøkere sammenlignet med andre former for innkvartering. Som beskrevet regulerer nivået på ankomstene botid og hvor mange av fasene som er mulig å gjennomføre på NAS. Ved store ankomster må andre innkvarteringsløsninger i stor grad brukes.

Figur 3.5

Bruk av ulike innkvarteringsløsninger for asylsøkere (inkludert søknader om kollektiv beskyttelse). Oppholdsdøgn per måned.

Kilde: UDI

Endringer i gjennomføring av ulike steg innebar i perioder at man fikk sløyfer der ukrainere ble overført til andre innkvarteringer og hentet inn igjen til NAS for å gjøre tub-screeningen og bo der til de fikk resultatet av undersøkelsen. Slike sløyfer var ressurskrevende å gjennomføre.

Styringsteamet bestemte i november 2022, med oppstart i januar 2023, at i situasjoner med masseankomster, er det de nødvendige ankomstfunksjonene som skal håndteres på NAS. Disse skal forstås som:

- Innledende innkvartering
- Sikkerhetssjekk
- Politiets innledende registrering og ID-avklaring, inkludert relasjoner og D-nummer
- Registrering i START
- Registrering i MOT og innledende mottaksfaglige oppgaver (informasjon, veiledning mv.)
- Tub-screening
- Utdeling av naturaliaytelser (kles-, sengetøy- og hygienepakker)
- Screening av personer med særskilte behov
- Fordeling av søkere til tilpasset plass i mottaksapparatet

I november 2022 ble det også bestemt at det skulle tas sikte på at rundt 60-70 prosent av dagsankomstene skulle gå via Nasjonalt ankomstsenter. På det tidspunktet lå dagsankomstene på mellom 100 og 180 personer. Om lag 40 prosent av ankomstene gikk via Nasjonalt ankomstsenter, 20-25 prosent gikk via GRS og 30-40 prosent via distriktene. Det var et mål å utnytte kapasiteten til tuberkulose testing best mulig, og et tiltak i den sammenheng var å flytte søkere som registreres av politiet på GRS eller Torp til NAS, slik at de kunne gå gjennom øvrige ankomstoppgaver der.

For å skape en mer effektiv flyt av person og sak, har UDI og PU fra 1. januar 2023 etablert en ny flyt for personer fra Ukraina på Østlandet. Den nye flyten innebærer at ankomstregristrering (fase 1), helseundersøkelser og logistikk-funksjoner skal

gjennomføres på NAS før søker overføres til Scandic Gardermoen for samtale på GRS i de sakene det er behov for samtale. De fleste av sakene går rett fra fase 1 til fase 4 uten samtale. Dette medfører at NAS får økt kapasitet til gjennomføring av fase 2 i den ordinære asylporteføljen.

I første tertial 2023 gikk rundt 75 prosent av alle søknader om kollektiv beskyttelse gjennom løpet på NAS (UDIs tertialrapport, 2023).

Det var krevende å stabilisere kapasitetsutnyttelsen i mottak, og på det laveste var belegget nede i 35 prosent. Det var først og fremst akuttinnkvarteringene som hadde ledig kapasitet. Ved utgangen av 2022 var 85 mottak i drift, hvorav 28 var akuttinnkvarteringer. Vi finner at UDI har brukt et mangfold av innkvarteringsløsninger for å sørge for innkvartering til alle som har kommet.

3.7 Konsekvenser for ordinære asylsaker

I 2022 var det som beskrevet en økning også av ordinære saker sammenlignet med årene før og med prognosene. Det var dessuten en kraftig økning i ankomster av enslige mindreårige asylsøkere (EMA). EMA har flere prosess-steg enn voksensaker. Mange EMA skal blant annet gjennomføre aldersundersøkelser. Saksbehandlingen er dermed mer tidkrevende.

Utlendingsforvaltningen prioriterte flyt og gjennomstrømming av de store ankomstene fra Ukraina. Dette førte til lang saksbehandlingstid på søknadene fra ordinære asylsøkere. Man har ikke greid å oppfylle krav om flyt og gjennomstrømming i disse sakene. Nedenfor redegjør vi nærmere for hva som har vært utfordringer i saksbehandling av de ordinære asylsøknadene.

3.7.1 Gjennomføring av intervjuer

Gjennomføring av fase 1 er prioritert, og for å sikre flyt på NAS har botiden i ankomstsenteret vært kort når det har kommet mange fordrevne fra Ukraina. Dette har gjort det vanskelig å få tid til asylintervju med UDI før søkeren måtte reise videre. Med de store ankomstene fra Ukraina har det dessuten vært lite romkapasitet til å gjennomføre intervjuer på senteret. Ettersom fase 2 prioriteres framfor fase 3, hadde PU førsterett på å bruke samtalerom til registreringssamtaler i den første perioden, før det igjen ble avsatt et antall intervjurom kun forbeholdt UDI. Asylintervjuene har måttet gjennomføres innenfor de rammene som er mulig.

I praksis har det i hele perioden vi evaluerer vært gjennomført relativt få intervjuer på NAS. Asylsøkere som blir overført til andre mottak blir intervjuet der, eller de reiser til Oslo for intervju. Det har vært begrensede fasiliteter for gjennomføring av asylintervjuer også i andre deler av mottakssystemet. Mottakene skal ha rom til å intervju på skjerm, men hvis de har svært mange nyankomne er det lite med ett rom tilgjengelig for asylintervju. En utfordring for saksbehandlerne i Beskyttelse har også vært at søkerne ikke alltid er tilgjengelige for intervju. Det skyldes blant annet feilregistreringer av hvor asylsøkerne har bodd. Intervjulogistikken har til dels vært kompleks og tidkrevende. Det har også vært tidkrevende å skaffe tolk til intervjuene.

I 2022 kom det som beskrevet også flere enslige mindreårige enn forventet. Disse skulle intervjues mens de bor i egne transittmottak, men på grunn av manglende kapasitet er de blitt overført til andre mottak og intervjuene er blitt mer krevende å gjennomføre.

Medarbeiderne i B1 reiser i noen grad til mottak eller til Oslo for å intervju eller de intervjuer på skjerm. De øvrige teamene gjennomfører intervjuene i Oslo eller på skjerm. Vi oppfatter at det i UDI er et ønske om å gjennomføre intervju ved personlig

oppmøte uten skjerm. Men så lenge mottaksstrukturen er slik at søkerne spres rundt, så vil en relativt stor andel bli gjennomført på skjerm. Det anslås at omtrent halvparten av intervjuene i evalueringsperioden er gjort på skjerm, og mange av saksbehandlerne vurderer dette som uheldig.

Utfordringene knyttet til intervjuer medfører forsinkelser i asylsaksbehandlingen, med den konsekvens at asylsøkere blir boende lenger på mottak rundt om i landet.

3.7.2 Back team og front team

Som beskrevet i avsnitt 3.4.6 ble de ordinære asylsøknadene overført fra B1 til B2 og B3. B2 og B3 hadde ikke mye kapasitet og prioriterte ikke disse sakene. Alle de nye sakene som ikke ble behandlet innen 21 dager ble lagt bakerst i køen. Å jobbe med nye saker forutsetter at det settes på flere folk i saksbehandling når ankomstene øker. Når det gjelder ordinære asylsaker er dette noe man i praksis ikke har klart. Sakene ble restanser uansett hvor de ble plassert.

Fra høsten 2022 skulle alle de tre teamene B1, B2 og B3 behandle nye saker. B2 fikk mange saker med enslige mindreårige og måtte bruke mye av sine ressurser på disse.

Når PU var ferdig med å registrere skulle sakene fordeles mellom de tre teamene. Vi oppfatter at saksbehandlerne hadde for liten kunnskap om prosessen, og at det har manglet et godt system for å følge opp at saksbehandlerne prioriterte nye saker.

I prinsippet kan saksbehandlerne selv styre hvilken søknad de skal behandle. Saksbehandlerne har ulik kompetanse, noe som kan påvirke valg av saker og føre til vilkårligheter i saksbehandlingstid. Saksbehandlerne i B2 og B3 har spisskompetanse på enkelte landområder, mens saksbehandlerne i B1 i større grad har generalistkompetanse. B2 har dessuten ansvar for saksbehandling av enslige mindreårige. Det er dessuten en erfaring at det kan oppleves vanskelig å prioritere nye saker for saksbehandlere som også har ansvar for restanser. Enkelte grupper som ikke er prioriterte er blitt sittende svært lenge i mottak og vente på at asylsøknaden deres skal bli behandlet, og å nedprioritere disse ytterlig er vanskelig. I tillegg til at nye saker skal prioriteres, skal enslige mindreårige og barnefamilier prioriteres.

Internrevisjonens rapport (2023/1) finner at UDI ikke er gode nok på å sikre hvem som tar hvilke saker og at dette er for tilfeldig. Prioriteringene følges i mange tilfeller ikke.

Ifølge prinsippene for ankomst- og asylprosessen skulle nye saker slippes når det var behov for ytterligere undersøkelser som medførte at det ikke var hensiktsmessig at samme saksbehandler satt på saken. I UDI har dette blitt tolket som at saken skal slippes etter 21 dager. Dette er blitt ganske strengt praktisert. Men etter hvert har B1 sluttet å slippe sakene selv om de ikke var ferdigbehandlet innen denne fristen. Vi finner at det nå er uklart hvilken tidsgrense som gjelder for at saker skal slippes. Noen mener det er en 90 dagers grense, tilsvarende det som betraktes som en ny sak for enslige mindreårige, mens andre sier at de ferdigbehandler saken på ankomstsenteret dersom det ikke tar veldig lang tid. Sakene skal ikke bli liggende uten grunn, men det kan ta tid blant annet fordi det er krevende å skaffe tolk til intervju. Noen saksbehandlere sier at de ønsker å beholde saken spesielt hvis det gjelder sårbare personer, fordi de vet at de andre teamene har så lav kapasitet og at en overføring av saken kommer til å medføre svært lang saksbehandlingstid.

Internrevisjonen fant at det manglet slippkoder i svært mange saker, og at det kan føre til ytterligere forsinket saksbehandling.

UDI har opprettet et asyllederforum der lederne for de ulike teamene skal bli enige om prioriteringer og fordeling av ressurser. Når B2 og B3 i større grad har bistått i å ta nye saker og det ikke lenger eksisterer front- og backteam, har mandatet til B1 blitt uklart.

3.7.3 Samarbeid i fase 2 og 3

Det er en generell erfaring at samarbeidet mellom UDI og PU er blitt mye bedre som følge av samlokalisering. Terskelen for å ta kontakt er lavere enn tidligere, og de ansatte har fått større innsikt i og forståelse for hverandres oppgaver.

Vi erfarer likevel at det blant medarbeidere i UDI er en oppfatning om at det er mindre samarbeid i de ordinære sakene enn det som var skissert i fase-beskrivelsene i ny ankomst- og asylprosess. Dette gjelder spesielt fase 2. Politiet gjør i stor grad de behovsdrivne undersøkelsene ferdig før saken oversendes til UDI. Saksbehandlere i UDI oppfatter at dette ikke er i tråd med ny ankomst- og asylprosess, som legger til grunn at politiet og UDI skal jobbe tett sammen umiddelbart etter at søknad er registrert. I noen saker opplever saksbehandlere i UDI at det hadde det vært ønskelig med mer samarbeid knyttet til de behovsdrivne undersøkelsene. Blant disse saksbehandlerne er det en oppfatning om at mer samarbeid kunne ført til både høyere kvalitet og mer effektiv saksbehandling. Det vises imidlertid til at i hurtigsporsakene fungerer samarbeidet bedre.⁵ Det var et forbedringsarbeid på gang før ankomstene fra Ukraina, men nå er man tilbake til at de jobber i faser, først politiet og deretter UDI.

Det understrekes imidlertid at det er forskjell på sakstyper. I mange saker er det ikke nødvendig med samarbeid i fase 2, men prosessen forutsetter at det skal vurderes i rett tid.

Det er bare plass til ett team med et begrenset antall saksbehandlere fra UDI på NAS. Den samhandlingen som er forutsatt skal skje, er vanskeligere å få til fra andre saksbehandlingsteam. Å gå vekk fra back og front team innebar at mange av saksbehandlerne i Beskyttelse som behandler nye saker ikke lenger var samlokalisert med politiet. De som arbeider i Beskyttelse 1 har en lavere terskel for å ta kontakt med politiet enn saksbehandlerne i B2 og B3.

Det er utfordringer i felles saker, men det er også en utfordring i andre situasjoner, for eksempel når politiet og senteret er i beredskap, mens B1 skal behandle normalsaker.

3.7.4 Tiltak for å bidra til raskere saksbehandling

UDI har gjennomført flere tiltak som skal bidra til å bedre intervjusituasjonen. Det er blant annet opprettet et mottak på Kongsberg som skal ha gode intervjufasiliteter. Kort reiseavstand gjør det også mulig for asylsøkerne å reise inn til Oslo for et intervju. Mange av de ordinære asylsøkerne er overført dit.

I 2023 har UDI i større grad differensiert oppholdstiden for ulike grupper på ankomstsenteret. Man har prioritert å få søkere omfattet av kollektiv beskyttelse raskt gjennom, og disse har hatt en oppholdstid på 7-8 dager i snitt. Ordinære asylsøkere har hatt en noe lengre oppholdstid. Hensikten med økt oppholdstid for ordinære asylsøkere, er å legge til rette for at det kan gjennomføres flere asylintervju på ankomstsenteret. Høsten 2023 skulle ordinære asylsøkere være avreiseklare på dag 10 etter ankomst. Men dersom saksbehandlerne klarte å booke intervju innen dag 15, kunne de holde dem på NAS til dette var gjennomført.

⁵ i hurtigspor-sakene kan UDI fatte vedtak uten asylintervju, og dermed kan ekstra informasjonsbehov fra UDI dekkes gjennom registreringssamtalen hos PU. _

Blant de ordinære asylsøkerne i 2022, kom det særlig mange fra Syria. I januar 2023 opprettet UDI et eget Syria-team som skulle arbeide med både nye og gamle saker. Dette ble gjort for å samle kompetanse, og tanken var at et eget team ville gi synergieffekt og høyere produksjon.

UDI har også gjennomført doble asylintervju med et utvalg syrere.

3.8 Vurdering av nye tilpasninger i flyten

De store ankomstene førte til at fokuset har vært på beredskap og å få til en rask flyt av personer. Dette har man i stor grad lyktes med. Vi finner at samlokalisering har gitt en større forståelse for sammenhenger og gjensidige avhengigheter. For å få gjennomstrømming og flyt er det gjort en rekke tilpasninger og endringer underveis i perioden. Dette er særlig knyttet til registreringsfunksjonen og til oppholdsøgn på NAS. Vi finner at det er utvist stor fleksibilitet og omstillingsevne og det har blitt tatt raske beslutninger i UDI og PU for å sørge for ivaretagelse av de mest sentrale funksjonene.

Ankomstsenteret gjør det mulig å få et bedre inntrykk av alle som kommer, enn det man ellers ville fått. Det er en erfaring hos aktørene på senteret at samlokaliseringen med politiet og driftsoperatør har bidratt til at UDI har fanget opp flere sårbare personer enn tidligere.

Erfaringene har vist at det er en stor fordel å få gjennomført lovpålagt tuberkulosescreening på ankomstsenteret. UDI og PU har konkludert med at ankomstfasen bør omfatte bestemte elementer i perioder med masseankomster, som blant annet innledende registrering og ID-avklaring, tub-screening og screening av personer med sårbare behov. Dette mener vi er fornuftige vurderinger.

For å lykkes med personflyten og kunne nedskalere antall oppholdsøgn på ankomstsenteret ved store ankomster, er det lagt vekt på at det må være innkvarteringsmuligheter både i forkant av ankomst til senteret og etterpå. Svært store ankomster har vist at det har vært behov for å bruke transittmottak for å få til gjennomstrømming. Det er også nødvendig for å kunne gjennomføre intervjuer uten at de skjer på NAS. I hele perioden har NAS totalt sett blitt mye mindre brukt som oppholdstilbud enn øvrige innkvarteringer.

Kollektiv beskyttelse innebar et valg om at personer fra Ukraina ble prioritert fremfor andre asylsøkere våren 2022. Saksbehandling av ordinære asylsaker ble nedprioritert. Dette har fått konsekvenser for hele perioden vi har sett på.

Det har vært mange utfordringer knyttet til gjennomføring av asylintervjuer som har bidratt til å forsinke saksbehandlingen. I tillegg har det vært utfordringer knyttet til endringer i oppgavefordeling mellom saksbehandlere og prioritering av saker. Det har ikke vært tilstrekkelig bemanning til både å saksbehandle nye søknader og ta unna restanser.

Vi finner at saksbehandlerne i Beskyttelsesteamet på NAS har fått større innsikt i og forståelse for politiets oppgaver i fase 1 og 2 og vice versa. Det er også lavere terskel for å ta kontakt. Det er likevel ikke mye samarbeid om sakene i fase 2. Det er vanskelig å vurdere hvilken betydning det har for saksbehandlingen at Beskyttelse er til stede på NAS fordi prosessen ikke er gjennomført slik PUMA la opp til i en normal situasjon.

Det er etter hvert satt i verk en rekke tiltak som skal bidra til å gjøre saksbehandlingstiden mer effektiv.

3.9 Tidskrav

Slik vi har beskrevet i kapittel 2, satte PUMA en rekke tidskrav for ulike prosess-steg. Flere av disse er blitt satt som tidskrav i tildelingsbrev til UDI og PU. Tabell 3.1 oppsummerer tidskrav og måloppnåelse i ulike faser og prosess-steg, basert på informasjon fra årsrapportene fra henholdsvis PU og UDI.

Tabell 3.1 Måloppnåelse tidskrav/politiet og UDI

Fase 1: Ankomstregistrering	
Krav	Status
Opptak av biometri og andre innledende undersøkelser skal gjennomføres innen fire timer for 80 prosent av asylsøkerne og innen åtte timer for alle.	- For den ordinære asylporteføljen er fase 1 gjennomført innen fire timer i 64 prosent av sakene, og innen åtte timer i 83 prosent av sakene. - For Ukraina-sakene er fase 1 gjennomført innen fire timer i 70 prosent av sakene, og innen åtte timer i 85 prosent av sakene.
Fase 2: Registreringssamtaler	
Krav	Status
- Politiets registreringssamtale innen 48 timer. - I saker med kollektiv beskyttelse blir det som hovedregel ikke gjennomført registreringssamtale av PU. - Alle saker skal være vurdert for videre undersøkelser senest dag fire. - De sakene som ikke krever videre undersøkelser i fase 2 går videre til påfølgende faser senest innen dag fem. - Ved behov for ytterligere undersøkelser skal undersøkelsene være gjennomført og saken være ferdig analysert og saksansvar overført UDI innen maksimum ni dager.	17 prosent av de innledende registreringssamtalene i ordinære asylsaker ble gjennomført innen 48 timer etter ankomst. Ventetiden var i gjennomsnitt 13 dager.⁶ 41 prosent av innledende registreringssamtaler i Ukraina-sakene ble gjennomført innen 48 timer etter ankomst. Ventetiden var i gjennomsnitt 10 dager, med variasjoner gjennom året.⁷
Fase 3: Strategiske samtaler og asylintervju	
Krav	Status

⁶ Gjennomsnittstiden omfatter også søkere som isoleres på grunn av smitte, syke søkere, de som ikke møter til avtalt tid eller er forsvunnet over lengre tid etc. Personflyt siden 1. januar 2023 har vært en ny flyt. Denne medfører at flertallet av ukrainerne ikke får registreringssamtale på NAS, men på GRS etter å ha bodd noen dager på NAS mens logistikkfunksjoner og helseundersøkelser gjennomføres. Ventetiden før samtale blir derfor også noe lenger.

⁷ Som over (fotnote 7).

• I saker med kollektiv beskyttelse blir det ikke gjennomført asylintervju hos UDI. • Ordinære asylsøkere skal i hht. PUMA ha asylintervju innen 16 dager.	UDIs årsrapport for 2022 inneholder ikke informasjon om måloppnåelse på tidskrav knyttet til strategiske samtaler og asylintervju.
Fase 4: Utstedelse av vedtak	
Krav	Status
• 70 prosent av alle saker får vedtak innen 21 dager.	• 56 prosent av alle saker fikk vedtak innen 21 dager. • Median saksbehandlingstid kollektiv beskyttelse: 12 dager. • Median saksbehandlingstid individuelt grunnlag: 98 dager.

I årsrapporten fra politiet for 2022 vises det til at den ekstraordinære situasjonen med masseankomster fra Ukraina har vært avgjørende for politiets arbeid i ankomstfasen i hele perioden. I mars og april var hovedfokus å sikre at de som kom fikk ivaretatt basisbehovene sine selv om det førte til at fase 1 i en del tilfeller tok lengre tid enn 4 eller 8 timer. Når det gjelder registreringssamtaler har blant annet mangel på tolker medført at en del samtaler ikke har latt seg gjennomføre innenfor tidskravet. I tillegg har utfordringer med UDIs datasystemer gjort det vanskelig å holde oversikt over hvor søkerne befinner seg. I årsrapporten vises det også til at Ukraina-sakene innledningsvis, etter avtale med UDI, ble holdt tilbake i påvente av nytt kodeverk og robotløsning for vedtaksfatting i DUF. Da dette var på plass tok det noe tid å bygge ned restansene, fordi dette måtte gjøres parallelt med å håndtere nye ankomster. Dette påvirket også saksbehandlingstiden i de ordinære asylsakene.

For UDIs del viser årsrapporten for 2022 at de heller ikke nådde tidskravene. Men kollektiv beskyttelse gir kort saksbehandlingstid og langt de fleste fluktsakene var knyttet til kollektiv beskyttelse. Verken tildelingsbrev eller årsrapport omtaler tidskrav for strategiske samtaler og asylintervju i fase 3. Når det gjelder utstedelse av vedtak ble de i 56 prosent av samtlige saker fattet vedtak innen 21 dager. Median saksbehandlingstid for kollektiv beskyttelse var 12 dager mot 98 dager for saker knyttet til individuelt grunnlag. I årsrapporten omtales Syria-sakene som krevende på grunn av høyt omfang og mangler i ID-dokumenter som gjør vurderingene kompliserte.

Median saksbehandlingstid for enslige mindreårige som har fått kollektiv beskyttelse var i 2022 på 33 dager. Median saksbehandlingstid for andre enslige mindreårige var på 111 dager.

Status per 30. april 2023 viser at langt de fleste asylsøknadene handler om kollektiv beskyttelse, med median saksbehandlingstid på 7 dager. For individuelle søknader er median saksbehandlingstid 167 dager, og for EMA er den 223 dager.

3.10 Vurderinger og anbefalinger: Hvordan har ny ankomst- og asylprosess fungert?

Målene i PUMA dreide seg både om å sikre beredskap og å ha en effektiv saksbehandling og fatte riktige vedtak. En formalisert faseinndeling skulle bidra til å skape en effektiv og sikker ankomstfase, samt styrke UDI og PU sin evne til å håndtere svingninger i asylankomstene.

I en situasjon med store ankomster er det lagt til grunn at NAS skal være et tiltak for ankomstberedskap. Vi har sett at ankomstsenterets funksjon er nedskalert til å omfatte de elementene som har vært mest essensielle, og at oppholdstiden på senteret har blitt tilpasset antall asylsøkere som har kommet. Ankomstsenteret har vært viktig for å gjennomføre registrering, tuberkulosescreening og en viss kartlegging av sårbare grupper. Vi ser også at ankomstsenteret er blitt del av en større flyt der det er opprettet ulike innkvarteringsløsninger i forkant og etterkant av et kort opphold på NAS. Vi vurderer at ankomstsenteret har hatt en sentral funksjon for å sikre at alle asylsøkerne er blitt tatt imot. Sammen med innføring av kollektiv beskyttelse, automatisering og bruk av desentraliserte registreringsløsninger har ankomstsenteret bidratt til at Norge har greid å ta imot et svært høyt antall asylsøkere.

Ankomst- og asylprosessen tok ikke høyde for ankomster på nivå med det antallet som har kommet som følge av krigen i Ukraina. Men styringsdokumentene la til grunn at ved høye daglige ankomster skulle oppholdstiden på senteret reduseres og oppgaveløsningen justeres. Dette er prinsipper som er brukt i driften av NAS. Etter vår vurdering har man vist en høy omstillingsevne og stor fleksibilitet i hvordan ankomstsenteret er brukt. Erfaringene som er gjort er tatt inn i en læringsprosess. Vi anser at PUMA-rammeverket sannsynligvis har vært nyttig for å komme frem til hensiktsmessige løsninger.

Med desentralisert registreringsløsning gikk man bort fra prinsippet om at alle skulle registreres på NAS. Den nye ankomst- og asylprosessen ble dermed ikke fulgt slik den var planlagt. Flere registreringssteder har ført til behov for opplæring i distriktene og ga i starten ulik kvalitet på registreringen. Samtidig har det vært helt nødvendig å ta i bruk flere registreringssteder, og en fleksibel bruk av noen få andre registreringsløsninger som blant annet GRS, vurderer vi som svært hensiktsmessig. Vi mener at det basert på de erfaringene som er gjort, bør lages retningslinjer for hvordan registrering av ulike grupper asylsøkere skal skje ved høye ankomster. Beskrivelsen bør knyttes til ankomstnivåer.

Med etableringen av ankomstsenteret, mente man at behovet for transittmottak utgikk. Tidligere ble asylsøkerne overført til transittmottak der de ventet på intervju. Vi ser at med de store ankomstene har transittmottak igjen blitt etablert. Det har vært nødvendig for å få til en flyt. Med transittmottak har asylsøkerne et sted å bo mens de venter på gjennomføring av intervju. Ved nedskalering av oppholdstiden på NAS vurderer vi at det er behov for et transittsystem. Vi mener at det er behov for en plan for hvordan innkvartering skal ivaretas i situasjoner hvor NAS kun ivaretar minimumsfunksjoner. I en slik situasjon kan det være behov for innkvartering i forkant av opphold på NAS, og det vil være behov for å gjennomføre asylintervjuer andre steder enn på NAS. Asylsøkerne bør bo i en innkvarteringsløsning som gjør intervjuene enklest mulig å gjennomføre.

PUMA hadde svært detaljerte mål for tidsbruk på ulike prosess- steg. Målene er oppfattet som rigide. Disse kravene er ikke oppfylt annet enn i saker med kollektiv beskyttelse. Dette kan delvis forklares med at forholdene har vært ekstraordinære. Ny ankomst- og asylprosess er ikke testet ut i en ordinær situasjon. Målet om at 70 prosent av sakene skal behandles innen tre uker er basert på en beregning fra arbeidet med PUMA der det ut fra et visst antall saker ble anslått at om lag 70 prosent ikke trenger en videre utredning som forsinker saksbehandlingen. En sentral innvending er at dette er et tall som endrer seg med hvilke land asylsøkerne kommer fra og hvilken juridisk situasjon de er i. Vi ser dessuten at prosessene påvirkes mye av hvor mange som kommer og hvor krevende det er å skaffe tolker samt å avklare identitet. Vi mener derfor at slike måltall gir lite mening hvis det ikke tilpasses den aktuelle situasjonen. Måltallene må være situasjonsbestemte.

Ankomst- og asylprosessen slik den var beskrevet, tar ikke hensyn til at personene som kommer har svært ulike kjennetegn. I håndteringen av store ankomster er det vesentlig å lykkes med personflyten. De store ankomstene fra Ukraina har vist at det er nødvendig å ta hensyn til omstendigheter som sykdomsutbrudd og at det er stor forskjell på beboere. De kan ha helseutfordringer eller funksjonsnedsettelse. Noen har mange barn og noen har med kjæledyr. Det er derfor viktig å kunne justere tidskravene slik at de sees i forhold til omstendigheter som er i endring. Tidskravene som er satt for de ulike prosess- stegene bør være mindre rigide og tilpasses kjennetegn ved asylsøkerne og ankomstsituasjonen.

Men selv om de rigide prosessene som beskrives i PUMA er lite hensiktsmessige, er det riktig å tenke på flyt-effektivitet. Vi finner også at det er stor enighet om at samlokalisering av UDI og PU ved ankomstsenteret har vært et gode. Vi finner at samhandling og samlokalisering med politiet har gitt økt forståelse for hverandres mål og oppgaver i prosessen. Det har bidratt til å bygge ned fordommer og tidligere uenigheter.

Et sentralt aspekt ved ny ankomst- og asylprosessen var *lean* og kontinuerlig forbedring. Vi finner imidlertid at det mangler oppdatering og revidering av prosess- stegene basert på de erfaringene man har fått. Erfaringer og endringer som er gjort bør oppsummeres og være grunnlag for utforming og beskrivelse av en revidert asylsaksprosess.

For å håndtere de store ankomstene fra Ukraina, ble de ordinære asylsakene nedprioritert i 2022. Vi finner at endringer i oppgaver mellom saksbehandlingsteamene har vært utfordrende å gjennomføre. Det ser ut til å ha sammenheng med flere forhold, som lite kapasitet, at kompetansen er ulik, ikke god nok prioritering og for lav kjennskap til prinsippene for ny ankomst- og asylprosess. Når fase 3 helt eller delvis er tatt ut av ankomstsenteret har det bidratt til at flere personer kunne tas imot på senteret. Men løsningene med hensyn til hvem som skulle overta oppgavene, hvor asylintervjuene skulle gjennomføres og hvordan man skulle få til gjennomføring av fase 3, har ikke vært tydelige. Når saksbehandlerne ikke er samlokalisert fører det sannsynligvis til at kunnskap om prosessen og poenget med å jobbe på denne måten blir lav.

I en situasjon med høye ankomster hvor fase 3 tas ut av NAS bør det være en plan for hvordan asylintervjuene skal gjennomføres. Det bør også være en plan for gjennomføring og ansvarsfordeling når det gjelder saksbehandlingen.

Ankomstsenteret har en begrenset kapasitet som også vil sette begrensninger i en «normalsituasjon». Det er derfor behov for å tydeliggjøre hvor ansvaret for saksbehandling og asylintervjuer av nye søkere skal ligge når ankomstene er høyere enn det saksbehandlingskapasiteten på NAS tillater. Det bør også klargjøres hva som er kriteriene for «nye saker», det vil si når en sak skal slippes og ikke lenger behandles av det saksbeholderteamet som har ansvar for nye saker.

3.10.1 Anbefalinger

- Det bør lages retningslinjer for hvor registrering av ulike grupper asylsøkere skal skje ved høye ankomster. Beskrivelsen bør knyttes til ankomstnivåer.
- Behovet for et transittsystem som kan implementeres ved store ankomster bør utredes og konkretiseres nærmere. Det bør være en plan for hvordan innkvartering skal ivaretas i situasjoner hvor NAS kun ivaretar minimumsfunksjoner.

- I en situasjon med høye ankomster hvor fase 3 tas ut av NAS bør det være en plan for hvordan asylintervjuene skal gjennomføres. Det bør også være en plan for hvordan saksbehandlingen skal gjennomføres.
- I en normalsituasjon bør det tydeliggjøres hvor ansvaret for saksbehandling og asylintervjuer av nye søkere skal ligge når ankomstene er høyere enn det kapasiteten på NAS tillater.
- Det bør klargjøres hva som er kriteriene for «nye saker». Det vil si når en sak skal slippes og ikke lenger behandles av det saksbehandlerteamet som har ansvar for nye saker.
- Hvilket samarbeid det bør være mellom PU og UDI i fase 2 bør tydeliggjøres. Dette gjelder både i en ordinær og en ekstraordinær situasjon.
- Tidskravene som er satt for de ulike prosess-stegene bør være mindre rigide. Kravene bør tilpasses kjennetegn ved asylsøkerne og ankomstsituasjonen.
- Ny ankomst- og asylprosess skulle følge prinsippene for lean og kontinuerlig forbedring. Erfaringer og endringer som er gjort bør oppsummeres og være grunnlag for utforming og beskrivelse av en revidert saksprosess.

4 Digitale støttesystemer og bygningsmessige forhold

I dette kapittelet svarer vi på i hvilken grad aktørene som jobbet i tilknytning til Nasjonalt ankomstsenter hadde tilgang til hensiktsmessige og godt fungerende teknologisk utstyr, materiell og digitale løsninger. Dette er vurdert opp mot følgende evalueringskriterier:

- De ulike aktørene mottok det utstyret de hadde behov for
- Den digitale infrastrukturen ved ankomstsenteret fungerte godt
- Håndtering av manglende overnattingsmuligheter fungerte godt
- Romkapasiteten ved ankomstsenteret var god
- Kontorkapasiteten ved ankomstsenteret var god

Vi beskriver først hvilke støttesystemer UDI, PU og Link har hatt tilgjengelig og hvordan disse fungerte våren 2022. Deretter beskriver vi de bygningsmessige forholdene og UDIs, PUs og Links erfaringer med disse våren 2022. Til slutt gir vi vår vurdering av digitale støttesystemer og bygningsmessige forhold.

4.1 UDI og politiets systemportefølje

UDI har ansvar for å forvalte og videreutvikle de sentrale systemene som benyttes på tvers av utlendingsforvaltningen. I tillegg har politiet særegne støttesystemer som ivaretar politiets behov i utlendingsforvaltningen. En samlet oversikt over UDIs og politiets mest sentrale støttesystemer i ankomst- og asylprosessen er oppstilt i tabell 4.1.

Tabell 4.1 Samlet oversikt over sentrale støttesystemer i asyl- og ankomstprosessen

System	Primærbrukere	Funksjon
DUF	UDI, politiet, UNE, IMDi	Fagsystemet for utlendingsforvaltningen. Saksbehandlingssystem for behandling av asylsøkere.
MOT	UDI og driftsleverandør(er)	Mottakenes system for saksbehandling, logistikk og økonomi.
Flyt	UDI og driftsleverandør(er)	Webapplikasjon for å håndtere logistikk ved ankomstsentrene og utstedte ID-/adgangskort.
START	Asylsøker	System til bruk i en asylsøkers ankomstfase. Elektronisk skjema for selvregistrering i START fylles ut av asylsøkeren ved ankomst på alle registreringssteder
Qlik	UDI	Statistikkverktøy for å innhente, strukturere og formidle virksomhetsinformasjon. Qlik har også blitt brukt som silingsverktøy for robotprosesser.
UTSYS	Politiet	Politiets utlendingsregister, og et fag- og saksbehandlingssystem for PU. Systemet støtter opp om

		politiets arbeid i både ankomstfasen, uttransporteringsfasen og drift av Utlendingsinternatet, mm.
GTK	Politiet	Støttesystem som benyttes ved grensekontroll, inn- og utreisekontroll, samt utlendingskontroll.

4.1.1 Systemer som forvaltes av UDI

Saksbehandlingen i UDI skal være fullelektronisk og foregå i Datasystem for utlendings- og flyktningsaker (DUF). DUF er det sentrale fagsystemet for utlendingsforvaltningen i Norge. Systemet driftes av UDI, men brukes som et felles fagsystem for alle hovedetatene i utlendingsforvaltningen, dvs. UDI, politiet, Utlendingsnemnda (UNE) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Ansatte i politiet har tilgang til DUF for å kunne utføre oppgaver på vegne av utlendingsmyndighetene, for eksempel når de mottar søknader og forbereder utlendings- og statsborgersaker.

DUF skal benyttes gjennom hele saksbehandlingen og fram til vedtak, deriblant til håndtering av asylsøknader med asylintervju. Førstegangsregistrering av asylsøkere i DUF skal gjøres av PU, hvorpå DUF genererer et DUF-nummer for asylsøkeren. DUF inneholder informasjon om saksbehandlingen som gjøres i hver enkelt sak, herunder status og vedtak i sakene. Det inneholder også informasjon om asylsøkers mottakshistorikk og bosettingshistorikk.

Mottaksportalen (MOT) er mottakenes elektroniske system, og er en portal for leverandører av mottakstjenester til UDI. Formålet med etableringen av MOT var å samle saksbehandling, logistikk og økonomi i en integrert løsning for UDI og driftsleverandør. MOT skal være et støttesystem for mottakene for å ivareta økonomiske, administrative og operative oppgaver i daglig drift. MOT er løsningen som skal brukes av aktørene på ankomstsenteret for å holde oversikt over flyten på senteret og for samhandling mellom aktørene.

Før etableringen av MOT var det web-applikasjonen FLYT som skulle brukes for å holde oversikt over flyten på ankomstsenteret. Enkelte funksjoner i FLYT-applikasjon benyttes fortsatt. Eksempelvis brukes systemet til å utstede elektronisk ID-kort/adgangskort til beboere. I tillegg finnes fortsatt listevisninger og registreringer i applikasjonen som LINK bruker for å holde oversikt på senteret. UDI har en målsetning om å sanere FLYT-applikasjon når tilsvarende restfunksjonalitet er levert i MOT.

START er et elektronisk skjema hvor søkeren mottar og gir informasjon. Skjemaet fylles ut av asylsøkeren i fase 1, ved hjelp av nettbrett. Systemet har en integrasjon med UTSYS, Flyt og DUF, som henter aktuelle persondata fra START. Systemet har en integrasjon med UTSYS og Flyt, som henter aktuelle persondata fra START. START har også en integrasjon til MOT.

UDI har siden 2015 brukt statistikkverktøyet Qlik, for å innhente, strukturere og formidle virksomhetsinformasjon. Qlik skulle blant annet gi en mer helhetlig, fleksibel og robust forvaltning og utvikling av statistikk og styringsinformasjon. Deriblant skulle Qlik gi bedre oversikt i situasjoner med høye ankomster. Qlik viser blant annet statistikk over ankomster, brukergrupper og flaskehalser i mottakssystemet.

4.1.2 Systemer som forvaltes av politiet

UTSYS er politiets utlendingsregister, jf. politiregistreringsforskriften kapittel 56. UTSYS ble utviklet som et fag- og saksbehandlingssystem for PU, men ble fra 2017 en nasjonal IKT-løsning. All saksledelse for PU koordineres i UTSYS. UTSYS skal gi leseren person- og ID-opplysninger, en overordnet status i utlendingssaken

vedrørende asyl og eventuelle bort- eller utvisningsvedtak. Mange av opplysningene som vises i Utsys hentes fra utlendingsdatabasen (UDB) til UDI. I tillegg fremkommer PUs ID-status og behov for operativ oppfølging. PU har også behov for å vurdere ID opp mot muligheten for uttransport, mens UDI vurderer sannsynlighetsgrad opp mot grunnlag for vedtak i saken.

UTSYS ble innført i 2012 som en del av et større IKT- og endringsprogram i utlendingsforvaltningen, kalt EFFEKT. Hensikten med EFFEKT-programmet var å modernisere og effektivisere utlendingsforvaltningen, og bidra til en mer helhetlig forvaltning, blant annet gjennom bedre samhandling på tvers av aktørene. Ifølge en evaluering av EFFEKT-programmet, utført av Menon Economics i 2019, var det med UTSYS tiltenkt en toveis-integrasjon mellom UDI og PU. En slik integrasjon ble imidlertid ikke realisert grunnet høyt kostnadsnivå og innvirkningen det ville ha på resten av programporteføljen. Menon konkluderte at en slik toveisintegrasjon ville gitt en større effekt på samhandling mellom UDI og PU.

Grense- og territorialkontrollsystemet (GTK) er et støttesystem politiet benytter ved grensekontroll, inn- og utreisekontroll, samt utlendingskontroll på territoriet, jf. Politiregisterforskriften § 55-1 om formålet med registeret. GTK gir politiet blant annet mulighet til å lagre opplysninger om alle inn- og utreisende som blir kontrollert på grenseoverganger på ytre Schengen-grense. I henhold til utlendingsloven og EU-samarbeidet, forplikter Norge seg til å utføre kontroll ved Schengen yttergrense og territorielt. Kontrollen ved Schengen yttergrense skal blant annet bestå av søk mot internasjonale registre, for å unngå at personer som er etterlyst, det være seg nasjonalt eller internasjonalt, får krysse grensen. I GTK gjennomføres blant annet dokumentkontroll, søk i visum/oppholdstillatelser, verifikasjon av fingeravtrykk og søk på etterlysninger, registrering av inn- og utreiseopplysninger m.v.

4.2 Bruk av digitale støttesystemer våren 2022

4.2.1 Arbeid med saksflyten: DUF, UTSYS og Qlik

UDI og politiet brukte ulike støttesystemer i saksbehandlingen på NAS. UDIs saksbehandling foregikk ved hjelp av DUF. PU benyttet primært UTSYS i sin saksbehandling, men har også benyttet DUF.

Ifølge UDIs saksbehandlere ved NAS, ga ikke systemet tilstrekkelig oversikt over saksflyten eller nødvendig støtte i vedtaksprosessen. DUF omtales som et ressurskrevende system å vedlikeholde og oppdatere, da systemet i stor grad avhenger av manuelle registreringer. Det var flere tilfeller med nedetid på DUF, herunder nevnes nedetid på opp mot 14 timer.

Ifølge politiet var ikke DUF tilpasset deres arbeidsoppgaver på NAS, slik som kartlegging av sårbare grupper, sikkerhets- og kriminalitetssaker. Derfor jobbet de primært i UTSYS som hadde systemstøtte tilpasset politiets behov. Vi har fått opplyst at verken DUF eller UTSYS tilfredsstilte behov for oversikt og kontroll i saksflyten som avsnitt for ID-undersøkelse (IU) hadde. Saksflyten hos IU ble derfor administrert i et excel-ark, hvor informasjon fra DUF og UTSYS ble lagt inn manuelt.

Ansatte fra UDI og PU forteller at DUF og UTSYS ikke understøttet deres behov for å samhandle om saksflyten, og beskriver mangelfull integrasjon mellom systemene. I ankomst- og asylflyten har UDI og PU for eksempel behov for å kommunisere om enkeltsaker. Det var mulig å legge inn interne notater på enkeltsaker i DUF, men siden både søker og advokat hadde innsyn i disse notatene var det begrenset hva UDI og

PU kunne kommunisere i løsningen. Mye av samhandlingen mellom PU og UDI foregikk derfor på e-post. Vi er også gjort oppmerksomme på problemer med integrasjonen mellom DUF og UTSYS opp mot Folkeregisteret. I intervjuer fremkommer det at i en periode ble asylsøkeres registrerte adresse i Folkeregisteret overskrevet ved opprettelse av DUF-nummer. Flere asylsøkere har vært registrert med adresse på NAS, selv om de har flyttet ut fra senteret. Dette resulterte i at PU måtte bruke tid og ressurser på å lokalisere asylsøkere.

For enkelte aktiviteter beskrives en fungerende integrasjon mellom DUF og UTSYS, eksempelvis automatisk opprettelse av person i DUF når politiet registrerte søkeren i UTSYS. Denne integrasjonen trekkes frem som svært positivt av både UDI og PU.

Ifølge revisjonsrapport nr. 2023/1 fra UDI og politiet var det også mangelfull integrasjon mellom UTSYS og GTK. Blant annet har relevante data om søkeren som registreres i GTK ikke blitt overført til UTSYS. PU opplyste at det var vanskelig å se for seg en full integrasjon mellom GTK og UTSYS, da ikke alle som var registrert i GTK hadde DUF-nummer.

Det er ulike hjemler og ulike leverandører og systemer for de ulike søkene og registrene. Dette har medført at politiet har tatt biometri av søkerne opptil tre ganger i tre ulike systemer. Dette har lagt ekstra beslag på ressurser.

Qlik ble også benyttet for å holde oversikt over saksflyten, blant annet over søkere som hadde ankommet NAS. Oversikten viste saker som var opprettet av - og under arbeid hos - politiet, men som enda ikke var ekspedert til UDI. Våren 2022 oppsto det problemer med å formidle riktig tallgrunnlag mellom PU og UDI ved bruk av Qlik. På dette tidspunktet fantes det ikke et kodeverk for søknader etter utlendingsloven §34. UDI anmodet PU om å vente med å ekspedere saker i påvente av avklaring rundt hvordan §34-saker skulle håndteres i saksprosessen. Flere saker ble liggende i oversikten. Oversikten ble ifølge politiet gjennomgått jevnlig for å sikre saksoppfølging. Da kodeverk for §34-søknader kom på plass og folk ble registrert med søknad etter § 34, var ikke dette lenger et problem og sakene dukket automatisk opp.

START ble benyttet både for å gi informasjon til asylsøkeren ved ankomst på senteret i henhold til retningslinje UDI 2010-081, samt for å innhente nødvendig informasjon om søkeren.

4.2.2 Arbeid med personflyt: MOT, Flyt og andre støttesystemer

MOT ble brukt til å følge opp personflyten på NAS, herunder også utflyten fra senteret. Det innebar blant annet å legge inn opplysninger om flytting av søkere, gjennomførte undersøkelser, asylsamtaler og deltakelse i informasjonsmøter. Selv om ledere og saksbehandlere ved NAS opplevde å ha bedre kontroll på personflyten våren 2022 enn ved tidligere tilfeller med økte ankomster, formidler de fleste vi har snakket med at en ikke hadde tilfredsstillende systemstøtte for å ivareta personflyten på NAS.

Både UDI og LINK formidler at MOT ikke fungerte tilstrekkelig godt for å holde oversikt over personflyten. Løsningen manglet historikk om asylsøkernes lokasjon i systemet, oversikt over antall beboere og type beboere, samt hvem som hadde mottatt hygieneartikler.

PU hadde ikke tilgang til MOT for perioden vi ser på. Link ble derfor et mellomledd når PU hadde behov for informasjon om søkerens plassering på ankomstsenteret. PU fikk tilgang til MOT mai 2023 for søkere som bor på NAS. PU opplyser at det gjorde det vesentlig enklere å holde oversikt, og at PU for eksempel markerte direkte i systemet hvilke søkere de var ferdige med og hvilke som fortsatt skulle vente på samtale.

Masseankomstene våren 2022 var første gang UDI brukte MOT ved en ekstraordinær asylankomst. Ansatte i UDI forteller om en situasjon hvor UDI måtte øke bemanningen betraktelig for å håndtere registreringen av nyankomne asylsøkere i MOT. Registreringer av ankomster beskrives som tidkrevende, og lite egnet for en masseankomstsituasjon.

MOT skulle erstatte Flyt som verktøy for å holde oversikt over hvor søkerne befant seg i asylprosessen på NAS, men hadde ikke denne funksjonen da det ble opprettet. Vi får opplyst at MOT gradvis har blitt utviklet med funksjoner for å ivareta dette behovet, men at Flyt likevel ble tatt i bruk.

Grunnet manglene ved MOT ble også Excel, fysiske informasjonstavler og telefon benyttet for å holde oversikt over hvor søkeren befinner seg og for å dele informasjon om personflyt. For eksempel benyttet Link egne Excel-ark og -lister hvor de registrerte relevante opplysninger om beboere. Disse ble delt på e-post. Ledere og saksbehandlere omtaler dette som et nødvendig, men ineffektivt og sårbart system med personvernutfordringer.

4.2.3 Øvrige systemer for samhandling og informasjonsdeling ved NAS

UDI, PU og Link formidler at de savner en felles informasjonsplattform på NAS. UDI brukte systemer som SharePoint, Teams og Planner i arbeidet på NAS. Politiet hadde ikke tilgang til disse systemene, da deres digitale systemer er koblet opp mot politiets lukket nettverk ("politinett"). Det innebærer blant annet at politiet ikke hadde digitale løsninger for å booke møterom på NAS. Det var heller ikke etablert et felles intranett for aktørene på NAS. Politiet brukte eget intranett kalt "Kilden". Informasjonsutveksling mellom aktørene foregikk derfor via e-post, telefon eller informasjonstavler.

Ved tidspunktet for evaluering jobbet UDI med å ta i bruk Microsoft Teams som et lederverktøy for driften av senteret. Det skulle med utgangspunkt i dette utarbeides arbeidsrom hvor styringsdokumentasjon slik som rutiner, prosedyrer, møtereferater, tiltakskort mv. skulle lagres. Hensikten var at ledere, avsnittsledere og ansatte med nøkkelroller på NAS skulle ha en felles arbeidsplattform med tilgang til oppdatert styringsdokumentasjon, slik at disse kunne holde sine ansatte oppdatert.

Ifølge revisjonsrapport 2023/1 fra UDI og politiet er den manglende systemstøtten et resultat av at PUMA-prosjektet ble utviklet uten å hensynta bruk og utvikling av systemer og teknologi i ankomst- og asylprosessen.

4.3 Bygningsmessige forhold

UDI, som er prosesseier, har ansvar for å levere en helhetlig infrastrukturell løsning for asyl- og ankomstsprosessen. De ulike aktørene ved ankomstsenteret vil ikke nødvendigvis ha behov for samme type bygningsmessige forhold, og den enkelte aktør har derfor ansvar for å sikre tilstrekkelig tilgang på nødvendig materiell.

I 2015 ble ankomstsenteret Østfold etablert i et tidligere bygg tilhørende varehuskjeden Smart Club. Bygget ble tilpasset og omgjort til et ankomstsenter. Som del av PUMA 2 ble ankomstsenteret Østfold bygget ut for å tilpasses oppgaveutførelsen, innkvartering av søkerne og antall ansatte som skal jobbe der, samt implementere den nye asylprosessen (Utlendingsdirektoratet 2017). Bygget skulle dimensjoneres for både å håndtere normal- og beredskapsflyt. I beredskapsflyten skulle kun de mest prekære prosessstegene og helseundersøkelsene gjennomføres på ankomstsenteret. Dette for å

sikre god gjennomstrømning og flytting til andre mottak. Beredskapsdimensjonen skulle være en viktig premissgiver for utviklingen av bygget. Fra 1. november 2020 gikk senteret over til å være et Nasjonalt ankomstsenter med fullskala drift i henhold til den vedtatte nye ankomst- og asylprosessen.

Våren 2022 kom det som tidligere nevnt opp mot 600-700 asylsøkere daglig. Den raske økningen i ankomster førte til at det ikke var mulig å ferdigstille reservearealene ved Nasjonalt ankomstsenter som skulle brukes ved høye ankomster. Både UDI, PU og Link forteller at bygningsmassen var underdimensjonert for å håndtere det antall ankomster som kom. I dokumentasjonen fra PUMA ble det lagt til grunn at det skulle være 1000 sengeplasser på ankomstsenteret. I praksis har ikke ankomstsenteret hatt den kapasiteten, og regnes som fullt ved 850 personer.

For å imøtekomme det store ankomsttallet ble gymsalen omgjort til teltplass med madrasser på gulvet som ankomne asylsøkere kunne sove på i påvente av registrering. Som resultat av den sprengte kapasiteten på senteret måtte asylsøkere bo på gulvet utenfor sovesalene. Deler av eksisterende sovesal ble omdisponert, blant annet for å få plass til flere venterom. Kapasiteten på sovesalen ble da tatt opp igjen ved å utvide utvendig brakkerigg. Det ble også inngått avtaler med hoteller og andre innkvarteringssteder om såkalt venteinnkvartering der asylsøkerne bodde før de kom inn i ankomstsenteret. Hensikten med venteinnkvartering var å sikre bedre logistikk og kapasitetsutnyttelse når dagsankomstene varierte, ved å kontrollere flyten inn mot ankomstregistrering. I perioder med store ankomster kunne en holde igjen søkere på venteinnkvartering, mens en i perioder med lave ankomster kunne slippe søkere fra venteinnkvartering til registrering.

4.3.1 UDIs erfaring med bygningsmessige forhold våren 2022

I beredskapssituasjoner med store ankomster skal ansatte i Beskyttelse i UDI gi fra seg kontorer til PU. Dette medførte våren 2022 at UDI ikke fikk tatt asylintervjuer ved NAS. Ifølge skalerings- og beredskapsplanen skal det ved masseankomster være mulig å opprette ekstra samtalerom i utvendig brakkerigg. Det skal også være mulig å gjennomføre intervjuer fra UDIs lokaler på Valle Hovin i Oslo. Vi får opplyst at det var knapphet på intervjurom på NAS og i utvendig brakkerigg. På enkelte ukedager har det også vært lite kapasitet på intervjuommene på Valle Hovin. Vi blir fortalt at sistnevnte skyldes at en ikke har klart å utnytte kapasiteten på intervjuommene da den totale kapasitetsutnyttelsen har ligget på rundt 50%, og i få tilfeller over 80%. Internrevisjonsrapport 2023/1 fant at kapasiteten på intervjurom ved NAS i perioden januar-april 2023 var underutnyttet på enkelte ukedager.

Omtrent halvparten av intervjuene i perioden ble gjort på skjerm. Det ble også satt opp et mottak på Kongsberg for intervjuer.

PUMA la til grunn at NAS skulle ha minimalt med venterom, men heller benytte teltsalen som venterom. Ansatte fra UDI forteller at dette ikke ga samme oversikt over søkerne som venterom, som i større grad kunne brukes til å holde søkerne adskilt i personflyten. Vi erfarer at disse behovene var kjent allerede før våren 2022, men at det ikke ble satt av budsjettmidler til å bygge opp kapasiteten på senteret.

Endelig trekkes det frem at UDI våren 2022 manglet kontorer, hadde et for lite saksbehandlingsareal og for få arealer til å ivareta barnefamilier og sårbare på NAS.

4.3.2 Links erfaring med bygningsmessige forhold våren 2022

Driftsoperatøren Link opplyser at de ikke hadde nok kontorlokaler på NAS. Link hadde kontorlokaler i andre etasje og opplevde seg frakoblet sine driftsoppgaver som primært fant sted i første etasje. Link hadde et miljøkontor i første etasje tilgrenset sove- og oppholdssalen på NAS. Miljøkontoret ble brukt som et kommandorom og pauserom for

de ansatte. Miljøkontoret hadde ingen vinduer, og hadde kun en inngangsdør. Det ble etter hvert etablert en ekstra dør for å ha en ekstra rømningsvei. Link hadde ingen toaletter i første etasje. Ansatte brukte de samme toalettene som beboerne.

Beboerne hadde mulighet til å låse inn personlige eiendeler i resepsjonen. Link opplyser at mange beboere ikke ønsket å benytte seg av denne løsningen, da det var tungvint å stille seg i kø for å låse inn og ut eiendeler. Resepsjonen hadde også begrenset åpningstid. Videre får vi opplyst at Link savner en egnet løsning for telefoni. Det var flere hendelser hvor beboere fikk frastjålet egen telefon. Det ble gjort forsøk på å låne ut mobiltelefoner, men man erfarte at mobilene eller SIM-kortet ble stjålet. På bakgrunn av ovennevnte problemstillinger har Link ytret et behov for at det anskaffes skap med kodelås, hvor beboere har mulighet for å låse inn personlige eiendeler og lade mobiltelefoner.

4.3.3 PUs erfaring med bygningsmessige forhold våren 2022

PU forteller at de, i likhet med UDI og Link, hadde for lite areal på NAS. Mangel på venterom, intervjurom, møterom, arbeidsrom og garderober trekkes særlig frem. PU hadde for liten politivakt og et trangt politilager. Det var ingen store møterom, og beslagsrommet ble oppfattet som lite egnet. PU hadde ikke klasse-/undervisningsrom hvor de kunne gjøre opplæring av ansatte. Opplæring ble derfor gitt i kantinen.

Mangelen på areal resulterte blant annet i ekstra reisetid frem og tilbake mellom NAS og PUs lokaler på Tøyen. Eksempelvis måtte ansatte i PU reise til Tøyen for å ta bilde til bruk på adgangskort da det ikke gjøres på NAS.

Basert på flere sikkerhetsavvik våren 2022, var ansatte i PU bekymret for sikkerheten på senteret i perioden. Ansatte i PU var også bekymret for at søkere kunne gå inn og ut av bygget uten sikkerhetskontroll, så lenge de hadde fått utdelt et adgangskort.

4.4 Vurderinger og anbefalinger: En systemportefølje og en bygningsmasse som hemmer effektiviteten i ny ankomst- og asylprosess

Teknologisk systemstøtte og bygningsmasse er viktige komponenter i systemet som utgjør ny ankomst- og asylprosess. For å lykkes med effektiv og god saks- og personflyt, har UDI, politiet og driftsleverandører på NAS behov for god systemstøtte og godt tilpasset bygningsmasse. Vår gjennomgang har identifisert flere hemmere for effektiv og god saks- og personflyt.

4.4.1 Digitale støttesystemer

Det var utviklet systemer som støttet ulike deler av den helhetlige asylflyten, herunder DUF og UTSYS for saksflyt og MOT/FLYT for personflyt, men det var ikke etablert et felles styringsverktøy som ivaretok helheten i asylprosessen. Den eksisterende systemporteføljen våren 2022 støttet i liten grad løsningene og arbeidsmåten i den nye ankomst- og asylprosessen, hvor det ble lagt opp til tett samhandling mellom aktørene. Uten en helhetlig og felles oversikt var det krevende å effektivt styre og kontrollere asylprosessen.

Det er vår vurdering at effektiviteten i saksflyten ble hemmet av at UDI og politiet støttet seg på to ulike systemer (DUF og UTSYS) som ikke snakker godt med hverandre. Ikke bare hemmet det effektiv deling av person- og saksopplysninger, men det skapte også

uklarheter om formål med innhenting og lagring av informasjon. Ifølge Menon Economics (2019) var det med UTSYS tiltenkt en toveis-integrasjon mellom UDI og PU. En slik integrasjon ble imidlertid ikke realisert grunnet høyt kostnadsnivå og innvirkningen det ville ha på resten av programporteføljen. Vår gjennomgang støtter Menons konklusjon om at en toveis-integrasjon ville gitt en mer effektiv samhandling i saksflyten.

Støttesystemene for saks- og personflyt våren 2022 understøttet ikke i tilstrekkelig grad behovene UDI, PU og Link hadde på NAS. Mange arbeidsprosesser var manuelle og det var utstrakt bruk av sidesystemer. Dette gav noen uheldige konsekvenser. Manuelle arbeidsprosesser er tidkrevende, beslaglegger ekstra ressurser og tar ned effektiviteten i asylprosessen. Utstrakt bruk av manuell registrering i systemene kan påvirke datakvaliteten. Som Revisjonsrapport 2023/1 påpeker, gir saksbehandling i sidesystemer risiko for brudd på offentlighetsloven. I tillegg gir det forhøyet risiko for brudd på personopplysningsloven, da aktørene har mindre kontroll over opplysningene og systemene de er lagret på. Det bidrar dessuten til mangelfull notoritet i saksbehandlingen, da informasjon i større grad formidles muntlig over telefon, fjes-til-fjes eller i andre sidesystemer hvor informasjon ikke logges og lagres etter samme prinsipper.

Ved endringer i ankomsttall og/eller kjennetegn ved de som søker beskyttelse i Norge, endres også kravene som stilles til støttesystemer. Det innebærer at systemstøtten må være fleksibel for å ivareta en situasjon med økte ankomster. Vi stiller spørsmål ved om MOT var tilstrekkelig fleksibelt for å håndtere store økninger i ankomster, da håndteringen av registrering i systemet krevde en betydelig oppskalering på NAS og ble en flaskehals våren 2022.

Våre funn støtter konklusjonen i revisjonsrapport 2003/1 om at det er uheldig at aktørene på NAS manglet et felles verktøy for å dele informasjon. Dette bidro til ytterligere svekket samhandling blant aktørene på senteret, og derav svekket effektivitet og kvalitet i arbeidet. Dette var også tilfellet våren 2022.

4.4.2 Bygningsmessige forhold

Rammene for antall tilstedeværende ansatte og asylsøkere styres først og fremst av bygningsmassens størrelse og de fysiske mulighetene og begrensningene dette gir.

Det er vår vurdering at effektiviteten og kvaliteten i saks- og personflyten på NAS ble hemmet av at UDI, PU og Link ikke hadde tilstrekkelig med areal for å yte de tjenester de skulle gjøre i henhold til ny asyl- og ankomstprosess. Det var blant annet mangel på venterom, intervjurom, kontorlokaler, møterom og arbeidsrom.

Det var ikke plass til at både PU og UDI kunne gjennomføre intervjuer og samtaler ved en masseankomstsituasjon på nivå med våren 2022. Samtidig har ikke UDI klart å fullt ut utnytte kapasiteten på eksisterende intervjurom. Det er uheldig at omtrent halvparten av intervjuene i denne perioden ble gjort på skjerm. Skjermintervjuer vanskeliggjør relasjonsbygging, non-verbal kommunikasjon og ivaretagelse av søkeren (Fafo, 2022). Eksempelvis er bruk av stillhet, som kan hjelpe søker med å erindre minnebilder og formulere sine opplevelser, vanskeligere når intervjuer foretas via skjerm (ibid.).

Vi finner at kvaliteten i ankomst- og asylflyten ble svekket da tallet for antall boende på NAS oversteg 850 personer. Det måtte iverksettes ad-hoc-løsninger slik som etablering av soveplasser utenfor sovesalene. Vi vurderer styringsmålet på 1000 boende som for høye, sammenlignet med faktisk kapasitet på senteret.

Bygningsmassen begrenset dimensjoneringen av sanitære fasiliteter og andre HMS-relaterte forhold. Det er vår vurdering at begrensningene i bygningsmassen medførte en forhøyet HMS-risiko, eksempelvis manglende evakueringsalternativer ved brann og

uønskede hendelser i Links miljørom, samt risiko for økt smittetrykk på ansatte som måtte benytte seg av samme toaletter som beboere.

Endelig vurderes eksisterende løsning for å låse inn personlige eiendeler for beboere som lite egnet.

4.4.3 Anbefalinger

UDI har fremmet forslag om å gjennomføre basismodernisering av sine IKT-løsninger frem til og med 2029. I den forbindelse bør det gjøres en helhetlig og etatsovergripende evaluering av systemstøtten for ny asyl- og ankomstprosess. Herunder bør det vurderes etablering av et etatsovergripende styringsverktøy som behandler asylprosessen i sin helhet, herunder både saks- og personflyt.

Utover dette har vi følgende anbefalinger som adresserer digitale støttesystemer:

- Det bør vurderes en toveis-integrasjon mellom DUF og UTSYS for å forenkle samarbeidet om saksflyten mellom UDI og PU.
- PU bør få permanent tilgang til MOT for å holde oversikt og ha mulighet til å markere direkte hvilke søkere de er ferdige med og hvilke som fortsatt venter på samtale.
- Systemene og hjemlene for biometri bør samordnes, slik at en unngår merarbeid med å ta flere fingeravtrykk i flere systemer.

Vi har følgende anbefalinger som adresserer bygningsmessige forhold:

- Kapasitetsutnyttelsen av intervjurom på NAS og Valle bør forbedres.
- Det bør innføres obligatorisk vurdering av hvorvidt skjermintervjuer er passende for søker. Videre bør det vurderes hvilke eventuelle tilpasninger som kan gjøres om skjermintervju er eneste reelle alternativ (se også European Council on Refugees and Exiles, 2021).
- Styringsmålet for senteret bør justeres slik at det gjenspeiler faktisk kapasitet på senteret.
- NAS bør utvides med flere venterom, samtalerom, kontorer og møterom slik at aktørene i større grad kan yte de tjenester de skal gjøre i henhold til ny asyl- og ankomstprosess.
- Det bør etableres skap med kodelås i oppholdsrom for beboere, med mulighet for å låse inn personlige eiendeler og lade mobiltelefoner.

5 Bemanning

I dette kapittelet belyser vi om den faste kapasiteten i UDI og PU var egnet til å raskt sørge for oppskalering og til å håndtere operativt ansvar i starten på den økte innstrømningen. Dette er vurdert opp mot følgende evalueringskriterier:

- Grunnbemanningen i UDI var tilstrekkelig.
- Grunnbemanningen i PU var tilstrekkelig.
- Utnyttelsesgraden før de ekstraordinære ankomstene var på et nivå som gjorde det mulig å oppskalere.

En utfordring er hva vi skal forstå som «tilstrekkelig». I denne sammenheng har vi formulert dette som spørsmål om etatene hadde nok bemanning til å løse sine definerte oppgaver på NAS og om etatene hadde en utnyttelsesgrad som ga rom for oppskalering. Den enkelte etat har ansvar for å sørge for tilstrekkelig bemanning i sine aktiviteter.

Grunnbemanningen på NAS skal bestå av representanter fra UDI, politiet og helsevesenet. Driftsoperatør skal sørge for miljøarbeidere, renholdere og personer som lager og serverer mat og bemanner ulike andre tjenester, som utstyrslager og lignende. Beboerne skal også ha tilbud om informasjonsprogram fra en uavhengig part. På NAS var det inntil juni 2023 NOAS som hadde ansvar for informasjonsprogrammet. Fra juni 2023 ivaretas dette av Caritas. I tillegg vil det være behov for å ha andre typer personell til stede, slik som tolker og advokater.

UDIs skalerings- og beredskapsplan angir ikke konkret størrelse på grunnbemanning ved NAS, men gir veiledende mål. I evalueringen har vi etterspurt informasjon om antall personer som har inngått i grunnbemanningen. Beredskapsplanen gir en begrensning på antall medarbeidere som kan være fysisk til stede på NAS samtidig. I evalueringen har vi spurt om denne begrensningen ble overholdt i en beredskapssituasjon, eventuelt i hvilke tilfeller den ikke ble det.

Vi har også undersøkt om det er brukt turnus eller gjort andre grep for å opprettholde kapasitet på NAS. Vi har også sett på om det ble foretatt endringer i arbeidsoppgaver for å i størst mulig grad understøtte arbeidet på senteret og sikre best mulig flytteeffektivitet.

5.1 Bemanningssituasjonen våren 2022

Både UDI og politiet oppbemannet som følge av de høye ankomstene. UDI ansatte i stor grad nyutdannede kandidater med mastergrad, først og fremst jurister og statsvitere. For politiets del var det noe tilgjengelig kapasitet med relevant kompetanse i kjølvannet av pandemien, som gjorde det mulig å oppbemanne relativt raskt. Dette var ansatte som hadde arbeidet med grensekontroll i forbindelse med pandemien. Politiet fikk videre tilført medarbeidere fra andre politidistrikter, og da registreringen ble distribuert ut i politidistriktene kunne politiet trekke på ansatte flere andre steder i landet.

5.1.1 Bemanning i UDI

UDIs årsrapport for 2022 viser en økning i antall årsverk (totalt for hele UDI) fra 896 i 2021 til 961 i 2022. Økningen skyldes i hovedsak midlertidig ansatte til å håndtere Ukraina-krisen. Vi har ikke eksakt oversikt over antall årsverk dedikert til arbeid tilknyttet NAS.

Utnyttelsesgrad viser til prosentvis grad av utnyttelse av arbeidstid som medarbeidere bruker på primæroppgavene, det vil si prosess-stegene i ankomst- og asylprosessen.

Ved lave ankomster vil utnyttelsesgraden være lav, og medarbeidere kan følgelig arbeide med andre oppgaver og utviklingsoppgaver. Ved høyere ankomster vil utnyttelsesgraden nødvendigvis gå opp. I Skalerings- og beredskapsplan for ankomst- og asylprosessen (2021) anbefales det å sette utnyttelsesgraden til 60 prosent når man beregner medarbeiderressurser. Også i enkelte intervjuer pekes det på at en forutsetning for at PUMA skal fungere etter intensjonen i en beredskapssituasjon, er en utnyttelsesgrad på 60 prosent i en normalsituasjon. Men inntrykket fra intervjuene er at utnyttelsesgraden aldri har vært på et nivå som har muliggjort en viss overkapasitet.

Både intervjuer og UDIs årsrapport viser at personell fra UDI i en periode (mars-april/mai 2022) hjalp politiet med registreringsoppgaver og andre logistikkoppgaver på NAS. Dette omtales som nødvendig, men det pekes også på at perioden kanskje varte for lenge og at saksbehandlerkompetansen burde vært prioritert til andre oppgaver.

UDIs tilstedeværelse på NAS er representert ved ansatte fra ulike avdelinger. Avdeling for Mottak og retur er representert ved Ankomst- og transittenheten. I forkant av Ukraina-krisen var det tre ansatte som arbeidet dedikert med NAS: En teamleder, en stedlig representant som fulgte opp enkelte avtaler, og en seniorrådgiver som fulgte opp driftsoperatør og øvrige avtaler. Støttetjenester var aktive, men jobbet ikke dedikert mot NAS. Andre medarbeidere i Ankomst- og transittenheten bidro også, men da etter behov. I tillegg hadde UDI en smittevernkoordinator som fulgte særskilt opp under pandemien. Ved utbruddet av Ukraina-krisen ble teamet forsterket, og bestod sommeren 2023 av 7 medarbeidere som arbeidet med NAS.

Helseaktørene har en dedikert kontraktsoppfølger, det samme har driftsoperatør. I tillegg har UDI en kontraktsoppfølger med overordnet ansvar for avtaler og anskaffelser. Det er også en kommunikasjonskoordinator, en veiledningskoordinator som også ivaretar systemkoordinering (systemstøtte for aktørene, særlig med fokus på MOT-systemet, som de fleste arbeider i), en merkantilt ansatt (som bistår med å effektivisere bestillinger, håndtere naturalia mv.), og en ansatt som følger opp økonomi. Flere av disse rollene har også kontraktsoppfølging i tillegg til oppgavene nevnt over. Flere av rollene deltar også parallelt i leveranseteam på tvers av mottaks- og returprosessen. Hovedoppgaven deres er likevel oppfølging av NAS.

Logistikkteamet har en avgjørende funksjon knyttet til løpende oppfølging av personflyt, og kapasitetsstyring til og fra NAS. UDI hadde tidligere en «stedlig representant», men dette er oppgaver som nå delvis er fordelt i teamet, eller som rullerer, herunder ansvar for møter mellom ledere fra de ulike aktørene som finner sted på NAS hver onsdag.

Tjenesteområde Beskyttelse i UDI har stort sett hatt rundt 30 ansatte på NAS i perioden. Det er da snakk om ansatte i team B1. En del ansatte i B1 gjennomfører også asylintervjuer ved andre lokasjoner, for eksempel mottaket på Kongsberg, som har en avlastningsfunksjon for NAS for ordinære asylsøkere.

Per februar 2022 hadde B1 20 saksbehandlere med arbeidssted NAS. Videre var det én medarbeider med arbeidssted Oslo (ikke saksbehandler) og 1 logistiker med arbeidssted NAS. 3 saksbehandlere gikk i permisjon i løpet av 2022.

I perioden november 2022 - sommeren 2023 fikk B1 tilført 11 nye medarbeidere, alle med arbeidssted NAS, selv om noen i praksis arbeidet litt ved UDIs sentrale kontor på Valle innimellom. Blant disse var 8 saksbehandlere og tre logistikere. I tillegg fikk teamet to medarbeidere med arbeidssted UDI sentralt (ikke som saksbehandlere).

Sommeren 2023 hadde B1 28 saksbehandlere med arbeidsted NAS, hvorav tre var i permisjon. To medarbeidere hadde arbeidssted Oslo, disse var ikke saksbehandlere. Videre var det tre logistikere med arbeidssted NAS.

5.1.2 Bemanning i PU

PU's årsrapport for 2022 viser at bemanningsbehovet i 2022 har vært svært stort på grunn av masseankomstene fra Ukraina, i tillegg til økte ankomster i ordinær asylportefølje. Politiet ble av den grunn tildelt ekstra midler til å håndtere masseankomstene, noe som blant annet gjorde det mulig med en midlertidig oppbemanning av PU.

I tillegg til ankomstregistrering ved NAS og GRS, etablerte politiet desentralisert registrering for å gjennomføre rask registrering av asylsøkerne der de oppholder seg. Ankomstregistrering har vært høyt prioritert og politiets ressursinnsats har vært stor. I årsrapporten heter det at

både PU og UDI har omprioritert egne oppgaver internt for å møte de høye ankomstene i henhold til besluttet plan for skalering og beredskap av ankomst- og asylprosessen [...] PU og UDI har også foretatt endringer i prosessstegene i ankomstprosessen for ukrainske søkere som faller innenfor kollektiv beskyttelse (KB)-regelverket. Hvilke steg som må foretas for å sikre god flyt og tilstrekkelig kontroll har gjennom året blitt endret, spesielt i den innledende fasen. For at UDI raskt skal kunne fatte automatiserte vedtak, har PU påtatt seg noen av oppgavene som UDI vanligvis gjør i ordinær prosess. (s. 15).

I evalueringen har vi innhentet tall fra PU om ordinær bemanning og midlertidige ansatte på NAS. Videre har vi innhentet tall som viser hva slags bistand PU fikk på NAS våren 2022 fra andre deler av politiet og fra utlendingsforvaltningen. Tabell 5.1 og 5.2 gir oversikt over antall ordinær bemanning og midlertidige ansatte på NAS.

Tabell 5.1 PU-stillinger på Nasjonalt ankomstsenter 2022⁸

Bemanning	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt	nov	des
UKR-midler	0,0	0,0	13,0	36,0	42,0	41,0	51,0	45,0	54,0	63,0	66,0	66,0
Ordinære midler	70,8	71,8	64,8	60,8	60,8	56,8	55,8	54,3	53,5	51,5	55,1	55,1
Totalt	70,8	71,8	77,8	96,8	102,8	97,8	106,8	99,3	107,5	114,5	121,1	121,1

Kilde: Politiets utlendingsenhet (PU).

Tabell 5.2 PU-stillinger på Nasjonalt ankomstsenter 2023⁹

Bemanning	jan	feb	mar	apr	mai	jun	jul	aug	sep	okt
UKR-midler	64,8	61,8	64,8	65,8	62,8	62,4	80,4	78,6	89,2	89,2
Ordinære midler	57,9	55,3	51,9	52,9	52,9	52,9	53,5	52,7	54,8	53,8
Totalt	122,7	117,1	116,7	118,7	115,7	115,3	133,9	131,3	144,0	143,0

Kilde: Politiets utlendingsenhet (PU).

⁸ Tallene over viser antall månedsverk hos PU på Nasjonalt ankomstsenter i perioden januar 2022 - oktober 2023. Både stillingene på ordinære midler og stillinger på midlertidige Ukraina-midler inkluderer både faste og midlertidige ansatte, men fordelingen mellom disse gir en indikasjon på fordelingen mellom faste og midlertidige stillinger.

⁹ Ibid.

Tabell 5.1 viser at PU oppskalerte med nesten 20 månedsverk fra mars til april 2022. Det var noe svingninger gjennom sommeren 2022, med en tydelig oppskalering siste kvartal 2022. Tabell 5. 2 viser at antall månedsverk var relativt stabilt første halvår 2023, men med betydelig oppskalering fra juli 2023. Denne perioden faller, som nevnt, utenfor evalueringsperioden.

PU opplyser videre at deres tilstedeværelse på NAS ble styrket i løpet av mars 2022. Av disse var 47 ansatte fra Øst politidistrikt, som skulle styrke politivakta på NAS. Videre ble det tilført ni sivile saksbehandlere fra Utlendingsnemnda (UNE), fem sivile saksbehandlere (flere rullerte på å dekke 5 «til stede») fra UDI til PU, samt 50 politi/sivile saksbehandlere fra Oslo politidistrikt. Målsettingen med denne personaltilførselen var å styrke samtalekapasiteten til PU. Innledningsvis arbeidet flere av disse på ankomstsenteret, men i løpet av mars ble de fleste fra Oslo politidistrikt omprioritert til å registrere EMA på Tøyen. Dette fordi arbeidet med EMA ble flyttet ut fra ankomstsenteret som følge av de høye ankomstene fra Ukraina. Rundt 20 av disse var på ankomstsenteret også i april 2022. Det ble også tilført 10 politi/sivile saksbehandlere fra PU Tøyen for å styrke samtalekapasiteten til PU på ankomstsenteret, inkludert planlegging og koordinering.

Innlånet av personell fra UDI, UNE, Oslo politidistrikt og PU Tøyen til PU på ankomstsenteret besto til og med april. Bistand fra Oslo og Øst politidistrikt ble forlenget til 1.september.

5.1.3 Bemanning hos øvrige aktører på NAS

Driftsoperatør (Link)

På undersøkelsestidspunktet hadde driftsoperatør 120-130 ansatte på NAS, inkludert tilkallingsvakter.

På hverdager er bemanningen ved NAS stort sett mellom 23-25 og i helger 12-14 ansatte. På kveldene er det minimum 12 ansatte og på natt 9 ansatte.

Driftsoperatør opplyser om at de også oppskalerte i forbindelse med Ukraina-ankomstene. Antall medarbeidere på jobb fordelt over tre skift, var henholdsvis 15-8-4 før Ukraina-ankomstene, og vår/sommer 2022 var antallet fordelt over tre skift henholdsvis 19-12-8 ansatte.

NOAS/Caritas

Ved oppstart av ankomstsenteret hadde NOAS en avdeling på fire ansatte. I forbindelse med ankomstene våren 2022 oppbemannet organisasjonen kraftig. Ifølge intervju med representanter for NOAS ble det rekruttert minst 11 ansatte, i tillegg til noen tilkallingsvikarer. I tillegg til å gi informasjon til beboere på ankomstsenteret, hadde NOAS også ansvar for å gi informasjon til beboere på asylmottak innenfor en to-timers radius fra Råde. Det ble også inngått en tilleggsavtale med UDI for å kunne gi gruppeveiledning til fordrevne fra Ukraina.

Sykehuset Østfold

Sykehuset Østfold har oppgitt antall ansatte på NAS på tre tidspunkter, jf. tabell 5.3.

Tabell 5.3 *Ansatte på NAS fra Sykehuset Østfold*

Tidspunkt	Bilde	Lab ¹⁰	Sekretær	Koordinator
28.02.2022	3	4	1	1
08.06.2022	4	4	3	1
24.10.2023	6	3	4	1

Kommunehelsetjenesten

Råde kommune oppgir at de i starten av 2022 hadde dagtidsdrift, med 7 medarbeidere på dagtid. I slutten av mai 2022 var antallet 9 medarbeidere på dagvakt, og fra april/mai dag- og kveldsvakt 7 dager i uka. Per oktober 2023 har kommunehelsetjenesten 12 medarbeidere på dagvakt, i tillegg til ledelse.

Securitas

Securitas oppgir at de per 28. februar 2022 hadde 5 vektere på vakt dagtid, mens antallet økte til 7 vektere på vakt dagtid per 14. mars 2022. Antallet har økt noe i perioden og per 31. mai 2023 hadde Securitas 8 vektere på vakt dagtid.

Insider (leverandør av renholdstjenester)

Insider oppgir at de økte bemanningen til 4 heltidsstillinger fra mars 2022.

De økte også den faste stillingen i fast kontrakt med ekstra timer hver dag, anslagsvis på 30-35 timer per måned. Ekstratimene benyttes til hyppigere renhold i 2. etasje, samt for helse, politi og registrering i 1 etasje. I begynnelsen av april 2023 ble tjenesten redusert til 3 stillinger på 7,5 timer pr dag, men antall timer ble økt med to timer per dag i sommermånedene. Per 1. september 2023 ble bemanningen på nytt økt til 4 stillinger på 7,5 timer hver dag, 7 dager i uken.

5.1.4 Utfordringer knyttet til bemanning

Samlet sett gir årsrapportene fra både UDI og PU i 2022 positiv omtale av hva som er oppnådd på NAS i perioden. Dette tilskrives godt samarbeid mellom aktørene og stor vilje til å finne løsninger underveis. Samtidig påpeker både årsrapporter og andre dokumenter at det har vært utfordringer med å rekruttere, oppkvalifisere og beholde personell. Det fremkommer at det var utstrakt bruk av overtid både hos UDI og PU, noe som medførte stor slitasje på eksisterende personell.

Det ble lagt ned betydelige ressurser i å gi opplæring til eksisterende og nytilsatt personell både i UDI og politiet, for at de skulle løse sine (nye) oppgaver mest mulig effektivt og med best mulig kvalitet. Opplæringsansvaret falt ofte på de mest erfarne og/eller kompetente medarbeiderne, noe som fikk konsekvenser for oppgaveløsningen i perioden. Det understrekes også at det tok tid å få nyansatte opp på et nødvendig kompetansenivå.

For nytilsatte som skal behandle asylsøknader i UDI er det flere som anslår at det tar mellom 6-12 måneder før saksbehandlerne er «selvgående.» Et forhold som kan bidra til å avhjelpe eller redusere bemanningsbehovet, er digitale og/eller automatiserte løsninger. Som omtalt, utviklet UDI på et tidlig tidspunkt en robotløsning og en

¹⁰ Forklaring til tallene: 28.02.2022 var det 2 stk. i karantene, 1 sykemeldt, 1 til stede. 08.06.2022 var det 1 sykemeldt, 3 til stede. 24.10.2023 var det 1 sykemeldt, 2 stk. til stede.

automatiseringsløsning. Disse løsningene gjorde at UDI klarte å behandle et rekordhøyt antall søknader om kollektiv beskyttelse på kort tid (UDI 2022: 27). UDIs beredskapsplaner angir mulighet for omdisponering av personell og hvilke oppgaver som kan eller skal nedprioriteres i en beredskapssituasjon for å frigjøre kapasitet til mer presserende oppgaver. Samtidig er inntrykket fra intervjuer at en innad i UDI var opptatt av å ikke flytte for mye på ansatte, ut fra hensynet om å ikke bygge opp ytterligere restanser og å prioritere oppgaver hvor det er kritisk å overholde frister (slik som Dublin-saker). Flere informanter oppgir også at en systemsvakheter er at UDI har forskjellige styringslinjer og ikke kan prioritere på tvers.

For politiets del fremkommer det at det tar mellom 3-6 måneder før nytilsatte er å anse som «selvgående», og at opplæringsansvaret også her ble gitt til de mest erfarne medarbeiderne. For å effektivisere opplæringen ble det prioritert å konsentrere den til å gi opplæring i oppgaver tilknyttet politiets ansvar i forbindelse med ankomstregistrering. Manglende kompetanse medførte (en del) feilregistreringer, spesielt i perioden med desentraliserte løsninger og hvor registreringen foregikk i politidistriktene. Konsekvensen av dette var at det måtte gjøres en del etterarbeid for å sikre tilstrekkelig kvalitet på registreringen.

Turnover blant personalet på NAS var tidvis svært høy, spesielt i politiet. Dette forklares blant annet med utstrakt bruk av kortvarige kontrakter, det vil si kontrakter på inntil et halvt år. Dette knyttes til uforutsigbar budsjettering i politiet, hvor det ikke har vært rom for å tegne lengre kontrakter. Konsekvensen av de kortvarige kontraktene er at det har vært vanskelig å beholde medarbeidere, noe som har medført at politiet har brukt mye tid på rekrutteringsoppgaver:

At budsjettet vårt går fra nyttår til nyttår er en kjempeutfordring, som gjør det uforutsigbart under en krise. En læring med dette er å planlegge det økonomiske lenger fram. For eksempel når krisen var et faktum mars 2022 og den vedvarer over tid. Det er veldig uforutsigbart og slitsomt for de midlertidige ansatte å ikke vite om de har jobb eller ikke om 3 måneder. I tillegg er denne uforutsigbarheten ikke bare vanskelig for PU, men også våre samarbeidspartnere som UDI, kommunene, helse og andre registreringssteder. Forutsigbarhet rundt det finansielle er svært viktig i kriser. (Mellomleder, PU).

Intervjuene viser, i likhet med rapporten fra UDIs og Politiets internrevisjon (2023), at ankomstsenterets lokalisering på Råde har gjort det utfordrende å rekruttere riktig kompetanse og kapasitet, spesielt for PUs del. I ytterste konsekvens kan det medføre at saksgrunnlaget blir dårligere, noe som i sin tur kan påvirke asylvedtaket. Rapporten viser til at dette har bedret seg noe over tid, men at det fortsatt er en stor utfordring ved behov for rask oppskalering. Både intervjuer og rapport tyder på at pendling og delvis oppmøte skaper utfordringer. Ulike informantgrupper nevner at det tidvis har vært utfordrende å fremskaffe tolker, noe som også er i tråd med internrevisjonens rapport. Årsaken er blant annet at en del tolker heller velger tolkeoppdrag i Oslo fremfor å ta oppdrag på NAS.

I intervjuene pekes det på at ulike forhold ved bemanningssituasjonen, slik som manglende opplæring og hyppige lederskifter, påvirker saksflyten. Dette er også et funn som gjenfinnes i internrevisjonens rapport. Det fremkommer også at lav etterlevelse av retningslinjer for merking av saker gjør det vanskelig å styre saksflyten. Videre finner vi at tjenesteområdet Beskyttelse i UDI har vært presset på kapasitet og ikke har hatt tilstrekkelig antall ansatte i en situasjon med svært stor saksinngang. Samtlige forhold kan forklare lav måloppnåelse i saksbehandlingen, herunder at en ikke når oppsatte tidskrav og ikke greier å bygge ned restanser.

Når det gjelder de øvrige aktørene på ankomstsenteret har vi mindre kunnskap om bemanningssituasjonen. Men et inntrykk fra intervjuene er at det også har vært høy turnover hos driftsoperatør, noe som forklares med høy konkurranse i mottaksmarkedet.

5.2 Vurderinger og anbefalinger: Bemanning

Riktig og nok bemanning er avgjørende for at NAS skal fungere etter hensikten og understøtte effektiv og god saks- og personflyt. Vår gjennomgang viser at UDI og PU snudde seg raskt i forbindelse med de store ankomstene våren 2022, og oppbemannet ved hjelp av nyrekruttering, omdisponering og innlån av medarbeidere. Dette, i kombinasjon med regelverksendringer (innføring av kollektiv beskyttelse), robotisering, automatisering, intensiv opplæring, omstillingsevne og en stor dose stå på-vilje, gjorde at en greide å håndtere de store ankomstene og å gjennomføre de mest nødvendige innledende aktivitetene på ankomstsenteret. Samtidig fremkommer det at dette ikke hadde latt seg gjøre uten mye bruk av overtid, noe som kanskje må forventes i en unntakstilstand som våren 2022 tross alt var.

Innføringen av kollektiv beskyttelse og verktøy for å understøtte saksbehandlingen av disse sakene, omtales som avgjørende for at det norske asylsystemet ikke «knelte». Men til tross for slike løsninger gikk håndteringen av Ukraina-ankomstene på bekostning av ordinære asylsøkere og ordinær asylsaksbehandling. Evalueringen gir flere forklaringer på det, slik som utfordringer knyttet til gjennomføring av asylintervjuer og overføring av oppgaver, manglende forståelse for og etterlevelse av PUMA-prinsippene og mangel på systemunderstøttelse og hensiktsmessige digitale verktøy.

De høye ankomstene satte utlendingsmyndighetenes kompetanse og kapasitet på prøve, og det tar tid å oppkvalifisere personell slik at de kan utføre til dels komplekse oppgaver effektivt og med god kvalitet. Vi finner at det tar fra tre til seks måneder før politipersonell er «selvgående» når det gjelder å løse oppgaver på ankomstsenteret, og at desentralisering av registreringsoppgavene som fant sted i forbindelse med de store ankomstene medførte en god del etterarbeid for å rette opp i eller sikre tilstrekkelig kvalitet i registreringen.

For UDIs del er tilbakemeldingen at det tar minimum et halvt års opplæring før en saksbehandler regnes som tilstrekkelig kvalifisert til å behandle søknader om asyl. Det fremkommer i intervjuene at det gjerne var de mest erfarne medarbeiderne, både i PU og UDI, som fikk ansvar for å lære opp nye ressurser, og at dette gikk på bekostning av oppgaveløsningen. Videre viser intervjuene at det tidvis var høy turnover av personell, spesielt i PU, grunnet kortvarige kontrakter som følge av uforutsigbare budsjettmidler, som gjerne har blitt innvilget kort tid før midlertidige stillinger utløper. En nærliggende vurdering er følgelig at mer langsiktig budsjettering ville avhjulpet noen av disse utfordringene.

Et kjernesporsmål når det gjelder bemanning er hvor høy utnyttelsesgrad det skal legges opp til, hvor mye fleksibilitet det er rimelig å forvente i en normalsituasjon og hva slags strategier etatene har for å omdisponere og oppskalere i en beredskapssituasjon. Skalerings- og beredskapsplan for ankomst- og asylprosessen (2021) anbefaler som nevnt en utnyttelsesgrad på 60 prosent ved beregning av medarbeiderressurser. Videre fremkommer det i intervjuer at en slik utnyttelsesgrad er en forutsetning for at PUMA skal fungere etter intensjonen i en beredskapssituasjon. Det vil si at 60 prosent av arbeidstiden benyttes til saksbehandling, og resten av arbeidstiden brukes til andre nødvendige oppgaver. I en krisesituasjon vil det være mulig å omprioritere slik at det meste av arbeidstiden kan brukes til behandling av nye saker. Men som vi har vært inne på tidligere, er inntrykket at utnyttelsesgraden aldri har vært på et slikt nivå og at en har hatt svært lite kapasitet å «trekke på» i en

beredskapssituasjon. En anbefaling er derfor at det foretas en helhetlig vurdering av hva som vil være en hensiktsmessig og realistisk utnyttelsesgrad og om det er potensial for å nedskalere eller omdisponere enkelte oppgaver som i dag inngår i saksbehandlingsprosessen. Videre bør det foretas nye kapasitetsberegninger for å anslå hva som vil være hensiktsmessig bemanningsnivå for ulike ankomstscenarier.

Våre funn viser at en via oppbemanning, omdisponering og bruk av overtid greide å håndtere en ekstraordinær situasjon. Vår vurdering er imidlertid at slike løsninger ikke er bæredyktige over tid, fordi det blir for høy slitasje på enkeltpersoner og for sårbart ved svingninger i ankomster. Når det gjelder saksbehandlingen, er det tydelig behov for endringer for å øke måloppnåelsen og unngå ytterligere oppbygging av restanser. En løsning er å tilpasse tidskravene, slik vi argumenterer for i kapittel 3. Videre er det, slik vi argumenterer for i kapittel 4, behov for bedre systemunderstøttelse for å realisere målene med NAS og ny ankomst- og asylprosess, og sikre at medarbeidere ikke bruker unødig mye kapasitet på manuelle oppgaver. Vi mener også at anbefalingene i Revisjonsrapport 2023/1 bør følges opp, siden de legger vekt på å gi ansatte god opplæring i hele asyl- og ankomstprosessen, samt informasjon om samarbeidende etaters samfunnsoppdrag og gjensidige avhengigheter. Vi finner generelt at det er potensial for mer evaluerings- og forbedringsarbeid, og at dette dokumenteres, for å sikre læring og utvikling blant ansatte.

Det er liten tvil om at de korte ansettelsesforholdene som deler av bemanningen på NAS har måttet forholde seg til, tidvis har gjort det vanskelig å rekruttere og beholde kvalifisert personell. Videre er ankomstsenterets lokasjon på Råde en utfordring når det gjelder å rekruttere og beholde personell. Vi ser behov for at bemanningsbehov utredes på nytt, hvor en mer strategisk tilnærming til utlendingsforvaltningens kapasitet og kompetanse ligger til grunn.

5.2.1 Anbefalinger

- Det bør utredes på nytt hva som vil være kapasitets- og kompetansebehovet i UDI og politiet fremover, med utgangspunkt i ulike ankomstscenarier.
- Videre arbeid med bemannings- og kompetanseplaner bør legge til grunn en mer strategisk tilnærming, samt fastsette et nivå på utnyttelsesgrad som gir rom for en omprioritering og som sikrer kapasitet til saksbehandling i en krisesituasjon.

6 Styling og koordinering

I dette kapitlet beskriver vi styling og koordinering av ankomst- og asylprosessen samt samarbeid og informasjonsdeling mellom aktørene på ulike nivåer på NAS. Vi gjør en vurdering av hva som har fungert bra og hvor det er forbedringsområder ut fra målet om at oppgavene skulle løses effektivt og til det beste for brukerne.

Dette er vurdert opp mot følgende evalueringskriterier:

- UDIs styling og kommunikasjon fungerte bra
- Informasjonsflyten fungerte bra
- Samstylingen mellom UDI og PU fungerte bra
- Alle aktører fikk tilstrekkelig informasjon
- Struktur for status- og informasjonsmøter fungerte bra
- De ulike instansene arbeidet etter felles mål og hadde lik forståelse av situasjonen
- utfordringer som oppsto, ble håndtert på riktig nivå

Den nye ankomst- og asylprosessen for asylsøkere er en kompleks prosess som involverer en rekke ulike aktører som hver for seg eller sammen skal styre, organisere eller utføre de ulike fasene og aktivitetene. UDI er prosesseier og har et overordnet ansvar for asylprosessen og driftsledelse for Nasjonalt ankomstsenter. Det innebærer et ansvar for å koordinere de ulike aktørenes innsats i prosessen, samt tilrettelegge for god samhandling og informasjonsdeling mellom de involverte aktørene. Ved økende ankomster kreves høy grad av samhandling og samarbeid mellom aktørene på ankomstsenteret og de øvrige i systemet.

6.1 Styringsmodell

Samarbeidsavtalen mellom PU og UDI legger det overordnede ansvaret for ny ankomst- og asylprosess til UDI. UDI har også hovedansvaret for videre utvikling og forbedring av prosessen, samt å bidra til å utvikle et felles beredskapssystem. Politiet skal bidra inn i arbeidet som saksforberedende organ gjennom å være førstelinje i asylsaken. Samarbeidsavtalen forutsatte at det skulle etableres et strategisk stylingsteam, bestående av avdelingsdirektør for henholdsvis Beskyttelse og Mottak og retur, samt etatsleder PU og leder for NAS. Stylingsteamet skulle være det overordnede organet for strategisk ledelse på NAS og skulle beslutte eventuelle endringer i ankomst- og asylprosessen. I tillegg til stylingsteamet er det etablert et ankomstteam på NAS som består av mellomledere fra UDI og PU.

I henhold til samarbeidsavtalen skulle ledelsen for NAS ha en sekretariatsfunksjon for stylingsteamet. Ifølge samarbeidsavtalen skulle ankomstsenteret ha en leder og vedkommende skulle ha som hovedoppgave å legge til rette for en helhetlig implementering av beslutningene fattet i PUMA 2020, sikre en helhetlig utvikling av asylprosessen og bidra til å utvikle et felles beredskapssystem knyttet til asylprosessen.

NAS' styringsmodell innebærer at to etater med ulike samfunnsoppdrag skal bidra inn i samme prosess. PU er en etat underlagt POD. Det er en erfaring at saker som må løftes til POD ofte tar lang tid å få avklart.

Fra UDI styres NAS av to avdelinger, både Beskyttelse og Mottak og retur har en linje inn i prosessen på NAS. Mottak og retur har ansvar for drift og for ivaretagelse av beboerne. Dette inkluderer budsjett- og oppfølgingsansvar for tjenestene som eksterne aktører på senteret utfører. Beskyttelse har ansvar for saksprosessen. I tråd med organiseringen av UDI er det opprettet et felles prosessesteam som omfatter både

Beskyttelse og Retur og mottak. Dette prosessesteamet skal sikre at prosesseierne har tilstrekkelig kjennskap til ankomst- og asylprosessen fra a til å uavhengig av hvilke aktører som er involvert, slik at prosesseier kan gjøre gode prioriteringer og ta riktige beslutninger.

Styringsteam og ankomstteam er sentrale fora for beslutninger på tvers av UDI og politiet.

6.1.1 Samarbeid og ulike arbeidsformer

Generelt finner vi at samlokaliseringen har bidratt til et bedre samarbeid og en langt større forståelse for hverandres oppgaver enn tidligere. Samtidig er det enkelte forskjeller i kultur og linjestruktur i de to etatene som har ført til noen utfordringer i samarbeid og samhandling.

PU har en mer hierarkisk struktur og kultur enn UDI. PU har to ulike seksjoner og tre ledd involvert i sine aktiviteter på NAS. Det er ulike personer med operativt ansvar i de ulike fasene. UDI gir større frihet til hver teamleder og saksbehandler i styring av egne oppgaver enn det PU gjør. I PU legges det vekt på at mange avgjørelser skal gå gjennom lederledd for avklaring og endelig beslutning.

Det er for eksempel ulike prinsipper for saksstyring hos UDI og PU. I UDI har saksbehandlerne i Beskyttelse høy grad av frihet til å velge saker ut fra kompetanse og hvordan de vil styre egen hverdag. Autonomi i oppgave- og tidsstyring er vektlagt. Hos PU er det Seksjon for saksinntak som har ansvaret for saksstyringen på NAS etter at ankomstregistrering og registreringssamtalen er gjennomført av ID-ankomstseksjonen og fordelingen av saker bestemmes av leder.¹¹ Noen av saksbehandlerne i PU opplever at saksstyringen hos UDI kan virke tilfeldig, da det i større grad er opp til saksbehandler selv å velge hvilke saker en skal ta. I tillegg påpeker de at ikke samtlige avdelinger hos UDI som jobber med saksbehandling er lokalisert fysisk på NAS, slik som PU er. Noen av saksbehandlerne opplevde at ulik saksstyring og mangel på fysisk samlokalisering ga noen utfordringer.

Det oppsto også utfordringer som følge av ulik linjestruktur da B1 bisto politiet med registreringsoppgaver, og dermed i en periode hadde medarbeidere som jobbet kvelder og helger. Politiet hadde flere teamledere og ønsket å formidle beskjeder og beslutninger på teamledernivå. Teamleder for Beskyttelse 1 utnevnte derfor en medarbeider som fungerte som teamleder på hver vakt slik at de hadde en fungerende teamleder som kunne ta imot beskjeder.

Vi ser også at det er en større forventning blant medarbeidere i UDI enn i PU til samarbeid i saksbehandling. Dette er nærmere beskrevet i kap 3.

6.1.2 Felles styring

Styringsteam

Styringsteamet består av PU-sjef og assisterende PU-sjef fra PU og direktør for Beskyttelse og direktør for Mottak og retur fra UDI. I tillegg har seksjonsleder for ID-ankomst fra PU, teamleder for drift av NAS fra UDI og teamleder for leveranseteam B1 deltatt i hele eller deler av de fleste møtene.

¹¹ For Ukraina saker som ikke går til samtale håndterer ID-ankomstseksjonen hele saken i ankomstfasen.

Beredskapssituasjonen har vært et gjennomgående tema for styringsteamet. Sentrale tema som tas opp i styringsgruppen har blant annet vært status for ankomst- og asylprosess og ulike løsninger for å sikre flyt og gjennomstrømning. For eksempel drøfter styringsgruppen forslag om hvilke funksjoner som skal gjennomføres på NAS i perioder med høye ankomster.

Referater fra styringsteam møtene viser at manglende overholdelse av tidskrav har vært et gjennomgangstema i hele perioden. Referatene dokumenterer videre at det har blitt iverksatt en rekke grep for å styrke måloppnåelse i saksbehandlingen, samt unngå at antall restanser vokser. Eksempler på slike grep er kompetansehevingstiltak, delvis forenkling av saksbehandlingen (for eksempel i Syria-saker), rekruttering av nyansatte for å få raskere tempo i front på ankomstsenteret, omdisponering av saksbehandlerressurser i UDI (fra arbeid med kvoteflyktninger til normalsaker), kutt i vedtakssamtaler i avslagssaker og etablering av midlertidige team og/eller innsatsteam for bestemte landsaker og/eller funksjoner.

Vi finner at styringsteamet i perioden med store ankomster har hatt operativt fokus på å løse de utfordringene som har oppstått. Teamet har i liten grad arbeidet strategisk og har ikke hatt fokus på å evaluere og utvikle ankomst- og asylprosessen. Men referatene inneholder en rekke henvisninger til at en må ta lærdom fra situasjonen fra 2015 – det vil si at det ikke må handles «for smått eller for sent», for å sitere et møtereferat fra våren 2022. Hovedinntrykket er allikevel at styringen av NAS skjer ad hoc og er lite strategisk. Tilsvarende finner Internrevisjonen i sin rapport. Styringsteamet fremstår videre som reaktivt, idet det i stor grad er avhengig av innspill fra ankomstteamet med tanke på hvilke saker det skal drøfte.

Samarbeidsklimaet i teamet beskrives som godt. Deltakerne i styringsteamet opplever at samarbeidet på ledernivå er blitt betraktelig forbedret i løpet av tiden NAS har eksistert.

Ankomstteam

Ankomstteamet består av mellomledere fra UDI og PU (Beskyttelse og Mottak og retur). Ankomstteamet har hatt ukentlige møter, noen ganger oftere. På møtene gis det informasjon om status på ankomster og mottakssituasjon, og det er et forum for å drøfte utfordringer og løsninger. Deltakerne beskriver at ankomstteamet samarbeider godt. Møtene i ankomstteamet har bidratt til at det er utviklet en felles situasjonsforståelse og at problemer blir raskt løst. Vi erfarer at det er delegert mye myndighet til ankomstteamet, men det er ikke skriftliggjort hvilken beslutningsmyndighet teamet har og hvilke spørsmål som skal løftes til styringsteamet. At det møter ledere fra begge etater med beslutningsfullmakt innenfor sine ansvarsområder, har bidratt til raske løsninger.

Både ankomstteam og styringsteam mangler mandater. Vi finner at det er svært ulike synspunkter blant medarbeiderne på NAS når det gjelder hvor klar rolle- og ansvarsfordelingen er. Noen mener de har god oversikt over hvem som har ansvar for hva selv om mandat og roller ikke er skriftliggjort. Andre oppfatter ledelsesstrukturen som svært uklar:

Vi har ikke nok informasjon. Det er ekstremt uklar ledelsesstruktur. Det er uklart hvem som har ansvar for hva og hvilket mandat de har. Internt i UDI og på tvers mellom Mottak og retur og Beskyttelse, men også ut mot politiet (medarbeider i UDI).

Vi anser at behovet for mandat og tydeliggjøring er størst blant andre medarbeidere. Deltakerne i ankomstteamet erfarer selv at ansvaret deres er tydelig for dem. Internrevisjonens rapport (2023) finner at manglende mandater er en av hovedårsakene til at roller og ansvar er uklare, og at det bidrar til at det er uklart hvem

som kan og skal beslutte hva. Den påpeker at ved utydelige styringssignaler og uklar prosessledelse kan det oppstå ineffektivitet i prosessen.

Senterleder

PUMA la til grunn at det skulle være en senterleder ved NAS. Det har i perioden vi evaluerer ikke vært ansatt en slik leder, og vi oppfatter at det per i dag er ulike synspunkter på om en slik leder er hensiktsmessig. En fordel med en senterleder ville være at én person har oversikt over prosessene og kan se de ulike instansenes ansvar og oppgaver i sammenheng. Det kunne bidratt til en mer helhetlig utvikling av asylprosessen samtidig som man hadde oppmerksomhet på beredskap. Samtidig vil ikke en senterleder ha myndighet på en annen etats område, og vil ha en mer koordinerende funksjon enn en helhetlig styrende rolle på tvers av etatene.

I dag er ansvar for driften av NAS lagt til teamleder for drift som ligger i Mottak og retur. Vedkommende er også med i ankomstteamet, og vi oppfatter at det er en sentral oppgave for teamet å sikre at alle fasene gjennomføres mest mulig hensiktsmessig. Dette oppfattes av mange vi har intervjuet som å fungere bra i dag, samtidig som det påpekes at det er behov for en klargjøring av ansvarsforhold og mandater. Internrevisjonen viser til at det i dag er noen få sentrale enkeltpersoner som mange lener seg på, og at dette gjør styringen av NAS sårbar.

Vi mener at ledelsen av NAS bør tydeliggjøres.

6.2 UDIs styring av NAS

UDI har en styringslinje i Beskyttelse og en i Mottak og retur som begge har et ansvar på NAS. Mottak og retur har ansvar for driften av senteret. Dette ansvaret er lagt til Ankomst- og transittenheten (ATE). ATE bemanner et team på NAS som skal ivareta forsvarlig drift, økonomikontroll og kontraktsoppfølging, sikre forsvarlig ivaretagelse av asylsøkere og ivareta løpende tilpasning av flyt og gjennomstrømning på senteret.

Beskyttelse har ansvar for søknadsbehandling og på NAS ivaretas søknadsbehandlingen av Beskyttelse 1. (Teamenes tilstedeværelse på Råde er beskrevet kapittel 3).

Flere av de vi har intervjuet gir uttrykk for at det i dag er uklart hvilken avdeling som er prosesseier på NAS. PUMA forutsatte en prosesseier og man så i utgangspunktet for seg at dette ville være Beskyttelse. Mottak og retur ble i større grad sett på som å ha en tilretteleggende funksjon, selv om seksjonen også har ansvar for direkte tjenester til brukeren. Etter at PUMA ble vedtatt har UDI fått en ny organisering som innebærer en prosesseiermodell der Beskyttelse er prosesseier for saksbehandlingsprosessen, der vedtaket er definert som en tjeneste til brukeren. Mottak og retur har ansvar for mottakstjenestene (helse, innkvartering, klær, sikkerhet med mer) til bruker og tilrettelegging for saksbehandling. Med de store ankomstene har fokus vært på innkvartering og ankomstfunksjoner. Det har igjen gjort at Mottak og retur har fått en større rolle. Vi mener det er behov for å klargjøre styringen av NAS sett i lys av organisasjonsutviklingen i UDI etter at PUMA ble vedtatt. Spesielt er det behov for å klargjøre hvordan styringen skal være i en beredskapssituasjon.

6.2.1 Linjestruktur og ledernivå i UDI

I Beskyttelse er det ingen mellomledd mellom teamledere og direktør. I Mottak og retur har leder for ankomst og retur et overordnet ansvar for flere av leveranseteamene på NAS. Men oppgavene på NAS er i stor grad delegert til teamlederne som er der.

Samtidig henger oppgaveløsningen på NAS tett sammen med oppgavene som utføres i andre deler av UDI. Dette har ikke minst vært tydelig når det gjelder saksbehandling av asylsaker, der saksbehandleroppgavene til B1 til dels er overført til andre team.

Det er opprettet et asyllederforum for å koordinere saksbehandling og få god styring av saksflyten. I asyllederforum møter alle leveranseteamlederne med personalansvar i Beskyttelse. Asyllederforumet er etablert for å koordinere teamene, men har ikke hatt et eget mandat, og har ikke hatt en leder som kan ta ansvar for beslutninger dersom teamlederne ikke er enige seg imellom.¹²

Man har ikke greid å gjennomføre en effektiv saksbehandling av ordinære asylsaker i denne perioden. Dette har slik vi har vist i foregående kapitler mange årsaker. Men en medvirkende årsak ser ut til å være at man ikke har lyktes med å prioritere saker og å gjøre omprioriteringer i arbeidsoppgaver.

Internrevisjonen finner dessuten at manglende oversikt og oppfølging av produksjon på saksbehandling er uheldig for riktig prioritering og ressursutnyttelse. Internrevisjonen vurderer at ledelsen innad i UDI er uklar.

Flere av de vi har intervjuet mener det er behov et nytt ledernivå i Beskyttelse. Det vil si et ledernivå som har ansvar for alle teamene som har ansvar for behandling av asylsøknader. Direktøren for Beskyttelse har et omfattende arbeidsområde, og det er ikke noe ledernivå mellom henne og teamlederne for de ulike teamene som behandler søknader om asyl.

Det er ikke hensiktsmessig lagt opp – ikke én person som har myndighet til å snakke på vegne av Beskyttelse. Vi skulle hatt en områdeleder – for alle teamene i Beskyttelse – som bestemte hvilke saker som skulle prioriteres. Vi etterlyser et ledd mellom seksjonsleder og direktør. (medarbeider, UDI)

Andre påpeker at den friheten som teamledere har i dag til å gjøre prioriteringer er gunstig, og at det bidrar til større fleksibilitet.

6.2.2 Beredskapssekretariatet i UDI

I forbindelse med de store ankomstene ble det satt krisestab i UDI og definert en del tiltak, samt opprettet kanal for kommunikasjon og oppfølging. Videre ble det etablert et beredskapssekretariat med ansvar for daglig drift og koordinering av beredskapsmøter. Beredskapssekretariatet ledes av Styring og regelverk. I beredskapsmøtene deltar representanter for Mottak og retur, Beskyttelse, kommunikasjon og IT. Andre aktører har også blitt invitert inn etter behov, blant annet POD og PU.

Målet med beredskapsmøtene er å skape felles situasjonsforståelse og koble sammen relevante aktører. Møtene er referatførte, og referatene viser at det i starten av krisen ble avholdt møter omtrent hver dag. Møtereferatene viser at det ble gitt daglig oppdatering på ankomster og iverksatt tiltak for å anskaffe og etablere nye mottak, samt midlertidige hotelløsninger for å innkvartere flyktninger. Andre temaer handler om informasjon til flyktninger, og behov for tilrettelegging for flyktninger som er eller har med seg barn, flyktninger med helseproblemer og flyktninger som har med seg kjæledyr.

Av mer interne forhold viser referatene utfordringer knyttet til registreringsløsninger, etterlevelse, datakvalitet og overføring av informasjon mellom ulike systemer. Ressurssituasjon og behov for oppbemanning er også et gjennomgangstema.

¹² UDI opplyser at mandat for asyllederforumet er under utvikling og at forumet skal få en ledelse i januar 2024

Det fremkommer videre at UDI mottok mange henvendelser fra andre etater og aktører, og at behovet for felles og koordinert informasjon fra UDI og politiet om blant annet registrering (prosedyrer og lokasjoner) var stort. Videre viser referatene at det kom mange henvendelser fra media og fra offentligheten i stort.

Utover i perioden (februar 2022-juni 2023) har antallet og hyppigheten av møter variert i takt med antall ankomster.

6.3 Informasjonsdeling blant de ulike aktørene på NAS

Et hovedinntrykk fra intervjuene er at informasjonsdelingen stort sett har fungert greit blant aktører som er lokalisert på NAS, til tross for svak systemstøtte og mangel på kommunikasjon mellom ulike systemer. Slike mangler kompenseres for ved dialog ansikt til ansikt, samt bruk av e-post, telefon og (manuelle) Excel-ark.

Internrevisjonene i UDI og politiet påpeker i sin rapport at de observerer «uforholdsmessig mye manuelt arbeid både i PU, UDI og hos driftsoperatør grunnet dårlig systemstøtte og for få digitale verktøy» (POD/UDI 2023:4). Et problem for politiet er blant annet at de ikke har digitale løsninger for å booke møterom på NAS. Det er det kun UDI som har. Konsekvensen av disse manglene er lite effektiv samhandling både på leder- og saksbehandlernivå, samt ineffektiv ressursbruk. Utstrakt bruk av e-post, manuelle sidesystemer og telefon medfører videre at notoriteten i saksbehandling og personflyt ikke er fullstendig. Samme rapport understreker, som tidligere nevnt, at «saksbehandling i sidesystemer gir også risiko for brudd på offentlighetsloven, samt utgjør en risiko ved fravær hos saksbehandlere og ansvarsskift i prosessen» (POD/UDI 2023:4). Mangel på systemstøtte medfører også problemer med mer praktisk oppfølging av beboerne på NAS.

Flere av informantene gir uttrykk for at det er vanskelig å ikke ha gode digitale støttesystemer å støtte seg på. MOT oppfattes som et svært tungvint system der man må bruke svært mange klikk for å komme i mål med en oppgave.

*Vi holder på med Excel-ark nå ved siden av, fordi vi ikke får brukt MOT.
(medarbeider på NAS)*

Når informasjonsdelingen blant aktører på NAS likevel har fungert, forklares dette blant annet med godt operativt samarbeid og utpreget fokus på å løse problemer så fort de oppstår, og på lavest mulig nivå. Det ukentlige aktørledermøtet på onsdager, hvor alle stedlige aktører er invitert, omtales også som viktig. Målsettingen med disse møtene er å orientere om løpende drift og utfordringer ved senteret.

I perioder ble aktørledermøtet avholdt flere ganger i uken. En av aktørene mener det med fordel kunne ha vært avholdt enda hyppigere i starten enn det som var tilfellet.

Enkelte av informantene gir samtidig uttrykk for at informasjonsflyten og involvering av de ulike aktørene på NAS kunne vært bedre på noen områder. For eksempel forteller representanter for helseaktørene at de ikke ble involvert i vurderingen om å sende søkere videre til kommunene uten tuberkulosestest. De fikk informasjon om dette først etter at beslutningen var tatt. Ved tidligere involvering kunne de planlagt bedre for endringen og mulige utfordringer som følge av denne. Helseaktørene ble heller ikke involvert i diskusjonene rundt prioritering av brakker, etter at problemstillingen om dyrehold oppsto.

Det gis også uttrykk for at det i starten var noe treghet i informasjonsflyten internt i UDI, da blant annet de som jobbet på «bakken» ikke alltid fikk oppdatert informasjon om endringer i regelverk og asylflyt. Dette ble tatt opp internt og informasjonsflyten ble

bedre etter dette. Men stadige endringer i regler og rutiner gjorde at kommunikasjonen tidvis var på etterskudd.

Den første tiden var det en erfaring at praksis på regelverksområdet endret seg nærmest daglig, og at dette ikke ble kommunisert til alle aktørene på NAS. Medarbeidere som ikke tilhørte PU eller UDI opplevde at de fikk mangelfull informasjon om det som skjedde, og at de måtte etterspørre mer informasjon. Dette gjaldt for eksempel frysing av bagasje, om politiet skulle oppbevare asylsøkernes pass eller ikke og andre praktiske rutiner.

Videre fremkommer det i intervjuer at PU og UDI har et såkalt «§ 34-møte» hver 14. dag, hvor det blant annet diskuteres datakvalitet, og kontroll og oppfølging av søkere. Det er også ukentlige logistikk møter mellom UDI, PU og driftsoperatør.

Utover mangel på systemstøtte knyttet til saks- og personflyt, er det som tidligere nevnt flere informanter som fremhever at det mangler en felles informasjonsplattform for alle ansatte på NAS. Det fremkommer at det for eksempel hadde vært nyttig med et felles intranett, for å sikre informasjonsflyt mellom alle aktørene. Det samme påpeker Internrevisjonene i sin rapport (2023).

6.4 Vurderinger og anbefalinger: Organisering og styring

NAS og ankomst- og asylprosessen styres gjennom et felles styringsteam som består av ledere for PU og UDI. Det operative ansvaret for NAS er lagt til et ankomstteam som består av mellomledere fra de to etatene. Mange av aktivitetene i prosessen utføres i dag utenfor NAS, og ankomstteamet har ikke et operativt ansvar for det som skjer utenfor NAS. Det er en svakhet i styringsstrukturen.

Samarbeidet fungerer godt i både ankomstteamet og styringsteamet, og det operative arbeidet på NAS fungerer godt. Vi har i tidligere kapittel vist at det er utvist stor fleksibilitet i måten UDI og PU har brukt NAS på avhengig av ankomstnivået. Det samme gjelder diverse tilpasninger som er gjort som for eksempel hvordan GRS er tatt i bruk for å registrere ulike grupper asylsøkere. Vi mener at en felles innsats i ankomstteamet har vært avgjørende for at man har greid å ta imot det store antallet ukrainere som kom, og at man har lyktes med å få til en flyt i systemet.

Ankomstteamet har fått delegert mye myndighet og har kunnet ta beslutninger og håndtere mange utfordringer. Etter vår vurdering har det bidratt til fleksibilitet og gode tilpassede løsninger på de utfordringene som har oppstått.

Styringsteamet samarbeider bra, og vi har inntrykk av at dette er et beslutningsdyktig organ. Vi oppfatter at styringsteamet er reaktive i den forstand at de er avhengig av oppspill fra ankomstteamet. Det har vært lite fokus på strategisk utvikling i styringsteamet i den perioden vi har sett på. Vi mener at det videre bør arbeides mer med å videreutvikle PUMA-prosessen basert på de erfaringene som er gjort til nå. Det er behov for å videreutvikle prosessen og etablere klarere mål for hvilken funksjon Nasjonalt ankomstsenter skal ha i en krisesituasjon og i en ordinær situasjon.

Vi vurderer at det er behov for å tydeliggjøre hvilken rolle og ansvar ankomstteam og styringsteam har. Det bør utformes mandater for styringsteam og ankomstteam på NAS. Styringslinjen for NAS og ny ankomst- og asylprosess bør klargjøres og ta utgangspunkt i hvordan UDI er organisert i dag.

Ifølge styringsdokumentene fra PUMA skulle NAS ha en leder. I perioden vi har evaluert har det ikke eksistert en leder ved NAS. Det er ankomstteamet og teamleder for drift som har drevet senteret. Vi mener det er behov for å tydeliggjøre ledelsen av

senteret. UDI bør vurdere om det skal ansettes en senterleder, og hvis det ikke anses som hensiktsmessig, bør det tydeliggjøres hvordan ledelsen av senteret skal foregå. Vi finner at det er behov for en nærmere vurdering og konkretisering av hvordan senteret skal ledes. Dette må sees i forhold til UDIs nåværende organisering med leveranseteam.

Arbeidet med PUMA viste at det var ulik forståelse i UDI og politiet om ankomst- og asylprosessen. Også sluttrapporten PUMA 2020 viste at det var uklarheter angående skillet mellom forvaltningsoppgaver og politioppgaver i ankomst- og asylprosessen. Dette førte til reduserte muligheter for samarbeid. Det var også uklarheter knyttet til roller og ansvar, hvordan samarbeidet skulle foregå samt manglende eierskap til det overordnede formålet med prosessen. Med etableringen av NAS er samarbeidsforholdet bedret, og de to instansene har fått en langt bedre forståelse for hverandres oppgaver. Sett i forhold til de samarbeidsutfordringene som eksisterte tidligere mellom UDI og PU, jf. arbeidet med å utvikle og implementere PUMA, erfarer vi at aktørene i langt større grad enn tidligere arbeider etter felles mål og har forståelse for hverandres ulike samfunnsoppdrag. Vi finner imidlertid også eksempler på at ulik kultur og struktur kan føre til gnisninger i samarbeidet.

Etter vår vurdering er det viktig at UDI sørger for at linjene Beskyttelse og Mottak og retur har en felles enhetlig styring av ankomst- og asylprosessen.

Saksbehandleroppgavene som utføres av teamet på Råde er tett knyttet til de saksbehandlingsoppgavene som utføres av teamene i Oslo. Det er spesielt blitt tydelig i en beredskapssituasjon hvor det er overført oppgaver mellom teamene og man har gått bort fra inndelingen i front og back team. I en slik beredskapssituasjon mener vi det ville det vært gunstig å ha en leder som kan se de ulike oppgavene i saksbehandlerteamene i Beskyttelse i sammenheng, og beslutte hvilke prioriteringer som bør gjøres. Det ville sannsynligvis bidratt til raskere beslutninger og mer effektive prioriteringer og ressursbruk selv om det ikke ville løst utfordringene knyttet til restanser. I en ordinær situasjon hvor det ikke skjer store endringer på kort tid som medfører flytting av oppgaver, er det ikke sikkert det er behov for en leder på tvers av teamene.

Vi finner at det var utfordringer knyttet til informasjon om endringer i flyt og regelverk våren 2022. Basert på informasjon fra helseaktørene på NAS finner vi også at UDI ikke i tilstrekkelig grad involverte relevante aktører i beslutninger som ble tatt.

Senere har de fleste aktørene på NAS stort sett vært fornøyde med informasjonsdelingen, til tross for svak systemstøtte og mangel på kommunikasjon mellom ulike systemer. Ukentlige møter for alle stedlige aktører er viktige for å sikre informasjonsflyt. Et godt operativt samarbeid har også bidratt til god informasjonsflyt.

Det hadde vært svært nyttig med en felles informasjonsplattform for alle ansatte på NAS.

6.4.1 Anbefalinger

- Det bør utredes nærmere hvordan de digitale systemene kan videreutvikles slik at de i større grad kan gi støtte til informasjonsdeling og kommunikasjon.
- Det bør tydeliggjøres hvilken myndighet og ansvar henholdsvis styringsteam og ankomsteam har.
- Hvordan NAS best skal ledes bør vurderes nærmere og tydeliggjøres.
- Med utgangspunkt i hvordan UDI er organisert i dag, bør UDI tydeliggjøre styringslinjen til NAS og sammenhengen mellom NAS og Ny ankomst- og asylprosess.

- UDI bør sørge for at linjene Beskyttelse og Mottak og retur har en felles enhetlig styring av ankomst- og asylprosessen.
- For å sikre prioritering og riktig bruk av ressurser bør det i en beredskapssituasjon være én leder som har ansvar for alle saksbehandlerteamene i Beskyttelse.

7 Beredskapsplanverk

I dette kapittelet svarer vi på i hvilken grad Skalerings- og beredskapsplan for ankomst- og asylprosessen var hensiktsmessig utformet, implementert og i hvilken grad denne ble brukt. Dette er vurdert opp mot følgende evalueringskriterier:

- Skalerings- og beredskapsplanen er hensiktsmessig utformet og skalerbar for å håndtere store variasjoner i ankomster.
- Roller, ansvar, myndighet og fullmakter er tydelig dokumentert og forstått blant aktører som omfattes av planverket.
- Skisserte scenarioer og tiltak er relevante og dekkende for å håndtere varierende og ekstraordinære ankomster.
- Etatene har egne interne beredskapsplaner som er tilpasset og komplimenterer felles Skalerings- og beredskapsplan.
- Skalerings- og beredskapsplanen er egnet til bruk ved særskilte asylprosesser, slik som asylprosessen for flyktninger fra Ukraina.

Nedenfor beskriver vi først planverket slik det forelå før håndteringen av masseankomster våren 2022. Deretter beskriver vi hvordan planverket ble implementert og brukt våren 2022.

7.1 Planverk som lå til grunn for håndteringen våren 2022

7.1.1 UDIs Skalerings- og beredskapsplan

Et av hovedprinsippene for ny saksflyt var at beredskapshensyn skulle være en viktig premissgiver for utvikling av både prosess og bygg. I gevinstevalueringsplanen ble dette definert som økt evne til å håndtere svingninger i ankomster. Siden oppstart 1. november 2020 har ny ankomst- og asylprosess ennå ikke fungert i en normalsituasjon. Covid, exit fra Afghanistan og masseankomstene fra Ukraina har ført til at NAS har vært i beredskap siden etableringen.

For å ivareta hensynet til beredskap ble det i 2021 utarbeidet en Skalerings- og beredskapsplan for utlendingsmyndighetene. Planen skulle fungere som et felles grunnlagsdokument for UDI og politiet ved håndtering av varierende (og ekstraordinære høye) ankomster. Den skulle sørge for at involverte aktører organiserte seg og ivaretok oppgaver på en samordnet, ansvarlig, fleksibel og hensiktsmessig måte.

Planen ga råd om hvordan asylprosessen på NAS eller ved andre lokasjoner kunne oppskaleres ved behov, og skulle være en hjelp og støtte ved oppskalering i en beredskapssituasjon.

Planen beskrev tre kategorier tiltak for å sikre god flyt og gjennomstrømning, herunder prosessuelle, organisatoriske og materielle tilpasninger. Videre beskrev den et ankomstsystem med fire ankomstnivåer:

- Grønt nivå: Dette var ansett som normaltstand med 20 asylankomster per dag. Det skulle da ikke iverksettes tiltak og man antok at god flyt kan opprettholdes uten behov for å mobilisere flere ansatte. Asyl og ankomstprosessen skulle i denne situasjonen i all hovedsak foregå på NAS.

- **Gult nivå:** Dette betegnet en tilstand med ankomst mellom 20 til 30 asylsøkere om dagen. Deler av ny ankomst- og asylprosess skulle da løses på andre lokasjoner enn NAS. Det sentrale beredskapstiltak var å redusere antallet kunnskapsbaserte samtaler (asylintervjuer) på senteret. Det samme gjaldt vedtakssamtaler i fase 4.
- **Oransje nivå:** Dette beskrev en situasjon med mellom 30 til 200 ankomster om dagen. Sentrale beredskapstiltak som beskrives var å vurdere etablering av samtalerom på NAS og ved andre lokasjoner. Videre skrives det at man må tenke i “flere akser” og “alle tiltak” må vurderes - uten at det spesifiseres ytterligere hva dette innebærer. Ifølge planen antok man at det etableres beredskapsstab på dette nivået.
- **Rødt nivå:** Dette betegner en tilstand med 200 - 300 asylankomster om dagen. Beredskapstiltak som ble beskrevet var å redusere prosessstegene til fase 1 og sørge for at søkeren tok lovpålagt tuberkulosescreening. All aktivitet på senteret i form av tilgjengelige rom, materiell og bemanning skulle rettes inn mot å gjennomføre disse prosessstegene da dette ville bidra til å redusere søkerens botid.

Enkelte har i samtaler opplyst at ankomstintervallene beskrevet i ankomstnivåene var for stort. Dette kunne gi praktiske utfordringer fordi sprangene mellom nivåene gjorde det vanskelig å justere responsen nøyaktig.

7.1.2 Øvrig planverk

Skalerings- og beredskapsplanen skulle være en etatsovergripende plan for ankomst- og asylprosessen. I tillegg hadde UDI og PU etatsvise planer.

UDIs hadde en overordnet beredskapsplan som heter “Beredskapsplan for sterk økning i antall asylsøkere og andre ekstraordinære hendelser – overordnet plan for UDI”. Det fremgikk ikke hvordan Skalerings- og beredskapsplan for ankomst- og asylprosessen hang sammen med denne. UDIs overordnede plan tok høyde for komplekse og/eller sammenfallende hendelser med potensielt lengre varighet og som kunne treffe UDIs kjernevirksomhet og drift. Dette ble vurdert som ekstraordinære hendelser som kunne skape et økt behov for utlendingsfaglig styring, samordning internt og samordning med andre etater over tid.

Underordnet denne planen var det avdelingsvis planverk for ekstraordinær økning i antall asylsøkere, som illustrert i figur 7.1.

Figur 7.1 Struktur på beredskapsplanverk i UDI

De mest sentrale planene i UDI knyttet til ekstraordinære ankomster, var planverk for avdelingene Beskyttelse og Mottak og retur. Begge planene var lokale planer som skulle iverksettes for håndtering av hendelser på avdelingsnivå, og beskrev forhold som omhandlet økte ankomster.

Plan for Mottak og retur tok for seg tiltak som var nødvendige i en situasjon med behov for rask oppbygging av mottaksapparatet og etterarbeid knyttet til dette. Planen beskrev at økte ankomster ville bidra til en betraktelig økning i administrative oppgaver for sekretariatet, stabene og hos regionskontorene. Planen understreket viktigheten av at det settes av nok ressurser til dette arbeidet, men sa ikke noe om hvordan dette skulle gjøres.

I tråd med prinsippene for prioritering av oppgaver i UDIs overordnede plan, skulle avdelingen Beskyttelse bidra til at ankomstfasen ble håndtert på en god og hensiktsmessig måte. Plan for Beskyttelse beskrev hvilke forhold som kunne indikere at en hendelse med økte ankomster var i ferd med å oppstå. Det kunne være at ankomster oversteg prognosene eller at mange asylsøkere ankom Norge et annet sted enn Oslo. Videre kunne det være en stor økning i antallet enslige mindreårige som søkte asyl i Norge, sammen med en økning i ankomstene totalt. Samtidig beskrev beredskapsplanen at Beskyttelse kunne, etter beslutning fra direktøren, bistå med kompetanse og opplæring av registreringsressurser til politiet. Denne bistanden skulle vurderes ut fra hensynet til samfunnssikkerhet, søkerens rettssikkerhet, en samordnet forvaltning og god saksflyt.

I tillegg til nevnte planer hadde avdeling for elektronisk forvaltning (AEF), Digitaliseringsavdelingen (DIGA) og avdeling for HR og organisasjon, egne beredskapsplaner som omhandlet ekstraordinær økning i antall asylsøkere.

Politiet hadde også egne planverk knyttet til ekstraordinære asylankomster beskrevet i Politiets beredskapssystem (PBS). PBS bestod av tre deler (PBS 1, 2 og 3) og beskrev politiets ansvar og roller med samfunnssikkerhet og håndtering av uønskede hendelser. PBS 1 beskrev ansvarsfordeling mellom PU og UDI i saker som omhandlet kraftig økning i antall asylsøkere og migranter (Politidirektoratet, 2020). PU er politiets hovedaktør på migrasjonsfeltet, og hadde derfor en egen beredskapsplan for masseankomster.

7.2 Bruk av planverk våren 2022

UDI satte krisestab 1. mars 2022. Det ble nedsatt et samordningsnettverk med andre etater og departement for å styrke oppgaveløsningen i hele asylkjeden. Vi har fått opplyst at Skalerings- og beredskapsplanen ble opplevd som god på overordnede beredskapsprinsipper og kapasitetsstyring. Den var imidlertid ikke konkret nok for å organisere og legge føringer for person- og saksflyten. Dette er også beskrevet i internrevisjonsrapporten 2023/1.

Ifølge intervjuer ble Skalerings- og beredskapsplanen kun delvis benyttet, men en del tiltak ble ikke implementert da planen opplevdes komplisert, teoretisk og for detaljert i sin utforming. I tillegg får vi opplyst at den ikke beskrev godt nok rollene til de ulike aktørene. Det har også blitt opplyst at planen ikke var hensiktsmessig da driftsoperatøren på NAS ikke kunne benytte denne.

Skalerings- og beredskapsplanen beskrev at UDI og politiet skulle oppskalere ved å gjøre organisatoriske tilpasninger. Det har i intervjuer blitt opplyst at UDI gjorde tilpasninger i organisasjonen til en oppskalert situasjon våren 2022 - i tråd med krav i foreliggende beredskapsplaner. Disse tiltakene omfattet økt bruk av turnus, ansette nytt personell og flytte på personell med relevant kompetanse. Respondenter har fremhevet at oppskalering, omprioritering, bruk av turnusordninger og overtid som viktige virkemiddel for å håndtere de økte ankomstene våren 2022. Det trekkes fram at en samlokalisering av alle aktørene på NAS var avgjørende for at man evnet å håndtere de store svingningene i ankomstene. I tråd med Skalerings- og beredskapsplanen foregikk registreringsarbeidet også andre steder enn på NAS. På det meste var over tyve registreringssteder i Norge som registrerte ukrainere omfattet av kollektiv beskyttelse.

Vi får opplyst at personell fra PU, som jobbet på NAS, forholdt seg til egne beredskapsplaner i politiets beredskapssystem (PBS). Samtidig understreket ledelsen i PU viktigheten av at Skalerings- og beredskapsplanen definerte en minimumsløsning under fase 1, det vil si ved ankomstregistreringen. Dette sikret at ingen asylsøkere ble sendt videre uregistrert eller kun delvis registrert. Dette stod i kontrast til asylkrisen høsten 2015, hvor utlendingsmyndighetene ikke opplevde å ha den samme kontrollen.

Skalerings- og beredskapsplanen beskriver at en får tak i riktig kompetanse til riktig tid når ankomstene øker. Ledere i PU og UDI påpeker at det var krevende å ha riktig bemanning til enhver tid, når ankomstene varierte mye - og til tider var svært høye.

I følge beredskapsplan for Mottak og retur skal akuttinnkvartering anskaffes via eksisterende rammeavtaler, eller løses ved å sette opp telt tilknyttet eksisterende mottak. Dersom dette ikke er tilstrekkelig, må akuttinnkvartering anskaffes ved direkte kjøp. I den innledende fasen med ekstraordinære asylankomster var det nødvendig å få på plass akuttinnkvarteringer. I den forbindelse ble det etablert flere ad hoc-løsninger. Som tidligere nevnt ble gymsalen utenfor NAS omgjort til teltplass med madrasser på gulvet som ankomne asylsøkere kunne sove på i påvente av registrering. Det ble også etablert ventehoteller. Disse var kostbare for utlendingsmyndighetene.

Det ble iverksatt tiltak som ikke sto beskrevet i foreliggende planverk. Eksempelvis ble flyktningberedskap tatt inn som et punkt i DSBs beredskapsmøte med Statsforvalterne, hvor både UDI, IMDi, POD, PU og Helsedirektoratet bidro med informasjon. Dette ble opplevd som en god kanal for å gi informasjon til kommunene.

7.3 Vurdering og anbefalinger: Skalerings- og beredskapsplanen var ikke hensiktsmessig utformet

Det er vår vurdering at Skalerings- og beredskapsplanen ikke var hensiktsmessig utformet for å håndtere den store variasjonen i ankomster til NAS. Planen var omstendelig, detaljert og teoretisk - noe som gjorde den vanskelig å omsette i praktiske handlinger. Videre var ikke roller og ansvar tydelig beskrevet og fullt ut forstått for alle som omfattes av planverket. Vi får opplyst at dette medførte at det var treg respons og iverksettelse av planen våren 2022.

Det er positivt at Skalerings- og beredskapsplanen skisserer relevante tiltak for håndtering av varierende og ekstraordinære ankomster, og at UDI har gjennomført flere av disse. Det er gjort tilpasninger for bemanning, registrering og asylintervjuer i henhold til plan. Tilpasningene var viktige suksessfaktorer for å opprettholde beredskapsfunksjonen på NAS i 2022. Skisserte tiltak har imidlertid svært ulik detaljeringsgrad. For eksempel var et sentralt beredskapstiltak å korte ned botiden på NAS ved høye asylankomster, men planen beskriver ikke hvordan dette skal gjøres. Ankomstsystemet angir knekkpunkter for ulike nivåer av ankomster, men det er i liten grad beskrevet konkrete tiltak for de ulike ankomstnivåene.

Skalerings- og beredskapsplanverket er etter vår vurdering ikke godt samordnet med øvrig planverk hos UDI, slik som overordnet plan og avdelingsvise planverk. Det er uklart hvordan skalerings- og beredskapsplanverket passer inn i UDIs hierarki av planverk.

Skalering- og beredskapsplanen skulle gjelde som et grunnlagsdokument for både UDI og politiet, men var ikke tilstrekkelig samordnet med og kjent i PU på taktisk nivå. Skalerings- og beredskapsplanverket var i liten grad delt og forankret hos andre sentrale samarbeidsaktører, som driftsoperatøren Link, helse, kommune og statsforvalter mv. Etter vår vurdering kunne felles kjennskap til planverket bidratt til å forbedre kommunikasjonen og koordineringen mellom aktørene, samt sørget for en mer helhetlig og samordnet respons ved oppskalering i en beredskapssituasjon.

Det var ikke samsvar mellom faktisk mottakskapasiteten på NAS og mottakskapasitet beskrevet i Skalerings- og beredskapsplanen. Planen anførte at NAS skulle kunne håndtere 300 asylsøkere. Gjennomgangen viser at mottakskapasitet kan dimensjoneres til 150-200 asylsøkere per døgn.

Det er vår vurdering at Skalerings- og beredskapsplanen ikke var egnet for en såkalt særskilt beskyttelsesprosess med kollektiv beskyttelse som en del av denne – slik vi så i Ukraina-krisen våren 2022. Skalerings- og beredskapsplanen bygget på erfaringer med asylankomstene høsten 2015, det vil si erfaringer som fulgte med krigen i Syria. Asylankomstene fra Ukraina skilte seg imidlertid fra den foregående flyktningskrisen på flere måter, herunder det legale grunnlaget for ankomstene og den demografiske sammensetningen. Under Ukraina-krisen var en større andel av de som ankom kvinner og barn, samt personer med spesielle behov. Dette hadde også innvirkning på mottaksprosessen for ukrainerne, sammenlignet med andre asylsøkere som kommer til Norge og krevde en annen tilnærming av utlendingsmyndighetene. Det kom etter hvert på plass ordninger som kollektiv beskyttelse og automatiserte vedtak, noe som forenklet registreringsprosessen av ukrainske asylsøkere. Det er vår vurdering at planen må revideres til å omhandle kollektiv beskyttelse.

7.3.1 Anbefalinger

Basert på våre vurderinger, anbefaler vi følgende:

- Det bør vurderes og tydeliggjøres hvordan skalerings- og beredskapsplanen passer inn i UDIs øvrige planhierarki, herunder etatens øvrige planverk for håndtering av ekstraordinært høye ankomster.
- Skalerings- og beredskapsplanen bør forenkles og omstruktureres. Dette kan gjøres ved å dele opp planverket i en administrativ og operativ del. Administrativ del av planen bør beskrive hvordan beredskapen er organisert, samordnet og dokumentert. Den kan beskrive hvilke prinsipper, prioriteringer og metoder som skal være førende for organisering av beredskap og krisehåndteringen. Operativ del av planen bør fungere som et krisehåndteringsverktøy når kriser inntreffer, og bør inneholde instruks for beredskapsvakt, sjekklister for kriseledelsen, tiltakskort for utpekte uønskede hendelser som er identifisert i ROS-analyser mv. Skisserte tiltak og det nivåinndelte ankomstsystemet i foreliggende skalerings- og beredskapsplan hører også hjemme i en operativ del av planen.
- Skalerings- og beredskapsplanen bør tydeligere beskrive definerte roller mellom aktørene i en beredskapssituasjon. I tillegg bør planen deles med andre samarbeidsaktører som driftsoperatør, helsevesenet, Statsforvalter og andre samarbeidspartnere.
- Tiltak bør ytterligere konkretiseres og knyttes tettere opp mot det nivåinndelte ankomstsystemet, slik at det blir tydeligere hvilke beredskapstiltak som bør vurderes gjennomført for de ulike nivåene.
- For å unngå kostbare ad hoc-løsninger i situasjoner med høye ankomster bør kapasitetsbehovet og mulighet for samarbeidsavtaler med aktører på drift av variabel mottakskapasitet utredes. Eventuelle avtaler bør henvises til i Skalerings- og beredskapsplanen.
- Skalerings- og beredskapsplanen bør revideres slik at beskrevet mottakskapasitet samsvarer med faktisk mottakskapasitet ved NAS.
- Skalerings- og beredskapsplanen bør revideres slik at den også omhandler kollektiv beskyttelse etter utlendingsloven § 34.

Litteratur

- Chen, H. T. (1996). *A comprehensive typology for program evaluation*. Evaluation practice, 17(2), 121-130.
- Deloitte (2017). *Sammenfatning av evalueringsrapporter etter asylkrisen 2015. Viktige læringspunkter*.
- FAFO (2022) Kvalitet på asylintervju. FAFO-rapport 2022:30.
- Et felles løft for god integrering: Tiltak for å møte flyktningkrisen, del II og III (2015). Anmodningsvedtak fra Stortinget fra partiene Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre.*
- European Council on Refugees and Exiles (2021). *Digitalisation of asylum procedures: Risk and benefits*.
- Funnell, S. C., og Rogers, P. J. (2011). *Purposeful program theory: Effective use of theories of change and logic models* (Vol. 31). John Wiley & Sons.
- Hernes, V., Deineko, O., Myhre, M.H., Liodden, T. o Staver, A.B. (2022). *Ukrainian refugees – experiences from the first phase in Norway*. NIBR REPORT 2022:11.
- Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet (samfunns-sikkerhetsinstruksen). Tilgjengelig på <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2017-09-01-1349>
- Justis- og beredskapsdepartementet (2020). Tildelingsbrev 2021 Utlendingsdirektoratet (UDI). 18. desember.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2022). Tildelingsbrev 2022 Politiet.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2022). Tildelingsbrev 2022 Utlendingsdirektoratet. 10. januar.
- Meld. St. 30 (2015–2016). *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*.
- Menon Economics (2019). *Evaluering av EFFEKT-programmet*. Menon-publikasjon nr. 99/2019.
- Nasjonal sikkerhetsmyndighet (udatert). Veileder i sikkerhetsstyring.
- Politidirektoratet og Utlendingsdirektoratet (2023). Revisjon nr.2023/1: Implementering av ny saksflyt i asylsaker. Politiets internrevisjon/UDIs internrevisjon.
- Politiet (2022). Årsrapport Politiets utlendingsenhet.
- Proba (2020). *Kartlegging av evalueringer av kvalitet i forskning og høyere utdanning*. Proba-rapport 2020-12.
- Røiseland, Asbjørn og Signy Irene Vabo (2016): *Styring og samstyring – governance på norsk*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Utlendingsdirektoratet (2016): *Beredskap høsten 2015. Rapport fra egnevalueringen*.
- Utlendingsdirektoratet (2020). Sluttrapport – PUMA-prosjektet (oktober 2017 til september 2020).
- Utlendingsdirektoratet (2021): Skalerings- og beredskapsplan for ankomst- og asylprosessen. Versjon 1.0.
- Utlendingsdirektoratet (2022). Beredskapsplan for sterk økning i antall asylsøkere og andre ekstraordinære hendelser. Overordnet plan for UDI. Versjon 5. januar.

Utlendingsdirektoratet (2022). Utlendingsdirektoratets årsrapport for 2022.

Utlendingsdirektoratet (2023). Første tertialrapport. 26. mai.

Utlendingsdirektoratet (udatert). Ny ankomst og asylprosess. Beskrivelse av den nye prosessen.

Utlendingsdirektoratet (udatert). Skaleringsplan for økte asylankomster – Nasjonalt ankomstsenter. Versjon 2. (Arbeidsversjon oversendt 27.10.2023).